Bărbatul făcut din bucăți

POLIROM

DAVID LODGE

Bărbatul făcut din bucăți

POLIROM

PARTEA INTAI

1

In primăvara anului 1944, Hanover Terrace, un şir arătos de locuinţe urbane Nash[1] — de pe latura vestică din Regent’s Park, are un aspect vizibil deteriorat de război. Faţada din stuc crem, de care n-a mai avut nimeni grijă din 1939, e murdară, crăpată şi se scorojeşte; multe ferestre, a căror sticlă a fost spulberată de exploziile bombelor ori de undele de şoc ale tunurilor antiaeriene de pe Primrose Hill, sînt bătute în scînduri; dintr-o casă aflată spre capătul şirului, lovită de o bombă incendiară, a rămas doar o carcasă goală, vîrstată de fum. Eleganta arcadă ce se întinde pe toată lungimea construcţiei, servind drept verandă comună pentru uşile principale ale locuinţelor, e ciobită şi se fărîmiţează, la fel ca şi masivele coloane dorice care susţin ornamentul central al clădirii - un fronton cu statuete antice reprezentînd diverse îndeletniciri artistice sau meşteşugăreşti, dintre care două şi-au pierdut capetele, iar una, un braţ. Zeiţa care stătea odinioară în vîrful frontonului, strîngînd în mîini o sferă, a fost îndepărtată pe motiv că reprezenta un potenţial pericol pentru oamenii care treceau pe sub ea, în caz că vreo explozie ar fi răsturnat-o pe neaşteptate; iar grilajele de fontă vopsite elegant în negru şi auriu, ce delimitau drumul de acces cu tufele lui de aleea exterioară a parcului, au fost doborîte de mult şi trimise la o fabrică de muniţie.

O singură locuinţă, cea cu numărul 13, a fost permanent ocupată pe toată durata războiului de proprietarul ei, domnul H.G. Wells. în timpul bombardamentului asupra Londrei din 1940-41, era adesea tachinat, sugerîndu-i-se că numărul acela ar putea să se dovedească nenorocos, iar el, consecvent în dispreţul său dintotdeauna faţă de superstiţii, răspundea zugră-vindu-şi un „13“ încă şi mai mare pe zid, în dreptul uşii din faţă. A refuzat cu încăpăţînare să se mute la ţară, spunînd că Hitler (sau, în cercurile exclusiv masculine, „rahatul ăla de Hitler") „n-o să mă pună pe mine pe fugă" şi a rămas cuminte la Hanover Terrace în vreme ce, unul cîte unul, vecinii lui se furişau către refugii rurale, iar locuinţele lor erau ocupate de subchiriaşi sau rămîneau goale.

Cîtă vreme l-au ţinut puterile, H.G. şi-a pus cască de soldat şi a făcut de gardă la semnalarea incendiilor, pe acoperişul din Hanover Terrace, pe de o parte dintr-un simţ al datoriei patriotice, iar pe de altă parte din grijă pentru covorul Aubusson din salonul lui. Mai avea şi satisfacţia sumbră de-a urmări de la tribună, pe viu, împlinirea profeţiei pe care o făcuse încă din 1908, în romanul Războiul aerian, cum că războaiele viitorului vor fi dominate de puterea aeriană şi vor implica distrugerea oraşelor şi a populaţiei civile prin bombardamente neselective. E drept, s-a înşelat cînd a presupus că o astfel de strategie avea să fie executată în principal de aeronave uriaşe, cît nişte transatlantice, nu de avioane, dar avînd în vedere situaţia ingineriei aeronautice din 1908, n-a fost chiar aşa o presupunere la noroc, cu atît mai puţin cîţiva ani mai tîrziu, cînd zepelinele germane s-au ivit pe cerul nopţii deasupra Angliei. Penguin Books a considerat în 1941 că romanul Războiul aerian avea încă suficientă relevanţă pentru conflagraţia ce se desfăşura în acel moment, astfel încît l-a reeditat, cu o prefaţă a autorului însuşi, ce se încheia cu un epitaf pe care acesta şi-l dorea gravat pe piatra de mormînt: „V-am spus eu, nerozi afurisiţi“.

Acum s-a lăsat de semnalat incendii, dar nici nu mai e mare nevoie de aşa ceva. în primăvara lui 1944, rareori mai răsună sirenele. Neaşteptata reluare a raidurilor de noapte nemţeşti de la începutul anului s-a dovedit a fi doar o revanşă simbolică pentru covorul de bombe lansat peste oraşele germane de forţele aeriene britanice şi americane şi s-a istovit în scurt timp. Acum doar din cînd în cînd mai are loc cîte un raid fulgerător, la lumina zilei, cu avioane de vînătoare care zboară rapid, la joasă înălţime, fentînd radarele, iar acestea rareori ajung pînă în centrul Londrei. Germania nazistă are treburi mai importante spre care să-şi îndrepte mintea militaristă: să reziste cu înverşunare înaintării armatelor ruseşti pe frontul de est şi să [2] se pregătească să respingă invazia asupra Franţei ocupate, despre care toată lumea ştie că este iminentă. Londra se află din nou în siguranţă şi, unul cîte unul, chiriaşii de la Hanover Terrace se strecoară înapoi să-şi reia în stăpînire proprietăţile, sub privirea oarecum dispreţuitoare a lui H.G., care a rămas aici în tot acest timp, păstrîndu-şi rutina, scriindu-şi cărţile, răspunzînd la scrisori, ieşind zilnic la plimbarea care-i menţine condiţia fizică — traversează strada şi trece prin parc, către grădina zoologică sau către Rose Garden, sau o ia în jos, pe Baker Street, către Clubul Savile de pe Brook Street, oprindu-se pe drum pentru a răsfoi cărţile din librăria Smith’s.

în ultima vreme a trebuit să renunţe la aceste excursii — PÎnă şi Rose Garden e prea departe acum. Nu se simte bine. Nu are forţă. Nu are poftă de mîncare. Se scoală din pat tîrziu şi şade într-un fotoliu din salonaş, sau în solariu — un balcon închis cu panouri de sticlă aflat în spatele casei -, cu un pled pe genunchi, citind şi moţăind intermitent, tresărind din somn cînd cartea îi alunecă cu zgomot din poală pe podea sau cînd nora lui, Marjorie, care i-a devenit secretară de la moartea soţiei lui, intră să-i aducă scrisori ce necesită răspuns ori doar să se asigure că are tot ce-i trebuie. Seara îl vizitează fiul cel mare, Gip, soţul lui Marjorie, sau Anthony, fiul pe care l-a avut cu Rebecca West, născut în cea dintîi zi a Primului Război Mondial. Conştientizează momentele cînd oamenii aceştia intră sau ies din încăpere, cînd îl cercetează cu privirea pe sub sprîn-cenele încruntate de grijă. De ceva timp încoace are infirmieră pe timpul nopţii; acum doctorul său, lordul Horder, i-a recomandat să angajeze şi o infirmieră de zi. Se întreabă dacă nu cumva e pe moarte.

într-o seară de aprilie, Anthony West îi telefonează mamei sale la locuinţa ei, Ibstone House, aripa supravieţuitoare a unui conac din perioada Regenţei, cu o fermă proprie, aflat într-o zonă rurală din apropiere de High Wycombe, unde aceasta locuieşte împreună cu soţul ei, Henry Andrews, bancher şi economist, în prezent angajat la Ministerul Economiei.

— Mă tem că am veşti proaste, o anunţă Anthony. Horder spune că H.G. are cancer la ficat.

— O, Doamne! exclamă Rebecca. îngrozitor. El a aflat?

— încă nu.

— Sper că n-ai de gînd să-i spui!

— Păi, m-am sfătuit cu Gip. Amîndoi sîntem de părere că ar trebui s-o facem.

— De ce?

— H.G. a crezut întotdeauna în înfruntarea realităţii. Nu se teme de moarte. A spus asta de atîtea ori.

— Una e s-o spui...

_Cred că n-ar trebui să discutăm asta la telefon, Rac, o

întrerupe Anthony, folosind porecla cu care s-a ales mama lui cînd s-a măritat cu Henry şi au început să se strige unul pe altul Ric şi Rac, după numele a doi cîini din benzile desenate franţuzeşti. Aş fi vrut să pot veni acolo să-ţi dau chiar eu vestea.

— Fiindcă te simţi îngrozitor?

— Fiindcă m-am gîndit că tu o să te simţi îngrozitor.

— Păi, sigur că mă simt, replică Rebecca, înfrînîndu-se oarecum.

Conversaţiile lor tind să devină înţepătoare din cauza unor mici acuzaţii şi dezaprobări, implicite sau deduse, care adesea se trasformă în unele mari.

— Deocamdată nu pot să ajung la Ibstone, spune Anthony. N-avem destui oameni în Extremul Orient şi sînt foarte ocupat.

Lucrează ca redactor la Departamentul pentru Extremul Orient al Serviciului de Externe BBC.

Anthony îi face un rezumat al pronosticului dat de Horder: H.G. ar putea trece printr-un soi de remisie, dar probabil că mai are doar un an de trăit, în cel mai bun caz. Se contrazic iar, întrebîndu-se dacă ar trebui să i se spună şi lui, pînă ce Rebecca închide iritată telefonul. Se duce în biroul ei şi consemnează totul în jurnal, încheind astfel: Grija mea de căpătîi este ca Anthony să nu fie lovit prea tare de această veste. Eu m-am împăcat cu H. G. N-am uitat lucrurile crude pe care mi le-a făcut, dar între noi există o afecţiune reală şi nestinsă. Jurnalul este scris cu gîndul la viitorii ei biografi, care urmează să citeze din el.

Anthony o sună pe Jean, o tînără frumuşică, brunetă, cu sîni superbi, care lucrează la Bush House[3] şi cu care are o relaţie pasională, ca să îi dea vestea despre tatăl lui. Ea îşi arată compasiunea, dar nu e în stare să-i înţeleagă pe deplin emoţiile din cauză că nu l-a întîlnit niciodată pe H.G. şi nici nu-i poate fi prezentată, lui sau restului familiei, din pricină că Anthony e căsătorit cu Kitty, care conduce liniştită ferma lor şi are grijă de cei doi copii cît el e plecat să lucreze la BBC, neavînd habar de existenţa lui Jean. Cînd lucrează la Londra, Anthony locuieşte într-un apartament care a fost înainte grajd, aflat în Hanover Terrace, la numărul 13, în capătul grădinii din spate, şi cunoscut în familie drept al „domnului Mumford“, după un fost chiriaş de mult plecat şi probabil mort.

Tot nu i-ai spus soţiei tale despre noi ? îl întreabă Jean cu voce scăzută, ca să n-o audă colega ei de apartament, Phyllis.

Idila lor se consumă cu precădere în acest apartament, situat convenabil în apropiere de Bush

House, în orele furate cînd ei sînt liberi şi Phyllis e la serviciu.

— încă nu.

— Cînd îi spui ?

— Trebuie să aştept momentul potrivit.

— N-o să fie niciodată un moment potrivit. îi spui şi gata.

— Nu pot acum, abia ne obişnuim toţi cu ştirea despre H.G.

— Păi...

— Te iubesc, Jean.

— Şi eu te iubesc. însă urăsc toată secretomania asta.

— Ştiu, dar ai răbdare, draga mea, spune el.

Cîteva zile mai tîrziu, Rebecca primeşte un telefon de la Marjorie, care o roagă să vină în vizită la H.G.

— I-ar plăcea lui să vin ? întreabă Rebecca.

Rănile despărţirii lor din 1923 sau ’24 (niciodată nu le-a fost limpede cînd anume a devenit definitivă), după o relaţie furtunoasă şi pasională care s-a întins pe mai bine de un deceniu, s-au vindecat, iar de cîţiva ani încoace sînt în termeni amicali, dar din cauză că el are o boală fatală, vizitele ar putea fi stresante.

— A spus că i-ar plăcea să te vadă, răspunde Maijorie.

— Atunci o să vin, zice Rebecca. Ştie că are...?

— Da, răspunde Marjorie.

Rebecca aduce cu ea un coş plin cu ouă, unt şi brînză de la ferma Ibstone, un cadou generos şi preţios, pe care menajera îl primeşte cu recunoştinţă.

— Domnul Wells nu mai suportă ouăle deshidratate, indiferent cum le-aş prepara, spune ea. O frumuseţe de ou proaspăt, fiert şi moale, s-ar putea să-l tenteze.

Cînd soseşte, H.G., care a avut o noapte proastă, nu prea e pregătit s-o vadă, aşa că Rebecca e condusă în salonul lung de la etaj, să aştepte acolo. Niciodată nu i-a plăcut casa asta:
e impozantă, dar rece şi destul de mohorîtă, cu parchet lustruit de culoare închisă şi pereţi bej, mobilată cu gust, dar impersonal, ca un hotel de lux. Covorul din salon este un Aubusson, iar pe poliţa şemineului se află un cal de ceramică din epoca dinastiei fang, dar toate astea reflectă avuţia proprietarului, nu personalitatea lui. H.G. n-a avut niciodată prea mult simţ estetic vizual,

se gîndeşte ea. în arhitectura domestică l-a obsedat funcţionalitatea, dar s-a arătat indiferent la decoraţiunile interioare, fanatic în privinţa instalaţiilor de apă, dar nu prea priceput la tablouri. Casei îi lipseşte o mînă de femeie — Moura Budberg, amanta lui de pe vremea cînd a semnat contractul de închiriere, în 1935, a refuzat cu înţelepciune să se mărite ori să locuiască împreună cu el şi nici n-a avut vreun urmaş. Pînă şi cabinetul lui - în care Rebecca aruncă o ocheadă în drum spre toaletă -, cu biroul de mahon împovărat de o lampă de citit cu abajur verde pe un postament greoi în formă de zigurat, un suport asortat pentru toc şi călimară şi un top de sugativă legat în piele, ar putea fi cel al unui preşedinte de bancă — doar că pe suprafaţa lustruită a biroului stau două dosare mari, din hîrtie maro, şifonate şi îndoite la colţuri de atîta îndelungată folosinţă, cîte unul de fiecare parte a sugativei, părînd a conţine mai degrabă manuscrise decît acte contabile.

în vestiarul de la parter, se opreşte să-şi examineze în oglindă chipul de cincizeci de ani, căutînd noi riduri şi pieptănîndu-şi părul grizonant. îşi împrospătează rujul, îşi pudrează nasul şi, cu degetul muiat în gură, îşi conturează sprîncenele, simţin-du-se oarecum jenată de o asemenea manifestare de frivolitate — dar oricine vrea să arate cît mai bine cînd are întîlnire cu un vechi amant, fie el bolnav şi pe moarte. O amuză să observe blocnotesul şi creionul aşezate pe un bufet lîngă closet — obiceiul dintotdeauna al lui H.G. de-a avea blocnotesuri risipite peste tot prin jur, ca să poată mîzgăli în grabă orice idee fugară, înainte de-a o uita. Aruncă o privire în blocnotes, dar paginile sînt goale.

Micuţa cameră de zi în care este chemată la întîlnirea cu H.G. pare a fi mai tihnită decît salonul, însă pe el îl găseşte prost dispus, îngrijorat şi deprimat. Stă cocîrjat într-un fotoliu, lîngă un foc mocnit de cărbuni, încălţat cuminte în papuci de casă mărimea treizeci şi opt, deasupra cărora atîmă pledul ce-i acoperă picioarele. Anthony şi Gip i-au spus că are cancer, dar nu i-au oferit şi pronosticul.

Vreau să ştiu cît mai am de trăit, zice el cu o voce tîngui-toare, dar refuză să-mi spună. Pînă şi Horder.

Asta fiindcă habar n-au. Ai putea să mai trăieşti ani întregi, Jaguarule.

Cu mult timp în urmă, pe cînd erau iubiţi, îşi spuneau unul altuia, în pat şi în scrisori, „Jaguarul" şi „Pantera", iar ea se gîndeşte că porecla îi va face plăcere, dar spre groaza ei îl necăjeşte şi mai tare. O lacrimă i se prelinge pe obraz şi se pierde la rădăcina mustăţii, acum sură şi rărită, cu care în vremurile bune obişnuia s-o gîdile prin părţile intime.

— Nu vreau să mor, Pantero, spune el.

— Nimeni nu vrea.

- Ştiu... dar trebuie să murim. Sigur că trebuie. Mi-e ruşine de mine însumi.

Se ridică în fotoliu, zîmbeşte, se întinde şi îi strînge mîna.

— Mulţumesc c-ai venit să mă vezi.

— Ţi-am adus nişte ouă de la fermă.

— Drăguţ din partea ta, spune el. Tu ce mai faci ? Scrii ?

— Doar texte de gazetă. Nu mă pot concentra la nimic mai consistent, cu războiul ăsta care nu se mai termină...

Ai reuşit să termini Mielul negru şi şoimul cenuşiu în ciuda bombardamentului.

— Am fost nevoită. Dar a scos sufletul din mine. Tu ce mai faci, Jaguarule ?

Ei, sucesc întruna paginile. Am cîteva proiecte, dar nu ştiu cînd o să termin vreunul. Oricum nu mai e nimeni interesat de mine.

— Aiurea, se simte Rebecca datoare să spună.

H.G. întreabă de Henry.

Lucrează din greu la minister, la planurile pentru reconstrucţia de după război, răspunde Rebecca. Trebuie să mărturisesc că mi se pare foarte reconfortant să-l văd ce încrezător priveşte spre viitor, pe cînd noi, ceilalţi, ne roadem unghiile că nu ştim cum să ne descurcăm cu prezentul. Ce mai face Moura?

— E la ţară, cu Tania.

— A mai venit să te vadă de cînd... ?

— De cînd mi-a pronunţat Horder sentinţa de condamnare la moarte ?

— Nu face asta, Jaguarule!

I-am spus lui Gip că deocamdată n-ar trebui s-o amestece pe Moura. Nici ea nu se simte prea grozav în ultima vreme, de aia s-a dus să stea la Tania, să se odihnească şi să se refacă. Nu vreau s-o necăjesc fără rost.

— înţeleg.

Rebecca rămîne pe gînduri, neştiind dacă să se simtă flatata sau folosită fiindcă a fost chemată să-l aline pe îndureratul H.G. în locul amantei lui - asta dacă Moura mai îndeplineşte încă acest rol. Natura exactă a relaţiei lor a fost dintotdeauna enigmatică — pînă şi pentru H.G., după cum afirmă el însuşi.

— Ca să fiu sincer, adaugă el, m-am temut că dacă o să i se spună că sînt pe moarte, o să-mi vină cu tragismele ei ruseşti, ca un personaj de-al lui Gorki, o să tragă o beţie plîngăreaţă cu coniac şi-o să mă deprime şi mai rău decît sînt deja.

— Te înţeleg, spune Rebecca zîmbind.

Moura, baroneasa Budberg, are într-adevăr un aer de personaj desprins din paginile unui roman rusesc, tîrînd după sine greu credibile poveşti melodramatice de dragoste şi aventuri. cum că a traversat pe jos întinderea de gheaţă dintre Rusia şi Estonia pe vremea revoluţiei ca să ajungă la soţul ei dintîi şi la copiii lor; cum că după asasinarea acestuia la moşie, ea s-a măritat cu baronul ca să obţină paşaport estonian, în schimbul căruia i-a plătit datoriile la jocurile de noroc, după care, la scurt timp, a divorţat de el; cum că era amanta agentului secret britanic Robert Bruce Lockhart, care o suspecta de implicare în complotul din 1918 privind asasinarea lui Lenin, dar că găsise sprijin şi protecţie în calitate de secretară a lui Maxim Gorki. Rebecca ştie că acest ultim detaliu este adevărat pentru că H.G. a stat la Gorki în timpul unei vizite în Rusia din 1920, iar mărturisirea pe care i-a făcut-o la întoarcere, că se culcase cu Moura, care locuia în apartamentul din Petrograd, a provocat între ei una dintre certurile care au influenţat în cel mai mare grad despărţirea lor ulterioară. Mulţi ani după ce relaţia lor luase sfîrşit,’iar Jane, soţia sa, murise, H.G. a întîlnit-o iar pe Moura, a hotărît că ea era iubirea vieţii lui, a ajutat-o să se stabilească în Anglia şi a încercat zadarnic s-o convingă să se mărite cu el. Anthony, care o simpatizează pe Moura şi aprobă relaţia ei cu H.G., o consideră totuşi spion sovietic, şi nu e singurul. Rebecca nu prea ştie dacă să creadă sau nu aşa ceva: chiar dacă Moura o fi fost cîndva un soi de Mata Hari, pe matroana de cincizeci de ani, cam demodată, care este azi cu greu ţi-o poţi închipui într-un asemenea rol. însă, fiind ea însăşi o persoană care critică făţiş Rusia sovietică, Rebecca păstrează o distanţă prudentă faţă de Moura.

Gîndurile şi amintirile acestea îi trec prin minte Rebeccăi pe cînd flecăreşte cu H.G. pe subiecte uşoare, neutre, pînă ce bagă de seamă că ochii lui sînt pe cale să se închidă.

— Nu vreau să te obosesc, îi spune ea. Plec.

Se ridică în picioare, se apleacă şi-l sărută pe obraz. Nu mai e atît de neted şi durduliu ca altădată, însă pielea încă îi miroase fin şi plăcut a nuci, la fel ca pe vremea cînd a început relaţia lor. Somerset Maugham a întrebat-o odată, cu un zîmbet ce aducea pe jumătate a rînjet, care era secretul atracţiei exercitate de H.G., un bărbat ce avea de două ori vîrsta ei, nu arăta prea grozav, nu atingea nici un metru şaptezeci în înălţime şi manifesta tendinţe de corpolenţă, iar ea i-a răspuns: Miroase a nuci şi se zbenguie ca un animal agil.

Pe cînd se îndrepta spre ieşire, zîmbind la amintirea acelei replici, se întîlneşte în antreu cu Gip, care vine de afară, şi zîmbetul îi păleşte. îl dojeneşte aspru, ca şi pe Anthony, pentru că l-au supărat pe tatăl lor spunîndu-i că e pe moarte.

— Nu ne mai slăbea cu întrebările, se justifică Gip. Nu-mi place să-l mint pe H.G. El ne-a învăţat, pe Frank şi pe mine, să spunem adevărul. Asta-i temelia ştiinţei adevărate.

Gip este lector la catedra de Biologie Marină a Colegiului Universitar din Londra.

Se privesc cu severitate, displăcîndu-se reciproc. Rebecca aproape că simte un rău fizic cînd se uită la el, atît de bine seamănă cu mama lui, miniona, gingaşa şi discreta Jane, care a rămas alături de soţul ei în ciuda multelor infidelităţi ale acestuia şi i-a insuflat o loialitate de nezdruncinat. Deşi a încercat din toate puterile, Rebecca n-a reuşit niciodată să-l convingă pe H.G. să divorţeze de Jane. Sigur că îi convenea să aibă o soţie care să facă totul pentru tihna lui şi

să fie o gazdă primitoare pentru prietenii lui, să-i dactilografieze manuscri-sele şi să-i ţină ordine în socoteli, în timp ce el pleca de-acasă cînd îi tuna lui şi sărea în pat cu oricine avea el chef, dar nici o femeie care se respectă n-ar fi tolerat situaţia asta. Rebecca nu s-a îndoit niciodată de faptul că, dacă Jane l-ar fi pus pe H.G. să aleagă între ele două, el ar fi divorţat şi s-ar fi însurat cu ea. I-ar fi fost o consoartă potrivită, egala sa din punct de vedere intelectual, şi multă suferinţă emoţională ar fi fost evitată — nu în ultimul rînd a lui Anthony.

Anthony a fost şi el de acord c-ar trebui să-i spunem lui H.G., adaugă Gip.

— Ştiu, răspunde Rebecca. Dar cred că-i pare rău c-a făcut-o. Părea surmenat cînd am vorbit cu el la telefon.

— Păi, normal că-i supărat. Anthony îi e foarte devotat lui H.G.

— Anthony are un complex al lui Oedip inversat, izbucneşte Rebecca. îşi doreşte s-o omoare pe maică-sa şi să se însoare cu taică-său încă de cînd a aflat cine-i e tată. Fiindcă a trebuit să-l cresc singură, eu am fost cea pe care a dat vina pentru că a fost trimis la internat, unde l-au hărţuit, l-au tachinat şi l-au făcut să se simtă nefericit, în timp ce H.G. a fost mereu figura zeiască a unchiului care se pogora din cînd în cînd cu automobilul lui ca să împartă cadouri şi să-l ducă la teatru şi la restaurant.

— Da, păi..., spune Gip. Cred că lui Anthony i-a fost greu.

— Mie mi-a fost greu! aproape că ţipă Rebecca.

Lăsat de unul singur în salonaş, H.G. priveşte la focul din cămin, întrebîndu-se ce va zice lumea despre el după ce va muri. Desigur, necrologurile au fost deja scrise. Avînd în vedere vîrsta şi renumele lui, probabil că se aflau la dosar în redacţiile ziarelor de ani de zile, periodic revizuite şi aduse la zi, gata de publicare cînd avea să vină momentul. Acesta a venit mai repede decît se aştepta el în 1935, cînd a scris un „auto-necrolog“ umoristic pentru un serial BBC. A fost publicat în Listener şi retipărit în cotidiene din toată lumea. Numele lui H.G. Wells, care a murit ieri după-amiază, în urma unui atac de cord, la Infirmeria Paddington, în vîrstă de nouăzeci şi şapte de ani, nu are prea multe conotaţii pentru tînăra generaţie, începea textul. Dar cei care erau deja adulţi în primul deceniu al acestui secol şi care citeau diverse lucruri din acea perioadă îşi vor aminti unele din titlurile cărţilor pe care le-a scris şi poate chiar vor descoperi prin vreun pod prăfuit un volum sau două din opera sa. A fost cu adevărat unul dintre cei mai prolifici „scriitori de duzină“ ai acelor vremuri... S-a descris pe sine însuşi la începutul anilor ’60 ca pe un personaj adus de şale, ponosit, şleampăt şi de la o vreme înclinat spre obezitate, şon-tîcăind cu bastonul prin grădinile din Regent’s Park şi vorbind de unul singur. „într-o bună zi“, putea fi auzit spunînd, „o să scriu o carte, una adevărată.“ Textul acesta a fost scris şi interpretat, în general, ca un jeu d’esprit, un dezarmant exerciţiu de auto-parodiere, dar în clipa de faţă nu părea prea departe de realitate.

Desigur, adevăratele necrologuri, care vor apărea la momentul potrivit, vor fi lungi şi respectuoase, omagiindu-i multele

reuşite, cele o sută şi ceva de cărţi, miile de articole, originalitatea fanteziilor sale ştiinţifice de început, precum Maşina timpului şi Războiul lumilor, impactul marcat de controverse al modului în care tratează relaţiile sexuale în romane ca Ann Veronica (dezordinea din propria sa viaţă sexuală va fi voalată cu discreţie), umorul cald, dickensian, al romanelor precum Kipps şi Povestea domnului Polly, remarcabila acurateţe a multora dintre previziunile sale (imprecizia multor altora va fi trecută diplomatic cu vederea), succesul universal cunoscut de Schiţă a istoriei, scrierile sale jurnalistice capabile să ridice moralul în decursul a două războaie mondiale, felul cum se bătea pe burtă cu oameni politici de talie mondială, preşedinţia asociaţiei internaţionale PEN[4], neobositele sale campanii pentru ştiinţă, educaţie, abolirea sărăciei, pentru pace, drepturile omului, pentru guvernare mondială... Da, au o mulţime de lucruri despre care să scrie. însă omagierile vor începe inevitabil să se stingă, să capete un sentiment al declinului, un formalism plictisit în înregistrarea ultimilor douăzeci şi cinci de ani, sugerînd implicit că în această perioadă ar fi publicat prea multe cărţi, tot mai slabe calitativ. Accentul va- cădea integral pe prima jumătate a vieţii sale — pînă prin, să zicem, 1920. Aceea a fost data la care s-a terminat cu influenţa lui, după cum afirma George Orwell într-un articol din Horizon, de acum cîţiva ani: Gînditorii care s-au născut pe la începutul acestui secol sînt într-un fel creaţia lui Wells însuşi... Mă îndoiesc că printre cei care au scris cărţi între 1900 şi 1920, cel puţin în limba engleză, a mai existat cineva care să influenţeze într-un asemenea grad tineretul. îşi aminteşte lesne cuvintele acestea fiindcă a recitit adesea articolul „Wells, Hitler şi Statul Mondial[4]', plimbîndu-şi degetele peste hîrtie ca peste o rană veche, care încă mai doare.

— Dar asta-i o realizare impresionantă, nu-i aşa? Să creezi o generaţie întreagă de gînditori...?

Aude vocea asta deseori în ultima vreme, dar cînd se uită în jur nu mai e nimeni altcineva în cameră, deci trebuie să fie doar în mintea lui. Cîteodată vocea e prietenoasă, alteori e provocatoare, uneori pune întrebări pe un ton neutru. Rosteşte lucruri pe care el le-a uitat sau le-a înăbuşit, lucruri pe care îi este drag să le rememoreze sau pe care ar prefera să nu şi le amintească, lucruri despre care ştie că le spun alţii pe la spatele lui sau pe care oamenii le vor spune probabil despre el în viitor, după ce va muri, în biografii, memorii sau poate chiar în romane.

_E cu siguranţă o treabă cu care să te mîndreşti,

nu-i aşa?

— Nu în felul cum a întors-o Orwell. A spus că ceea ce ra-a făcut să trec drept un profet iluminat în epoca eduardiană mă face acum să par un gînditor superficial, nepotrivit cu vremurile. A spus că, de prin 1920 încoace, mi-am irosit talentul vînînd muşte cu tunul.

— A adăugat totuşi, dacă-mi amintesc corect, Dar ce mult înseamnă, la urma urmei, să ai talente de irosit.

— Asta a fost doar aşa, o picătură de balsam, ca să încerce să-mi mai îndulcească amarul la final. Probabil a adăugat-o la corectură fiindcă tocmai îşi amintise că Sonia ne invitase pe Inez şi pe mine la cină.

L-a cunoscut pe Orwell prin intermediul romancierei Inez Holden, care la vremea aceea, în 1941, locuia cu chirie la „domnul Mumford“ şi care, cu cîteva zile înainte de dineu, îi oferise ultimul număr din Horizon, cel care conţinea eseul despre el, spunîndu-i: „Cred că ar fi bine să citeşti articolul pînă sîmbăta viitoare, H.G., fiindcă George o să presupună că l-ai văzut deja. Nu te necăji prea tare... chiar te admiră, să ştii“. Articolul l-a mîhnit. începea prin a-i ataca materialele despre război, pe care le scrisese pe la începutul carierei jurnalistice - şi e clar că a fost nesăbuit cînd a apreciat că armata germană era sleită, chiar înainte ca aceasta să năvălească furibund asupra Rusiei -, dar cu adevărat usturătoare a fost afirmaţia că o mare parte dintre lucrurile pe care le-a imaginat şi pentru care a lucrat Wells au căpătat formă fizică în Germania nazistă. Ordinea, planificarea, ştiinţa încurajată prin politică de stat, oţelul, betonul, avioanele, toate există acolo.

— Păi, chiar există, nu-i aşa?

_Aşa-i, dar concepute în scopuri total diferite. E o caricatură

a lucrurilor pentru care am pledat şi pentru a căror îndeplinire am muncit - după cum i-am spus personal la dineul acela.

Luase revista cu el, ca să pună în discuţie articolul, şi imediat a băgat de seamă că Orwell avea şi el un exemplar, fiind evident că se pregătise la rîndul lui de duel. S-au aşezat la masă faţă în faţă şi i-a puricat lui Orwell tot textul, paragraf cu paragraf, pe cînd Inez şi Sonia ascultau cu încordare, iar celălalt musafir, William Empson, se îmbăta tot mai rău. Sfîrşitul dineului i-a găsit oarecum pe picior de egalitate, dar la scurt timp după aceea, într-o emisiune radiofonică, Orwell a spus că H G. Wells îşi imagina că ştiinţa va salva omenirea, cînd de fapt era mai probabil s-o distrugă. Scos din sărite de acest nou atac, H.G. i-a trimis urgent o notă lui Orwell prin intermediul postului BBC : N-am zis deloc aşa ceva, rahat cu ochi. Citeşte-mi textele de început.

— **Cum ar fi... ?**

— Cum ar fi Insula doctorului Moreau. Cum ar fi Cînd se va trezi Cel-care-doarme. Cum ar fi Războiul lumilor. Nu ştiinţa e cea care salvează Pămîntul de marţieni, ci faptul întîmplător că le lipseşte imunitatea la infecţiile bacteriene terestre.

— Dar în alte cărţi pretinzi că ştiinţa aplicată poate salva lumea.

Aplicată, da. Progresul depinde integral de aplicarea paşnică a ştiinţei. Dar intelectualitatea noastră literară n-a crezut niciodată în posibilitatea asta. T.S. Eliot, de pildă, care în orice altă privinţă se situează la polul opus faţă de Orwell, îi dă dreptate în privinţa asta.

— Eliot a spus cîteva lucruri măgulitoare despre tine în articolul acela din New English Review.

Dar tonul general al articolului era arogant, iar la sfîrşit a afirmat că. Domnul Wells, pariind totul pe cartea viitorului apropiat, păşeşte pe buza prăpastiei disperării. Creştinii de genul lui Eliot nu s-au aşteptat niciodată la nimic bun de la umanitate, cel mult la Blitzkrieg-uri şi lagăre de

concentrare, din cauza credinţei lor în păcatul originar. Aşa că pot să admire liniştiţi sfîrşitul civilizaţiei, să se culce pe-o ureche şi să aştepte întoarcerea lui Mesia.

— De ce te necăjeşti în aşa hal cu indivizii ăştia?

El priveşte ţintă focul care arde mocnit în cămin, sub un strat de cenuşă albicioasă.

_ — Fiindcă mă tem c-ar putea să aibă dreptate. Sînt cu adevărat foarte aproape de prăpastia disperării.

_Iar bodogăneşte bătrînul de unul singur, îi spune infirmiera

de zi celei de noapte cînd fac schimbul.

— Despre ce ?

_Nu mă-ntreba pe mine. De-abia dacă înţeleg un cuvînt

din două. Repetă des cuvîntul „necrolog".

— Tot te mai frămînţi cu necrologurile tale?

_Cred că ateilor care suferă de boli fatale ar trebui să li se

permită să-şi citească necrologurile. Confidenţial, desigur, şi fără drept la replică - poate doar dacă au de corectat erori de fapt.

— De ce doar ateilor?

_Păi, unul care crede în viaţa de apoi precis aşteaptă cu

nerăbdare să afle ce credeau contemporanii despre el, să vină în chip de fantomă şi să tragă cu urechea la conversaţii, să citească necrologuri peste umărul oamenilor... Asta dacă nu i se aduce în fiecare zi toată presa în ceruri. Sau în celălalt loc. Doar că n-o să aflăm niciodată. E frustrant.

— Ce-ai vrea să afli? Dacă eşti considerat un mare

scriitor?

— Doamne, nu, am renunţat de mult la ambiţia asta... O las în seama lui Henry James şi a altora de teapa lui. Am demolat însăşi ideea de măreţie literară în Boon, mai ştii?
Declinul producţiei de măreţie, cauzat de numărul excesiv de noi scriitori şi de lărgirea publicului cititor, să fie stopat prin stabilirea unei aristocraţii ereditare de romancieri, poeţi şi filozofi... Premiul Nobel să le fie acordat în ordinea vîrstei...

— Păi... şi-atunci, ce? Un mare gînditor? Un mare vizionar ? Un mare om ?

_Orice-ar fi, dar nu mare. Ideea de măreţie, în ansamblul

ei, este o capcană mortală a romantismului din secolul nouăsprezece. Conduce la ascensiunea unor tirani de genul lui Hitler. Trebuie să punem grupul înaintea individului, să slujim Raţiunea Rasei Umane, nu să încercăm să-i impunem voinţa noastră proprie. Spun lucrul ăsta de treizeci de ani încoace, dar nimeni nu-i acordă suficientă atenţie. Dacă ar fi făcut-o, n-am mai fi fost azi în asemenea încurcătură, cu Europa pre-făcîndu-se rapid în ruine.

_Ar putea ieşi ceva bun şi de pe urma războiului.

Ideea asta de-a pune pe picioare o organizaţie a Naţiunilor Unite, de exemplu... necrologurile ar trebui să recunoască şi contribuţia ta la ea.

Bine-ar fi. Dar e cale lungă pînă la Guvernul Mondial. Fără o schimbare în mentalitatea colectivă, ar la fel de inutil ca Liga Naţiunilor la vremea ei.

La scurt timp după vizita la H.G., Rebecca îl invită pe Anthony la un ceai la clubul ei londonez, Lansdowne. Nu s-au mai văzut de ceva vreme şi înfăţişarea lui o surprinde neplăcut. La treizeci de ani, e încă arătos, în felul lui durduliu, dar astăzi obrajii ii par nefiresc de rotunzi, aproape umflaţi, iar părul ar avea nevoie de un spălat şi un tuns, pentru că-i atîrnă pe frunte în şuviţe linse. Hainele îi sunt mototolite şi murdare, fără îndoială din cauză că locuieşte prea mult timp departe de casă şi de atenţia soţiei sale, Kitty. Cînd ajung să discute despre H.G. şi dacă a fost sau nu corect să-i spună că are un cancer incurabil, discursul lui îi pare teatral, fals. Face remarci jignitoare într-o manieră menită să le prezinte drept pline de compasiune, luîn-du-i mîna şi spunînd:

— Nu vreau să te rănesc, Rac, e ultimul lucru pe care mi l-aş dori, dar n-ar trebui să te implici în bunăstarea lui H.G. Adevărul e că nu mai eşti de multă vreme centrul vieţii lui.

_ Ştiu asta prea bine, răspunde ea cu indignare. Am luat măsuri pentru a mă îndepărta de centrul vieţii lui încă de-acum douăzeci şi unu de ani. Ce-i cu tot teatrul ăsta?

— Vreau doar să spun că H.G. e mult mai apropiat de Gip şi de Marjorie decît de tine. Ei sînt cei care trebuie să ia hotărîrile ce se impun.

Nu sînt obligată să mă prefac că-s de acord cu ei, replică ea.

Cînd îl întreabă de Kitty şi de copii, Anthony devine ambiguu, de parcă ar ascunde ceva. O să descopere ea cît de curînd despre ce este vorba.

Pe la jumătatea lunii mai, Rebecca primeşte un mesaj scurt de la Kitty, anunţînd-o că Anthony i-a cerut divorţul. A venit absolut din senin. Duminica trecută, după cină, cînd copiii dormeau deja, mi-a spus că a cunoscut pe cineva la BBC şi vrea să se însoare cu ea. I-am răspuns: „Păcat, iubire, fiindcă eşti deja însurat cu mine . Credeam că glumeşte. Dar nu glumea.

Rebecca e indignată şi consternată. O place şi o admiră pe Kitty, o pictoriţă talentată şi o femeie frumoasă, pe care Anthony a curtat-o şi căreia i-a cîştigat inima în cel mai romantic fel, în 1936,

cerind-o de soţie la a doua lor întîlnire şi insistînd la toate cele care au urmat pînă cînd ea i s-a predat. La vremea aceea, Rebeccăi i-a părut un gest impulsiv şi donquijotesc tipic pentru Anthony, dar măcar o dată s-a dovedit a avea efecte pozitive. Kitty, mai în vîrstă şi mult mai matură decît Anthony, l-a convins să renunţe la ambiţia de a deveni pictor, fiindcă n-ar fi ajuns niciodată suficient de bun, şi să se facă scriitor, ca părinţii lui; cu toate că nu a produs încă nici un text important, a demonstrat o oarecare înzestrare în recenziile de romane pe care le-a publicat în New Statesman. Păreau fericiţi împreună, mai ales după ce Anthony şi-a lămurit sentimentele faţă de război, împărţite pînă atunci între principiile sale pacifiste şi teama de a nu părea că se eschivează de la îndatoririle patriotice făcîndu-se fermier lăptar - o meserie rezervată[5]. S-a acomodat surprinzător de bine la viaţa de fermier, ca şi Kitty, dar în urmă cu un an a acceptat oferta de-a lucra cu jumătate de normă la BBC, părîndu-i-se că astfel contribuia într-un mod mai respectabil la eforturile depuse pentru război, şi toate astea l-au adus acum la amorezarea asta prostească.

— Ea cine e ? îl chestionează telefonic Rebecca pe Anthony, însă el refuză să-i spună. Vreau s-o cunosc.

— Ei bine, nu se poate, răspunde el. Treaba asta n-are nici o legătură cu tine, Rac. E între mine şi Kitty.

— Cum poate să-ţi treacă prin cap să-i părăseşti pe copiii aceia adorabili ? întreabă Rebecca, referindu-se la Caroline, în vîrstă de doi ani şi jumătate, şi la Edmund, de un an, pe care îi iubeşte ca pe ochii din cap.

— Păi, şi tu ai vrut ca H.G. să-şi părăsească copiii, îi răspunde Anthony.

Rebecca trînteşte receptorul furioasă, dar apoi îşi regretă gestul, fiindcă a rămas cu multe întrebări nepuse. De pildă, are cunoştinţă H.G. despre cea mai recentă ţicneală a fiului său natural ?

H.G. are într-adevăr cunoştinţă despre asta, pentru că îl anunţă Anthony, pe care îl ia prin surprindere cu o beşteleală în toată regula privind nenorocirile provocate de divorţ.

-Dar si tu ai divorţat de prima ta soţie, remarcă Anthony i se pare ca ai fost foarte fericit cu a doua.

— Asta n-are nici o legătură, replică tatăl lui ridicînd vocea,asa cu face intotdeauna cand e tulburat.Eu si Isabel nu am avut nici un copil.Eu si Kitty o sa împărţim timpul petrecut cu copiii spune Anthony. Kitty nu e răzbunătoare. S-a arătat chiar foarte rezonabila in privinţa asta.

— E mai mult decît meriţi, îl asigură H.G. Eşti un tîmpit.Nu te înţeleg. Niciodată nu te-am înţeles.

— Sint îndrăgostit, se justifică Anthony, iar H G scoate un fornait zeflemitor. A, fi crezut câ, dintre toţi. tu o sa intelegi.

H.G se uita la el in tăcere. Anthony observă că i s-au închis ochii. N-are cum sa ştie dacă a adormit sau doar se preface, dar nu se misca atunci cand Anthony îi aranjează pledul pe picioare şi părăseşte necăjit încăperea. O găseşte în bucătărie pe infirmiera de noapte, care stă la taclale cu menajera, şi îi spune că se întoarce la „domnul Mumford*.

— Presupun că are şi el dreptate.

— Poftim ?

---Tu ai avut relatii cat sa iti ajunga pe mai multe vieti. Amor n-a fost în cele mai multe din eleDin partea mea---sidin partea multor femei -a fost vorba doar de a oferi si a primi plăcere. Ideea că trebuie sa te prefaci ca eşti îndrăgostit de o femeie ca să te poţi culca cu ea este absurdă,conform crestinismului si literaturii romantice.Nu a adus decat suferinţă emoţionala si frustrari fizice.Dorinţa de sex este constantă la oamenii sănătoşi, bărbaţi sau femei, şi trebuie satisfăcută constant. Dragostea, adevărata dragoste e rara.Cum am spus in Experiment autobiografic,am iubit doar 3 femei in viata mea: Isabel Jane si pe Moura.

— Pe Rebecca n-ai iubit-o ?---De ea amfost îndrăgostit. Iar înainte de ea am fost îndrăgostit de Amber.Dar asta e altceva.Cel mai periculos lucru dintre toate.

— De ce periculos ?

---Fiindca iti inchipui ca ai gasit in sfîrşit partenerul perfect - perechea sufletească şi perechea în pat...

_Ceea ce ai numit „iubirea-umbră" în acel

Post-scriptum secret pe care îl tot scrii la autobiografia ta.

— Exact.

— L-ai citit pe Jung.

— Da, însă nu-i chiar acelaşi lucru cu noţiunea lui de „umbră“. E o persoană, cineva care întruchipează tot ce-i lipseşte personalităţii tale, cineva cu care ai putea obţine plenitudinea la care ai visat dintotdeauna. Dar, cînd crezi că ai găsit-o, bunul-simţ se duce pe apa sîmbetei. E ca şi cum ai fi băut o poţiune sau te-ai afla sub puterea unei vrăji... ca iubiţii din Visul unei nopţi de vară. E un soi de nebunie. Dacă asta e ceea ce i s-a întîmplat lui Anthony, o să urmeze o cădere dura.

Anthony iese pe uşa din spate a casei cu ferestrele camuflate şi porneşte pe cărarea din grădină, călăuzit de lanterna sa acoperită, trăgînd în piept parfumul zambilelor şi lăcrămioarelor ce îmbobocesc ascunse vederii, pînă ce ajunge la zidul din capat. Sfidînd regimul de camuflaj, ridică lanterna şi face raza de lumină să joace pe friza desenată de H.G. cu tuşe de vopsea tipice acelor „mîzgăliciuri" ale sale caricaturale, descriind mărirea şi decăderea Stăpînilor Creaţiei, un şir de siluete din profil, începînd cu monştri preistorici şi terminînd cu bărbaţi ce poartă jobene. Dedesubt stă scris: E timpul să plecăm.

în zid e o uşă ce îi aminteşte lui Anthony de una dintre povestirile lui H.G., despre un om care, în copilărie, a descoperit într-un zid de pe o stradă anonimă din Londra o uşă ce dădea spre o grădină paradiziacă, scăldată în soare, plină de flori şi de companioni agreabili, la care a tînjit tot restul vieţii sale să se întoarcă. în spatele acestei uşi nu există nici un paradis -doar apartamentul „domnului Mumford“, cam înghesuit, necesi-tînd redecorare, mobilat cu piese disparate pe care Anthony şi le aminteşte de la Easton Glebe, casa de la ţară a lui H.G. din Essex, unde mergea în vizită prin anii ’90, în timpul vacanţelor şcolare: o canapea decolorată, cu tapiţeria ruptă într-un loc, o masă pliantă, un dulap de cărţi rotativ şi - montată, în mod bizar, pe perete — o crosă de hochei ponosită, amintire a numeroaselor jocuri gălăgioase organizate de H.G. pe cînd era în formă, pentru a-şi distra oaspeţii la petrecerile sale de weekend. Obiecte banale, uzate, însă vizitele la Easton Glebe pe care le evocau îi păruseră cîndva şcolarului nefericit care fusese străfulgerări dintr-un peisaj paradiziac.

îi telefonează lui Jean, dar sună ocupat, probabil din cauza lui Phyllis, colega ei de apartament, care poartă nesfîrşite conversaţii cu mama sa aproape în fiecare seară. Se aşază pe canapeaua decolorată şi, ca să-i treacă timpul, scoate din dulapul rotativ o antologie groasă a povestirilor lui H.G. şi o deschide la Uşa din zid.

începe astfel: într-o seară tainică de acum aproape trei luni, Lionel Wallace mi-a spus povestea aceasta. Lionel Wallace era un politician de succes, în vîrstă de patruzeci de ani, care pe cînd avea cinci sau şase ani a plecat de-acasă şi s-a rătăcit pe străzile din West Kensington. A ajuns din întîmplare la o uşă verde, dintr-un zid alb şi înalt, acoperit cu viţă sălbatică, o uşă care, odată deschisă, l-a condus într-o grădină îneîntătoare. / înă şi aerul clin ea avea ceva înviorător, care-ţi dădea o stare de spirit veselă şi luminoasă;priveliştea ei avea ceva care făcea toate culorile să pară clare, perfecte şi uşor luminoase. Din clipa în care intrai în ea, simţeai o bucurie extraordinară... totul era minunat aici... Două pantere prietenoase se apropie de băieţel, iar una dintre ele îşi freacă urechea de mîna lui toreînd ca o pisică. O fată blondă şi înaltă îl ridică de jos şi îl sărută, apoi îl conduce pe o alee umbroasă, pînă la un palat unde sînt fîntîni şi tot felul de lucruri minunate si tovarăşi de joacă cu care se pierde în jocuri îneîntătoare, deşi mai tîrziu nu şi-a mai putut aminti ce jocuri erau acelea. Bineînţeles că povestea pe care o spune pe urmă nu este crezută şi băiatul este pedepsit pentru că a minţit şi a plecat de acasă de unul singur. Tot restul vieţii sale tînjeşte să se întoarcă în grădină, însă căutînd uşa din zid nu găseşte nimic, iar în cele cîteva ocazii cînd trece pe lîngă ea, nu se poate opri să intre fiindcă de fiecare dată este prins cu cîte o treabă lumească urgentă - un examen de an la Oxford, o întîlnire cu o femeie, care este pentru el o chestiune de onoare, un vot decisiv în parlament. Ocaziile acestea devin tot mai frecvente de la o vreme. De trei ori într-un an mi s-a oferit uşa - acea uşă care se deschide spre linişte, spreîneîntare, spre o frumuseţe mai presus de orice vis, spre o bunătate pe care nici un om de pe pămînt n-o poate cunoaşte. Iar eu am respins-o.

Cînd Anthony ajunge aici cu cititul, sună telefonul. E Jean. Enervat că a fost întrerupt din lectură cu doar o pagină sau două înainte de finalul povestirii, pe care nu şi-l mai aminteşte, o salută uitînd să-şi strecoare în voce obişnuita notă de tandreţe.’

— S-a întîmplat ceva, dragul meu? îl întreabă Jean.

_Nu. Eram doar prins cu lectura unei povestiri de H.G.

— Vai, mă scuzi pentru deranj, spune ea ironic. Să revin mai tîrziu?

— Nu, nu, sigur că nu. Sînt puţin supărat, ca să fiu sincer. Tocmai am primit de la bătrîn o săpuneală destul de zdravănă.

Şi îi povesteşte pe scurt conversaţia cu H.G.

_Are ceva tupeu, nu? spune Jean. Nici el n-a fost chiar un

model de fidelitate matrimonială, din cîte mi-ai povestit.

Anthony scoate un chicotit sec.

— N-a fost, într-adevăr. Dar nu i-a convenit cînd i-am amintit lucru ăsta pe departe.

— Poate ar trebui să-l cunosc, propune Jean. Dacă e atît de sensibil, poate reuşesc să-l cîştig de partea mea.

— Nu acum, draga mea, se grăbeşte Anthony să spună. Nu încă.

După ce închide, se întoarce imediat la lectura sa, ca să afle ce se întîmplă cu Wallace. A, da, şi-a adus aminte. E descoperit pe fundul unui puţ adînc din zona în care se construieşte o extensie a metroului londonez; a trecut printr-o uşă din panourile ce înconjoară şantierul, lăsată din greşeală neîncuiată, şi căderea - ori accidentală, ori, mai probabil, deliberată - i-a fost fatală. Pină s-a luminat de ziuă pentru noi, ceilalţi, a păşit din siguranţă în beznă, pericol, moarte. Dar oare el tot aşa a văzut lucrurile ?

între timp, în salonaşul din clădirea principală, interlocutorul s-a transformat în inchizitor.

_Ai iubit doar trei femei m viaţa ta: Isabel, Jane şi

Moura ?

— Da.

— Două soţii şi o amantă.

_Am vrut să mă însor cu Moura după ce-a murit Jane.

— Dar ea a refuzat.

— Da.

— Poate s-a temut că n-o să mai vrei să faci sex cu ea după ce vă căsătoriţi.

— Ce vrei să spui ?

_Păi, ambele tale căsătorii au fost nişte eşecuri din

punct de vedere sexual, nu-i aşa ?

— Aş spune mai degrabă dezamăgiri decît eşecuri.

— Isabel te-a dezamăgit în pat?

— Eu eram leşinat după sex cînd ne-am căsătorit, dar ea n-a putut să-mi răspundă pe măsură. Eram un amant lipsit de experienţă, iar ea era o tînără tradiţionalistă pînă în fundul sufletului.

Şi-atunci, nu după mult timp ai căutat partide de sex mai incitante cu alte femei, nu? De pildă cu micuţa ei asistentă...

N-am umblat eu după Ethel Kingsmill, ea a luat iniţiativa. Dar, da, ea mi-a arătat că există pe lume femei care au acelaşi apetit pentru sex ca şi mine.

Şi după vreun an ai părăsit-o pe Isabel pentru studenta aceea a ta, Amy Catherine Robbins - „Jane“, cum ai rebotezat-o tu, foarte ciudat.

Nu-mi plăcea numele „Catherine", pe care îl folosea pentru că nu-i plăcea „Amy", aşa că i-am ales eu un nume.

— Totuşi, unul nu prea romantic, nu-i aşa ? Fără cono-taţii erotice. „Jane cea simplă"... Jane Austen...

— Dar de Jane Eyre ce-ai de zis ? Era suficient de pasională.

— Iţi place romanul ăla ?

— Dacă tot m-ai întrebat, nu. Dar...

Ai părăsit-o pe Isabel pentru Jane, cu care te-ai însurat în cele din urmă, dar în autobiografia ta spui că şi ea te-a dezamăgit în pat la fel ca Isabel. Nu e cam derutant felul ăsta de-a schimba o soţie inhibată sexual cu alta aidoma? Cum ar zice Oscar, „o dată e ghinion, de două ori e neglijenţă".

— Unde baţi?

Poate că în secret, in subconştient, n-ai vrut niciodată cu adevărat de soţie o femeie cu o sexualitate debordantă. Poate că nu eşti în stare să te bucuri de sex decît dacă e sălbatic, ilicit, culpabil. Poate că Moura a bănuit asta.

— Aiurea!

— Aşa crezi ?

— Iar vorbeşte de unul singur, îi spune Marjorie lui Gip încă din prag, într-o după-amiază cînd

trece pe la Hanover Terrace, aşa cum face adesea cînd se întoarce de la Colegiul Universitar.

II conduce tăcută pînă la uşa micului salon, care este întredeschisă, iar el rămîne cîteva minute în hol, ascultînd. Nu desluşeşte decît unele cuvinte şi fraze, dar ritmul dialogat al vorbelor bătrinului îi aminteşte de un lucru pe care îl făcea fratele său Frank în copilărie.

— Avea un prieten imaginar cu care vorbea, îi explică Gip lui Marjorie după ce se întorc în camera ce-i serveşte acesteia drept birou. Trăgeam cu urechea la ce spunea, fiindcă tăcea imediat dacă i se părea că e urmărit. Dacă îl frămînta ceva - să zicem că făcuse ceva rău, de exemplu, şi se întreba dacă o să fie prins ori dacă n-ar trebui să recunoască singur —, discuta problema cu celălalt băiat, aducînd argumente pentru ambele variante. Mă fascina. Parcă ascultam o piesă radiofonică -deşi, evident, pe vremea aceea nu exista radio. Poate şi H.G. face cam acelaşi lucru, însă el a ajuns la a doua copilărie.

— Mda, e o teorie interesantă, spune Marjory. Cînd mai vine Frank pe-aici trebuie să-l întrebăm ce părere are.

Fratele mai mic al lui Gip, realizator de filme documentare, angajat momentan ca funcţionar public însărcinat cu alocarea de spaţii pentru locuit familiilor sinistrate în urma bombardamentelor, îşi petrece cea mai mare parte a timpului făcînd naveta de la casa lui de la ţară pînă la Londra şi invers, aşa că doar din cînd în cînd apucă să facă vreo vizită la Hanover Terrace. Responsabilitatea îngrijirii lui H.G. cade în cea mai mare parte pe umerii lui Gip şi-ai lui Marjorie, dar ei nu se plîng. Amîndoi îi sînt devotaţi.

Cîteva zile mai tîrziu Rebecca vine iar să-l vadă pe H.G., deplîn-gînd în faţa lui purtarea iresponsabilă a lui Anthony. H.G. îi spune că a făcut tot ce-a putut ca să-l convingă pe fiul lor să nu se rupă de familia sa, dar fără succes.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu se poate mulţumi cu o aventură, ca toată lumea? se vaită Rebecca. Pe Kitty n-ar fi deranjat-o dacă ar fi fost discret... chiar ea mi-a spus asta, mai mult sau mai puţin voalat, la telefon.

— Sunt perfect de acord cu tine, îi răspunde H.G. Numai că Anthony e genul teatral, tăntălău şi infantil. Greu de spus dacă asta-i o slăbiciune de caracter înnăscută sau e vina educaţiei.

— Sper că nu dai vina pe mine, zice Rebecca.

— Dau vina pe mine pentru existenţa lui.

Tac amîndoi cîteva clipe, amintindu-şi împrejurările în care a fost conceput Anthony: o îmbrăţişare plină de pasiune în salonul apartamentului său din St James Court, mîinile lui pe sub hainele ei, reacţia ei înflăcărată... dar prezenţa în apartament a unei servitoare l-a inhibat, astfel încît n-a mai dus-o în dormitor, unde avea prezervative, şi s-a grăbit, intenţionînd să ne bazeze pe metoda retragerii, numai că în momentul esenţial şi-a pierdut controlul. Acelaşi gînd le trece amîndurora prin minte. Cîtă nefericire, cîţi ani de mînie, frustrare şi învinuiri reciproce s-au revărsat din acel scurt spasm de plăcere! Şi încă mai continuă...

Dacă Anthony o s-o ţină una şi bună cu prostia asta cu divorţul, spune Rebecca, cred că ar trebui să-ţi schimbi testamentul şi să-i laşi nişte bani lui Kitty.

— Mă tot gîndesc de-o vreme la aşa ceva, răspunde H.G. Cît să le asigure copiilor tot ce le trebuie.

— Fireşte, asta n-o să le asigure şi un tată, spune Rebecca.

H.G. ridică din umeri.

— E tot ce pot să fac.

Călătorind spre casă, de la Marylebone la High Wycombe, într-un compartiment de clasa întîi plin pînă la refuz, în compania a trei afacerişti vîrstnici, cu meloane, care în răstimpuri mai trag cu ochiul la ea peste ziarele de seară pe care le citesc, Rebecca se simte copleşită de spaimă, de senzaţia că un blestem se răspîndeşte prin generaţii succesive de taţi care nu-şi fac datoria. Tatăl ei şi-a părăsit familia cînd ea avea opt ani, luînd drumul Africii de Sud pentru nu se ştie ce speculaţie riscantă, şi a dispărut fără urmă, lăsîndu-şi nevasta să le crească pe Rebecca şi pe cele două surori ale acesteia cu minime mijloace financiare. Apoi ea însăşi a trebuit să-l crească de una singură pe Anthony — ce-i drept, cu un sprijin financiar mai mult decît generos din partea tatălui său, însă H.G. şi-a păstrat distanţa şi propria libertate —, iar acum Anthony plănuieşte s-o lase pe Kitty să crească singură copiii lui. Şi de ce răsplată au avut parte mamele ale căror vieţi au fost sufocate de frustrări şi strînse în menghină de responsabilitatea aruncată asupra lor? Au devenit, în mod nemeritat, obiectul resentimentelor născute în copiii lor, asta a fost răsplata pe care au primit-o. Ea n-a renunţat nici o clipă să spere că tăticul ei drag avea să se întoarcă în cele din urmă la familia lui cu o explicaţie onorabilă pentru perioada absenţei, precum tatăl din Copiii căii ferate[6] (ce-a mai plîns la sfîrşitul acelei cărţi!), asta pînă pe la treisprezece ani, cînd au auzit că murise. Mai tîrziu a aflat de la mama ei că fusese un fustangiu incorigibil, că le sedusese pînă şi pe cameristele lor şi că frecventa prostituate. Privind în urmă, recunoaşte că în copilărie şi în adolescenţă a fost dificilă, nesupusă, că se certa mereu cu surorile ei şi îşi critica mama; Anthony era la fel în perioada de creştere - îşi idolatriza tatăl absent, transformat într-o figură eroică, şi dădea vina pe ea pentru toate experienţele nefericite din anii de şcoală. Şi-i poate închipui cu mare uşurinţă pe micuţii Caroline şi Edmund în anii ce vor urma, repetînd la rîndul lor această greşeală, adorîndu-1 pe Anthony şi aplicîndu-i aceeaşi pedeapsă nemeritată lui Kitty, care se căzneşte să-i crească, să conducă ferma şi, dacă are noroc, să găsească o fărîmă de timp ca să-şi exerseze talentul artistic. Feminismul pentru care Rebecca a militat necontenit toată viaţa ei adultă le-a eliberat pe femei din punct de vedere sexual - cel puţin pe acelea cu un spirit mai îndrăzneţ -, dar nu a corectat dezechilibrul fundamental al relaţiei dintre bărbaţi şi femei: instinctul feminin de a-şi creşte copiii şi instinctul masculin de a-şi risipi sămînţa la întîmplare. H.G. nu este altceva decît o versiune mai inteligentă şi mai prosperă a tatălui ei. Pînă şi Henry a dezamăgit-o în privinţa asta. întotdeauna blînd şi protector, îi admiră şi îi susţine munca (a însoţit-o vitejeşte prin părţile sălbatice ale Iugoslaviei, în trenuri murdare şi în hoteluri infestate de purici, pe vremea cînd ea făcea cercetări pentru Mielul negru şi şoimul cenuşiu); posesor al unor maniere impecabile şi al unei averi suficiente ca să-i permită consoartei un stil de viaţă cît de cît elegant, este în toate privinţele soţul perfect, doar că i se tot aprind călcîiele după tinere

drăguţe, iar cu ea n-a mai făcut dragoste din 1937. întinsă în pat lîngă el, într-o seară, Rebecca a ţipat în beznă:

— De ce nu mai faci dragoste cu mine ?

Dar el ori adormise, ori se prefăcea, şi nu i-a răspuns. Bineînţeles că avusese şi ea amanţi după aceea, dar nici unul în prezent. Se gîndeşte descurajată că viaţa ei sexuală se prea poate să fi luat sfîrşit.

în iunie cursul războiului se schimbă dramatic, atît pe frontul de acasă, cît şi peste hotare. Pe 6 iunie, mult aşteptata invadare a Franţei de către Aliaţi are loc în sfîrşit - nu, după cum se aştepta el, la Pas de Calais, ci pe plajele Normandiei. Naţiunea <> încremenită de emoţie şi încordare, ronţăind cu lăcomie fie-iiiie firimitură de ştire strict controlată despre eveniment. I >upă cîteva zile se pare că operaţiunea a fost un succes, Forţele Aliate au cucerit un avanpost sigur, iar întăririle şi proviziile ■° revarsă din belşug graţie ingeniosului port prefabricat Mulberry. Cu siguranţă, e începutul sfîrşitului pentru acest război, totuşi lungă a fost aşteptarea de după faimoasele cuvinte cu i. 11 c Churchill a descris bătălia de la El Alamein drept sfîrşitul începutului. Apoi însă, tocmai cînd oamenii încep să se relaxeze .,ii se pun pe sărbătorit, baubaul Hitler, precum regele demonilor ilintr-o pantomimă, scoate la iveală din arsenalul său o nouă urmă, ca să arate că încă nu s-a terminat cu el: VI, cum a fost botezată de Goebbels, prima dintre cele două Vergeltungs-waffen, „arme pentru represalii", proiectate să le-o plătească Aliaţilor pentru bombardarea oraşelor germane. (încă nu ştie nimeni ce vor fi V2-urile.) Armele Vl sînt mici aeronave cu reacţie,^ fără pilot, vopsite într-un negru rău prevestitor, cu luzelaj în formă de bombă, umplut cu o tonă de explozibil rapid, .,u cu aripi scurte, butucănoase. Sînt propulsate de un motor cu reacţie montat deasupra fuzelajului, ca mînerul pe un fier de (a leat, ce produce un zbîrnîit caracteristic, din cauza căruia populaţia britanică le-a poreclit „bombe bîzîitoare" sau „leii-fur-nicilor". Cînd li se termină combustibilul, se opreşte şi zbîrnîi-l.ul, iar arma cade din văzduh. Secundele terifiante de tăcere încordată care se scurg între oprirea motorului şi zgomotul produs de explozia proiectilului ce şi-a atins ţinta aleatorie sînt o nouă sursă de stres pentru londonezi, care suferă deja de atîta vreme.

Direcţia aceasta în care a luat-o războiul aerian n-a fost prevăzută de H.G. Armele Vl zboară rapid, la altitudini joase, la orice oră din zi şi din noapte — cînd îşi dezvăluie prezenţa printr-o limbă de foc ce ţîşneşte din motorul cu reacţie. Tunurile antiaeriene nu sînt de mare folos împotriva lor si doar cele mai noi avioane Spitfire şi Typhoon se pot ţine după ele şi pot să le doboare trăgînd la ţintă în ele sau înclinîndu-le aripile astfel îneît să se ducă învîrtindu-se în mare sau în cîmp deschis (o manevră dificilă, dar a trage asupra lor înseamnă a risca să sari tu însuţi în aer odată cu ele). Ofensiva Vl a început pe 13 iunie, iar pînă la sfîrşitul lunii s-au lansat două mii cinci sute de bucăţi, dintre care aproape o treime au căzut sau au fost doborîte în Canal, o treime în sud-estul Angliei şi o treime au ajuns la Londra. Cifrele au crescut în iulie. Parcă ar începe din nou bombardamentele. Se fac planuri pentru evacuarea din capitală a femeilor şi copiilor. Chiriaşii de la Hanover Terrace o şterg înapoi în găurile lor de şarpe de la ţară. Diverşi prieteni şi cunoscuţi îl conjură pe H.G. să se mute într-un loc mai sigur, dar el respinge dispreţuitor toate aceste îndemnuri. Ofensiva VI pare a avea un efect tonic asupra stării lui de sănătate. Ii creşte pofta de mîncare. Devine mai alert, începe să umble prin casă şi, atunci cînd

este vreme bună, face chiar scurte plimbări prin parc.

Moura îl vizitează într-o bună zi pe nepusă masă, intrînd în casă cu propria ei cheie, aşa încît apariţia sa e o surpriză, chiar una plăcută, deşi i se citeşte pe chip agitaţia. A venit la Londra în dimineaţa aceea, de la locuinţa fiicei sale de lîngă Oxford, şi şi-a găsit apartamentul cu ferestrele spulberate de explozia unei arme VI. A fost un şoc, spune ea şi cere un coniac ca să se mai calmeze.

— Lasă şi sticla, o roagă pe menajeră cînd aduce băutură, apoi îi face cu ochiul lui H.G.

Capacitatea ei de-a bea coniac e legendară. Cînd pronunţa „Hanover Terrace" cu inconfundabilul ei accent anglo-rusesc, sună ca „Hangover[7] Tferrace", dar el n-a văzut-o niciodată mahmură - doar pe bărbaţii care au încercat de cu seară să-i ţină piept într-ale băutului.

— Ce-ar fi să te muţi aici pînă ţi se repară apartamentul ? n sugerează H.G., dar ea scutură din cap şi îşi mai toarnă nişte coniac.

— Nu, mă întorc la Tania.

N-o suspectează că fuge din calea bombelor. Dacă măcar o jumătate dintre pericolele mortale pe care susţine că le-a întîl-nit şi cărora le-a supravieţuit sînt demne de crezare - ei bine, la o reflecţie mai atentă, probabil că jumătate chiar e proporţia exactă, deci să zicem un sfert —, dacă măcar un sfert dintre primejdiile pe care susţine că le-a trăit sînt credibile, atunci nu se poate pune problema curajului şi a sîngelui-rece.

_Poţi să stai cît pofteşti în camera de oaspeţi, spune el.

Ea îl ameninţă cu degetul.

— Aigee[8]! încerci să încâlci înţelegerea noastră.

în mod normal, H.G. era cel care dicta termenii „tratatelor", cum le numea el, cu femeile sale, însă cu Moura nu s-a întîmplat

Povestea lor a început pe la mijlocul anilor ’30. Ea era iltu nicu să-i devină amantă şi să apară în societate alături de ni, dar n-avea de gînd să-i accepte cererea în căsătorie si nici să locuiască împreună cu el. Cînd, după una din multele lor certuri, el i-a spus îmbufnat că, dacă-i pe-aşa, îşi vrea înapoi cheia de rezervă, Moura i-a dat-o pe loc. Pe urmă a împrumutat-o de In el pentru un motiv oarecare, iar el nu i-a mai cerut să i-o înapoieze, aşa încît ea şi-a păstrat libertatea de a veni şi apleca după plac. Dacă făceau dragoste la Hanover Terrace, după ce petreceau o seară împreună, ea pleca imediat după aceea acasă cu taxiul. O privise adesea din pat cum telefona dupa taxi şi se îmbrăca la lumina palidă a lămpii cu abajur — îşi punea toate hainele, mai puţin corsetul, pe care îl răsucea şi il lua cu ea într-o pungă de hîrtie, fiindcă nu se deranja să se strîngă în el doar pentru un drum cu taxiul.

— Ţi-ai uitat vreodată corsetul în taxi ? o întreabă el dintr-un impuls de moment.

— Ce tot spui ?

— Cînd plecai acasă, după ce făceam dragoste aici, nu-ţi mai îmbrăcai corsetul, îl puneai într-o pungă de hîrtie. Mă Întrebam dacă l-ai uitat vreodată pe bancheta din spate a tnxiului şi ce-ar fi crezut şoferul că e dacă-1 găsea.

El zîmbeşte, însă Moura nu pare amuzată. Poate nu-i place să i se aducă aminte că are nevoie de corset. Era o tînără subţire şi mlădioasă cînd s-au cunoscut, dar vîrsta a doua nu i-a adus decît corpolenţă şi curbe flasce.

— Ce aiureli spui, Aigee! Fii serios. Ce mai faci ? Serios acum.

Mă simt mult mai bine, răspunde el, încă şi mai bine fiindcă ai venit să mă vezi.

Nu vede nici un motiv pentru care să-i comunice Mourei diagnosticul pus de Horder, în privinţa căruia începe să aibă îndoieli.

— Dar bombele zburătoare ? Nu te sperie ?

— Nicidecum.

Totuşi trebuie să-ţi acoperi ferestrele. Promite-mi.

El se învoieşte fără tragere de inimă, fiindcă astfel casa va deveni foarte întunecată, dar cel puţin îi va rămîne solarul, care, fiind făcut numai din geamuri, nu poate fi protejat de explozii.

Toată luna iulie îi scrie cu regularitate Mourei, ca s-o încredinţeze că supravieţuieşte bombardamentelor cu VI, păstrîndu-şi chiar moralul ridicat: Micuţă şi dulce Moura, să ştii că fac tot ce mi-ai spus să fac. Nu fac nimic din ce mi-ai spus să nu fac. Aşa că iată-mă încă în viaţă, cu toate că în după-amiaza asta a apărut o bîzîitoare care a căzut, se pare, la marginea lumii, fiindcă n-am mai auzit nimic de ea... Cu toată dragostea, Aigee... Micuţă şi dragă Moura, azi-noapte a căzut una aproape de noi, dar toate poruncile tale sînt urmate conştiincios & acum locuim într-o casă bătută de sus pînă jos în scînduri şi fără ferestre. Fizic mă întremez văzînd cu ochii. Cu toată afecţiunea, al tău devotat Aigee... Dulcea mea Moura, bombele cu propulsie apar în număr tot mai mare, dar, mulţumită scrupulozităţii cu care ţi-am urmat instrucţiunile, nici un rău nu s-a abătut asupra mea (sau asupra oricărei alte persoane din această casă). îmi văd de lucru & sînt tot mai sprinten & mai independent pe zi ce trece... Te iubesc, draga mea, & îţi sînt devotat ca întotdeauna, al tău Aigee. Referirile repetate la instrucţiunile despre acoperirea ferestrelor cu scînduri au menirea de a-i conferi Mourei un fel de statut de nevastă în rânduielile lui casnice. Dintotdeauna l-a bîntuit spaima de singurătate, de-a nu fi lipsit de compania unei femei care să se dedice bunăstării lui, şi nici acum n-a renunţat pe de-a-ntregul la speranţa că într-o bună zi o va convinge pe Moura să se mute la Hanover Terrace.

Cîteodată se aşază la biroul din cabinetul lui, deschide unul dintre cele două dosare din hîrtie maro şi răsfoieşte paginile scrise la maşină din interior, facînd cîte o însemnare sau o corectură cu stiloul. Aceste două opere ne terminate, la care lucrează concomitent de cîteva luni, reflectă

felul în care se schimbă dispoziţia lui după cum trece de la una la cealaltă. Una este o povestire intitulată întorsături fericite. începe astfel : Visez mult mai des decît mi se întîmpla înainte ca războiul acesta aducător de haos să-mi invadeze orele de veghe; şi continuă descriind un vis recurent, bazat pe plimbarea zilnică pe care obişnuia s-o facă în parc pe vremea cînd era sănătos.

Visez că mă aflu la uşa de la intrare, de unde pornesc să-mi fac turul obişnuit. Ies şi deodată îmi dau seama că există o cotitură pe care n-am sesizat-o pînă acum. E ciudat că n-am mers niciodată pe acolo, dar iat-o în faţa mea ! Şi în clipa următoare mă pomenesc mergînd vioi ca

niciodată, clnd la deal, cînd la vale, prin peisaje fericite cum n-am sperat să mai văd iar.

o fantezie în proză, uşoară şi veselă, o rescriere în maniera carnvalescă a povestirii Uşa din zid. E oarecum tributară ideii de „vis conştient din romanul Peter Ibbetson de George du Maurier şi în mai mare măsură povestirii Un loc minunat de Henry James. Toate sînt mituri străvechi ale transcendenţei,ale paradisului regăsit. Nimeni nu moare în lumea aceasta eliberatoare şi nu urăsc pe nimeni. Se întîlneşte şi stă de vorbă amical cu Isus, al cărui dispreţ sfidător faţă de creştinism nu am cuvinte destul de tari ca să-l descriu şi care afirmă că greşeala sa cea mai mare a fost să aibă discipoli. Mi-am ales duzina aproape la întîmplare. Ce mai trupă erau! Mi s-a spus ca nici măcar Evangheliile acelea despre care vorbeşti nu se referă prea măgulitor la ei. Uneori visează la o lume pur arhitecturală. Mi se prefigurează în minte faţade gigantice, vaste peisaje magnific proiectate, străzi mobile care te pot duce oi tunde doreşti în loc să fii nevoit să te deplasezi tu pe ele... Dar, spre deosebire de peisajele citadine futuriste din prozele sale utopice, pe care oamenii par să le considere atît de reci şi lipsite de umanitate, mai ales aşa cum apar ele în filmul lui Korda, Lucrurile ce vor veni, în visul lui încîntătoare şi fără de număr lucruri noi se înfăptuiesc, dar nimic din ceea ce iubeşte sufletul omului nu se pierde. Pînă la urmă ajunge în Cîmpiile Elizee, unde discută despre Frumos, Bine şi Adevăr cu un grup do poeţi, pictori şi alţi artişti, însă episodul acesta, care va fi probabil încheierea cărţii, încă nu este gata.

Tonul celuilalt text este cu totul diferit. Se numeşte Mintea la capătul resurselor sale.

Scriitorul găseşte o motivaţie semnificativă pentru ideea că lumea lui se află pe marginea prăpastiei. Sfirşitul a tot ceea ce numim viaţă este iminent şi nu poate fi evitat. Scriitorul ne prezintă concluziile la care îl conduce realitatea şi care, crede el, ne vor interesa suficient cît să ne facă să cugetăm la ele. în prim-planul acestei examinări se află brusca revelaţie a unui fapt nebănuit pînă acum, acela că există o limită superioară a adaptabilităţii materiei cuantificabile. El este convins că nu există ieşire, nici posibilitate de a ocoli sau de a trece cu bine peste acest impas. Aici este Capătul. Se pare că există o limită clară şi fixă pînă la care se poate dezvolta viaţa, de aceea a fost posibil să se creioneze tiparul lucrurilor viitoare. Insă limita a fost atinsă şi depăşită, ajungîndu-se la haosul cumplit de dincolo de ea... Acum evenimentele se succed intr-un şir imposibil de prevăzut. Nimeni nu ştie ce va aduce ziua de mîine şi nimeni, în afara unui filozof al ştiinţei moderne, nu este în stare să-şi asume pe deplin această imprevizibilitate. Nici măcar în cazul lui nu face parte din rutina zilnică. Iată-l şi pe el una cu mulţimea mediocră. Singura diferenţă este că el trăieşte cu această siguranţă nemiloasă a apropiatului sfîrşit al întregii existenţe. Asta nu-l împiedică să aibă trăirile sale de zi cu zi, interesele, indignările sale şi aşa mai departe. Chiar dacă mintea a ajuns la capătul resurselor

sale, drama zilnică va continua, pentru că ea reprezintă fardul de normalitate al vieţii, pentru care nu există nici un înlocuitor.

Nimic nu poate ilustra mai plastic acest paradox decît criza prin care trece căsnicia lui Anthony şi repercusiunile acesteia. Pe cînd soarta Europei atîrnă în balanţă în Normandia, unde Forţele Aliate s-au împotmolit şi nu mai sunt capabile să înainteze, ţinute în loc de vremea rea, care a sfărîmat portul Mulberry, a oprit la sol aviaţia ce trebuia să susţină forţa de invazie şi a transformat în noroi lungile terenuri agricole ale Norman-diei, pe cînd rachetele VI străpung cu zgomot cerul din sud-estul Angliei, în număr tot mai mare, şi îşi dau duhul ca nişte păsări greoaie lovite de infarct deasupra acoperişurilor Londrei - pe cînd se desfăşoară toate aceste evenimente, care pentru filozoful ştiinţei reprezintă semne prevestitoare, lucrul care le ocupă mintea lui Anthony, Rebeccăi, lui Kitty şi rubedeniilor lor, lucrul despre care vorbesc, pentru care îşi telefonează şi îşi scriu obsesiv, este drama din vieţile lor personale. A cui este vina? A lui Anthony sau a lui Kitty? Sau a Celeilalte Femei? Ce-i de făcut? Cum se va termina totul?

Rebecca aranjează o întîlnire între Anthony şi Henry, spe-rînd că îndemnurile calme ale soţului său vor fi mult mai eficiente decît ale ei în a-i băga minţile în cap. Anthony acceptă, dar apoi anulează întîlnirea. Rebecca îl critică pentru felul acesta de-a se eschiva şi îi atrage atenţia asupra faptului că divorţul sugerat de Anthony are unele aspecte financiare în privinţa cărora sfatul lui Henry ar putea fi de folos.

— Atunci să stea Henry de vorbă cu Kitty, spune Anthony, ţi aranjează ca ei doi să se întîlnească la prînz, pe la începutul lui iulie, la Carlton Grill.

Deşi n-a fost invitată, Rebecca insistă să-l însoţească pe Henry, iar el se teme prea tare de temperamentul ei, cînd e «apărată, ca să se opună. Kitty, deja sătulă de şuvoiul scrisorilor în care Rebecca îl blamează în toate privinţele pe Anthony fi se declară principala ei aliată şi protectoare’, se simte ofen-«ată de neaşteptata sa apariţie la barul Carlton Grill şi ripostează luînd partea soţului ei în discuţia care urmează. Cu patru nni mai mare decît Anthony, dar sigură pe frumuseţea ei bălaie, Kitty refuză să joace rolul soţiei rănite şi adoptă o viziune filozofică asupra întregii situaţii, spunînd că:

— ...se mai întîmplă şi lucruri din astea, bărbaţii se mai îndrăgostesc.

— Dar Anthony nu se comportă normal, insistă Rebecca, lini dau seama cînd vorbesc cu el la

telefon că a luat-o razna.

— Ce chestie, exact asta spune şi Anthony despre tine, replică Kitty caustic, apoi adaugă: Şi aş vrea să nu-1 manipulezi vorbindu-i de Caroline şi de Edmund.

— Fără îndoială, am dreptul să-i spun părerea mea, că va regreta că şi-a părăsit copiii, nu-i aşa ? întreabă Rebecca.

Nu, răspunde Kitty. Asta-i o chestiune care ne priveşte pe Anthony şi pe mine.

— Nici să-mi exprim o părere n-am voie ?

— Nu, asta-i treaba mea, nu a ta. Tu n-ar trebui să te amesteci.

Henry tuşeşte şi anunţă că merge să vadă dacă e pregătită

masa lor. Dar nu este nici o masă liberă — se pare că a fost o neînţelegere între Henry şi Anthony în privinţa rezervării —, aşa că se duc toţi cu taxiul la Ritz. Pe drum Kitty continuă s-o întărite pe Rebecca, remarcînd că Anthony dă în sfîrşit semne de maturizare şi că ea speră că-i va trece dragostea asta. Rebecca îi răspunde că e o neghioabă - Anthony este complet irespon-Hubil şi labil psihic. La masă, în timpul căreia nimeni nu se omoară cu mîncatul, cu cît îl apără mai tare Kitty pe Anthony, cn atît sporeşte isteria cu care Rebecca îşi acuză fiul. E diabolic şi mîrşav şi aduce numai suferinţă în viaţa oricui ajunge să aibă de-a face cu el. In însăşi structura lui există ceva josnic. Mai bine nu l-ar fi adus pe lume. Mai bine l-ar şti mort. Treptat, oamenii de la mesele din jur amuţesc uluiţi şi fascinaţi de acest torent de vituperaţii. în cele din urmă Henry îi face semn ospătarului-şef şi împreună o conduc pe Rebecca afară din sala de mese şi o urcă într-un taxi cu destinaţia staţia Marylebone. Henry se întoarce să-i ceară scuze lui Kitty şi să-şi termine masa.

— Mă tem că Rebecca este extrem de surmenată, spune el.

Cînd Kitty îi povesteşte acest episod la telefon în aceeaşi seară, Anthony se cutremură în scaun, gemînd şi rîzînd cu ochii strîns închişi, şi vizualizează scena, pe jumătate oripilat, pe jumătate încîntat'că toate prejudecăţile împotriva mamei sale îi sînt pe deplin justificate. Spunîndu-i îndată povestea lui Jean, o înfloreşte întocmai cum ar face-o un romancier, ca să-i sporească efectul, astfel încît în noua versiune Rebecca este ridicată de pe scaun de Henry şi de ospătarul-şef şi scoasă pe sus din sala de mese, zvîrlind din picioare în aer şi răcnind întruna blesteme la adresa lui Anthony, pînă ce uşile batante se închid în urma ei - detaliu care îi place atît de mult, încît ajunge să creadă că s-a întîmplat cu adevărat. Jean, însă, pare să găsească povestea mai degrabă îngrijorătoare decît amuzantă.

— Nu cred că aş fi vreodată în stare să dau ochii cu mama ta, spune ea la un moment dat. Ar fi ca şi cum ai intra într-o casă în care ştii că se află o bombă intactă, pe cale să explodeze.

— Nu-ţi face griji, draga mea, o linişteşte Anthony. O să se calmeze ea pînă la urmă.

într-adevăr, mai tîrziu în seara aceea, cînd se întoarce la Ibstone, Henry o găseşte pe Rebecca într-o dispoziţie relativ docilă. îi reproşează comportamentul din restaurantul de la Ritz şi o acuză că a atacat-o pe Kitty fără să fi fost provocată.

— îmi pare rău, mi-am ieşit din fire, răspunde Rebecca. Dar de fapt m-a provocat zdravăn. Nu cred c-ai auzit tot ce spunea... ştii doar că ai început să surzeşti, Ric.

A descoperit în asta metoda supremă de a-1 reduce pe Henry la tăcere, fiindcă el nu poate tăgădui că auzul i se deteriorează întruna şi prin urmare n-are de unde să ştie cu siguranţă că n-a ratat vreo informaţie esenţială.

La sfîrşitul lui iulie vin în sfîrşit veşti bune de pe cel de-al doilea front. Blindatele americane forţează ieşirea din peninsula Cherbourg, pun pe fugă apărarea germană din jurul localităţii St L6, se răspîndesc în toată regiunea Bretagne şi se zoresc către Paris, care este eliberat pe 25 august, fără ca nemţii să opună rezistenţă. Trupele britanice şi canadiene ocupă Caenul şi se grăbesc către nord-estul Franţei. H.G. aranjează să publice o parte din întorsături fericite într-o revistă, The Leader, în octombrie. Insă speranţele într-un final neîntîrziat al războiului sînt spulberate în septembrie de eşecul costisitor al tentativei de-a apăra pe calea aerului trei capete

de pod peste Rin, la Arnhem. In aceeaşi lună este lansată asupra Londrei a doua Vergeltungswaffen a lui Hitler, V2. Nu există absolut nici o apărare în faţa acestor rachete uriaşe, cu focoase de cîte 1 360 de kilograme de explozibil puternic, care aproape că nu-ţi dau mei un avertisment al apropierii lor, fiindcă zboară cu o viteză de cinci ori mai mare decît a sunetului. Dacă s-ar întîmpla să i idici privirea la momentul potrivit, ai putea vedea o minusculă strălucire roşie pe cer cu cîteva clipe înainte de-a se produce un impact devastator cu vreo stradă ghinionistă, o clădire de birouri sau un magazin, dar nimic mai mult. într-un fel, rachetele V2 sînt mai puţin înspăimîntătoare decît VI, pentru că în cazul lor nu există momentele de spaimă şi aşteptare încordată, nici vreo posibilitate de-a te adăposti. Ori ţi-e scris numele pe focos, ori nu, iar dacă e, nu poţi afla dinainte. De aici se naşte un soi de fatalism al populaţiei, o tendinţă de-a nu lua în seamă bubuitul unei rachete decît dacă vine de foarte aproape, sau de-a înregistra detonarea cu o ridicare din umeri ori cu o grimasă. H.G. a prevăzut într-adevăr în primele sale cărţi dezvoltarea rachetelor militare, dar nu la o asemenea scară. închide mapa în care se află întorsături fericite şi o deschide pe cea cu Mintea la capătul resurselor sale.

Pînă în zilele noastre, recurenţa a părut mereu a fi o lege elementară a vieţii. Noaptea urmează mereu zilei şi ziua nopţii. Dar în această nouă şi ciudată fază a existenţei prin care trece universul nostru a devenit evident că întâmplările nu se mai repetă. Se înşiră întruna şi se topesc într-un mister impenetrabil, într-o beznă mută şi nesfârşită, cu care poate că încăpăţînata stăruinţă a minţilor noastre nemulţumite va lupta, dar se va opri cînd va fi copleşită cu totul.

Nu există ieşire, nici posibilitate de-a ocoli sau de-a trece cu bine prin asta.

intre timp, criza maritală a lui Anthony rămîne nerezolvată. Kitty refuză cu calm să coopereze pentru obţinerea divorţului, iar Anthony descoperă că n-are nici o dorinţă de a forţa lucrurile.

într-o seară, şezînd în tăcere lîngă H.G., pierdut în frămîntările lui despre Jean, Kitty şi copii, încercînd să rezolve în minte ecuaţii morale şi emoţionale la al căror rezultat nu ajunge niciodată, Anthony aruncă o privire spre tatăl lui, care moţăie în fotoliu, şi tresare cînd observă că ochii lui de un albastru-cenu-şiu strălucitor sînt deschişi şi aţintiţi asupra sa.

— Hei, H.G.! Te-ai trezit?

— Pari îngrijorat, spune tatăl lui.

— Păi, normal... Nu vreau să-i fac rău lui Kitty, sau copiilor. Vreau să fac ce-i mai bine pentru toată lumea.

— Deci nu-i vorba de naziştii ăia de la BBC ?

— Care nazişti?

— Ăia care te şantajează.

După alte cîteva întrebări, Anthony se lămureşte că îl crede manipulat de agenţi nazişti infiltraţi în BBC.

— Asta-i complet absurd, H.G., protestează Anthony.

— Chiar aşa? spune sceptic tatăl său şi închide iar ochii.

Lui Anthony nu-i trebuie mult ca să identifice în Rebecca

sursa acestei închipuiri bizare. Publicarea în 1941 a romanului Mielul negru şi şoimul cenuşiu — o jumătate de milion de cuvinte despre istoria, topografia, etnografia şi cultura Iugoslaviei - a consacrat-o ca autoritate în domeniul acelei ţări atîta vreme cît Anglia a sprijinit guvernul său regalist în exil şi campania de rezistenţă împotriva ocupaţiei germane, condusă de generalul sîrb Mihailovic, simpatiile Rebeccăi fiind accentuat pro-sîrbe. însă acum, că Churchill a reorientat sprijinul aliat către partizanii comunişti ai croatului Tito, ea se simte izolată şi vulnerabilă la atacurile comentatorilor şi politicienilor de stînga. I-a vorbit despre îngrijorarea ei lui Ânthony şi a sugerat că facţiunea pro-Tito din Ministerul Afacerilor Externe ar putea să-i vină de hac aruncînd suspiciuni asupra misiunii lui la BBC. La vremea aceea, n-a dat mare atenţie acestei ipoteze tipic paranoice, dar acum vede o legătură între ea şi închipuirile nebuneşti ale lui H.G., iar asta îl face să întindă imediat mîna după telefon.

— Rac... i-ai spus cumva lui H.G. că aş fi şantajat de nazişti infiltraţi în BBC ?

— Sigur că nu. De unde ţi-a venit ideea asta?

— N-ai vorbit absolut nimic cu H.G. despre postul meu de la BBC?

Urmează o clipă de tăcere, apoi Rebecca reia discuţia pe un ton mai defensiv.

Păi, după cum ştii, mă preocupă faptul că inamicii mei ar putea să exploateze dosarul tău din trecut ca să te discrediteze pe tine şi să mă compromită pe mine...

— Ce vrei să spui cu... dosarul meu?

— Ei ştiu că ai fost pacifist o vreme şi probabil au aflat că poliţia te-a ţinut sub supraveghere la începutul războiului fiindcă te suspecta că eşti spion.

— Aia a fost o farsă ridicolă de la început pînă la sfîrşit, ştii bine, Rac!

El şi Kitty au fost suspectaţi atunci cînd au primit în vizită nişte prieteni belgieni la ferma lor din Wiltshire. Flamanda, auzită pe furiş, a fost confundată cu germana, fluturatul draperiilor a fost interpretat drept un semnal vizual, iar locuinţa a fost percheziţionată în căutare de dovezi incriminatoare de nişte poliţai de ţară cu figuri posace, care au sechestrat cu solemnitate cărţile în limbi străine ale lui Anthony, hărţile, ghidurile de călătorie şi o colecţie de soldaţi de jucărie ce-î fusese dăruită în copilărie de H.G.

Ţi-o fi părut ţie ridicolă, dar au suspendat investigaţia numai fiindcă am eu prieteni sus-puşi, ca Harold Nicolson şi Harold Laski, spune Rebecca.

Dar ai discutat despre treaba asta cu H.G. în ultima vreme ?

Se poate să-i fi pomenit despre aşa ceva, recunoaşte ea.

— Ei, uite că el a transformat-o într-o nebunie de teorie n conspiraţiei despre nazişti infiltraţi în BBC care mă şantajează. Ţi-aş rămîne foarte îndatorat dacă l-ai aduce la realitate.

— Păi, o să-ncerc... Dar mă tem că sună a atac de senilitate.

Tu fă ce te-am rugat, spune Anthony şi trînteşte receptorul.

Dacă a făcut-o sau nu îi este imposibil să spună acum. îi jură tatălui său că nu există nici un fel de conspiraţie împotriva lui şi îi cheamă pe Gip şi pe Marjorie în sprijinul său, dar H.G. continuă să-l întărite cînd şi cînd cu aluzii la „amicii tăi nazişti de la BBC . Anthony nu e în stare să-şi dea seama dacă aceste înţepături îşi au originea în demenţă sau într-o răutate lucidă, însă această sursă suplimentară de fricţiuni dintre ei îi provoacă suferinţă şi nu ajută deloc la îmbunătăţirea relaţiilor dintre el şi mama lui.

Dintr-odată, în octombrie, criza din căsnicia lui Anthony ia sfîrşit. După sexul de după-amiază din apartamentul lui Jean, întins în pat printre cearşafurile încîlcite, fumînd o ţigară şi uitîndu-se la ea cum îşi trage ciorapii cercetîndu-i pe rînd cu mare atenţie în căutare de fire deşirate, Anthony menţionează faptul că H.G. îşi schimbă testamentul pentru a le lăsa ceva bani lui Kitty şi copiilor în eventualitatea unui divorţ. Vestea asta o tulbură pe Jean.

— Banii se vor scădea din ceea ce urma să primeşti tu?

Anthony spune că da, fiindcă aşa ar fi corect. Jean îl contrazice. Nu vede motivul pentru care banii ar trebui să fie scăzuţi din moştenirea lui Anthony, de vreme ce tatăl lui e cu siguranţă putred de bogat.

— Nu chiar atît de bogat, spune el. în ziua de azi H.G. nu mai cîştigă o avere de pe urma cărţilor lui, iar pe vremea cînd cîştiga cheltuia în dreapta şi-n stînga şi dăruia mult.

— Cu atît mai mult ar trebui să te asiguri că-ţi primeşti partea cuvenită din ce-a mai rămas, răspunde Jean.

Anthony o acuză de mercantilism. Jean se simte jignită. Urmează o ceartă aprinsă, iar ea îi cere să plece. El spune că n-are să se mai întoarcă. Ea îi răspunde că din partea ei n-are decît. Cine poate şti dacă testamentul lui H.G. a fost adevăratul casus belli1 sau dacă nu cumva amîndoi se săturaseră de relaţie şi căutau un pretext să-i pună capăt?

Anthony continuă să locuiască la „domnul Mumford“ pentru că Kitty, în mod cu totul de înţeles, nu se arată doritoare să-l reprimească imediat în locuinţa matrimonială şi cere un timp de reflecţie. Cînd Rebecca vine într-o bună zi în vizită la el, Anthony îi spune că speră să se împace cu Kitty cît de curînd. Ea se simte uşurată şi face într-un fel pace cu Anthony. H.G. e mulţumit că nu mai trebuie să-şi bată capul cu toată afacerea. Vrea să se gîndească la viaţa lui, fără să fie distras de alte lucruri.

Pe măsură ce anul se apropie de sfîrşit, aerul se face tot mai rece şi camuflajul scufundă Londra, în fiecare seară tot mai devreme, într-o întunecime de eră pre-industrială, energia cea nouă pe care a simţit-o în timpul verii începe să slăbească. Devine tot mai retras, mulţumindu-se să trăiască în lumea minţii sale. Cei din casă - infirmierele, menajera-bucătăreasă, femeia care vine zilnic pentru curăţenie şi micul său anturaj <le rude, Marjorie, Gip şi Anthony - îl urmăresc pe cînd stă prăbuşit în fotoliul lui din micul salon, holbîndu-se în gol şi murmurînd pentru sine, ori cînd sade la biroul din cabinetul «Au, răsfoind pagini după pagini, ridicîndu-se uneori ca să ncoată cîte o carte din raft sau să scotocească după scrisori şi fotografii prin sertare şi fişete. Habar n-au ce se petrece în capul lui. Mintea este o maşină a timpului care călătoreşte înapoi în amintiri sau înainte în preziceri, însă acum H.G. nu mai face preziceri. Mintea lui a ajuns la capătul resurselor, iar el nu mai suportă să privească înainte către haosul care vine. I riveşte înapoi, la propria lui viaţă: a fost ea oare, socotită în ansamblu, o poveste de succes sau un eşec? în încercarea de-a dn un răspuns e bine să te foloseşti şi de o a doua voce. Spre exemplu, poate să se intervieveze singur în legătură cu trecutul «Au, lansînd întrebări lesnicioase şi răspunzîndu-le pe larg, aşa cum obişnuia să facă pe vremea cînd încă mai prezenta interes pentru jurnalişti.

— Aşadar, cînd şi unde te-ai născut ?

— Pe 21 septembrie 1866, la Atlas House, pe Bromley High Street - un loc oarecare, Bromley, undeva la jumătatea drumului dintre tîrg şi sat, la vreo zece mile sud de Londra şi pe cale de-a fi înghiţit de ea. „Atlas House“ era numele ridicol de pretenţios al unui magazin de porţelanuri, o afacere cronic neprofitabilă, preluată de părinţii mei de la o rudă care îi trăsese pe sfoară. Nici unul din ei n-avea aptitudini pentru comerţ. Mama fusese cameristă la un conac înainte de-a se mărita, iar tata, ajutor de grădinar în acelaşi loc. Era şi un bun jucător de crichet - a trecut la profesionism şi a jucat pentru Kent după ce s-a căsătorit. Asta le-a adus un venit suplimentar, iar el a mai vîndut şi echipament de crichet la magazinul acela, însă nu prea i-a ieşit profit. Cine s-ar gîndi să se ducă la un magazin de porţelanuri ca să cumpere o bîtă de crichet?

— Care e prima ta amintire ?

— Mă uitam în sus, prin fereastra cu zăbrele de la bucătăria noastră, la picioarele oamenilor care treceau pe trotuar. Locuiam deasupra şi în spatele magazinului, iar casa era construită în pantă, aşa că bucătăria şi oficiul se aflau sub nivelul solului. Toată casa era întunecată, înghesuită şi insalubră. Avea o scară interioară abruptă şi periculoasă, care cobora de la camera de zi aflată în spate pînă la bucătărie şi oficiu, unde nu exista decît o ţeavă prin care curgea apă rece sub acţiunea unei pompe. In curte era un jgheab deschis, prin care apa reziduală din locuinţă se scurgea într-o hazna de sub latrină, la doar cîţiva metri de puţul care furniza apă proaspătă pentru pompă.

— Dar la vîrsta de treizeci şi patru de ani o duceai deja suficient de bine ca să-ţi construieşti o casă spaţioasă, cu vedere la mare, la Sandgate, lingă Folkestone, proiectată de un distins arhitect...

— Şi de mine împreună cu el. A fost prima casă particulară din regiune în care toate dormitoarele aveau propria lor cameră di' toaletă. A fost ideea mea şi a trebuit să mă lupt cu Voysey la liecare pas ca s-o pun în practică. însă fără experienţa creşterii tn oroarea aceea însăilată de pe Bromley High Street probabil că n-aş fi avut viziunea cu care am construit Spade House. De acolo am rămas cu obsesia de-o viaţă a arhitecturii domestice şi cu ura faţă de casele prost concepute care împînzeau suburbiile Angliei la sfîrşitul secolului nouăsprezece ca o lepră de cărămizi şi mortar. Biata mea mamă îşi dădea sufletul încer-ctnd să păstreze Atlas House curată şi decentă, dar n-avea ■orţi de izbîndă. Mişunau gîngănii pe sub tapet şi prin mobile - puteai să le striveşti dacă le vedeai, dar n-aveai cum să scapi do ele.

— Aşadar, faptul că ai crescut în sărăcie...

— Nu era cu adevărat sărăcie. N-am răbdat niciodată de foame, însă mîncam prost, iar asta mi-a stopat creşterea şi m-a predispus la boli. N-am umblat niciodată desculţi, dar am pur-tut încălţări nepotrivite. Era un fel de sărăcie cu pretenţii. Nu mi s-a dat voie niciodată să-mi aduc prietenii acasă ca să ne Jucăm împreună, nu cumva să se vadă că nu ne permiteam «ervitori, nici măcar o amărîtă de fată în casă, şi să ni se ducă vestea prin vecini. Părinţii mei au strîns cureaua şi au pus bani deoparte ca să mă poată trimite la cel mai ieftin soi de şcoală particulară şi să evite ruşinea unei şcoli publice, unde poate că aş fi avut profesori mai bine pregătiţi.

— Erai conştient că mediul acela îţi înăbuşea anumite talente ?

— Vag. Am descoperit în cărţi că exista undeva o lume mai incitantă, mai plină de satisfacţii, dar îmi pierdusem nădejdea că voi avea vreodată acces la ea.

— Care consideri că a fost momentul cel mai de jos al vieţii tale din acea perioadă?

— Păi, ar fi o mulţime dintre care să aleg... Dar cred că a fost prima mea zi la Magazinul de Textile Southsea, ziua cînd m-am dus acolo să-mi încep a doua perioadă de ucenicie. Aveam cinci-nprezece ani. Mă lăsasem de şcoală la paisprezece, fiindcă ai mei nu-şi mai puteau permite să plătească taxele nici măcar la Bromley Academy, deşi mai mici de-atît nici că se putea. Cînd aveam vreo unsprezece ani, tata a suferit un accident şi şi-a rupt piciorul, lucru care a pus capăt definitiv carierei sale în crichet, aşa că după episodul ăsta nu prea au mai fost bani. Mama era hotărîtă să mă facă postăvar, precum cei doi fraţi ai mei mai mari, dar în timpul primei ucenicii, la Windsor, m-am descurcat atît de prost, încît m-au dat afară după cîteva luni. La vremea aia mama se întorsese la Up Park, conacul acela de lîngă Midhurst, din West Sussex, unde fusese cameristă înainte de-a se mărita. I s-a oferit slujba de menajeră, ceea ce a fost un noroc neaşteptat pentru ea, şi o vreme a avut voie să mă ţină şi pe mine acolo. Am intrat ucenic de probă la un chimist din oraşul Midhurst, lucru care m-a atras mai mult decît negoţul cu textile, însă mama nu-şi permitea taxa de ucenicie, care era mai mare, aşa că n-a durat prea mult. A durat totuşi destul cît să fiu trimis la gimnaziul din Midhurst să iau cîteva lecţii private de latină de la director - doar cît să pot citi reţetele şi etichetele de pe recipiente -, iar cînd familia de la Up Park a început să se arate agasată de prezenţa mea continuă, mama m-a dus la internatul şcolii pentru cîteva săptămîni, timp în care a căutat un alt negustor de textile la care să mă dea ucenic. Avea o

încredere aproape evlavioasă în ramura asta a comerţului cu amănuntul. însă eu apucasem să gust ceva ce semăna cu educaţia adevărată la şcoala din Midhurst şi descoperisem biblioteca de la Up Park, - un loc minunat, cu piscuri de cărţi atît de înalte încît trebuia să le escaladezi cu o scară mobilă, cărţi precum Călătoriile lui Gulliver şi Republica lui Platon. în podul de lîngă camera mea, am descoperit piesele componente ale unui vechi telescop cu reflexie, pe care am reuşit să-l pun cap la cap şi să-l montez la fereastra mea, ca să mă uit la craterele de pe lună - poate că aici şi-a aflat geneza Primii oameni în lună. Familia care deţinea Up Park nu se prea folosea de propria bibliotecă şi nici nu se atingea de telescop, dar crîmpeiele din existenţa lor educată şi tihnită pe care le întrezărisem îmi stîrneau mintea de adolescent şi-mi deschideau tot felul de orizonturi pînă atunci ascunse pentru mine. Nu ştiam cu precizie ce-mi doresc în viaţă sau ce aş putea obţine, dar ştiam că trebuia să fie ceva care să-mi ofere mai multe satisfacţii decît lucrul într-o prăvălie... Unde-am rămas ?

— La a doua ucenicie la postăvar.

— Da. De aceea a fost aşa deprimantă prima mea zi acolo, fiindcă era a doua ucenicie. îmi aduc aminte cum mi-am cărat valiza pînă sus, în dormitorul posomorit în care dormeau ucenicii şi vînzătorii începători, cu cele opt paturi de fier ale sale şi cele patru lavoare cu smalţul bazinelor ciobit aliniate pe podeaua de scînduri, cum aşteptam să vină cineva să-mi prezinte liitoriorul clădirii ştiind dinainte cum avea să arate - sala de 111who fără ferestre de la subsol, iluminată cu flăcări de gaz nnprotejate, cu pereţii ei jilavi din cauza condensului şi mirosul vurzei gătite cu o seară înainte stăruind în aer, locul în care uniin să iau un mic dejun frugal la opt şi jumătate dimineaţa, ilupă un ceas de muncă la pregătirea prăvăliei pentru ora ilmtchiderii, şi în care aveam să mă întorc la cină, după o lungă «I do cărat cu cîrca baloturi de stofe, ploconit în faţa unor clienţi «nobi şi primit ordine de la supraveghetorii de raion. Dă-i bătaie, Wells! - aşa lătrau cînd voiau ceva de la tine... Ferestrele dormitorului dădeau spre o fundătură îngustă şi impersonală, ce semăna cu o curte de puşcărie, şi cînd m-am uitat în |»h la ea, m-am simţit ca un ocnaş bătrîn care se întoarce să ispăşească o a doua sentinţă - o sentinţă de patru ani, fiindcă mama plătise aproape toată taxa în avans. Ăsta a fost momentul cel mai de jos.

— Şi care consideri că ar fi cel mai important punct de cotitură din viaţa ta?

— Plecarea de-acolo. Locul acela era exact cum mă temusem că va fi. Dacă ai citit romanul meu Kipps, ştii cum era. Sclavie plătită, înrăutăţită — mai abitir decît într-o fabrică sau o mină, unde purtările sînt la fel de brutale ca şi munca — de faptul că negoţul, prin natura lui, ne cere să mimăm rafinamentul aristocratic al clienţilor noştri. Mă sufocam într-o atmosferă de rafinament fals şi bani mărunţi - ce parfum evocator are expresia asta, bani mărunţi! Totul era mărunt în lumea aceea - ideile, conversaţiile, flirturile, ambiţiile. Era ca şi cum adevărurile eterne ar fi fost

măsurate şi decupate în metri şi centimetri, iar preţul lor - calculat pînă la ultima para. Orice deviere de la comportamentul ideal, nu doar în orele de lucru, ci şi în puţinul timp liber, putea duce imediat la concediere. Teama că ţi-ai putea pierde „cuibuşorul", cum i se zicea, şi te-ai putea prăbuşi în abisul sărăciei plutea în egală măsură pe deasupra vînzăto-rilor şi a ucenicilor - pe deasupra tuturor cu excepţia Şefului, insă puţini trăgeau nădejde că vor ajunge şi ei cîndva şefi. Există în roman un personaj posomorit pe nume Minton, ajuns la sfîrşitul uceniciei, care îi spune lui Kipps: Ascultă la mine, sîntem într-o afurisită de conductă şi trebuie să ne tîrîm prin ca pînă murim. Fraza asta e ruptă din realitate, atîta doar că flăcăul care mi-a spus-o a numit-o „conducta dracului". Doi ani de zile am înfundat conducta aia, pînă mi-a ajuns... Ştiam că singura cale de-a scăpa din ea era educaţia. Voi fi fost eu isteţ, dar educat nu eram. Mă gîndeam cu nostalgie la scurta perioadă pe care o petrecusem la şcoala din Midhurst şi ştiam că există persoane care se numesc învăţători şi care au rolul de pedagogi ai şcolarilor de vîrste mai mici, în timp ce ei înşişi urmează o şcoală. Aşa că i-am scris directorului, un ins pe nume Byatt, şi l-am întrebat dacă n-ar vrea să mă primească pe un astfel de post. Byatt ştia că eram isteţ, fiindcă el îmi predase latină şi îl uimisem învăţînd în cinci săptămîni mai multă decît reuşeau să înveţe toţi bobocii lui într-un an întreg. S-a gîndit că i-aş putea fi de folos, aşa că s-a oferit să mă ia ca elev-pedagog, fără salariu, dar cu masă şi casă asigurate. Intr-o duminică, ziua mea liberă, am făcut o plimbare de douăzeci şi şapte de kilometri pînă la Up Park şi i-am spus maică-mii ce voiam să fac. Desigur, ea s-a opus. A bocit şi a stăruit şi s-a rugat de mine să mai fac „o ultimă încercare" ca ucenic la prăvălia de stofe. Nu cred că pierderea taxei de ucenicie o îngrijora cel mai tare, ci nesiguranţa viitorului de pedagog necalificat şi, mai presus de toate, faptul că renegam doctrina vînzării de textile cu amănuntul.

— Dar tatăl tău? El ce-a spus?

— L-a înfuriat perspectiva de-a pierde taxa de ucenicie, dar părerea lui nu prea conta. Locuia singur la Atlas House de cînd mama se întorsese la Up Park şi conducea chipurile magazinul, pînă l-a dus la faliment. Era un om distrus de-a binelea după accident - doar pentru crichet trăise şi se pricepuse la asta. E singurul jucător din istoria turneelor de crichet First Class care a fentat patru jucători la bătaie unul după altul. îl găseşti în Wisden2. Dar mama a fost întotdeauna partenerul dominant în căsnicie şi toate deciziile ea le lua. Legal, eu eram încă minor, iar Byatt nu putea să mă primească fără consimţă-mîntul ei. A trebuit să mă întorc la Southsea în seara aceea de duminică, dar i-am zis mamei că, dacă nu mă lasă să mă duc la Midhurst, mă sinucid.

— Vorbeai serios ?

— Sînt convins că da. La Southsea mă gîndisem îndelung la sinucidere şi la metoda cea mai potrivită - înecul, după cum am hotărît. Era a doua şi ultima cale de ieşire din conductă, llin

punctul meu de vedere. Mama şi-a dat seama că vorbeam «nrios şi asta a şocat-o. Ca anglicană evanghelistă pioasă ce «ru, considera sinuciderea un păcat de neiertat, pe cînd eu n-uveam asemenea scrupule - nu nutrisem niciodată vreo mare credinţă în Dumnezeul creştin, nici măcar în copilărie, iar pe In vîrsta de cincisprezece ani am pierdut şi ultimele rămăşiţe din ea.

— Din vreun motiv anume?

— Mă duceam duminica la diferite biserici din Portsmouth cn să compar slujbele şi într-o zi m-am dus la catedrala catolică, unde am ascultat o predică despre iad, ţinută de un monsenior în robă lungă, care m-a umplut de greaţă - era pur şi simplu «adică, făcută să bage groaza în oameni... ştii predica din Portret ui artistului în tinereţe de Joyce ? Ca aia era. Mulţi ani mai tîrziu am scris o recenzie favorabilă la cartea lui Joyce - mi-a readus în amintire cu toată intensitatea acea dimineaţă de duminică petrecută în catedrala din Portsmouth. A fost momentul cînd am lepădat şi fărîma de credinţă religioasă pe care o mai aveam. îi speriam pe ceilalţi ucenici din dormitor cu remarcile mele ateiste şi cu faptul că îl provocam pe Dumnezeu Hă mă trăsnească dacă exista cu adevărat.

— I-ai spus mamei tale că nu mai erai credincios?

— Nu, deşi probabil a ghicit şi singură cînd am ameninţat cu sinuciderea. Din fericire, Byatt a revenit cu o ofertă mai bună, ne-a propus să-mi plătească douăzeci de lire în primul an şi, dacă mă purtam satisfăcător, patruzeci în al doilea. Mama 8-a dat bătută. Am părăsit Magazinul de Textile Southsea şi um plecat la şcoala din Midhurst. Ironia sorţii, a trebuit să accept ritualul confirmării la scurt timp după sosirea acolo, fiindcă toţi profesorii de la şcoală erau obligaţi să facă parte din Biserica Anglicană. Uram să trec prin toată aiureala aceea, «ă joc un rol mincinos, dar n-aveam de ales. Au mai fost şi alte puncte de cotitură în cariera mea, dar acesta a fost cel hotărîtor. Tot restul a decurs din acel act de credinţă în potenţialul meu propriu, din insistenţa cu care am căutat să primesc o educaţie.

— Asta înseamnă că te-ai purtat satisfăcător la şcoala din Midhurst ?

— Cu siguranţă... Byatt era un om bun şi îi datorez multe, dar m-a exploatat într-o anumită măsură. Primea subvenţii de la guvern, să ştii, de fiecare dată cînd un elev al său lua un examen în cadrul vreunuia dintre programele de ştiinţă promovate la vremea aceea de Ministerul Educaţiei — cinci lire pentru calificativul maxim, două lire pentru următorul şi tot aşa. Byatt m-a

pus să fac tot ce i-a trecut prin cap şi-am avut de studiat un şir interminabil de subiecte - fiziologie, botanică, geologie, chimie, matematică, fizică... Am învăţat bazele aproape tuturor ştiinţelor moderne - lucruri elementare, dar care mi-au prins bine mai tîrziu. Am mîncat manuale pe pîine ca să reuşesc să iau măcar calificativul minim. Dar am reuşit mai mult de-atît, am luat calificativul maxim la aproape toate subiectele la care am dat examene. Eu eram mulţumit, bineînţeles, iar Byatt era de-a dreptul încîntat, însă nu mi-am dat seama ce realizare remarcabilă obţinusem pînă cînd am fost invitat să depun cerere pentru o bursă de studii la Şcoala Pedagogică de Ştiinţe din South Kensington, şi chiar am primit-o - doar eu şi alţi patru din toată provincia. Săracul Byatt s-a înfuriat că depusesem cererea fără să-i spun şi m-a acuzat de încălcarea contractului, însă şansa uriaşă de-a studia cu însuşi Thomas Huxley n-o puteam rata. Atunci mi-am dat seama prima dată că puterile minţii mele depăşesc simpla acumulare de cunoştinţe.

— Dar subtitlul autobiografiei tale este „Descoperiri şi concluzii ale unei minţi cît se poate de obişnuite“.

— Ei, da, puţină modestie prinde bine întotdeauna la publicul britanic...

— Şi cînd ţi-a venit ideea că ai putea să te faci cunoscut în lume ca scriitor ?

— Păi, cînd s-a publicat Maşina timpului, categoric. Pînă în acel moment eram doar jurnalist - produceam articole, schiţe şi povestiri croite pe gustul pieţei. Renunţasem la cariera profesorală. Prin 1890 industria ziarelor şi-a revistelor înflorea şi, dacă aveai un stoc de idei proaspete şi o oarecare uşurinţă a condeiului, puteai să duci un trai decent ca liber-profesionist. Dar întîmplarea face că, în 1894, cîteva dintre sursele mele de venit regulate - revistele şi editorii cărora le plăceau ce produceam - au secat brusc şi m-am pomenit lefter. A fost o perioadă dificilă. Jane şi cu mine aşteptam divorţul meu de Isabel şi ne mutaserăm din Londra, fiindcă starea ei de sănătate era fragilă, ca şi a mea de altfel; stăteam cu chirie în Sevenoaks, la o proprietăreasă suspicioasă, căreia nu i-a luat mult timp să afle că trăiam în păcat, dar nu putea să ne acuze de-a dreptul, fiindcă atunci ar fi trebuit să recunoască faptul că-mi citea 1 "' "spondenţa, aşa că s-a mulţumit să ne facă mici neplăceri... Mii rog, asta era situaţia cînd am dat peste schiţa unei povestiri p«i care o botezasem cîndva Crono-argonauţii - un titlu nu prea ninlgător, nu-i aşa? — şi am rescris-o în întregime, numind-o Muşina timpului. Din fericire William Henley, care-mi fusese Iii trecut client regulat, dar nu mai avea loc de muncă de ceva vnime, a fost numit redactor-şef la The New Review şi a luat Muşina Timpului s-o publice în foileton. Mi-a oferit o sută de lini pentru ea. O sută de lire! Pentru noi era o avere. Iar cînd ii lost publicată în volum a avut un succes colosal. îmi aduc «minte că într-o revistă, cred că era The Review of Reviews, s-a arris că „Domnul H.G. Wells este un geniu". Mai bine de-atît nu w poate la o carte de debut. De atunci e tipărită întruna.

Ilnschide uşile de sticlă ale unui dulap pentru cărţi în care păstrează ediţiile princeps ale romanelor sale şi scoate Maşina timpului — un volum subţire, format mare, in-octavo, publicat iln Heinemann, cu copertă pînzată gri-deschis, cu titlul şi un ilnsen reprezentînd un sfinx tipărite cu cerneală violetă pe coperta întîi. E un obicei pe care l-a căpătat recent — se duce la bibliotecă, scoate cîte una dintre cărţile lui vechi, o deschide la Intîmplare şi citeşte ca să vadă cum îi sună, de parcă ar pune o mostră în eprubetă şi-ar ridica-o în lumină. Dar testul acesta iui e cu adevărat aleatoriu, deoarece cartea se deschide unde a mai fost deschisă de atîtea ori pînă atunci, la unul dintre pasajele lui preferate, în care călătorul în timp îşi conduce maşina pe o plajă, din ce în ce mai aproape de moartea soarelui ffi de sfîrşitul vieţii pe Pămînt.

Am călătorit aşadar, oprindu-mă cînd şi cînd, în salturi uriaşe de cîte o mie de ani sau mai mult, atras de misterul sorţii pămîntului, urmărind cu o stranie fascinaţie cum soarele devenea tot mai mare şi strălucirea lui tot mai palidă pe cerul dinspre apus şi cum viaţa de pe pămînt dispărea încetul cu încetul. Bezna creştea cu iuţeală. Dinspre ţărmul mării veneau un clipocit şi o şoaptă. Dincolo de sunetele acestea lipsite de viaţă, lumea întreagă era tăcută. Tăcută ? Ar fi greu de redat în cuvinte liniştea ei. Toate sunetele produse de om, behăitul oilor, ţipătul păsărilor, zumzetul insectelor, freamătul din fundalul vieţilor noastre, totul se sfirşise. Cerul era cu desăvîrşire negru. M-a copleşit groaza de întunecimea aceasta imensă... Apoi, ca un arc roşu incandescent, a apărut pe cer marginea soarelui.

Am coborît din maşină ca să-mi revin. Mă luase cu ameţeală şi nu eram în stare să fac faţă călătoriei de întoarcere. Pe cînd stăteam acolo, suferind şi zăpăcit, am zărit din nou acel obiect mişcător de pe bancul de nisip - acum nu mai încăpea îndoială că se mişca -, profilat pe fundalul roşu al apei de mare. Era ceva rotund, cam de mărimea unei mingi de fotbal, sau poate mai mare, din care atîrnau tentacule;părea negru pe apa zbuciumată şi roşie ca sîngele şi sălta intermitent. Atunci am simţit că mă ia cu leşin.

Dar o spaimă cumplită de-a zăcea neputincios în amurgul acela îndepărtat şi sinistru mi-a dat puteri să mă urc înapoi în şa.

— în şa...

— Da, amuzant nu-i aşa, mi-am modelat maşina timpului după o bicicletă. Presupun că azi aş face-o mai asemănătoare cu o maşină... sau cu un avion. Dar pe vremea cînd am scris povestea

era epoca bicicletelor — automobilele erau încă în faza de prototipuri, iar avioanele nici nu existau. Bicicleta era apogeul transportului mecanizat pentru cei mai mulţi oameni, cu siguranţă un obiect la care toată lumea se putea raporta. Iar bicicleta are şi ceva poetic, oarecum magic. Am văzut odată o fotografie cu un bărbat pedalînd pe bicicleta lui montată pe un soi de suport, pentru antrenament, şi asta mi-a sugerat ideea: timpul trecea, iar el avea iluzia mişcării datorită roţilor care se învîrteau, deşi rămînea pe loc. Ce-ar fi însă dacă s-ar mişca la modul propriu prin timp şi înfăţişarea locului unde se află s-ar schimba corespunzător...

— Cum ţi se pare că sună acum ?

— Binişor, aş zice. Aparţine pe de-a-ntregul epocii sale, desigur, anii 1890, fin de siecle, aşa-numita perioadă a decadenţei. Pesimismul era la modă printre literaţi, iar eu voiam la vremea aceea să fiu luat în serios ca scriitor de beletristică. Adu-ţi aminte dialogul acela anemic din Dorian Groy-ul lui Wilde : „— Fin de sikcle... —Fin du globe..." Maşina timpului a surprins perfect această stare de spirit. Dar încă îmi mai ridică părul de pe ceafă creatura aceea neagră cu tentacule, săltînd spasmodic în apele puţin adînci, roşii-sîngerii, ultimul vestigiu mI vieţii animale de pe planetă, după ce evoluţia a luat-o în «ins invers.

— E o imagine foarte sumbră.

— Entropia este sumbră. Mai devreme sau mai tîrziu sistemul nostru solar o să rămînă fără energie, iar viaţa pe Pămînt vii lua sfîrşit. De fapt, asta nu se va întîmpla prea curînd, se va tntîmpla peste atîta vreme, încît nici nu merită să ne facem griji fiindcă, cu mult înainte de acel moment, fiinţele omeneşti fie îşi vor aduce singure pieirea, fie se vor muta de pe această planetă şi vor coloniza o altă frîntură de univers.

— Care variantă crezi că-i mai probabilă?

— La momentul actual, prima, fără îndoială. Pînă şi la vremea cînd am scris Maşina timpului aş fi spus acelaşi lucru. Dar timp de mulţi ani între aceste momente am avut speranţe mai mari în legătură cu viitorul omenirii şi cu capacitatea noastră de-a supravieţui chiar şi după moartea planetei.

— După cum ai spus în prelegerea de la Royal Institution, din 1902: Va veni o zi cînd fiinţele care sînt acum latente îngîndurile noastre şi ascunse în sămînţa noastră se vor înălţa şi pămmtul va fi mărunt la picioarele lor, Iar ele vor rîde şi vor întinde mîinile printre stele.

— Da. Mare agitaţie a provocat prelegerea aceea.

— Ea a stîrnit interesul Societăţii Fabiene pentru recrutarea ta ?

— Cu siguranţă a avut un rol în asta, dar interesul exista deja. Citiseră Anticipaţii, care fusese publicată cu un an înainte.

Se duce iar la dulapul cu ediţii princeps, scoate volumul gros, cu coperte de un roşu închis, şi îl deschide la pagina de titlu.

— Anticipaţii ale influenţelor progresului din mecanică şi ştiinţăasupra vieţii şigîndirii umane, ca să cităm titlul integral.

— In cartea asta te-ai arătat în general optimist în privinţa îmbunătăţirilor pe care progresul ştiinţific urmează să le aducă în viaţa oamenilor.

— Da.

— Dar în Maşina timpului, în povestea principală, care are loc în viitorul îndepărtat...

— Anul 802 000 d.C.

— Ţi*a> imaginat că la vremea aceea omenirea va fi împărţită în două rase...

— Dacă mâ gîndesc bine, e un viitor mult prea îndepărtat. Mă îndoiesc profund că civilizaţia umană va supravieţui atît demult.

— Două rase: eloi, o populaţie pastorală de inşi sterili care duc o viaţă aparent idilică, de o elegantă indolenţă, la suprafaţa pămîntului, şi canibalii morloci, care în timpul zilei muncesc în fabrici subterane, iar noaptea se iţesc de acolo ca să mai prindă cîte un eloi, pe care îl cresc ca pe vite, pentru carne... E un fel de satiră neagră a visului socialist de răsturnare a capitalismului industrial: proletariatul a devenit clasa dominantă, dar exploatează clasa superioară într-o manieră oribilă. Ce s-a întîmplat de te-ai convertit, într-un interval de vreo cinci ani, de la viziunea aceea coşmarească la previziunea încrezătoare din Anticipaţii, a unui sistem social blajin, care poate fi atins în mai puţin de un secol şi în care toată lumea va aparţine clasei de mijloc şi va locui într-un paradis suburban plin de automobile şi electro-casnice care ne scutesc de munca brută de zi cu zi ?

— Răspunsul scurt este că am început să fac ceva bani -mulţumită Maşinii timpului. Cartea aia e produsul a treizeci de ani de sărăcie, mîncare proastă şi sănătate şubredă şi, dacă a proiectat o viziune sumbră a viitorului îndepărtat, e pentru că propriul meu viitor apropiat îmi părea sumbru. Aveam un plămîn nefuncţional, suspect de TBC, şi un rinichi deteriorat. Nici Jane nu era într-o formă mult mai bună. Nici unul dintre noi nu se aştepta să mai aibă de trăit mai mult de zece ani. Cînd am văzut că Maşina timpului are succes, i-am exploatat la maximum, scoţînd ca apucatul romane şi povestiri una după alta, ca să storc tot ce se putea din timpul pe care credeam că-1 mai am la dispoziţie. în acelaşi an, 1895, am mai publicat un roman, O vizită minunată, şi o carte de povestiri. Apoi încă două romane în anul următor, Insula doctorului Moreau şi Roţile întîmplării. Omul invizibil şi încă o culegere de povestiri în ’97, apoi Războiul lumilor în ’98. Ca să nu mai menţionez nenumăratele articole de presă şi recenzii. Unele lucrări de ficţiune erau la fel de sumbre şi de înspăimîntătoare ca Maşina timpului - îmi plăcea în continuare să le provoc nelinişti cititorilor mei, să le tulbur încrederea satisfăcută în lucrurile-aşa-cum-sînt, să le arăt cît de subţire şi fragilă se va dovedi poleiala noastră de civilizaţie cînd va fi să se întîmple o catastrofă complet neprevăzută, cum ar fi o invazie de extratereştri de pe Marte sau pătrunderea în sistemul solar a unei comete uriaşe care ameninţă să se ciocnească cu Pămîntul, ca în povestirea aceea, Steaua. Dar întotdeauna am graţiat omenirea - cometa trece foarte aproape de Pămînt, marţienii sînt exterminaţi de bacterii, iar la sfîrşitul acestor povestiri se sugerează că o nouă solidaritate umană se naşte din groază şi suferinţă. între timp vieţile noastre - a lui Jane şi a mea - se îmbunătăţeau văzînd 111 ochii- Divorţul meu s-a pronunţat în acelaşi an în care a fost publicată Maşina timpului, aşa că ne-am putut căsători şi loarte curînd standardul nostru de viaţă a crescut, ne-am tot mutat dintr-o casă în alta şi dintr-un loc în altul pînă ne-am stabilit la Sandgate. în cîţiva ani am cîştigat destul cît să construiesc acolo o casă pe un amplasament de prima mînă, dar tot nu mă aşteptam să mă bucur de viaţă lungă. Am proiectat cîteva dormitoare pe acelaşi etaj cu camerele de zi, fiindcă eram convins că destul de curînd aveam să ajung invalid, ţintuit în

căruciorul cu rotile, incapabil să mai folosesc scările. E adevărat! Insă pînă s-a construit casa, Jane şi cu mine simţeam deja beneficiile cîtorva ani de mîncare bună, aer de mare, mişcare şi confort casnic. Făceam plimbări lungi pe jos sau cu bicicletele. Am învăţat să înotăm şi să jucăm badminton şi tenis. Am căpătat forţe noi şi eram mai sănătoşi. Treptat, ne-am lămurit că firul vieţii noastre viitoare avea să fie mult mai lung decît prevăzuserăm vreodată şi plin de posibilităţi plăcute. M i-am spus — nu în atîtea cuvinte, dar cam asta îmi umbla prin minte. dacă pot să-mi schimb viaţa în felul ăsta doar pentru că am avut o fărîmă de noroc ca scriitor, de ce majoritatea bărbaţilor - şi-a femeilor - n-ar putea la rîndul lor să-şi schimbe viaţa pnntr-o rînduire mai raţională a societăţii? Sărăcia, Iu ana proastă, sănătatea şubredă, toate acestea îi fac să se I îrască întruna prin conductă pînă mor şi să moară mai curînd decît cei care se află în poziţii mai privilegiate. Evadarea mea (lin conductă m-a determinat să devin radical, să-mi doresc să nPuc ^e ceafă sistemul nostru social arteriosclerotic şi să-l zgîlţîi zdravăn — să-l fac să priceapă că lucrurile nu trebuie neapărat aranjate în asemenea mod încît cei mai mulţi bărbaţi şi femei să ducă o viaţă strimtă, de trudă abrutizantă. Nu era nevoie de o revoluţie violentă ca să se schimbe situaţia asta, doar de o revoluţie în gîndire. Prin aplicarea inteligenţei ştiinţifice ■;i a bunului-simţ la mecanismele societăţii industriale putem realiza în mod paşnic o distribuţie mai echitabilă a foloaselor sale. A fost un argument care i-a ispitit foarte tare pe membrii Societăţii Fabiene, care se considerau socialişti, dar respingeau modelul marxist de înfăptuire a socialismului prin luptă de clasă, astfel că m-au invitat să mă alătur lor, iar din punctul meu de vedere mi-au oferit cel mai convenabil canal de comunicare a ideilor mele către oamenii care contează. Era firesc sa fim aliaţi. Sau aşa părea în 1903, cînd m-am înscris în societate.

— Dar alianţa n-a avut viaţă lungă.

— Nu.

_ce ?

— Din mai multe motive, care în retrospectivă par evidente, dar la vremea aceea nu erau. Am căzut de acord că traiul în sărăcie sau la limita sărăciei pe care îl duceau cei mai mulţi oameni era intolerabil şi că averea trebuia redistribuită prin preluarea de către stat a multor funcţii şi resurse ale capitalismului, ca şi a pămînturilor deţinute în proprietate privată. Şi eu, şi ei credeam că acest lucru se poate realiza prin legislaţie, nefiind necesară o revoluţie. Dar membrii societăţii îşi puneau credinţa în ceva ce numeau „infiltrare" - adică veneau cu aceste idei tipărite şi le dezbăteau în mod public, metodă care ducea la infiltrarea treptată a gîndirii politicienilor şi a principalelor partide politice. „Treptat" era cuvîntul de ordine.

— De aici numele societăţii.

_Da, după numele generalului roman Fabius Cunctator,

„Fabius Temporizatorul". Alegerea acestui nume spune multe despre societate. Cred că în adîncul sufletului nu şi-au dorit niciodată un stat socialist, mai ales membrii mai prosperi. Le plăcea să creadă că ajută la instaurarea lui într-un viitor îndepărtat, însă în ascuns ideea de-a trăi cu adevărat într-un astfel de stat, fără servitori, de pildă, fără proprietate privată, îi înspăimînta. Eu eram mai nerăbdător. Voiam să realizez ceva

UUilUICU. . ,

_Erai dispus să renunţi la Spade House şi la servitorii tăi ? A , , . ,

_N-aş fi fost nevoit să renunţ la casă in genul de sistem pe

care îl preconizam. Pur şi simplu aş fi plătit chirie la stat în loc să fiu proprietarul casei. Cît despre servitori, am explicat m Anticipaţii modul în care proiectarea raţională a caselor şi maşinăriile care înlocuiesc munca fizică - încălzirea centralizată, aparatele electrice de măturat, maşinile automate de

concret. „ „ . .

_Erai dispus să renunţi la Spade House şi la servi-

■pălat vase şi aşa mai departe - vor face să nu mai fie nevoie de ei.

Dar tu însuţi continui să ai servitori.

— Păi, n-am obţinut nici statul socialist, nici societatea avansată tehnologic pe care o preconizam. Nu mă prinzi tu cu ocaua mică! Am fost criticat deseori de oamenii de stînga, mai ales din Partidul Laburist şi din mişcarea sindicală, că mă proclam socialist, dar mă bucur de un standard de viaţă ridicat, şi întotdeauna le-am dat acelaşi răspuns: sînt gata să renunţ In privilegiile mele în momentul cînd o vor face toţi, însă între timp nu văd la ce bun să mă privez voluntar de ele. Cea mai mare extravaganţă a mea a fost să lucrez nenumărate ore pe gratis pentru cauza socialistă.

Spui că erai nerăbdător să realizezi lucruri con-crete. Ce considerai că trebuie să facă Societatea habiana?

— Păi, la început m-am gîndit că ar trebui să conlucreze mai activ cu mişcarea laburistă, să propună candidaţi pentru parlament, dar mai tîrziu mi-am schimbat părerea. Am apreciat că atita vreme cît este controlat de sindicate, Partidul

.abunst va rămîne mereu o forţă esenţialmente conservatoare, obsedata de mărirea salariilor şi de îmbunătăţirea condiţiilor de munca, fără să pună vreodată cu adevărat sub semnul întrebam natura şi organizarea muncii în sine. Mi s-a confirmat treptat concluzia că schimbarea progresistă va fi înfăptuită numai prin împuternicirea unei noi elite politice, a unui corp de administratori devotaţi, cu educaţie ştiinţifică, în stare să conducă statul.

— Cei pe care i-ai numit „samurai" în Utopia modernă ? Apărătorii Statului Mondial.

— Da, dar ideea asta se prefigura deja în Anticipaţii drept „Noua Republică**. Mai tîrziu am numit-o „Conspiraţia făţişă**.

A fost una şi aceeaşi idee de fiecare dată - viziunea unei socie-taţi drepte Şi conduse raţional de un guvern global, din care războiul, sărăcia, bolile şi toate celelalte rele ale civilizaţiei umane aveau să fie eliminate.

— Dar nu pentru toată lumea. Nu pentru cei ce sufereau in mod cronic de sărăcie, şomaj, boli,

nu pentru retardaţi, criminali, dependenţi de băutură şi jocuri de noroc - cei numiţi de voi „oamenii abisului".

Dintr-odată realizatorul interviului începe să semene mai degrabă cu un anchetator.

— Nu, nu pentru ei. Oamenii incapabili fizic sau mental să profite de noile oportunităţi ca să ducă o viaţă fericită şi utilă vor trebui să fie...

— Eliminaţi ?

— Păi, nu li se poate permite să paraziteze restul comunităţii, bineînţeles. Aceştia trebuie descurajaţi sau împiedicaţi să se reproducă.

— După cum ai scris în Anticipaţii: A le oferi acestora egalitate înseamnă a ne coborî la nivelul lor, a-i proteja fi a-i îngriji înseamnă a fi copleşiţi de fertilitatea lor.

— Exact.

— Şi tot tu ai scris: acea naţiune care cu toată fermitatea îşi va sorta, educa, steriliza, exporta sau otrăvi oamenii abisului... va fi cu siguranţă cea mai puternică sau mai influentă înainte de sosirea anului 2000. „Otrăvirea" nu e o sugestie cam şocantă ?

— Ai scos-o din context. Ascultă tot pasajul: Acea naţiune care cu toată fermitatea îşi va sorta, educa, steriliza, exporta sau otrăvi oamenii abisului; acea naţiune care va reuşi în modul cel mai ingenios să frîneze jocurile de noroc şi decăderea morală a femeilor şi a căminului pe care acestea o atrag inevitabil ; acea naţiune care prin intervenţii chibzuite, taxe de moş-tenire şi alte metode similare va izbuti să exproprieze şi să nimicească familiile bogate şi incompetente, lăsînd în acelaşi timp libertate năzuinţelor individuale; acea naţiune care, pe scurt, va transforma cea mai mare parte a osînzei sale iresponsabile în muşchi social, aceea va fi cu siguranţă cea mai puternică sau mai influentă înainte de sosirea anului 2000.

— Care crezi că va fi aceea?

— Habar n-am. Nu naţiunea britanică, după toate aparenţele. Poate cea chineză, dacă reuşeşte să se vindece de pasiunea pentru jocuri de noroc.

— Dar „otrăvirea"... Cu asta nu faci cumva apologia crimei?

— Mă gîndeam la ceva asemănător cu eutanasia, un sfîrşit voluntar nedureros. Unor asemenea oameni, pentru care nu există speranţa unei vieţi fericite şi împlinite, li se va inocula convingerea că moartea este o alternativă preferabilă. „Otrăvirea" a fost o exprimare nefericită, pe care de atunci o regret adesea. Mi-a fost reproşată de multe ori, mai ales în ultima vreme, de cînd cu rapoartele conform cărora naziştii gazează ţigani şi debili mintal.

— Şi evrei. Cu precădere evrei, de fapt.

— Niciodată nu i-am privit pe evrei ca indezirabili la modul colectiv. Am afirmat asta foarte categoric în Anticipaţii. Uite, la pagina 316: Chiar nu înţeleg atitudinea cu totul aparte a oamenilor împotriva evreilor. Şi am continuat făcînd o listă a tuturor obiecţiilor pe care le au oamenii la adresa evreilor şi Husţinînd că ele li se aplică în mod egal tuturor raselor. Sînt antisionist, nu antisemit.

— Cum rămîne cu ce ai scris la pagina următoare? Cît despre ceilalţi, roiurile de oameni negri şi cafenii, alb-murdar şi galbeni, care nu se vor conforma noilor cerinţe ale necesităţii ? După opinia mea, ei trebuie să dispară. Unde să dispară? Ai vrut să spui să moară, ori să fie ucişi ?

Să moară sau să se împuţineze pînă la dispariţie. Este evident că pămîntul nu poate susţine viaţa la calitatea dorită pentru toţi locuitorii săi dacă populaţia mondială continuă crească în ritmul actual, mai ales în unele părţi din Africa şi din Orient. Va trebui să existe o autoritate mondială capabilă să controleze într-un fel sau altul creşterea populaţiei: prin contracepţie, sterilizare, eutanasie. Dacă nu merge aşa, foametea sau războiul provocat de criza hranei şi a apei va duce la acelaşi rezultat printr-o metodă mai brutală.

— Fabienii au obiectat la aceste fragmente din Anticipaţii ?

Din cîte îmi aduc aminte, nu. In vremurile alea eugenia era foarte la modă în cercurile politice de stînga.

— Deci nu acesta e motivul pentru care te-ai certat cu ei.

Nu. A fost mai mult o chestiune de politici şi personalităţi. Şi de sex. în esenţă, ei nu-mi puteau accepta viziunea despre sex sau, nu atît viziunea propriu-zisă, cît faptul că acţionam în conformitate cu ea.

— Cum aşa ?

— E o poveste lungă.

PARTEA A DOUA

Eo poveste foarte lungă, care a început cu mulţi ani înainte să fî auzit măcar cuvîntul „fabian" şi există o altă voce care «pune această poveste în mintea lui, nu un interlocutor sau un nnchetator sau realizatorul unui interviu, ci un romancier, un romancier care în egală măsură seamănă şi nu seamănă cu el însuşi în anii de început, cînd scria romane semi-autobiografice, imul după altul, despre bărbaţi care caută explicaţii pentru t'oea ce este în neregulă cu lumea oamenilor şi ce s-ar putea fiice pentru izbăvirea sa şi cum ar putea ei să-şi asume un rol conducător în acest proces de izbăvire - limbaj religios care la o privire superficială ar putea părea să contrazică ostilitatea lui do-o viaţă faţă de religia instituţionalizată, faţă de protestantismul evanghelic represiv şi înspăimîntător al mamei sale, de pildă, sau faţă de dogmatismul reacţionar al Bisericii Roma-no-Catolice, dar el întotdeauna a considerat că acea conştiinţă a misiunii pe care o are este esenţialmente religioasă, adesea nedumerindu-şi sau scandalizîndu-şi cunoştinţele şi prietenii utei cînd o descria astfel. Devotamentul faţă de orice idee care subordonează aspiraţiile individului binelui colectiv, ideea socialismului spre exemplu, sau ideea unui Stat Mondial, este după opinia lui esenţialmente religios. Acesta nu atrage după sine credinţa într-o Biserică, sau chiar în Dumnezeu, cu toate că a fost o perioadă în viaţa lui, de a cărei amintire se ruşinează, cînd a încercat să-l coopteze pe Dumnezeu în programul lui de salvare a lumii de la autodistrugere, în

cărţi precum Dumnezeu, regele invizibil, publicată în 1917, pe care n-a scos-o niciodată din raft ca să o răsfoiască, fiind conştient că nu l-ar surprinde prea plăcut.

Cel mai bun dintre romanele sale despre bărbaţi care caută să înţeleagă ce e în neregulă cu societatea contemporană şi să-şi găsească ei înşişi un rost în ea a fost Tono-Bungay, publicat în 1909; de fapt, el îl priveşte ca pe cel mai bun roman al său de orice fel, judecind după criteriile literare normale. Romanele

care au urmat au fost mai polemice şi mai discursive şi, cu excepţia lui Ann Veronica - acesta concentrîndu-se pe protagonistă —, eroii lor sînt de o nobleţe atît de lipsită de haz, încît obişnuia să spună el însuşi în particular că acestea sînt romanele sale „cu filfizoni". Cîteva dintre titlurile lor erau Noul Machia-velli, Căsnicie, Prietenii pătimaşi, Grandioasa cercetare şi toate vorbeau despre evoluţia de la tinereţe la maturitate a unor bărbaţi care reprezentau într-o oarecare măsură versiuni idealizate ale lui însuşi - mai înalţi, mai chipeşi, aparţinînd unei clase sociale superioare şi cu mult mai scrupuloşi în relaţiile cu sexul opus. Bărbaţii aceştia experimentează invariabil un conflict între conştiinţa misiunii lor, fie ea intelectuală ori politică, şi dorinţa unirii cu o anumită femeie. De obicei femeia se dovedeşte a fi un obstacol în calea îndeplinirii misiunii, care poate fi depăşit numai prin convertirea ei sau prin moarte sau printr-un act de repudiere din partea eroului.

Femeile, ca şi relaţiile lui cu ele, s-au aflat în miezul problemelor sale cu fabienii. Diferenţele de opinii privind scopurile şi metodele politice care au existat mereu între el şi notabilităţile societăţii erau întotdeauna o sursă de conflict, însă comportamentul lui sexual a fost cel care a provocat ruptura finală, continuînd şi după aceea să-i submineze eforturile solitare de-a face lumea să asculte de vocea raţiunii. Femeile - şi relaţiile amoroase - s-au oglindit în mod recognoscibil în romanele sale — recognoscibil, dar nu fidel. Pofta trupească, element atît de important în viaţa lui sexuală, lipseşte aproape în întregime din aceste cărţi, se fac doar ocazional aluzii discrete la ea şi este în cea mai mare parte voalată de discuţii drăgăstoase şi pline de romantism în care expresia „Ah, iubirea mea..." apare cu dărnicie, punctele de suspensie indicînd diverse intensităţi ale emoţiei pe care cititorul este obligat să şi le imagineze fără ajutor. Desigur, satisfacerea poftei trupeşti nu putea fi descrisă cu fidelitate într-o operă de ficţiune fără a-ţi atrage urmărirea judiciară pentru pornografie, iar el nu era unul dintre acei romancieri moderni, precum James Joyce sau D.H. Lawrence, care năzuiau să lărgească graniţele explicitului îngăduit. Cu toate că la data publicării sale, în 1909, romanul Ann Veronica fusese condamnat în presă şi din amvoane ca fiind o carte depravată şi corupătoare, asta se întîmplase pentru că tînăra şi feciorelnica protagonistă declara cu francheţe că îşi dorea uniunea sexuală cu un personaj însurat, nu din cauza vreunei iicene care să descrie cum au ajuns în cele din urmă să se bucure de o asemenea uniune. Sub acest aspect, romanul era la lei de inocent precum Povestirile după piesele lui Shakespeare iile fraţilor Lamb. De fapt, nici n-a simţit vreodată impulsul de-a descrie în ficţiunile sale actul sexual şi variaţiile lui - a preferat să păstreze genul acesta de expunere doar

pentru npaţiul privat, limitîndu-se la scrisori de dragoste şi conversaţii de budoar. Nici măcar Post-scriptumul secret pe care l-a scris pentru autobiografia sa, un raport asupra vieţii sale sexuale cure să fie publicat de executorii testamentari după moartea lui, atunci cînd toate femeile menţionate în el vor fi decedat la rîndul lor, nu dezvăluie ce anume făcea cu ele în pat. Asta pe de o parte pentru că manuscrisul a fost dactilografiat de Marjorie, şi există nişte limite dincolo de care nici măcar un om sincer, care nu se ruşinează de sexualitatea lui, doreşte să împărtăşească astfel de informaţii cu nora sa. în mintea romancierului nu există asemenea inhibiţii, dar ceea ce îl interesează pe el nu sunt aspectele mecanice ale copulării, ci manifestarea dorinţei sexuale în viaţa unui bărbat, în viaţa lui însuşi, felul cum uneori se poate manifesta pur şi simplu ca o nevoie seacă, brutală şi impersonală de-a avea o femeie, aproape orice femeie cu o înfăţişare tolerabilă, nevoie care uneori se stinge în cîteva minute, iar alteori se concentrează obsesiv pe o anumită femeie, cu accese chinuitoare de dor şi gelozie ce durează luni şi ani la rînd, tulbunnd şi subminînd chestiunea serioasă a îmbunătăţirii traiului colectiv.

Trebuie să fi avut mai bine de o sută de femei la viaţa lui, unele doar o singură dată, şi celor mai multe le-a uitat numele. N-a fost niciodată în stare să se hotărască dacă pofta lui de sex era mai mare decît a altor bărbaţi ori pur şi simplu avea mai mult succes în satisfacerea ei. Poate că ambele ipoteze erau adevărate. Deci de unde venea acest apetit pentru sex? Nu părea să aibă vreo sursă genetică sau să ţină de anturaj. Citind jurnalul mamei sale după moartea ei, n-a descoperit nici un indiciu despre vreo trezire a erotismului în relatarea perioadei de început a căsniciei, numai plăcerea maternităţii la o vîrstă tînără, copleşită de sentimente de evlavie creştină. Tatăl lui era un om cu înfăţişare virilă, mai înclinat spre căutarea plăcerii decît soţia sa, însă pasiunea lui era sportul, în special crichetul, iar cînd venea vorba de socializare, Joe Wells căuta companie masculină prin cîrciumi. Ajungînd la o vîrstă la care era capabil să observe şi să judece astfel de lucruri, în adolescenţă, căsnicia părinţilor săi îi părea complet lipsită de sex; dormeau în camere separate, iar dacă asta era, după cum a suspectat mai tîrziu, o metodă contraceptivă, tatăl său părea s-o aprobe tacit. Fraţii săi, din cîte ştia el, nu avuseseră încă aventuri sexuale. Chestiunile legate de sex nu se discutau niciodată în casă, care era un microcosmos dominat de o societate matriarhală - patru bărbaţi conduşi de o femeie mărunţică hotărîtă, care le impusese un cod rigid de maniere puritane în vorbe şi în fapte. Glumele deocheate şi anecdotele care circulau la şcoală îl dezgustau în loc să-l stîrnească. Aşadar, cum se poate explica inveterata şi neobosita lui poftă de femei, care a început înainte ca el să afle măcar ce este viaţa şi s-a menţinut pînă la bătrîneţe ?

Primele care l-au afectat în felul acesta au fost virtuale, ideale şi clasice. Erau reprezentările alegorice ale naţiunilor lumii în caricaturile politice ale lui Tfenniel3 pe care le descoperise în numerele din Punch legate în volume, împrumutate de tatăl său pentru el laolaltă cu multe alte cărţi de la biblioteca Institutului Literar Bromley, în perioada cînd el, care avea vreo şapte sau opt ani, a zăcut la pat săptămîni în şir în micul salon de la intrarea în Atlas House, recuperîndu-se după o fractură la picior. O tînără prietenoasă, care îşi etala forţele pe terenul local de crichet, îl aruncase în aer pe micul Bertie într-un gest de amuzament, însă nu reuşise să-l mai şi prindă, iar el căzuse peste un ţăruş de cort care îi frînsese tibia. A fost o ciudată coincidenţă faptul că şi

tatăl, şi fiul îşi rupseseră piciorul la distanţă de cîţiva ani unul de celălalt şi cu consecinţe însemnate - catastrofice pentru primul, eliberatoare pentru al doilea. Pentru că dezmăţul licit cu lecturi dezordonate, într-o casă în care activitatea aceasta era în mod normal privită ca formă de trîndăvie - devorase pe nerăsuflate lucrări de istorie, ştiinţe ale naturii, popularizare a ştiinţei, aventuri ficţionale şi revista Punch în volume legate, de nu mai pridideau taică-său să i le aducă -, pusese temelia viitoarei sale cariere de scriitor. De la |»*nzile desenate din Punch căpătase un interes precoce pentru politica indigenă şi internaţională, însă personificările naţiunilor - Britannia, Erin4, Columbia5, La France - în chip de lUperbe zeităţi greceşti pe jumătate nude, cu sînii şi coapsele Konle, stîrneau de asemenea în el sentimente pe care nu era în •ture să le numească. Toate femeile pe care le cunoştea erau înfăşurate în ţesături impenetrabile de la bărbie pînă la glezne. Desenele lui Tenniel au fost cele care i-au sugerat prima dată m s-ar putea găsi sub acele straturi de haine, iar la începutul mlolescenţei şi-a adîncit cunoaşterea cercetînd reproducerile •Un ghips ale statuilor clasice de la Crystal Palace, din Syden-Inun, zeiţe încă şi mai puţin acoperite decît siluetele lui Tenniel,

• u falduri de veşminte sculptate în plină alunecare de pe coap-«olo lor magnifice, şi cu atît mai tulburătoare cu cît se prezenţii în trei dimensiuni. S-a întors acasă cu imaginea acelor dunei întipărită în minte, iar noaptea s-a consolat singur în pat llivocîndu-le pe toate în trupuri de carne, dorindu-şi ca veşmin-

• să le alunece de pe coapse, scenariu care, dacă se întorcea P* burtă şi îşi lipea penisul de saltea, îi provoca o delicioasă i ««vărsare de sămînţă (cum îi spuneau băieţii mai golănaşi de In şcoală), fără a mai atrage asupra sa sentimentul de vină ce limoţea actul masturbării propriu-zise. Nu că ar fi cunoscut pe vremea aceea cuvintele „penis" şi „masturbare", dar cînd mama •n, desfăşîndu-i patul în ziua spălării rufelor, l-a întrebat cu o voce seacă dacă „se atinsese singur", a putut să-i dea cu toată •Inceritatea răspunsul negativ.

Aceste întîlniri cu femei virtuale au sădit în el devoţiunea pentru silueta feminină idealizată şi dorul de-a strînge în braţe impui gol al unei femei frumoase, fiind el însuşi gol. Aleanul a •porit şi mai mult cînd a dat, în biblioteca de la Up Park, peste o veche ediţie legată în piele a Paradisului pierdut al lui Milton, Ilustrată cu gravuri, una din ele înfăţişîndu-i pe Adam şi Eva lu Paradis înainte de Cădere, Eva cu cosiţele acoperindu-i abia p* jumătate sînii şi cu o floare ce-i atîrna din mînă, ascunzîn-du-i sumar părţile intime, în vreme ce pubisul lui Adam era NOOperit de ramura groasă a unui puiet plantat cu chibzuinţă. Braţul lui Adam se întindea ca s-o conducă pe Eva către „umbrarul nupţial" şi, cu toate că Milton te aducea la disperare cu lipsa lui de detalii despre ce se petrecea acolo şi învăluia totul într-un stil poetic impunător, suna incitant:

...fiorul pasiunii Aici eu l-am simţit întîia oară ! în faţa celorlalte frumuseţi rămîn de neclintit Şi

superior, sînt slab numai în faţa farmecului

Frumuseţii}

Dar au mai trecut ani mulţi pînă ce a reuşit să-şi împlinească visul îmbrăţişării nude, ani în timpul cărora experienţa lui sexuală s-a acumulat foarte încet şi într-o manieră ce implica excitaţii furtive şi neîmpliniri frustrante, desfăşurată întotdeauna prin sau pe sub straturi de haine. A fost, spre exemplu, Edith, cea mai mică dintre fiicele lui Alfred Williams, un „unchi" cu care se înrudea pe departe, care conducea o şcoal în Wookey, Somerset, şi la care locuise o vreme la vîrsta de paisprezece ani, în perioada dintre două ucenicii, îndeplinind fără plată serviciul de asistent al profesorului la ore. Cu cîţiva ani mai mare decît el şi interesată obsesiv de sex, domeniu în care nu avea nici un fel de experienţă practică, dar despre care deţinea o mulţime de informaţii, Edith s-a apucat să-l examineze la materia cunoştinţe despre viaţă şi să-i corecteze concepţiile greşite pînă la un nivel al detaliilor ce părea s-o excite în aceeaşi măsură în care pe el îl stînjenea. într-o zi caniculară, pe cînd şedeau pe malul rîului, la umbra unei sălcii, ea s-a întins pe spate în iarbă, a închis ochii şi i-a dat voie s-o pipăie între picioare, pe sub fustă, ca să înveţe cum sînt construite femeile, şi atunci a descoperit el existenţa părului lor pubian. Senzaţia a fost destul de şocantă şi l-a făcut să-şi retragă mîn-cu o bruscheţe pe care mai tîrziu a regretat-o, dar cînd a prins o altă ocazie şi a încercat să repete experimentul, ea l-a plesnit peste faţă.

Experienţe la fel de derutante a mai avut la pensiunea în car a locuit în primul an de studenţie la Şcoala Pedagogică d Ştiinţe, trimis fiind acolo, ironia sorţii, de mama sa, fiindc 6

proprietăreasa era fiica unei prietene din Midhurst, o pro-llMtantă ferventă. în realitate, femeia aceasta decăzuse din ilnndardele morale ale părinţilor săi şi conducea o gospodărie llpiită de decenţă, în care Sabatul era dedicat mai degrabă ritualurilor lui Hymen decît lui Isus Cristos. După prînzul de duminică, nişte carne friptă însoţită de bere blondă şi brună, •topiii erau expediaţi la şcoala de duminică împreună cu tînăra «nrvitoare, iar proprietăreasa, soţul ei şi un cuplu căsătorit Mire locuia acolo în gazdă se retrăgeau în dormitoarele lor „să xi' întindă", totuşi nu înainte de-a se tachina reciproc şi de-a l'wco un lung şir de aluzii în legătură cu conotaţiile acestei •xpresii, lăsîndu-1 pe H.G. în compania unei tinere pe nume Aggie, ru re era într-un fel rudă cu proprietăreasa. „Să fiţi cuminţi!“, Io strigau tinerilor din mers cele două perechi, aruncîndu-le «îmbete piezişe care în mod limpede erau îndemnuri de a face locmai pe dos. Pînă şi Aggie părea să se aştepte la asta, deşi Impunea limite stricte în ceea ce privea explorarea persoanei "«le cînd el se apuca s-o dezmierde pe canapea şi încerca să-i descheie multitudinea de nasturi şi copci ale îmbrăcăminţii. „I lăi! Termină! Lasă aia! Nu acolo!“, spunea ea, plesnindu-i şi «mucindu-i mîinile. „Ce soi dă fată zici c-oi fi?“ Dar niciodată nu se arăta cu adevărat indignată şi nici nu făcea vreo încercare de-a părăsi camera — părea mulţumită să-şi petreacă

după-amiaza parîndu-i avansurile de parcă practicau vreun «port de salon recunoscut ca atare, un soi de trînte sedentare. Nu ştia să spună de ce persevera, fiindcă fata nu era nici frumuşică, nici n-avea prea multă minte, însă n-aveai ce să faci şi unde să te duci într-o după-amiază de duminică hibernală, ducă erai lefter, cum era el.

însăşi proprietăreasa părea înclinată să se poarte mai grijuliu cu el. Intr-o bună zi a intrat la el în dormitor să schimbe o faţă de pernă şi a fost surprinsă, ori s-a prefăcut a fi surprinsă, nă-1 găsească şi pe el acolo. Era îmbrăcată cu un capot lejer, descheiat la gît, care i-a permis să-i întrevadă sînii neîncorsetaţi legănîndu-se în legea lor cînd ea s-a aplecat asupra patului; iur cînd l-a văzut că se holbează, şi-a ridicat perna în dreptul pieptului cu un gest cochet. Au urmat ceva glume şi tachinări, apoi o luptă jucăuşă pentru pernă, în timpul căreia el a izbutit nă-i vîre mîna pe sub capot. Ea i-a reproşat gestul nechibzuit, dar nu s-a grăbit să-i scoată mîna de-acolo. „După cum te porţi, oricine-ar putea zice că eşti bărbat în toată firea", i-a spus ea.

„Sînt bărbat în toată firea", a bravat el. N-a adăugat „şi am nevoie de-o femeie", însă nutrea oarece speranţe că ea ar putea răspunde acelei nevoi cînd avea să se ivească ocazia. Din fericire pentru el, înainte de-a se întîmpla aşa ceva, şi poate de-a se trezi prins într-o situaţie cît se poate de urîtă, a fost alungat din casă de o nepoată a tatălui său, care lucra la un magazin universal din Kensington şi care fusese rugată să verifice cum îi mergea acolo. Ea a cîntărit rapid nivelul moral al stabilimentului şi a aranjat ca el să se mute la pensiunea mătuşii Mary din Euston Road. Iar acolo a cunoscut-o pe verişoara sa Isabel, asupra căreia aveau să se reverse toate dorurile sale romantice şi erotice pe parcursul următorilor şase sau şapte ani.

Lua ceaiul cu mătuşa Mary şi cu sora ei, mătuşa Bella, în salonul pensiunii din Euston Road, într-o vizită pregătitoare a mutării sale acolo, cînd uşa se deschise şi o tînără de vîrsta lui intră pe tăcute, apoi se opri şovăind în clipa în care îl observă.

— El e vărul tău Bertie, Isabel, o puse la curent mătuşa Mary.

Se ridică şi îi întinse mîna, simţindu-i-o răcoroasă şi molatică, iar ea îi zîmbi timid şi murmură un salut. I se păru extraordinar de frumoasă şi minunat de îngrijită şi de proaspătă, cu toate că fusese la muncă toată ziua în Regent Street, unde se ocupa cu retuşarea fotografiilor. Avea trăsături delicat modelate şi ochi căprui adînci, încadraţi de un păr castaniu închis, tot numai cîrlionţi. Purta o rochie simplă, în stil prerafaelit, din lînă albastră, care îi scotea în evidenţă talia subţire şi îi punea în valoare pieptul armonios. Gîndul că urma să locuiască în aceeaşi casă cu minunăţia asta îl umplu de bucurie.

Locuinţa în sine oferea doar o mică îmbunătăţire faţă de cea din Westbourne Park: avea un soi de baie, cu un boiler pe gaze capricios, ce scuipa şi picura apă fierbinte într-o cadă pe care chiriaşii o puteau folosi o dată pe săptămînă, la o anumită oră. însă ambele case erau de acelaşi tip, multiplicat de mii de ori peste tot prin partea veche a Londrei: imitaţii prost proportionate după reşedinţele urbane ale aristocraţiei, care fuseseră construite de fapt pentru familiile burgheze cu servitori şi nu erau adaptate să primească mai mulţi ocupanţi. Dormitorul lui, aflat la mansarda casei mătuşii Mary, nu avea şemineu şi nici vreun alt mijloc de încălzire. Iarna sufla un curent atît de îngheţat pe sub uşa prost potrivită cu tocul şi peste scîndurile (jnnle ale podelei, încît uneori învăţa cu picioarele vîrîte în şoHete, înfăşurate în izmene şi băgate în sertarul de jos al •crinului. însă deocamdată, prezenţa lui Isabel în această casă focea suportabile toate imperfecţiunile şi lipsurile acesteia.

Kiind veri, părea foarte firesc să fie văzuţi adesea împreună şi multă vreme nu le-au trezit celor mai în vîrstă suspiciunea că rtr fi între ei ceva mai mult decît o prietenie oarecare. Plecau Împreună de acasă dimineaţa, iar el o conducea pe Isabel pînă itproape de atelierul foto de pe Regent Street, după care o lua rrttre South Kensington. Duminica, Isabel îşi punea hainele rele mai bune, iar el îşi lua jobenul şi redingota achiziţionate la reducere de la Magazinul de Textile Southsea, şi ieşeau la plimbare prin Regent’s Park sau mergeau la o galerie de artă ori la vreo biserică. Da, la biserică ! Isabel nu era prea cucernică, dar considera mersul ocazional la biserică drept un indicator al bunei-cuviinţe tradiţionale, iar el o iubea suficient de mult cît să-i stea alături cît durau imnurile triste şi slujbele plicticoase, preferabil pe un şir de bănci aglomerat, ca să se poată înghesui în ea şi să-i simtă coapsa lipită de a lui.

Isabel era fascinată de discursul lui, care nu semăna cu nimic din ce auzise vreodată pînă atunci, era plin de idei radicale nebuneşti pe care le asimilase la seratele socialiste pe care le organiza William Morris în Hammersmith şi de informaţii ştiinţifice uimitoare, dobîndite la cursurile de la colegiu: păcatele capitalismului industrializat, vastitatea universului, dovezile fosile ale evoluţiei... Ea nu putea contribui la aceste efuziuni decît ocazional, cu cîte o exprimare a uimirii sau a unei îndoieli timide (refuza să creadă, spre exemplu, că unele dintre stelele pe care le vedea pe cer nu mai existau în prezent şi că tot ce mai putea vedea ea era lumina pe care o răspîndiseră înainte de-a se stinge, după o călătorie de milioane de kilometri prin spaţiu către Pămînt), dar îi accepta disertaţiile erudite ca pe un fel de omagiu adus persoanei sale şi un semn al dragostei lui. Cît despre el, îi ajungea să ştie că ea era iubita lui, asupra căreia se puteau proiecta toate visurile sale neclare şi toate ambiţiile de viitor. Era cît se poate de conştient că persoana lui nu reprezenta cine ştie ce partidă. Era jalnic de slab din cauza mîncării proaste şi puţine — exista o fotografie a sa stînd lîngă un schelet de primată din laboratorul profesorului Huxley şi, privind-o, era greu de spus dacă pe sub hainele ponosite el avea mai multă carne pe oase decît relicva grotescă de-alături. Avînd în mod acut conştiinţa defectelor sale fizice, era recunoscător că putea să iasă în lume cu o fată atît de frumoasă la braţul lui sfrijit. Se sărutau şi se strîngeau la piept ori de cîte

ori prindeau prilejul, dar dacă el devenea puţin cam prea înflăcărat şi începea s-o incomodeze, ea găsea metode, infinit mai delicate şi mai pline de tact decît ale lui Aggie, să se desprindă din îmbrăţişarea lui. El se resemnase la o lungă perioadă de curtare castă - avînd în vedere firea lui Isabel şi relaţiile lor familiale, nici o altă variantă nu era de închipuit.

îşi luase cu brio examenele din primul an, însă timpul petrecut cu Isabel în cursul celui de-al doilea an la colegiu l-a făcut să-şi neglijeze studiile, care deveniseră în mod inerent mai puţin interesante odată ce trecuse de la sclipitoarele cursuri ale profesorului Huxley la cele ale unui profesor de fizică obtuz şi anost. Seara învăţa pe sponci în dormitorul său rece, pentru ca apoi să poată da fuga jos, în salonaşul din spate, unde Isabel aştepta şezînd lîngă foc, gata de sporovăială, iar cînd se mai încălzea afară, ieşeau pe înserat la plimbare în parc. Consecinţa a fost că a picat la unul dintre examenele din anul al doilea şi s-a descurcat destul de greu la celelalte. L-a cuprins oarecum teama că ar putea să-şi piardă bursa şi locul la cursuri, dar i s-a permis să treacă în anul al treilea. In ciuda acestui avertisment, nu s-a aplecat cu sîrguinţă asupra pregătirii pentru examenele finale. II interesa mai mult să citească despre socialism, să ţină discursuri provocatoare la Cercul de Dezbateri al colegiului, să înfiinţeze o revistă a studenţilor, să scrie povestiri, eseuri şi poeme şi se ocupe de alte activităţi fără legătură cu şcoala, inclusiv curtarea lui Isabel.

N-ar fi trebuit să fie surprins că a picat la două examene în vara aceea şi prin urmare a părăsit colegiul fără să fi obţinut o diplomă, şi totuşi a fost - surprins şi şocat. A fost un obstacol umilitor, care i-a zdruncinat moralul şi a amînat sine die posibilitatea căsătoriei cu Isabel, asupra căreia şi-a direcţionat o parte din amărăciune cînd i-a dat vestea. Se aflau în Regent’s Park, stînd pe o bancă, într-un amurg de vară. Se trîntise jos cu mîinile în buzunarele pantalonilor, fără s-o mai ţină pe Isabel de mînă ca de obicei, şi privea mohorît peste întinderea lacului.

— Ce-o să faci acum, Bertie? îl întrebă ea neliniştită.

— Va trebui să obţin un post de profesor undeva prin vreo şcoală particulară.

La Londra ?

— Oriunde nu se face mare caz de calificări. De fapt, ar fi miti bine undeva cît mai departe de-aici, spuse el.

— De ce? întrebă ea, privindu-1 cu îngrijorare.

— De vreme ce nu există nici o şansă reală de-a ne căsători, ny prefera să nu mă mai chinui avîndu-te zilnic în faţa ochilor, II răspunse, nu pentru că s-ar fi aşteptat cu adevărat ca ea să I ne arunce în braţe şi să încerce a-i domoli frustrarea, ci din dorinţa crudă de-a o face să împărtăşească măcar o parte din itmărăciunea lui.

Ceea ce se şi întîmplă. Ea se porni să plîngă pe tăcute. Clopotul lugubru al paznicului, semnalizînd că porţile Inelului Contrai al parcului aveau să se închidă curînd, sună sfîrşitul Idilei lor.

Kăcu numeroase demersuri pe la agenţii pedagogice, pînă ce una din ele îi găsi un post de asistent la o instituţie numită Academia Hoit, lîngă Wrexham, în Ţara Galilor. Broşura de prezentare suna promiţător, însă realitatea era profund deprimantă : sălile de clasă erau părăginite, mîncarea dezgustătoare, npaţiul de cazare mizer, directorul incompetent, iar elevii erau In cea mai mare parte fii de fermieri din partea locului, pe care nu-i interesa să înveţe nimic. O miasmă de stagnare provincială plutea deasupra satului şi-a peisajului şters din jur. La cîteva zile după sosirea acolo îi scrise unui prieten de la colegiu, Arthur Simmons, abia mascîndu-şi descurajarea prin poznaşe greşeli de scriere: Mam pomenit acilea în locu ăsta mohorît aim vine să mor. Te i-a cu ameţeală ce timpiţi & indisciplinaţi slnt puştanii ăştia, iar dulapul cu medicamente nu face faţă. O lună mai tîrziu scăpa de acolo, dar numai printr-o păţanie nefericită, care ameninţa să ducă la îndeplinire dorinţa sa retorică de-a muri. Un elev bădăran îl faultă intenţionat în timpul unui joc de fotbal, provocîndu-i o rană care îl făcu mai tîrziu să scuipe sînge. După toate aparenţele, avea un rinichi strivit, însă doctorul de prin preajma locului bănuia că avea şi tuberculoză. Mama lui îi aranjă să-şi petreacă perioada convalescenţei la Up Park, unde avu o nouă hemoragie aproape imediat după sosire, ceea ce părea să confirme diagnosticul.

Convalescenţa nu însemnă pentru el doar trîndăvie. Profită din nou de ocazie ca să-şi îmbogăţească mintea cu lecturi din vasta bibliotecă de la Up Park, iar după ce plecă de acolo şi îşi găsi refugiu alături de un alt prieten din perioada colegiului, care locuia în Staffordshire Potteries, zonă ce avea neverosimila reputaţie de-a fi prielnică pentru tuberculoşi, îşi încercă mîna în domeniul compunerii literare, printre altele cu prima schiţă a unei povestiri despre călătoria în timp. Dar se cufundă în autocompătimire în faţa perspectivei de-a muri cu toate aspiraţiile neîmplinite şi fără măcar să fi apucat să cunoască trupeşte o femeie. Descoperi mai tîrziu că tuberculoza, din pricină că este o boală aproape lipsită de dureri, încurajează la victimele sale o pasivitate periculoasă şi îşi dădu seama că se îndrăgostise pe jumătate de moartea

lesnicioasă, cînd în realitate tocmai începea să-şi recapete forţa fizică.

Momentul de cotitură a venit într-o zi cu soare strălucitor de la sfîrşitul primăverii lui 1888, cînd ieşise la plimbare prin păduricea de la periferia tîrgului Stoke, de unde nu se mai vedeau coşurile fumegînde ale fabricilor de ceramică, iar zambilele sălbatice înfloreau din belşug. Urmînd cărarea, trecu pe lîngă o fată frumuşică şi îşi ridică pălăria, privind-o în ochi fără să-şi ascundă admiraţia. Ea îi zîmbi sfios şi trecu mai departe, iar el se opri şi privi în urma ei, cîntărindu-i legănarea şoldurilor pe sub fuste. Se tolăni pe un dîmb înverzit, printre zambile, inspirîndu-le parfumul ameţitor. Se imagină făcînd dragoste cu fata drăguţă, despuiaţi sub copaci, ca Adam şi Eva sub umbrarul lor nupţial, apoi o înlocui în închipuire cu Isabel. îşi spuse: „Am fost pe moarte aproape două treimi din an şi am murit destul Se întoarse imediat la Londra şi porni să-şi caute o slujbă.

Se simţea dintr-odată plin de energii noi, de ambiţie şi încredere. în anii ce urmară obţinu un post de profesor la o şcoală particulară din Kilburn, apoi o poziţie mult mai bine plătită, de îndrumător la un colegiu prin corespondenţă care deservea studenţi externi de la Universitatea din Londra, unde se făcu indispensabil ca autor de materiale didactice şi redactor-şef al publicaţiei cu circuit intern şi unde preda un curs de biologie pentru studenţii cu domiciliul în Londra. în scurt timp ajunse să cîştige 300 de lire sterline pe an. Deveni el însuşi student extern şi obţinu licenţa în ştiinţele naturii, primind calificativul maxim la zoologie şi ştergînd astfel umilinţa izgonirii de la Şcoala Pedagogică de Ştiinţe. începu să-şi facă planuri pentru o carieră pedagogică, dar nu renunţă la ambiţiile literare şi rtniţi să-i vîndă prestigioasei şi progresistei Fortnightly Review un eseu de speculaţie ştiinţifică intitulat „Redescoperirea unicului", dezvoltat pe structura unei lucrări scrise la Cercul de Dezbateri. îi trimise lui Simmons scrisoarea de acceptare, împreună cu o notiţă triumfătoare mîzgălită pe spate: Este •P#asta porumbiţa cu ramura de laur ? Este prima reflectare a oraşului alb şi strălucitor în ochiul sărmanului pelerin ? Sau doar un miraj? Nu era un miraj, dar tot acest efort îşi puse iimprenta asupra sănătăţii lui şi-l făcu să treacă prin alte două episoade de boală grea, unul incluzînd o nouă hemoragie. De flecare dată se întoarse la lucru după o scurtă convalescenţă, i'ii acelaşi zel neştirbit, mînat de nevoia de-a economisi destui Imni ca să se poată însura cu Isabel şi să-şi vadă împlinită măcar dragostea pentru ea.

în pofida acelei conversaţii nefericite de pe banca din Regent’s l’ark, nu se despărţiseră oficial cînd el părăsise Londra, fiindcă nici nu fuseseră vreodată logodiţi oficial. El îi scria ocazional în timpul petrecut la Hoit şi în Stoke, pe tonul unui prieten, nu al unui iubit, iar Isabel îi răspundea la scrisori în aceeaşi manieră, însă cînd se întoarse la Londra, reluă firul vechii lor relaţii de parcă nimic nu l-ar fi întrerupt. Isabel, pe de altă parte, nu-şi găsise nici un alt cavaler în tot acest timp. Nu Irocu mult şi se cază din nou la mătuşa Mary. Cum situaţia lui materială înflorea, familia acceptă că era doar o chestiune de timp pînă avea să se însoare cu Isabel, iar traiul în apropierea ei îl făcea să aştepte tot mai nerăbdător acest deznodămînt.

îşi imagina noaptea nunţii lor cu o dorinţă frenetică, dar şi cu o oarecare nelinişte legată de propria sa lipsă de experienţă. Intr-o seară, după ce lucrase pînă tîrziu la colegiu, în loc să se Întoarcă acasă ca de obicei, dintr-un impuls de moment porni pe jos către West End şi căută o prostituată. Femeia pe care o '•lese se dovedi a nu fi atît de tînără şi de atractivă pe cît îi păruse cînd îl acostase cu linguşeli pe o stradă întunecoasă din apropiere de Haymarket. îl conduse pe o scară murdară, cu trepte din scînduri scîrţîitoare, pînă într-o cameră îngustă, mobilată sărăcăcios şi aprinse arzătorul cu gaz. Observă că era o femeie matură, cu o faţă obosită şi fardată puternic, iar zîmbetul ei profesionist îi dezvălui un gol deconcertant în locul unui dinte din faţă. Ea îşi scoase hainele fără vreo cochetărie, se lăsă pe vine deasupra unui lighean cu apă şi se spălă cu o cîrpă ca şi cum părţile ei intime n-ar fi prezentat mai mult interes ori sensibilitate decît o farfurie soioasă. Cu toate astea, obrăznicia purtării ei îl excită şi rămase holbîndu-se hipnotizat, la ceea ce cunoscuse pînă atunci doar prin atingere pe sub fusta lui Edith.

— Nu-ţ’ scoţ’ ţoalele alea după tine ? întrebă ea; şi, pentru că el şovăia, adăugă cu un aer expert: Aiasta-i prima dată, nu, drăguţă ?

— Da, murmură el şi se întoarse cu spatele ca să-şi scoată haina, pantofii, pantalonii şi indispensabilii.

îşi păstră cămaşa pe el: n-avea să fie îmbrăţişarea ideală, idilică, a trupurilor goale la care visa de atîta vreme, ci un biet exerciţiu mecanic în pregătirea acelui eveniment. Penisul erect i se iţea necuviincios dintre poalele cămăşii, cu toate eforturile lui de a-1 ascunde.

— Aoleu, da’ mare-o mai ai, pentru un flăcău pirpiriu ca tine, spuse femeia în timp ce se întindea pe spate şi desfăcea picioarele.

Era prima dată cînd i se dădea de înţeles că era neobişnuit de bine dotat în această privinţă, fiindcă din copilărie nu mai avusese niciodată ocazia de-a se compara cu alţi băieţi. încurajat de remarca femeii, se culcă peste ea şi începu să-i împungă pubisul cu membrul său rigid, însă fără nici un efect, pînă ce ea i-1 prinse cu mîna ei exersată şi i-1 ghidă înăuntru. Actul se sfîrşi într-o clipă, cu plăcerea intensă a unei ejaculări nestăvilite, dar împlinit. Era bărbat. Isabel păru să simtă asta cu prima ocazie cînd se pomeni faţă în faţă cu el. Se îmbujoră şi coborî privirea, de parcă ar fi întrezărit în dorinţa lui pentru ea licărirea unei cunoaşteri noi, după care se trase temătoare înapoi, îndepărtîndu-se de el.

El mai apelă la prostituate în alte cîteva rînduri, numai pentru descărcare fizică, folosind prezervative de cauciuc care se găseau în orice prăpădită de frizerie, la orice spiţerie dosnică sau prăvălie de cărţi dubioasă - pe de o parte ca precauţie împotriva infectării, pe de alta ca să se obişnuiască a le manevra, fiindcă n-avea nici o intenţie de-a face copii imediat după nuntă.

— Şi dacă o să avem copii, Bertie? îi spuse Isabel odată, încercînd să-l convingă să mai aştepte şi să mai economisească nişte bani.

— N-o să avem.

— Dar cum putem să ne asigurăm ?

Ho pot folosi anumite obiecte, îi răspunse el.

Obiecte ? îl îngînă ea cu teamă, de parcă şi-ar fi închipuit i*/l ora vorba de nişte instrumente cu vîrful ascuţit.

Prezervative de cauciuc, o lămuri el, pe care şi le pune-

1

Motiv de război (în lat., în orig.).

2

Wisden Cricketers’ Almanack a luat fiinţă în 1864 şi apare anual în Marea Britanie, fiind considerat cea mai faimoasă lucrare de referinţă din lumea sportului pe plan mondial.

3

Sir John Tenniel (1820-1914) - ilustrator britanic cunoscut pentru caricaturile sale socio-politice publicate în săptămînalul de satiră şi umor Punch, dar mai ales pentru ilustrarea ediţiilor originale ale volumelor lui Lewis Carroll Alice în Ţara minunilor şi Alice în Ţara oglinzilor.

4

Irlanda.

5

J America.

6

John Milton, Paradisul pierdut, Ed. Aldo Press, 2004, trad, de Adin Begu.

-barbatul.

---Aii, Bertie, şopti ea, roşind şi acoperindu-şi faţa cu mîinile.Nu

Ce voia să spună cu asta: Nu le folosi sau Nu mă face să ma ruşinez vorbind despre ele ? Abia

mult mai tîrziu îi trecu |M in cap că probabil voia să spună: Nu-ţi imagina că sînt la fel i/o nerăbdătoare ca tine să ne apucăm de trebuşoara asta cu mul.

Se căsătoriră în ultima zi de octombrie din 1893, la biserică. I'ontru a-şi linişti conştiinţa laică, el făcu un efort simbolic i|n a o convinge pe Isabel să accepte şi o cununie la starea rlvilă, pe deplin conştient că ea şi mama ei nu vor fi în veci de acord cu una ca asta. Isabel îi adusese la cunoştinţă cît se poate de clar condiţiile ei în privinţa căsătoriei - suficienţi bani In bancă pentru a-şi permite să cumpere o casă decentă şi o nuntă „cum se cuvine". El o îndeplinise pe prima închiriind o nisă cu opt camere în Wandsworth, o suburbie fără pretenţii, ilar respectabilă, din sud-vestul Londrei, şi n-avea de gînd să mai amîne unirea lor transformînd-o pe cea de a doua în motiv do dispută. Organizară o masă festivă după nuntă — sau mai degrabă o cină devansată —, pentru familie şi prieteni, într-un restaurant aflat la doi paşi de biserică, dar nu şi o lună de miere. îşi petrecură noaptea nunţii în noua lor casă.

Nu avu parte de acea îmbrăţişare extatică a trupurilor goale la care visase atîta vreme. Isabel se sfia să se expună privirii «ale lacome. Se duse prima la baie — casa lor se mîndrea cu o baie în toată regula, care beneficia de un sistem eficient de furnizare a apei fierbinţi - şi, cînd veni rîndul lui, ea profită de prilej ca să-şi scoată hainele şi să se bage în patul dublu, trăgîndu-şi cuvertura pînă la bărbie. Cînd el se pregăti să i se alăture în pat, ea îl rugă să stingă mai întîi lumina, iar după ce îşi scoase pijamaua şi o luă în braţe, descoperi că era înfăşurată într-o cămaşă de noapte subţire din bumbac, pe care refuză să şi-o dea jos.

— Nu vreau, Bertie. Nu mă obliga, se milogi ea.

Se văzu nevoit să-i ridice faldurile de pînză, în jurul coapselor, ca s-o poată pătrunde în sfîrşit, iar ea scoase un geamăt de durere cînd îi sfîşie himenul, terminînd aproape la fel de iute ca şi cu prima lui prostituată. In dimineaţa următoare, odată cu prima geană de lumină ce pătrundea prin draperii, azvîrli cuvertura de pe pat, îi trase cămaşa de noapte peste capul dinspre care răzbăteau proteste slabe şi o posedă din nou, cu o insistenţă pătimaşă, încercînd în zadar să trezească în ea un răspuns asemănător. Isabel se înfiora şi scîncea slab sub el în timp ce împingea şi se retrăgea, însă nu mai făcea nimic altceva, iar cînd se prăbuşi şi se rostogoli de pe ea, trase cearşaful ca să se acopere şi se întoarse cu spatele, plîngînd.

— îmi pare rău, scumpo, spuse el îngrozit, înconjurînd-o cu braţul ca s-o aline. N-am vrut să-ţi fac rău.

— Ştiu, dragule, murmură ea, ştergîndu-şi ochii cu un colţ de cearşaf. Ştiu că trebuie să faci asta.

După cîteva minute se ridică în capul oaselor şi se aşeză pe marginea patului, cu spatele la el, punîndu-şi iar cămaşa de noapte.

Şi astfel, din nefericire, se stabili şablonul vieţii lor intime. El îi găsi scuze în inocenţă şi în lipsa de experienţă, încrezător că în timp va ajunge să obţină la rîndul ei plăcere din relaţiile lor intime şi să-i răspundă la dezmierdări, însă ea îi rămase partener pasiv în actul dragostei, pe care îl privea ca pe un ultraj autorizat, dictat în mod de neînţeles de Creator pentru perpetuarea rasei umane, pe care femeile trebuiau aşadar să-l îndure. El se întreba mîhnit dacă toate femeile care nu erau prostituate împărtăşeau aceeaşi viziune, dar ipoteza aceasta i-a fost dezminţită printr-o plăcută demonstraţie făcută într-o după-amiază de domnişoara Ethel Kingsmill, o tînără care era asistenta şi pupila lui Isabel în arta retuşării fotografice. De cînd se căsătoriseră, Isabel lucra acasă pentru vechiul ei patron din Regent Street, adunîndu-şi lucrările şi livrîndu-le o dată sau de două ori pe săptămînă, iar mama sa, mătuşa Mary, se mutase cu ei ca să-i ajute în gospodărie. Cum şi el lucra adesea acasă, era o gospodărie destul de aglomerată şi toate cele opt încăperi se dovedeau utile. Ethel, care venea şi pleca des, avea întotdeauna pentru el un zîmbet drăguţ şi un salut călduros cînd se întîlneau în hol sau pe scări. Era foarte atrăgătoare, în felul ei de-a fi vivace şi vorbăreţ, cu silueta ei suplă, pe care o înveşmînta într-un stil mai ostentativ decît al lui Isabel, în bluze vărgate cu mîneci bufante şi fuste strimte pe şolduri. Cînd se atingea în treacăt de el pe trepte, în drum spre atelierul fbl.ografic de la ultimul etaj, se simţea un strop de cochetărie în mişcările ei şi i se zărea o licărire obraznică în ochi. El se t'imvingea tot mai mult că micuţa Ethel Kingsmill nu era vreo virgină inocentă şi că era cît se poate de interesată de persoana lui.

Intr-o după-amiază, pe cînd corecta nişte lucrări scrise la biologie în cabinetul lui, se auzi o bătaie în uşă, iar după ce i flupunse: „Intră!“, Ethel Kingsmill deschise uşa şi făcu un pas Iii încăpere.

Eu îmi fac un ceai, domnule Wells, spuse ea. Doriţi şi dumneavoastră?

— Foarte drăguţ din partea ta, zise el. De obicei mătuşa Mary îmi aduce unul cam pe la ora asta.

E plecată la cumpărături, îl anunţă Ethel. Prin West

end.

— Chiar aşa?

— Iar doamna Wells e la prăvălie în Regent Street.

— Da, ştiu. E ziua ei de mers acolo.

Se priviră conştienţi că erau singuri în toată casa.

— Şi tu cu ce te mai ocupi ? întrebă el.

— Doamna Wells mi-a lăsat ceva de lucru, dar am terminat, răspunse ea şi adăugă fără nici o jenă: Dumneavoastră ce faceţi ?

— Notez lucrările studenţilor, zise el.

— Pot să văd şi eu ?

Fără să mai aştepte permisiunea, se apropie de birou şi se uită peste umărul lui la lucrarea pe care o corecta el cu cerneală roşie. Citi cu voce tare titlul, Fertilizarea plantelor cu flori, şi chicoti.

— Totul despre păsărele şi albinuţe, nu-i aşa?

— Cam aşa ceva, răspunse ridicînd ochii spre ea cu un zîmbet.

— Cred că fiinţele umane sînt mai amuzante, spuse ea.

— De unde ştii tu ?

— Aţi fi surprins să aflaţi.

Urmă o pauză lungă, în timpul căreia se priviră în ochi, tncercînd să-şi citească reciproc gîndurile şi intenţiile.

— Ştii ce, nu cred c-aş fi surprins.

Deodată o apucă de mînă, o trase pe genunchii lui şi o sărută pe buze. Ea îi răspunse afectuos.

— Cred că pentru asta ai venit aici, zise el. Am dreptate ?

— Totdeauna mi-a plăcut de dumneata, răspunse ea, încă din prima zi cînd am venit aici. Nu ţi-ai dat seama?

— Am observat ceva, în ultima vreme. Şi trebuie să spun ca şi mie îmi place de tine, Ethel. Ce-i de făcut în privinţa asta?

Ea îşi apropie gura de urechea lui şi şopti:

— Orice doreşti. . ,

îşi scoase ceasul de buzunar şi se uită la el, calculind.

— E trei şi un sfert. Cînd a plecat mătuşa Mary ?

— La două. N-o să se întoarcă mai devreme de patru, fiindcă îi place să ia ceaiul în oraş. Iar doamna Wells nu se întoarce

niciodată înainte de patru şi jumătate.

— Se pare că le-ai brodit pe toate, spuse el zimbmd. Ne

mutăm pe canapea?

I se iuţiseră bătăile inimii de emoţie.

_O să ai grijă, da ? întrebă ea în timp ce o conducea către

divanul pe care obişnuia uneori să citească sau să se odihnească. Nu vreau să dau de bucluc.

_Nu-ţi face griji. O să folosesc ceva.

— A, bun, spuse ea. .... » .

El se duse la sertarul cu încuietoare al biroului, in care îşi

ţinea stocul de prezervative, iar cînd se întoarse, ea ieşise deja din fustă, jupă şi corset, pe care tocmai le aşeza cu grija pe un scaun. Văzînd-o cum stătea acolo, acoperită de la mijloc in sus cu falsă sfiiciune de bluză şi despuiată lasciv în partea de jos se înfierbîntă mai tare şi îngenunche ca să-i traga in jos pantalonaşii şi să-şi îngroape faţa în pîntecele ei. Ea nse cînd făcu asta - rise! Isabel nu rîdea niciodată cînd facea dragoste cu ea - de altfel, nici nu vorbea, nici nu se mişca. Fata asta îşi ridica soldurile ca să-i întîmpine sforţările şi strigă in gura mare: „Ah! Grozav grozav grozav!“ cînd atinse apogeul plăcerii, în acelaşi timp cu el.

Nu se dezbrăcaseră complet, în caz că Isabel sau mama ei s-ar fi întors mai devreme decît era de aşteptat şi se vedeau nevoiţi să se îmbrace pe fugă. însă altminteri era genul de sex la care visase dintotdeauna fără să ştie măcar că exista: nu extazul solemn al umbrarului nupţial - ăsta era alt gen de vis -, ci sexul ca descărcare şi recreere, cu o parteneră dornica, fără pudori, fără vină şi fără vreun angajament. Nu tu jurăminte, promisiuni, declaraţii de dragoste în formule tip care să justifice actul, fiindcă n-avea nevoie de asemenea validarr Abia terminaseră cu îmbrăcatul cînd auziră uşa de la intrare tnntin-du-se în urma mătuşii Mary. El duse un deget la buze şi apoi

Mthel se strecură afară din încăpere, oprindu-se doar ca să-i I rimită o bezea din prag. O auzi coborînd, salutînd-o pe mătuşa Mary şi spunîndu-i că tocmai se pregătea să pună ibricul pe foc pantru un ceai. Ce obrăznicătură mică!

în acea noapte, întins în pat lîngă Isabel care dormea deja, întrebă pe jumătate aţipit şi el dacă între cele două femei «vusese loc vreo discuţie voalată, aluzivă, despre sex şi căsnicie - dacă, să zicem, Isabel se referise indirect la faptul că el «r avea mari pretenţii în chestiunea asta, de unde Ethel să fi dedus că s-ar putea să accepte bucuros o parteneră mai entuziastă şi să se simtă încurajată astfel să intre în cabinetul lui în «cea după-amiază. Oricare ar fi fost explicaţia, el îi mulţumi lui Venus Urania pentru vizită şi dormi neîntors în noaptea aceea.

Nutrea speranţa că va repeta experienţa, însă - fie pentru că «şa s-a nimerit, fie din cauza anumitor suspiciuni ale lui Isabel «au ale mătuşii Mary - el şi Ethel n-au mai fost lăsaţi singuri tn casă pînă ce ea şi-a terminat ucenicia, cam o lună mai tîrziu. Dar a rămas un episod luminos în amintirea lui şi un imbold de-a căuta alte ocazii de acelaşi fel. Aveau să mai urmeze multe «Iţele la vremea lor, dar deocamdată îl copleşeau grijile şi responsabilităţile familiale. Mama sa, care ajunsese surdă de-a binelea şi devenea tot mai nepotrivită pentru slujba de menajeră la Up Park, a fost concediată, primind suma de 100 de lire «terline drept compensaţie, şi a plecat fără tragere de inimă să locuiască împreună cu soţul ei în căsuţa pe care H.G. o închinase pentru tatăl său lîngă Up Park cînd prăvălia Atlas House dăduse faliment. Cei doi fraţi ai săi aveau şi ei greutăţi

în carieră şi îi solicitau ajutorul. Curînd ajunse să-şi cheltuiască o treime din venituri ca să întreţină toată familia.

Se simţea tot mai împovărat de rolul pe care i-1 impuneau înprejurările şi aşteptările rudelor sale: rolul de cap al familiei, de soţ care munceşte din greu, de fiu ascultător şi frate devotat, care trudeşte în fiecare clipă lăsată de la Dumnezeu, călătoreşte încolo şi-ncoace cu metroul pe District Line, între Wandsworth şi Charing Cross, în vagoane pline pînă la refuz cu bărbaţi căsătoriţi la fel de chinuiţi şi de oprimaţi ca el, goneşte pe trotuarele aglomerate de pe Strand şi Kingsway către sediul Colegiului Universitar prin Corespondenţă din Red Lion Square, scrie scrisori, corectează lucrări scrise, predă cursuri de biologie, după care seara, se urcă din nou în tren şi continuă să lucreze cu hîrtiile în echilibru pe genunchi, dacă are norocul să găsească un loc liber, şi se retrage după cină în cabinetul lui ca să scrie la manualul de biologie de pe urma căruia speră să cîştige suficient cît să scape de grija îndeplinirii tuturor obligaţiilor sale financiare. Cînd se ducea la culcare în sfîrşit, istovit, dar agitat, simţind nevoia de eliberării produse de sex ca să-şi relaxeze trupul şi să-şi limpezească mintea, Isabel dormea deja; iar dacă nu adormise încă, sau dacă o trezea el cu o îmbrăţişare insistentă, nu făcea altceva decît să se supună pasiv, prevenindu-1 să nu facă zgomot ca să nu audă mama ei, care dormea în camera de vizavi şi avea somnul uşor.

Dezamăgirea erotică a căsniciei sale era cu atît mai amară, cu cît îşi dădu seama în scurt timp că, orbit de dorinţa lui refulată pentru Isabel în îndelungata perioadă în care îi făcuse curte, nu observase că ea manifesta dezinteres ori de-a dreptul ostilitate faţă de ideile ce îl preocupau pe el, de pildă, educaţia ştiinţifică sau reforma socială şi economică şi diversele curente de gîndire socialistă dedicate acesteia. Valorile şi ambiţiile ei erau iremediabil convenţionale. Tot ce-şi dorea era un stil de viaţă cît mai confortabil, de o onorabilitate impecabilă, într-o casă plăcută, cu mobilă plăcută şi haine plăcute. „Plăcut" era adjectivul ei pozitiv preferat. Ea însăşi era plăcută, toată lumea părea să fie de acord cu asta, chiar şi el. Era blîndă, binevoitoare, loială, lipsită de egoism. însă el înţelese îngrozit că erau total incompatibili trupeşte şi sufleteşte. Ce naiba îi apucase de se căsătoriseră ? Era numai vina sistemului social, care susţinea cu toată greutatea lui despotică o moralitate depăşită, împiedicîndu-i pe tineri să-şi exploreze neîngrădit sexualitatea înainte de a-şi lua vreun angajament pe viaţă.

în această dispoziţie sufletească era sensibil la admiraţia studentelor sale de la colegiul din Red Lion Square, mai ales a uneia care a început să frecventeze cursurile sale practice de biologie din toamna anului 1892. Numele ei din condică era Amy Catherine Robbins, însă pentru prieteni era „Catherine", iar pentru el, desigur, „domnişoara Robbins". Era foarte drăguţă, nu foarte diferită de Isabel la înfăţişare, dar cu părul de culoare mai deschisă şi cu o constituţie mai delicată şi mai fragilă. Rădăcinile ei familiale se situau cu cîteva trepte mai sus pe scara socială faţă de ale sale şi ale lui Isabel - făcea parte chiar din miezul clasei de mijloc, nu din partea ei de jos - şi avusese parte de educaţie mai bună. Cînd veni prima dată la

Mimul lui era în doliu după recenta moarte a tatălui ei, care îşi IMmmmo evident soţia şi fiica într-o jenă financiară, şi intenţiona să ultţinrt calificativele necesare pentru profesorat ca să se poată ini reţine pe sine şi pe mama ei, ceea ce îi conferea în ochii lui iui unume patos şi eroism. Mai era şi vrăjit de înfăţişarea ei, pe t'iii'i’ hainele negre mai degrabă o subliniau decît s-o ascundă, şi impresionat de inteligenţa ei sclipitoare şi de discursul fluent. Domnişoara Robbins locuia împreună cu mama sa în Putney, mii departe de Wandsworth, aşa că mergea adesea cu el după Mimuri pînă la staţia Charing Cross să prindă un tren de pe |)l»trict Line. Intr-o zi el îi sugeră să se oprească pentru un mai pe Strand, la ceainăria Companiei de Pîine Aerată, iar ea iirceptă fără nici o clipă de ezitare. Ceainăriile astea erau o plArore destul de nouă şi cît se poate de bine-venită, desfăşurată în stabilimente curate, decente, unde orice bărbat putea «Im la taclale cu o tînără în absenţa unei doamne de companie, forrt ca vreunul dintre ei să se simtă jenat. Cu această ocazie «HA că tatăl ei fusese ucis într-un accident pe linia ferată, lîngă iHitney.

— Nu e clar ce s-a întîmplat... l-au găsit lîngă şină, se pare • A lusese lovit de tren, spuse Catherine. Poate o fi încercat să Iinverseze, fiindcă se plimba deseori prin pădurile din vecină-i Ite. Verdictul legistului a fost moarte accidentală, dar sigur că iui poţi să nu te întrebi dacă a fost într-adevăr un accident, mai mImh fiindcă afacerile lui mergeau atît de prost. Dar despre asta nil suflu o vorbă în faţa mamei... sau a oricui altcuiva.

In afară de dascălul ei, se vede treaba. El se simţi tentat •rt-i facă o confidenţă similară.

— Cîteodată mă-ntreb şi eu dacă tata n-a încercat cumva ■A-şi ia viaţa, zise şi îi povesti accidentul destul de neverosimil ntre-1 făcuse pe Joseph Wells să-şi rupă piciorul căzînd de pe o «cară sprijinită precar de o bancă din curtea de la Atlas House, i’hipurile pe cînd se străduia să tundă via de pe zidul din spate ni clădirii - lucru prostesc şi care nu-i stătea în obicei. Dacă n-a încercat într-adevăr să-şi ia viaţa, cred că a fost dinadins neglijent... nu-i păsa dacă trăieşte ori moare. N-avea succes cu prăvălia, iar ca jucător de crichet nu mai era în formă.

II izbi revelaţia că pînă atunci nu se mai confesase astfel nimănui. In privirea atentă şi limpede a acestei femei era ceva cnre-i inspira încredere şi-l împingea la confidenţe.

Pauza de relaxare şi conversaţie cu domnişoara Robbins la ceainărie, în drum spre casă, deveni un fapt regulat şi curînd iubesc sincer nu trebuie să fie obstrucţionată sau reglementată de stat sau de biserică. Era conştient că ei i se cam aprinseseră călcîiele după el şi că exista un factor de risc

în intimitatea însoţirii lor, dar fiind nemulţumit de situaţia lui familială, se gîndea că avea dreptul să se bucure de adoraţia inofensivă a unei eleve drăguţe şi inteligente şi privea tete-â-tete-urile lor de la ceainărie ca pe mici oaze de tihnă civilizată într-un deşe 1 de trudă sîrguincioasă.

descoperi la ea interes nu doar pentru ştiinţă, ci şi, aidoma lui, i pentru literatura modernă şi pentru ideile radicale. Citise piesele lui Ibsen şi eseul „Sufletul omului în socialism" de Oscar] Wilde. Aspira la statutul de „femeie nouă", o sintagmă ce ajun-, sese pe atunci la modă, şi credea cu ardoare în dreptul femeilor de-a obţine educaţie superioară, de-a vota şi de-a merge pe bicicletă în pantaloni bufanţi. Cînd el pledă pentru o susţinere financiară a maternităţii de către stat, care le-ar oferi nevestelor independenţă financiară faţă de bărbaţii lor, sugerînd subtil că ideea asta fusese la origine a lui, nu a lui Tom Paine, ea era cît pe ce să leşine de admiraţie. Se declara liber-cugetă-toare în privinţa religiei şi aproba principiul „amorului liber", conform căruia uniunea dintre un bărbat şi o femeie care se

Truda însă îşi ceru ca de obicei obolul. Pe la jumătatea luni mai, grăbindu-se spre casă — de data aceasta singur —, către Charing Cross, se pomeni apucat de-o tuse care se isprăvi cu scuipat sînge la toaleta domnilor, în subsolul staţiei aglomeratei la acea oră. Izbuti să ajungă acasă, dar acolo nu se mai putu ţine pe picioare şi trebui să se întindă în pat. Doctorul chemat îi prescrise pilule cu opiu şi pungi cu gheaţă pe piept. Isabel trimise mesaj la colegiu, anunţînd că era silit să contramandeze cursurile pentru restul anului academic; în sinea lui, ştia că va trebui să renunţe definitiv la predat şi să încerce pe viitor să-şi cîştige existenţa ca scriitor. Domnişoara Robbins îi telefon’' acasă cîteva zile mai tîrziu, interesîndu-se îngrijorată de sănă' tatea lui. Isabel nu era acasă, iar mătuşa Mary îi transmis' bolnavului în dormitor urările de bine ale studentei.

— Tînăra doamnă părea foarte îngrijorată, observă ea.

— Da, păi, se simte solidară, îi răspunse el. Şi ea e suspect de tuberculoză.

— Chiar aşa? Sărăcuţa, ce păcat, suspină mătuşa Ma: Aşa o fată drăguţă.

El îi mulţumi domnişoarei Robbins printr-o scrisoare ilus trată cu o caricatură a sa şezînd în pat în cămaşă de noapte, c

Un aer nefericit şi răvăşit, şi o invită să sune din nou peste o Mflptămînă, cînd avea să fie şi soţia lui acasă şi se putea aventura să coboare scara ca să stea de vorbă cu un musafir. Vizitele

azionale şi corespondenţa continuară pe toată perioada convalescenţei şi după aceea.

Isabel vedea limpede că fata îl adora, însă nu părea să se «Imtă ameninţată şi, într-adevăr, îşi permise chiar să glumească pe acest subiect. El crezu că înţelege motivele calmului m Mai întîi, faptul că domnişoara Robbins era foarte tînără şi apoi că starea ei de sănătate era foarte delicată. Nu exista nici

0 notă de cochetărie în purtările ei cînd se afla în preajma lui şi întotdeauna era foarte respectuoasă cu Isabel şi cu mama ei. Kl ştia că atunci cînd era bolnav nu le făcea viaţa prea uşoară

1 i'lor ce aveau grijă de el, aşadar un vizitator regulat, care putea să-l distragă cu bîrfe studenţeşti şi conversaţii intelectuale, era primit cu bucurie de femeile din familia sa. însă primi sfatul de-a se muta departe de Londra ca să-şi vadă de «ftnătate, aşa că în august închirie o casă neo-Tudor în Sutton, unde se putea respira aer nepoluat adus de vînt dinspre dealu-i ile North Downs. Locul acesta se afla la oarecare distanţă de Putney, iar vizitele lui Catherine se răriră, mai ales după începerea noului an academic. într-o bună zi, Isabel remarcă faptul fiu satisfacţie, adăugind:

— îmi închipui că şi-a găsit un tînăr de treabă.

— A, nu prea cred, replică el, însă apoi adăugă repede: Ei, ■-ur putea să ai dreptate. Dar e o studentă foarte serioasă, îi •tă mintea numai la obţinerea diplomei.

De fapt, era sigur că aceasta nu-şi găsise nici un tînăr, pentru rrt, fără ştirea lui Isabel, se vedea deseori cu ea la Londra.

Se apucă de scris intensiv povestiri şi articole umoristice pentru ziare şi reviste. Cu povestirile nu

avu prea mult noroc, uşa că articolele rămîneau principala lui sursă de venit. Lectura unui roman de J.M. Barrie, intitulat Un om singur, în timpul convalescenţei petrecute la Eastbourne, în iunie, îi oferise impulsul: exista acolo un personaj care spunea că metoda rea mai sigură de-a ajunge publicat ca jurnalist independent este să scrii scurte eseuri amuzante despre subiecte banale, ca de pildă pipe, umbrele sau ghivece de flori. Compuse imediat un text intitulat „Despre arta de a sta la mare“, pe care i-1 trimise verişoarei sale Bertha Williams, sora mai mare a lui Kdith, care lucra ca secretară, să i-1 bată la maşină. îl trimise la Pall Mall Gazette, al cărei editor îl băgă prompt la tipar, cerîndu-i şi altele de acelaşi fel. în lunile ce urmară produse vreo treizeci de articole pe subiecte precum „Căldarea de cărbuni", „Zgomote de animale" şi „Arta de-a te lăsa fotografiat". Nu era cea mai elevată formă de compunere literară, însă era un început, iar articolele erau plătite binişor în raport cu timpul pe care i-1 lua scrierea lor. Publica în mai multe ziare şi trebuia destul de des să călătorească la Londra - casa lui era plasată convenabil lîngă staţia Sutton -, ca să-şi cultive contactele cu editorii, să livreze manuscrisele şi să obţină comenzi noi; şi, cu toate că demisionase din funcţia pe care o deţinea la Colegiul prin Corespondenţă, colabora în continuare cu acea instituţie şi mai avea uneori cîte-o treabă cu fostul său patron. Călătoriile acestea îi ofereau numeroase ocazii de-a se întîlni cu Catherine şi de-a lua masa cu ea la restaurant sau de-a merge împreună la ceainărie. Cînd vremea era frumoasă, se duceau să se plimbe prin Embankment Gardens, lîngă staţia Charing Cross.

într-o după-amiază neobişnuit de caldă din luna noiembrie a acelui an, 1893, şedeau amîndoi pe o bancă şi priveau Tamisa, care se afla la punctul maxim al fluxului, purtîndu-şi către mare obişnuita încărcătură de barje, feriboturi, vase de agrement şi gunoaie.

— Rîul ăsta e ca o graniţă, observă el. Uite ce diferenţă e între clădirile de pe malul ăsta şi cele de dincolo.

Arătă către conturul neregulat al debarcaderelor, macaralelor, depozitelor şi fabricilor cu coşuri fumegînde de pe malul sudic.

— Avem Palatul Parlamentului în dreapta noastră şi Somerset House în stînga - arhitectură nobilă, demnă, luxoasă, care spune: Asta e Londra, asta e istoria, aici e puterea. Dincolo de rîu parc-ar fi o mahala industrială - clădiri ridicate în pripă, trîntite alandala una lîngă alta ca să servească nevoilor comerţului, fără nici o planificare, fără nici o grijă pentru aspect sau pentru confortul oamenilor care muncesc în ele. Iar dincolo de clădirile astea sînt adevăratele mahalale - locuinţe închiriate în care oamenii locuiesc într-o mizerie dezgustătoare - şi dincolo de ele iarăşi străzi după străzi de case înşiruite înghesuite unele în altele sau cu vile împărţite în apartamente pentru care n-au fost proiectate niciodată, cu nimic mai bune decît celelalte. La fel sînt întinderi uriaşe din Londra - East End, spre exemplu -, dar numai aici se confruntă atît de radical cele

două lumi. Podul ăsta mare şi urît — arătă către carcasa ruginită a podului de cale ferată Charing Cross - e ca un braţ de fier, brnţul maselor defavorizate repezindu-şi pumnul peste apă rfUre obrazul clasei conducătoare britanice, însă nu ajunge rliiur pînă acolo... sau lovitura se înmoaie, e absorbită, devine doar o conductă pentru sclavii remuneraţi care se revarsă în şi din centrul comercial al oraşului în fiecare zi... Mă tem că pierd controlul metaforei!

Rîse şi se întoarse spre Catherine, care îl privea cu adoraţie.

— Nu, e minunat! zise ea. E minunat să te ascult vorbind. ()t norocoasă e doamna Wells!

— Mă tem că pe doamna Wells n-o interesează ideile mele, «puse el cu o grimasă de neplăcere.

Se aşternu o tăcere în care amîndoi cîntăriră implicaţiile acestei remarci. El îşi scoase ceasul din buzunar şi îl consultă.

— Mai bine plec să prind trenul către casă.

— Transmite-i salutările mele doamnei Wells, zise ea.

— Catherine...

Acum îi spunea pe numele mic cînd erau singuri, deşi pe ea n-o poftise să-i spună „Herbert" sau „Bertie“. Primul nume nu-i prea plăcuse niciodată, iar ultimul ar fi sunat puţin cam prea familiar. Ea rezolvase problema aceasta delicată neadre-«îndu-i-se niciodată pe nume.

— Da?

— Doamna Wells nu ştie că mă văd cu tine cînd vin la Londra, spuse el şi zări un licăr de emoţie în ochii ei. Cred că cel mai bine-ar fi nici să nu afle. Ar putea interpreta greşit untura prieteniei noastre.

— Desigur, zise Catherine lăsînd privirea în jos. înţeleg.

— Bun.

El se ridică şi îi oferi mîna ca s-o ajute, însă ea rămase aşezată.

— Dar pentru mine e mai mult decît prietenie, şopti ea, fără Hă ridice ochii spre el. Te iubesc.

El se aşeză la loc, oftă şi îi luă mîna într-ale lui.

— Catherine... Sînt un bărbat însurat.

— Ştiu, spuse ea privind drept înainte, de parcă ar fi recitat un discurs învăţat pe dinafară. Nu aştept nimic din partea ta. Nu mă aştept să-ţi părăseşti soţia şi să fugi cu mine. Ştiu că nu e nici o speranţă. Am vrut doar să ştii. Acum poţi să pleci să-ţi prinzi trenul spre casă.

Izbucni în lacrimi.

Apoi, desigur, el trebui s-o consoleze, luîndu-i iar mîna şi spunîndu-i în cel mai blind mod cu putinţă că, deşi preţuia sentimentele ei şi se simţea mişcat, nu se putea face nimic în privinţa asta, în afară de cazul în care ar fi renunţat să se mai vadă, ceea ce ar fi fost regretabil din punctul lui de vedere.

— A, nu, asta nu! Aş muri! exclamă ea. îmi pare rău că ţi-am spus. A fost o prostie din partea

mea.

— Nu, a fost foarte drăguţ din partea ta. Dar aici e cazul să tragem linia.

Ea dădu aprobator din cap.

— Şi acum chiar că trebuie să prind trenul ăla, zise el. Şi tu la fel.

în zilele şi săptămînile ce urmară, gîndurile îi reveniră adesea la acea conversaţie, care de atunci rămăsese ca un refren mut, împărtăşit de amîndoi, al discuţiilor din întîlnirile ulterioare. Era destul de sigur că, dacă ar încerca s-o seducă pe Catherine, ar reuşi, fiindcă ea pur şi simplu nu dorea să-i reziste, însă consecinţele ar fi fost grave. Ea nu era o Ethel Kingsmill, experimentată şi neimplicată emoţional, cu care puteai să te tăvăleşti puţin fără obligaţii. Era virgină - iar el nu mai întîl-nise nici o fată care să fie în acelaşi timp atît de virginală în purtări şi înfăţişare şi atît de dezinhibată în discuţii despre amorul liber şi contraceptive - şi n-avea să-şi cedeze virginitatea decît în schimbul unei iubiri necondiţionate. Nici nu şi-o putea imagina mulţumindu-se cu statutul de amantă secretă, împărţind dragostea lui cu o soţie. Nu, dacă ar fi să înceapă o idilă cu ea, s-ar afla curînd şi ar fi o lovitură zdrobitoare. Aşadar, trebuia să se înfrîneze, deşi era dificil să reziste tentaţiei de-a o lua în braţe pe tînăra aceasta pătimaşă, sărutînd-o sub copacii din parc cînd nu mai era nimeni în preajmă sau pe vreo alee, după lăsarea întunericului, în umbra adîncă dintre două felinare cu gaz. Se felicită pentru stăpînirea de sine, cunoscînd prea bine lipsa de scrupule a altor bărbaţi, în special a celor din cercurile literare şi boeme, în preajma cărora se învîrtea acum şi el. Dar uneori, cînd senzaţia de-a fi prins într-o căsnicie ce n-avea să fie niciodată satisfăcătoare devenea de neîndurat, îşi îngăduia să mediteze dacă nu cumva o lovitură zdrobitoare ar fi cea mai bună soluţie pentru toţi cei implicaţi. Nu mă aştept să-ţi părăseşti soţia şi să fugi cu mine, spusese ea, însă acestă negaţie lăsase o urmă de vagă aşteptare pozitivă în conştiinţa lui. Ce-ar fi fost dacă ar fi fugit pur şi simplu cu ea ? Oare consecinţele ar fi fost mai rele decît viitorul cumplit, ■curtat de sănătatea şubredă, ce se întindea acum înaintea lui cu o fundătură îngustă, cu pereţi înalţi ?

în acest moment critic, Catherine însăşi luă iniţiativa: îi Invită pe el şi pe Isabel să petreacă un weekend prelungit îm-pi eună cu ea şi mama ei la locuinţa lor din Putney, la jumătatea lunii decembrie. Invitaţia îi fu trimisă, foarte corect, lui Isabel, pe care o nedumeri de-a binelea.

De ce ne-a invitat ? întrebă ea, întinzîndu-i scrisoarea peste masa la care luau micul dejun.

— Ca gest de prietenie, răspunse el, parcurgînd dintr-o privire invitaţia, care îl luase prin surprindere, la fel ca şi pe ea. Aşa cum scrie chiar ea, nu prea ne-a mai văzut de cînd ne-am mutat în Sutton. Iar mama ei ar vrea să ne cunoască.

— Ce facem acolo tot weekendul ?

— Habar n-am. Stăm de vorbă, mîncăm, ne plimbăm, jucăm cărţi... ce fac oamenii de obicei în vizite de felul ăsta.

La noi nu rămîn niciodată musafiri peste noapte, numai rude, îi atrase atenţia Isabel, ceea ce era adevărat.

Păi, poate ar trebui, spuse el. Poate ar trebui să ne distrăm mai mult. Să mai ieşim din rutină.

Presupunea că motivul pentru care Catherine nu-1 consultase în legătură cu invitaţia aceasta era ca să nu-i dea ocazia s-o descurajeze - dar motivul ascuns care era?

îi deveni evident în cursul acelui weekend că, mai mult sau mai puţin conştient (el înclina spre prima variantă), Catherine î mpingea relaţia lor spre lumină şi forţa izbucnirea unei crize în urma căreia lucrurile să se aleagă într-un fel sau altul. Se gătise cu cele mai elegante şi încîntătoare haine şi se purta ca o gazdă desăvîrşită, în timp ce mama ei se mulţumea să rămînă în planul al doilea în privinţa asta.

Amy a făcut totul, spunea doamna Robbins cu un gest autodepreciativ cînd i se adresa vreun compliment referitor la mîncarea servită sau la aranjamentele făcute pentru confortul oaspeţilor. Totul e opera lui Amy, e o fată tare descurcăreaţă, nu ştiu ce m-aş face fără ea, zicea ca şi cum şi-ar fi prezentat fiica de măritat în faţa unui pretendent.

Apoi, fără să facă ori să spună nimic cu adevărat revelator, Catherine lăsă să se înţeleagă, prin

nenumărate nuanţe ale vorbirii şi purtării, că era în termeni foarte apropiaţi cu el. Dezvălui că ştia exact care erau gusturile lui în materie de mîncare — cu ce fel de marmeladă îi plăceau brioşele, cîte minute dorea să fie fierte ouăle şi dacă prefera porţiunile de carne albă sau roşie de la claponul fript. II rugă să-i confirme observaţiile despre diverse caracteristici şi locuri interesante ale Londrei, inclusiv despre ceainăria de pe Strand, cu aerul că făcea aluzie la experienţe pe care le împărtăşiseră amîndoi. Vorbi despre cărţile pe care i le împrumutase el şi despre disputele pe care le avuseseră pe marginea lor. Doamna Robbins nu părea surprinsă de atîta familiaritate, închipuindu-şi (credea el) că se ajunsese aici în timpul vizitelor la familia Wells, dar el observa că pe Isabel o surprindea şi o tulbura. Se simţi deopotrivă speriat şi excitat de mica dramă jucată chiar sub nasul neştiutoarei văduve. Cît de departe ar îndrăzni Catherine să meargă şi cum ar reacţiona Isabel la provocare ?

în seara aceea, după ce se retraseră în camera de oaspeţi, ea îi ceru socoteală fără întîrziere.

— Se pare că tu şi fata asta vă vedeţi foarte des la Londra.

— Catherine ? Mă mai văd uneori cu ea, cînd apuc trec pe la colegiu.

— Şi la ceainăria de pe Strand ?

— E chiar lîngă Charing Cross... o dată sau de două ori am plecat spre staţie la aceeaşi oră şi ne-am oprit la un ceai.

— Şi de cîtă vreme îi spui „Catherine" ?

— A, nu ştiu, nu-mi aduc aminte, răspunse el pe un ton degajat. Dacă tot nu-i mai sînt profesor, mi se părea că „domnişoara Robbins" sună prea oficial. De ce mă-întrebi ?

— Dacă nu-ţi dai seama înseamnă că eşti orb de-a binelea, spuse Isabel. Fata asta a pus ochii pe tine.

El rise forţat.

— Nu fi prostuţă, draga mea, încearcă şi ea să se facă plăcută.

Rostise adjectivul ei preferat fără nici o intenţie ironică, însă asta o provocă să facă nişte remarci deloc favorabile despre Catherine, pe un ton atît de ridicat, încît el o imploră să coboare glasul ca să nu fie auziţi. Ea tăcu şi se băgă în pat îmbufnată, întorcîndu-i spatele fără să-i mai ureze noapte bună.

Ziua următoare nu aduse nici o îmbunătăţire a atmosferei. La micul dejun, purtarea lui Isabel faţă de Catherine abia dacă se putea numi politicoasă; pînă şi doamna Robbins, cea lipsită de perspicacitate, părea să simtă vag că ceva nu era în regulă. Cît despre el, se simţea obligat să ascundă ostilitatea soţiei sale prin eforturi susţinute de-a părea amuzant şi sociabil, limft de vreme ce nu putea face asta decît interacţionînd cu Catherine, răspunzînd aluziilor ei şi antrenînd-o în tachinări reciproce, nu reuşi decît să adîncească suspiciunile lui Isabel. Conveniseră deja că aveau să facă o excursie la Kew Gardens, < Catherine semnalîndu-le faptul că serele erau numai bune ca

mai uite de vremea rea din miezul iernii, asta pe lîngă faptul că acolo, cu mulţimea de arbori exotici, plante agăţătoare, tufişuri, flori şi cactuşi, avea o ocazie excelentă de a-şi etala cunoştinţele botanice discutînd cu el despre particularităţile diverselor specii. Sărmana Isabel, exclusă de la aceste discuţii de propria ei ignoranţă într-ale terminologiei, se văzu obligată eft se lase tîrîtă în urma celor doi savanţi, conversînd distrată cu doamna Robbins. El era conştient de indignarea înăbuşită a lui Isabel, dar în privinţa asta se simţea oarecum neajutorat -ori poate îi lipsea doar voinţa de-a face ceva. Adevărul era că se nimţea bine colindînd serele împreună cu o fată frumoasă, care avea habar despre ceea ce vedea în jur şi putea sta de vorbă despre acele lucruri, aşa că nu vedea motivul pentru care ar fi trebuit să se lipsească de acea plăcere. îi oferea o percepţie intensă a ceea ce înseamnă să ai drept parteneră o asemenea lemeie — cineva care să-ţi împărtăşească interesele şi preocupările, care să te ajute în muncă şi să se identifice cu ambiţiile tale.

Pe drumul de întoarcere la Sutton, Isabel se cufundă într-o tăcere rău prevestitoare, răspunzînd doar rareori, şi atunci monosilabic, la remarcile lui. Dar cînd ajunseră acasă, dădu frîu liber sentimentelor, declarîndu-se rănită şi umilită de prostelile lui cu Catherine. El se apără spunîndu-

i că făcea prea mult scandal pentru nimic.

— Pentru nimic? îl îngînă Isabel. Oricine poate să vadă că fata aia e îndrăgostită de tine. întrebarea e: tu eşti îndrăgostit de ea?

Francheţea întrebării îl luă prin surprindere.

— Nu ştiu, nu mi-am permis să mă gîndesc la asta, răspunse el.

Dar înainte chiar de a-şi termina fraza, îşi dădu seama că nu spunea adevărul. Catherine era un punct luminos în viaţa lui cenuşie, întîlnirile cu ea erau singurul lucru pe care îl aştepta mereu cu nerăbdare, ea era singura persoană care nu-1 plictisea şi nu-1 irita niciodată.

— Cred că s-ar putea să fiu, adăugă el.

— Păi, atunci, zise Isabel, trebuie să alegi între noi.

îi prezentă acest ultimatum cu calm, clar şi ferm. Dacă voia să rămînă însurat cu ea, trebuia să promită că o va îndepărta pe Catherine din viaţa lui şi nu se va mai întîlni niciodată cu ea. Dintr-odată soarta lui, viitorul lui, care păruse pînă atunci plictisitor de previzibil, era deschis către noi posibilităţi, palpitante şi periculoase. Se întoarse şi se apucă să măsoare cu pasul podeaua salonului, în încercarea de-a ascunde ceea ce putea părea o expresie a exaltării pe chipul său.

— E prea din scurt, Isabel. Va trebui să mă gîndesc la asta.

Ea se ridică de pe scaun.

— Nu mă face să aştept prea mult. între timp o să dorm în camera de oaspeţi.

A doua zi el plecă dis-de-dimineaţă către o Londră învăluită în ceţuri şi pierdu vremea prin preajma colegiului pînă ce apăru Catherine. Era surprinsă să-l vadă acolo.

— Trebuie să vorbim, îi zise el.

— Am oră de laborator, răspunse ea.

— Bine, te aştept.

— Nu, lasă, vin acum, spuse ea, percepînd natura presantă a misiunii lui. Renunţ la laborator.

Intrară în Lincoln's Inn Fields şi cutreierară potecile de pietriş, fiindcă băncile erau prea ude pentru a se putea aşeza. Era o zi mohorîtă, ceţoasă şi umezeala picura de pe crengile desfrunzite ale copacilor. Avocaţi în robe negre şi grefieri cărînd teancuri de documente juridice răsăreau din ceaţă, se holbau la ei de parcă ar fi perceput drama din vieţile lor şi dispăreau iar. El îi spuse despre ultimatumul dat de Isabel.

— Şi ce-ai de gînd să faci? şopti ea abia auzit.

— Nu pot să renunţ la tine.

— Ah, murmură ea.

Se clătină şi păru gata să leşine. El o prinse în braţe şi o sărută.

— Te iubesc, Catherine.

— Ştii că şi eu te iubesc, spuse ea sprijinindu-se de pieptul lui. Sînt atît de fericită.

— Dar ascultă-mă, draga mea. N-o să fie uşor. O să fie foarte greu. O să trăim împreună „în păcat", cum se spune.

— Nu-mi pasă. Va fi o cununie a minţilor pereche.

— Cît eşti de dulce, spuse el şi o sărută iar. Dar o să iasă scandal. Mama ta o să înnebunească.

Ah, biata mama! exclamă Catherine, însă un fel de chicot II liwoţi vorbele. Da, o să fie supărată, dar mă descurc eu cu ea.

Toată familia ta o să se simtă jignită. O să mi se pună •tloheta de seducător fără inimă.

N-au cum să mă oprească. Am douăzeci şi unu de ani.

Eşti o minune, zise el şi o mai sărută o dată.

Spune-mi ce trebuie să fac.

— Nimic, deocamdată. Mai întîi trebuie să vorbesc cu Isabel. După aceea o să caut pe undeva un apartament pentru noi doi. I'n urmă - cu cît mai repede, cu atît mai bine - trebuie să vii la mine. Cel mai bine ar f! să nu-i spui mamei tale... te strecori iiliiră din casă şi-i laşi o scrisoare. Altfel o să încerce să te oprească în vreun fel, chiar dacă ai douăzeci şi unu de ani.

— Adică... să fug?

Fiorul romantic al cuvîntului îi făcu ochii să strălucească.

— întocmai.

— Dar nu înainte de Crăciun, zise ea. N-aş putea s-o las pe mama singură cuc de Crăciun.

El se învoi cu dragă inimă, de vreme ce pînă la Crăciun nu nrnu mai mult de opt sau nouă zile. O conduse înapoi la colegiu yi cu o simplă strîngere de mînă, fiindcă ar fi fost o nesăbuinţă uă se îmbrăţişeze în preajma acelei clădiri, îşi luă la revedere şi »« întoarse la Charing Cross, de unde luă trenul spre Sutton.

Isabel îi acceptă hotărîrea cu o tristeţe resemnată.

— Ştiam deja pe cine o să alegi, observă ea. Niciodată n-am lost destul de deşteaptă pentru tine, Bertie, şi nici n-aş putea fi.

— Nu-i asta, Isabel, zise el, deşi mai cinstit ar fi fost să-i spună: Nu-i doar asta. Problema e că nu ne potrivim în pat — ştii la ce mă refer. Poate fiindcă sîntem veri. Te iubesc, consider că eşti o femeie minunată şi superbă, însă dragostea noastră e mai mult frăţească decît conjugală.

— Şi crezi că ea o să te satisfacă în privinţa asta ?

— Da, aşa cred, spuse el.

— Te-ai culcat cu ea ?

— Sigur că nu! Oricum nu-i genul ăla de fată.

— Ei, sper să fii fericit, Bertie, zise ea.

în mod ciudat, niciodată n-a admirat-o pe Isabel mai mult decît în săptămîna în care s-a destrămat căsnicia lor, şi i-ar fi fost mai uşor să se despartă de ea dacă ar fi făcut-o pe nevasta nedreptăţită, i-ar fi urlat injurii, ar fi trîntit lucrurile, l-ar fi lovit şi ar fi izbucnit în istericale. Calmul ei demn în plină criză îl făcea să se simtă vinovat că o părăsea, mai ales după ce aflase, dintr-o conversaţie pe ton ridicat pe care o auzise din întîmplare, că mătuşa Mary, departe de a-şi sprijini fiica, o considera nebună că „îl alunga", după cum se exprimase, „doar din pricina unui flirt cu o tinerică prostuţă". Au fost momente în care propria lui hotărîre s-a clătinat, iar dacă Isabel i-ar fi răspuns la discursul despre dragostea frăţească despuindu-se în faţa lui în acea noapte şi poftindu-1 s-o ia oricît de vijelios şi de pasional şi-ar fi dorit, cine ştie ce s-ar fi putut întîmpla? Dar nu era în firea ei să facă astfel de lucruri. Aşa că el îşi văzu mai departe de pregătirile pentru plecare.

Căzu la învoială cu Isabel să-i expedieze lunar o anumită sumă de bani.

— E de-ajuns pînă obţinem divorţul, spuse ea.

Cuvîntul „divorţ" avu un efect oarecum calmant asupra

stării lui emoţionale.

— Chiar trebuie să divorţăm ? o întrebă. Trebuie să implicăm legea şi avocaţii în ceva care e în esenţă o chestiune personală, un conflict de interese afective?

— Păi, nu vrei să te însori cu fata? zise ea surprinsă.

— Noi nu credem în instituţia căsătoriei.

— Ei bine, eu cred, replică Isabel.

El sesiză implicaţia că ea ar putea dori cîndva să se recăsătorească şi i se păru atît de tulburătoare, încît se grăbi să şi-o izgonească din minte.

Plecă din nou la Londra ca să caute o locuinţă pentru el şi Catherine şi găsi două camere în Mornington Place, în Camden Town, la parterul unui complex de case înşiruite. Era oarecum deprimant să simtă că alunecă înapoi la acea perioadă a vieţii în care trăise într-o cameră de închiriat, dar nu putea spera la ceva mai bun, de vreme ce urma să le întreţină financiar şi pe Isabel, şi pe Catherine. într-o cafenea din apropiere îi scrise lui Catherine o scrisoare în care îi dădea adresa apartamentului şi stabilea să se întîlnească cu ea acolo de Boxing Day1. „Nu-i da mamei tale adresa, fireşte. Spune-i că poate să-ţi scrie la Oficiul Poştal General Camden Town. Poartă pe inelar un inel simplu şi nu uita că pentru proprietăreasa noastră eşti •doamna Wells»“, îi mai scrise. Pînă şi apostolii amorului liber trebuie să manifeste discreţie.

Se întoarse la Charing Cross trecînd pe lîngă vitrinele magazinelor de pe Strand, decorate cu ghirlande ţipătoare şi pline de stive cu cadouri de Crăciun. îi ajungeau slab la urechi colindele cîntate în Trafalgar Square, anunţînd o revărsare de tihnă şi bucurie.

Şi-ar fi dorit ca momentul de criză din căsnicia lui să vină în alt anotimp, fiindcă apropierea Crăciunului, cu ritualurile şi lestivităţile asociate, părea o batjocură, o ironie la adresa nefericirii sale familiale.

— Chiar trebuie să avem o cină de Crăciun ? întrebă el în Aiun, oripilat la vederea curcanului ce tocmai era preparat în bucătărie.

— Ceva trebuie să avem, spuse Isabel ridicînd din umeri. Curcan sau altceva, e totuna. Mamei îi place tare mult curcanul, îl aşteaptă cu nerăbdare în fiecare an.

— Cîtă vreme nu tragem de bomboana plesnitoare2 şi nu ne punem pălării de hîrtie colorată...

Imediat îşi regretă sarcasmul, căci Isabel îi aruncă o privire ce spunea cît se poate de clar: Şi-a cui e vina că vom petrece un Crăciun oribil ? Se aşezară toţi trei la masă - el, Isabel şi mătuşa Mary - şi mîncară aproape fără o vorbă pasărea friptă şi obişnuitele garnituri, în vreme ce pe hol cufărul lui aştepta guta umplut plecarea de a doua zi. Aproape că i se făcu rău după cină.

Se furişă afară din casă dimineaţă devreme, pe cînd Isabel mai era încă în pat, dormind - ori poate nu. Simţi că nu era în stare să-şi ia la revedere de la ea în persoană, aşa că îi lăsă un bilet, pe cît de blînd putu să-l compună fără să sune ipocrit. îşi cără cufărul pînă în staţie cu o roabă, pentru care plăti un hamal cu un şiling ca s-o ducă înapoi acasă. La casa de bilete ceru din obişnuinţă un „dus-întors la Charing Cross", dar se corectă iute, solicitînd o singură călătorie. După ce se instală în tren şi acesta se puse în mişcare, începu să-i mai revină buna dispoziţie. O viaţă nouă se aşternea înaintea lui, plină de riscuri, nesiguranţă - dar şi de libertate! Şi un nou trup de femeie, subţire, maleabil, nubil, pe care să-l ţină în braţe şi să-l iniţieze în plăcerile amorului fizic.

Catherine sosi pe la începutul după-amiezii, într-o biijă, cu două valize. Palidă şi neliniştită, se aruncă în braţele lui de cum rămaseră singuri şi se agăţă de el ca de un catarg cînd e furtună în larg. Trecură cîteva minute pînă să poată vorbi.

— A trebuit să-i spun mamei, zise într-un sfîrşit. N-am putut să plec şi să-i las doar o scrisoare. Mi s-a părut o laşitate.

— Cum a primit vestea ? întrebă el.

— Tu cum crezi? A suspinat şi a plîns, apoi a căzut în genunchi şi m-a implorat să nu vin la tine. A fost groaznic.

— Biata de tine, zise el. Dar ai venit. Fata mea curajoasă !

— S-a potolit abia cînd a venit birja şi i-am spus că mă duc s-o aduc pe doamna care locuieşte alături ca să aibă grijă de ea... atunci s-a adunat brusc. A speriat-o gîndul că o să fie obligată să-i

explice totul unei vecine...

— E ceva mai bun decît sărurile de nas, observă el cu un zîmbet, apoi îşi schimbă expresia feţei pentru ca replica lui să nu sune prea obraznic.

— Am lăsat-o sleită de puteri pe canapea, cu o batistă muiată în apă de colonie pe frunte. Din fericire, verişoara Jemima şi soţul ei vin astăzi la ceai, aşa că o să aibă cît de cît un sprijin.

— Ceai! Ce idee bună. Am s-o rog pe proprietăreasă să ne facă şi nouă unul. Ceai şi brioşe.

Proprietăreasa, care era nemţoaică, părea să fi ghicit că el şi Catherine erau proaspăt căsătoriţi, asta dacă apucaseră să se căsătorească, şi probabil că nu făcuse cine ştie ce mare efort de înţelegere ca să deducă asta din comportamentul lor stîn-gaci. Se arătă însă binevoitoare faţă de ei - aproape prea binevoitoare de fapt, servindu-le ceai şi brioşe, iar mai tîrziu cina, cu multe rînjete pline de subînţeles, clătinări din cap şi gesturi sugestive. Avea un fel de-a se uita la ei cu lăcomie şi de a-şi freca palmele care părea aproape indecent, iar el observă cum Catherine se ferea stînjenită de ochii ei. Simţea că, dacă doamna Scholtze s-ar fi putut strecura neobservată în dormitorul lor, le-ar fi presărat petale de trandafiri pe saltea.

De fapt, hotărîse deja să nu încerce consumarea unirii lor în acea primă noapte. Catherine avusese parte de stres suficient

In ziua aceea, iar el voia să evite o repetare a dezastrului din noaptea nunţii sale cu Isabel. în afară de asta, nu mai simţea o nevoie atît de presantă ca atunci, cînd se eliberase de dorinţa înăbuşită ani de zile. După ce doamna Scholtze îşi strînse tăvile pe care le servise cina şi le ură, aproape salivînd, noapte bună, «I răsuci cheia în broască, iar Catherine, auzind zgomotul încuietorii, se uită la el cu un fel de solemnitate încordată, de parcă s-ar fi călit pentru o încercare grea. El o cuprinse cu braţele şi îi spuse:

— Scumpa mea, cred că n-ar trebui să ne iubim în sensul deplin al cuvîntului în seara asta. Hai să aşteptăm pînă te mai odihneşti şi te mai relaxezi. Diseară hai să dormim doar îmbrăţişaţi. Ţi-ar plăcea?

— O, da! zise ea imediat şi un val de uşurare i se citi pe chip.

Locuiam în ceea ce la origine fusese sufrageria casei, despărţită prin uşi pliante închise permanent pentru a crea un living In jumătatea din faţă şi un dormitor în spate. El o lăsă să se dezbrace singură şi să se bage în pat înainte de-a i se alătura. O singură luminare, aşezată pe scrin, lumina slab încăperea. Catherine, cu părul despletit şi răsfirat pe pernă, îmbrăcată cu o cămaşă de noapte încheiată pînă la gît, îi zîmbi timid, apoi întoarse capul şi se uită pudică la perete cînd el începu să se dezbrace — îşi trase cămaşa de noapte pe el înainte să-şi scoată pantalonii şi indispensabilii, suflă în luminare şi se urcă în pat lingă ea. Cînd o trase spre el, i se cuibări în braţe cu un oftat de mulţumire şi, chiar dacă îi simţi erecţia prin cămaşă, nu se feri de ea. Poate nu ştia ce este. Numai cînd el începu s-o mîngîie pe spate prin ţesătura subţire, lăsîndu-şi mîna să alunece în jos şi să-i cuprindă coapsa, se crispă de parcă s-ar fi speriat. Dar în fond nimeni, îşi spuse el, n-o mai atinsese acolo din pruncie. îşi mută mîna într-o poziţie mai decentă, iar ea, evident obosită după emoţiile şi eforturile de peste zi, adormi curînd, lăsîndu-1 să pună la cale felul în care, la momentul potrivit, avea s-o posede. O plăcere amînată era o plăcere amplificată.

Pînă la urmă, aceasta se amînă mai mult decît anticipase el. în ziua următoare, Catherine nu putu rezista tentaţiei de-a se duce la Oficiul Poştal Camden Town ca să vadă dacă nu cumva mama ei îi trimisese deja vreun mesaj. îi trimisese, într-adevăr, însă cînd se întoarse cu spatele la tejghea, ţinînd plicul în mînă,

Catherine îl zări pe soţul verişoarei Jemima, Reginald, care o urmărea cu o expresie triumfătoare pe faţă. I se întinsese o capcană. Ieşi într-un suflet din oficiul poştal, dar afară el o ajunse din urmă şi îi ceru să-l ducă la locuinţa lor închiriată, ca să-l înfrunte pe „ţopîrlanul care te-a sedus".

— Nu m-a sedus. M-am dus la el de bunăvoie, îi zise ea. Dacă a fost seducţie la mijloc, eu l-am sedus pe el, adăugă cu îndrăzneală.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, o dojeni Reginald. Maică-ta şi-a ieşit din minţi, nu se mai poate opri din plîns. Ne facem mari griji pentru sănătatea ei mintală... Citeşte şi singură.

Arătă către scrisoarea din mîna ei.

— O să citesc cînd o să cred de cuviinţă. Acum fii bun şi lasă-mă în pace, altfel o să chem un poliţist.

îi întoarse spatele şi se îndepărtă repede, iar el nu făcu nici o încercare de-a o reţine. Despre toate astea îi povesti, rîzînd şi plîngînd, „seducătorului" său, cînd se întoarse la locuinţa din Mornington Place.

El îi lăudă curajul şi o numi „eroina" lui. îi propuse să se bage imediat în pat amîndoi şi să facă dragoste. Dar ea făcu nazuri: incidentul o necăjise, iar tulburarea îi spori după ce citi scrisoarea pătată de lacrimi a mamei sale.

— Zice c-o să se sinucidă.

— Aiurea. E doar şantaj sentimental, o linişti el.

— Ştiu, dar trebuie să mă conving, spuse Catherine.

Plecă imediat la Putney, de unde trimise mai tîrziu o

telegramă: „MAMA ÎN STARE PROASTĂ STOP STAU CU EA O ZI DOUĂ STOP AI ÎNCREDERE ÎN MINE STOP CU DRAGOSTE CATHERINE".

în pofida cuvintelor din finalul mesajului, se temea că, odată întoarsă în casa familiei, asupra lui Catherine aveau să se facă presiuni să rămînă acolo şi să renunţe la el, mai ales dacă rudele descopereau că încă mai era virgo intacta. începu să regrete că fusese atît de prevenitor şi de cavaler în privinţa sensibilităţilor ei feciorelnice, fiindcă avea să pară, şi categoric să se simtă, ultimul tăntălău, dacă se pomenea de unul singur într-un sărăcăcios apartament de închiriat din Londra, după ce-şi părăsise nevasta fără să se asigure de loialitatea amantei. Presimţirile sale rele se transformară în semnale de alarmă a doua zi, cînd Reginald şi fratele lui, Sidney, care

obţinuseră nu se ştie cum adresa din Mornington Place, îi făcură o vizită.

Mi nu doi bărbaţi masivi şi ameninţători, îmbrăcaţi ca nişte i Indi, cu jobene şi mantii negre, cu mănuşi negre din piele fină, ' nr* lansară nişte ameninţări destul de vagi legate de acţio-imrcn lui în justiţie pentru răpire sau ademenire, în caz că nu »»miia un document prin care promitea să n-o mai contacteze vreodată pe Catherine. El le rise în nas şi le spuse, cu mai multă încredere decît simţea de fapt, că nimic nu-i putea ţine departe pe el şi pe Catherine. Întîmpină cu uşurare întoarcerea m| a doua zi şi o umplu de indignare povestindu-i intervenţia i udelor sale, despre care ea nu ştia nimic.

— E scandalos, zise Catherine. N-aveau nici un drept să se «mestece.

Deci nu tu le-ai dat adresa asta ?

Sigur că nu. Precis m-a urmărit unchiul Reginald cînd in iun întors atunci de la poştă. Credeai că le-aş fi spus-o eu?

— Nu, nu, zise el, nu de bunăvoie, dar m-am gîndit că poate l« nu intimidat.

— Nu le-aş fi spus-o nici dacă mi-ar fi strîns degetele în menghină, îl asigură ea, arătînd în clipa aceea ca o fecioară mnrtiră sfidîndu-şi cu sînge-rece călăii, într-o pictură veche.

El se simţi dintr-odată copleşit de recunoştinţă pentru sta-Inrnicia ei şi de uşurare că se întorsese la el şi o strînse în braţe.

— La noapte o să fim amanţi, îi şopti, iar ea îşi dădu tot în ţnnptă consimţămîntul.

— Dar n-a fost extatica experienţă împărtăşită la c sperai, nu-i aşa?

— De fapt, nici nu mă aşteptasem să fie. I-am zis: „Prim dată s-ar putea să te doară, dar după aceea o să simţi plăcerea Tot mai multă plăcere odată cu trecerea timpului".

— Dar n-a fost aşa.

— Nu. A încercat, de dragul meu, în noaptea aceea şi următoarele. Şi-a dat mai mult silinţa decît Isabel. Şi-a sco cămaşa de noapte ca să-mi facă pe plac. M-a lăsat să ţin luminare aprinsă pe scrin cînd făceam dragoste. Dar era ca ţ cum ai învăţa să înoate pe cineva care e îngrozit de apă... Stăte sub mine cu toţi muşchii crispaţi, cu braţele pe după gîtul me ţinîndu-se de parcă viaţa ei depindea de asta, precum cineva care se teme să nu se înece. Cu vremea a devenit puţin ma maleabilă, a căpătat puţină atitudine, dar nu cine ştie ce. Cînd am ieşit prima dată peste hotare, în ’98, în Italia, am cumpărat un exemplar din Poziţiile lui Aretino dintr-o librărie din Floren dar n-a vrut nici să se uite la ele, darămite să le încerce.

— A avut vreodată orgasm ?

— Nu, nu cred. Uneori, mai tîrziu în cursul căsniciei noastre,] după ce făceam dragoste, pretindea că îi plăcuse, dar pe min nu m-a convins niciodată. In esenţă, îi lipsea pofta trupeasc în vreme ce pentru mine sexul e fericita alinare a poftei trupeşti. E un lucru animalic. îmi place să fiu ca un animal cîr " sînt în pat cu o femeie, să muşc, să ling şi să mă lupt înainte s-o posed. Jane detesta toate astea, nu era capabilă să intre în jocuri animalice. Era prea fragilă, prea delicată, prea scrupuloasă.

— Dar ştiai ce fel de fată e înainte să fugi cu ea. „Catherine" nu era genul senzual.

— Probabil că mi-am închipuit că o să-i trezesc sexualitate Şi la început, nereuşind, am presupus că era doar efectul i caţiei pe care o primise, în spiritul „respectabilităţii" reprimate,

Ipocrit pudice, spiritul suburbiilor britanice locuite de clasa de mijloc protestantă. Se răzvrătise din punct de vedere intelec-i uni de cînd cu toate chestiunile acelea legate de „femeia nouă", •Inr nu şi din punct de vedere trupesc. Şi-apoi, nici nu erau ildOorul cel mai favorabil pentru o iniţiere sexuală acele două ' ii more din Mornington Place, fără baie proprie şi cu proprietă-iiumn care se purta ca o codoaşă. Am scăpat de-acolo destul de t'Urlnd. Jane a găsit o locuinţă de

închiriat în Mornington Hlrnet, chiar după colţ, la o proprietăreasă mai agreabilă, dar ■ ii merele erau aproape identice şi tot n-aveam baie. Aveam o i mirt de tinichea mare cît să stai în ea doar în picioare. O închinam pe Jane, trăgeam cu ochiul printr-o crăpătură din iifii pliantă cînd se dezbrăca să se spele şi mă ofeream să intru In oa şi s-o frec pe spate. Eram ca doi copii care se joacă „de-a muma şi de-a tata", zău dacă nu. Sfidam lumea plini de cutezanţă. Faptul că trăiam împreună fără a fi căsătoriţi făcea plnft şi cea mai decentă partidă de amor să pară îndrăzneaţă. Puneam în scenă un soi de rebeliune shelley-ană împotriva unei ordini sociale ipocrite şi represive - jubilam în existenţa mmstră liberă de proprietăţi, îndatoriri, responsabilităţi. Nu i rt am fi stat degeaba, nici vorbă. Proprietăreasa noastră ne aducea masa pe tavă, aşa că eram liberi să citim şi să scriem i lt, era ziua de lungă, dacă aşa aveam chef. Jane mă ajuta cu 1 nrcetarea pentru articolele mele jurnalistice, le caligrafia şi i In trimitea cu poşta verişoarei mele ca să fie dactilografiate.

— Nu şi-a mai continuat studiile. Nu şi-a luat diploma.

— N-a avut cum. Ar fi stîrnit scandal la colegiu. A luat în schimb lecţii de dactilografie ca să-mi poată culege manuscrisele şi să economisim astfel nişte bani. A şi scris cîte ceva şi a publicat după ce i-am cizelat eu puţin textele. Eram o echipă. Palpitam de emoţie în aşteptarea poştei, întrebîndu-ne dacă exista un răspuns pozitiv în vreunul dintre plicuri - sau un rec! Aveam nevoie disperată de bani, iar jurnalismul părea cea mai bună cale de a-i obţine, asta pînă să se publice Maşina timpului şi să înceapă perioada mea înfloritoare. Ne-am mutat din locuinţa închiriată în prima noastră casă cumsecade, în Woking, apoi în Worcester Park — aceea era o casă în toată puterea cuvîntului, cu nume, „Heatherlea", nu doar cu număr, ffi cu „teren" de jumătate de pogon în loc de-o biată grădină. Atunci am adulmecat prima oară victoria - adică victoria asupra color care ne condamnaseră fuga şi încercaseră să ne ţină despărţiţi. Mama lui Jane, care îşi vînduse casa, ne ajuta acum cu cheltuielile şi a locuit o vreme cu noi în Worcester Park. S-a împăcat în cele din urmă cu uniunea noastră cînd am divorţat de Isabel şi, imediat ce am primit hotărîrea judecătorească, m-am căsătorit cu Jane. Am căzut de acord amîndoi că n-avea nici un rost să trăim mai departe în păcat de dragul unui principiu - pur şi simplu lupta cu prejudecăţile în acea chestiune consuma prea mult timp şi energie.

— Nu te-a îngrijorat faptul că te căsătoreai pentru a doua oară cu o femeie care nu te putea satisface sexual?

— Cred că încă nu ajunsesem la concluzia asta în ce-o privea pe Jane. Sau poate nu voiam să recunosc. Tot restul mergea ca uns în parteneriatul nostru. Nu voiam să pun pe tapet problema asta şi nici Jane nu voia. De ani de zile conspiram în doi întru ignorarea ei. Ne-am creat un limbaj al nostru copilăresc şi un soi de mitologie, cu ajutorul cărora evitam să ne confruntăm cu

adevărata natură a relaţiei noastre maritale. Foloseam numele unor animale de companie şi parodii amuzante ale vieţii noastre domestice, în versuri strîmbe sau în micile mele „mîzgăliciuri" comice. Ea era „Miţă“ sau „domnişoara Miţă“, o femeie autoritară şi cu simţ practic, iar eu eram „Fărîmiţă" sau „domnul Fărîmiţă", un personaj mai slab, care-o dă mereu în bară şi e cam speriat de ea. A început pe vremea cînd trăiam în concubinaj şi a continuat după ce ne-am căsătorit. Încă îmi; amintesc unele dintre „poeme":

Al nostru Domn, cel Hamuzant, din mila-i dădu glas,

Iar pricăjitul Fărîmiţă pe loc se făcu gras.

Şi din chelire s-a oprit, chiar dinţi acuma are,

Fapt pentru care Fărîmiţă îi mulţumeşte tare.

Asta se termina aşa:

Aşa că stau acum şi-i cînt lu’ Domnu’ cît poftesc Da’ vreau să ştiţi că tot pe Miţă mai tare o iubesc.

Ne distram de minune cu lucruri de genul ăsta. înlocuiam cu amuzament senzualitatea ce lipsea din căsnicia noastră.

— Aşadar, ai căutat această senzualitate în altă parte. Cînd ai început să faci asta?

— Cred că pe vremea cînd locuiam în Woking, prin intermediul vechiului meu prieten din Bromley, Sidney Bowkett.

Kupsesem legătura cu el după terminarea şcolii, dar într-o zi iun citit în ziar un articol despre un dramaturg cu acel nume care era acuzat într-un caz de plagiat. Eram convins că nu putea fi decît el, fiindcă nu are un nume obişnuit şi în copilărie visa mereu să ajungă pe scenă. Fusese în turneu în provincie cu o piesă, bazată chipurile pe romanul Trilby al lui George du Muurier, care deja se juca în Londra, cu Beerbohm Tree3, şi avea un succes de public enorm. Nu-mi mai aduc aminte ce s-a tntîmplat cu cazul acela — cred că a pierdut —, dar i-am scris şi a apărut într-o bună zi la casa noastră din Woking, surprins să descopere că vechiul lui prieten din şcoală era tînărul romancier în plină afirmare H.G. Wells. Se însurase cu o evreică Toarte atrăgătoare, cu ochi albaştri, o actriţă pe nume Nell de Boer, şi locuiau într-o căsuţă în Thames Ditton, nu departe de noi, aşa că am început să mă văd des cu el. Plecam la plimbare cu bicicletele pe potecile din Surrey, sporovăind despre viaţă, artă şi femei, mai ales despre femei. Bowkett era un mare afemeiat, sau cel puţin mă făcea să cred asta, şi mă delecta cu relatări foarte însufleţite ale cuceririlor sale. Un alt cunoscut de pe vremea aceea căruia îi plăcea să se laude în felul ăsta era Frank Harris. Purtam discuţii foarte vulgare, dar incitante. Am început să tînjesc după experienţe mai scandaloase decît cele de care aveam parte acasă şi n-a durat mult pînă să obţin una - cu Nell Bowkett, de fapt, cînd m-am dus acasă la ei într-o zi şi am descoperit că Sidney era plecat în oraş, cu treburi de-ale teatrului. Sau poate nu era plecat cu treburi - Nell nu-şi făcea iluzii în ceea ce privea fidelitatea lui şi era dispusă să-şi ia revanşa, iar eu eram cît se poate de pregătit să-i fac serviciul Asta, şi nu doar o dată. I-am făcut pe amîndoi personaje în Kipps, mulţi ani mai tîrziu, soţii Chitterlow, dichisiţi corespunzător ca să alcătuiască un cuplu de personaje comice dicken-siene, deşi la vremea aceea erau deja despărţiţi. Nell Bowkett n fost prima mea aventură pe tărîmul adulterului - faţă de Jane, vreau să spun. Nici lui Isabel nu i-am fost credincios, bineînţeles. M-am culcat Ethel Kingsmill, şi-au mai fost alte întîlniri accidentale după ea. Lui Jane i-am fost credincios pînă să apară Bowkett în Woking şi să-nceapă să-mi toarne idei în cap.

— Dar asta n-a durat mult, nu? Mai puţin de doi ani după ce ai fugit cu ea ?

— Aşa e. Dar abia mai tîrziu am început să profit de orice ocazie ca să „obţin" femei.

Trecu ceva vreme pînă reuşi să biruie neîncrederea în sine pe care o întipăriseră adînc înlăuntrul lui originea umilă, statura măruntă, afecţiunile cronice şi vocea piţigăiată, din tonalitatea căreia n-a putut niciodată să elimine pe de-a-ntregul urmele „trivialului", şi să-şi dea seama că succesul şi faima sa de scriitor, ce continuau să crească, îl făceau atractiv în ochii femeilor, începu să aprecieze acest lucru abia după ce el şi Jane se stabiliră în Sandgate şi se apucară de construit Spade House, perioadă în care averea sa crescîndă ajunsese să-i compenseze în bună măsură deficienţele fizice. înalt şi frumos nu putea ajunge niciodată, dar piciorul mic, ce purta acum încălţăminte frumoasă, păşea cu avînt, pielea avea strălucire şi netezime, iar sub ea se aflau muşchi puternici, lucraţi în exerciţii regulate. Pînă şi mustaţa îi creştea mai puţin răzleţ, mai lucitoare şi mai deasă. Cîteva femei îi spuseseră că privirea ochilor săi albaştri-cenuşii uşor umbrită de pleoapele de sus era extrem de pătrunzătoare şi avea o putere aproape hipnotică

asupra celor pe care se oprea. Iar în jocul seducţiei îi conferea încredere faptul că, atunci cînd hainele cădeau de pe trupuri, se putea baza pe al său membrum virile („Onorabilul Membru reprezentant al Sandgate-ului", cum îl personifica uneori în tachinările amoroase) să se ridice în mod impresionant la înălţimea evenimentului. însă, mai presus de toate, farmecul irezistibil al reputaţiei sale literare şi posibilitatea de-a avea acces în intimitatea omului din spatele cărţilor erau ceea ce atrăgea către el femeile impresionabile cum atrage magnetul pilitura de fier. Descoperi că în majoritatea cazurilor trebuia doar să ceară ca să primească, iar uneori ele cereau primele. Spre exemplu, australianca aceea - nu-şi amintea numele ei, doar buclele aurii, de sus şi de jos, şi trupul însemnat ca o hartă cu zone de piele albă sau bronzată fin delimitate - care se afla în vizită la Londra şi i-a trimis prin intermediul editorilor săi o scrisoare în care îi împărtăşea cît de mult îi plăcuse Kipps. De asemenea, îl invita s-o sune la locuinţa unde stătea cu chirie şi să petreacă împreună cu ea cîteva ore pe placul amîndurora, spera ea-asta după ce, dintre toate romanele lui, se găsise să citească tocmai Kipps, care avea unul dintre protagoniştii cei mai nepri-liAniţi sexual din toată literatura engleză! Şi a fost o după-amiază i'tt se poate de agreabilă.

După ce se stabiliră în Sandgate, el îşi petrecea adesea cîte două-trei zile din mijlocul săptămînii la Londra, rămînînd peste noapte într-un mic apartament închiriat la Clement’s Inn, şi se tntîlnea cu editori şi redactori-şefi, lua prînzul sau cina cu diverşi amici ori se ducea la petreceri din lumea literară. în Mul acesta cunoscu doamne care se arătau foarte doritoare să Iacă sex cu el, iar dacă erau mature şi experimentate, avînd Ihţă de această activitate aceeaşi atitudine deschis hedonistă pe care o avea şi el, nu se lăsa cu urmări neplăcute. Femei ca Klla D’Arcy, de exemplu, roşcata cu ochi verzi, autoare a unor povestiri de-o eleganţă perversă ce se publicau frecvent în The Yellow Book4, sau romanciera Violet Hunt, nu chiar atît de frumoasă pe cît era în vremea cînd Ellen Terry a descris-o, se pare, drept „model al lui Burne-Jones5 în stil botticellian“, dar tncă ispititoare, pe care el a consolat-o după finalul nefericit al unei lungi poveşti de dragoste. Cu astfel de doamne discrete şi sofisticate nu intra nici în situaţii jenante, nici în gura lumii. Cele tinere, virginele, erau cele care voiau ca scriitorul celebru şi gînditorul radical să le iniţieze în misterele sexului, ele l-au băgat în bucluc şi i-au deviat cursul carierei: Rosamund, Amber, Rebecca... Şi-a mai fost şi Dorothy, Dorothy Richardson, deşi ea a ezitat mai mult timp decît celelalte înainte să-i ceară s-o despovăreze de virginitate şi a fost mai discretă după aceea.

— Vom ajunge şi la virgine la timpul potrivit. încă mai e de răspuns la unele întrebări despre soţii. în autobiografia ta spui că Isabel considera că a face dragoste nu e nimic altceva decît o atrocitate comisă asupra neamului femeiesc lipsit de tragere de inimă, dar în alt loc din carte, discutînd despre incapacitatea lui Jane de-a răspunde nevoilor tale sexuale, spui că între noi nu s-a născut o obsesie sexuală pe măsura celei care îmi stăruia în minte cînd mă gîndeam la verişoara mea. Nu e o contradicţie aici ?

— Nu chiar. Eram frustrat de frigiditatea lui Isabel, mă jignea, şi m-am răzbunat prin infidelităţi

triviale, dar nu înseamnă că din cauza asta am ajuns s-o doresc mai puţin. Am recunoscut în autobiografie că pînă şi atunci cînd îmi aranjam fuga cu Catherine aş fi fost în stare să mă răzgîndesc imediat dacă Isabel ar fi făcut vreun efort să mă lege de ea.

Abia după trei ani a descoperit cît de puternică era încă legătura dintre ei. Coresponda sporadic cu Isabel despre chestiuni practice legate de divorţul lor, dar nu s-au mai întîlnit pînă în 1898. Pe la începutul anului ea îi scrise că achiziţionase o mică fermă de păsări în zona rurală de lîngă Virginia Water şi că plănuia să o conducă ajutată de mătuşa Bella. Citise cu uimire Războiul lumilor: De unde, Doamne iartă-mă, îţi vin ideile ? Şi cît de realist le prezinţi! E minunat. Cîteva luni mai tîrziu îi scrise din nou ca să-i spună că avea dificultăţi cu plata unor angarale şi să-i ceară ajutorul. Suma implicată nu era prea mare, iar el ar fi putut foarte uşor să-i trimită un cec, însă îl împingea o irezistibilă curiozitate de-a o revedea, aşa că într-o frumoasă zi de iunie îşi puse carnetul de cecuri în buzunar şi pomi cu bicicleta din Worcester Park către fermă. Era acum un ciclist pasionat şi un drum de două ore nu-1 impresiona cu nimic.

Se dovedi că era complet nepregătit pentru efectul emoţional al întîlnirii. în parte datorită decorului - ea părea foarte relaxată la ţară, îşi îngrijea păsăretul, îşi lua în braţe favoriţii, le mîngîia penele şi îi striga pe nume; apoi îl conduse prin grădină să-i arate zarzavaturile şi florile pe care le plantase, aplecîn-du-se să smulgă cîte o buruiană sau întinzîndu-se să rupă o floare uscată dintr-o tufă de trandafiri. Părea mai frumoasă şi mai înfloritoare ca oricînd, iar el îşi dădu seama că lumea aceasta pastorală era cea căreia îi aparţinea ea cu adevărat, nu străzilor îngălate şi mocirloase ale Londrei unde o curtase el. Nu-i purta deloc pică pentru faptul că o părăsise, nici nu era geloasă pe Jane, şi îl izbi gîndul că foarte puţine femei în situaţia ei ar fi fost atît de mărinimoase. Petrecură împreună o zi minunată, conversînd relaxaţi, pe un ton amical. Citise majoritatea romanelor şi povestirilor publicate de el în ultimii ani, pentru care nutrea o admiraţie simplă şi neprefăcută. Mai rn nu-i venea să creadă, dar simţea că se îndrăgosteşte iar de un şi că îl cuprinde nestăvilit ideea nebunească de-a o recîştiga, mmlînd tot ce se întîmplase între timp. într-adins îşi hotărî plecarea prea tîrziu ca să mai poată ajunge acasă cu bicicleta înainte de căderea serii, pentru ca ea să se simtă obligată să-l Invite acolo peste noapte, iar după ce mătuşa Bella se retrase In culcare, încercă s-o convingă să facă dragoste cu el. Ea îl privi cu ochii mari de uimire.

— Ce tot spui acolo, Bertie ? Ai uitat că nu te-am satisfăcut niciodată în pat?

— A fost numai vina mea. Pe vremea aia eram un amant •tîngaci şi nerăbdător. Acum ar fi cu totul altfel. M-aş putea revanşa pentru toate nopţile acelea nefericite. Lasă-mă s-o fac, te rog.

— Dar cum am putea ? întrebă ea simplu.

Auzind mişcările mătuşii Bella în dormitorul de la etaj, el ne gîndi că probabil acesta era motivul ezitării sale.

— Putem să mergem în hambar, răspunse el. Am văzut ncolo o claie de fîn numai bună să ne întindem pe ea. Sau pe cîmp, la o adică - nu e umezeală în noaptea asta.

— Cred că ţi-ai pierdut minţile, Bertie, spuse ea cu fermitate, ca o mamă vorbindu-i copilului ei îndărătnic. Sîntem divorţaţi şi tu te-ai recăsătorit, aşa că s-a terminat cu asta.

îi făcu patul într-o cameră liberă, unde el dormi agitat şi se trezi devreme. încercă să se strecoare afară fără s-o deranjeze, Iu fel cum părăsise locuinţa din Sutton în dimineaţa aceea nefericită de Boxing Day, dar ea îl auzi şi coborî la bucătărie, insistînd să-i pregătească micul dejun.

— Nu poţi să împingi la pedale atîta drum pe stomacul gol, îi spuse cu înţelepciune.

El îi dădu cecul pe care avusese de gînd să i-1 lase pe masă, completat cu o sumă despre care ea zise că era prea mare, dar pînă la urmă o convinse să accepte. Se îmbrăţişară, iar el îi plînse în braţe. Isabel rămase în pragul fermei, făcîndu-i cu mîna pe cînd el se îndepărta, indiferent la frumuseţea cerului In răsărit şi la ceaţa lăptoasă ce se ridica din păşuni, simţin-du-se secat pe dinăuntru, convins că îşi pierduse ultima şansă la o viaţă fericită şi că era numai vina lui.

Cu vremea ajunse să aprecieze judecata sănătoasă de care dăduse dovadă Isabel şi să înţeleagă în ce dezastru moral şi emoţional s-ar fi găsit amîndoi dacă ea ar fi cedat rugăminţilor sale. însă cinci sau şase ani mai tîrziu auzi că se recăsătorise -de fapt că era deja măritată de un an. Presupuse că evitase să-l anunţe fiindcă simţea că asta l-ar fi necăjit, ceea ce se întîmplă fără îndoială. Zile în şir după aceea îl chinui o gelozie frenetică. Ideea că un alt bărbat poseda acel trup şi că poate trezea în el reacţiile de încîntare pe care el nu reuşise să le provoace era intolerabilă. îşi distruse toate amintirile de la Isabel, toate scrisorile, toate fotografiile, suvenire de orice fel, făcînd din ele un rug în grădina de la Spade House, sub privirea nedumerită a fiului său de doi ani şi, de la o fereastră, a lui Jane, care ştia prea bine ce făcea acolo şi de ce, dar avu înţelepciunea de-a nu spune nimic.

După alţi cîţiva ani, cînd era încurcat pînă peste cap cu Amber Reeves, se întîlni din nou cu Isabel şi descoperi că „obsesia sexuală“ dispăruse, de data aceasta pentru totdeauna. Din acel moment reuşi să întreţină o relaţie lejeră, amicală, în care nu mai exista nici o scînteie de gelozie sau dorinţă. Isabel ajunse să se înţeleagă bine cu Jane, iar uneori rămînea la ei, la Spade House, şi mai tîrziu la Easton Glebe. Cu aceste ocazii o ajuta pe Jane să-i dactilografieze manuscrisele şi să-i îndosa-rieze hîrtiile. Lui îi făcea plăcere să le vadă aplecate împreună asupra acestor corvezi. Faptul că toţi trei erau în stare să se bucure paşnic de tovărăşia lor după furtunile emoţionale din trecut părea un omagiu adus maturităţii şi bunului lor simţ rafinat.

— E interesant că ţi-ai folosit unele femei pe post de secretare sau de scribi după ce ai încetat să mai întreţii relaxii sexuale cu ele. Pe Isabel, pe Jane, desigur, pe urmă pe Amber, care a contribuit la Schiţă a istoriei în anii douăzeci şi la Munca, bogăţia şi fericirea omenirii în anii treizeci, iar pe Dorothy Richardson ai plătit-o ani de zile pentru corectura cărţilor tale...

— în cele mai multe cazuri a fost un gest prietenesc, am vrut să le ajut financiar.

— Dar asta ţi-a permis şi să simţi că într-un fel ele continuau să-ţi aparţină, primeau pensie de la tine, ca nişte concubine bătrîne în harem.

— E o idee ridicolă! Jane şi-a asumat rolul de secretară de la bun început. Şi-a făcut o ocupaţie din asta şi a obţinut satisfacţii. Dorothy chiar avea nevoie de bani în anii treizeci, cînd vlnzările romanelor ei erau în scădere. I-am plătit cincizeci de ll ti ca să parcurgă manuscrisul Experimentului autobiografic cu ochi de redactor, iar ea a fost extrem de bucuroasă. Amber « u arătat încîntată să apară în acele cărţi. Cît despre Isabel, |»«> ea am ajutat-o financiar toată viaţa, într-un fel sau altul, chiar dacă după ce s-a recăsătorit nu mai aveam obligaţia leita lă de a-i da vreun ban. Iar ea o ajuta pe Jane cînd stătea cu noi pentru a-şi exprima recunoştinţa.

— Totuşi, nu poate fi ignorat un soi de tipar în viaţa tu. Odată ce ai ajuns să pui mîna pe o femeie, să te însori uu ea sau să ţi-o faci amantă, te plictiseşti de ea mai devreme sau mai tîrziu; simplul fapt că îţi e disponibilă o face mai puţin satisfăcătoare sexual, aşa că pleci în căutarea alteia, sau a altora, de dragul emoţiei, pasiunii, descărcării. Isabel a devenit din nou dezirabilă cînd n-a mui fost căsătorită cu tine.

— Sînt primul care recunoaşte că are nevoie de noutate şi varietate în viaţa sexuală. De fapt, în toate aspectele vieţii. Kirea mea are din născare o latură neliniştită. în autobiografie am numit-o „impulsul fugarului": de cum mă stabileam într-un loc sau într-o relaţie, începeam să mă simt îngrădit şi constrîns şi îmboldit să evadez. Acesta, nu frustrarea sexuală, a fost în esenţă motivul pentru care am părăsit-o pe Isabel şi am fugit cu Jane, iar cînd am revăzut-o pe Isabel, cîţiva ani mai tîrziu, frumoasă şi înfloritoare, m-a izbit ca fulgerul ideea că insatisfacţia din viaţa noastră sexuală fusese numai vina mea, fiindcă la vremea aceea eram un amant lipsit de experienţă şi sensibilitate, şi am simţit dorinţa copleşitoare de-a mă revanşa, de-a schimba trecutul. 0 idee absurdă, dar nu esen-ţialmente egoistă. Şi nu e vorba că m-aş fi plictisit de Jane din punct de vedere sexual fiindcă ne-am căsătorit. Am fost incompatibili sexual de la bun început şi în cele din urmă a trebuit să înfruntăm realitatea. Am fi putut să ne despărţim şi să divorţăm, dar ne potriveam perfect în toate celelalte privinţe şi ne bucuram de compania celuilalt. Aşa că am făcut o înţelegere. Rămîneam căsătoriţi, Jane rămînea iubita mea soţie, mama grijulie a copiilor mei, priceputa stăpînă a gospodăriei mele, umabila gazdă a prietenilor mei, administratorul indispensabil al afacerilor mele, iar eu puteam avea ocazional idile discrete cu alte femei, passades, cum le spun francezii — capricii trecătoare. Era o soluţie foarte civilizată.

— Da, ai spus asta în autobiografie. Dar nu s-a dovedit a fi totul atît de frumos prestabilit, nu-i aşa? De exemplu, a existat scrisoarea aceea pe care ţi-a scris-o ea după naşterea lui Gip. O scrisoare de dragoste.

— Nu-mi amintesc.

— Ba îţi aminteşti. Cea semnată „A ta fără ruşine soţie îndrăgostită". Ai păstrat-o. Ştii unde e.

El se duce, cam fără tragere de inimă, la un fişet în care păstrează în ordine cronologică toată corespondenţa şi alte documente care au legătură cu Jane şi găseşte cu uşurinţă scrisoarea. Este nedatată, dar poartă antetul „Spade House". O citeşte.

— Scumpule, scumpule, scumpule, scumpule - nu mă uita -nu mă abandona. Dragostea mea, nu te îndoi. Arată că ai puţină încredere în mine - pînă te voi face să crezi pe deplin -pînă îţi voi putea demonstra. Ah, dar te iubesc şi tînjesc să vină vremea. Scumpul meu. A ta (fără ruşine) soţie îndrăgostită.

_Nu sună ca vorbele unei femei care a ajuns la o

„înţelegere" cu soţul ei promiscuu.

— Nu, la momentul acela nu ajunseserăm în faza asta.

— Şi nici nu sună ca o femeie frigidă. Ce crezi că înţelegea prin „fără ruşine" ?

— Nu ştiu. M-am întrebat şi eu la vremea aceea.

Primi scrisoarea la oficiul poştal din Ramsgate, la vreo trei săptămîni după naşterea lui Gip. Travaliul lui Jane fusese lung şi chinuitor, iar naşterea dificilă, şi pe el îl întorsese pe dos toată experienţa. Aşadar, acesta era felul în care actul dragostei, una dintre cele mai minunate senzaţii din viaţă, îndeplinea scopul instinctual al naturii: în sînge şi sudoare şi răcnete de durere. Desigur, el nu fusese prezent la naştere, dar auzise din cabinetul lui ţipetele lui Jane şi văzuse dovezile chinurilor sale imediat ce i se dăduse voie să intre în dormitor: aşternuturile pătate cu sînge din coşul de rufe şi paloarea lui Jane, chipul ei extenuat, părul despletit pe pernă şi întunecat de transpiraţie. Doctorul îl felicită şi sora îi aruncă un zîmbet radios, legănîn-du-i nou-născutul pe sub nas. Simţi fiorul miracolului la vederea fiului său şi un val de tandreţe renăscută pentru soţia care îl adusese pe lume, şi pe care o sărută cu smerenie pe frunte. Dar aproape imediat începu să se manifeste un alt fel de reacţie.

Toată gospodăria se învîrtea acum în jurul noului locuitor. 11 rănirea lui, excreţiile lui, somnul lui, plînsul lui erau subiectele unui interes şi-ale unei griji neobosite, prilejuind discuţii de la care el era în bună parte exclus. Baia zilnică a pruncului era un ritual al admiraţiei aproape religioase pentru grupul de lamei care îl îndeplineau, şi care în scurt timp ajunse s-o includă şi pe soacra lui. Locuinţa pe care o proiectase ca pe un refugiu al muncii creatoare şi al tihnei rafinate se transformă iiubit în ceva între creşă şi spital. Se declanşă „impulsul fugarului . Simţi un imbold irezistibil de-a scăpa din atmosfera mifocantă a vieţii de familie care se concentra asupra copilului — do-a sări în şaua bicicletei şi de-a pedala ca să se îndepărteze pe cît de mult şi de repede îi stătea în puteri.

Jane nu se arătă prea îneîntată cînd o anunţă că pleca într-o excursie cu bicicleta, la doar cîteva zile după naştere. Unde? l'ind? Cît timp? îl întrebă. îi răspunse că avea să-şi viziteze părinţii ca

să-i anunţe că erau bunici, iar după aceea nu prea ştia unde urma să se mai ducă sau cînd avea să se întoarcă, fjtia doar că trebuia să plece de acolo, probabil pentru vreo două sau trei săptămîni. Jane se bosumflă. îi spuse că nu înţelegea cum putea s-o părăsească fără nici un motiv în asemenea momente şi că nici mama ei n-avea să înţeleagă, nici servitorii. Ura o situaţie foarte jenantă şi umilitoare pentru ea. El îi răspunse că-i părea rău, dar că trebuia să plece, şi chiar plecă, nu mai tîrziu decît în dimineaţa următoare. Cînd intră în camera ei să-şi ia rămas-bun, Jane se odihnea în pat şi nici nu cadaticsi să-i vorbească, iar cînd încercă s-o sărute, întoarse laţa şi sărutul lui îi nimeri urechea. îşi puse cîteva cărţi şi minimul necesar de haine şi obiecte de toaletă în coşul bicicletei şi porni pe strada neîngrădită, cu o senzaţie de enormă uşurare. După ce îşi vizită părinţii la Liss, în Hampshire, unde locuiau acum într-o casă mai bună chiar decît cea de lîngă Up Park, plecă să exploreze Sussexul şi Kentul, evitînd şoselele principale în favoarea cărărilor liniştite ce traversau plăcutul peisaj rural şi trăgînd la hanuri rustice sau la pensiuni cu vedere la mare. Trimitea frecvent acasă cărţi poştale în care îi comunica lui Jane numele următorului său port de escală, iar în locurile cu pricina aduna un şir de scrisori de la ea, al căror ton se schimbă curînd de la rece la cald. Era clar că Jane se afla într-o stare de panică tot mai profundă, copleşită de gîndul că ostilitatea provocată de plecarea lui bruscă se putea înăspri, devenind o înstrăinare permanentă.

Relaţiile sexuale dintre ei erau întrerupte de ceva vreme din cauza sarcinii lui Jane, abstinenţa fiind uşurată de faptul că el dormea de obicei în dressingul învecinat cu dormitorul lor de la Spade House. Se trezea adesea dis-de-dimineaţă, cu capul plin de noi idei pentru vreun text în lucru, şi putea să aprindă lumina, să-şi pună un capot şi să scrie la pupitrul lui fără s-o deranjeze pe Jane, uneori neîntrerupîndu-se pînă la vremea micului dejun. Cînd simţea că-i vine cheful de raporturi intime, provocat poate de ceva ce citise ori scrisese chiar el în acea zi, poate de întîlnirea cu o femeie pe care o dorea, dar n-o putea avea, poate de o privire sau o remarcă a lui Jane cum că trecuse mult timp de cînd îşi demonstrase dragostea în acest fel, aştepta ca ea să se pregătească de culcare şi o întreba : „Să vin în camera ta diseară ?“, iar ea îi răspundea întotdeauna cu un zîmbet reţinut şi o înclinare a capului, dacă nu era perioada nepotrivită a lunii. Ajunse la concluzia că obiceiul aristocraţiei de-a avea dormitoare separate pentru cei doi soţi oferea multe avantaje, nu doar libertatea de a lucra la ore mici, ci şi faptul că proiecta asupra actului sexual o anumită aură de romantism pe care obişnuinţa de-a avea tot timpul în apropiere patul matrimonial tindea să o risipească. Exercitarea dreptului conjugal deveni un soi de rendez-vous. Pe cînd se dezbrăca în dormitorul lui, gîndul la Jane aşteptîndu-1 întinsă sub cearşafuri în camera de alături, proaspăt îmbăiată şi parfumată, îi stîrnea un fior de excitaţie şi îi garanta erecţia. Simţea că aranjamentul era de asemenea pe placul ei şi că acum Jane se temea că el ar putea să nu mai intre niciodată pe uşa ce despărţea dormitoarele lor. Ah, dar te iubesc şi tînjesc să vină vremea... A ta (fără ruşine) soţie îndrăgostită. Stînd pe marginea patului din camera pe care o închiriase în Ramsgate, el se simţea în egală măsură excitat şi nedumerit de scrisoarea ei. Prin viu grai nu-i spusese niciodată asemenea cuvinte. Evident, voia să sugereze că abia aştepta ca ei doi să-şi reia relaţiile sexuale. Dar ce înţelegea prin „fără ruşine" ? Că avea să participe cu înfocare la toate variaţiunile pe care în trecut el o îmboldise zadarnic să le încerce ?

Cînd se întoarse acasă avu parte de o reconciliere afectivă, dar trecu timp îndelungat pînă cînd Jane îi dădu de înţeles că şi trupeşte se recuperase pe deplin după naşterea dificilă şi că era gata să-l primească din nou în patul ei. Cît despre el, se arătă tandru, plin de blîndete şi solicitudine, cînd începură din nou să facă dragoste, şi totul se desfăşura mulţumitor, însă ctnd deveni mai aventuros, se întoarse şi ea la nefericirea din-totdeauna. Fie scrisoarea „fără ruşine", cu toate promisiunile ni, fusese scrisă sub imperiul unei emoţii ce se evaporase după cu întoarcerea lui acasă, fie ceea ce înţelegea ea prin acel epitet ora că nu se ruşina să se tîrască la picioarele lui, dacă era nevoie, ca să nu-i piardă dragostea. Aşadar îşi reluară raporturile sexuale căldicele şi convenţionale şi nu după mult timp ea rămase din nou grea, amîndoi căzînd de acord că micul George Philip, cunoscut acum în sînul familiei drept „Gip“, avea nevoie de un frate sau o soră. Se dovedi a fi un frate, iar în decursul timpului cei doi băieţi ajunseră minunaţi tovarăşi de joacă.

— Şi cam tot pe-atunci ai mai făcut un mic salt către libertate, nu-i aşa? Ai plecat timp de o lună în drumeţie prin Alpii Elveţieni cu Graham Wallas, chiar înainte de naşterea lui Frank.

— Păi, pe măsură ce i se apropia sorocul lui Jane, amîndoi deveneam tot mai încordaţi şi mai nervoşi amintindu-ne ce freu îi fusese cu Gip. M-am gîndit că era mai bine să spăl putina, să mă despovărez în avans de „impulsul fugarului", ca

zic aşa, şi să mă întorc la timp pentru naştere. Planul a funcţionat perfect. Am avut o vacanţă grozavă şi m-am întors ncasă în formă şi fericit, gata să fac faţă tuturor răsturnărilor provocate de un prunc nou în gospodărie.

— Şi pe drum te-ai mai zbenguit puţin cu două-trei cameriste ascultătoare.

— Da. Wallas era absolut şocat. Mi-a făcut reproşuri pentru comportamentul meu uşuratic. Ca mulţi dintre vechii fabieni, (ivea principii liberale, dar în străfundul sufletului rămînea un puritan.

— Lui Jane i-ai spus despre cameriste?

— Nu, nu cred.

— Aşadar, cînd aţi ajuns la „soluţia foarte civilizată" ?

— E greu de spus. Deşi uneori cînd vorbesc despre ea o numesc „tratat", nu ne-am aşezat la masă într-o bună zi ca să cimentăm un acord. Nu aşa s-au petrecut lucrurile. Probabil că mn zis eu ceva după vreo ciondăneală, sau mai degrabă i-am ucris vreo scrisoare, cînd eram departe de casă - comunicarea noastră era de multe ori mai deschisă în scrisori decît în convertiţii -, despre cît de mult o iubeam şi depindeam de ea, dar că aveam nevoie şi de alte femei din cînd în cînd, ca simplă uşurare carnală, şi că nu voiam s-o amăgesc în privinţa asta, însă nici să i-o tot arunc în faţă, deci am putea pur şi simplu să acceptăm situaţia şi să ne bucurăm de celelalte lucruri minunate din căsnicia noastră. Ea nu a fost de acord imediat, dar nici n-a respins ideea, şi de atunci ne-am mai întors din cînd în cînd la subiectul ăsta. într-o seară — o seară de vară, pe cînd încă mai era lumină, îmi amintesc că apusul învăpăia toată grădina - şedeam liniştiţi în salonul de la Spade House, eu citind, iar ea cosînd ceva, şi deodată a spus, de parcă tocmai discutaserăm chestiunea, deşi în realitate nici unul dintre noi nu mai adusese vorba despre ea de ceva timp: „Nu m-ar deranja, atîta vreme cît ştiu ce faci şi cine sînt femeile cu care te duci. Dar trebuie să hi pe de-a-ntregul cinstit cu mine. Nu suport ideea de-a fi indusă în eroare. Nu suport ideea ca alţii să ştie şi să-mi plîngă de milă sau să rîdă de mine pe la spate“. Desigur, am consimţit cu mare bucurie. A fost o mare uşurare pentru amîndoi - ascunsesem acele passades doar dintr-o dorinţă nechibzuită de-a nu-i răni sentimentele. Cred că acela a fost momentul de cotitură. După aceea relaţiile noastre au devenit mult mai simple.

— Cine a fost prima femeie despre care i-ai spus lui Jane?

— Cred că trebuie să fi fost Dorothy. însă acela a fost un caz special... fiindcă era prietena lui Jane.

Dorothy Richardson îi fusese prietenă apropiată lui Jane în timpul şcolii - Southborough House din Putney, o instituţie excelentă, dacă e să judecăm după aceste două absolvente, cu o programă de învăţămînt neobişnuit de liberală. După aceea pierduseră legătura, dar odată stabilită cu tot confortul în Heatherlea, Jane simţi imboldul de-a relua relaţiile cu ea şi îi scrise lui Dorothy, sugerîndu-i să se întîlnească într-o ceainărie din Londra (de fapt, chiar aceea în care începuse cu adevărat relaţia lui cu Jane). După întîlnire se întoarse acasă plină de încîntarea revederii şi sub imperiul poveştii pe care i-o spusese Dorothy - şi pe care i-o relată şi lui în seara aceea, de îndată ce îşi scoase pălăria şi haina.

— Sărmana Dorothy! Taică-său a sărăcit dintr-odată acum cîţiva ani, a trebuit să declare

faliment - exact ca tata, doar că în cazul ei nu tatăl, ci mama a căzut într-o depresie teribilă şi fl ii tăiat beregata cu un cuţit de pîine cînd Dorothy, care avea ((rijfl de ea, ieşise cîteva minute, nu mai mult. Poţi să-ţi închipui ceva mai cumplit? însă ea pare să-şi fi revenit după Mtn. în fine, am invitat-o la prînz duminica viitoare. O să-ţi placă s-o cunoşti. E destul de deşteaptă, după părerea mea. Citeşte mult.

— Cărţi de-ale mele ? întrebă el.

— Nu cred, dar a auzit de tine, bineînţeles. A fost foarte Impresionată cînd a aflat că m-am măritat cu tine.

Dorothy îşi făcu apariţia duminica următoare exact la timp şl se dovedi a fi nu doar destul de deşteaptă, ci şi frumuşică, •li'Şi cam rigidă, avînd aerul unei păpuşi de porţelan şi o mină •olemnă, destinsă ocazional de un zîmbet încîntător, care îi llcea gropiţe în obraji. O numi pe Jane „Amy", aşa cum era cunoscută în şcoală, deşi se pare că pe atunci porecla ei era „încrezuta". El chicoti pe înfundate cînd auzi una ca asta, iar •bine o mustră pe Dorothy că o dăduse de gol.

— Acum o să mă tachineze pînă o să mi se acrească, spuse

1

în Marea Britanie, este prima zi lucrătoare de după Crăciun, considerată ziua cadourilor pentru angajaţi.

2

Bomboana plesnitoare (Christmas cracker, în original) este un tub de carton impregnat cu anumite chimicale şi învelit în ambalaj de bomboane. După tradiţia de Crăciun din Anglia şi Commonwealth, două persoane trag de capetele tubului, care se rupe cu un pocnet puternic, provocat de forţa de frecare în combinaţie cu chimicalele.

3

Sir Herbert Beerbohm Tree (1852-1917) — actor britanic, director al teatrului londonez Haymarket şi fondator al Academiei Regale de Artă Dramatică din Londra.

4

Revistă literară şi artistică trimestrială care a apărut la Londra între 1894 şi 1897, fiind conectată la conceptele estetismului; scurta sa existenţă n-a împiedicat-o să rămînă în anale drept una dintre cele mai distinse publicaţii britanice.

5

Sir Edward Burne-Jones (1833-1898) — pictor britanic cunoscut printre altele pentru tabloul Oglinda lui Venus.

el.

— Ba n-am să fac asta, încrezuto, replică el, smulgîndu-i lui Dorothy un suris cu gropiţe.

îl amuză să observe ce bine se simţea Jane fălindu-se în Iwţn vechii tovarăşe de şcoală cu noua ei casă şi cu noul ei soţ, dur şi faptul că Dorothy era în mod evident mai interesată de *0ţ decît de casă. Era clar că îi studiase opera după întîlnirea ni Jane, fiindcă făcu unele referiri inteligente la ea, fără să se tiudure. îşi mărturisi ambiţia de-a „scrie" ea însăşi într-o bună zi, deşi îşi cîştiga traiul ca secretară la un cabinet dentar din Hurley Street.

Vizita se dovedi un succes, fiind pe placul fiecăruia dintre ni i trei din motive diferite, iar Dorothy nu refuză nici o invitaţie ulterioară de-a repeta întîlnirea. După ce cuplul se mută în Nandgate, venea adesea să petreacă weekendul la Spade House, uneori singură, alteori împreună cu un grup mai mare, caz în rare asculta flecăreala literară şi politică a celorlalţi musafiri mi un aer vag sceptic şi ocazional chiar intervenea cu replici cure tăiau avîntul interlocutorilor. Pe el îl impresiona refuzul ni de-a se lăsa copleşită de veneraţie în prezenţa unor aştri ui elocinţei precum Bernard Shaw, Arnold Bennett, Frank Harris şi Fordie Hueffer, şi doar cu vremea ajunse să-şi dea ««'ama că această încredere în sine se baza pe un egocentrism de nezdruncinat. Dovedea un interes insaţiabil pentru propria ei persoană, conştiinţă şi identitate şi surghiunea tot restul universului pe o treaptă inferioară acestui subiect suprem în ierarhia importanţei.

Era în mod clar fascinată de el, dar era o fascinaţie în car* părea să existe la fel de mult antagonism cîtă atracţie. Se con* trazicea cu el constant, atacîndu-i credinţa în ştiinţă şi în progres, pe care le considera lipsite de dimensiune personală şi spirituală. Ea nu era consecvent loială nici unei ideologii -participa ocazional la întîlnirile fabienilor, avea un prieten anarhist, un evreu rus exilat pe nume Benjamin Grad, ale cărui declaraţii le cita uneori, şi o vreme a invocat împotriva lui argumentele unui metafizician idealist de la Cambridge pe nume McTaggart. îi scria lungi misive în care îşi expunea cu toată sinceritatea părerile şi lecturile, iar el îi răspundea scurt dar prompt, încurajînd-o să-şi dezvolte ideile în eseuri şi povestiri. Dedesubtul acestor schimburi intelectuale se desfăşura un joc sexual de-a şoarecele şi pisica de care amîndoi erau con ştienţi, deşi ea nu părea doritoare să recunoască asta. Ori de cîte ori el profita de cîte un moment în care rămîneau singu ca să-şi aşeze mîna pe a ei sau să-i cuprindă talia cu braţul, ea se desprindea cu calm şi continua firul conversaţiei fără nici o întrerupere. Se obişnuise deja să aibă de-a face cu genul acesta de rezistenţă din partea unor femei care erau în mod evident atrase de el, iar asta îl îmboldea să depună eforturi şi mai mari în jocul seducţiei.

Consideră că venise un moment propice la începutul anului 1905, într-o după-amiază cînd se plimbau pe Folkestone Leas, după ce o lăsaseră pe Jane acasă să-l îngrijească pe Gip, care făcuse temperatură. îi prinse o furtună iscată din senin, care' mătură Canalul dinspre vest, şi se refugiară într-un adăpost cu vedere spre mare. Nu erau în sezonul turistic, aşa că se pomeniră singuri

acolo. El îndreptă conversaţia către subiectul relaţiilor sexuale, sau, după cum cum o numeau adesea comentatorii din presă şi din amvon, către Chestiunea Sexului. Ca de obicei, ea transformă totul într-o discuţie despre propria sexualitate.

— Sînt virgină, să ştii, spuse cu o francheţe surprinzătoare.

— Chiar aşa, Dorothy ? Mă surprinzi, replică el, deşi în realitate nu era surprins. Tînărul acela, Benjamin, cu care ieşi... mă gîndeam că poate sînteţi amanţi.

Nu, Benjamin n-are de gînd să se culce cu mine decît 'Inert ne căsătorim, iar eu nu vreau să mă căsătoresc.

Te-ai oferit să te culci cu el fără să fiţi căsătoriţi, iar el a infuzat?

Ea încuviinţă din cap.

— Benjamin pare un soi de anarhist cu totul neobişnuit, fino el. E foarte neobişnuit ca un tînăr, indiferent de convinge-i lie lui, să refuze o fată ca tine dacă se ajunge într-o asemenea «Ituuţie.

— Da, e neobişnuit, spuse ea. Mai demult a stat un an Inlr-un azil de boli mintale.

— Aha. Atunci, ai dreptate să nu te măriţi cu el.

îi cuprinse umerii cu braţul şi se simţi încurajat de faptul i ft ea nu-1 respinse.

— Nu-i vorba că aş fi disperată să fac sex cu el, ba chiar dimpotrivă. Ne înţelegem foarte bine fără asta. însă uneori mă întreb dacă n-ar trebui să trec prin experienţa asta, fiindcă tot vreau să ajung scriitoare.

întoarse capul spre el şi-l privi cu gravitate.

— Tu ce crezi ?

— Cred că ar trebui, îi răspunse el.

Se aplecă şi o sărută pe buze. Ea nu se opuse şi nu încercă nft-şi ferească faţa, dar nici nu-i răspunse. Acceptă sărutul cu precauţie, ca atunci cînd ţi se oferă un fel de mîncare inedit, zrtbovind asupra gustului ce-i persista în cerul gurii, pînă să se decidă dacă îi plăcea cu adevărat.

— Nu, spuse ea. N-aş putea... nu cu tine. Jane e prietena mea.

— Jane n-o să se supere. Noi credem în amorul liber.

Dorothy se gîndi un moment, apoi se ridică în picioare.

— Nu, nu m-aş simţi împăcată. S-a oprit ploaia... ne întoarcem ?

Dar cîteva săptămîni mai tîrziu primi o scrisoare ce-i fusese trimisă la Reform1, în care ea îi spunea că tocmai se întorsese dintr-o vacanţă minunată în Elveţia şi că i-ar fi plăcut să se tntîlnească la Londra cît mai repede. Nu putea exista decît un ningur motiv pentru care să-i scrie la club - s-o împiedice pe dime să-i vadă scrisul pe plic, fiindcă ar fi trădat-o. Era clar ca lumina zilei că Dorothy se răzgîndise.

El o scoase la cină la un restaurant din Soho pe care i-11 recomandase Frank Harris, cu saloane private în care se putea | ajunge fără a trece prin sala de mese principală. Sunai la o uşă simplă dintr-o stradă laterală şi un chelner te conducea pînă la etaj, într-o încăpere cu o măsuţă rotundă pregătită pentru două persoane, o carafă şi pahare sclipind sub un candelabru, cu draperii de catifea roşie trase peste ferestre şi un divan pentru relaxarea de după masă, aşezat în umbra de dincolo de cercul de lumină...

— Dorothy a descris camera aceea în romanul Mina stingă a răsăritului.

— Şi cu mare acurateţe, dacă luăm în considerare faptul că a fost scris douăzeci şi cinci de ani mai tîrziu. O fi aşternut totul pe hîrtie de cum a ajuns acasă în seara aceea.

— V-a descris pe amîndoi dezbrăcîndu-vă după cină, tu fredonînd fals în barbă în timp ce-ţi împătureai hainele, iar ea descoperind că nu-i plăcea trupul tău cînd te-a văzut în pielea goală. Trupul lui nu era frumos. Ea nu găsea nimic de idolatrizat... odată cu hainele familiare, ceva din esenţa sinelui părea să fi dispărut...

— Da, am citit asta pe faţa ei. Trebuie să recunosc că m-a cam scos din ritm. Vreau să spun, nu m-am amăgit niciodată c-aş arăta dezbrăcat precum David al lui Michelangelo, dar cel puţin eram mai bine dotat. M-a tuflit de-a binelea felul cum s-a uitat la mine. Părea extraordinar de calmă pentru o femeie care era pe punctul de a-şi pierde virginitatea. Stătea acolo goală puşcă şi cu mîinile pe lîngă trup, fără să arate nici jenă, nici sfială, nici dorinţă. A fost ca un duş rece exact cînd n-ai nevoie de aşa ceva. Aflîndu-mă pentru prima dată într-o asemenea împrejurare, mi-a fost teamă că voi fi impotent. Insă ea a părut să mă simtă, asta fiindcă s-a îmblînzit, s-a apropiat şi m-a cuprins braţul, iar pe urmă a spus un lucru extraordinar.

— Micuţul meu abia născut. E în roman. Ce-a vrut să spună cu asta?

— Habar n-am. în carte e limpede că nu ştia nici ea. Eu doar i-am repetat cuvintele şi apoi ea a spus: „Hai să ne întindem şi să ne luăm în braţe", ceea ce am şi făcut. Am tras o cuvertură peste noi şi am dormit cîteva ore, după care ne-am îmbrăcat şi ea m-a dus la o cafenea italienească.

Mai tîrziu, în timp ce o ajuta să se urce în taxi şi-i punea în palmă o monedă de douăzeci de şilingi ca să aibă cu ce-1 plăti, II «puse:

— Vino la Sandgate în weekend.

— Nu pot, răspunse ea, mă duc la sora mea.

— Atunci, vino în weekendul următor, stărui el.

Iar ea acceptă. Ştia că trebuia să acţioneze cît mai curînd posibil ca să se revanşeze pentru dezastrul din acea seară şi nu-i ieşea din minte conversaţia pe care o avusese recent cu •Iune, care îi spusese că trebuia să fie sincer cu ea în privinţa femeilor cu care se culca. încă n-o testase cu o asemenea mărturisire, dar îi trecuse prin minte pe cînd îşi bea cafeaua cu Dorothy, abia participînd la sporovăială ei cu padrone, că ocazia aceasta era numai bună.

Acasă, în ziua următoare, stînd în salon după cină, el cu ziarul, Jane cu lucrul ei de mînă, îi spuse:

— Ieri m-am întîlnit cu Dorothy în oraş. Am scos-o la masă.

— Serios ? Ce mai face ?

— Foarte bine. A petrecut recent o vacanţă minunată în Alpii Elveţieni.

— A, bun. Cred că avea nevoie. Părea surmenată data trecută cînd a fost pe-aici. Nu mai are mult şi-o să arate ca o fată bătrînă.

— Păi, tocmai asta-i. S-a săturat să fie virgină.

Jane îşi ridică privirea de la ciorapul pe care îl cîrpea şi o fixă asupra lui.

— Ţi-a zis ea asta ?

— Prietenul ei rus pare un ins cam molîu, n-are de gînd s-o servească. Ea vrea să facă dragoste cu mine.

— Şi tu vrei ?

— Da, răspunse el simplu. Probabil ştii că mereu a existat o oarecare atracţie sexuală între noi...

— Desigur. E obsedată de tine.

— Dar n-ar recunoaşte-o în veci. Asta a fost mereu o barieră între noi, un factor iritant, o sursă de frustrare - de aia ne ciondănim tot timpul, cearta e sex sublimat. De aia pluteşte mereu un soi de tensiune în aer cînd vine aici. Aş vrea să scap de problema asta.

— Atunci, aşa să faci, zise Jane şi se aplecă din nou asupra ciorapului.

După o vreme, el spuse :

— Am invitat-o la noi peste două weekenduri.

— Foarte bine, aprobă Jane calm. N-aveam nimic aranjat pentru weekendul acela.

— Bun, zise el şi dădu pagina ziarului.

Nu mai discutară nimic despre acest subiect, iar el nu-i spuse nimic explicit lui Dorothy în sîmbăta în care sosi după cum conveniseră. însă toţi trei erau conştienţi de ceea ce urma să se întîmple. îşi făcură obişnuita plimbare de după masă, iar la ceai discutară ca de obicei despre cărţi, dar lui i se păru că se mişcau ca într-o transă şi că rosteau cuvintele mecanic. După cină cele două femei îi cîntară duete la pian, aşa cum făceau adesea, în timp ce el trîndăvea în fotoliu, meditînd la ciudata lor relaţie. Le plăcea să puncteze una în dauna alteia şi să se înţepe reciproc. Dorothy o tachina pe Jane pe motiv că făcea mereu pe gospodina aferată, că bătea şi umfla întruna pernele, îndrepta draperiile şi rearanja florile în vaze, pe cînd Jane o critica pe Dorothy că visa cu ochii deschişi, că n-avea simţ practic, că-şi accepta pasiv slujba fără perspective. El simţise întotdeauna că nu se simpatizau prea tare, probabil nici la şcoală nu se plăcuseră, şi totuşi exista între ele o simbioză mai puternică decît simpatia, rezumată perfect de spectacolul lor cîntînd împreună la pian, cooperînd concentrate, pentru plăcerea lui. Se simţea ca un paşă în serai care le chemase pe cele două neveste ale sale favorite ca să-l distreze şi o vreme se lăsă răsfăţat de fantezia că s-ar putea bucura de amîndouă în acelaşi timp în noaptea aceea, deşi era greu de imaginat două personaje mai neverosimile într-o scenă de orgie.

Ce-a urmat s-a întîmplat în linişte şi cu discreţie. El i-a urat noapte bună lui Jane în dormitorul ei, a sărutat-o solemn şi s-a retras în dormitorul lui, unde a citit timp de o oră. Apoi, îmbrăcat doar cu halatul de baie, a mers cu paşi uşori de-a lungul holului, pînă în celălalt capăt al casei, unde se afla camera de oaspeţi.

Uşa nu era încuiată, după cum se aştepta. Intră încetişor şi o închise în urma lui.

— E frig aici, spuse el. Cred că e deschisă o fereastră.

Ea nu răspunse, dar îi arătă că era trează prin zgomotul uşor pe care-1 făcu mişcîndu-se în pat. Era un întuneric aproape de nepătruns, dar nu încercă să aprindă lumina sau să tragă draperiile - de data asta n-avea de gînd s-o mai lase să-l vadă dezbrăcat. Inaintă către pat pe pipăite şi îşi lăsă halatul să cadă pe podea. Cum ochii începeau să i se obişnuiască cu bezna, o văzu ridicînd aşternutul şi se urcă lingă ea. Era goală şi Întinsă pe un prosop - o idee înţeleaptă, chiar dacă dădea scenei Un aer de spital, semăna cu un pacient lungit pe masa de operaţie. El făcu ceea ce venise să facă şi duse repede lucrul la bun sfîrşit. Nu se petrecu nimic extatic, dar nici nu se aşteptase In nşa ceva. Se dădu jos din pat şi îşi puse halatul.

— Noapte bună, draga mea, spuse aplecîndu-se s-o sărute.

— Nu sînt aici, o auzi vorbind pentru prima dată.

— O să te-ntorci tu, zise el, şi-o să fie mai bine. Nu da mare Importanţă acestor preliminarii.

în realitate nu s-a mai culcat cu ea niciodată la Spade House. S-au mai întîlnit de cîteva ori la Londra, într-un hotel ca vai de lume de lîngă staţia Paddington, însă Dorothy părea de fiecare dată să nu ştie prea bine dacă îşi dorea sau nu o idilă cu el. Apoi ea se mută într-un apartament cu două camere, împreună cu o colegă de la un club de femei - o celibatară de patruzeci de ani care te băga în sperieţi, domnişoara Moffat pe numele ei -, de parcă ar fi vrut să se asigure astfel că n-avea nici o posibilitate de a-1 primi în patul ei, aşa că începu să-şi piardă răbdarea cu ea. Singurul lucru bun care ieşise din acest episod era faptul că înţelegerea pe care o făcuse cu Jane părea să aibă acum un fundament solid.

— Dar nu i-ai spus despre toate femeile care au urmat...

— Ei bine, nu, nu i-am spus. Dar dacă era vreuna pe care o cunoştea, sau cu care era posibil să se întîlnească, sau să audă despre ea, îi spuneam. în cazul ăsta, da. Cred că, într-un fel ciudat, simţea că faptul de-a şti îi conferea putere. Cu vremea, mi-a acceptat şi amantele de cursă lungă la fel ca pe cele trecătoare, de fapt chiar mi-a dat sfaturi în privinţa lor, le-a trimis scrisori amicale şi cadouri. Unora li s-a părut o treabă extraordinară, extraordinar de tolerantă sau extraordinar de depravată, dar se potrivea cu principiul amorului liber în virtutea căruia fugiserăm împreună.

— Deci era un soi de căsnicie deschisă, însă deschisă numai pe partea ta.

— Jane nu voia să aibă amanţi.

— Eşti sigur? A scris cîteva povestiri despre femei captive în căsnicii nesatisfăcătoare, tînjind după aventuri romantice. Le-ai antologat chiar tu în Cartea lui Catherine Wells. Putem să aruncăm o privire ?

El se duce la bibliotecă şi scoate Cartea lui Catherine Wells. Cu o introducere de soţul ei, H.G. Wells, publicată în 1928, la un an după moartea ei din pricina unui cancer. Chatto & Windus au făcut treabă bună cu ea. Cele trei fotografîi-portret ale lui Catherine în diferite etape ale vieţii sale nu sînt tipărite pe paginile cărţii, ci montate ca pozele într-un album particular. Cît de frumoasă era!

— Dar ce tristă părea mereu în fotografii, chiar şi în instantanee. Ai măcar una în care să zîmbească?

— Nu ştiu.

— Ai şti dacă ai avea vreuna.

— îmi aduc aminte că în viaţa de zi cu zi zîmbea şi rîdea. Pentru mine e de-ajuns.

— Printre ultimele ei povestiri este una numită Intr-o grădină zidită - un ecou interesant al

propriei tale povestiri Uşa din zid, doar că în cazul ei grădina e o închisoare, nu un paradis. Eroina e măritată cu un om de litere nesimţitor şi egoist pe nume Bray, care îi schimbă numele de botez cu altul pe gustul lui, exact cum ai schimbat tu Catherine cu Jane, şi care n-o satisface sexual...

— Dar asta fiindcă a făcut dragoste cu ea „delicat şi respectuos" - cam departe de genul meu.

— Păi, nu-i tipic pentru felul cum îşi maschează scriitorii sursele autobiografice? Nu trebuie decît să inverseze faptele: în locul unui amant prea brutal, unul prea timid. De-la tine a învăţat Jane şmecheria asta. Şi oricum, asta nu schimbă principiile fundamentale ale poveştii, faptul că protagonista e nesatisfăcută sexual, astfel încît atunci cînd un tînăr fotograf chipeş vine să-i facă portretul soţului ei, care nu este acasă, ea se îndrăgosteşte pe loc de el. Pereche a mea ! Te-am găsit! Te-am găsit! gîndeşte ea. Se hotărăşte să ia iniţiativa cînd tînărul se va întoarce, dar el nu mai apare şi nu se mai întîlneşte niciodată cu el. Aşa că decide să-şi caute împlinirea în maternitate. Ultimul rînd este acesta: Dar nu copilul lui Bray şi-l dorea.

— Ei, da, recunosc că la momentul cînd am citit povestirea m-am simţit oarecum deranjat. A fost publicată într-o revistă cu circulaţie foarte restrînsă, dar îmi imaginez că o fi fost trecută din mînă-n mină printre prietenii mei - şi printre duşmani - şi s-a rîs pe înfundate la lectura ei. Văd că Jane se răzbună! H.G. înfrînt cu propriile-i arme. Lucruri de genul Anta. Sigur că nu i-am zis nimic lui Jane despre acest aspect al povestirii. Mi-a arătat prima schiţă în manuscris, ca întotdeauna, iar eu m-am mulţumit să fac comentarii pur literare. îmi uduc aminte că am pus la îndoială cuvintele Pereche a mea! l\'-am găsit! Te-am găsit!. Am simţit că erau puţin nepotrivite cu personajul, puţin prea â la D.H. Lawrence, dar n-a vrut să renunţe la ele.

— Nu prea puteai să te plîngi de conţinut, dacă ne tffndim la cît de frecvent ai portretizat căsnicii lipsite «le satisfacţie în romanele tale, unele dintre persona-Jole-soţii semănînd cu Jane sub diverse aspecte.

— Categoric. Nici ea nu mi s-a plîns vreodată de asta. Ideea că eram liber să mă folosesc de vieţile noastre în ficţiune făcea P®rte din înţelegerea noastră. Dacă scrii despre existenţa con-temporană, nu-ţi rămîne altceva de făcut decît să te inspiri din propria ta viaţă. Dar povestirea aceea, ca şi alte cîteva, m-a făcut să mă gîndesc, oarecum întristat, mai ales după moartea oi, că în Jane - sau mai degrabă în Catherine - exista o aspiraţie neîmplinită către romantism. De asta am intitulat volumul Cartea lui Catherine Wells.

— Catherine era femeia care tînjea zadarnic după romantism. Acea parte a ei pe care a reprimat-o cînd a acceptat s-o botezi din nou în chip de „Jane“.

— Felul acesta de-a prezenta lucrurile e pe undeva dăunător. Nu cred că avea ce libido să-şi reprime. După cum am spus nici, în introducerea la povestiri: Dorinţă există, dar nu e o dorinţă impetuoasă de-a acţiona. E dorinţa de frumuseţe şi de companie plăcută. Există un amant, niciodată văzut, niciodată dovedit, în miezul acestei dorinţe. Este o dorinţă bîntuită de frustrare.

— Dar să presupunem că ar fi fost mai impetuoasă. Să presupunem că n-ar fi rămas la nesfîrşit

frustrată. Să presupunem că şi-ar fi luat un amant.

— Atunci aş fi înnebunit de gelozie.

— Recunoşti.

— Othello ar fi pălit în comparaţie cu mine.

— în pofida credinţei tale în amorul liber.

— Cred în el ca într-un ideal la care merită să aspiri. Din nefericire, există întotdeauna riscul de-a fi distrus de gelozie.

Am predicat împotriva geloziei în multe dintre cărţile mele, dar n-aş putea să mă eliberez vreodată cu totul de ea. Uneori a ajuns să mă stăpînească pe de-a-ntregul - cînd s-a recăsătorit Isabel, de pildă, şi cînd s-a întors Moura la Gorki în îtusia, în treizeci şi patru, iar pe mine m-a minţit în legătură cu asta... însă Jane nu mi-a oferit niciodată provocări de soiul ăsta.

— Ai fost norocos.

— Chiar am fost.

Ciudat, dar singurul moment în care s-a temut că ar putea descoperi vreo infidelitate a lui Jane a fost la cîteva săptămîni după moartea ei, în octombrie 1927, şi după ce boala ei mortală îi apropiase unul de celălalt cum nu mai fuseseră de ani de zile. El se afla în sudul Franţei, unde pe vremea aceea îşi petrecea o bună parte a anului, cînd primi de la Frank o telegramă în care i se spunea că Jane fusese diagnosticată cu un cancer incurabil. Se simţea rău de ceva timp, dar nu făcuse caz de asta şi, tipic pentru ea, îşi făcuse programare pentru o operaţie fără să-l anunţe şi pe el, ca să nu-1 necăjească. Se întoarse imediat acasă, la Easton Glebe, şi îşi petrecu următoarele cinci luni cu Jane, care se sfîrşea încetul cu încetul, admirîndu-i tăria de caracter, răbdarea, lipsa de autocompătimire şi făcînd tot ce-i stătea în puteri ca s-o îngrijească. Ea îşi dorea să trăiască doar cît să apuce să-l vadă pe Frank însurat, dar din nefericire muri cu o zi înainte de nuntă, care urma să aibă loc în Easton, oraşul de unde era mireasa. Cuplul se căsători într-un cerc restrîns, petrecerea de nuntă fiind anulată, iar o săptă-mînă mai tîrziu avu loc o slujbă de înmormîntare la care el invită un număr mare de prieteni şi se dădu în spectacol, suspinînd zgomotos în timp ce un prieten, clasicistul T.E. Page, citea un laudatio pe care îl compusese el, dar nu avusese încredere că era în stare să-l şi rostească în faţa publicului. Ne-am adunat astăzi în această capelă, începea textul, ca să o salutăm pentru ultima dată pe draga noastră prietenă Catherine Wells. Ne întîlnim cu mare tristeţe, căci moartea a venit la ea în plină vară a vieţii, cînd cu toţii am fi putut spera să ne bucurăm încă mulţi ani de prezenţa ei bravă şi încîntătoare. A fost răpusă de cancer, acest duşman încă neînfrînt al fericirii omeneşti. Puterile i-au secat pe parcursul a luni de zile, dar nu şi curajul sau bunătatea. Spre sfirşit şi-a înfruntat destinul cu seninătate şi cu un zîmbet blînd de neşters, adresat celor care i-au purtat de grijă.

în ultimii ani Jane îşi închinase un mic apartament în Hloomsbury, nu departe de Muzeul

Britanic, să-i fie un soi de rufugiu, un loc numai al ei. Nici el, nici vreun alt membru al fitmiliei nu pusese vreodată piciorul acolo. Nu se folosea de el foarte des şi rareori petrecea acolo mai mult de cîteva ore. îl folosea pentru scris - îi era greu, spunea ea, să lucreze la propriile texte atunci cînd se afla acasă, la Easton, sau în apartamentul lor din Londra, înconjurată de mărturiile prolificei lui cariere literare, la administrarea căreia îl ajuta mai tot timpul. El înţelese asta şi o încurajă să-şi ia apartamentul, O cameră ncparată, cum avea să spună cîţiva ani mai tîrziu Virginia Woolf în titlul unei cărţi ce se număra printre favoritele lui din toate cele care purtau semnătura ei. Făcuse şi o mică glumă cînd plătise chiria, spunîndu-i lui Jane că are încredere în ea că nu va folosi apartamentul pe post de cuibuşor de nebunii, ceea ce stîrni un zîmbet firav şi o scuturare a capului drept răspuns. Nu avusese niciodată vreo cît de mică bănuială că ea ii r face aşa ceva - pînă într-o bună zi, la scurtă vreme după înmormîntare, cînd, în vreme ce se ocupa cu îndeletnicirea nostalgică de-a face ordine în treburile lui Jane şi a-i aranja lucrurile personale, luă din sertarul biroului ei cheile îngrijit etichetate cu adresa din Bedford Place şi se duse acolo ca să golească apartamentul de bunurile ei.

In timpul călătoriei îl cuprinse pe neaşteptate spaima că avea să descopere în apartament dovada unei vieţi romantice secrete, a unui amant cu care se întîlnea ea acolo şi care lui îi ora necunoscut. îşi spuse că era o idee ridicolă, dar nu şi-o putu alunga din minte. Poate că propria lui imaginaţie beletristică alimenta bănuiala — ar fi fost exact genul de răsturnare pe care o închipuie un romancier, adulterinul în serie confruntat cu dovada că fusese încornorat de nevestica lui cea supusă, atunci cînd nu mai avea cum s-o acuze... sau poate era acţiunea propriei lui conştiinţe încărcate, pedepsindu-1 cu aceste idei tulburătoare pentru faptul că n-o iubise suficient pe Jane cît trăise. Indiferent de motiv, aproape că tremura de nelinişte cînd ajunse acolo şi avu ceva dificultăţi cînd trebui să bage cheia în broasca uşii de la intrare şi apoi în cea a uşii de la apartamentul lui Jane.

De cum păşi înăuntru, însă, toate temerile i se evaporară. Era o garsonieră mobilată sumar, cu o canapea îngustă, un pupitru cu scaun la fereastră, un fotoliu, o bibliotecă şi un scrin. Pe pereţi atîrnau cîteva reproduceri, naturi moarte şi peisaje marine, şi o vază cu flori uscate era aşezată pe cămin, lingă arzător. Toate lucrurile se aflau la locul lor - patul ascuns sub o cuvertură care se potrivea perfect pe dimensiunile lui, pernele deasupra, distribuite simetric, instrumentele de scris puse în ordine pe pupitru. Era o încăpere castă ca o chilie de măicuţă. In sertarele biroului găsi manuscrisele povestirilor şi poemelor ei, dintre care cele mai multe i le arătase ea deja, iar cele pe care nu le mai văzuse nu conţineau nici un indiciu al vreunor legături amoroase neştiute. Insă laolaltă sugerau regretul nostalgic după o anume faţetă a vieţii, tărîmul pasiunii, din care ea ştia că fusese exclusă. Era o aluzie răsărită dintre paginile scrise, delicată şi intangibilă ca urma slabă a parfumului ei preferat în aerul rămas captiv în încăpere. Stînd la biroul ei, luă hotărîrea de-a strînge cele mai bune dintre aceste scrieri într-o carte ce avea să-i onoreze memoria.

— Aşadar, cînd au luat sfîrşit relaţiile sexuale dintre tine şi Jane?

— Nu ştiu. Nu-mi aduc aminte. N-a fost ceva asupra căruia să cădem de acord în mod explicit. Răstimpul dintre raporturi s-a lungit tot mai mult şi în cele din urmă ne-am oprit pur şi simplu.

— Dar trebuie să ai măcar o idee vagă cînd a fost asta.

— Probabil prin 1907, 1908. Poate 1909.

— La vremea aventurilor tale cu Rosamund Bland şi Amber Reeves.

— Dar nu-i vorba că Jane ar fi fost geloasă sau supărată pe mine din cauza acelor fete, ca să-mi spună: „Să nu mai vii niciodată în camera mea“. De fapt a fost o dulceaţă. N-aş fi supravieţuit acelei perioade fără sprijinul ei, mai ales în timpul idilei cu Amber. A fost mai-mai să mă doboare, zău dacă nu. Eram înnebunit de griji - tot ce clădisem în ultimul deceniu părea să-mi scape printre degete... cariera literară, misiunea politică, viaţa privată, toate în acelaşi timp.

— Păi, ţi-ai făcut-o cu mîna ta.

— Da, mi-am făcut-o cu mîna mea.

PARTEA A TREIA

Prin 1902 dobîndise un statut în lume la care nici n-ar fi visat cu zece sau măcar cu cinci ani în urmă. Era proprietarul unei case frumoase, proiectate de un arhitect după propriile lui «pecificaţii, şi chiar dacă etapa de construcţie propriu-zisă se desfăşurase sub semnul multor frustrări mărunte şi întîrzieri, îndeletnicirea aceasta părînd să fi făcut puţine progrese la capitolul metodelor şi-al practicilor de lucru de pe vremea piramidelor, rezultatul final meritase aşteptarea. Era o casă proiec-tată pentru un trai tihnit şi confortabil, nu pentru etalarea ntatutului social al proprietarului. Faţada principală era simplă, cu o verandă şi o uşă de dimensiuni modeste. Obiectul cel mai interesant care se putea vedea de la ferestrele plasate pe acea parte era Ascensorul Sandgate, un ingenios sistem de funiculare acţionat hidraulic care transporta pasageri în sus şi-n jos pe culmile de la Folkestone Leas - fascinant pentru cei cu înclinaţii spre chestiuni tehnice, dar fără vreo valoare pitorească. Fala locuinţei era partea din spate, poziţionată spre Bud, astfel încît suprafaţa ei cu tencuială rugoasă şi vopsea albă reflecta lumina şi absorbea căldura soarelui. Erau acolo o terasă ispititoare şi două peluze, una dintre ele suficient de mare pentru badminton. Dincolo de împrejmuirea grădinii terenul se adîncea abrupt, lăsînd să se întrevadă printre copaci Canalul Mînecii, iar la marginea dinspre apus a proprietăţii exista o clădire mică de cărămidă, cu partea din spate orientată spre locuinţă şi cu acoperişul ornat cu ţigle, pe care Voysey2 o concepuse pentru a servi drept magazie pentru grădinar, dar pe care H.G. o rechiziţionase şi o convertise într-un birou secundar. In lunile de vară, cînd era vreme frumoasă, se trezea în

zori şi se ducea acolo să scrie cîteva ore înainte de micul dejun, ridicînd uneori privirea din hîrtiile lui ca să se bucure admirînd Sandgate High Street, care se deştepta la viaţă undeva în zare, dealul împădurit ce se ridica în spatele satului, primind lumina răsăritului, şi valurile ce se spărgeau fără nici un sunet pe plaja cu prundiş care se întindea către apus, tivind Golful St Mary’s pînă la Dymchurch. Inspirînd aerul proaspăt de mare ce pătrundea prin uşa deschisă, îi

revenea uneori în minte dormitorul din Mornington Street, în care strecurase cu greu între pat şi scrin o măsuţă de scris de unde putea admira o curte mizeră, mărginită de spinările murdare de funingine ale altor case identice, şi se gîndea cu satisfacţie cît de departe ajunseseră de atunci el şi Jane.

Literal vorbind, Londra era la doar o sută doisprezece kilometri distanţă şi, chiar dacă Compania Feroviară South Eastern reuşise s-o dilueze pînă la o călătorie de două ore şi cincisprezece minute, tot nu era atît de obositoare încît să-i facă pe turiştii de weekend, care constituiau grosul, să se răzgîndească. Venea Gissing, venea Bennett, iar după ce fabienii începură să-l curteze veneau Beatrice şi Sidney Webb, soţii Shaw şi alte celebrităţi ale Societăţii. Lui îi făcea plăcere să-şi distreze prietenii şi cunoştinţele din metropolă, combinînd badmintonul cu discuţiile despre cărţi şi cu şaradele, iar Jane era o gazdă eficientă, deşi puţin cam prea agitată. Nu că prin părţile locului ar fi lipsit celebrităţile literare. Henry James locuia la o aruncătură de băţ, în Rye, şi se aflau în relaţii amicale cu el încă de cînd el şi Jane apăruseră aici prima dată, în ’98, cînd fusese ţintuit la pat în New Romney din pricina ultimei sale crize de rinichi. Acolo se dematerializase în sfîrşit rinichiul paradit, lăsîndu-1 cu un singur organ, dar unul sănătos, care avea să-l servească de atunci fără probleme. James şi musafirul lui, Edmund Gosse, veneau cu bicicletele de la Lamb House3 să-l viziteze şi se interesau binevoitori dacă nu cumva avea nevoie de ajutor financiar de la Fondul Literar Regal. Se arătară mulţumiţi şi categoric impresionaţi cînd el le spuse că nu avea nevoie, că plănuia deja să se stabilească în zonă şi să-şi construiască o casă din drepturile primite pentru romanele sale.

Printr-o fericită întîmplare, cu cîţiva ani în urmă, la începuturile scurtei sale cariere de critic dramatic pentru Pall Mali (Unelte, scrisese o recenzie binevoitoare la dezastruoasa piesă w lui James Guy Domniile, iar asta făcu să se înnoade între ei ii prietenie bazată pe admiraţie reciprocă şi - de vreme ce tiparele lor aveau un caracter atît de diferit, iar diferenţa de vlntă dintre ei era atît de mare - pe o binecuvîntată absenţă a i Ivnlităţii. Relaţia aceasta a fost întreţinută mai cu seamă prin

i orespondenţă, fiindcă James găsea mereu cîte o scuză ca să ml'uze invitaţiile la Spade House, temîndu-se poate că n-ar fi limt în stare să laude convingător locuinţa (informaţia că fie-rnre dormitor avea propria toaletă părea să-l tulbure), însă •xtravaganţa barocă a stilului său epistolar compensa din plin. Dumneata, cu o mărinimie ce deja s-a arătat a fi uluitoare, ml ai trimis vara trecută un volum superb şi descurajant, pentru care n-am reuşit niciodată să întrunesc combinaţia potrivită de minute şi vocabule ca să-ţi mulţumesc după cum ar merita - şi afund, ştiind prea bine că din pricina conştientizării ruşinoase

ii acestui fapt mă transformasem pur şi simplu într-un terci tremurător, mi-ai dat lovitura de graţie în modul despre care depun acum mărturie cu toată nefericirea - în acest fel magnific şi-a cerut James iertare pentru faptul de a nu-i fi confirmat primirea cărţii Cînd se va trezi Cel-care-doarme înainte de 1‘nuestiri despre spaţiu şi timp. Căpătaseră obiceiul de a-şi oferi unul altuia noile lor cărţi şi de a se complimenta reciproc pentru ele. Linguşirile scriitorului mai vîrstnic erau întotdeauna marcate de sugestia unei anume reţineri, deghizată ea însăşi sub forma unui compliment. Te rescriu, în mare măsură, In timp ce citesc - ceea ce este omagiul suprem pe care afurisita mea impertinenţă i-o poate aduce unui autor, îi scria James iipre seară, după ce citise

Maşina timpului. Dar lui îi plăcea să aibă o asemenea corespondenţă intimă cu cel mai distins - chiar dacă nu şi cel mai popular - exponent al romanului ca formă de artă în limba engleză.

Mai existau doi romancieri în plină afirmare care locuiau în acelaşi colţ de Anglie, unde East Sussex se întîlnea cu West Kent, şi pe care avu curînd ocazia să-i întîlnească şi să-i simpatizeze : Ford Madox Hueffer şi Joseph Conrad, între care exista deja o relaţie de prietenie şi de colaborare reciprocă. O colaborare ce părea neverosimilă cînd îi vedeai împreună - Hueffer ara înalt, blond, avea mustaţă şi purtări de boem extrovertit, pe cînd Conrad era scund, brunet, bărbos şi iritant. El îi boteză

în particular Morsa şi Tîmplarul, din cauza proeminenţilor dinţi din faţă ai lui Hueffer. „Fordie“, după cum era cunoscut î cercurile intime, părea întotdeauna dornic să coopteze alţi sc itori la misiunea lui de modernizare a stilului literar englei contemporan, iar polonezul Conrad, căpitan de cursă lung retras din activitate, contribuia la acest proiect cu un aer do gravitate tipic continental şi cu un valoros bagaj de experienţa aventuroase, chiar dacă îi scăpau nuanţele comediei de moravuri britanice.

— Dragul meu Wells, ce-i toată tevatura asta cu Jane Austen? întreba el încruntîndu-se şi gesticulînd. Ce are atît de deosebit? Despre ce-i vorba?

Fiindcă James, Hueffer, Conrad şi el însuşi locuiau toţi în aceeaşi zonă, se părea că era pe cale să apară o nouă coteria literară şi pentru scurt timp li s-au alăturat Stephen Crane, tînărul şi strălucitul autor american al romanului Semnul roşu al curajului, şi frumoasa Cora, care trecea drept soţia lui, deşi în realitate era măritată cu altul şi se zvonea că ar fi fost patroana unui bordel în Vestul Sălbatic american. Cuplul Crane sosi în Anglia în 1897 şi închirie un uriaş conac dărăpănat la Brede, lîngă Rye, unde organiză în 1899/1900 o memorabilă I petrecere de revelion care se întinse pe trei zile de festin, toasturi, jocuri şi teatru de amatori. Henry James primi o invitaţie, dar o refuză prudent. Veniră atît de mulţi oaspeţi, încît bărbaţii şi femeile trebuiră să doarmă în camere separate, şi cum, în total contrast cu Spade House, Brede Place avea un singur WC, care le era acum rezervat doamnelor, în zori de zi domnii puteau fi văzuţi făcîndu-şi de drum către pădurea din apropiere, cu un aer îngîndurat şi absent, prefăcîndu-se că nu se observau unii pe ceilalţi. în ciuda acestor inconveniente, cei mai mulţi dintre musafiri se simţiră minunat, deşi tocmai sărmanul Crane suferea vizibil din cauza tuberculozei sale, 1 care de altfel îl răpuse şase luni mai tîrziu, într-un sanatoriu elveţian. El îi duse teribil dorul lui Crane, un om curajos şi fermecător, a cărui tragică moarte prematură, ce ar fi putut foarte lesne să i se întîmple chiar lui, îl făcea să simtă cu atît mai mult binecuvîntarea sorţii sale favorabile.

Iată-1 aşadar în anul 1902, mîndru proprietar la Spade House, tată de familie cu un fiu sănătos, respectat de comunitatea locală (i se propusese chiar o demnitate publică), bucurîndu-se de o viaţă socială plină şi variată, aflîndu-se în termeni amicali

im un cerc tot mai larg de scriitori şi gînditori importanţi, el Inauşi din ce în ce mai renumit ca scriitor şi gânditor. Anticipaţiile se vindeau cu viteza romanelor, iar prelegerea sa de la Koyal Institution, din ianuarie, „Descoperirea viitorului", se lilpArea de urgenţă în beneficiul mulţimilor care nu reuşiseră »rt obţină bilete la eveniment. Dar în acelaşi an mai scrise o curte,

de cu totul alt soi, care odată publicată îi nedumeri pe mulţi dintre noii săi admiratori, un roman scurt, intitulat Doamna Mării. Era o variaţiune la mitul Ondinei care combina llitr-un stil jucăuş elemente incompatibile de fantastic şi realism, însă avînd o temă serioasă. O familie din clasa de mijloc, pti nume Bunting, ce ocupa o casă de pe plaja din Sandgate, «Ari într-o bună zi o tînără frumoasă care înota în mare şi care părea să aibă probleme. Salvînd-o şi aducînd-o la ţărm învelită Intr-o pătură, observă că pătura ascundea o coadă. Tînăra îi Inrmecă pe toţi, mai ales pe un tînăr pe nume Charteris, ce uvea în faţă o carieră de succes în parlament, în tagma liberalilor. Acesta se îndrăgosti de sirenă, spre disperarea logodnicei «nle, Adeline, cititoare loială a romanelor doamnei Humphry Ward şi devotată ideii de îmbunătăţire a situaţiei săracilor, ambiţie pe care Doamna Mării o lua în rîs: Ce înseamnă situaţia săracilor ? înseamnă să te trînteşti posomorit în aşternutul existenţei, să te temi veşnic de consecinţele care îţi produc la ncsfîrşit suferinţă, fiindcă nu ştii ce frumuseţe de vis este lumea (Ista... Şi în definitiv ce-i pasă ei de situaţia săracilor ! Visul ei este să iasă în evidenţă prin Facerea de Bine, să se afirme, să controleze chestiunile săracilor printre mulţumiri, laude şi binecuvîntări. Enigmaticul motto al Doamnei Mării era: Există visuri mai bune. Charteris oscila între dorinţă şi datorie, iar pînă la urmă cedă în faţa celei dintîi, cufundîndu-se în valuri In braţele Doamnei Mării.

Ideea acestei cărţi îi veni după o întîmplare petrecută pe plaja din Sandgate, în vara lui 1900. în vreme ce se construia Spade House, el şi Jane locuiau cu chirie într-o vilă numită Arnold House, care făcea parte dintr-un şir de locuinţe ale căror grădini se întindeau pînă la ţărm, ceea ce era extrem de convenabil cînd bărbaţii şi femeile voiau să se îmbăieze împreună, activitate pe care conservatorul Sandgate încă o mai privea ca pe o sfidare. într-o frumoasă dimineaţă, la reflux, plecase la plimbare de-a lungul plajei, iar acum se întorcea şi, apropiin-du-se de poarta grădinii, se auzi strigat „Unchiule Bertie!“ din direcţia mării. Se întoarse şi îi apăru în faţa ochilor, înaintînd cu greu către el prin brizanţii de la mal, viziunea unei frumuseţi ireale, întruchipare a botticellienei Venus.

Era May Nisbet, fiica lui E.F. Nisbet, care era critic de teatru la Times pe vremea cînd el recenza piese pentru Pall Mail Gazette. De altfel, Nisbet scrisese o recenzie distrugătoare la Guy Domville, a cărei amintire încă îl mai chinuia pe Henry James, dar el nu-i mărturisise niciodată lui James că îl cunoştea personal pe autorul recenziei. Se întîlneau adesea la premiere şi experimentatul jurnalist începuse să-l simpatizeze, ba chiar îi oferise cîteva ponturi ale meseriei. Cu vremea se împrietenină îndeajuns pentru ca Nisbet să i se confeseze, spunîndu-i că avea o fiică nelegitimă la şcoala din Goudhurst, în Kent, iar cînd se îmbolnăvi pe neaşteptate, îi trimise un mesaj în care îl implora pe „dragul meu Wells" să aibă grijă de fată după moartea lui - despre care veni vestea nu după mult timp. Prin urmare, el continuase să achite taxa şcolară, o chemase pe fată să-şi petreacă din cînd în cînd vacanţele la Sand-gate şi o îndemnase să-i spună „unchiul Bertie". Cînd devenise pupila lui, era o adolescentă nătîngă şi plină de coşuri, dar în vara aceasta, la vîrsta de şaptesprezece ani, se transformase într-o frumuseţe răpitoare. Acum, păşind către el într-un costum de baie ud, aureolată de soarele dimineţii, arăta ca o zeiţă tînără. Costumul era unul simplu, de şcolăriţă, fără volanele şi zorzoanele ultimei mode, cam mic pentru ea, şi de aceea expu-nînd-o cu atît mai mult. O acoperea de la gît pînă la mijlocul gambei, dar se lipea ca o a doua piele pe toate contururile trupului ei tînăr şi perfect - chiar şi pe sfîrcurile sinilor proeminenţi, observă el cînd May ajunse zîmbitoare în dreptul lui. Părea efigia feminităţii tinere, curate, sănătoase, cu pielea pîrguită de soare, iar el simţi cum îl inundă un val de dorinţă

imposibilă.

— Bună dimineaţa, unchiule Bertie, spuse ea smulgîndu-şi casca de pe cap şi lăsîndu-şi părul lung şi blond să i se reverse pe umeri. Nu faci şi tu o baie ?

Nu, aş vrea să jupoi costumul ăla de pe braţele şi picioarele tale şi să ling apa sărată de pe fiecare centimetru al trupului tău delicios, iar pe urmă să fac imediat amor extatic cu tine aici, pe nisip, ca un satir cu o nimfă pe o insulă din Egeea, ar fi vrut el să răspundă, dar în realitate răspunse:

— Poate mai tîrziu. Prefer să intru cînd creşte apa.

Poate că ea conştientiză privirea aţintită asupra ei în timp

vorbea, fiindcă se îmbujoră şi se uită în jur după prosopul şi halatul de baie pe care le lăsase pe pietrişul uscat din partea de sus a plajei.

— Mai bine intru să mă schimb.

— Da, să nu răceşti, spuse el, dar nu rezistă să adauge: 'Ib-ai făcut o tînără superbă, May.

Ea roşi din nou şi zîmbi cu sfială, murmurînd ceva ce suna a „Mulţumesc". El o urmări cu privirea, cîntărindu-i ridicarea şi coborîrea alternativă a fiecărei fese pe sub fusta scurtă şi lipită de trup în timp ce urca panta plajei, pînă cînd îşi găsi prosopul şi halatul pe prundişul uscat şi dispăru sub ele. Abia atunci se uită înapoi, facîndu-i cu mîna, iar el îi întoarse salutul.

May avea în mod evident aplecare către muzică şi îi urmase plină de recunoştinţă îndemnul de-a studia pe banii lui pentru a deveni profesoară de muzică, însă avea o personalitate ştearsă şi îi lipsea imaginaţia, astfel că singurul ei punct de atracţie ara frumuseţea fizică. Dacă şi-ar fi pus în gînd s-o seducă, probabil că ar fi reuşit, dar, bineînţeles, nici nu se punea problema de aşa ceva, din motive de onoare şi bun-simţ. Pe tot restul acelei vacanţe se mulţumi să flirteze cu ea în stilul unui unchi duios, amuzîndu-se să vadă în ce stare de zăpăceală jenat-încîntată o aducea pînă şi cel mai temperat compliment pe care i-1 făcea. I nsă imaginea ei răsărind din mare precum Afrodita nu-1 mai părăsi şi din dorinţa pe care o aprinsese înăuntrul lui se născu povestea despre Doamna Mării şi ispita ei funestă.

înţelesul poveştii era ambiguu, nici chiar el nu prea ştia să spună care era. Doamna Mării era nemuritoare, dar nemurirea se dovedea o povară pentru ea. Le invidia pe fiinţele omeneşti pentru faptul că aveţi un sfirşit în faţa ochilor, însă le critica pentru că puţinul timp pe care-l aveţi îl folosiţi atît de prost. Farmecul ei de sirenă se dovedea mortal pentru protagonist, dar ea avea cele mai bune pasaje din toată cartea. Era oare o fabulă ce ilustra efectul distructiv al dragostei trupeşti, ori poate celebra puterea ei transcendentă ? Chiar că nu ştia. Parcă, şovăind la graniţa unei noi etape din viaţa lui, era dintr-odată chinuit de îndoieli pe care încerca să le rezolve şi să le elimine prin intermediul acestei fantezii. Exerciţiul se vede că era eficient, întrucît înainte de sfîrşitul anului se hotărî să devină membru al Societăţii Fabiene şi astfel să se dedice cauzei politicilor radicale. Era conştient că ar fi putut, după stabilirea la

Spade House, să-şi clădească o carieră confortabilă de literat eduardian. Un viitor de creaţie liniştită şi aducătoare de satisfacţii, condimentat cu şuete atractive şi admiraţie reciprocă la întruniri literare şi dineuri, îl aştepta dacă avea de gînd să apuce pe calea aceea, care ducea în cele din urmă la rangul de cavaler sau la o grămadă de titluri onorifice - dar ştia că nu l-ar mulţumi. Avea să scrie mai departe, într-adevăr, însă deja experimentase emoţia succesului în domeniul ăsta, iar perspectiva de a-şi petrece restul vieţii producînd carte după carte în strădania de a-şi păstra pur şi simplu locul în ierarhia literară nu-1 atrăgea deloc. îşi dorea să realizeze ceva mai mult de atît, ceva care să influenţeze existenţa oamenilor ce nu citeau romane, iar asta însemna să intre în viaţa politică. Voia să lase lumea într-o stare mai bună decît cea în care se născuse el. Mai tîrziu avea să le privească pe Doamna Mării şi pe transfigurata May Nisbet, cea care o inspirase, ca pe nişte predecesoare ale altor tinere femei din viaţa lui care i-au tulburat planul şi misiunea.

Vecinii lor de alături erau la acea vreme o familie afabilă, pe nume Popham, cu care el îşi permisese anumite libertăţi cînd se apucase să portretizeze familia Bunting din Doamna Mării. Fratele doamnei Popham, care îi vizita ocazional, era Graham Wallas, lector la recent înfiinţata Şcoală de Economie din Londra, şi datorită întîlnirii cu acest om ajunse să fie atras pentru prima dată pe orbita fabiană. Se simpatizară din prima clipă, avînd în comun multe idei şi aspiraţii, chiar dacă din punct de vedere temperamental erau ca ziua şi noaptea. El împărtăşea ţelul lui Wallas de-a crea o „societate măreaţă" prin educaţie, iar Wallas, la rîndul său, era incitat de viziunea radicală a unei Noi Republici din Anticipaţii. Mai în vîrstă decît el, Wallas intrase în Societatea Fabiană la cîţiva ani de la înfiinţarea acesteia, în 1884, şi încă de atunci devenise membru al conducerii, deşi în ultima vreme, i se confesa el, influenţa lui se diminuase, concomitent cu ascensiunea soţilor Webb şi a lui Bernard Shaw.

— Simt că Societatea Fabiană şi-a pierdut direcţia, îi mărturisi Wallas în timpul unei plimbări de-a lungul plajei din Sandgate. Se pare că nu reuşim să cădem de acord asupra nici unei chestiuni importante. Am fost divizaţi în problema Războiului Burilor. Şi în problema reformei taxelor vamale. Şi în chestiunea dreptului la vot al femeilor. Dezbatem la nesfîrşit Şi nu ajungem niciodată la o înţelegere. Numărul de membri a scăzut mult sub şapte sute, care e limita noastră, şi cei mai mulţi sînt între două vîrste sau bătrîni. Ne trebuie idei noi, Wells, şi nu sînt singurul din conducere care crede că tu ai putea fi cel care să ni le furnizeze. Să ştii că Shaw şi soţii Webb citesc Anticipaţiile cu viu interes. Mi-ar plăcea să-ţi fac cunoştinţă cu ei.

— L-am cunoscut pe Shaw, spuse el, deşi nu ştiu dacă îşi aminteşte de mine. Am plecat acasă împreună cu el după premiera piesei lui Henry James, Guy Domville. La vremea aia eram amîndoi critici de teatru.

— Cu atît mai bine, zise Wallas. Pun rămăşag c-o să-şi amintească de tine. După care adăugă conştiincios: Sau aş pune dacă aş fi genul care pariază.

Wallas îşi pierduse credinţa creştină pe vremea studenţiei la Oxford, însă educaţia evanghelică primită în familie îşi lăsase amprenta asupra lui.

O altă propunere oficială veni într-o scrisoare de la Edward Pease, secretarul Societăţii Fabiene, care îl întreba dacă făcuse cunoştinţă cu soţii Webb: ei sînt pionierii noii noastre republici. De ani de zile subzistăm pe baza ideilor lor politice. Ne dorim şi pe altcineva care să aibă o gîndire vizionară şi de aceea am întîmpinat cu mare bucurie Anticipaţiile. Soţii Webb primiră invitaţia de a-şi petrece următorul weekend la Spade House şi această întîlnire prilejui o politicoasă evaluare reciprocă, în urma căreia ambele părţi părură satisfăcute. Soţii Wells acceptară la rîndul lor invitaţia de-a cina la locuinţa din Londra a familiei Webb, invitaţie care se mai repetă de cîteva ori, deşi el o onora de obicei singur. Ştia că nu i-ar fi putut îndrăgi niciodată pe soţii Webb şi chiar se întrebă dacă exista cineva care să-i îndrăgească, sau dacă ei îndrăgeau pe cineva, nu doar unul pe celălalt, în stilul lor călduţ. Wallas îi povesti despre ei că îşi petrecuseră luna de miere la Dublin, studiind istoria mişcării sindicale irlandeze, şi informaţia aceasta nu-1 surprinse deloc. La prima vedere păreau un cuplu total nepotrivit, ea înaltă, mlădioasă şi tipică pentru pătura de sus a clasei de mijloc, el scund, îndesat şi tipic pentru pătura de jos a clasei de mijloc -, dar alcătuiau o echipă formidabilă. Sidney avea o minte de funcţionar: poseda o capacitate infinită de-a presta activităţi meticuloase, ca şi pe cea de-a memora şi de-a relaţiona între ele fapte şi date statistice. Beatrice era mai inteligentă şi mai intuitivă. Dar amîndoi vorbeau, sau mai degrabă scriau, la unison (accentul le dezvăluia originile sociale diferite), şi părea că nu publicau niciodată nimic fără să semneze amîndoi. De asemenea, aveau acces la un cerc considerabil de persoane influente, pe care le reuneau sub auspiciile unui club privat numit Co-eficienţii4, căruia i se alătură şi el la invitaţia lor. La unul dintre dineurile lor intră într-o discuţie cu Herbert Asquith, persoană importantă în Partidului Liberal, cu John Burns, liderul sindicalist, cu soţii Shaw şi lady Elcho, membră a grupului Sufletele5, un cerc de aristocraţi culţi care gravitau în jurul prim-ministrului conservator Balfour, iar de la contactul astfel stabilit se ajunse la o invitaţie la o petrecere de weekend la Stanway, încîntătoarea locuinţă de secol XVII a soţilor Elcho, din Cotswolds.

Jane îl însoţi acolo şi, puţin timorată la sosire, rămase impresionată de siguranţa de sine cu care trata el dificultăţile prin care trebuia să treacă în asemenea ocazii mondene. Ştia că nu trebuie să fii surprins cînd servitorii se apucă să-ţi desfacă bagajele la sosire şi cît de mare trebuie să fie bacşişul lăsat în mîinile lor luni dimineaţă la plecare. Ştia cînd trebuie să te retragi în camera ta ca să te schimbi pentru cină şi cu cît timp anume înainte de servirea mesei trebuia să cobori în salon.

— Ştiu cum se face fiindcă studiam totul din punct de vedere al servitorilor cînd eram mic, îi explică el.

Acesta era unul din numeroasele motive pentru care privea înapoi cu recunoştinţă către timpul petrecut la Up Park, ca ucenic nepriceput şi educator în convalescenţă, pe cînd mama sa lucra acolo pe post de menajeră. Avusese şansa de-a arunca o privire la istoria şi structura societăţii britanice aşa cum, în mod normal, nu i s-ar fi permis unui tînăr din clasa lui socială. Casa de la ţară, cu armata ei de servitori, cu ocupanţii ei condescendenţi, cu sătenii, cu pogoanele ei de moşie, pămînt Curat, rechiziţionat sau anexat într-un trecut îndepărtat, moştenit de o mînă de privilegiaţi şi păstrat de parcă ar fi existat un drept divin asupra lui, era cheia pentru a înţelege Anglia. Ko întruchipa un sistem social civilizat, dar rigid în stratificarea lui, care aproape că nu se schimbase deloc în ultimele două sute de ani şi despre care se presupunea că va dura la

nesfîrşit, fără a conştientiza că fundaţia îi era şubrezită de ■chimbări sociale şi economice. începuse să nutrească ideea unui roman care să analizeze impactul destabilizator al noii oligarhii industriale şi comerciale asupra micii nobilimi şi-a aristocraţiei tradiţionale bazate pe moşie, însă avea să mai treacă timp pînă reuşea să-l scrie. Pentru moment îl preocupa •nai mult nevoia politică urgentă de-a distribui mai echitabil folosinţa pămîntului şi beneficiile revoluţiei industriale, iar Societatea Fabiană părea instrumentul cel mai potrivit şi la îndemînă cu ajutorul căruia să promoveze acest proiect.

Se înscrise în februarie 1903, sponsorizat de Graham Wallas şi Bernard Shaw. Acesta din urmă îşi amintise perfect plimbarea lor împreună prin West End către Camden Town după acea premieră de pomină a piesei lui Henry James, Guy Domniile, cînd nefericitul autor, făcîndu-şi reverenţa la căderea cortinei, fusese huiduit de la balcon.

— Mi-ai spus că tocmai vînduseşi pe o sută de lire o povestire numită Maşina timpului, zise Shaw cînd Wallas făcu din nou prezentările, în birourile posomorite din subsolul de la Clement’s Inn, lîngă Fleet Street. Titlul mi-a rămas în minte -ca şi mărimea onorariului, care a fost mai mult decît am cîş-tigat eu vreodată pentru un singur text - şi de-atunci te-am urmărit. Te-ai descurcat foarte bine, trebuie să recunosc.

— Ca şi tine, replică el.

La prima lor întîlnire, Shaw încă se mai lupta să-şi vadă piesele jucate pe scenă, însă în ultimii ani îşi cîştigase titlul de cel mai interesant dramaturg britanic contemporan, totodată unul de mare succes, fiindcă piesele sale umpleau sălile de teatru.

— Amîndoi ne-am descurcat, spuse Shaw, dar mie mi-a luat mai mult timp.

între ei doi era o diferenţă de vîrstă de zece ani iar Shaw părea hotărît să adopte un soi de atitudine paternă faţă de noul recrut al Societăţii, lucru înlesnit de faptul că era şi cu vreo treizeci de centimetri mai înalt decît el.

— Mă bucur să te avem alături, Wells, zise el, privind blind pe deasupra bărbii roşcate. Ne trebuie o scuturătură. Avem nevoie de o împrospătare a listei de membri. Tu eşti omul potrivit pentru a atrage tineretul.

Toate acestea erau cit se poate de măgulitoare, totuşi simţea că Shaw avea să se folosească de el ca să facă în interiorul Societăţii reformele pe care le credea necesare, dar pe care nu le putea iniţia el însuşi fără să-şi îndepărteze vechii prieteni din conducere, şi că avea să pună oprelişti în calea oricărei propuneri pe care ar fi considerat-o prea radicală.

N-avea nici cea mai mică intenţie de-a deveni marioneta lui Shaw, dar se strădui să nu ofere nimănui din vechea gardă fabiană, sau „Vechea Gaşcă “, cum li se spunea uneori veteranilor din conducere, vreun motiv de nelinişte cu ocazia primei lucrări pe care o prezentă în faţa membrilor Societăţii. „Chestiunea zonelor administrative determinante ştiinţific în raport cu proiectele municipale" era mai interesantă decît sugera titlul (care putea la fel de bine să fie inventat de

Sidney Webb sau să constituie o parodie a stilului său): o extindere a argumentaţiei sale din Anticipaţii, conform căreia viteza crescîndă a comunicaţiilor din lumea modernă făcea ca noţiunile acceptate de graniţe regionale şi naţionale să devină perimate, conducînd inevitabil, în timp, la stabilirea unui Guvern Mondial. Dar nu era un subiect care să suscite controverse, fiindcă posibilitatea de-a exista o guvernare mondială era prea îndepărtată în timp pentru a-i tulbura pe fabieni. Printre noii prieteni care îl felicitară după „discursul inaugural" se numărau doi membri vechi şi marcanţi ai Societăţii, Hubert şi Edith Bland.

El şi Jane le fuseseră prezentaţi soţilor Bland de Graham Wallas cu cîteva luni în urmă, la casa de vacanţă a acestora, aflată la Dymchurch, pe coastă, la cîţiva kilometri distanţă de Sandgate.

— Trebuie să faceţi cunoştinţă cu soţii Bland, le spusese Wallas pe la începutul relaţiei lor, considerînd după toate aparenţele că prin asta l-ar putea ademeni să se înscrie în Societate.

Şi chiar aşa a fost: rareori li se mai întîmplase să înnoade o prietenie nouă atît de repede şi cu atîta entuziasm.

El era nerăbdător să-i cunoască după ce Wallas pomenise faptul că Edith era scriitoarea pentru copii „E. Nesbit", autoarea cărţii Căutătorii de comori. Aflase de peste un deceniu despre existenţa unei persoane pe nume E. Nesbit care scria poeme şi povestiri, în special pentru copii, însă nici una dintre lucrările acestea nu-i trezise un interes deosebit. Nu citea poezie contemporană, n-avea deocamdată nici un copil pe care să-l distreze cu asemenea lecturi, iar ficţiunile pentru adulţi de E. Nesbit pe cure avusese ocazia să le răsfoiască îi păreau de calitatea a doua. Dar în 1898 sau ’99 se întîmplase să-i cadă în mînă un exemplar din Pall Mali Magazine care conţinea primul episod ui Căutătorilor de comori şi paragraful de la început îi atrăsese atenţia:

Sînt anumite lucruri pe care trebuie să le spun înainte de-a începe să povestesc despre căutătorii de comori, fiindcă am citit şi eu cărţi şi ştiu cît de neplăcut este cînd o poveste începe astfel, „— Vai! zise Hildegarde cu un suspin adînc, este ultima dată cînd mai aruncăm o privire la căminul acesta strămoşesc“ - iar apoi alt personaj spune ceva şi pagini întregi nu ştii nici unde se află casa cu pricina, nici cine este Hildegarde, nici orice altceva. Căminul nostru strămoşesc e pe Lewisham Road.

< 'iţind asta, chicotise apreciativ, şi nu pentru că el însuşi scria Iu vremea aceea un roman intitulat Dragostea şi domnul Lewisham. Lewisham era un nume pe care îl împrumutase pur şi simplu pentru sonoritatea lui de la o staţie de cale ferată aflată pe linia dintre Bromley şi Charing Cross. Citise mai departe:

Are un perete comun cu casa de alături şi o grădină, una mică. Noi sîntem familia Bastable. Sîntem şase în afară de tata. Mama a murit, iar dacă îţi închipui că nu ne pasă fiindcă nu-ţi povestesc mare lucru despre ea înseamnă că nu te pricepi deloc la oameni. Dora e cea mai mare. Urmează Oswald, apoi Dicky. Oswald a cîştigat concursul de latină la şcoala pregătitoare, iar Dicky se pricepe să facă adunări. Alice şi Noel sînt gemeni şi au zece ani, iar Horace Octavius e fratele meu mai mic. Unul dintre noi este povestitorul, dar n-am degînd să-ţi spun care

anume:poate doar la final o să ţi-l dezvălui. Cît curge povestea, poţi încerca să ghiceşti singur, dar pun rămăşag că n-ai să reuşeşti.

Avusese revelaţia unei scrituri pentru copii extraordinar de proaspete şi originale, care putea să-i delecteze în egală măsură şi pe părinţii care le-ar citit-o celor mici. Copiii ar reacţiona la stilul colocvial şi sincer al tânărului narator, adulţii (şi poate copiii mai mari, cu gusturi mai rafinate) - la parodia literară şi la prozaicul mucalit din „căminul nostru strămoşesc e pe Lewisham Road“. Acest dublu efect se menţinea în tot foiletonul, pe care el îl urmări intermitent în Pall Mali Magazine. Treaba era că afacerea tatălui era la strîmtoare şi banii se împuţinau, iar copiii născoceau modalităţi de-a reface bunăstarea familiei inspirîndu-se din cărţi cu poveşti, prin urmare ideile lor erau total lipsite de realism şi adesea îi băgau în bucluc, însă uneori erau recompensate în mod neaşteptat de adulţi cu inima bună şi mintea deschisă. Nu era pe de-a-ntregul limpede - în mod inteligent, romanul rămînea echivoc în această privinţă - dacă micuţii credeau cu adevărat că planurile lor fantastice ar putea funcţiona sau dacă era doar o joacă menită să compenseze lipsa mamei şi posibilă tocmai din cauza acestei lipse. Plăcerile ficţiunii erau ţinute în frîu de realitate pînă la capăt, cînd o răsturnare de situaţie strident de neverosimilă şi sentimentală producea happy-endul, iar naratorul (care se dovedea a fi Oswald) spunea dezarmant: N-am ce-i face dacă seamănă cu Dickens, fiindcă aşa s-a întîmplat. Viaţa adevărată e adeseori ca din cărţi.

Nu-1 surprinsese deloc uriaşul succes de public al poveştii. Cartea aceasta consacrase numele de E. Nesbit, iar autoarea şi-l consolidase cu o urmare, Societatea Fi-vom-buni, şi cu o nouă poveste, Cinci copii şi-o creatură, care avea alte personaje. Insă îl surprinsese descoperirea faptului că autorul era o femeie.

— întotdeauna am crezut că „E. Nesbit" e bărbat, îi mărturisi el cînd făcură cunoştinţă. Scriitorii care folosesc iniţiale în loc de prenume sînt de obicei bărbaţi. Ca mine, spre exemplu.

— Nu sînt prima femeie scriitoare care foloseşte acest truc ca să se bucure de atenţie cînd propune ceva spre publicare, domnule Wells, răspunse ea. Probabil n-o să fiu nici ultima. De la ce credeai că vine „E“-ul ?

— De la „Ernest", spuse el fără să stea pe gînduri.

— Sper că nu ţi-am părut genul de scriitor sobru6.

— Nu, nu, chiar din contră, se grăbi el să răspundă. Umorul tftu subtil a fost cel care m-a atras de prima dată.

Cu toate astea, pe măsură ce prietenia lor se adîncea, i se mai adresa uneori cu „Ernest". Era o femeie care atrăgea porecle batjocoritor-afectuoase - printre care „Cucoana", „Ducesa" fi „Tuşa", inspirate din tendinţele autoritare din purtarea ei cu cei din jur.

Cu toate că îi transformase pe soţii Bland în personaje ale romanului său, cu siguranţă nu le-ar fi dat în veci un astfel de nume7. Edith era înaltă, sculpturală şi chipeşă, cu un păr castaniu bogat,

împletit lejer şi adunat simetric de fiecare parte a capului. în tinereţe trebuie să fi fost o frumuseţe în stil prerafaelit şi, chiar dacă maternitatea îi dăruise după patruzeci de ani o siluetă de matroană, în momentele cînd era relaxată Încă mai avea ceva din fecioarele languros-gînditoare ale lui Rossetti8. Prefera rochiile lungi şi înflorate, în culori strălucitoare, şi purta o sumedenie de brăţări din argint, fiecare dăruită de soţul ei cu ocazia publicării unei noi cărţi. Fuma fără încetare, răsucindu-şi singură ţigările, din materii prime pe care le purta cu ea într-o cutie de carton pe al cărei capac se putea citi numele unui cunoscut fabricant de corsete, şi înfigîn-du-le într-un portţigaret lung, care conferea gesturilor ei un plus de înflorituri teatrale. Cîteodată fuma trabuc. Dar era energică şi atletică, îi plăceau badmintonul, înotul, călăria şi mersul cu triciclul. Simţea că în multe privinţe erau spirite înrudite. Era la fel de prolifică şi de pusă pe treabă ca el şi îi plăcea la fel de mult să-şi scrie porţia de cuvinte în cursul dimineţii, într-o stare de concentrare intensă şi solitară, ca să fie liberă tot restul zilei să facă mişcare şi să se distreze în compania amicilor, cu cît mai mulţi, cu atît mai bine. întocmai ca el, era impulsivă, agitată, se plictisea repede şi era predispusă la schimbări bruşte de dispoziţie.

Hubert Bland era un personaj la fel de bizar şi de impresionant, dar în cazul lui era mai dificil să potriveşti laolaltă diversele părţi ale personalităţii pentru a obţine un întreg logic, care să poată fi explicat. Făcuse parte dintr-un grup mic care se desprinsese dintr-o societate utopistă numită „Noua Viaţă" pentru a înfiinţa Societatea Fabiană în 1884 şi de atunci fusese neîntrerupt trezorier onorific al acesteia, dar nu era un membru tipic. Vederile lui erau un amestec straniu de elemente progresiste şi reacţionare: considera că fabienii ar trebui să pună umărul la formarea unui partid socialist independent şi o ajutase pe Annie Besant să organizeze faimoasa grevă a fetelor de la compania de chibrituri Bryant & May, dar era şi un imperialist fervent şi se opunea dreptului la vot al femeilor, în virtutea ideii că, odată ce capitalismul avea să fie abolit, n-ar mai fi fost nevoie de vot. Se pretindea romano-catolic şi se abţinea cu scrupulozitate de la consumul de carne în zilele de vineri, însă nimeni nu-1 zărise vreodată duminica la biserică, înfăţişarea lui era frapantă, dar friza exagerarea unei caricaturi - caricatura unui colonel coleric pensionat, să zicem, sau a unui bancher din tabăra conservatorilor. Era un bărbat înalt şi solid, cu păr şi sprîncene argintii, dar cu mustaţă neagră, posibil vopsită, deasupra gurii severe, cu colţurile întoarse în jos. Purta un monoclu prin care îşi aţintea privirea ameninţătoare asupra oricui îndrăznea să-l contrazică în discuţii. Nu era genul de om cu care să-ţi doreşti o confruntare, fiindcă era expert în arta boxului şi, potrivit lui Wallas, în locuinţa din Londra avea o flintă, cu care îşi demonstra uneori forţa înşfă-cînd-o din rastel cu o singură mînă, ca pe un revolver. Avea obiceiul să poarte redingotă neagră şi joben şi se prezenta drept om de afaceri, deşi la o cercetare sumară afacerile cu pricina păreau să se rezume la faptul că lucrase cîndva într-o bancă, în realitate era jurnalist şi eseist, şi încă unul capabil, cu un stil fluent, plăcut şi cu multiple competenţe; vreme de mulţi ani deţinuse în gazeta Sunday Chronicle din Manchester o rubrică regulată ce-şi avea cititorii ei loiali în nordul Angliei. Colaborase împreună cu soţia sa la numeroase proiecte literare şi jurnalistice încă de la începutul căsniciei lor, însă mai tîrziu Edith ajunsese prin propriile forţe principalul susţinător financiar gospodăriei, iar Hubert nu prea gusta această schimbare de statut şi o contracara cu felul său de-a fi arogant şi despotic.

Nu se prea topea după Hubert Bland, însă îi tolera metehnele de dragul prieteniei cu Edith. Soţii Bland erau amîndoi cu vreo zece ani mai în vîrstă şi îşi începuseră de timpuriu viaţa de familie. Aveau patru copii: Paul şi Iris, care împliniseră douăzeci şi doi, respectiv douăzeci şi unu de ani

la vremea cînd •e cunoscuseră cele două familii, Rosamund, care avea şaisprezece ani, şi John, care avea trei. Mai existase un băiat, pe nume Fabian, care ar fi avut la vremea aceea şaptesprezece nni, dacă n-ar fi murit tragic cu doi ani în urmă, după o operaţie de îndepărtare a polipilor. Cei doi copii ajunşi la vîrsta adultă erau destul de retraşi, dar în feluri diferite, sfios în cazul lui Paul, posac în al lui Iris, în vreme ce Rosamund era o fată sociabilă şi plină de vino-ncoace, cu forme bine dezvoltate pentru vîrsta ei. John era prea mic ca să-şi dezvăluie trăsăturile de caracter, dar promitea să fie un bun tovarăş de joacă pentru Gip. II îngrijea o bonă-menajeră pe nume Alice Hoatson, căreia i se spunea adesea „Şoricelul" şi care era de asemenea însoţitoarea şi asistenta lui Edith, fiind tratată mai degrabă ca un membru al familiei decît ca o servitoare şi mergînd cu ei peste tot. In pofida diferenţei de vîrstă, soţii Wells şi soţii Bland aveau multe în comun. Ambele cupluri îşi cîştigaseră prosperitatea prin profesia scrisului, fără să fi beneficiat de siguranţa vreunei moşteniri sau rente ori de educaţia tradiţională a clasei de sus (nici unul din membrii familiei Bland nu fusese la vreo universitate); ambele erau comunicative şi mereu în căutare de companie şi ambele, în ciuda unor diferenţe punctuale, împărtăşeau acelaşi program în linii mari progresiv. însă soţii Bland îşi duceau viaţa cu un entuziasm flamboaiant şi cu o boemă desconsiderare a convenţiilor, care prin comparaţie îl făceau să simtă că el şi Jane erau puţin cam provinciali şi cam burghezi. Nu ajunsese pînă la a-i invidia pe soţii Bland pentru stilul lor de viaţă - care era prea nechibzuit şi zgomotos pentru gustul său dar cîte un scăldat ocazional în acest stil adăuga o bine-venită culoare şi varietate existenţei sale şi-a lui Jane.

Dymchurch, locul unde se întîlniseră şi socializaseră pentru prima dată cele două familii, era un sătuc plăcut şi cam apatic, adăpostit de briza mării prin faptul că se afla sub nivelul ei şi binecuvîntat cu o superbă plajă de nisip. Soţii Bland, care veneau aici în fiecare vară de ani de zile, stătuseră la început în gazdă, apoi îşi cumpăraseră o căsuţă. Dar pentru a aprecia pe de-a-ntregul ţesătura complicată a existenţei soţilor Bland trebuia să-i cunoşti în decorul locuinţei lor de la Londra. Nu că ar fi fost la propriu în Londra - era în Eltham, Kent, înconjurată de păşuni -, dar Londra se furişa inexorabil din ce în ce mai aproape, iar proprietatea lor era legată de metropolă prin trenuri ce opreau într-o staţie plasată convenabil în apropierea casei şi care primise chiar numele acesteia : Well Hall.

Edith, care locuise cu familia ei într-o serie de case înşiruite sau cu cîte un perete comun cu vecinii, precum căminul familiei Bastable din Lewisham Road, ce creşteau treptat în dimensiuni şi îmbunătăţiri, dar rămîneau iremediabil banale, îşi găsise în Well Hall casa visurilor ei, un sălaş potrivit pentru un scriitor, cu atît mai mult pentru unul care scrie cărţi pentru copii. Fusese construită în secolul XVIII, din cărămidă roşie, iar acum purta un acoperămînt gros de viţă - poate cu folos, fiindcă nu era o clădire deosebit de frumoasă, în schimb era unică şi construită pe un loc care prezenta interes istoric.

— Casa în stil Tudor originală i-a aparţinut familiei Roper, îl informă Edith în timp ce îi făcea pentru prima dată turul proprietăţii. Fiica preferată a lui Thomas More, Margaret, s-a măritat cu William Roper şi se spune că, după ce tatăl ei a fost executat, ea i-a adus aici capul şi l-a îngropat în grădină.

— Serios? Unde? întrebă el cu înflăcărare.

— A, nimeni nu ştie unde, răspunse Edith. De ce te interesează atît de tare ?

— Am citit Utopia lui More, spuse el. Am de gînd să scriu o utopie modernă şi m-am uitat la exemplele din literatura clasică. A lui More e de departe cea mai bună.

— Avem şi o fantomă, zise Edith.

— Desigur! Ce-ar fi un loc ca ăsta fără o fantomă? Ar fi ca o locuinţă modernă fără ţevi de apă.

— Adevărul e că nu m-ar deranja să am o instalaţie de apă modernă la Well Hall, spuse ea. Dar am cheltuit deja o avere ca să facem casa asta bună de locuit. Era dărăpănată în ultimul hal cînd am cumpărat-o.

— Şi fantoma ? E Thomas More care-şi caută căpăţîna ?

— Nu. S-ar putea să fie Margaret. Ea - sînt convinsă că e o femeie - cîntă încet de tot la spinetă în camera de alături -întotdeauna în camera de alături, indiferent în ce loc te-ai afla. Dar nu e absolut deloc înspăimîntătoare. Cîteodată, cînd sînt foarte absorbită de lucru, aud un suspin uşor şi am senzaţia că priveşte peste umărul meu la ce scriu, dar cînd mă uit în jur nu-i nimeni.

— Şi e un suspin de satisfacţie sau de dezamăgire?

— Cînd de-un fel, cînd din celălalt.

— Probabil e o proiecţie a propriilor tale sentimente legate de munca ta din acel moment.

— Da, m-am gîndit că asta o să spui. Nu crezi în fantome, nu-i aşa ?

— Nu, dar recunosc că le sînt folositoare scriitorilor de ficţiune, răspunse el.

Well Hall se înălţa pe trei niveluri şi avea în partea din spate un balcon şubred, ce dădea spre o grădină suficient de mare pentru a se desfăşura în ea jocuri de tenis şi badminton, mărginită pe trei laturi de un canal care permitea înotul şi plimbările cu barca pe timp de vară sau patinajul în zilele de Iarnă cu îngheţ. Dincolo de canal erau tufărişuri, doi cedri uriaşi în care zăboveau şi ţipau bufniţe, o livadă sălbăticită şi diverse construcţii care foloseau la cazarea musafirilor cînd se umpleau dormitoarele din locuinţă, fiindcă la soţii Bland era trafic mare de invitaţi. Cei poftiţi la cină veneau cu trenul dinspre Cannon Street, schimbînd la Blackheath, şi adesea pierdeau ultimul tren de întoarcere, ori pentru că masa începea tîrziu, ori pentru că aveau parte de distracţii suplimentare -dansuri, jocuri de pantomimă, de rime, de-a pipăitelea pe-ntu-neric - prea multe ca să se poată rupe de acolo. Dacă erai Invitat pentru tot weekendul, era de preferat să soseşti cu trenul mai devreme, ca să prinzi o cameră înainte de-a ajunge grosul petrecăreţilor. Cina se servea pe o masă lungă din sala mare aflată chiar la intrare, astfel că uşa principală rămînea Încuiată, iar musafirii erau întîmpinaţi de un bilet pe care scria „Uşa din faţă s-a mutat în spate". Serile de duminică erau de regulă rezervate simpozioanelor pe teme politice la care oratori precum fraţii Chesterton şi Hilaire Belloc intrau în dezbateri cu Shaw, Bland şi cu fabieni mai

tineri în faţa unui public de pînă la patruzeci de persoane.

Observa cîteodată la Hubert Bland semne de îngrijorare privind costul acestei ospitalităţi extinse, dar de vreme ce ascensiunea lui Edith era sursa fondurilor, soţul ei nu-şi putea permite să obiecteze. Ei îi făcea mare plăcere să joace rolul gazdei generoase şi era mereu însoţită de unul sau mai mulţi tineri admiratori. Cît de platonice erau aceste relaţii constituia un subiect nesecat de speculaţii şi bîrfe. Se zvonea că avusese cu ani în urmă o idilă înflăcărată cu poetul Richard Le Gallienne şi că ameninţase să fugă cu el după o ceartă cu Bland, iar după spusele lui Wallas, înainte de asta fusese o vreme îndrăgostită de Bernard Shaw.

— Cred că pînă la un punct el i-a împărtăşit sentimentele, zise Wallas, fiindcă avea cunoştinţă de faptul că Bland nu era cel mai credincios soţ de pe lumea asta, dar nu voia să se

implice pînă peste cap. însă ea s-a ţinut de el. îl pîndea In Muzeul Britanic, iar el nu reuşea s-o ţină departe de locuinţ* lui decît ducînd-o în plimbări extenuante prin toată Londra.

Judecind după bîrfele care circulau printre fabieni, Bland era tare departe de imaginea soţului credincios, deşi felul cum reuşea să-şi împace latura aceasta a comportamentului cu sen tinţele despre principiile morale ale sexului pe care le emiten în public era una dintre multele enigme ale caracterului său, Oricum o luai, era o familie foarte departe de normele convenţionale, iar el se întreba adesea amuzat ce-ar crede cumpărătorii avizi ai cărţilor lui E. Nesbit cu princhindei avînd mămici şi tătici respectabili din clasa de mijloc dacă s-ar nimeri la Well Hall şi ar avea ocazia s-o vadă pe autoare prezidîndu-şi petrecerile.

în 1904 Edith înregistră din nou un mare succes, cu Pasărea phoenix şi covorul, scoasă pe piaţă, ca de obicei, la ţanc pentru vînzările de Crăciun. Această carte adăuga o dimensiune nouă operei sale prin faptul că îmbina fără cusur fantasticul şi realul recognoscibil - cu mai multă dibăcie, trebui el să recunoască, decît Doamna Mării. îi scrise o scrisoare, adresată în glumă Cucoanei aghezmuite, în care o felicita cu sinceritate: Dă-i înainte Crăciun după Crăciun, fără să ratezi vreunul, cu cite o jj carte ca asta şi în şase ani vei deveni o instituţie naţională, j Nimic nu se poate pune împotrivă. Orice familie care se respectă te va cumpăra automat şi vei fi bogată mai presus decît în visurile avarului, iar eu mă voi prosterna cu fruntea în ţărînă 1 sub imboldul admiraţiei faţă de măiestria ta artistică naturală. ,■

El însuşi terminase de curînd, cu destulă dificultate, un i roman în maniera dickensiană a realismului comic, intitulat Kipps, cu care se luptase intermitent timp de cîţiva ani. Era chiar povestea vieţii sale, aşa cum s-ar fi putut desfăşura dacă i-ar fi lipsit talentul, inteligenţa şi puterea voinţei. Arthur Kipps, aidoma lui Bertie Wells, era nefericitul ucenic al unui postăvar de la malul mării, complet lipsit de speranţa că ar putea evada prin propriile eforturi dintr-o viaţă de calicie trud- I nică. O moştenire neaşteptată îi permise să înceapă o viaţă de gentleman, însă fără beneficiile unei educaţii adecvate şi în lipsa unor daruri din născare, se dovedi incapabil să joace acest rol şi ajunse să fie exploatat şi umilit de sclivisiţii printre care se amestecase. La un moment dat în alcătuirea romanului

Intenţionase să-l convertească pe Kipps la socialism, pentru ca MHtfel să-i ofere izbăvirea, dar

pe măsură ce se implica tot mai mult în dezbaterile politice ale fabienilor, îi era tot mai dificil «A contopească genul acesta de discurs cu vocea auctorială lovială şi hazlie a cărţii pe care o scria. în acelaşi timp lucra la O utopie modernă, care constituia un vehicul mult mai adecvat pentru propriile sale idei politice, aşadar hotărî că Arthur Kipps trebuia să-şi găsească în final fericirea căsătorindu-se cu o Huâră servitoare şi mulţumindu-se să administreze o mică librărie. Cînd îi trimise manuscrisul agentului său, Pinker, recunoscu faptul că ultima secţiune a romanului era rasolită... însăilată din fărîme şi petice, dar pînă la urmă bine adusă din condei. Ştia că primele două treimi erau mai bune decît orice ultceva mai scrisese în aceeaşi manieră şi cu siguranţă mai nrnuzante; şi credea că, odată ce ţi-ai captivat definitiv cititorii, ni îţi vor ierta multe scăpări. Reacţia lui Pinker îi confirmă Ideea aceasta, iar cartea fu imediat acceptată de Macmillan pentru publicare în toamna lui 1905.

înaintea ei, în primăvara aceluiaşi an, fusese publicată O utopie modernă, care stîrnise mare agitaţie, în special printre l'abieni. în continuarea Anticipaţiilor, cartea afirma că omenirea dispunea de metodele necesare pentru a eradica sărăcia şi bolile, cu singura condiţie de a-şi afirma dorinţa şi inteligenţa de-a face asta - Ştiinţa, o servitoare super calificată, stă în spatele stăpînilor ei certăreţi şi prost-crescuţi, aflaţi în posesia unor resurse, aparaturi şi leacuri pe care sînt prea proşti ca să le folosească -, dar vădea o mai mare îndrăzneală, speculînd asupra tipului de societate care ar putea evolua dacă acest fapt s-ar combina cu o schimbare radicală în sistemul de guvernă-mînt al oamenilor. Instrumentul lui narativ fundamental era o aplicare a unei teorii pe care o auzise din gura specialiştilor în fizică teoretică, şi anume că s-ar putea să existe şi alte universuri, paralele cu universul cunoscut de noi. Se presupunea că ar fi posibilă trecerea dintr-unul în altul, unde s-ar putea să descoperi chiar lumea care îţi este deja familiară, însă schimbată în bine, şi să-ţi întîlneşti alter egoul, transformat şi el asemenea. Astfel s-a întîmplat cu naratorul din O utopie modernă şi cu tovarăşul său cam prostănac, botanistul. Pe cînd mergeau prin Alpii Elveţieni, au privit în prăpastia din partea către Italia şi iată! Cît ai clipi din ochi ne aflam în cealaltă lume. Era o lume a ordinii şi a raţiunii, a frumosului şi a confortului,

a păcii şi a bunăstării minţii şi trupului şi, desigur, avea o guvernare mondială - nu aleasă democratic, ci alcătuită din „nobilime voluntară", pe modelul gardienilor republicii lui Platon. El îi numise Samurai - castă de bărbaţi şi femei austeri, devotaţi şi capabili, care administrează treburile umanităţii în folosul binelui comun. Sub Samurai existau patru clase, fiecare cu trăsătura ei caracteristică: Poeticii, cei creativi, Cineticii, cei dotaţi cu inteligenţă practică, Obtuzii, cei fără nici o aptitudine, şi Infamii, cei lipsiţi de simţ moral. Primele trei erau îndrumate de Samurai astfel încît să contribuie cît mai adecvat la binele obştesc, în vreme ce Infamii, fiind înclinaţi către nelegiuiri, erau obligaţi să locuiască pe insule îndepărtate, sigure, unde îşi direcţionau infamiile unii împotriva altora. Nu existau puşcării în Utopia, fiindcă nu există nici un om atît de înţelept, atît de bun şi care să ceară o plată atît de mică pentru a se angaja la o închisoare, întrucît închisorile necesită personal, îi plăcea să-şi descrie în detaliu societatea ideală, în special regulile ei privind sexul şi căsnicia, în care se reflectau unele dintre negocierile sale curente cu Jane pe tema relaţiei lor. în Utopia sa căsătoria le era rezervată celor care îşi doreau copii, altminteri relaţiile sexuale nu erau o chestiune care să prezinte interes pentru stat, iar contraceptivele eficiente se găseau la liber. Femeile măritate primeau de la stat stipendii pentru maternitate, ceea ce le oferea independenţa, dar întrucît trebuia cunoscută descendenţa copiilor, li se cerea, sub ameninţarea divorţului, să le rămînă credincioase soţilor. Bărbaţii

căsătoriţi erau însă liberi să facă sex cu alte femei, cu condiţia ca soţiile' lor să nu aibă nimic de obiectat. La nivel romanesc comun, principala sursă de interes a cărţii era personajul botanistului, un ins jalnic, care în lumea reală era chinuit de frustrări sexuale din cauză că morala şi bunele maniere convenţionale îl paralizau cînd venea vorba s-o smulgă pe femeia pe care o iubea, şi care îl iubea la rîndul ei, de lîngă bărbatul cu care ea se căsătorise dintr-o greşeală. Situaţia aceasta îl făcea pe botanist nesimţitor la farmecul Utopiei, iar refuzul său de a-şi întîlni propriul alter ego utopian declanşă întoarcerea bruscă, a lui şi a naratorului, într-o Londră murdară şi deprimantă, unde pancartele publicitare ale ziarelor anunţau cele mai recente crize şi atrocităţi, iar o tînără mamă zdrenţăroasă şi murdară, purtîndu-şi în braţe cel mai recent adaos la naţiunea imperiu■ lui, iese dintr-un magazin de băuturi, cam nesigură pe picioare, ştvrgîndu-se temeinic la gură şi la nas cu dosul mîinii crăpate ft roşii....

Cartea a fost recenzată şi discutată pe larg şi i-a întărit poziţia în rîndul fabienilor, în special printre membrii mai tineri, care răspunseră cu entuziasm viziunii sale pline de cutezanţă. Se aştepta la mai multe critici din partea Vechii (lăşti, fiind perfect conştient de faptul că utopia lui elitistă nu prea semăna cu modelele ortodoxe ale socialismului, însă reacţia lor se dovedi a fi per ansamblu surprinzător de favorabilă. I>c fapt, nici soţii Webb, nici soţii Bland nu erau suporteri entuziaşti ai sistemului democratic în exerciţiu şi nu erau prea încrezători nici în ideea de-a suplimenta puterea aflată în inîinile maselor needucate. într-o lume ideală, se închipuiau -în special soţii Webb - într-o postură destul de asemănătoare cu a Samurailor lui, împărţind cu altruism lapte şi miere întregii comunităţi prin aplicarea inteligenţei lor superioare în chestiunile practice, fără a fi nevoiţi să răspundă în faţa nimănui. Doar cutumele sexuale din Utopia lui cauzară unele ridicări din sprîncene şi strîngeri din buze, sugerînd necazurile ce aveau să vină.

în luna iunie a acelui an muri mama sa, după ce căzuse pe scara din casă. în ultimii ani se cufundase treptat în senilitate şi nu mai era capabilă să înţeleagă pe deplin nivelul la care se ridicase fiul ei pe plan mondial. Exista o fotografie făcută de Jane, cu ei doi şezînd unul lîngă altul pe terasa însorită de la Spade House chiar în anul anterior morţii sale, o imagine grăitoare în privinţa relaţiei dintre ei şi a stării mentale a mamei. El, îmbrăcat lejer, într-un costum de vînătoare din lînă moale, şedea picior peste picior şi cu o mînă pe genunchi, dar aplecat într-o parte şi în faţă în efortul de a-i atrage atenţia, pe cînd ea, ascunsă pe de-a-ntregul într-o rochie neagră cu fusta pînă la pămînt şi purtînd bonetă pe cap, imaginea fidelă a defunctei regine Victoria în anii văduviei, privea în cu totul altă parte, cu o expresie de zăpăceală amestecată cu teamă pe faţa albă şi rotundă. E evident, nu-i venea să creadă că o casă splendidă şi luxoasă ca aceea putea să-i aparţină lui Bertie al ei sau că ajunsese în posesia sa pe căi cinstite. Propriul ei tată îi înşelase pe mama şi pe fraţii ei în legătură cu starea lui financiară şi murise nelăsîndu-le moştenire nimic altceva decît o ipotecă şi o sumedenie de alte datorii. Era clar că femeia se aştepta să apară în orice clipă portăreii, care să înceapă să scoată mobila din Spade House, şi nimic din ce-i tot povestea el despre veniturile pe care le obţinea de pe urma cărţilor sale sau despre cercurile înalte în care se învîrtea nu-i putea risipi neliniştile. Relatările lui despre întîlniri pe picior de egalitate cu lorzi şi lady şi cu membri ai cabinetului ministerial erau fanteziste şi de neînţeles pentru ea, la fel cum fuseseră şi romanele lui ştiinţifice cînd încă mai era capabilă să le citească. „Inchipuie-ţi“, murmura ea neîncrezătoare la tot ce-i spunea el. „închipuie-ţi ce chestie."

Cînd ea muri, îl îndureră faptul că nu-i înţelesese şi nu-i apreciase niciodată cu adevărat succesul.

II obţinuse în urma unei confruntări a voinţelor între ei doi, din care el ieşise victorios, şi l-ar fi bucurat ca ea să poată conştientiza recunoaşterea faptului că el avusese dreptate şi ea se înşelase, iar asta să-i facă plăcere. Atunci s-ar fi făcut în sfîrşit pace între ei. Dar nu le-a fost dat aşa ceva. Cînd o întinseră în sicriu, înfăşurată într-un şal de dantelă albă, el o sărută pe fruntea rece şi dură ca marmura şi o fotografie înainte să se lase deasupra ei capacul, pentru a fi înşurubat de sicriu. Nu era însă o amintire care să-i aline dorul mai tîrziu; buzele ei erau strînse într-o expresie ce s-ar putea descrie doar ca dezamăgire profundă faţă de tot ce-i oferise viaţa. Printre lucrurile ei descoperi un jurnal început în vremea tinereţii, o lungă litanie de nemulţumiri, mai ales la adresa tatălui ei, a cărui inefîcienţă o forţase să se apuce de muncă, şi a soţului ei, care o smulsese din poziţia confortabilă pe care o obţinuse la acea slujbă şi o condamnase la ani de servitute fără plată pe post de nevastă casnică, într-o locuinţă doar cu puţin mai răsărită decît o maghernită. Singura bucurie din viaţa ei fusese fiica sa, Frances, „Possy", care murise de apendicită la vîrsta de nouă ani, iar în mintea ei apăruse convingerea că al treilea şi ultimul fiu îi fusese trimis ca să înlocuiască acel copil sfînt, aşteptare pe care în mod categoric el nu reuşise s-o împlinească. Pe măsură ce citea, se simţea împărţit între mila provocată de viaţa nefericită a mamei sale şi groaza faţă de făptura lipsită de generozitate, egocentrică, ipocrit evlavioasă în care o transformase nefericirea asta.

Moartea ei îl necăjea, dar nu voia să împărtăşească astfel de gînduri cu Jane sau cu oricine altcineva. In săptămînile care urmară înmormîntării se simţi irascibil şi neliniştit, incapabil să-şi vadă de cartea pe care începuse s-o scrie, intitulată

In zilele cometei. Se ciorovăia întruna cu Jane pe mărunţişuri iln-ale gospodăriei şi ţipa mînios la băieţi cînd făceau prea multă gălăgie în grădina de sub fereastra cabinetului său, provocîndu-i micului Frank crize de plîns.

— Ce se-ntîmplă cu tine? îl întrebă Jane.

— Trebuie să plec de-aici, spuse el.

— Şi unde să te duci ?

— Nu ştiu. Poate la Reform. Aş putea să lucrez în biblioteca (In acolo.

Fusese primit prin vot în faimosul club - încă un trofeu la colecţie — în luna martie. Puse într-o valiză cîteva lucruri şi manuscrisul de la în zilele cometei şi porni spre Londra, însă pe drum îşi dădu seama că ideea de-a sta la Reform în miez de iulie, cînd toţi membrii clubului pe care îi cunoştea, ca Arnold Hennett şi Henry James, erau la ţară sau peste hotare, nu-1 mai atrăgea deloc. Avea nevoie de companie, de cineva care să-i urate înţelegere. Se gîndi la Edith Bland.

Nu-i telegrafie în avans, ci sosi la Well Hall neinvitat şi neanunţat, cu valiza după el, şi-i spuse lui Edith, care venise în Hala de la intrare să vadă cine sunase:

— Salut, Ernest, am venit să stau aici cîteva zile.

— Ce surpriză drăguţă! zise ea, cu faţa luminată de un Hurîs bucuros, luîndu-i mîna şi sărutîndu-1 pe obraz.

— Poate te-ntrebi de ce..., începu el, dar ea îl opri cu un gest.

— Oricînd e o încîntare să te vedem, H.G. Rămîi cît doreşti.

In seara aceea familia jucă şarade bazate pe titlurile cărţilor

lui ca să-l distreze şi să-l facă să se simtă în largul său. Paul se aşeză la o masă, citind din nişte manuale de şcoală şi luînd notiţe, în vreme ce micul John, costumat în Cupidon, mima că întinde arcul şi trage săgeţi în el. Ghici imediat Dragostea şi domnul Lewisham, dar se prefăcu nedumerit o vreme ca să le ofere şi actorilor partea lor de distracţie. O lucrare interpretată de Edith şi de bona-menajeră Alice Hoatson îl ţinu mai mult timp în nesiguranţă, pînă ce exclamă: Anticipaţii!“. Rosamund, care era acum o tînără de optsprezece ani remarcabilă, cu un chip frumos şi forme rotunde, o jucă pe Doamna Mării, mimînd că înoată în timp ce Hubert Bland o urmărea prin cameră cu o plasă de prins creveţi. Nu putu să nu contribuie şi el la distracţie cu cîteva improvizaţii după lucrări de Nesbit, care primiră aplauze călduroase. De săptămîni întregi nu mai avusese o asemenea sursă de bună dispoziţie, iar cînd se duse la culcare era plin de optimism.

— Sper să nu te deranjeze dacă mîine nu-mi fac apariţia pînă la prînz, îi spuse Edith după ce-i urase noapte bună. Lucrez dimineaţa.

— Şi eu, răspunse el.

— Atunci, e perfect.

I se oferiseră două dormitoare - unul la primul etaj, în care să doarmă, celălalt la etajul al doilea, în care să scrie, avînd un birou la fereastra cu vedere către poarta din faţă şi către o căsuţă ce fusese onorată cu numele de „Ghereta". Insă vremea era frumoasă în acea săptămînă, iar el şi Edith lucrară în majoritatea zilelor afară, în unghere ascunse ale grădinii, complet separaţi, astfel încît să nu se distragă reciproc. Dacă pornea într-o mică plimbare ca să-şi dezmorţească picioarele şi să mediteze la următorul episod din romanul său, o zărea uneori şezînd în foişor, cu capul aplecat asupra unui teanc de foi, mişcînd peniţa cu iuţeală pe suprafaţa hîrtiei, oprindu-se, tăind, ridicînd privirea spre cer în căutarea inspiraţiei, apoi scriind iar. Uneori lucra necontenit pînă după-amiaza, cînd se oprea pentru un ceai şi o partidă de badminton sau o plimbare cu barca pe canal. Era sub presiune, scriind simultan la două foiletoane şi luptîndu-se să rămînă cu un episod sau două în avans faţă de termenul de predare. Copiii căii ferate apărea lunar în The London Magazine încă din ianuarie, iar volumul complet urma să fie publicat la timp pentru Crăciun; Talis-manul apărea din mai în The Strand şi urma să se termine în aceeaşi lună a anului următor. Folosea acelaşi gen de dispozitiv magic ca şi în poveştile anterioare pentru a-i transporta pe copiii britanici din moderna Londră în vremuri şi locuri îndepărtate, în care îi aşteptau aventuri primejdioase.

— De fapt, talismanul e maşina timpului în cărţile tale, remarcă el pişicher într-o după-amiază, pe cînd sporovăiau despre munca lor.

— Recunosc că îţi sînt îndatorată, H.G., răspunse ea. Şi cît de curînd o să mă mai îndatorez cu ceva. Am recitit O utopie modernă şi mi-a plăcut mai mult decît prima dată. Plănuiesc un capitol în care personajele mele să călătorească într-un viitor în care şcoala e atît de frumoasă, încît copiii plîng dacă nu pot să se ducă acolo.

— Abia aştept, zise el rîzînd.

Şedeau în grădină după ceai, la umbra unui castan cu frunzişul des, iar Rosamund, care nutrea ambiţia de-a călca pe urmele mamei sale, îi asculta cu nesaţ, pe de-a-ntregul captivată de dialogul dintre cei doi scriitori. Ceilalţi care luaseră parte la ceai intraseră mai toţi înapoi în casă, rămînînd doar trei dintre ei la masa de lemn şi cîteva viespi care se ospătau din farfuriile mînjite cu dulceaţă. Edith trase din portţigaret şi suflă fumul spre ei.

— îmi place la nebunie Talismanul, spuse el, mai ales cînd aduci personajele istorice în Londra modernă. Regina Babilo-nului încercînd să-şi recupereze bijuteriile dintr-o vitrină de la Muzeul Britanic... teribil de amuzant! Dar ştii ce, Ernest, cred că pînă la urmă Copiii căii ferate o să fie capodopera ta.

— Ah, sînt de aceeaşi părere! zise Rosamund. E pe atît de emoţionantă, pe cît e de haioasă. Mereu mor de nerăbdare să citesc următorul episod.

— Asta pentru că are o intrigă solidă, care traversează toată povestea, Rosamund, o lămuri el. Ce s-a-ntîmplat cu tatăl? Ce-a făcut? O să se întoarcă la familia lui? Vrem să ştim.

Şi aruncă o privire spre Edith.

— Păi, nu vă aşteptaţi să vă spun eu, zise ea zîmbind. Dar tu, H.G.? Despre ce e noul tău roman?

— Se petrece în viitor şi se numeşte în zilele cometei. Ştiai că la anul trebuie să apară iar cometa lui Encke ?

— Mă tem că nici n-am auzit de ea vreodată, răspunse Edith, iar Rosamund scutură şi ea din cap în acelaşi timp.

— Dar de cometa lui Halley ai auzit... asta trebuie să se întoarcă în 1910. Gîndindu-mă la cometele astea mi-a venit ideea pentru roman. Cozile lor strălucitoare conţin cantităţi mari de gaz şi recent s-a descoperit că gazul ăsta se poate scurge din coadă în cazul în care cometa trece prin cîmpul gravitaţional al altui corp ceresc, cum ar fi Pămîntul. îmi şi imaginez o cometă uriaşă care se apropie tot mai mult de Pămînt şi provoacă ditamai panica - fiindcă, dacă s-ar ciocni de planetă, efectul ar fi devastator, poate chiar sfîrşitul lumii -, chestie care se întîmplă tocmai cînd izbucneşte războiul între Anglia şi Germania. Mai apare şi o poveste de dragoste subminată de

gelozie. în cele din urmă, cometa asta nu se ciocneşte cu Pămîntul, doar trece la mică distanţă de el şi învăluie lumea în gazul ei, ceea ce are un efect benefic foarte ciudat: cufundă omenirea într-un somn adînc, din care se trezeşte renăscută, dîndu-şi seama ce prosteşte s-a purtat, cînd de fapt nu era nevoie de războaie şi gelozii, şi se apucă să reconstruiască lumea după noile principii.

— O altă Utopie, vasăzică, spuse Edith.

— Da, dar cu o poveste mai incitantă de data asta.

— Sună minunat! exclamă Rosamund privindu-1 cu ochii măriţi.

Mai tîrziu, înainte de cină, ieşi la o plimbare cu Edith. Traversară canalul şi se aventurară dincolo, pe tărîmul neîngrijit şi năpădit de vegetaţie, pînă ce ajunseră la un pavilion vechi, unde se aşezară pe o bătrînă sofa de nuiele şi depănară o conversaţie cît se poate de interesantă.

— De ce nu ţi-a plăcut O utopie modernă cînd ai citit-o prima dată? o întrebă el.

— Nu mi-a plăcut ideea că bărbaţii însuraţi pot să aibă relaţii extraconjugale, dar soţiile lor nu.

— Crezi că femeile măritate ar trebui să aibă şi ele aventuri amoroase ?

— Nu. Cred că nici ei, nici ele n-ar trebui să aibă, zise ea.

îl surprinse răspunsul acesta, care nu se potrivea cu ceea ce

ştia el despre istoria mariajului ei, dar nu putea să spună aşa ceva. Observînd tăcerea lui, ea continuă:

— Adică ştiu că au, trupul e slab, inima e impresionabilă... N-o să pretind că eu şi Hubert ne-am fost pe de-a-ntregul... Dar nu cred că ar trebui să primească aprobarea publică, să fie un lucru de la sine înţeles, ca în utopia ta. Cred că e mai bine să susţinem principiul tradiţional, care spune că relaţiile sexuale ar trebui să aibă loc numai în cuplurile căsătorite.

— Chiar dacă ştim că nu-i aşa ?

— Da. Dacă ai avea fiice ca Rosamund ai fi de acord cu mine. Fetele de vîrsta ei le ştiu pe toate şi nu se tem de nimic. Nu cred în religie, citesc orice carte au chef, Darwin, Marx, romane franţuzeşti, nu m-aş mira să aflu că şi Havelock Ellis9, fiindcă aşa le-am crescut noi, adică liberalii progresişti care sîntem şi-au crescut copiii astfel, într-o totală independenţă intelectuală. Asta îi face îngrozitor de vulnerabili. Nu-mi fac griji cu Iris, chiar dacă e la Slade10, unde se întîmplă tot soiul de lucruri. E o fată cu capul pe umeri şi o curtează un bărbat foarte drăguţ din administraţia civilă... Pe cînd Rosamund...

— Dar tu şi Hubert sînteţi romano-catolici, nu? Asta n-a... ?

îşi lăsă întrebarea neterminată, însă ea o ghici fără nici o

greutate.

— Am fost primiţi destul de recent în rîndul lor. Hubert în o mie nouă sute şi eu la doi ani după el. Era prea tîrziu ca să mai influenţeze cu ceva educaţia lui Rosamund. Mă tem că a ajuns o mică păgînă îngrozitoare.

Vorbele ei îl surprinseră, fiindcă Bland îi lăsase impresia că descindea dintr-o veche familie catolică din nordul Angliei, pe care Reforma o lăsase fără avere şi proprietăţi. Se feri să mai Bondeze discrepanţa aceasta, însă riscă o întrebare directă într-o chestiune care îl nedumerea încă şi mai mult:

— Nu vreau să fiu nepoliticos, Ernest, dar de ce v-aţi alăturat unei instituţii care se opune neclintit aproape tuturor principiilor pe care le susţin fabienii ?

Edith păru puţin jenată.

— Da, prietenii noştri care au aflat au fost surprinşi, unii chiar şi-au exprimat dezaprobarea. Hubert a fost întotdeauna atras de Biserica Romano-Catolică într-un fel mai degrabă romantic, ca-n romane, dar n-a făcut nimic în privinţa asta pînă să moară Fabian. Ştii povestea?

— Da, m-a întristat foarte tare cînd am auzit.

— Am născut o dată un copil mort - a fost destul de rău şi-atunci. Plus că mereu te înspăimîntă bolile cînd e vorba de copii mici. Dar să pierzi un fiu la vîrsta de cincisprezece ani, cînd avea toată viaţa înainte... şi ce băiat adorabil era, iubitul meu, preferatul meu...

Spre disperarea sa, ea începu să plîngă.

— Ernest... Edith... îmi pare rău. Uită că ţi-am pus o întrebare aşa de nelalocul ei, îi spuse. Hai să vorbim despre altceva.

— Nu, nu, e bine să mai vorbeşti despre lucrurile astea din cînd în cînd, răspunse ea scoţînd o batistă din mînecă şi ştergîn-du-şi lacrimile. Vezi tu, a fost o moarte atît de stupidă şi de inutilă, tocmai asta a făcut-o de nesuportat. Era doar o operaţie uşoară, făcută acasă, atît de uşoară, încît uitaserăm de-a bine-lea că era programată. Fabian săpa în grădină cînd au sosit chirurgul şi anestezistul, aşa că a trebuit să-l trimit să facă o baie şi să se schimbe în pijama ca să poată să-l opereze. Doctorii l-au lăsat să doarmă pînă cînd trecea efectul cloroformului. A fost o zăpăceală. Eu am crezut că Hubert era cu el, iar el a crezut că eram eu acolo. Cînd a intrat Hubert în dormitor, bietul Fabian era mort... se înecase şi se asfixiase cînd încă mai era sub anestezie. Bietul copil a murit singur. îţi poţi imagina cum ne-am simţit Hubert şi cu mine. Ne-a distrus pierderea iubitului nostru băiat, şi numai din vina noastră.

Izbucni iar în lacrimi.

— Nu trebuie să gîndeşti aşa, Edith, spuse el cuprinzîndu-i umerii cu braţul ca s-o aline. A fost doar un nenorocit de ghinion.

— Ştiu, zise ea, trăgîndu-şi şi suflîndu-şi nasul. Eşti foarte drăguţ că spui asta. Dar aşa ne-am simţit atunci. Lui Hubert i-a fost tare greu. Cred că a hotărît să devină catolic fiindcă îşi dorea să primească iertarea — la ei e cu spovedanie, ştii, din cea serioasă, nu imitaţia aia palidă de care ai parte în BA11. Cînd eşti acceptat, trebuie să-ţi mărturiseşti păcatele întregii vieţi, şi ţi se iartă toate. Se pare că a avut efect. El a fost în stare să se ierte. Şi-a redobîndit energia şi spiritul de pe vremuri. Aşa că m-am hotărît să-l urmez şi eu în Biserică.

— A avut efect şi pentru tine ?

— Pînă la un punct. Dar nu în aceeaşi măsură ca în cazul lui Hubert. Sinceră să fiu, nu sîntem nişte catolici prea buni, nici el, nici eu. Nu mergem la slujbă prea des - de fapt, rareori ne ducem. Dar e o mîngîiere faptul că aparţinem acestei Biserici. E plăcut să ştii că Biserica îţi este alături dacă ai vreodată nevoie, în momentele de criză profundă, de viaţă şi de moarte, cînd Societatea Fabiană, ca s-o spun pe aia dreaptă, nu-i de mare folos, zise şi îi zîmbi trist. Dragă H.G., ce amabil eşti că stai şi asculţi toate astea cu atîta răbdare. Şi ce ochi extraordinari ai.

Conştientizară amîndoi în acelaşi timp faptul că braţul lui încă îi mai înconjura umerii şi că feţele lor erau foarte aproape una de cealaltă. Păru absolut firesc să-şi pecetluiască discuţia cu un sărut, iar acesta nu fu nici pe departe unul cast şi cuviincios. Se sărutară pe buze, apăsat şi lung, timp în care el îi cuprinse talia cu celălalt braţ. Cînd sărutul se termină, Edith lyi lăsă capul pe umărul lui şi rămaseră tăcuţi cîteva clipe, în care el se întrebă - şi presupuse că la rîndu-i se întreba şi ea -ce să facă mai departe. Apoi Edith suspină, îşi îndreptă spatele şi se desprinse de braţul lui care o sprijinea.

— Poate ar trebui să ne întoarcem în casă, spuse ea.

Era aproape convins că, dacă ar fi avut puţină iniţiativă, s-ar fi bucurat de mai multe sărutări, şi cine ştie ce-ar mai fi putut urma? Trupul e slab, inima e impresionabilă... Edith era o femeie pasională, iar Bland era, printr-o potrivire fericită, plecat în nordul Angliei cu afaceri legate de jurnalismul său. Dar gîndindu-se mai bine, se simţi uşurat că nu profitase de ocazie ca să înceapă o passade cu ea. Motivele lui erau însă lipsite de cavalerism. Ea îl depăşea în înălţime cu cîţiva centimetri buni, iar cînd o strânsese în braţe pentru cîteva clipe, avusese măsura grosimii considerabile a trupului ei pe sub materialul fluid al rochiei. Cînd se imagină făcînd dragoste cu ea goală în pat, tabloul creat în mintea lui avea o nuanţă grotescă. Aşadar era perfect că între ei nu se rostise şi nu se întîmplase nimic irevocabil în pavilionul din grădină şi că putea păstra cu ea o relaţie de prietenie nevinovată, care în urma conversaţiei lor devenise mai intimă, dar nu căpătase şi complicaţii emoţionale. Cînd Bland se întoarse din călătoria făcută în nord, se simţi în stare să-şi privească gazda în ochi fără nici o remuşcare.

Bland era într-o dispoziţie excelentă, din motive ce i se revelară cînd ieşiră amîndoi, la propunerea lui, să ia o gură de aer după cina întîrziată din cauza sosirii sale. Era întuneric, dar

luna plină îi călăuzea pe potecă fără să mai aibă nevoie de ajutorul unei lămpi. Lumina ei proiecta pe gazon contururile clare ale copacilor şi te făcea să te gîndeşti că, dacă o cometă la fel de strălucitoare ar fi brăzdat cerul nopţii, toate obiectele ar fi avut cîte două umbre, fiecare orientată în altă direcţie; îşi puse în minte să folosească acest lucru în roman. Bland îl conduse prin grădina mărginită de canal către un colţ ce nu se putea vedea din casă, fiind ascuns de copaci şi tufişuri, se opri lingă un morman de compost şi se descheie la şliţ.

— întotdeauna îmi place să urinez în aer liber cînd am ocazia, ţie nu? zise Bland.

— Ei bine, sînt vreo cîteva lucruri pe care îmi place mai mult să le fac în aer liber, răspunse el imitîndu-1.

Nu era un stil de umor firesc pentru el, dar ori de cite ori se afla în compania unor bărbaţi precum Bland - Frank Harris sau Sidney Bowkett, spre exemplu —, se pomenea tras în acea direcţie, deşi în realitate se dispreţuia pentru complacerea într-un astfel de nivel inferior.

Bland rise cu subînţeles.

— Şi nu la badminton te referi!

Desfăcu picioarele, se lăsă uşor pe spate şi eliberă un arc de urină ce sclipi în lumina lunii şi izbi cu un şuierat dîmbul compact de frunze şi iarbă cosită.

— Eu, unul, prefer un pat mare şi frumos, cu arcuri zdravene, continuă el. Că tot veni vorba... Noaptea trecută mi-a fost de mare folos un pat din ăsta, ce îi aparţinea unei cunoştinţe, o tînără doamnă din Manchester. Am dus-o în paradis de trei ori în tot atîtea ore.

îşi isprăvi urinarea îndelungată cu un suspin de uşurare, îşi scutură penisul, îl băgă în pantaloni şi se încheie la loc.

— Nu-i rău pentru un bărbat de vîrsta mea, aşa e, Wells?

— Nu-i rău deloc, Bland, răspunse el, care terminase deja şi îşi aranjase hainele.

— Care-i recordul tău de-o noapte ? întrebă Bland pe cînd porneau mai departe.

— Nu ştiu. Pierd numărătoarea cînd ajung la numere din două cifre.

Bland izbucni într-un hohot de rîs gros şi îl bătu pe spate.

— Pungaşule! Dar dacă preferi s-o faci al fresco\ ar trebui să-ncerci la Blackheath, într-o noapte caldă, lîngă porţile Parcului Greenwich. Întîlneşti acolo tot felul de doamne interesante.

Nu rezistă să-l întrebe pe Bland cum împăca aventurile acestea cu învăţăturile religiei sale de adopţie.

— Nu-i un păcat conform credinţei tale, Bland?

— Sigur că da. E cît se poate de imoral, spuse el. Dar faptul de-a şti că-i un păcat îi dă sens. Pentru voi, ăştia care nu credeţi, n-are mai multă semnificaţie decît un strănut. Pentru noi înseamnă să ne riscăm sufletele nemuritoare. Din fericire, există mereu spovedania.

Se întrebă dacă Bland glumea, dar după toate aparenţele era absolut serios. Nu se putu abţine să-şi spună că, dacă Bland 12 îşi păstra păcatele pentru spovedania de pe patul morţii, înşira-r«n tuturor avea să necesite un timp riscant de lung, dar izbuti ■ft-şi păstreze gîndurile pentru sine.

Kămase la Well Hall o săptămînă şi făcu progrese remarcabile la scrierea romanului în zilele cometei. La finele secolului XX, naratorul, bătrînul Willie Leadford, îşi rememora viaţa de dinainte de marea schimbare adusă de cometă. Willie era un personaj care semăna destul de bine cu el însuşi cînd era tînăr -inteligent, dar strunit în ambiţii de originea umilă ce îl dezavantaja, şi frustrat sexual. Plasă capitolele de început în zona fabricilor de ceramică, riscînd să fie acuzat că bracona pe teritoriul lui Arnold Bennett[12], fiindcă asocia locul acela cu unul dintre cele mai negre momente din propria lui viaţă. însă descrierea locuinţei lui Willie reproducea cu destulă fidelitate Atlas House din Bromley:

în lumea veche, încăperea de spălat vase era, în case precum a noastră, o zonă umedă şi dezgustătoare, aflată de cele mai multe ori la subsol, în spatele bucătăriei întunecoase care ţinea loc şi de cameră de zi, iar la noi acasă era încă şi mai murdară, din cauză că în ea se căsca gura pivniţei de cărbuni, o groapă de murdărie neagră, din care se împrăştiau mereu pe suprafaţa neregulată a podelei de cărămidă fărîme ce scîrţîiau sub tălpi. Era zona „spălatului de vase“, acea activitate unsuroasă şi umedă ce avea loc după fiecare masă; atmosfera de aici era mereu încărcată de aburi ce tocmai se răceau şi amintirea verzei fierte, şi petele de funingine rămase în locurile unde a poposit pentru scurt timp crăticioara sau ceainicul, bucăţile de coajă de cartof înţepenite în sită sau în ţeava de scurgere şi zdrenţele de provenienţă indescriptibil de oribilă numite „cîrpe de şters vasele

Amintindu-şi viaţa de corvezi şi sacrificii a mamei sale în mediul acesta sordid, se luptă cu tot complexul de emoţii stîr-nite de moartea ei şi le transformă în portretul incisiv al unei femei ce era victima societăţii în care trăia. Fusese supusă prin 13 intimidare, ca atîtea alte femei la vremea aceea, prin forţa brută a lucrurilor acceptate de toată lumea. Rînduielile prezentului o dominau în asemenea măsură, încît ajunsese să venereze supunerea oarbă. O îngenuncheaseră, o îmbătrîniseră, o prădaserd de lumina ochilor, încît ajunsese la cincizeci şi cinci de ani să se uite la mine prin lentilele unor ochelari ieftini, abia desluşin-du-mi chipul, o umpluseră de spaime şi nelinişti... Prin intermediul obsesiei alimentate de gelozie furioasă a lui Willie faţă de fosta sa iubită Nettie şi faţă de noul bărbat din viaţa ei, aristocratul Verrall, îşi sonda propriile sentimente faţă de Isabel de după divorţ şi din momentul recăsătoririi ei. Ca întotdeauna, scrierea acestor lucruri sub forma ficţiunii, cu libertatea de a schimba, de a îmbunătăţi, şi cu înţelegerea ulterioară a propriei experienţe, se dovedi cathartică.

Plimbîndu-se prin grădină înaintea mesei de prînz, în ultima sa zi de şedere acolo, se întîlni cu

Rosamund şi avu sentimentul acut că nu era o întîmplare. Trecea prin umbra pergolei cînd ea apăru din celălalt capăt şi se apropie de el zîmbind, ca o ţărăncuţă frumuşică ieşită din vreo poemă pastorală, cu picioarele goale în sandale, cu o pălărie de pai şi o rochie lejeră din muselină albastră, al cărei decolteu îi avantaja pieptul generos.

— Aţi terminat lucrul pe ziua de azi, domnule Wells?

— Da, am ajuns la finalul unui capitol şi nu mă simt pregătit să-l încep pe următorul. îl las pe mîine, cînd ajung acasă.

— Tocmai am auzit că plecaţi de la noi. Ce păcat, a fost o încîntare să vă avem aici. Aţi devenit un membru al familiei.

— Pentru mine a fost o încîntare. Dar am familia mea - şi chiar trebuie să mă întorc la ea. Stăm aici? spuse el, arătînd spre o bancă. Well Hall e raiul scriitorului, adăugă după ce se aşezară amîndoi.

— Ei, o fi pentru dumneavoastră..., zise ea, lăsînd să i se citească o uşoară îmbufnare în felul cum îşi mişcă buzele şi maxilarul.

Asemenea mamei sale, avea o bărbie cărnoasă şi senzuală ce amintea de frumuseţile lui Rossetti, deşi nu le semăna şi în privinţa coafurii: părul ei era tuns scurt, blond şi delicat vălurit.

— Cred că şi tu ai aspiraţii literare, Rosamund.

— Da. Păi, chiar am publicat cîteva cărţi pentru copii.

— Serios? N-am ştiut. Felicitări.

— A, nu-s mare lucru... nu mă laud cu ele. Cărticele pentru copilaşi. Una se cheamă Poveştile pisicii, cealaltă - Poveştile văcuţei. Sînt doar nişte scrieri la comandă, zău - Edith mi-a făcut rost de angajamente. Mi-au adus bani de buzunar folositori, dar atîta tot. Vreau să scriu ceva mai pentru adulţi, mai original, însă e greu cînd părinţii tăi sînt doi scriitori faimoşi şi plini de succes ca Edith şi Hubert, care sînt mereu cu ochii pe tine. Şi pe urmă fac mare caz dacă vreau să mă duc şi eu singură undeva. Cum să ajung vreodată scriitoare dacă nu capăt nici un pic de experienţă ?

— O să vină şi asta. Ai toată viaţa înainte, zise el blajin. Intre timp, casa ta ar trebui să-ţi dea o mulţime de idei.

— Ce vreţi să spuneţi ?

Preţ de o clipă, în ochii ei căprui licări o expresie de surpriză, aproape de panică.

— E un loc plin de romantism. Saturat de istorie. Capul lui Thomas More îngropat pe aici pe

undeva, de pildă, nimeni nu ştie unde. Ăsta ar trebui să fie un bun subiect pentru o povestire. Mă surprinde că n-a scris-o Edith.

— A, ăla...

— De ce nu încerci tu ?

Ea îl privi cu un surîs impertinent.

— Dacă ar fi să încerc, aţi citi ca să-mi spuneţi ce părere aveţi ?

— Cu siguranţă.

— Atunci o să scriu! spuse ea bătînd din palme. Mulţumesc. Va trebui să citesc despre Thomas More.

— Neapărat să-i citeşti şi Utopia, o sfătui el.

— Nu-i cam plictisitoare ?

— Nici vorbă. Mai ales capitolul despre căsătorie este foarte interesant.

— De ce?

— Citeşte şi-o să afli.

— O să citesc, spuse ea.

Se auzi o voce, probabil a lui Alice, strigînd „Rosamund" dinspre casă.

— Ce mă sîcîie, zise Rosamund. Bănuiesc că vrea s-o ajut cu masa. Scuzaţi-mă.

— Desigur, spuse el.

O urmări cu privirea cum se îndepărta pe sub pergola ca un tunel. La capătul ei se opri, se întoarse şi îi făcu din mînă, gest care îi aminti de ceva, sau de cineva.

1

Reform Club - club pentru bărbaţi înfiinţat la Londra în 1836 de susţinători ai aripii liberale, ca replică la clubul Carlton, al conservatorilor.

2

Charles Francis Annesley Voysey (1857-1941) - arhitect şi designer britanic, care a proiectat şi

Spade House, locuinţa din Sandgate a lui H.G. Wells. Semnătura lui caracteristică era o inimă pe uşa principală a locuinţelor proiectate de el, dar întrucît Wells a refuzat să aibă o inimă pe uşă, ea a fost înlocuită cu o spadă - de unde şi numele casei.

3

Locuinţa lui Henry James din oraşul Rye, East Sussex, în perioada 1898-1916.

4

The Co-efficients - club cu întîlniri lunare care a funcţionat la Londra între 1902 şi 1909, avînd ca scop aducerea laolaltă a socialiştilor britanici reformatori şi a imperialiştilor erei eduardiene.

5

The Souls - grup social (1885-1920) care a inclus multe nume de marcă din rîndul politicienilor şi intelectualilor englezi. A apărut pe fondul aprinselor dezbateri despre autoguvernarea Irlandei, din necesitatea cadru pentru întîlniri la care să se discute lucruri din afara confruntărilor politice.

6

Joc de cuvinte deja clasic în limba engleză: Ernest (nume propriu) -earnest = sobru.

7

în limba engleză, bland înseamnă insipid, anost, plicticos.

8

Dante Gabriel Rossetti (1828-1882) — poet şi pictor britanic romantic, unul dintre fondatorii (1848) şcolii de pictură Frăţia Prerafaelită, care susţinea resuscitarea stilului italian anterior lui Rafael.

9

Havelock Ellis (1859-1939) - cercetător britanic în domeniul sexualităţii, autorul monumentalei lucrări în şapte volume Studii de psihologie a sexului, dintre care primul i-a adus în ţara natală un proces şi o condamnare pe motiv de obscenitate, fapt pentru care pe următoarele a fost nevoit să le publice în SUA. A fost şi un promotor al drepturilor femeilor.

10

Şcoala de artă Slade, înfiinţată în 1868, ca parte a Colegiului Universitar din Londra.

11

Biserica Anglicană.

12

în aer liber (în it., în orig.).

13

Scriitorul britanic Arnold Bennett (1867-1931) s-a născut în Staffordshire, ţinutul fabricilor de ceramică, detaliat descris în romanele sale.

Se întoarse la Spade House într-o dispoziţie excelentă şi imediat îi scrise lui Edith un „ţiglar“, după cum era numită, din motive obscure, scrisoarea de mulţumire în argoul familiei Bland, începea astfel: Doamnă dragă, un ţiglar! Nici nu se poate pune în cuvinte! Cred că Jane trebuie să preia sarcina de-a descrie plecarea într-o joi a unui ins gălbejit, amărît şi absolut detestabil şi întoarcerea lui în joia următoare, rozaliu de bună- i stare — în parte a lui, în parte reflectată şi se termina astfel. Firele subţiri şi impalpabile ale unor asocieri plăcute se întind de la Gheretă pînă la scări, mă leagă de dormitoarele tale de la etaj şi de la parter, mă poartă pe sub copacii de pe pajiştea ta şi pe potecile din grădină... A fost o perioadă minunată şi nepreţuită. Al tău pe veci, H.G. Wells.

Vizita aceea marcă o nouă etapă a intimităţii în relaţie soţilor Wells cu soţii Bland, care achiziţionaseră o locuinţă de vară mai încăpătoare la Dymchurch, pe măsura drepturilor de autor ale lui Edith: o casă în stil georgian, din cărămidă roşie, cu fronton olandez, botezată Sycamore House, deşi familie Bland, cu indiferenţa-i tipică, se referea mereu la ea spunîndu-i „Cealaltă Casă“, pentru a o deosebi de căsuţa modestă pe care o înlocuise. îşi mutau reşedinţa acolo deseori în lunile august şi septembrie, iar între cele două familii vizitele şi contravizi-tele deveniseră numeroase. Jucau badminton la Spade House şi crichet franţuzesc pe nisipul bătătorit de reflux al plajei de la Dymchurch; plecau cu bicicletele pe potecile din Romney Marsh, împărţeau ce adusese fiecare de mîncare şi jucau şarade pline de zgomot şi veselie. El îi oferea lui Rosamund sfaturi literare în discuţii confidenţiale şi se bucura de laudele ei generoase la adresa operei sale. Nu reuşise să dea povestirii despre Thomas More o formă cu care să se poată înfăţişa dinaintet lui, dar citise capitolul despre mariaj din Utopia.

— Cum ţi s-a părut faptul că perechilor care se gîndesc le căsătorie li se permite să se privească dezbrăcate înainte de

a-şi pune pirostriile? o întrebă el.

— Mi s-a părut o idee straşnică, răspunse ea. Nu m-ar deranja cîtuşi de puţin, dacă ar fi să se întîmple decent, ca llţ carte, în prezenţa unei însoţitoare. Dumneata ce crezi, domnul

Wells?

— Cred că ar fi mult mai puţine căsnicii nefericite da obiceiul ăsta ar exista şi în societatea noastră, dar englez prea fac pe pudicii cînd e vorba de nuditate.

— Da, am întrebat-o pe Iris dacă nu i-ar plăcea să-l vadă pe Austin al ei în pielea goală înainte de-a se logodi cu el şi mi-a *is să nu mai fiu nesuferită. Iar ea desenează toată ziua după modele despuiate la Slade! Mă rog, nu despuiate de tot, spuse ea si chicoti. Se pare că bărbaţii poartă săculeţi.

— Dar restul Utopiei lui More cum ţi s-a părut ? întrebă el.

- Nu prea interesantă, mă tem. O prefer de departe pe-a

ilumitale. Sfîrşitul, cînd se întorc în Londra cea sordidă, este «extraordinar.

— Sper c-o să te porţi înţelept cu tînăra asta, îi spuse Jane mai tîrziu, pe cmd se întorceau de la Cealaltă Casă, după ce îi m mărise pe el şi pe Rosamund în grădină, cufundaţi în conver-IBţie.

— Nu-ţi face griji, draga mea, răspunse el. E o fată drăguţă, «lnr nu sînt îndrăgostit de ea.

— Mă îngrijorează mai curînd faptul că ea se îndrăgosteşte de tine, zise Jane. Ar fi păcat ca asta să strice relaţia grozavă pe care o avem cu familia Bland.

— N-ai teamă, sînt întru totul de acord cu tine.

Şi într-adevăr era de acord. între cele două familii părea să nxiste o simbioză benefică scriitorilor din amîndouă. în octombrie, Jane îl însoţi pentru prima dată la Well Hall, unde ramaseră peste weekend; vizita decurse foarte bine, iar Edith Ir scrise după aceea: Ah, dragii mei... ah, scumpii mei iubiţi! Destoinicia trebuie să fi izvorît din voi în timpul weekendului, Ihndcă m-am pomenit pe neaşteptate şi cu o grabă palpitantă ca am şi terminat Copiii căii ferate, care mă apăsa şi îmi stătea ca o povară pe umerii bătrîni şi paradiţi de aproape un an!!!!!! Vă mulţumesc din suflet. Acesta, după cum vă puteţi da seama, este un ţiglar!

In decembrie Edith îi trimise un exemplar de lectură al romanului Copiii căii ferate, iar el se aşeză comod în cabinet şi il citi dintr-o suflare, mai întîi cu iuţeală, amintindu-şi capitolele de început, pe care le citise deja publicate în foileton, apoi din ce în ce mai lent şi mai apreciativ. Judecata pe care o emisese înainte de termen fusese corectă: aceasta era capodopera lui Edith, avînd o profunzime şi o unitate pe care nici una dintre cărţile ei anterioare, cu toate meritele lor, nu le vădiseră, tur după părerea lui era destinată să devină o lucrare clasică!

Trei copii se pomeneau dezrădăcinaţi din confortabilul lor camin londonez din pricina dispariţiei inexplicabile a tatălui

lor şi obligaţi să trăiască aproape la limita sărăciei, împreună cu mama lor’ într-o căsuţă de la ţară. Calea ferată din apropiere era singura lor sursă de distracţie - făceau cu mîna trenurilor în mers şi se împrieteniseră cu personalul gării locale. Cu un sfert înainte de finalul cărţii, Bobbie, cea mai mare dintre copii, descoperi într-un ziar vechi că tatăl lor se afla la închisoare — în mod nemeritat, o asigură mama, însă tînăra trebui să ascundă această informaţie de fraţii ei. Ca de atîtea ori în opera autoarei, o faptă bună făcută de copii introduse în naraţiune un bătrîn gentleman mărinimos, care o conduse către un sfîrşiţ fericit, punînd la cale un apel în justiţie împotriva sentinţei primite de tată, însă niciodată pînă atunci nu mai manevrase Edith cu atîta abilitate, pînă la punctul culminant, dorinţele, aşteptările şi emoţiile cititorului.

’ Veni o zi în care cei trei copii se duseră pe cîmp să salute ca de obicei trecerea trenului de ora 9.15 şi rămaseră uluiţi de faptul că toţi pasagerii le zîmbeau şi le răspundeau fluturînd ziare spre ei. Mai tîrziu în acea dimineaţă, Bobbie se duse la gară să se intereseze de starea fiului bolnav al semnalizatorului. Tbţi cei cu care se întîlnea pe drum îi zîmbeau cu subînţeles, dar nu spuneau

nimic, conspirînd cu scriitoarea să n-0 lase pe Bobbie să afle ce urma să se întîmple. Autoarea îşi asuma riscul de-a i se adresa astfel cititorului: Desigur, tu ştii deja cu precizie ce urma să se întîmple. Bobbie nu era la fel de isteaţă. Ea avea senzaţia confuză, vag premonitorie, care se naşte în inimă în timpul unui vis. Ce aştepta inima ei nu pot sa spun -poate chiar lucrul despre care tu şi cu mine ştiam c-o sa se întîmple —, dar mintea ei nu se aştepta la nimic.
Astfel recunoştea scriitoarea natura convenţională a ficţiunii şi în acelaşi timp pretindea o valoare de adevăr superioară în cazul propriei sale poveşti, astfel amîna cu măiestrie descărcarea emoţională din punctul culminant, cînd Bobbie, stînd pe peron şi privind într-o doară călătorii care coborau din trenul de 11.54, vede dintr-odată...

— Ah! Tăticul meu, tăticul meu!

Ţipătul acela străpunse ca o lamă de cuţit inimile tuturor celor aflaţi în tren şi oamenii îşi iţiră capetele pe ferestre ca să vadă un bărbat înalt şi palid, cu buzele strînse într-o > linie subţire, şi o fetiţă care se agăţa de el cu mîinile şi picioarele, în vreme ce braţele lui o strîngeau cu putere.

Povestea se încheia pe pagina următoare, întrucît Edith nu lăcuse greşeala de-a încerca să descrie uşurarea şi fericirea protagonistei sau felul cum fuseseră împărtăşite ele cu restul familiei.

Bobbie intră în casă, încercînd să nu se trădeze din priviri înainte ca gura ei să găsească vorbele potrivite cu care „să-i spună mamei cu binişorul“ că durerea, zbaterea şi despărţirea trecuseră pentru totdeauna şi că tata se întorsese acasă.

Mai erau cîteva rînduri, dar le citi cu dificultate, în timp ce lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji.

In acel moment Jane intră în cabinet şi se uită la el uimită.

— Dumnezeule mare, H.G., ce s-a întîmplat? exclamă ea.

— Nimic, spuse el ştergîndu-şi ochii şi obrajii cu o batistă. Mă simt ca ultimul tîmpit că bocesc la o carte pentru copii. Dar n-am putut să mă abţin.

Ridică spre ea exemplarul din Copiii căii ferate.

Femeia asta îţi umblă la strunele inimii ca o maestră a harfei.

Jane izbucni în rîs.

Păi, chiar că-i o realizare să te facă pe tine să plîngi citind o carte pentru copii.

Stai s-ajungi şi tu la ultimul capitol... Pun rămăşag c-o »ă păţeşti la fel, zise el.

Medită puţin la metoda prin care se împletise şiretlicul literar. Acea schimbare de perspectivă de la Bobbie la călătorii din tren, spre exemplu, cînd ea ţipase şi se agăţase de tatăl ei ni braţele şi cu picioarele, iar cititorului i se amintea astfel că, in pofida maturităţii sale emoţionale, era doar un copil... denial! Insă nu era pur şi simplu o chestiune de tehnică.

— Spune-mi, din tot ce-am scris eu pînă acum te-a făcut reva vreodată să plîngi ?

Jane cugetă cîteva clipe, lăsîndu-şi privirea să rătăcească prin încăpere pe cînd îşi proiecta gîndurile înapoi în timp, invăzînd titlurile romanelor şi ale povestirilor.

— Nu, cred că nu, răspunse într-un tîrziu, după care, obser-' nul expresia lui mohorîtă, adăugă ca să-l consoleze: Nu e punctul tău forte, H.G.

2

Implicarea personală şi socială presupusă de apartenenţa la Societatea Fabiană era mult mai interesantă şi mai aducătoare de satisfacţii decît activităţile sale oficiale, reprezentate în cea mai mare parte de întruniri destul de plictisitoare, la care membrii vechi citeau discursuri şi dădeau glas unor opinii deja arhicunoscute de întreaga audienţă, care pornea să le dezbată după scenarii lesne previzibile. Nu părea să existe cine ştie ce dorinţă de regîndire radicală a funcţiei şi strategiei societăţii, aşa că începu la un moment dat să se întrebe dacă nu cumva făcuse o greşeală cînd aderase. îl copleşea un impuls al fugarului care îi’era deja familiar, iar în primăvara lui 1904 1 se păru că descoperă în controversa stîrnită de reforma taxelor vamale o ocazie de-a evada onorabil. Charismaticul politician conservator Joseph Chamberlain desfăşura o campanie de succes în favoarea unui Imperiu Britanic protectionist, idee căreia vechiul său prieten Graham Wallas, în calitate de adept fidel al liberalismului, i se opunea din principiu, dar pe care Executivul Fabian hotărî pragmatic să n-o dezaprobe. Cînd Wallas demi-sionă din Societatea Fabiană după discuţiile pe acest subiect, se folosi si el de ocazie ca să-şi prezinte propria demisie pe acelaşi temei. însă Shaw îl convinse să şi-o retragă, pnntr-o scrisoare ce combina cu dibăcie sarcasmul şi linguşirea, refuzînd să creadă despre el că dădea măcar o ceapă degerată pe reforma taxelor vamale, dar îndemnîndu-1 să rămînă alături de Societate întru-cît fabienii aveau nevoie de el. Prin urmare, îi scrise secretarului Pease că îşi retrage demisia, exprimîndu-şi însă cîţ se poate de clar dezaprobarea faţă de forma actuală a Societăţii şi afirmînd că rămîne numai pentru a o răsturna din temelii.^ în decursul lui 1904 şi în cea mai mare parte a lui 1905 , îşi concentră eforturile asupra încercării de a-i convinge pe fabiem să-şi reexamineze şi să-şi revizuiască scumpele lor „Fundamente", manifestul conceput de Wallas, Shaw, Bland şi alţi membri fondatori ai Societăţii, care-i conferise Vechii Găşti

acelaşi statut pe care Cele Zece Porunci îl oferiseră israeliţilor. Calitatea principală a acestui document era concizia lui, de vreme ce încăpuse tipărit pe o singură coală de hîrtie, în ciuda faptului că spunea aceleaşi lucruri de mai multe ori în diferite formulări. Societatea Fabiană este compusă din socialişti, se afirma acolo. Prin urmare, năzuieşte să întreprindă reorganizarea socială prin emanciparea pămîntului şi a capitalului industrial de sub proprietatea particulară sau de clasă şi plasarea lor sub controlul comunităţii, în beneficiul tuturor.

rmătoarele două paragrafe repetau aceleaşi obiective, cu doar cîteva detalii suplimentare, şi proroceau cu toată încrederea: clasa trîndavilor care acum trăiesc pe seama muncii altora va dispărea inevitabil, iar egalitatea concretă a şanselor va fi menţinută prin acţiunea firească a forţelor economice... Se termina astfel. Ea caută să realizeze aceste obiective prin generalizarea cunoştinţelor despre aspectele economice, etice şi politice ale relaţiei dintre individ şi societate.

Trăsătura principală a acestui document era neclaritatea în privinţa mijloacelor prin care aveau să fie duse la îndeplinire aspiraţiile descrise în el, ceea ce reprezenta un avantaj în măsura în care îi încuraja pe mulţi intelectuali din clasa de mijloc care se considerau progresişti să-şi pună semnătura pe [e] fără să se teamă cu adevărat că vor fi nevoiţi să renunţe la proprietăţile lor în favoarea statului, dar şi un dezavantaj prin faptul că amîna la nesfîrşit orice acţiune în afara organizării de conferinţe şi-a distribuirii de pamflete către publicul larg. Iar definiţia socialismului în termeni strict economici excludea menţionarea reformelor sociale şi culturale de care era urgentă nevoie - spre exemplu, sfîrşitul situaţiei de dependenţă a femeilor. Vederile lui radicale în legătură cu această problemă îi aduseseră prietenia şi sprijinul uneia dintre membrele proeminente ale Societăţii Fabiene, Maud Reeves, soţia lui William lumber Reeves, ambasadorul Noii Zeelande la Londra. Sosiseră în ţară la sfîrşitul anilor ’90, cu bune recomandări pentru tabăra progresiştilor — el în calitate de fost ministru în guvernul liberal al Noii Zeelande şi autor al unei cărţi erudite despre Experimente statale în Australia şi Noua Zeelandă, ea pentru participarea la o campanie de succes în favoarea dreptului femeilor la vot ce se desfăşurase în ţara ei natală, prima din urne care le garantase femeilor acest drept. Amîndoi au fost primiţi imediat în cercurile fabiene, unde aveau deja cîteva contacte, şi cu toate că Reeves nu putea să-şi asume un rol activ în treburile Societăţii din pricina statutului său diplomatic, Maud nu era deloc intimidată de acest aspect.

Era o doamnă vioaie, elegantă, inteligentă, iar el se împrieteni cu ea, cultivînd o relaţie în care nu exista nici o frîntură de atracţie sexuală reciprocă, aşa cum existase dintotdeauna în stare latentă în relaţia lui cu Edith Nesbit. Poate din acest motiv ea lăsa orice prudenţă la o parte în discuţiile cu el pe teme generale cum ar fi sexul şi căsnicia, iar o dată menţionă cu lejeritate, apropo de conservatorismul masculin manifestat în asemenea chestiuni, că „Will n-ar folosi în veci măsuri contraceptive şi nu acceptă nici măcar să discute despre asta . Plecînd de aici şi de la alte remarci, el trase concluzia că viaţa lor sexuală se sfîrşise odată cu naşterea celui de-al treilea copil al lor, un fiu, chiar înainte de-a veni în Anglia, şi că asta nu era nici o nenorocire pentru ea. Cu siguranţă, Pember Reeves nu părea genul de bărbat care să facă o femeie să freamăte de dorinţă: avea o mină lugubră pe faţa alungită ca de copoi, părea mai în vîrstă decît era, avea un temperament ursuz, purtări rigide în corectitudinea lor şi era foarte conştient de statutul său, cu atît mai mult de cînd primise titlul superior de înalt Comisar. Adevărul era că intrase în contradicţie cu colegii săi politicieni din Noua Zeelandă şi fusese îndepărtat din minister, îndulcindu-i-se pastila cu acest post diplomatic in Marea Britanie, pe care încerca să-l facă să pară mai important decît era în realitate. Cu tot sprijinul său acordat dreptului femeilor la vot, Reeves îşi conducea familia ca pe o autocraţie patriarhală - sau aşa îşi imagina el. De fapt, Maud şi fiicele ei adolescente reuşeau să ducă o viaţă aproape complet lipsită de restricţii prin simplul fapt că nu-i cereau permisiunea să facă tot ce aveau chef - tinerele, de pildă, să meargă la Londra fără însoţitoare -, bazîndu-se cu succes pe lipsa lui de atenţie la ceea ce se întîmpla în jur şi pe faptul că era mai mereu ocupat cu treburi oficiale ca să treacă neobservate.

în ciuda lipsei de farmec personal a lui Reeves, cele două familii se înţelegeau foarte bine, iar Maud arăta un interes deosebit în a-şi cultiva prietenia cu Jane, care se alăturase fabienilor de cum îl înţărcase pe Frank. îşi făcură vizite reciproce, iar familia Reeves petrecu o săptămînă întreagă la Sand-gate în vara lui 1904, închiriind o casă din sat ca să fie aproape de soţii Wells. Lui îi făcea plăcere să stea de vorbă cu cele două fete ale lor, mai ales cu cea mare, Amber, care

avea doar şaptesprezece ani şi nu era doar frumuşică foc, ci şi foarte inteligentă. Era tipic pentru structura fundamental conservatoare a tatălui ei să încerce s-o descurajeze cînd, după terminarea şcolii, ea îşi exprimase dorinţa de-a merge la Cambridge, mo-mind-o în schimb cu o prezentare la curtea regală si cu un „debut în societate" la Londra.

De parcă mi-aş dori să fiu o domnişoară debutantă! spuse Amber cu dispreţ într-o bună zi, pe cînd se plimba cu ea şi cu sora ei, Beryl, de-a lungul ţărmului. Reverenţe în rochie albă dinaintea capetelor încoronate şi dans cu tineri plicticoşi la baluri noapte de noapte.

— Vasăzică, te duci la Cambridge ? o întrebă el.

— Desigur!

Bravo ţie, Amber. Ce-o să studiezi?

încă nu m-am hotărît, răspunse ea. Ce credeţi că ar trebui să studiez ?

Lui nu-i plăcea nimic mai mult decît să peroreze despre educaţie în faţa unui public fermecat, cum se dovedeau a fi Amber şi sora ei, aşa că le oferi o prelegere improvizată în care compară calităţile şi limitările disciplinelor ştiinţifice şi ale celor umaniste.

— în mod ideal, încheie el, ar trebui să studiaţi ambele categorii la universitate. Dar în ţara asta obscurantistă domneşte prejudecata că trebuie să alegi una din ele, deci presupun că rămîne o chestiune de intuiţie - ce gen de cunoaştere îti doreşti cel mai mult.

Spune-i domnului Wells că e bun de guvernantă pentru domnişoare în pragul maturităţii - îi scrise Maud lui Jane ulterior, în scrisoarea de mulţumire — la cum s-au delectat fetele astea cu prezenţa lui şi ce influenţă minunată a avut asupra lor!

Un an mai tîrziu, cînd se întîlniră la reşedinţa impozantă a lumiliei Reeves din Kensington, Amber îi spuse că urma să

plece în toamnă la Colegiul Newnham ca să studieze ştiinţele morale.

— Ce sînt acelea? o întrebă el. Ştiinţa nu e morală sau imorală... numai cei care se folosesc de ea sînt.

--- A, n-au nimic de-a face cu ştiinţele naturii, e numele care se dă la Cambridge filozofiei, spuse ea cu nepăsare. Filozofie, antică şi modernă, cu un mic adaos de psihologie. Platon şi’

Aristotel, Bentham şi Mill, Kant şi Hegel. Genul ăsta de lucruri. Abia aştept.

— Ce te-a făcut să alegi asta? întrebă el.

— Răsfoiam nişte cărţi într-o librărie din Charing Cross Road şi s-a-ntîmplat să deschid o carte de Kant în care demonstra el cum poţi să desfiinţezi prin raţionamente afirmaţiile Bisericii Romano-Catolice. Mi-am spus că filozofia e subiectul potrivit pentru mine.

— Cum se cheamă cartea ? Aş vrea să citesc şi eu argumentaţia zdrobitoare.

Ea se îmbujoră.

— Mă tem că nu-mi amintesc. N-am cumpărat-o... n-aveam destui bani.

— Păi, ar trebui s-o cauţi la biblioteca publică şi să i-o trimiţi domnului Wells, spuse Maud, care auzise conversaţia lor. Altfel o să creadă că ai inventat toată povestea doar ca să-l impresionezi.

— Nu fi aşa răutăcioasă, mamă! N-am inventat nimic! spuse Amber şi se năpusti afară din încăpere.

Maud ridică din sprîncene şi oftă.

— Fetele astea tinere ! Sînt aşa de sensibile!

în cazul lui Maud, fiorii politicii fabiene umpleau locul pe care îl ocupau aventurile amoroase în viaţa altor femei ai căror bărbaţi nu le ofereau satisfacţii, iar ea îşi sprijinea soţul cu entuziasm în misiunea lui de reformare a Societăţii.

— Nu fac cine ştie ce progrese, i se plînse el într-o seară din toamna anului 1905, pe cînd discutau după o conferinţă destul de plictisitoare a lui Sidney Webb despre analiza statistică a ratei natalităţii şi mortalităţii din districtul Lambeth.

— Vechea Gaşcă îmi blochează tentativele de aducere în discuţie a Fundamentelor într-o adunare generală extraordinară. I-am trimis o propunere Executivului, dar mi-a fost respinsă.

— Nu aşa trebuie să procedezi, spuse ea. Ar trebui să ţii un discurs în faţa membrilor Societăţii, un fel de manifest în favoarea schimbării. Numeşte-1...

— Erorile fabienilor, sugeră el, făcînd-o să ezite puţin.

— Perfect. Asta o să te plaseze în poziţia de lider al mişcării de reformă în ochii membrilor. Executivul va fi nevoit să răspundă.

— Necazul, spuse el, este că nu sînt un bun orator. Nu, chiar nu sînt, insistă cînd ea încercă să protesteze. Nu-mi fac iluzii în privinţa asta. N-am o voce potrivită pentru cuvîntări -«e subţiază şi devine stridentă cînd sînt stresat. Nu sînt în Htare să ţin cuvîntări după notiţe sau să improvizez, ca Shaw, propoziţii cu formă perfectă... Trebuie să-mi scriu din timp discursul şi să-l citesc, iar prin asta se pierde jumătate din eficienţă.

— Dacă-1 scrii tu, H.G., cu pasiune şi convingere, o să fie eficient, îl asigură ea. Doar să nu bolboroseşti şi să nu-ţi înghiţi cuvintele, ceea ce recunosc că ai tendinţa să faci cînd eşti emoţionat. Atîta timp cît se aude ce spui, o să fii ascultat.

In cele din urmă cedă măgulirilor şi entuziasmului ei, căzînd de acord să ţină un discurs despre

„Erorile fabienilor" în unul ce stătea să vină, pe 12 ianuarie. însă nu mult după aceea Balfour stabili alegeri generale în aceeaşi lună, iar Executivul hotărî că o discuţie pe un subiect atît de controversat şi de important pentru Societate trebuia amînată pentru luna februarie, ca să nu fie pusă în umbră de politica naţională.

— între timp, Wells, dacă ai la îndemînă ceva mai puţin monstruos să ne dai pe 12 ianuarie, ar fi cu siguranţă bine-venit, că tot a fost rezervată sala, îi spuse Pease.

Lui nu-i scăpă uşoara notă de sarcasm din epitetul ales, „monstruos". Deşi Pease se numărase printre primii care îl invitaseră să li se alăture fabienilor, întotdeauna existase o notă de superioritate în purtarea sa, iar în ultima vreme, de cînd devenise publică intenţia lui H.G. de-a întoarce Societatea cu susul în jos, atitudinea lui faţă de el se răcise considerabil.

Din întîmplare însă, chiar avea ceva la îndemînă, un articol de revistă pe care îl scrisese recent, intitulat „Aceste nenorocite de încălţări", care putea fi adaptat cu uşurinţă noului scop, şi prin urmare i-1 oferi lui Pease, care acceptă propunerea şi notă titlul cu un surîs afectat.

Conform aşteptărilor sale, faptul că citise „Aceste nenorocite de încălţări" înainte de mult mai provocatoarea critică la adresa fabienilor lucră în avantajul lui. Era un text lejer şi plin de umor, dar care expunea principiile fundamentale ale socialismului sub o formă foarte inteligibilă, şi publicul se delectă cu el. începu prin a rememora o imagine din propria copilărie defavorizată - cum prima înţelegere a lumii exterioare o avusese la Atlas House, urmărind cu privirea, printre gratiile ferestrei de la bucătăria aflată la demisol, picioarele încălţate ce păşeau pe pavajul din dreptul casei, ceea ce probabil explica preocuparea lui ulterioară pentru încălţări ca indicator al calităţii vieţii. Apoi continuă cu un soi de pastişă a metodei analitice a lui Sidney Webb, sugerînd că fiecare al cincilea locuitor al insulelor britanice suferea din cauza încălţărilor pe care le purta, iar apoi stabili deosebirile dintre tipurile de disconfort provocat de încălţările noi, cele cu măsuri nepotrivite, cele confecţionate din piele netăbăcită, deosebirile dintre genurile de rosături pe care le produceau, dintre diversele dureri şi răni cauzate de tocurile inegale şi de tălpile roase, de plesnituri, crăpături şi găuri... Publicul rîdea cu toată gura, pînă cînd îi reaminti că aceste nenorocite de încălţări nu sînt decît un eşantion. Hainele pe care le poartă oamenii nu sînt cu nimic mai bune decît încălţările lor; iar casele în care locuiesc sînt cu mult mai rele. Şi gîndiţi-vă la veşmîntul prost de presupuneri, concepţii greşite şi adevăruri incomplete pe care educaţia l-a aruncat peste biata lor minte! Gîndiţi-vă cum îi mai strînge şi-i roade ăsta / Publicul aplaudă.

El îşi continuă parabola. Cunoştea un om (era vorba despre el însuşi) care avusese norocul să se ridice deasupra clasei celor care îşi cumpără încălţări şi haine cu ce le mai rămîne din salariul de o liră pe săptămînă, după ce plătesc mîncarea şi găzduirea, pătrunzînd în clasa celor care cheltuiesc pentru ei înşişi şaptezeci sau optzeci de lire pe an, astfel că picioarele lui se bucurau acum de tot confortul. însă gîndul la cei mulţi ale căror picioare se aflau într-o situaţie atît de rea prin comparaţie cu a lui îi răpea orice satisfacţie. Ghetele lor îl strîngeau indirect, fiindcă aceste încălţări nenorocite nu erau un blestem implacabil al omenirii. Există pe lume suficientă piele de bună calitate pentru a confecţiona pantofi şi ghete bune şi aspectuoase pentru toţi cei care au nevoie de ele, destulă mină de lucru nefolosită, energie şi maşinării cît să facă toată munca necesară, suficientă inteligenţă în rîndul şomerilor ca să organizeze activitatea de producţie şi

distribuţie a pantofilor pentru toată lumea. Ce anume stă împotrivă ? Ce stătea împotrivă era proprietatea particulară şi capitalul privat, care controlau tot procesul, de la achiziţionarea de piele neprelucrată pînă la vînzarea produsului finit, cu scopul de-a obţine profit din fiecare etapă. Numai socialiştii deţineau remediul. întregul sistem trebuie schimbat, dacă vrem să scăpăm de imensa sărăcie abrutizantă care face ca actuala noastră situaţie socială să fie de nesuferit pentru orice bărbat sau femeie cu sufletul sensibil.

Acesta şi numai acesta trebuie să fie ţelul tuturor socialiştilor oneşti: stabilirea unei ordini sociale noi şi îmbunătăţite prin abolirea proprietăţii private asupra pămîntului, a resurselor naturale şi a exploatării lor... Dacă vă temeţi de asta, atunci trebuie să vă hotărîţi să vă reduceţi viaţa la un soi de fericire personală şi particulară în raport cu starea actuală a lucrurilor fi să stabiliţi că „nu-i recomandabil să te gîndeşti la încălţări“.

La finalul cuvîntării sala izbucni în aplauze prelungite, iar #1 o văzu pe Maud zîmbindu-i aprobator din primul rînd şi nlftturîndu-se aplauzelor, iar alături pe Jane, care bătea din palme cît putea de tare, cu ochii strălucind de mîndrie. I se adresară cîteva întrebări, la care răspunse adecvat, deşi nu cu nl.îta inspiraţie pe cît şi-ar fi dorit, după care audienţa se risipi.

— A fost minunat, dragul meu, îi spuse Jane cînd' veni lîngă aa, iar Maud o susţinu:

— Da. Bravo, H.G. A fost preambulul perfect pentru „Erorile fabienilor".

— Prelegerea aia s-ar putea să nu mai aibă aşa de mare «acces, spuse el, scuipînd în sîn.

Şi totuşi avu.

Alegerile generale se soldară cu victoria zdrobitoare a Partidului Liberal, care cîştigă 400 de locuri, faţă de cele 129 ale conservatorilor, şi luînd în considerare alianţele cu alte grupuri, obţinu o confortabilă majoritate de 358. Cel mai important lucru, din punctul de vedere al fabienilor, era alegerea a 29 de parlamentari din partea laburiştilor. Pentru prima dată socialismul avea o reprezentare substanţială în parlament. Acest fapt îi pricinui Vechii Găşti o oarecare jenă, fiindcă în urmă cu zece ani îl refuzaseră pe Ramsay MacDonald cînd ceruse Executivului fabian să ajute financiar lansarea unui partid parlamentar laburist, pe motiv că, dată fiind dominaţia celor două partide principale, ar fi o risipă de timp şi de bani; în Hchimb, folosiseră o proprietate moştenită întîmplător ca să înfiinţeze Şcoala de Economie din Londra. El simţea că vîntul evenimentelor îi bătea acum în pînze. Uriaşa victorie liberală sugera că naţiunea era dezamăgită de vechea ordine şi rîvnea la o schimbare, iar fabienii se aflau în pericol de-a rămîne în urma valului de simpatie populară dacă nu se remodelau de urgenţă şi nu profitau de ocazia istorică. Nici că putea exista moment mai favorabil în care să-şi ţină discursul despre „Erorile fabienilor". Deloc surprinzător, sala de la Clifford’s Inn era plină ochi în seara programată, pe 9 februarie.

încă de la începutul cuvîntării atacă izolarea şi automulţu-mirea Societăţii Fabiene. Văd că Societatea noastră, cu cei şapte sute şi ceva de membri ai ei, pare să aibă impresia că aceşti şapte sute şi ceva sînt singurii socialişti grijulii şi demni de încredere care există în Anglia, spuse el. Vreau ca astăzi să corectez această greşeală imensă pe care o fac unii dintre noi. în vreme ce tonul din „Aceste nenorocite de încălţări" fusese jovial-umoristic, acest al doilea discurs era scris

într-un stil satiric. Societatea, continuă el, îi apare unui observator imparţial ca fiind un club de salon care, printr-o sforţare bravă şi nebunească, şi-a luat un birou central într-o pivniţă de la Clement’s Inn şi cu asta şi-a epuizat tot curajul. (Rîsete.) Luă în derîdere informaţiile incoerente şi lipsite de importanţă care ajungeau la membrii actuali şi deplînse eşecul încercărilor de-a mai recruta alţii. Noi nu ne facem publicitate, nu, mulţumim: nu e stilul nostru. Noi strigăm „socialism“ aşa cum nobilele doamne scăpătate strigă „portocale": Sper din tot sufletul că nu m-aude nimeni. (Din nou rîsete.) Toate erorile Societăţii puteau fi detectate şi urmărite în timp pînă la originile ei. Reuniunile sale au fost dintotdeauna mondenităţi - şi aşa au rămas pînă-n ziua de azi. încă n-a încercat să abordeze un public necunoscut într-o manieră sistematică şi asimilatoare. într-o anumită etapă a dezvoltării sale pare să se fi oprit. A încetat să mai crească, a încetat mai să viseze, a încetat să mai creadă în posibilitatea oricărei forme de victorie a socialismului ca socialism. Singura experienţă prin care a trecut a fost acea oprire a creşterii pe care o putem vedea la o plantă crescută în ghiveci.

Apoi atacă una dintre tablele legii, faimosul citat ataşat Fundamentelor despre generalul roman Fabius Cunctator, de la care provenea numele Societăţii: Clipa potrivită trebuie s-o aştepţi, aşa cum Fabius a aşteptat pe deplin răbdător în miezul luptei cu Hannibal, deşi mulţi i-au blamat amînările; însă cînd vine vremea trebuie să loveşti cu putere, aşa cum Fabius a lovit, altminteri aşteptarea îţi va fi fost în van şi nerodnică. Cu toate că fusese fasonat astfel încît să arate ca o traducere din vreun istoric roman, nimeni nu reuşise vreodată să depisteze sursa acestui fragment şi toată lumea admitea că era un fals. Nimeni nu părea să fi băgat de seamă că mai era şi neadevărat.

Puţină documentare din opera lui Plutarh dezvăluia faptul că Fabius nu lovise niciodată în realitate - rămăsese în sarcina lui Scipio să poarte războiul împotriva lui Hannibal şi să învingă în Africa, în ciuda tuturor beţelor în roate pe care i le punea Fabius. Vedeţi cît de periculoasă şi de paralizantă poate deveni tradiţia fabiană. Nu vreau să sugerez nici o clipă că asta n-a întîmplat, mai mult sau mai puţin, în cadrul Societăţii noastre - desigur, tăgăduirea nu păcăli pe nimeni. Prezint toate acestea doar ca pe un avertisment. O asemenea întoarcere împotriva lor a preţiosului fragment de scriptură fabiană era o lovitură serioasă la adresa Vechii Găşti - el prinse dintr-o privire fugară chipul împietrit al lui Pease şi căutătura fioroasă ii lui Bland prin monoclu -, dar pe membrii mai tineri îi amuză şi îi impresionă erudita lovitură de graţie pe care o primiseră legitimările Societăţii. încheie cu cîteva propuneri concrete: să »e publice o serie de apeluri-pamflet care să atragă noi membri, *ă se tindă spre un număr de zece mii de membri în loc de şapte ■ute, să se mărească veniturile proporţional, să li se ofere membrilor mai tineri un rol mai activ în treburile Societăţii şi Hă se stabilească filiale locale în toată ţara. Se aşeză în aplauze entuziaste. După îndelungate discuţii se hotărî înfiinţarea unei comisii de cercetare care, sub preşedinţia lui, să întocmească propuneri de reorganizare a Societăţii şi de revizuire a Fundamentelor, care aveau să fie supuse aprobării în cadrul unei adunări generale.

Patru membri ai executivului, care îl simpatizau mai mult «au mai puţin, fură aleşi în comisie, printre ei numărîndu-se Sydney Olivier şi soţia lui Shaw, Charlotte. Evident, Charlotte urma să-i dea raportul soţului său şi să facă tot ce-i spunea el, dar Olivier avea propriile lui opinii şi din tot Executivul acesta rămăsese acum, cînd Wallas demisionase din cauze legate de reforma taxelor vamale, persoana cu care H.G. se simţea cel mai în largul lui. Funcţionar de rang înalt în

Ministerul Coloniilor, Olivier cel rafinat, cu aerul lui distins, îmbina calitatea de expert în administraţie cu interesul pentru literatură, fiind el însuşi autor de versificaţii umoristice desăvîrşite. Ceilalţi membri ai comisiei erau suporteri recunoscuţi ai reformei, printre care Maud Reeves. Olivier primi funcţia de preşedinte, iar Jane pe cea de secretar. La momentul acela, organizarea acestei promiţătoare comisii părea o victorie, dar cu timpul deveni şi ea un instrument al amînării în mîinile acelor membri ni Executivului care se simţeau ameninţaţi de criticile lui.

Lucrările comisiei nu erau niciodată pe gustul lui şi îi mîn-cau timpul în mod ineficient, dar se puse serios pe muncă şi după cîteva întîlniri produse un document care cîştigă aprobarea colegilor săi. Prin noile Fundamente, Societatea se obliga să atingă trei obiective principale: transferul de pămînt şi capital către stat, drepturi civile egale pentru bărbaţi şi femei şi „înlocuirea autorităţii private cu cea publică în educarea şi sprijinirea tineretului". Acesta din urmă însemna în esenţă susţinerea financiară a mamelor de către stat, avînd drept consecinţă eliberarea femeilor de sub tirania închistatei familii patriarhale, dar sub oblăduirea lui Sydney Olivier comisia considerase că era prudent să adopte o formulare mai abstractă.

— Membrii ar putea accepta alocaţiile de maternitate pentru femeile măritate - zise Olivier la ultima lor întîlnire -, dar dacă vrei să spui că şi mamele nemăritate vor fi eligibile, Wells...

— Asta vreau să spun, răspunse el cu promptitudine.

— Atunci mă tem că mulţi dintre ei vor privi lucrul ăsta ca pe o încurajare a imoralităţii, zise Olivier. Mai bine îl lăsăm aşa, mai vag.

Inaintîndu-i lui Pease proiectul la începutul lui martie, el ceru să fie supus adunării generale înainte de ziua de 27 a aceleiaşi luni, cînd trebuia să plece într-un turneu prelungit prin Statele Unite. Pease îi scrise, răspunzîndu-i că era un termen mult prea scurt pentru pregătirea unei astfel de reuniuni şi că proiectul va trebui să aştepte pînă la întoarcerea lui, propunerile urmînd să circule între timp pe la membri. Dar cînd se întoarse din America, la finele lui mai, Pease îl înştiinţă că veniseră atîtea întrebări din partea membrilor în legătură cu Fundamentele revizuite, mai ales în privinţa celui de-al treilea obiectiv propus, încît era de preferat să explice şi să lămurească el însuşi documentul în faţa membrilor înainte de-a fi convocată o adunare generală; şi, fiindcă membrii se pregăteau să se împrăştie pe la diversele lor refugii estivale, activitatea aceasta trebuia amînată pînă în toamnă. în programul Societăţii era un loc disponibil pentru o conferinţă la mijlocul lui octombrie - se arăta doritor să-l ocupe ?

Spiritul lui Fabius Cunctator dăinuia nesmintit.

Tergiversările şi sîcîielile procedurale ale Executivului erau cu atît mai exasperante cu cît vizita lui în America avusese un succes fulminant, iar el se întorsese acasă plin de energie şi de încredere. Se dusese acolo ca să ţină prelegeri şi să scrie o serie •In articole despre călătoriile sale în calitate de corespondent al Jurnalului londonez Tribune, plănuind să transforme cît mai rapid toate acestea într-o carte numită Viitorul în America. fusese tratat ca o celebritate peste tot unde mersese - la New York, Boston, Chicago, Washington - şi avusese chiar o întîlnire

particulară cu preşedintele Theodore Roosevelt la Casa Albă. I plăcea America şi reacţiona pozitiv la etosul ei impetuos, fremătător, egalitarist şi mereu gata de înfăptuiri, personificat do preşedinte, pe care o lume întreagă îl numea cu afecţiune ,,'Teddy“. Era un imperiu tînăr, în plină formare, dar însăşi (maturitatea sa te făcea să-ţi pui întrebarea dacă avea să-şi Îndeplinească promisiunea unor realizări durabile. Ce era oare «coastă Americă înmugurită, copilăria unui uriaş sau o uriaşă K«dărnicie, nimic altceva decît încă un experiment politic din lungul şir al celor care se ridicaseră pe firmament şi se prăbuşiseră în decursul veacurilor ? Cînd se simţi suficient de viteaz oa să atingă asemenea subiecte în conversaţia cu Roosevelt, în litnpul plimbării de după prînz prin grădinile de la Casa Albă, pt sub cireşii grei de floare, îl intrigă - şi îl flată - să descopere ort preşedintele, cu toată încrederea în viitorul Americii pe care o afişa în public, avea şi el momentele lui de pesimism şi că era familiarizat cu Maşina timpului.

— Ştiu că ţara asta, care acum se află pe un drum ascendent al prosperităţii şi puterii, va ajunge într-o bună zi în declin, spuse Roosevelt rezemîndu-se cu genunchiul de o bancă şi ndresîndu-i-se peste spătarul ei, ca de la o tribună. Dar prefer să trăiesc ca şi cînd nu se va întîmpla aşa. Să presupunem că povestirea dumitale despre viitor este adevărată şi că totul se va termina cu fluturii dumitale - se referea la eloi - şi morloci. Asta nu contează în prezent. Strădania e reală. Merită să continuăm astfel. Merită.

Declaraţia aceasta îl impresionă, dar îl şi încurajă - în definitiv, era principiul în virtutea căruia întorsese spatele carierei de literat amator şi li se alăturase fabienilor. însă membrii proeminenţi din conducere îi mulţumiseră mai mult de-o grămadă. Oare un bărbat suficient de faimos pentru a ajunge să discute astfel cu unul dintre cei mai puternici oameni de stat ai planetei nu merita ceva mai mult respect? Astfel bombănea în barbă în timp ce-i scria lui Pease o scrisoare prin care îi accepta, scurt şi tăios, invitaţia de-a lua cuvîntul la adunarea din octombrie.

Mai avea şi un alt motiv pentru care să-şi amintească ziua cînd îl cunoscuse pe Teddy Roosevelt.

Plecînd de la Casa Albă în după-amiaza aceea caldă de primăvară, îl copleşi o senzaţie familiară, dorul languros de atingere carnală şi uşurare fizică, cu care se recompensă pentru însărcinarea îndeplinită cu succes şi se eliberă temporar de povara gîndurilor. Opri un taxi şi ceru să fie dus la o casă de distracţii.

— Cu albe sau maimuţe? întrebă şoferul.

— Maimuţe, spuse el după un moment de ezitare.

Era prima dată cînd folosea cuvîntul acesta ofensator, deşi îl auzise deseori în ultimele săptămîni, fiind termenul prin care populaţia albă se referea zilnic la oamenii de culoare. îi suna straniu în urechi, rostit cu vocea lui înaltă de englez, ca şi cum ar fi comandat un fel de mîncare tradiţional într-o ţară străină, ceea ce era oarecum adevărat: nu mai făcuse niciodată sex cu o femeie de culoare.

— La cel mai bun loc de soiul ăsta, adăugă pe cînd se urca în maşină.

— Păi, cum ! Ştiu unul clasa-ntîi, spuse şoferul.

în scurt timp se afla într-un salon mobilat cu dărnicie, cu jaluzele ajustate astfel încît să lase lumina zilei în interior, dar să împiedice vederea din afară, şi cu un ventilator de tavan ce se rotea silenţios deasupra capului său; făcea cinste cu băuturi unui stol întreg de domniţe atrăgătoare aflate în diverse stadii de nuditate şi cu tenul în diferite nuanţe de negru şi cafeniu, în vreme ce discuta cu ele despre frumuseţea florii de cireş şi despre progresele care se făceau la obeliscul din Washington, aflat în construcţie. O tînără zveltă, cu ochi întunecaţi, care şedea deoparte, purtînd un furou de satin peste pielea de un cafeniu deschis, netedă ca nisipul rămas în urma valului ce se retrage, îi atrase atenţia şi îl făcu să se aşeze lîngă ea. Conversaţia se înfiripă şi curse nestingherit între ei, iar după scurt timp el o urmă în cameră. Numele ei - numele profesional, cel puţin - era Martha. Ea îi spuse că avea sînge amestecat - alb, amerindian şi negru - şi că se străduia să înveţe italiana dintr-o carte pe care i-o arătă. Economisea bani ca să plece în Italia, unde plănuia să locuiască o vreme, după care să revină în America şi să treacă drept italiancă. Avînd în vedere trăsăturile ei şi culoarea deschisă a pielii, nu părea un plan de nerealizat, deşi era ruşinos că se simţea gata să se preteze la uşa ceva. El era şocat de antipatia pe care atîţia albi americani pe care îi întîlnise în călătoriile sale, mai ales din statele sudice, o nutreau faţă de concetăţenii lor de culoare (pe care el personal ti găsea extrem de agreabili şi de prietenoşi, de la hamalii din hoteluri pînă la intelectuali), dar încercările lui de a le zdruncina prejudecăţile arătîndu-le că, din punct de vedere genetic, aceşti descendenţi ai sclavilor şi ai proprietarilor de sclavi trebuie să fi avut mult mai multe în comun cu ei decît valurile (le imigranţi albi ce năvăleau dinspre Europa nu avură parte de o primire prea bună.

îşi dădu seama că Martha îl intriga tot mai tare cu povestea ei, care ar fi putut fi invenţia unui romancier, iar ea se simţi obligată să-i aducă aminte cu blîndeţe motivul pentru care se nfla acolo cu ea. Stilul ei de-a face dragoste nu era experienţa exotică pe care o anticipase în taxi, dar era foarte plăcut şi vădea pricepere. Dacă oftaturile şi gemetele ei de plăcere erau jucate, atunci jocul îi era foarte convingător şi îl purtă către un apogeu de satisfacţie deplină.

— îmi placi, îi spuse ea după aceea. O să te mai întorci ?

— O să încerc, zise el, şi ar fi fost un răspuns sincer, dacă n-ar fi ştiut că urma să plece din Washington a doua zi.

Pentru că lăsă pe noptieră o bancnotă cu valoare foarte mare, ea îl întrebă dacă atît voia într-adevăr să-i dea, iar cînd încuviinţă, ea spuse cu tristeţe:

— A, atunci ştiu că n-o să te mai văd niciodată.

El nu se putu opri să se gîndească la ea tot restul zilei şi chiar cochetă cu planul nebunesc de-a face în aşa fel încît să se întîlnească cu ea în Italia, asta pînă cînd bunul-simţ interveni şi înăbuşi ideea. Bunul-simţ şi o scrisoare de la Jane pe care o primi în dimineaţa următoare:

Mă simt în seara asta prea obosită ca să mai joc rolul nevesticii care transformă casa într-un loc confortabil, de parcă n-ar exista decît un singur loc drag pentru odihnă în lumea toată & acela ar fi în braţele şi-n inima ta. Nu voi mai găsi vreodată alt loc în lume unde să mă pot ascunde uneori de talmeş-balmeşul nătîng şi risipitor al vieţii — uite: mă gîndesc mereu la ce harababură dezamăgitoare e totul, la aspiraţiile înalte şi minunate cu care începi, la cedările jalnice -

creşterea, ca o crustă densă şi

stînjenitoare deasupra capului, a casei & a mobilei & a mormanului de haine & a cărţilor & a grădinii & a întregii poveri ce mă trage în jos. Dacă mă apuc să creez un cămin confortabil în care să locuieşti & să poţi lucra, tot ce reuşesc să înjgheb este un loc în care te plictiseşti de moarte. Fac dragoste cu tine şi tu îmi eşti prieten, excluzînd astfel o mulţime de oameni care te-ar satisface infinit mai mult.

Ei bine, dragule, nu cred că ar trebui să-ţi trimit o asemenea scrisoare, e doar o pasă trecătoare să ştii dar nu mai am timp să scriu alta şi am dat drumul emoţiilor cu nesăbuinţă. Nu-i nimic zău atîta doar că vezi tu am stat prea mult timp singură cu mine însămi & în mod firesc am început să mă satur de un om ca mine. Cum suporţi aşa ceva ? Zău!

A ta cu toată dragostea Miţă

Scrisoarea aceasta îl tulbură, îl emoţionă şi îl nedumeri în proporţii aproape egale. Părea că mai multe scrisori diferite •• întreţesuseră: una de la soţia însingurată chinuită de dor şi drag; una exprimînd profunda insatisfacţie a unei vieţi doini* nate de meschine griji domestice şi de posesiuni materiale; o alta în care se plîngea că nu va reuşi niciodată să-i satisfaci nevoile, oricît s-ar fi străduit; şi încă una în care se învinui# singură că abătea asupra lui asemenea gînduri negative. Scuz# din final nu anula acuzaţia implicită din rîndurile anterioare, iar asigurarea „nu-i nimic zău“ nu-i potolea îngrijorarea provo* cată de faptul că ea însăşi recunoştea o atît de profundă neferi* cire, fie ea şi vremelnică. îl tulbura să ştie că el, apărătorul drepturilor femeilor în dezbaterile publice, îi putea provoc# propriei soţii o asemenea răbufnire. Se părea că nu era pe deplin împăcată cu înţelegerea la care ajunseseră, sau la car# crezuse el că ajunseseră, în legătură cu libertatea lui de-a cutreiera prin paturile altor femei, şi hotărî să se poarte deosebit de frumos şi de iubitor cu ea cînd avea să se întoarcă acasă.

Ceea ce şi făcu, o vreme cel puţin, împărţind patul cu ea în fiecare noapte, nu neapărat ca să facă dragoste, ci ca s-o ţină în braţe pînă adormeau amîndoi. Curînd însă, vechile obiceiuri puseră din nou stăpînire pe el. Ocupat cu scrisul cărţii despr# America şi cu corecturile la în zilele cometei, se trezea la ore mici, cu creierul clocotindu-i de idei, şi se ducea în dressingul lui ca să scrie, astfel încît după o vreme i se păru logic să şi doarmă acolo. Şi, cu toate că nu începu imediat să-şi caute alte fainei, nu trecu mult timp pînă să apară în calea lui noi ocazii, («Minţii şi obligaţii.

Moţii Bland îşi petreceau la Dymchurch cea mai mare parte a verii, iar el şi Jane se vedeau cu ei din cînd în cînd, însă nu cu «nieaşi frecvenţă ca pînă atunci. Relaţia lor se răcise vizibil de i'lnd cu discursul lui despre „Erorile fabienilor". Era clar că lui Hubert Bland îi luase ceva timp să-şi dea seama că intenţiile lui declarate despre scuturarea din temelii a Societăţii erau pe dn-u-ntregul serioase - iar ambiţia aceasta implica o condamnare a celor care o conduseseră pînă atunci, dar discursul lui şi •ntuziasta receptare de care avusese parte îi deschiseseră în ■flrşit ochii. Despre soţii Webb, în schimb, credea că nu se liotărîseră încă; era clar că îi purtau pică pentru faptul că, deşi UOU-venit în comparaţie cu ei, avusese tupeul să lanseze o ««omenea critică usturătoare la adresa Societăţii şi asemenea propuneri de schimbare impetuoase şi radicale, dar probabil se şl tndoiau că ar avea voinţa şi calităţile de lider necesare pentru « «usţine atacul. In ceea ce-1 privea pe Shaw, acesta continua «A joace rolul păpuşarului, încercînd

să păstreze starea de pace iloar trăgînd sforile de undeva de sus, fără să intervină direct. Alături de Pease, Bland era acum principalul său oponent în < lomitetul Executiv, iar cînd se întîlneau la ocazii mondene nu »• simţea prea multă căldură în strângerea de mînă a lui Hubert «iui în spatele monoclului său scînteietor. Cum însă intrigile politice din interiorul Societăţii Fabiene se domoleau pe timpul tornii, la întîlnirea dintre cele două familii se evitară cu succes fainele litigioase. Cînd conversaţia alunecă în direcţia aceea, observă că Edith avea un aer jenat, aşa că se grăbi să schimbe «obiectul. în ciuda defectelor de caracter ale soţului ei, părea «incer impresionată de inteligenţa lui şi întotdeauna îi respecta părerile cînd venea vorba de chestiuni ideologice - opoziţia faţă de dreptul femeilor de-a vota, spre exemplu -, iar el îşi putea imagina cu uşurinţă ce-i spunea Hubert între patru ochi despre recomandările „Comisiei Wells" (cum maliţios numea Pease Comisia de Cercetare pentru revizuirea Fundamentelor). Chiar dacă atunci cînd se revăzură ea îl salută la fel de prietenos şi zîmbi cînd îi sărută mîna ostentativ de curtenitor sau cînd i se adresă cu „Ernest", între ei nu mai exista aceeaşi intimitate - iar el regreta această schimbare de atitudine.

Pe de altă parte, relaţia lui cu Rosamund evoluă în sensul opus. Cît umblase el prin America, Executivul fabian înfiinţase un subgrup în cadrul căruia tinerii membri să poarte discuţii şi polemici despre chestiunile care îi interesau în mod special pe ei, botezat - cu umorul drăgălaş caracteristic - Creşa fabiană (erau lesne de imaginat chicotelile autoaprobatoare cu care numele acesta fusese pus în discuţie şi votat), iar Rosamund era secretarul comitetului de conducere al acestui nou organism. în aparenţă un răspuns pozitiv la una din propunerile cu care îşi încheiase „Erorile fabienilor", era în realitate o încercare a Executivului de a-şi asuma creditul pentru această iniţiativă şi de a păstra activităţile subgrupului sub aripa sa. Insă aveau să fie dezamăgiţi în privinţa asta, după cum sugera această primă conversaţie a lui cu Rosamund de cînd revenise din America.

Se întîlniseră la Cealaltă Casă, într-un weekend în care soţii Bland aveau musafiri de la Londra, iar el şi Jane fuseseră invitaţi să li se alăture pentru o serată neprotocolară. Rosamund era binedispusă, emoţionată de noua ei funcţie şi deja foarte încrezătoare în atracţia pe care o exercita asupra bărbaţilor. O urmări cum flirta cu Cecil Chesterton, fratele mai puţin faimos şi rîvnit al lui G.K., atrăgîndu-şi priviri dezaprobatoare din partea lui Clifford Sharp, un tînăr jurnalist care era preşedintele comitetului Creşei, dar apoi ea îl observă şi străbătu cu pas vioi încăperea, zîmbind larg, ca să vină să-l salute.

— Vreau să-ţi cer o favoare, îl anunţă ea. Eşti de acord să ţii o prelegere la Creşă, în toamna asta, despre sex şi căsnicie? Comitetul a decis în unanimitate că pot să-ţi adresez invitaţia.

îi răspunse că acceptase deja să ţină un discurs pe acest subiect la o sesiune în plen a Societăţii din octombrie şi că trebuia să-şi păstreze muniţia pînă atunci, dar că ar fi bucuros să ţină o prelegere la Creşă pe un alt subiect.

— Poate socialismul şi arta ?

Ea păru cam descurajată.

— Toţi prietenii mei vor fi dezamăgiţi. Admirăm din tot sufletul ceea ce spui despre

persecutarea femeilor şi despre relaţiile dintre sexe.

— Mă rog, cred că aş putea să strecor ceva despre asta, spuse el cu un zîmbet larg.

— Ah, ce bine. O să-ţi comunic cîteva date cînd s-ar putea ţine conferinţa. Cum merge cu lucrul la romanul despre cometă?

— Practic, e gata. O să apară în septembrie. Acum revizuiesc corecturile, dar vreau să adaug un epilog.

— Spuneai la Well Hall, anul trecut, că există şi o poveste de dragoste în el. Ce fel de poveste ?

El ezită, însă mintea îi stătea numai la cartea asta şi îi era imposibil să reziste tentaţiei de-a vorbi despre ea cu o tînără şi drăgălaşă admiratoare.

— Dacă-ţi spun, rămîne între noi ?

— Sigur că da! promise ea, roşind de plăcere la ideea de a i se încredinţa un asemenea secret.

El aruncă o privire înjur, la aglomeraţia din încăpere.

— Nu pot să-ţi spun aici... sînt prea mulţi gălăgioşi. Şi prea mulţi băgăcioşi! Hai să mergem în grădină.

Ieşiră pe uşile de sticlă în grădina luxuriantă şi se aşezară pe o bancă ascunsă privirii dinspre ferestre de o nalbă uriaşă.

— Păi, eroul, Willie, începu el, e un tînăr dintr-o familie scăpătată, ca şi mine de altfel, care iubeşte o fată frumoasă pe nume Nettie, însă ea se îndrăgosteşte de un tînăr chipeş pe nume Verrall. Willie turbează de gelozie şi, din cauză că Verrall ii înstărit, din amărăciunea lui se naşte şi ură de clasă laolaltă cu gelozia sexuală, li urmăreşte pe cei doi amanţi pînă la malul mării...

— Deci sînt amanţi? Nu căsătoriţi? exclamă Rosamund.

Da, amanţi. Au plecat să trăiască într-o comunitate izolată de la malul mării, în care o asemenea unire nu este dezaprobată. Willie le dă de urmă. Are un pistol şi intenţionează aă-i ucidă.

— Ah!

Rosamund îşi împreună mîinile şi îşi apăsă pieptul cu ele.

Iar punctul culminant al urmăririi sale coincide cu izbucnirea războiului dintre Anglia şi Germania. Aici este o scenă care se petrece noaptea. Se desfăşoară o amplă bătălie navală în largul mării - tunurile bubuie şi scuipă flăcări la orizont.

< ometa străluceşte deasupra, mai mare ca oricînd, uriaşă, Hcăldînd plaja într-o lumină lugubră. Willie îi vede pe cei doi amanţi înotînd împreună în mare, ieşind din valuri în costumele lor de

baie strimte, care le dezvăluie în întregime frumuseţea trupurilor tinere.

Se opri, surprins de o idee. Descrierea celor doi era inspirată de amintirea lui May Nisbet ieşind din mare la Sandgate, iar acum îşi dădea seama de cine îi amintise Rosamund în ziua aceea în care se întorsese şi îi făcuse cu mîna de la capătul pergolei, la Well Hall.

— Minunat, murmură Rosamund. Parcă şi văd scena.

El îşi continuă rezumatul.

— într-un acces de gelozie nebună, Willie îi urmăreşte cu pistolul în mînă pînă la căsuţa lor. Şi atunci, pe drum într-acolo, îl înconjoară deodată un soi de nor de aburi verzi şi cade pe jos inconştient. Ăsta-i sfîrşitul primei părţi. Partea a doua începe cu el revenindu-şi din ceea ce i se pare a fi fost un somn odihnitor. De fapt a fost inconştient zile în şir. Acum e alt om. în inima lui e pace. Lucruri dintre cele mai simple - o floare sălbatică, un spic de orz copt - îl umplu de bucurie. Cercetînd lumea din jur, descoperă că toţi s-au schimbat în acelaşi fel, sub influenţa gazului verde din coada cometei care a trecut atît de aproape de pămînt. îl găseşte într-un şanţ pe prim-minis-tru - puţin cam trasă de păr coincidenţa, dar în genul ăsta de roman ţi se iartă -, care înţelege acum nebunia războiului şi jură să-i pună capăt. Acesta aranjează un armistiţiu cu Germania. Convoacă o întrunire în cadrul căreia să se întocmească o constituţie a unui Stat Mondial...

— Dar cum a rămas cu Willie şi cu amanţii ? întrebă Rosamund.

— Se întîlneşte şi cu ei, desigur, însă toată gelozia lui s-a risipit. Imediat devin toţi trei prieteni buni. Totuşi există un obstacol: Willie şi Verrall se simpatizează reciproc, însă o iubesc pe Nettie. Ei doi poartă o discuţie ca de la bărbat la bărbat şi cad de acord că unul dintre ei trebuie să renunţe la ea, iar Willie este evident în inferioritate. Apoi însă Nettie spune: „De ce să fie doar unul dintre voi ? Vă iubesc pe amîndoi, din motive diferite. De ce dragostea trebuie să fie atît de exclusivistă, de o singură femeie trebuie să fie a unui singur bărbat? De ce n-am putea fi un întreg alcătuit din trei părţi egale" - sau ceva de genul ăsta.

Pe chipul lui Rosamund se vedea clar că era incitată de turnura pe care o luase povestea.

— Adică se oferă să le aparţină amîndurora... în toate sensurile? întrebă ea făcînd ochii mari.

— Da... cam aşa lasă să se-nţeleagă. Dar bărbaţii nu pot lua în considerare varianta asta. Străvechea posesivitate masculină e prea adînc înrădăcinată în ei. Aşa că, din nefericire, Willie pleacă pe drumul lui şi se dedică participării la măreaţa

misiune de reconstruire a civilizaţiei umane prin demolarea vechilor oraşe mizere şi construirea unora noi, curate şi luminoase.

— Ah, şopti Rosamund. Ce păcat! Bietul Willie...

îşi descleştă mîinile şi le lăsă uşor să cadă în poală.

— Dar cunoaşte o femeie de treabă, pe nume Annie, se însoară cu ea şi fac copii, iar apoi li se alătură lui Nettie şi Verrall şi trăiesc fericiţi toată viaţa împreună, ca într-un fel de familie extinsă.

— A, păi, atunci, nu-i chiar aşa de rău, zise Rosamund zîm-bind.

El nu-i mai spuse, de vreme ce încă nu se hotărîse cum avea să scrie partea aceasta, că în epilog avea de gînd să sugereze fără nici un dubiu că Willie şi Nettie deveneau în cele din urmă amanţi, dar nu într-o relaţie exclusivistă, cele două cupluri coabitînd amical într-o lume ce ajunsese să accepte amorul liber ca normă.

— Poate ar trebui să ne întoarcem la petrecere, propuse el. O să înceapă lumea să se întrebe ce punem la cale.

— Nu ştiu ce vrei să spui, domnule Wells, răspunse ea cu cochetărie.

— Cred că ar cam fi timpul să nu-mi mai spui „domnule Wells", Rosamund. Prietenii îmi spun H.G.

Un nou val de plăcere îmbujoră obrajii ei.

— Mulţumesc, H.G.!

îi trecu din nou prin minte că seducerea lui Rosamund ar fi fost la fel de uşoară precum culesul unei piersici pîrguite din

copac.

Dar nu acţionă imediat în virtutea acestei descoperiri - de fapt nu acţionă niciodată, pentru că numai seducţie nu s-ar putea numi ceea ce urmă, decît în măsura în care el însuşi reprezenta obiectul ei. La fiecare întîlnire a lor ulterioară, Rosamund îi trimitea semnale clare că era nerăbdătoare să cunoască dragostea fizică şi că nimic nu i-ar fi plăcut mai mult decît să fie iniţiată de un amant matur, experimentat, pe a cărui discreţie se putea conta şi al cărui intelect îi impunea respect. El ezită să-i răspundă, conştient de pericolele inerente în relaţia sa cu familia Bland. Era o tînără plăcută la vedere, în felul ei robust, înfloritor, nubil — însă el nu simţea vreo dorinţă irezistibilă de-a o avea, iar ea, parcă intuind asta, se strădui să devină

1

Joc de cuvinte deja clasic în limba engleză: Ernest (nume propriu) -J earnest = sobru.

2

în limba engleză, bland înseamnă insipid, anost, plicticos.

3

'I Dante Gabriel Rossetti (1828-1882) - poet şi pictor britanic romantic, unul dintre fondatorii (1848) şcolii de pictură Frăţia Prerafaelită, care susţinea resuscitarea stilului italian anterior lui Rafael.

4

Şcoala de artă Slade, înfiinţată în 1868, ca parte a Colegiului Universitar din Londra.

5

Biserica Anglicană.

6

în aer liber (în it., în orig.).

7

Scriitorul britanic Arnold Bennett (1867-1931) s-a născut în Staffordshire, ţinutul fabricilor de ceramică, detaliat descris în romanele sale.

interesantă în ochii lui facîndu-i dezvăluiri extraordinare despre obîrşia ei.

Lucrul care declanşă aceste revelaţii fu o remarcă despre ochii ei făcută de el în treacăt într-o seară, la Spade House. Ea îl adusese de la Dymchurch pe micul John Bland, ca să se joace cu Gip şi cu Frank, şi rămaseră cu toţii acolo peste noapte. Pe cînd băieţii erau duşi la culcare şi se pregătea cina sub supravegherea lui Jane, el turnă vin de Madeira în două pahare înalte şi îi propuse lui Rosamund să iasă amîndoi să-l bea pe terasă. însă afară bătea un vînt tăios dinspre apus, aşa că se duseră la refugiul din grădină (cum îşi numea acum şopro-nul-birou) şi se aşezară înăuntru, privind prin uşa deschisă soarele ce cobora către mare. Ea ridică paharul în lumina asfinţitului şi făcu o observaţie despre minunata culoare a vinului.

— E culoarea ochilor tăi, Rosamund, spuse el. Şi ai mamei tale.

— Te referi la Edith? Edith nu e mama mea.

El o privi cu gura căscată.

— Edith nu e mama ta? Atunci cine?

Ea îl privi pe deasupra paharului, cu aerul că efectul propriilor sale cuvinte o mulţumea şi o speria în acelaşi timp.

— Dacă-ţi spun, trebuie să rămînă secretul secretelor.

— Aşa să fie.

— Alice, zise ea.

— Domnişoara Hoatson? exclamă el uluit. Dar... nici nu semeni cu ea. Semeni mai degrabă cu Edith.

— Ştiu, zise Rosamund. A fost un mare avantaj cînd m-au adoptat - aceeaşi culoare a ochilor şi restul asemănărilor.

— Şi cine-i tatăl tău ?

— Taţi, bineînţeles.

— Hubert! Dumnezeule mare... Cînd ai aflat?

— Mi-a spus el cînd aveam optsprezece ani. Iar după aceea Alice mi-a completat povestea cu o mulţime de amănunte.

Apoi, punîndu-1 din nou să jure că va păstra secretul, se porni să-i dezvăluie o poveste atît de neobişnuită, încît o vreme el se întrebă dacă nu cumva era inventată, dar curînd se convinse de adevărul ei.

— Alice era prietenă cu Edith pe la începutul anilor optzeci, începu Rosamund. Lucra pe mai nimic la o revistă pentru femei la care scria ea. Edith a rămas gravidă foarte curînd după naşterea lui Fabian - prea curînd - şi Alice s-a mutat cu ea şi cu tati ca s-o mai elibereze de treburile casnice pînă-i venea «orocul. Din nenorocire, copilul s-a născut mort. Asta a tulbu-rat-o teribil pe Edith — Alice mi-a spus că tati a trebuit să-i «mulgă de-a dreptul leşul micuţului din braţe ca să se ocupe de Inmormîntare — şi Alice a rămas acolo cu ei, nu la Well Hall, bineînţeles, ci într-o casă mai mică din Lewisham, sau poate ora în Lee, fiindcă se mutau întruna pe vremea aia... în fine, Alice a ajutat-o enorm pe Edith în timpul acelei crize. Dar puţin după aceea a trecut şi ea printr-o criză şi-a trebuit să-i Iacă faţă: a rămas la rîndu-i însărcinată - cu mine. Nu i-a spus lui Edith cine era tatăl, doar că era cineva cu care nu exista posibilitatea să se mărite, aşa că aceasta i-a sugerat să se mute definitiv cu ei ca un fel de menajeră, să nască sub acoperişul lor, iar ea şi Hubert să adopte copilul şi să-l crească împreună ca şi cum ar fi fost al lor. Şi asta au făcut. Părea soluţia perfectă. Tati a făcut bucuros pe niznaiul.

— Păi, te cred, nu rezistă el să nu intervină în timp ce Rosamund sorbea din vin. Doar l-a scos dintr-o situaţie urîtă, după părerea mea. Cînd a descoperit Edith cum stăteau lucrurile?

— Cred că s-a întîmplat cînd aveam vreo şase luni. Se pare că a urmat o ceartă cumplită, dar la momentul acela se ataşase prea mult de mine ca să mă respingă - sau cel puţin asta-i varianta ei. Tati mi-a zis că l-a ameninţat că mă dă altora spre adopţie, iar el i-a răspuns că dacă plec eu pleacă şi el. însă Alice crede că Edith a bănuit de la bun început că el e tatăl. Ştia bine ce apucături avea tati cu femeile şi n-a încercat defel să-i abată atenţia de la Alice - chiar dimpotrivă, fiindcă aceasta avea un curtezan pe care nu-1 simpatiza deloc, aşa că l-a aţîţat pe tata să-i facă vînt. Nu e prea consecventă, să ştii.

— Nici tatăl tău nu e, Rosamund, trebuie să spun. L-am auzit nu o dată proslăvind monogamia.

— Da, ai dreptate... Amîndoi sînt plini de contradicţii. Cred că de aia şi continuă să se iubească, în ciuda a tot ce-a fost. Fiindcă se iubesc, să ştii, în felul lor bizar. Dar cred că faptul că eu eram fata lui Alice, nu a lui Edith, era ca o rană care se redeschidea de fiecare dată cînd apăreau tensiuni între ei şi le sporea amărăciunea. Amintirile mele din copilărie sînt pline de certurile lor, cînd Edith izbucnea deodată în plîns, de obicei în timpul cinei, se năpustea afară şi se închidea în camera ei, iar tati gemea: „Ah, Dumnezeule!“ şi urca după ea s-o împace.

— Dar cît ai fost mică n-ai ghicit niciodată adevărul ?

— Nu. Nici măcar cînd a murit Fabian - aveam treisprezece ani - şi-am auzit-o pe Edith strigînd într-un acces de isterie: „De ce-a trebuit să moară Fabian ? De ce nu Rosamund ?“.

— Aşa a spus? Trebuie să fi fost groaznic pentru tine, zise el, sincer şocat.

—A fost groaznic. Dar n-am bănuit niciodată care era motivul pînă să mi-1 spună ta ti.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă, într-un fel, a fost o uşurare cînd am înţeles ceea ce intuisem mereu, că eram

copilul preferat al lui tati, dar pe ultimul loc în preferinţele lui Edith. Era inevitabil - cum putea ea să simtă pentru mine ce simţea pentru propiii ei copii ? Dacă îi eclipsam pe Paul şi Iris în vreun fel, era firesc să nu-i convină. Ciudat e că nu s-a purtat niciodată aşa cu John, probabil fiindcă el a apărut la foarte mult timp după aceea.

— John ? exclamă el zăpăcit.

— Da, şi John e tot copilul lui Alice, spuse calm Rosamund.

— Cu Hubert?

Rosamund încuviinţă din cap.

— Dumnezeule mare, murmură el.

— Sîntem o familie destul de ieşită din comun, după cum vezi, spuse Rosamund.

Lui îi veni în minte o frază pe care o auzise adesea în călătoriile sale prin America, Poţi s-o mai spui o dată, dar n-o rosti cu voce tare. Preferă să-şi pună mîna liberă pe mîinile ei şi să i le strîngă uşor, şoptind:

— Biata de tine.

Rămaseră o vreme tăcuţi, admirînd priveliştea spectaculoasă : nori de un purpuriu întunecat, tiviţi cu auriu, barau drumul soarelui spre apus, iar razele acestuia se reflectau în marea împestriţată de spumă. Apoi vîntul care bătea dinspre est le aduse la urechi sunetul unui gong ce anunţa cina, pe care cineva, probabil Jane, îl lovise în dreptul unei ferestre deschise.

— Mai bine mergem înăuntru, spuse el.

Cînd se ridicară, observă că ea avea ochii umezi.

— Biata mea copilă, repetă el, deschizînd braţele ca s-o îmbrăţişeze consolator.

Ea îi căzu la piept într-o clipă, agăţîndu-se de el şi făcîndu-1 să-i simtă prin haina subţire, de vară, apăsarea moale şi caldă a sinilor.

— Dragul meu H.G., spuse ea. Ce uşurare e să vorbeşti (înspre asemenea lucruri cu cineva în care poţi avea încredere.

ICI nu considera că jurămîntul tăcerii i se aplica şi în relaţia cu Jmie, căreia, de cum plecă Rosamund înapoi la Dymchurch, îi spuse tot ce aflase în refugiul din grădină, omiţînd doar îmbrăţişarea cu care se încheiase conversaţia. îl surprinse întru cîtva sft descopere că Jane era înclinată să-i ia partea lui Edith în tontă această saga.

— La urma urmei, zise ea, a fost generos din partea ei că a acceptat să crească copilul lui Alice ca pe al său... şi pe următorul, unde mai pui. Ai putea privi acest menage ca fiind bazat po un soi

de amor liber - ca al personajelor tale din în zilele cometei.

Tocmai citise epilogul scris de el pentru roman.

— Dar asta presupune o societate complet transformată, spuse el, în care amorul liber e universal acceptat şi tot ce se tutîmplă între bărbaţi şi femei e legal şi la vedere. în casa Hlund se întîmplă exact pe dos. Well Hall s-a dovedit a fi căminul minciunilor... al tăinuirii şi-al ipocriziei.

Şi simţi asta cu toată forţa cînd se întoarse acolo, nu după multă vreme. Soţii Bland dădeau o mare petrecere de vară în cinstea logodnei fiicei lor Iris cu funcţionarul ei public. Soţii Wells fuseseră invitaţi să rămînă peste weekend şi acceptaseră, utnbele părţi consimţind tacit să tragă perdeaua peste tensiunile ce existau momentan între ele. La suprafaţă părea un prilej de bucurie. Soarele după-amiezii tîrzii strălucea peste zidurile acoperite cu viţă ale vechii clădiri şi peste grădina din jur, iar pe măsură ce se lăsau umbrele înserării, lumina se revărsa prin ferestrele deschise şi lampioanele chinezeşti atîr-nate în copaci prindeau a se reflecta în canal. în sala mare se lăfăia, printre sfeşnice de argint, un minunat bufet rece preparat de doi bucătari elveţieni angajaţi de soţii Bland cu mare fală, iar salonul fusese golit pentru dans în acorduri de pian şi vioară.

— Spune şi tu dacă nu-i superb! exclamă plină de entuziasm Maud Reeves drept răspuns la salutul lui, desfăcîndu-şi braţele de parcă ar fi vrut să cuprindă toată petrecerea.

Şi, desigur, el îi dădu dreptate. Dar adevărul e că Well Hall nu-i mai părea tărîmul idilic, aproape paradiziac, de care se bucurase cu un an în urmă. Revelaţiile oferite de Rosamund aruncaseră o umbră peste imaginea pe care o avusese pînă atunci despre locul acesta şi despre ocupanţii săi, făcîndu-i sA nu mai pară excentrici şi fermecători, ci prefăcuţi şi periculo» de iresponsabili. De pildă, moartea adolescentului Fabian, dacA stăteai să te gîndeşti, nu fusese un accident tragic, ci consecinţa unei neglijenţe condamnabile. Cum vine aia să uiţi că fiul tău este programat pentru o operaţie chirurgicală, oricît de minorii ar fi ea! Fabian şi-o fi luat micul dejun în dimineaţa aceea - de ce să nu-1 fi luat? -, contrar standardelor procedurale impuse înaintea unei operaţii. Probabil că s-a înecat cu propria-i vomft pe cînd îşi revenea din anestezia cu cloroform, singur, fără nimeni alături care să-i poarte de grijă, în timp ce Edith scria precis de zor în camera ei, rătăcind pe tărîmul de vis al vreunei poveşti, iar Hubert era - unde? - probabil călare pe Alice Hoatson...

Pînă aici îşi depănase firul gîndurilor, stînd de unul singur pe terasă şi privind în jos la canal, cînd Alice în persoană veni la el să-l întrebe dacă nu voia să intre şi să se bucure de bufet. El îi răspunse că aştepta să se mai rărească mulţimea din jurul mesei. Alice părea dispusă să mai zăbovească la o vorbă - ceea ce îl surprinse, fiindcă abia dacă schimbase cîteva vorbe cu ea de cînd făcuse cunoştinţă cu familia Bland. Era poreclită „Şoricel" şi i se potrivea, căci era micuţă de statură (părea încă şi mai mică atunci cînd se afla în preajma soţilor Bland), tăcută şi retrasă. El nu mai cunoscuse pe nimeni care să exercite o acţiune atît de slabă asupra simţurilor omeneşti, de parcă ar fi fost o siluetă înceţoşată dintr-o margine a unei poze de familie. Acum, după ce aflase cîte ceva despre povestea vieţii ei, devenise extrem de interesat de ea, dar îi era greu să asocieze povestea melodramatică pe care i-o spusese Rosamund cu femeia aceasta miniaturală, căruntă, cu glas murmurat şi o înfăţişare ce nu se remarca absolut prin nimic.

Conversară o vreme pe subiecte banale, apoi ea îl luă prin surprindere spunîndu-i:

— M-am bucurat să văd că aţi devenit bun prieten cu Rosamund.

— Păi, ăăă, fac şi eu ce pot ca s-o ajut cu scrisul, ştiţi, se bîlbîi el.

Dar adevărul era că ea încă nu-i prezentase nici un text în lucru, iar el fusese prea ocupat cu propriile lui scrieri ca s-o mai bată la cap să-i arate.

— Da, foarte drăguţ din partea dumneavoastră. Nu ştiu dacă e cu adevărat talentată pentru asta, dar vom vedea. Altminteri, îi prinde bine să se poată destăinui unui bărbat matur na dumneavoastră.

— îi prinde bine ? răspunse el stins, zăpăcit de-a binelea de Ionul şi direcţia conversaţiei.

— Da. E o fată frumoasă şi simpatizată de mulţi, tinerii roiesc în jurul ei, dar nu e pregătită să-şi asume obligaţii, şi pe Imnă dreptate. Mă tem că Edith şi Hubert vor încerca s-o mărite cît de curînd cu putinţă, ca s-o ştie în siguranţă, ca pe Iris.

— în siguranţă ?

— Ştiţi ce vreau să spun: să aibă un statut cuviincios. Cu tot felul lor de-a fi neconvenţional, le place să păstreze aparenţele. O să încurajeze ei cine ştie ce tinerel s-o curteze. Pe Clifford Sharp, de exemplu, e leşinat după ea.

— E leşinat după ea ?

Simţi un mic junghi de gelozie. Purtase cîteva conversaţii cu Sharp şi descoperise în el un personaj dur, care nutrea nmbiţia de a-şi lăsa amprenta asupra Societăţii Fabiene, dar căruia îi lipseau originalitatea şi şarmul.

— Are nevoie de timp ca să se descopere pe sine, să devină femeie fără a ajunge proprietatea vreunui bărbat.

— Sînt întru totul de acord, zise el cu sinceritate.

— Iată de ce e bine că are un prieten ca dumneavoastră care n-o sfătuiască, să-i spună cum e viaţa. Hubert este singurul bărbat matur de care e apropiată. Iar Hubert..., spuse ea oftînd. Ei, Hubert e Hubert.

Era o abundenţă de subînţelesuri în această şoaptă enigmatică, dar el n-avea curajul de-a încerca s-o descifreze. Şirul observaţiilor ei despre Rosamund trăda de la început pînă la Hfîrşit o îngrijorare maternă, pe care el nu i-o mai detectase pînă atunci în cuvinte. După toate aparenţele, Rosamund îi povestise că-i dezvăluise secretul relaţiei lor de rudenie, dar nu cuteză s-o întrebe, în caz că totuşi se înşela.

— Da, Hubert e Hubert, repetă el cu un aer de profundă înţelegere şi solidaritate.

Atunci se auzi vocea lui Edith, care striga din casă, de la o fereastră deschisă:

— Şoricel! Şoricel! A văzut-o cineva pe Alice ?

— Trebuie să plec, domnule Wells, spuse ea şi se topi în crepuscul ca o umbră.

Mai tîrziu în acea seară el dansă cu Rosamund - după ce, ca să respecte eticheta, valsase mai întîi cu Jane şi Edith. Pe cînd se despărţea de Rosamund, îi şopti:

— Mă duc să iau o gură de aer pe banca aia de sub pergolă.

După zece minute apăru şi ea acolo, apropiindu-se şovăielnic pînă ce el o strigă pe nume. Abia dacă vedeai unde să pui piciorul în lumina semilunii înceţoşate, filtrată printre rugii de trandafiri ce acopereau pergola.

— Drace, da' întuneric mai e aici, H.G., spuse ea aşezîndu-se alături.

— O să ţi se obişnuiască ochii repede. Voiam puţină intimitate.

— Ca să mă poţi săruta iar? spuse ea pe un ton năzdrăvan.

— Nu, ca să nu fim auziţi. Ceva mai devreme am avut o conversaţie neobişnuită cu Alice. Sau mai degrabă ea cu mine. Părea să presupună că sînt la curent cu faptul că e mama ta adevărată.

— Da, i-am spus că am vorbit cu tine, confidenţial, desigur, zise Rosamund.

— Aha, mi-am închipuit eu... Părea de acord cu asta.

— Da, e de acord. Consideră că tu eşti contragreutatea lui tati.

— Contragreutatea ?

Pentru a doua oară în acea seară simţi că-i fugea pămîntul de sub picioare. Cum ea nu-i răspunse, insistă:

— A spus ceva misterios despre tatăl tău.

— Ce înseamnă „misterios" ?

— Greu de interpretat. A spus: „Hubert e Hubert".

— Da, Hubert e Hubert, repetă Rosamund dînd din cap aprobator, apoi îşi aruncă pantofii şi îşi răsuci gleznele. Doamne, ce mă dor picioarele. Pantofi noi.

— Rosamund, zise el cu blîndeţe, trebuie să ştiu despre ce vorbeşti.

După o pauză lungă, ea spuse:

— Doar că în ultima vreme s-a purtat foarte afectuos cu mine într-un fel care îmi pare... mai mult decît patern. Nu vreau să zic că a făcut vreun gest necuviincios, doar că... atunci cînd mă sărută sau mă îmbrăţişează, lucruri pe care dintot-deauna le-a făcut foarte des, de cînd eram mică, ei, mă strînge puţintel cam tare, sau mă ţine puţintel cam mult, mai ales cînd sîntem singuri. Mă face să mă simt stînjenită, dar nu ştiu cum »rt-i pun capăt. Sînt sigură că, dacă i-aş spune lui tati măcar un i'iivinţel despre asta, l-ar apuca nişte furii îngrozitoare şi m-ar ncuza că am o imaginaţie degenerată... Şi poate chiar e imaginaţia mea de vină...

— Ai vorbit cu Alice despre asta ?

— Nu explicit, dar ştie şi ea, îmi dau seama... nu-i scapă nimic.

— Atunci, nu-i doar în imaginaţia ta.

— Da, cred că ai dreptate, răspunse ea. Dar e foarte greu să «fii ce-i de făcut cînd eşti o fată care nu-i... care n-a... care n-are experienţă... înţelegi?

— Da, spuse el. înţeleg.

— Auzi atîta vorbărie despre sex şi citeşti atîtea lucruri în cărţi, încît habar n-ai ce sau pe cine să mai crezi, şi oricum vorbele nu-ţi pot descrie niciodată cum e în realitate. E minunat sau doar banal ?

— E şi minunat, şi banal, zise el.

Apoi purtară o discuţie îndelungată despre relaţiile sexuale, In timpul căreia cele mai multe întrebări le formulă ea, iar cele mai multe răspunsuri le oferi el, pînă ce avu şi el de pus o întrebare:

— Vrei să spui că ţi-ar plăcea să fac dragoste cu tine, Rosamund?

— Da, H.G., vreau să faci asta.

— Chiar dacă nu sînt îndrăgostit de tine ? îmi placi, dar nu dint îndrăgostit de tine.

— Nu-mi pasă. Sînt eu îndrăgostită de tine. Am destulă dragoste pentru amîndoi.

După care se aruncă în braţele lui, părînd a crede că urma Hă-i fie desăvîrşită educaţia sexuală chiar acolo, pe loc, sau în vreo dependinţă pustie de pe proprietate, dar el o calmă şi îi recomandă prudenţă. Cum soţii Bland aveau să se întoarcă în curînd la Dymchurch, îi spuse, avea să se gîndească el la un loc «flat în apropiere unde se puteau întîlni în siguranţă şi avea nft-i dea de ştire cînd îl va fi descoperit.

— Dar dacă te răzgîndeşti între timp, nu trebuie decît...

— N-o să mă răzgîndesc, spuse ea şi-i închise gura cu un Hărut.

yv

In prima vară a noului veac, pe cînd se construia Spade House, el închirie o căsuţă în cîmpia aflată mai jos de satul Lympne, la marginea dinspre nord a ţinutului Romney Marsh, ca să aibă unde se retrage să gîndească şi să scrie cînd Arnold House şi împrejurimile sale deveneau prea zgomotoase şi aglomerate. Era cea mai primitivă formă de locuit pentru cel mai sărac lucrător agricol, doar două camere goale, cu o privată de chirpici în curte şi o fîntînă drept sursă de apă, dar pentru scopurile lui era foarte potrivită şi îl costa doar cîţiva şilingi pe săptă-mînă. O mobilase cu o masă şi un scaun, o canapea şi cîteva alte nimicuri, toate cumpărate la mîna a doua, atît de ieftin, încît nici măcar nu le mai luă de-acolo cînd renunţă la contractul de închiriere. în căsuţa aceasta începuse să scrie Primii oameni in Lună şi făcuse astfel ca personajul său povestitor, Bedford, unicul supravieţuitor al expediţiei selenare, să so prăbuşească în mare lîngă Lympne cu tot cu sfera lui antigravi-taţională, la întoarcerea pe Pămînt, iar apoi să-şi petreacă perioada de recuperare la hotelul din zonă. Revenind acasă, la Spade House, după conversaţia cu Rosamund în obscuritatea înmiresmată a pergolei de la Well Hall, ieşi cu bicicleta într-o bună zi să cerceteze în ce stare se mai afla căsuţa de la ţară şi descoperi că rămăsese neocupată şi nimeni nu se atinsese do mobilă. Fermierul care era proprietarul clădirii n-avea nimic împotrivă să i-o închirieze din nou, în aceleaşi condiţii rezonabile ca prima dată.

Era un loc ideal pentru întîlniri discrete cu Rosamund în perioadele cînd familia Bland îşi muta reşedinţa la Cealaltă Casă, într-o zonă izolată de la capătul unui drum de căruţe brăzdat de făgaşe, la distanţă egală de Sandgate şi Dymchurch, Jane nu se arătă deloc surprinsă că îşi luase din nou căsuţa po post de refugiu pentru scris - era obişnuită cu evadările lui subite din mediul familial -, dar cînd pomeni la un moment dat, ca din întîmplare, că Rosamund îi făcuse o scurtă vizită acolo, sesiză imediat ce implica asta.

— Sper că ştii ce faci, îi spuse ea.

— Categoric, răspunse el.

în concepţia lui, totul era o completare a educaţiei unei tinere la cererea ei. Soţii Bland nu păreau să vadă nimic suspect în recentul entuziasm al lui Rosamund faţă de plimbările «olitare cu bicicleta prin ţinut - de fapt, lui Edith nu-i părea mispect, pentru că Hubert era, din fericire, reţinut la Londra o mare parte a timpului, iar Alice Hoatson, dacă ghicise ce se petrecea, nu scotea o vorbă. Căsuţa de ţară nu era nici pe departe un cuibuşor de nebunii confortabil, dar în simplitatea ei rustică rendez-vous-urile lor căpătau un soi de inocenţă pastorală. Canapeaua era cam jilavă, dar el o trase într-o bună zi la soare şi se uscă în scurt timp. Acoperişul avea o gaură, iar el punea o găleată sub ea cînd ploua şi se spălau cu apa adunată astfel, care era mai puţin dură şi mai caldă decît cea din fîntînă.

Amorul semăna uneori prea mult cu o lucrare practică pentru a mai putea să le aducă extazul - Rosamund avînd tendinţa de-a tot întreba dacă „o face corect" în cele mai nepotrivite momente -, dar goliciunea ei era un tablou în stare să excite orice bărbat sănătos şi viguros. Era în floarea frumuseţii, o perfecţiune voluptuoasă, de care el se simţea privilegiat că putea să se bucure

înainte de-a începe să pălească. Sosea de obicei la scurt timp după el, îmbujorată şi cu respiraţia tăiată de efortul pedalatului, sau mai degrabă de emoţia şi exaltarea conştiinţei de-a fi în sfîrşit o femeie în toată firea care se întîl-nea în secret cu amantul ei. Era surprins şi amuzat de rapiditatea cu care ritualul dezbrăcării ei evoluase de la pudoarea de focioară ruşinoasă la încrederea în sine plină de cutezanţă, ujungînd în scurtă vreme să iasă din haine mai repede decît el. Întinzîndu-se pe canapeaua cu tapiţerie demodată, acoperită cu o învelitoare veche adusă de la Spade House, ridica spre el privirea ochilor căprui închis, cu un surîs cochet ce nu se hotăra dacă să sugereze o amantă libertină sau o şcolăriţă obraznică, In timp ce sînii plini, despărţiţi de o vale largă, i se reliefau cu mîndrie pe tors, amintindu-i de o reproducere după Maja dezbrăcată a lui Goya pe care o văzuse cîndva agăţată pe un perete Intr-un bordel. Căsuţa le găzdui vreo cinci sau şase întîlniri în vara aceea, iar cu ocazia celei din urmă ea uită să-şi mai bată capul dacă o făcea sau nu corect şi ajunse la un climax autentic, incontrolabil, care îi smulse un strigăt de surpriză şi bucurie.

— Mi-ai spus că e şi banal, şi minunat, îi zise ea după aceea, dar a acum a fost extraordinar şi minunat.

El simţi ceva asemănător cu mulţumirea unui profesor la sfîrşitul unei ore de curs încununate de succes.

Canapeaua abia dacă era suficient de mare cît să se întindă amîndoi după ce făceau sex, cu siguranţă nu puteau dormi împreună, aşa că rămîneau îmbrăţişaţi, iar Rosamund începea să exprime într-un monolog dezlînat tot ce-i trecea prin minte în acele momente. Cîteodată era vorba de noi dezvăluiri surprinzătoare despre familia ei, în special despre Hubert. Se părea că o sedusese pe una dintre prietenele ei de la şcoală pe cînd aceasta stătea cu ei la Well Hall.

— Cîţi ani avea fata? întrebă el.

— A, şaptesprezece, cred... N-a fost numai vina lui tati, mai degrabă Georgina s-a dat la el, dar pe urmă nătînga s-a apucat să se laude cu asta la şcoală şi totul a ajuns la urechile părinţilor ei, care bineînţeles că s-au înfuriat, însă au hotărît că era mai bine să treacă totul sub tăcere decît să facă ditamai scandalul public.

Pe el îl ului această nouă dovadă a desfrîului lui Hubert şi a capacităţii sale supranaturale de-a evita demascarea şi ruşinea publică. Dar se abţinu de la comentarii, fiindcă Rosamund nu se arăta doritoare să-şi critice tatăl şi părea să-i privească flirturile ca pe o consecinţă a unui magnetism personal pe care nu-1 putea controla.

— Nici nu-ţi poţi imagina, dacă nu eşti tu însuţi femeie. Te face să te simţi ca şi cum ai fi unica persoană din lume care contează pentru el. Alice mi-a spus că întotdeauna i s-a părut absolut irezistibil, iar mamei la fel, sînt convinsă. Era gravidă cu Paul cînd s-au căsătorit. Mi-a zis Alice.

El conştientiza jenat că purtările de afemeiat ale lui Hubert aveau unele trăsături comune cu ale lui, dar marea diferenţă dintre ei doi era că el nu se pretindea adeptul sincer al fidelităţii în căsnicie, nu pretindea că era îndrăgostit de toate femeile cu care se culca şi adesea se regăsea în postura vînatului, nu a vînătorului, cum fusese cazul cu Rosamund. Şi cu Dorothy Richardson.

în august, Dorothy relansă pe neaşteptate idila lor, lăsată pînă atunci în stare de latenţă. Se autoinvită la Sandgate şi cu prima ocazie îl informă despre cea mai recentă criză din drama ei psihologică. Nu mai împărţea apartamentul cu teribila şi neîn-ţelegătoarea domnişoară Moffat şi îşi făcuse o nouă prietenă, o tînără pe nume Veronica Leslie-Jones, cu care simţise din prima clipă o afinitate reciprocă şi care se mutase de curînd cu ea. Deşi avea un amant, Veronica lăsa să se înţeleagă cu claritate că era atrasă fizic şi de Dorothy, pe care o deconcerta să descopere că ea însăşi avea, pentru prima dată în viaţă, un sentiment sincer de dorinţă sexuală - pentru Veronica.

— Adică pentru mine n-ai simţit niciodată dorinţă sexuală sinceră? întrebă el.

— Ei, ba da, pînă la un punct, spuse ea după ce chibzui puţin. Dar nimic de genul ăsta. Cu tine aveam mereu atenţia trează, mintea îmi era detaşată de trup, îi observa reacţiile.

— Da, am băgat de seamă.

— Dar cu Veronica... legătura minte-trup se dizolvă. E o senzaţie intensă că vrei să-ţi contopeşti identitatea cu a Celuilalt, ca şi cum aţi fi fost gemeni sau mai ştiu eu ce într-o altă viaţă - nu c-aş crede în reîncarnare.

— Păi, sigur că nu, spuse el.

— Mă simt foarte confuză. înseamnă că sînt lesbiană ?

— Ar putea însemna că eşti bisexuală.

— Nu vreau să fiu bisexuală, protestă ea cu vehemenţă. Nu vreau să fiu o ciudăţenie. Nici lesbiană nu vreau să fiu, la drept vorbind.

— Ce faci propriu-zis cu Veronica? întrebă el.

— Ne îmbrăţişăm. Şi stăm de vorbă. Atîta tot... deocamdată.

Conversaţia aceasta se petrecea în biroul său din şopron, ce

părea un loc numai bun pentru confesiuni laice.

— Ce vrei să fac eu în privinţa asta? întrebă el.

— Ce rece te porţi, remarcă ea cu o grimasă supărată. Nu mă iubeşti, nu-i aşa?

— Niciodată n-am spus că te iubesc, Dorothy. îmi place de tine. Te consider atrăgătoare. Am încercat să te fac fericită. Dar eşti un caz dificil.

— De aia ţi-a pierit interesul în privinţa mea ?

— Mai degrabă am crezut că tu ţi-ai pierdut interesul în privinţa mea, spuse el.

— Ba nu, eu nu mi l-am pierdut. într-o anumită privinţă, de cînd te-am cunoscut, ai şters din mintea mea orice alt bărbat. Şi-n ziua de azi e aceeaşi poveste.

— Şi... ce-i de făcut?

— Fă iar dragoste cu mine.

Părea să-şi dorească s-o salveze de lesbianism, iar onoarea îi cerea măcar să încerce - în orice caz, avea amintiri plăcute

despre trupul dens, presărat cu mici firişoare de păr aurii, şi întîmpină cu bucurie ocazia de-a se familiariza din nou cu el. Aşadar îi făcu loc printre întîlnirile cu Rosamund, uneori în căsuţa de la ţară, alteori în diverse locuri din Londra. O dată porniră într-o drumeţie prin ţinutul vecin cu Tunbridge Wells şi, la sugestia lui, făcură dragoste prin ferigi, undeva între Eridge şi Frânt. Partidele de amor în aer liber îi ofereau mereu fiorul unei emoţii aparte - care îşi avea poate originile în fanteziile sale adolescentine cu umbrarul nupţial al lui Adam şi al Evei -, iar unul dintre primele indicii ale incompatibilităţii sexuale dintre el şi Jane fusese refuzul ei categoric de a-i face pe plac în această privinţă, nici măcar în vreun cotlon izolat al propriei lor grădini din Worcester Park. Dorothy însă acceptă cu nonşalanţă, îşi scoase pantalonaşii, se lungi pe haina întinsă peste ferigile elastice şi îşi desfăcu picioarele în faţa lui, vorbind în tot acest timp fără oprire despre un roman rusesc pe care îl citea în acea perioadă. Cu excepţia decorului în care se desfăşurau întîlnirile, nu se schimbă mare lucru în această nouă fază a relaţiei lor. Faţă de trecut, Dorothy se străduia mai mult să ajungă la starea de abandon în plin act al amorului, dar de cum se termina îşi relua neobositele introspecţii sau îi făcea morală, criticîndu-i filozofia materialistă, corectîndu-i accentele cockney[1] din vorbire sau chiar luîndu-i la refec stilul de prozator.

— Ia ascultă, îi spuse ea într-o după-amiază, cînd se aflau în propriul ei pat din propriul ei apartament, Veronica fiind plecată pentru cîteva zile.

Se întinse peste el către noptieră, ca să ia exemplarul de semnal al romanului în zilele cometei pe care i-1 trimisese el cu cîteva zile în urmă, şi ridicîndu-se în şezut, goală puşcă, doar cu lornionul pe nas, începu să citească un pasaj însemnat pe pagină, unul pe care el îl scrisese cu deosebită plăcere şi care descria camera de spălat vase din Atlas House.

— Era zona „spălatului de vase“, acea activitate unsuroasă şi umedă ce avea loc după fiecare masă; atmosfera de aici era mereu încărcată de aburi ce tocmai se răceau şi amintirea verzei fierte, şi petele de funingine rămase în locurile unde a poposit pentru scurt timp crăticioara sau ceainicul, bucăţile de coajă

1. Termen ce desemnează un membru al clasei muncitoare londoneze, cu deosebire din zona East End, dar şi engleza vorbită de acesta.

de cartof înţepenite în sită sau în ţeava de scurgere şi zdrenţele de provenienţă indescriptibil de oribilă numite „cîrpe de şters vasele , toate îmi răsar în amintire la auzul numelui său.
E îngrozitoare fraza asta.

— Care-i problema cu ea ?

^— E mult prea lungă şi îmbîcsită, una la mînă - ar fi trebuit să începi o frază nouă după„masă“, în loc să pui punct şi virgulă. Apoi are o asonanţă supărătoare - „indescriptibil de oribilă de pildă. Dar adevărata problemă e repetiţia lui „amintire". Cînd apare prima dată presupunem că e subiectul propoziţiei principale lungi şi complexe care urmează, dar cînd ajungem în sfîrşit la predicat dăm peste „răsar în amintire“ şi rămînem nedumeriţi. Cum poate o amintire să răsară într-o amintire ? Aşa că ne întoarcem la prima „amintire“ şi descoperim că de fapt nu e subiect, ci complement, metaforicul obiect indirect al lui „era încărcată": „atmosfera de aici era mereu încărcată de... amintirea verzei fierte".

— „Amintirea verzei fierte" e o expresie reuşită, protestă el.

— E reuşită în sine, i se adresă ea pe deasupra lornionului, ca o severă directoare de şcoală. Dar fiindcă e separată de verb printr-un alt complement, care nu e metaforic, „aburi ce tocmai se răceau", la prima citire nu facem legătura dintre ea şi acel „era încărcată" din urmă, ci presupunem că ea e subiectul unei noi fraze. Ambiguitatea gramaticală strică tot efectul.

El îi luă cartea din mîini şi reciti pasajul. Se văzu nevoit să admită că avea dreptate şi îşi spuse că pe viitor ar putea să-i ceară să citească şpalturile şi să-i sugereze îmbunătăţiri. Jane, care era şi ea mai bună la gramatică decît el (şi învăţase la aceeaşi şcoală excelentă ca şi Dorothy), era prea copleşită de respect ca să-i poată face prea multe sugestii redacţionale cînd îi bătea la maşină operele. El compunea în ritm alert, cuvintele zburîndu-i din vîrful peniţei, şi îi lipsea răbdarea necesară ca să-şi armonizeze şi să-şi şlefuiască stilul, cum făcea, să zicem, Henry James - deşi trebuia adesea să reciteşti şi frazele lui labirintice ca să le depistezi sensul, însă de data asta din cu totul alte motive.

James venise în sfîrşit în vizită la Spade House şi rămăsese un weekend întreg în august. Încîntător pentru mine este sentimentul că se termină groteştii Ani ai Temporizării clipei în care voi păşi în fermecătoarele tale încăperi, scrisese el cînd îşi anunţase momentul exact al sosirii. înainte de vizită trimisese o solicitare prin care îl informa pe Domnul Wells, cu cele mai cordiale salutări, că regimul meu alimentar este cea mai uşoară fibră de materieplăpîndă. Puţin mănînc pe-acest pămînt, puţin, dar îndelung[1]. Era o aluzie la „fletcherizarea" lui - obiceiul de a mesteca în prostie mîncarea solidă înainte de-a o înghiţi, recomandat de un şarlatan de medic american pe nume Fletcher. Gip şi Frank îl urmăreau fascinaţi cînd li se oferea ocazia să vadă aşa ceva. Gip îl poreclise pe James „Omul-Ou“, fiindcă mînca mereu la micul dejun cîte trei ouă fierte tari şi poate fiindcă la vremea aceea avea o formă de ou, cu pîntecele rotunjit simetric, faţa ovală perfect bărbierită şi fruntea mărită prin chelire. Era însă un musafir prietenos şi curtenitor, care făcea politicos un efort de sinceritate să laude amenajările interioare ale casei.

— Dragă prietene, ai reuşit să împrumuţi - sau să anticipezi - cele mai frumoase trăsături ale designului interior pentru locuinţe din ţara mea natală, se pronunţă el după un tur al proprietăţii.

Pînă şi toaletele ataşate fiecărui dormitor îşi atraseră din partea lui un comentariu care avea doar o vagă notă de zeflemea : „o veritabilă utopie a igienei!“.

Fiecare din ei făcuse recent cîte un turneu în Statele Unite şi amîndoi erau la un pas de publicarea cîte unei cărţi în care îşi relatau experienţa.

— A ta se va vinde categoric mai bine decît a mea, spuse James cu un oftat.

Iar el nu găsi argumente credibile cu care să-i conteste predicţia. Vînzările dezamăgitoare ale cărţilor lui James, în special ale celor trei mari romane importante pe care le publicase în ultimii ani -Aripileporumbiţei, Ambasadorii şi Potirul de aur -, erau o sursă neîntreruptă de văicăreală în corespondenţă şi de stinghereală în relaţia lor. Scriindu-i elogii la adresa Ambasadorilor, menţionase, lipsit de tact, vînzările unei cărţi de povestiri de-ale lui, iar James îi răspunsese pe un ton sumbru, aproape acuzator: Cartea mea a ieşit pe piaţă de mai bine de o lună şi, fără a rivaliza cu cele 4 000 ale tale, s-a vîndut, cred, într-un număr de 4 exemplare. Plin de înţelegere, el promovă pe cît posibil recunoaşterea operei lui James - recomandîndu-i cu căldură Aripile porumbiţei lui Arnold Bennett, spre exemplu, şi incluzînd Potirul de aur în lista sa de „Cărţi ale anului" pentru The Bookman -, dar nu exista nici cea mai mică speranţă ca James să devină vreodată un scriitor popular.

James scrisese laude generoase şi încîntătoare despre Kipps cu un an în urmă, ocazie cu care îl comparase cu Dickens, Thackeray şi George Eliot, deşi păstrase, ca de obicei, un strop de reţinere pe sub panegiricele extravagante. Ce aş mai putea spune despre Kipps în afară de faptul că mă simt pregătit, ba chiar obligat, peste măsură să bat cîmpii despre el ? Nu este neapărat o capodoperă, cît o nestemată brută - tu reuşind, nu ştiu cum, să plonjezi în misterioasele adîncuri ale observaţiei & cunoaşterii, nu ştiu care & unde, & să ieşi înapoi la lumină cu această rotundă perlă naturală. Cu cît te gîndeai mai mult la această metaforă, cu atît mai puţin credit îţi părea că-i acordă romancierului pentru măiestria artistică şi cu atît mai apăsat sugera că reuşita lui se datora norocului. El îi era totuşi recunoscător pentru vorbele de laudă, dar şi puţin surprins că James nu-1 luase la întrebări în privinţa capitolelor finale pe care le rasolise. Cînd aduse vorba despre asta, oaspetele lui păru cam evaziv, iar el suspectă că în realitate James nu citise romanul pînă la capăt. Nu-i nimic - nici el nu terminase de citit Potirul de aur. Amîndoi erau scriitori prolifici şi, desigur, n-aveau timp să-şi citească reciproc fiecare cuvinţel.

Ce-1 frămînta cu adevărat pe James era faptul că prietenul său îşi irosea prea mult timp cu politica. Descrierile detaliate ale bătăliilor duse cu vechea gardă fabiană i le ascultă la început cu un interes politicos, care în scurt timp se topi într-un amalgam de plictiseală şi dezaprobare.

— Comisiile şi cabalele astea, moţiunile şi amendamentele, dezbaterile şi expozeurile pedante, toate astea sînt moartea impulsului creator, dragul meu Wells, îi spuse el. Treaba artistului este să educe şi să îmbogăţească conştiinţa colectivă prin manifestarea imaginaţiei sale într-un mediu ales de el. Asta e contribuţia cuvenită din partea lui la viaţa politică.

— Artă de dragul artei? întrebă el.

— Artă de dragul vieţii! spuse James, cu aerul celui care îşi arată atuul la final de joc.

— Eu vreau să schimb lumea, nu s-o descriu. De undeva trebuie început, iar eu am hotărît să încep prin a schimba Societatea Fabiană.

Primul indiciu că îl pîndea o confruntare apăru în septembrie, sub forma unei rafale de scrisori din partea membrilor Executivului. Charlotte Shaw îi scrise ca să-l anunţe că pînă la urmă se hotărîse să nu semneze raportul Comisiei de Cercetare, ceea ce era un semn evident că ceda în faţa presiunilor exercitate de soţul ei. îi replică tăios că era o trădare din partea ei. Pease îi scrise că nu putea să aprobe publicarea textului „Aceste nenorocite de încălţări" cu titlu de pamflet fabian pînă nu erau înlăturate din el remarcile ofensatoare la adresa lui Shaw şi a soţilor Webb. El refuză să-şi cenzureze textul. Sidney Webb îi scrise că, deşi raportul comisiei conţinea multe lucruri interesante şi bine formulate, nu credea că Societatea avea să-i accepte propunerile, fiindcă punerea lor în practică ar fi prea costisitoare şi nici un membru al Executivului nu s-ar arăta dornic să facă parte din cele trei „triumvirate" care, după cum se sugera în raport, ar fi urmat să administreze diverse treburi interne ale Societăţii în locul Executivului. El răspunse că rămînea de văzut. Apoi Shaw îi scrise două scrisori în succesiune rapidă, fără ca în vreuna dintre ele să sufle măcar o vorbă despre dezertarea lui Charlotte.

în prima scrisoare îi lua partea lui Pease în disputa legată de „Aceste nenorocite de încălţări", amintindu-i că îşi declarase chiar în faţa lui intenţia de-a şterge batjocurile cu ţintă personală din varianta care urma să fie publicată. El se hotărî să capituleze, deşi nu cu iuţeala servilă recomandată de Shaw: Scrie-i lui Pease fără intirziere - telegrafiază-i -ia o maşină şi du-te să-i spui în persoană, pune-ţi cenuşă-n cap. A doua era scrisă cîteva zile mai tîrziu, evident după ce Shaw citise în zilele cometei. Era o scrisoare extravagant de lungă, scînteind de hazul şi inteligenţa caracteristice, iar el nu-şi putu înfrîna admiraţia faţă de elocinţa lui Shaw nici măcar într-un moment în care se crispa sub atingerea ironiilor sale. începea prin a pretinde în glumă că recentul comportament grosolan al adresantului era motivat de gelozie: Mi se permite să întreb, fără a fi lipsit de tact, dacă Jane n-a fost cumva deosebit de obositoare în ultima vreme ? Nu s-ar putea oare ca în lipsa ta, care călătoreai prin America, matroana casei să se fi ataşat de vreun geniu din vecini - n-o să dau nume, dar, să zicem, de unul a cărui judecată mai matură, statură mai impozantă, dispoziţie mai binevoitoare şi devotament mai profund faţă de ea te-au plasat într-o poziţie de inferioritate în ochii ei ? După care Shaw

Hugera că problema putea fi rezolvată punînd în scenă chiar Holuţia la care se face aluzie în finalul noului roman. Ce-i toată povestea asta din Cometă referitoare la un menage â quatre ? Ce înseamnă ? De ce se întrerupe cartea atît de abrupt ? Ce-ar fi să nu ne mai ascundem după deget şi s-o spunem pe aia dreaptă ? Nu mi-am tăinuit niciodată afecţiunea pentru Jane. Dacă îmbufnările şi nemulţumirile care ţi-au marcat purtarea In ultima vreme sînt simptomele unei pasiuni ascunse pentru Charlotte, zi drept, fii bărbat. Ea îţi poartă un mare interes -unul care, de-ar fi cultivat cu pasiune, s-ar putea pîrgui cu uşurinţă, devenind un sentiment mult mai profund. Fantezia lui Shaw atingea o lungime considerabilă, încheindu-se astfel: Nu lăsa un pîrlit de amănunt tehnic să stea între noi. Dacă vrei să faci din asta o căsătorie în grup şi eşti în stare s-o convingi pc Charlotte, şi dacă pe Jane n-o deranjează ideea (dacă o deranjează, măcar tată pot să-i fiu), nu trebuie să te temi de vreo oprelişte născută din superstiţie din partea mea.
Scenariul acesta poznaş era cu atît mai absurd, cu cît în cercurile fabiene circula nestingherit zvonul că uniunea soţilor Shaw era un mariage blanc\ dar el recunoscu în scrisoarea lui Shaw un avertisment legat de un eventual scandal pe care îl putea isca romanul lui şi, chiar în timp ce zîmbea citind-o, simţea o strîn-gere de inimă premonitorie.

Scrisoarea continua aducînd în discuţie campania lui pentru reformarea din temelii a Societăţii Fabiene şi sublinia cu abilitate posibilele inconveniente ale victoriei. El nu crezu nici o clipă afirmaţia lui Shaw cum că toată Gaşca Veche, cu excepţia lui Pease, tînjea după o scuză pe baza căreia să poată demisiona din funcţie şi să scape de munca pe care o pretindea aceasta -cei mai mulţi dintre ei apucaseră să investească deja prea mult ego în statutul lor -, dar era adevărat şi că, dacă demisionau în bloc doar pentru că îi erau ostili, el se putea trezi împovărat şi paralizat de responsabilitatea executivă. După ce-1 băgă în spe-rieţi cu viziunea aceasta, Shaw îl povăţui să se pună pe învăţat arta persuasiunii politice. Trebuie să te deprimi cu activitatea în comisie... dacă e să ajungi vreodată ceva mai mult decît un romancier care bîzîie în gol, lipsit de idei, cu excepţia unei brume de realism dobîndit la tinereţe. Am trecut cu toţii prin

1. Căsnicie neconsumată, în care cei doi soţi nu întreţin relaţii sexuale (în fr., în orig.).

fabrica de vacs a lui Dickens; şi toţi am ajuns socialişti ca reacţie la asta; dar lumea pretinde de la genii şi ceea ce prorocesc, nu doar experienţele prin care au trecut. El era de acord din tot sufletul cu vorbele acestea, însă nu putea fi niciodată un devotat membru al unei comisii şi nici n-avea încredere în comisie ca instrument al schimbării radicale. De aceea propusese ca Societatea să fie condusă de triumvirate alese, care să exercite acel gen de putere privilegiată de care se bucurau Samuraii din Utopia modernă. însă, deşi nu accepta toate argumentele lui Shaw, era impresionat şi mişcat de timpul şi efortul cheltuite pentru expunerea lor, aşa că răspunse: Scrisorile dumitale sînt o splendoare. Mă înclin. Eşti minunat. De mirare este că la un moment dat minunăţia se opreşte din scurt. Cum de nu vezi că toate aceste lucruri propuse de mine te exprimă şi pe tine pe deplin ? Participă la triumviratele mele. (Pe mine nu mă vor alege în veci.) Ultima era expresia unei speranţe şi în egală măsură a unei predicţii: din punctul său de vedere, funcţia lui era să furnizeze un plan al schimbării şi nu-şi dorea responsabilitatea unui post înalt, deşi, dacă ar fi fost ales într-un triumvirat, ar fi trebuit să pună şi el umărul la susţinerea poverii colective vreun an sau doi.

Nu trecu mult şi potenţialul de scandal din în zilele cometei anticipat de Shaw deveni realitate. Rezumînd finalul poveştii, recenzentul anonim al romanului din Times Literary Supplement observa cu isteaţă maliţiozitate: Nevestele socialiştilor, deducem noi, trebuie ţinute la comun, în acelaşi fel cu bunurile lor. Urmă rapid un material în virulenta publicaţie de dreapta Daily Express, în care se cita recenzia din TLS drept dovadă că ţelul suprem al socialismului era amorul liber şi erau instigaţi preoţii să-l condamne pentru că promova aşa ceva. Era o publicitate nedorită, care venea la momentul cel mai nepotrivit, exact cînd se proptea el mai bine în călcîie ca să conducă Societatea Fabiană într-o nouă eră - i se apropia sorocul să-şi ţină conferinţa, „Socialismul şi familia", în octombrie şi să strămute la adunarea generală din decembrie adoptarea raportului întocmit de comisia lui. Individual, fabienii aveau păreri diferite asupra moralei sexuale şi mulţi dintre ei, cum erau soţii Bland, aveau un stil de viaţă neconvenţional în privinţa asta, dar ca grup credeau în păstrarea aparenţei de respectabilitate, unii dintre ei din principiu, şi toţi din cauza temerii că misiunea politică a Societăţii putea fi pusă în pericol dacă ajungea să fie asociată cu promiscuitatea sexuală şi cu subminarea căsniciei tradiţionale. El însuşi era nevoit să recunoască faptul că teama uceasta nu era nefondată. „Liber" şi „amor", două dintre cuvintele cele mai nobile şi mai fermecătoare din limba engleză, căpătau atunci cînd erau puse unul lîngă celălalt extraordinara putere de a şoca şi-a îngrozi nu doar presa conservatoare,

ci întreg publicul britanic, incluzînd sectoare vaste din clasa muncitoare şi din pătura de jos a clasei de mijloc, a căror situaţie economică dificilă juraseră fabienii s-o îmbunătăţească. Ceva în el se revolta împotriva sprijinului ipocrit acordat actualului statu-quo al relaţiei dintre sexe, deşi în acelaşi timp se declara război tuturor celorlalte aspecte represive ale sistemului social, însă predica lui Shaw despre pragmatismul politic îl mişcase profund. Ce se putea face ? Aruncă din nou o privire asupra pasajului din Epilogul romanului care cauzase tot necazul, cel unde naratorul poveştii-cadru, reprezentantul individului ignorant de la începutul secolului XX, îl chestiona pe Willie cel ajuns la bătrâneţe în legătură cu posibila sa reunire cu Nettie:

Am simţit o oarecare jenă cînd i-am pus întrebarea ce mă nedumerea...

— Şi aţi fost... ? am întrebat. Eraţi amanţi ?

El ridică din sprîncene.

— Desigur.

— Dar soţia ta... ?

Era limpede că nu înţelegea ce voiam. Eu tot ezitam. Convingerea că era vorba de ceva josnic mă dezorienta.

— Dar..., am început. Aţi continuat să fiţi amanţi ?

— Da.

Aveam mari dubii că înţelegeam ce spune. Sau că el mă înţelegea pe mine.

— Şi Nettie n-a avut şi alţi amanţi ?

—Aşa o femeie frumoasă! Nu ştiu cîţi i-or fi iubit frumuseţea, nici ce anume o fi găsit ea în alţii. Dar noi patru am rămas foarte apropiaţi de atunci, mă-nţelegi, am fost prieteni, ne-am ajutat, am fost iubiţi într-o lume a iubirii.

— Patru ?

— Inclusiv Verrall.

Atunci mi-am dat seama dintr-odată că gîndurile ce mă tulburau erau ticăloase şi meschine, că suspiciunile perversităţii, vulgaritatea şi geloziile vechii mele lumi dispăruseră definitiv din preajma acestor suflete purificate.

— V-aţi creat - am spus, încercînd să mă scutur de prejudecăţi - un cămin împreună.

— Un cămin!

Se uită la mine.

— Am uitat, zise el. Tu susţii că vechea lume încă mai există. Un cămin !

Şi Willie deschise o fereastră uriaşă pentru a-i dezvălui o lume a viitorului schimbată, în care sufocantul cămin individual era la fel de perimat ca şi sufocanta familie tradiţională.

Neîndoios că era un text radical. N-avea nici un rost să nege că celebra căsătoria în grup pe fundalul general al unei promiscuităţi tolerate. Tot ce putea face era să precizeze că Epilogul nu reprezenta descrierea unei societăţi realizabile în practică, a ceea ce aspirau socialiştii să construiască, ci o viziune profetică a naturii umane complet transformate. în acest sens, compuse pentru tipărirea în TLS o scrisoare în care spunea: Intenţia cărţii mele este să obţină un efect de contrast, să denunţe în tonuri întunecate şi deznădăjduite, cu o nuanţă de presiune crescîndă, existenţa din prezent, iar apoi să obţină un copleşitor sentiment al eliberării, al luminii ce va să vină, al răsăritului, al prospeţimii începutului de libertate şi puritate... finalul nu reprezintă cîtuşi de puţin socialismul, ci un vis cu fiinţe omeneşti elevate intelectual şi moral. Cu condiţia să se producă o transformare a fiinţelor omeneşti, şi nu imaginaţia mea inferioară, ci o autoritate căreia recenzentul domniilor voastre probabil îi acordă respect este cea care încredinţează lumea că nu vor exista „nici însurători, nici măritişuri. îl mulţumea îndeosebi această invocare a Noului Testament, aşa că o folosi din nou, în conceperea unei scrisori de protest mai viguroase, către Express. Dorothy îi scrise ca să-i comunice că în scrisoarea către TLS erau propoziţii incorecte gramatical şi că avea de gînd să recenzeze şi ea în zilele cometei, pentru o revistuţă anarhistă intitulată Crank, editată de un amic al ei.

Din corespondenţă şi din diverse conversaţii întîmplătoare deduse că opozanţii săi fabieni îşi frecau mîinile de bucurie asistînd la controversa stîrnită de noul lui roman. Asta o să-l înveţe minte pe micul parvenit să nu mai fe aşa îngîmfat, îşi spuneau în sinea lor şi unii altora. Membrii noştri se vor gîndi de două ori înainte de a-i permite unui susţinător al amorului liber să preia frîiele Societăţii. Dacă îşi imaginau însă că el le va răspunde retractîndu-şi vederile despre sex şi căsătorie cu ocazia conferinţei din octombrie, se înşelau. în schimb, el se apucă să descrie confuzia în privinţa acestor chestiuni ce domnea în cadrul societăţii contemporane ca pe o ocazie de-a făuri o nouă etică sexuală, bazată pe valori şi aspiraţii socialiste ca abolirea proprietăţii private şi acordarea de drepturi civile egale pentru femei. Celula de bază a societăţii era familia, însă familia era în acel moment reprezentată la nivel statal numai de conducătorul ei de sex masculin, care se afla într-o relaţie de proprietate cu ceilalţi membri ai ei. Fiecare femeie inteligentă înţelege realitatea dură a faptului că, pe sub toate polite-ţurile zilei de azi, ea este, în fapt sau potenţial, o proprietate, că trebuie să se considere ea însăşi astfel şi să nu încalce acest statut... Socialismul implică responsabilitatea cetăţenească a femeilor, independenţa lor economică faţă de bărbaţi şi toate libertăţile personale ce decurg de-aici... Cu expresia „libertăţi personale" se apropie cel mai mult de susţinerea amorului liber, sperietoare pe care o pomeni o singură dată, doar pentru a se disocia graţios de ea. Socialiştii şi-ar fi promovat mai bine cauza dacă s-ar fi exprimat mai deschis. De aici s-a ajuns la neînţelegeri absurde; printre altele, la acuzaţia că socialismul ar implica amorul liber. Eu cred că o declaraţie simplă, dar completă, despre critica socialistă a familiei şi despre ceea ce propune socialismul ca substitut pentru relaţiile convenţionale ar putea deştepta reacţii extraordinare la momentul de faţă.

Rosamund şi prietenii ei din Creşa fabiană promovaseră asiduu întrunirea, astfel încît se strînsese o audienţă numeroasă, compusă în principal din tineri şi tinerei, cel puţin jumătate femei, care răspundeau cu entuziasm viziunilor propuse de el, iar chipurile lor zîmbitoare şi pătimaşe care îl priveau de undeva de jos şi înclinarea aprobatoare a capetelor în timp ce vorbea îl inspirau să se lanseze într-un discurs cu mult mai înfocat decît se cerea în mod obişnuit pentru atingerea eficienţei. încheie astfel: A începe să vorbim deschis printre tăceri şi reţineri, dincolo de principiul lui „lămureşte-te pe cont propriu" care domină prezentul, ar însemna, după părerea mea, să captăm atenţia femeii din clasa de mijloc şi a tineretului de ambele sexe din clasa de mijloc cu un punct de atracţie nou şi ieşit din comun, să iradiem cu concepţii tolerante disensiunile din fiecare cuplu blazat şi discordia din fiecare familie pusă pe ceartă, şi să stimulăm şi să lărgim pînă la proporţii colosale mişcarea socialistă.

La final primi aplauze lungi şi furtunoase, cu toate că Pease, Bland şi alţi membri mai vîrstnici şedeau neclintiţi, cu nişte mutre acre. Soţii Webb bătură politicos din palme - nici nu prea puteau să facă altfel, de vreme ce le acceptase invitaţia de-a rămîne la ei peste noapte, aşa cum mai făcuse şi cu alte ocazii cînd treburile legate de Societate îl reţineau la Londra. După ce coborî de pe platformă, se trezi înconjurat de o mulţime de admiratori emoţionaţi, Maud Reeves şi fiica ei, Amber, fiind printre primii care îi strînseră mîna.

— Minunat, H.G.! spuse Maud zîmbindu-i.

— Da, minunat, domnule Wells, repetă Amber ca un ecou. A fost cu adevărat înălţător.

— N-ar trebui să fii la Cambridge, Amber? întrebă el.

Ea era deja în anul doi şi căpătase o maturitate vizibilă în înfăţişare şi purtări.

— Am obţinut de la colegiu permisiunea de-a veni la întrunire, spuse ea. N-aş fi lipsit pentru nimic în lume.

— Amber a început să pună bazele unei filiale fabiene universitare, spuse Maud.

— Da, o să veniţi să vorbiţi şi la noi semestrul următor, domnule Wells? întrebă Amber plină de elan. Ar fi un impuls nemaipomenit pentru Societate.

— Amber! Nu-1 sîcîi acum pe domnul Wells, o mustră Maud.

— Păi, dacă n-am alte obligaţii, aş fi bucuros să vin, spuse el. Scrie-mi.

— Mulţumesc! zise tînăra cu un zîmbet triumfător.

Sidney Webb îi făcu semn din spatele mulţimii.

— Chem un taxi, Wells, strigă el. Nu sta mult, ne aşteaptă cina.

După ce reuşi să se extragă din îmbulzeală, se duse să-şi ia de la garderoba domnilor pălăria, haina şi geanta cu lucruri necesare pentru înnoptat, iar pe cînd străbătea în sens invers labirintul

de holuri din Clifford’s Inn îi aţinu calea Rosamund, care îl trase într-un birou gol şi neluminat, unde îl îmbrăţişă cu ardoare.

— A fost absolut splendid, H.G.! exclamă ea cînd se desprin-seră ca să-şi tragă sufletul.

— Mulţumesc, draga mea, spuse el, strîngîndu-i cu putere la piept trupul cald şi pîrguit.

Trecuse ceva vreme de cînd nu mai făcuseră dragoste. Odată cu schimbarea anotimpului, căsuţa de lîngă Lympne devenise prea friguroasă şi lipsită de confort pentru întîlnirile lor amoroase - se temea să aprindă focul pentru ca fumul să nu atragă vizitatori curioşi iar dacă se întîlneau în particular la Londra, li spusese el, riscau enorm să fie văzuţi. în realitate, sperase ca Idila lor să se stingă de la sine, în linişte, fiindcă începuse să-l plictisească devotamentul ei de căţeluş, dar în acel moment, copleşit de euforia succesului pe care îl avusese discursul său, cu adrenalina curgîndu-i încă prin vene, nimic nu l-ar fi mulţumit mai mult decît să-şi descarce toată această excitaţie într-o partidă de copulaţie pătimaşă cu Rosamund. Dacă n-ar fi fost conştient că îl aşteptau afară soţii Webb, poate ar fi luat-o chiar atunci şi acolo, sprijinită de uşă ori răsturnată pe birou.

— Cînd o să mai facem iar dragoste ? suspină Rosamund, de parcă i-ar fi citit gîndurile.

— Nu ştiu, draga mea. O să mă gîndesc.

— Nu mă deranjează că e frig şi umezeală în căsuţa aia.

— Ei bine, pe mine mă deranjează, spuse el cu un zîmbet. într-o zi o să te duc la un hotel cu adevărat şic. O să avem un pat uriaş cu baldachin şi cu aşternuturi de bumbac egiptean şi cu baia toată din marmură şi cu încălzire centrală.

— Ah, ce drăguţ, exclamă ea. Unde?

— Oriunde doreşti, spuse el nesăbuit.

— La Paris ?

— La Paris să fie. Dar în momentul ăsta mă aşteaptă soţii Webb cu taxiul pe Strand şi-o să-şi piardă răbdarea. Tu ar fi bine să mai rămîi aici cîteva minute. Noapte bună, draga mea Rosamund, zise sărutînd-o iar şi lăsînd-o singură şi tristă în camera întunecată.

Locuinţa soţilor Webb din Grosvenor Street era o clădire urbană spaţioasă, dar lipsită de farmec, cu pereţii acoperiţi de tapet din hîrtie solid şi închis la culoare şi cu rogojini de cînepă în loc de covoare. Beatrice îl felicită pentru succesul cuvîntării, dar nu se putu abţine să-l contrazică la cină, în timp ce scoţianca înaltă şi tăcută care le era menajeră servea o mîncare simplă şi hrănitoare. în apărarea lui Beatrice, trebuie spus că se străduia să-i judece cu onestitate punctele de vedere, însă un puritanism adînc înrădăcinat, ori poate ar trebui numit idealism, o făcea să se ferească de ele cu dezgust. Cu toate că, aidoma celor mai mulţi oameni inteligenţi ai generaţiei sale, se lepădase de credinţa creştină la începutul vieţii de adult, păstrase din ea opoziţia dualistă dintre carne şi spirit, teama de prima şi cinstirea celui de-al doilea. încă mai credea în rugăciune -

către cine sau către ce, asta nu era clar. Odată, cînd el o provocase pe acest subiect, ea îi răspunsese cu formula lui Matthew Arnold, acel ceva din afara noastră care este cauza virtuţii, iar în privinţa aceasta rugăciunile ei fuseseră eficiente. Nu mai cunoscuse niciodată o femeie ale cărei motivaţii pentru fiecare activitate posibilă, incluzînd pînă şi acoperirea podelelor cu rogojini, să fie atît de conştient virtuoase. Era totuşi extrem de inteligentă şi se dezlănţui împotriva jongleriei retorice prin care respinsese el chestiunea amorului liber.

— Nu prea văd să fie vreo diferenţă de comportament între ceea ce ai propus tu ca „substitut socialist pentru relaţiile convenţionale" şi ceea ce se cheamă amor liber, spuse ea cînd ajunseră la desert.

— Dintr-un punct de vedere strict comportamental, n-ar exista diferenţe, recunoscu el. Dar experienţa ar fi calitativ diferită într-un stat socialist.

— Oare ? zise ea cu un oftat sceptic. Nu-ţi imagina că n-am băgat de seamă atracţia ta pentru amorul liber. Sînt convinsă că aş putea iubi şi alţi bărbaţi în afară de Sidney - zîmbi şi aruncă spre soţul ei o privire menită să-i indice că era doar o ipoteză, nimic mai mult, însă el era aplecat asupra porţiei de budincă îndulcită cu melasă - şi poate că o relaţie intimă cu un altul care îţi împărtăşeşte aspiraţiile ar fi stimulatoare intelectual. Ţi-ar putea spori cunoştinţele despre natura umană...

— Chiar aşa este, Beatrice, te asigur, spuse el insolent.

— Dar pentru fiecare uniune ilicită care are un efect educativ şi de îmbunătăţire a vieţii asupra cuplului implicat, urmă ea pe un ton serios, există alte o sută - o mie - în care unicul motiv este recompensa trupească. Fiinţele umane sînt atît de nestatornice şi de iraţionale cînd vine vorba de dorinţe sexuale, încît mă tem de consecinţele pe care le-ar putea avea înlăturarea constringerilor tradiţionale. Cred că bărbaţii şi femeile vor evolua numai prin subordonarea dorinţelor şi poftelor fizice faţă de latura spirituală şi intelectuală a naturii umane. Asta e credinţa care mă animă.

El se simţi tentat să pledeze în favoarea poftei carnale, dar se răzgîndi.

— Ai citit noul meu roman? o întrebă.

— Nu, răspunse ea, încă nu. Am citit despre el, desigur.

— A, păi, în cazul ăsta ţi-ai format o viziune foarte distorsionată asupra lui. Miezul finalului său este că personajele care «e bucură de ceea ce numim noi amor liber au evoluat deja exact în direcţia în care speri tu să evolueze umanitatea. Sînt aidoma zeilor. Sexul pentru ei nu mai e o trebuşoară murdară făcută pe ascuns şi acoperită de ruşine. E o binecuvîntare. E un dar pe care îl oferi celor pe care îi iubeşti şi pe care îl primeşti la rîndul tău. Are un loc de preţ în viaţa oamenilor, dar nu-i domină, nu-i torturează şi nu-i obsedează. Le oferă libertatea de a-şi vedea de treburile lor prin care contribuie la perfecţionarea vieţii colective.

— Ei, trebuie să-l citesc atunci, spuse Beatrice, vizibil impresionată.

Nu la fel de impresionat părea Sidney.

— Mai vrei nişte budincă, Wells ? întrebă el.

Mereu îl plictiseau discuţiile de felul acesta, pe care le numea „vrăjeli".

Beatrice se ţinu de cuvînt: la sfîrşitul lunii îi scrise o misivă scurtă, prin care îl înştiinţa că terminase de citit în zilele cometei. Nu-i schimbase părerea despre amorul liber, dar o convinsese în sfîrşit că femeile ar trebui să se emancipeze şi o făcuse să-i scrie lui Dame Millicent Fawcett, şefa sufragetelor moderate, non-violente, ca să-i ceară sprijinul. Informaţia aceasta deveni publică printr-o scrisoare a lui Dame Fawcett publicată în Times cîteva zile mai tîrziu. El se simţi surprins şi încîntat - surprins pentru că în romanul lui nu se pomenea mare lucru despre chestiunea votului feminin şi încîntat deoarece era o lovitură semnificativă dată conciliabulului patriarhal al Societăţii Fabiene. Maud Reeves exulta. Cu vîntul părînd să-i sufle iar în pînze, se simţea pregătit sufleteşte pentru adunarea generală ce fusese stabilită pe data de 7 decembrie. Hotărî să se detaşeze o vreme de politica fabiană şi să meargă la Veneţia de unul singur ca să înceapă scrisul la o nouă carte, un roman ambiţios şi parţial autobiografic despre educaţia şi drepturile civile din Anglia, cu titlul provizoriu de Irosire. Alese Veneţia deoarece acolo nu cunoştea pe nimeni şi nu urma să aibă parte de nici un musafir în noiembrie, iar lui Jane îi spuse că nu voia să fie deranjat cu scrisori sau telegrame decît în caz de teribilă urgenţă. îşi luă o cameră la ultimul etaj de la Grand Hotel, cu vedere spre San Giorgio şi Salute[2], peste laguna învăluită în ceţuri, şi scrise acolo fără întrerupere timp de trei săptămîni.

Un morman uriaş de scrisori îl aştepta pe birou cînd se întoarBe acasă, dimpreună cu un colet ce conţinea exemplarele sale gratuite din Viitorul în America, roman publicat în absenţa lui. 1-1 dedicase lui Dorothy Richardson sub iniţialele „D.M.R.", în speranţa că se va revanşa astfel pentru faptul că o neglijase în ultima vreme. Pe Jane o surprinse să vadă dedicaţia inserată de el în şpalturi.

— De ce? îl întrebă. Dorothy nu ştie nimic despre America şi nici n-o interesează.

— Doar de dragul prieteniei, răspunse el.

— Şi oamenii nu vor crede că prietenia asta a ta e foartt strînsă ?

— N-o s-o recunoască nimeni în iniţialele acelea, spuse el. Foarte puţini ştiu că o cheamă şi Miller.

Reperă un plic cu scrisul lui Dorothy şi îl trase din grămadă. Nu conţinea, după cum anticipase, o scrisoare în care îi mulţumea pentru dedicaţie, ci recenzia ei nesemnată la în zilei* cometei, decupată din paginile revistei Crank. Totuşi, bucata aceasta de tipăritură era tot un fel de scrisoare, de vreme ce era străbătută de un fir de nemulţumire personală împotriva lui pentru că n-o trata cu destulă seriozitate. Dorothy îşi exprima speranţa că într-o bună zi el avea să scrie romanul măreţ de care era capabil, dar că de data asta nu se întîmplase şi că pentru a reuşi trebuia să depăşească limitele, vizibile în toată opera sa, între care descria femeile. Aproape fără excepţie, ele erau specimene ieşite dintr-un muzeu de biologie din vremea studenţiei sale,

diferenţiindu-se prin diverse găteli, diferite nuanţe de păr şi cantităţi de pistrui, instincte catalogate ordonat şi cite un surîs vag. Era posibil, îşi spuse el, ca aceasta să fie pentru prima dată în istoria literaturii cînd o carte era recenzată nefavorabil de o persoană căreia autorul îi dedicase o altă carte a lui. Adulmecă noi necazuri la orizont din partea dificilei Dorothy.

Exista şi o scrisoare mult mai plăcută, de la Henry James, care îl felicita pentru Viitorul în America - Astăzi n-am făcut nimic altceva decît să mă emoţionez şi să mă zvîrcolesc citind-o, să vibrez aproape febril şi să lăcrimez din plin (lucrul acesta din urmă fiind un efect al intensităţii emoţiei pure şi-a interesului) — deşi, ca de obicei, un contracurent de rezerve urma vnlului de complimente spumoase: ceea ce îmi sare în ochi mai ii Ies este persoana ta şi personalitatea ta intelectuală uimitor dv activă şi agilă-aşputea spune chiar neruşinarea ta sublimă fi eroică - pe care, oricît m-aş strădui să nu iau în seamă Dtmzaţia, tot simt că tinzi mereu s-o simplifici prea tare... Şi tot in de obicei, era şi o reflecţie nostalgică asupra nereuşitei lui .1 limes de-a se face remarcat în aceeaşi măsură prin cea mai i ncentă operă a sa, Scena americană, care printr-o dureroasă coincidenţă avea acelaşi subiect. îmi pari, sincer - tu sau toată povestea asta - prea gălăgios, de parcă ţara pe care te grăbeşti h o străbaţi ţi-ar striga în trecere tot ce are de spus, iar tu i-ai utriga la rîndu-ţi drept răspuns observaţiile tale; dar cred, la fel de sincer, că singura şi cea mai corectă cale de-a exprima multe dintre lucrurile pe care le transmiţi tu este într-adevăr să le strigi - e o ţară în care se strigă, iar semitonurile mele, în superbul dangăt al talgerelor tale (şi ale lorj, nu se vor face niciodată auzite. James! Nu mai era altul ca el.

Buna dispoziţie pe care i-o adusese această scrisoare fu ■fărimată brusc de o alta, de la Rosamund. Ii scria, cu caligrafia «i rotunjită, de şcolăriţă, că Edith descoperise o misivă compromiţătoare de prin august, prin care el aranja o întîlnire la căsuţa de la ţară.

Cred că mi-a scotocit prin sertarele biroului - n-are nici un scrupul cînd e să năvălească în intimitatea cuiva - şi a dat peste scrisoarea aia veche. Ştiu că mi-ai spus să distrug toate scrisorile de la tine, şi de obicei aşa făceam, dar am vrut să păstrez una ca un fel de dovadă a iubirii noastre, o dovadă că n-a fost totul un vis al meu... O scoteam şi citeam din ea, iar uneori o sărutam. Din fericire, nu e nimic explicit în ea, dar scrie că te-ai simţit bine data trecută cînd ne-am văzut la căsuţă şi că o să fii iar acolo „miercurea viitoare[11], şi e semnată „Cu dragoste, H.G.“. Bineînţeles că a urmat o ceartă cumplită, tati s-a înfuriat amarnic şi m-au interogat şi m-au făcut să plîng, dar cred că poţi să fii mîndru de mine, fiindcă n-am recunoscut că am fi amanţi. Am spus că între noi e o prietenie foarte intimă şi că tu te duceai la căsuţă ca să scrii, dar că era şi un loc convenabil ca să ne întîlnim ocazional şi să stăm de vorbă, şi că Alice ţi-a spus că este de acord cu prietenia noastră. Nu sînt convinsă că m-au crezut, totuşi au luat

decizia să nu mai insiste pe subiectul acesta, dar acum sînt

suspicioşi faţă de mine, mă urmăresc ca nişte şoimi, aşa

că am vrut să te avertizez. Cu toată dragostea, Rosamund.

El înjură în barbă, mototoli scrisoarea şi o aruncă la coş. Gîndindu-se mai bine, o recuperă de acolo, o netezi şi i-o arătă lui Jane.

— Mă temeam eu c-o să se întîmple una ca asta, spuse ea. Nu poţi să zici că nu te-am avertizat.

— Nu, nu pot şi nici n-am să zic. Dar ce-i de făcut în privinţa asta?

— Nimic, spuse Jane. Doar să nu te mai vezi cu fata, desigur.

— Ei, mă rog, nu-i aşa un mare sacrificiu, răspunse el.

— Şi să speri că ea n-o să facă nimic nesăbuit, adăugă Jane. Pînă acum pare să se fi purtat foarte bine, dată fiind situaţia.

— Ba chiar cred că i-a făcut plăcere, într-un fel ciudat, speculă el plin de speranţă. E clar că se vede în postura unei eroine de roman.

îşi spuse în sinea lui că poate pentru Rosamund era cel mai bun final pe care îl putea avea relaţia lor, cu un punct culminant dramatic în care iubirii i se puneau împotrivă părinţii tiranici, nu răcirea lentă a interesului manifestat de el.

Dar o altă scrisoare din teanc, de la Sydney Olivier, îi oferi motive noi de nelinişte - şi de mînie. Olivier îi scria ca să-l avertizeze că Pease şi Bland, alarmaţi de succesul discursului său despre „Socialism şi familie", făceau un lobby puternic împotriva lui în pregătirile pentru apropiata adunare generală şi că Hubert Bland răspîndea istorii scandaloase despre el printre fabienii cu greutate, şi anume că îşi trădase cel mai vechi prieten, un oarecare Sidney Bowkett, intrînd într-o relaţie adulteră cu soţia acestuia, şi că Bland, descoperind recent că Wells avea gînduri necurate cu fiica sa Rosamund, abia reuşise să-i dejoace planurile mişeleşti. Ştiu că este de-a dreptul hazliu ca tocmai Bland să te acuze de libertinism, îi scria Olivier, şi, evident, n-am nici cea mai vagă idee dacă afirmaţiile lui au vreo bază. Dar m-am gîndit că ar trebui să-ţi aduc la cunoştinţă ce mai pune la cale. Toată lumea ştie că Bland este un afemeiat, mă refer la toată lumea importantă din Societate. Durează deja de atîta vreme, incit o luăm toţi ca pe ceva de la sine înţeles, ca pe o trăsătură de caracter mai degrabă demnă dv milă, cum ar fi slăbiciunea pentru băutură. Dar ştim cu toţii vă Bland n-o să obţină niciodată controlul asupra politicii duse de Societatea Fabiană şi-a dezvoltării sale viitoare. Prin urmare, este privit ca un ins inofensiv. Tu nu. Tu contezi. Ai grijă.

Scrisoarea aceasta provocă o altă sudalmă, pe un ton mai ridicat. Sidney Bowkett! Cum Dumnezeu ajunsese Bland să se cunoască cu Bowkett şi scoată de la el povestea vechii sale ranchiune pornite de la Nell ? Probabil se întîlniseră din întîm-plare în barul vreunui hotel din Manchester - îşi amintea vag Că auzise, cu mulţi ani în urmă, că Bowkett se mutase în nord. Cît despre Rosamund, abia acum îşi dădea seama de ce nu «mulsese Bland de la ea mărturisirea că erau amanţi: astfel îşi permitea să-l acuze pe Wells că plănuia s-o seducă, fără ca prin asta să compromită onoarea fiicei sale. Era o situaţie al naibii de incomodă. El nu putea nega acuzaţiile lui Bland cu privire la Bowkett, fiindcă erau adevărate, şi nici faptul că încercase «-o seducă pe Rosamund nu-1 putea nega fără a dezvălui, în mod cu totul necavaleresc, că iniţiativa idilei lor îi aparţinuse fii. Nu-şi putea apăra purtarea atrăgînd atenţia asupra faptului că ambele femei erau adulte şi se culcaseră cu el din propria lor voinţă, pentru că astfel ar fi revigorat controversa din jurul amorului liber.

Chiar a doua zi plecă la Londra să-l înfrunte pe Pease în cabinetul lui umed şi rece din subsolul de la Clement’s Inn.

— înţeleg că Bland a răspîndit poveşti despre mine, spuse el.

— Serios ? Ce fel de poveşti ? întrebă Pease afabil din spatele biroului său.

— Nu te preface că nu le-ai auzit.

— Chiar că nu-ţi pot răspunde la întrebare pînă nu-mi spui la ce te referi, zise Pease. Atunci poate aş reuşi să clarific orice neînţelegere.

— Cred că ştii foarte bine despre ce vorbesc. Vreau doar să-ţi spun că, dacă tu sau amicii tăi din Executiv vă doriţi o luptă murdară, o s-o aveţi. Mai ştiu şi eu una-alta despre viaţa privată a lui Bland şi n-o să ezit nici o clipă să fac totul public în faţa întregii lumi dacă nu încetează să mă mai calomnieze.

— Bland, după cum ştim, e romano-catolic, spuse Pease, înţeleg că romano-catolicii fac o distincţie între calomnie, care e o afirmaţie falsă, şi defăimare, care e adevărată. Mi-a spus el odată că defăimarea e considerată un păcat mai mare, fiindcă nu poţi s-o mai retragi dacă eşti onest. Zîmbi, adăugind: Un paradox interesant, nu crezi?

Se tot duelară astfel preţ de cite va minute, timp în care Pease îi pară vociferările pretinzînd că habar n-avea despre ce era vorba şi în paralel îi indică indirect că de fapt ştia prea bine, pînă ce el izbucni:

— Lua-te-ar naiba, Pease, şi pe tine, şi pe amicii tăi. Ştiu că mă priveşti de sus fiindcă părinţii mei au fost servitori şi n-am mers la şcoala publică şi la Oxbridge[3] şi încă mai am accente cockney în vorbire, ştiu că pe la spate mă numeşti un „mic bădăran oarecare[3]'...

— Te asigur că n-am spus niciodată aşa ceva, zise de sus Pease.

— Păi, chiar dacă n-o spui, o gîndeşti. Oi fi eu un oarecare, dar bădăran nu sînt. Dacă vrei un bădăran clasa-ntîi, cel mai la îndemînă ţi-e Bland.

Şi cu asta ieşi din birou, fără a se simţi prea mulţumit de sine. Se uşurase de tot ce-i stătea pe limbă, dar cu preţul expunerii propriei sale slăbiciuni şi nesiguranţe. Fusese o greşeală să vină aici.

în drum spre ieşire o văzu pe Rosamund prinsă într-o discuţie cu tînărul Clifford Sharp în dreptul panoului cu anunţuri de la intrarea în Creşa fabiană. Ea îl văzu la rîndul ei şi păli, Sharp îi aruncă o căutătură ostilă. Răpăitul unei maşini de scris şovăi şi se opri cînd operatorul observă întîlnirea lor, rămî-nînd să se uite la ei cu un interes prost deghizat, semn al adîncimii la care ajunseseră bîrfele în interiorul ierarhiei fa-biene. El îi salută convenţional - „Bună dimineaţa, domnişoară Bland, bună dimineaţa, Sharp" - şi nu zăbovi prea mult, pretinzînd că întîrzia la o altă întîlnire. Afară ploua şi uitase să-şi ia umbrela. Şovăia la adăpostul arcadei de la intrare,

uitîndu-so la cerul plumburiu, cînd Rosamund apăru brusc în spatele lui.

— A, H.G., spuse ea, punîndu-i o mînă pe braţ. Ai primit scrisoarea mea ?

— Ieri. Abia ieri m-am întors de la Veneţia.

— N-am ştiut că eşti plecat, spuse ea. Tare îngrijorată am fost. Am crezut că eşti supărat pe mine.

— Nu sînt supărat pe tine, Rosamund. Sînt supărat pe Edith pentru că a citit o scrisoare particulară care nu-i era adresată fi pe tatăl tău că răspîndeşte bîrfe răuvoitoare despre mine. E ultimul lucru de care aveam nevoie înainte de adunarea generală de săptămîna viitoare.

— Ştiu, e groaznic. Ce-i de făcut?

— Păi, ai putea începe prin a nu mai fugi după mine în locuri publice, răspunse el cu severitate. Nu faci decît să încurajezi bîrfele.

— îmi pare rău, spuse ea, părînd că era pe punctul de-a izbucni în lacrimi.

Aruncă o privire în jur ca să verifice dacă nu era cineva cu ochii pe ei şi o luă de mînă.

— Fii tare, draga mea. Fii demnă. N-am făcut nimic de care Bă ne fie ruşine.

— Aşa e, spuse ea şi dădu energic din cap în semn de aprobare.

— Ignoră bîrfele, nu răspunde la întrebări indiscrete.

— Aşa o să fac. Dar o să ne mai putem vedea - singuri, vreau să zic?

— Mă tem că nu. Cel puţin, nu prea curînd. Nu înainte să treacă toate astea.

— Şi atunci o să mă duci la Paris ?

— Poate, spuse el zîmbind şi gîndindu-se că la fel de probabil era s-o ducă pe lună.

— Dar ai promis.

— Chiar aşa ? Atunci, sigur, o să te duc, într-o bună zi.

Şi o strînse de mînă, apoi o sărută scurt pe obraz. Părea unica modalitate de-a scăpa înainte să-i vadă cineva în acel tete-â-tete suspect.

Sala de la Clifford’s Inn era mult prea mică pentru adunarea generală, aşa că se închirie Essex Hall, şi cîteva sute de membri - mai mult de o treime din numărul total, care crescuse semnificativ de cînd începuse el să-şi asume un rol principal în chestiunile Societăţii - se îngrămădiră la ambele niveluri. Un zumzet compact de sporovăială aprinsă umplea aerul, pînă ce preşedintele, un oarecare domn H. Bond Holding, bătu din ciocănel, declarînd şedinţa

deschisă. Două documente substanţiale circulaseră pe la toţi cei prezenţi: raportul Comisiei de Cercetare (cum se numea oficial „Comisia Wells") şi răspunsul Executivului. Raportul propunea noi Fundamente şi o structură de conducere mai eficientă, ataca politica de „infiltrare" şi solicita insistent ca Societatea Fabiană să-şi mărească substanţial numărul de membri, să se redenumească Societatea Socialistă Britanică şi să se alăture unor organisme similare ca să poată propune candidaţi pentru parlament. Răspunsul Executivului, în care se putea identifica mîna lui Shaw, întîmpina cu bucurie criticile constructive, dar punea sub semnul întrebării felul cum aveau să fie finanţate ambiţioasele propuneri. Membrii săi nu erau deloc impresionaţi de proiectul revizuit al Fundamentelor, luau apărarea doctrinei „infiltraţioniste“ şi considerau că o implicare directă în alegerile parlamentare era prematură. Shaw propunea o moţiune lungă şi complexă, prin care Executivul accepta mişcarea precaută în direcţia indicată de Comisia de Cercetare, dar se angaja propriu-zis la foarte puţine. Chiar discursul lui avea forma unui amendament care sprijinea „spiritul şi intenţia" raportului şi cerea alegerea unui nou Executiv pentru a le traduce în fapt.

Strict vorbind, Sydney Olivier, ca preşedinte al Comisiei de Cercetare, ar fi trebuit să vorbească despre raport, dar în euforia ce urmase conferinţei sale din octombrie despre „Socialism şi familie" insistase să îndeplinească el însuşi această solemnitate. încrederea lui în sine primise de atunci cîteva bobîrnace şi iată-1 acum nervos, şezînd pe podium şi ascultînd întorsăturile line de frază pe care Shaw le rostea în dulcele său grai cu accente irlandeze, pe cînd i se apropia sorocul să ia şi el cuvîn-tul. Iar cînd momentul veni, toate vechile tare ce-1 marcaseră ca orator public îi reveniră în forma cea mai rea cu putinţă. Evitînd contactul vizual cu ascultătorii săi, începu cînd să mormăie pe sub mustaţă, cînd să ciripească piţigăiat; se încurcă în notiţe şi orbecăi printre glume. Simţea cum pierde constant bunăvoinţa publicului şi continuă astfel timp de o oră şi mai bine, mult prea mult, într-un efort zadarnic de a recupera. Cînd termină, nu mai era timp pentru o dezbatere serioasă. Webb luă cuvîntul scurt, spunînd că după toate aparenţele membrii aveau de ales între un Executiv care se bucurase de încrederea lor mulţi ani de zile şi o conducere nouă, netestată şi lipsită de experienţă. Sydney Olivier spuse că Societatea era în pericol de-a deveni „un organism mărunt, înţepenit şi savant" dacă nu avea de gînd să-şi reformeze constituţia. Preşedintele declară că în acel moment al serii era prea tîrziu pentru a mai obţine o concluzie în urma dezbaterilor şi hotărî suspendarea acestora timp de o săptămînă.

Deprimat de felul cum se prezentase, îşi ceru iertare după Întrunire de la Olivier şi de la ceilalţi colegi de comisie.

— Nu dispera, îi spuse Olivier. N-a fost cel mai bun discurs ui tău, Wells, dar nu-i totul pierdut. Acum există în Societate o mulţime de oameni tineri, care sînt avizi de schimbare.

Se vede treaba că şi Shaw se gîndise la asta, fiindcă în cursul săptămînii următoare făcu să circule pe la toţi membrii Societăţii un mesaj prin care preciza că, dacă Executivul era tnfrînt de rectificările propuse de Wells, toţi membrii săi aveau să-şi dea demisia, cu consecinţe dintre cele mai grave pentru Societate. Olivier scutură din cap la primirea acestei scrisori.

— Mare pişicher e Shaw. Transformă amendamentul tău fntr-un vot de neîncredere faţă de Executiv. Membrii n-o să voteze în veci dacă e să plece ei toţi dintr-un foc. Ar fi ca un paricid în

serie.

In ajunul celei de-a doua întîlniri, avu cu Maud Reeves o conversaţie care tindea să confirme presimţirile rele ale lui Olivier. Maud, care urma să vorbească prima la reluarea dezbaterilor, îl avertiză, vizibil jenată, că n-avea să insiste pentru adoptarea amendamentului, ci să susţină un compromis între cele două tabere rivale.

— îmi pare tare rău, H.G., spuse ea, dar pur şi simplu nu pot sprijini un amendament care a ajuns să creeze o asemenea discordie, încît ar putea duce la colapsul Societăţii.

— înţeleg, Maud, nu trebuie să te simţi prost din cauza asta, răspunse el.

— O, ba da. Ai fost un suporter atît de hotărît al cauzei femeilor, încît detest profund că te las baltă în momentul ăsta. Dar Shaw zice că, după recenta răzgîndire a lui Beatrice, e foarte probabil ca drepturile egale pentru femei să fie încorporate curînd în Fundamente, fără să mai fie nevoie să se fărîmi-ţeze Societatea.

Vasăzică Shaw o influenţase pe Maud în particular. Iar el, într-o sclipire de perspicacitate, se gîndi că şi soţul ei o presa să nu sprijine preluarea conducerii de către cineva pe care Reeves l-ar privi ca pe un oponent primejdios şi, în lumina recentelor bîrfe, ca pe un exponent al amorului liber. Compătimind-o pentru dificila poziţie în care se afla, îi spuse totuşi să nu-şi facă griji.

— Cred că forţa motrice a schimbării e suficient de mare ca să ieşim triumfători, zise el. Şi sînt convins că Shaw blufează cînd ameninţă că Executivul o să demisioneze în bloc dacă a înfrânt.

La a doua sesiune a adunării generale, în data de 14 decembrie, se adună un public încă şi mai numeros, care încinse şi mai tare atmosfera. După comunicatul diplomatic şi împăciuitor prezentat de Maud, cîţiva inşi vorbiră de la parter împotriva amendamentului şi în sprijinul Executivului, printre ei aflîn-du-se Clifford Sharp, care anterior susţinuse mişcarea de reformă, şi Hubert Bland, care făcu unele remarci sarcastici despre bărbaţii de vîrsta a doua care pretind că susţin interesele tineretului, cînd în realitate şi le promovează pe ale lor. Dar existară şi luări de cuvînt laudative la adresa raportului, iar atmosfera din sală devenea tot mai tensionată pe măsură ce limbile ceasului înaintau către ora votului decisiv. Se făcuşi ora nouă cînd Shaw se ridică să vorbească şi, după cum prorocise Olivier, transformă imediat chestiunea într-una referitoare la încredere.

— Dacă domnul Wells îşi va retrage amendamentul, Executivul va fi bucuros să dezbată una cîte una propunerile de substanţă ale raportului, spuse el. Dar amendamentul condiţionează acceptarea raportului de disoluţia actualului Executiv -cu alte cuvinte, respingerea lui dezonorantă -, ceea ce ne va forţa să demisionăm, de vreme ce Comisia de Cercetare a lăsat să se înţeleagă foarte clar că, în cazul unei înfrângeri, nu va abandona eforturile de restructurare a Societăţii.

Se iscă rumoare în sală cînd unele voci contestară această interpretare a amendamentului, şi el însuşi sări în picioare ca să spună că nu avea nici o intenţie de-a demisiona, indiferent ce s-ar fi întîmplat.

— Mă bucur foarte mult să aud asta, spuse Shaw cu aerul triumfător al cuiva care priveşte capcana închizîndu-se peste victima sa. Fiindcă asta înseamnă că pot să mă înfig în domnul Wells fără să mă tem de consecinţe. Dar la întîlnirea aceasta trebuie totuşi să alegem între anihilarea Executivului şi predarea necondiţionată a domnului Wells.

Şi trecu la retrospectiva întregii istorii a disputei într-o manieră flagrant ad hominem, atacîndu-1 pe „domnul Wells" pentru că se folosise de invenţii, denaturări şi insulte personale ca să-şi promoveze cauza, dar prezentînd totul cu un suria binevoitor şi cu acea uşurinţă a ironiei la care era maestru. Căpătînd sentimentul liniştitor că pînă la urmă n-aveau să se producă în seara aceea nici o demisie şi nici o stricăciune ireparabilă în corpul Societăţii, publicul se linişti şi începu să ne bucure de spectacol. La un moment dat, vorbind despre constrîngerile care marcaseră munca ambelor tabere, Shaw comentă:

— în timp ce Comisia delibera, domnul Wells a produs o curte despre America. Şi încă una foarte bună. Dar eu, în vreme ce schiţam răspunsul nostru, am produs o piesă.

Se opri din vorbit şi privi cu un aer distrat în sus, către bolta înaltă a tavanului, un timp suficient de lung pentru ca audienţa să creadă că-şi pierduse firul ideii, apoi zise:

— Doamnelor şi domnilor, m-am oprit aici ca să-i dau ocazia domnului Wells să spună : „Şi încă una foarte bună“.

Sala izbucni într-o explozie de rîs pe care el se văzu nevoit #-0 îndure zîmbind forţat, ca să nu pară că se dezice de spiritul general, şi din acel moment întrunirea se transformă iremediabil dintr-o dezbatere serioasă în ceva ce semăna a spectacol de varieteu.

Cînd Shaw se aşeză, într-o furtună de aplauze, preşedintele ne întoarse către el şi spuse:

— Domnule Wells, mă întreb dacă, date fiind circumstanţele, mai doreşti să trecem la vot sau...

El îi aruncă o privire scurtă lui Sydney Olivier, care scutură din cap a negaţie.

— Nu, răspunse, îmi retrag amendamentul.

Se porni o nouă salvă de aplauze, după care întîlnirea luă

itfîrşit.

Rezultatul întrunirii de pe 14 decembrie fusese, desigur, o înfrângere umilitoare în contul său personal, chiar dacă nu se mai procedase la vot. Dacă n-ar fi fost ademenit să declare la tribună că nu avea nici o intenţie de-a demisiona, poate chiar ar fi făcut-o acum, dezgustat că fusese înfrînt prin metode pur retorice, nicidecum prin dezbateri pe subiecte. Nu avusese loc nici o discuţie de substanţă pe marginea propunerilor făcute de comisia lui. Dar într-un fel acesta era un motiv ca să persevereze, după cum insistau cîţiva dintre aliaţii săi din rîndurile Societăţii, şi însuşi Shaw, adversarul lui în dezbatere şi principalul responsabil pentru trivializarea ei, se arătă de aceeaşi părere. La cîteva zile după întrunire, Shaw îi scrise, fără a-şi prezenta scuzele pentru propria contribuţie, ci asigurîndu-1 că poţi foarte uşor să remediezi situaţia dacă studiezi cu

mare atenţie circumstanţele sau, altminteri, dacă faci exact cum îţi spun eu. Ii atrase atenţia asupra faptului că erau programate şi alte întîlniri în care urma să se discute viziunea Executivului asupra viitorului Societăţii, la care membrii comisiei lui Wells puteau obţine adoptarea ideilor lor într-o formă modificată, şi îi recomandă să susţină Executivul la alegerile anuale din martie. El nu ştiu dacă să se simtă ofensat sau să admire neruşinata îndrăzneală a unui om care mergea pînă acolo încît să-i ofere sfaturi constructive victimei încă sîngerînde a tacticilor lui necinstite din timpul dezbaterii.

Pentru moment întoarse spatele Societăţii Fabiene şi se abandonă scrisului. îşi reluă lucrul la romanul Irosire, acum intitulat Tono-Bungay, denumirea comercială a unui medicament tonic pe baza căruia unchiul naratorului îşi clădise o avere efemeră. Personajul acesta, Edward Ponderevo, era inspirat de propriul său unchi Williams, directorul şcolii din Wookey şi tatăl lui Edith şi al Berthei, un om bun la suflet şi prietenos, dar care, fiind cam slab la capitolul etică, se grăbise să-şi închidă şcoala ca să evite punerea sub acuzare pentru prezentarea de

false calificări profesionale. Copleşitorul succes înregistrat de tonicul care în realitate era complet inutil, bazat în întregime pe reclamă mincinoasă şi pe marketing agresiv, instilă în Ponderevo mirajul grandorii, care îl făcu să cumpere şi să construiască locuinţe după locuinţe, tot mai extravagante, pentru el şi pentru soţia lui, pînă ce balonul financiar se sparse şi îl aruncă în prăpastia falimentului, laolaltă cu miile de mici investitori care crezuseră în el. Ponderevo personifica un nou tip de capitalism iresponsabil, care devenea o trăsătură tipică a epocii eduardiene, generând ceea ce nepotul său George, vocea narativă a romanului, numea plutocraţia cea mai spontană, mai subtilă, mai prosperă şi mai lipsită de scop care a împovărat vreodată destinul umanităţii.

Folosi o bună parte din experienţa sa personală în crearea personajului George — crescut ca fiu de servitori într-un mare conac de ţară, luptîndu-se pentru a se elibera de trecutul umil printr-o educaţie ştiinţifică, înfruntînd probleme cu sexul şi căsnicia într-o societate represivă şi ipocrită - şi profită de ocazie ca să analizeze şi să generalizeze pe tema situaţiei sociale din Anglia, facîndu-1 pe George să se prezinte dintru început drept un romancier amator: Vă avertizez că această carte o să fie o mare aglomeraţie. Vreau să prezint traiectoria socială pe care am parcurs-o pînă acum (şi pe a unchiului meu) drept fir principal al poveştii mele, însă de vreme ce acesta este primul meu roman şi aproape sigur ultimul, vreau să includ în el şi tot felul de lucruri care m-au frapat, lucruri care m-au amuzat şi care şi-au lăsat amprenta asupra mea - chiar dacă în mod direct nu servesc cîtuşi de puţin naraţiunii mele... Trebuie să mă lăfăi şi să mă bălăcesc, să comentez şi să teoretizez, dacă vreau să ajung vreodată să scot această poveste la iveală.
Era discutabil dacă scuza aceasta avea să-l satisfacă pe Henry James, dar el considera că tonul şi textura vocii narative, stăruitoarele metafore ale maladiilor, degenerării şi decăderii structurii sociale, toate acestea aveau să confere cărţii unitate.

Pe la începutul anului următor însă, îi dădu tîrcoale o altă idee. Cunoscuse un tînăr deosebit de experimentat şi de talentat, pe nume John William Dunne. Fiu de general britanic, crescuse în Africa de Sud, unde fusese ucenic de fermier şi participase sub steagul cavaleriei imperiale la Războiul Burilor, după care venise în Anglia să înveţe inginerie aeronautică. Proiectase un tip revoluţionar de monoplan cu aripi în săgeată, bazat pe observaţiile sale asupra zburătoarelor

marine, cu care impresionă Ministerul de Război suficient cit să-l angajeze la centrul său de cercetare din Aldershot, chiar dacă nu-i acordă autorizaţia pentru producerea unui prototip şi proiectul fu în cele din urmă abandonat. De la Dunne spicui o mulţime de informaţii interesante despre noile invenţii din aeronautică şi despre potenţialele lor aplicaţii în război - în special evoluţia aeronavei rigide dirijabile a contelui Ferdinand von Zeppelin din Germania. După cîteva eşecuri şi prăbuşiri, prototipul reuşise recent să se menţină în aer timp de opt ore.

— Aeronavele astea ar fi platforma perfectă pentru arme şi ar putea fi construite la dimensiuni uriaşe, ceea ce le-ar oferi o rază de acţiune aproape nelimitată, îi destăinui Dunne.

— Vrei să spui că germanii ar putea bombarda Londra din ele? întrebă el.

— Vor ajunge să bombardeze şi New Yorkul în cele din urmă, îl asigură Dunne.

El nu-şi mai putea scoate din minte imaginea aceasta: măreţii zgîrie-nori din New York fărîmiţîndu-se şi prăbuşindu-se sub o nemiloasă ploaie de bombe din cer, blocuri întregi incendiate, panică pe străzi... Curînd imaginaţia lui zămisli conturul unui roman de acelaşi gen cu Războiul lumilor, care avea să zgîndăre neliniştile britanicilor faţă de imperialismul german şi de accelerata cursă a înarmării la care participau cele două naţiuni. în mod normal, ambele se pregăteau să poarte următorul război cu armele trecutului, nu ale viitorului, construind noi şi noi nave de război din ce în ce mai mari. Era evident, dacă discutai cu oameni ca Dunne, că puterea aeriană era destinată să-i ia locul celei navale şi că viteza, raza de acţiune şi mobilitatea primeia avea să determine globalizarea accelerată a războiului. Schiţă un scenariu în care conflictul dintre Anglia şi Germania atrăgea rapid în miezul său America, Japonia şi alte ţări şi consta în principal din distrugerea în masă a unor oraşe mari prin bombardament aerian, ducînd la colapsul total al civilizaţiei. Continuitatea narativă urma să fie furnizată de personajul unui cockney reparator de biciclete care se ascunde într-o aeronavă şi se pomeneşte martor involuntar la atacul-sur-priză întreprins de Germania asupra New Yorkului şi la prăpădul care a urmat. Morala era, ca întotdeauna, că numai o guvernare mondială putea asigura aplicarea generoasă, non-distructivă a noilor descoperiri din ştiinţă şi tehnologie. Dar ceea ce îl incita cu adevărat era perspectiva de-a apela încă o dată la o viziune apocaliptică în care lumea actuală, atît de familiară şi atît de satisfăcută de sine, se dezintegra sub impactul devastator al unei forţe fără precedent. Avea să fie o descăr-care inofensivă, dar satisfăcătoare a violenţei pe care şi-ar fi dorit s-o direcţioneze spre Vechea Gaşcă şi spre adepţii săi.

Exista şi un motiv mai lumesc pentru a-i da zor cu acest nou proiect: contul său din bancă se subţiase periculos de mult. El şi Jane îşi tratau oaspeţii în stil mare. Aveau casa plină aproape In fiecare weekend, iar costul mîncării şi băuturii şi-al apei fierbinţi ad libitum[4] pompate către fiecare dormitor creştea proporţional. Şi tocmai în acea perioadă se lucra la adăugarea unui teren de tenis la Spade House, ceea ce impunea extinderea şi nivelarea proprietăţii, la un preţ considerabil. în anul care trecuse, implicarea lui în chestiunile fabienilor îi absorbise o mare parte a timpului pe care altminteri l-ar fi putut dedica profitabilei activităţi a scrisului. Tono-Bungay nu era o carte pe care s-o poată isprăvi în grabă. Era cea mai ambiţioasă tentativă a sa de a scrie un roman care să devină clasic, dar tocmai din acest motiv înainta destul de încet după propriile standarde şi era puţin probabil să ajungă un bestseller popular după publicare. Însumînd

toate aceste aspecte, obţinea o argumentaţie solidă pentru a scoate la lumină Războiul aerian foarte repede, cît încă-i clocoteau ideile în minte. Prin urmare, îi trimise o schiţă agentului său, spunîndu-i că ar putea scrie cartea în cîteva luni dacă i-ar da cineva un avans de 1 200 de lire şi, ştiind că editorul care îl publica de obicei, Macmillan, n-avea să scoată la bătaie o asemenea sumă, îi scrise personal, descriind romanul pe care îl plănuia drept o „cîrpăceală“ pe care o propunea spre publicare unei case editoriale mai puţin distinse. Macmillan nu ridică nici o obiecţie, cei de la George Bell & Sons puseră banul jos şi el se alese cu un contract conform căruia trebuia să predea cartea pînă în septembrie.

După ce mînia şi frustrarea provocate de rezultatul întrunirii din decembrie i se mai domoliră, îşi reluă precaut implicarea în chestiunile Societăţii Fabiene. Acceptă să fie nominalizat drept candidat la viitoarele alegeri pentru Executiv, iar Maud Reeves o convinse şi pe Jane să candideze, ba chiar să se alăture unui grup de femei format de ea în cadrul Societăţii. în februarie, Maud reuşi să obţină din partea Executivului o aprobare de principiu pentru a încorpora în Fundamente principiul egalităţii civile a femeilor, ce urma să fie ratificat la adunarea generală de peste şase luni, şi din acel moment vedea în Jane un aliat folositor în strădania de a-şi asigura victoria finală.

în aceeaşi lună izbuti şi el să-şi îndeplinească promisiunea de a ţine o prelegere la Societatea Fabiană a Universităţii Cambridge, fondată de Amber Reeves în colaborare cu un tînăr de la Colegiul Trinity pe nume Ben Keeling, care era deja membru al adormitei filiale fabiene din „oraş“. Mai mult ca oricînd îl şocă să descopere ce tînără impresionantă ajunsese Amber - inteligentă, pricepută la vorbă şi frumoasă, cu ochi căprui, un nas drept cu profil grecesc pe un chip în formă de inimă şi o masă densă de păr creţ şi negru, care îi adusese în familie porecla Dusa, de la mitologica Meduza[5]. Muncea din greu, i se confesă ea în timp ce îi făcea un tur de onoare al Newnhamului înainte de conferinţă, şi îşi dorea cu disperare să obţină calificativul maxim la partea întîi a Tripodului de licenţă în ştiinţe umaniste. Urma să susţină partea a doua un an mai tîrziu.

— Desigur, femeilor nu li se permite să-şi ia diploma, spuse ea, dar susţinem aceleaşi examene ca şi bărbaţii şi rezultatele noastre sînt publicate laolaltă cu ale lor. întotdeauna e emoţionant cînd o femeie obţine rezultate bune, pe bărbaţi îi indispune foarte tare.

— E de-a dreptul ridicol că nu vă puteţi lua diplomele I protestă el. Ar fi trebuit să mergi la Universitatea din Londra.

— Păi, acolo n-ar mai fi aşa frumos, nu? zise ea cuprinzînd cu un gest larg edificiile tăcute şi rafinate, construite în stil Queen Anne, din cărămidă roşie, cu cercevele şi frontoane albe, spaţiate generos pe pajiştile verzi, iar el se văzu nevoit să admită că avea dreptate. Şi oricum, adăugă ea, voiam să scap de acasă.

— Dar partea a treia cînd va fi? întrebă el.

— Nu există nici o parte a treia. Partea a doua e de fapt examenul final.

— Şi-atunci, de ce-i zice Tripod ?

— Cred că o fi fost cîndva în trei părţi, răspunse ea. Se spune că datează din epoca medievală, cînd studenţilor li se clădea un scăunel cu trei picioare la absolvire, cite un picior pentru fiecare an.

Lui i se părea tipic pentru Universitatea Cambridge că împacheta o licenţă în filozofie în acest limbaj fosil înşelător. 'Ibt locul acela - rămase acolo peste noapte şi mai exploră puţin -îi stîrnea puternice trăiri contradictorii, atracţie şi repulsie, invidie şi zeflemea. Din punct de vedere vizual era seducător, chiar şi pe timp de iarnă - superba arhitectură a colegiilor, tăcutele curţi interioare şi peristilurile mîncate de vreme, zona din spatele clădirilor, verde şi îngrijită, ce se întindea către rîul tivit cu sălcii, toate contopite cu o eleganţă şi o frumuseţe care necesitaseră veacuri întregi pentru a ajunge la desăvîrşire. Şi era înviorător să te plimbi pe străzile pietruite ale unui oraş atît de vădit dedicat vieţii intelectuale, înzestrat din belşug cu neguţători de carte, aglomerat de tineri înveşmîntaţi în robe, zorindu-se spre cursuri ori sporovăind şi discutînd aprins prin ceainării. Simţi junghiuri de ranchiună şi regret cînd compară ambianţa acestui loc cu zilele studenţiei sale, cu lunga călătorie zilnică printre londonezi murdari, zgomotoşi şi indiferenţi către sălile de clasă şi laboratoarele mohorîte, strict utilitare, ale Colegiului Pedagogic South Kensington. Cît i-ar fi plăcut să înveţe aici! Dar, bineînţeles, acesta era un mediu scăldat în privilegii, iar faptul că-şi păstrase terminologia arhaică şi depăşită, ciudatele obiceiuri şi însemne era o metodă de excludere a schimbării şi de apărare în faţa ei. De-aş avea puterea, îşi spuse el după o dimineaţă întreagă pe care şi-o petrecuse cerînd indicaţii de direcţie de la străini pe stradă, aş aproba o lege care să oblige colegiile să-şi expună numele pe faţade şi să interzică pronunţarea lui „Caius" ca pe „Keys“.

Dar cînd veni momentul să-şi expună discursul - o versiune mai îndrăzneaţă şi mai explicită a prelegerii despre „Socialism şi familie" - într-o sală plină ochi de tineri, majoritatea încă studenţi, mulţi dintre ei aşezaţi literalmente la picioarele lui, admiraţia şi entuziasmul lor îl dezarmară. Nu trebuia să se mai simtă inferior sau exclus fiindcă nu se bucurase de educaţia lor privilegiată şi fiindcă vocea lui păstrase o urmă de vocale cockney şi nişte consoane glotale. Pentru ei era un geniu, un profet, posesorul unei viziuni cu mult mai cuprinzătoare decît aveau îndrumătorii şi profesorii lor şi a unei înţelegeri mai bune a lumii reale în care se pregăteau ei să intre şi pe care sperau s-o îmbunătăţească. Ii sorbeau pe nerăsuflate argumentele pentru o reformă politică, economică şi sexuală prin utilizarea raţiunii şi a expertizei ştiinţifice. Desigur, nu erau reprezentativi pentru corpul studenţesc în integralitatea lui. îşi dădea seama că nu toţi studenţii erau la fel de sinceri şi de visători ca aceştia — existau la Cambridge o mulţime de tineri cu aer arogant, ale căror conversaţii prinse în treacăt, purtate în felul acela răcnit tipic şcolilor publice, indicau că respectivii erau mai interesaţi de canotaj şi vînătoare decît de idei. Ben Keeling fusese nu o dată ameninţat cu bătaia de asemenea găşti. Dar aceşti tineri fabieni reprezentau speranţa pentru viitor - în special tinerele. Erau cele mai inteligente şi cele mai bune dintre femei şi din generaţia lor şi erau conştiente că purtau stindardul drepturilor pentru femei, preluîndu-1 din mîinile generaţiilor anterioare, care se zbătuseră eroic în ghearele prejudecăţilor ca să obţină dreptul la educaţie superioară pentru femei. SFC era de fapt, îi spuse Amber, prima societate de la Cambridge care recunoştea femeile ca membri egali încă de la fondarea ei. După întrunire, comitetul îl duse la o cină sărbătorească în apartamentul lui Keeling din Trinity, unde el le răspunse la întrebări, îi amuză cu anecdote şi se arătă, după propria apreciere, scînteietor. Amber, care radia de succesul serii şi de gloria de care se bucura în ochii prietenilor ei după ce momise o

asemenea celebritate să vină tocmai de la Londra, îi mulţumi călduros după cină.

— Aţi fost absolut minunat, domnule Wells, spuse ea strîn-gîndu-i mîna. Sper sincer că veţi reveni la Cambridge, dacă o să mai avem neobrăzarea de-a vă invita.

— Cred c-o să revin, răspunse el zîmbind. Am descoperit aici multe puncte de atracţie.

Printre care se număra cu siguranţă şi Amber. Cum însă abia scăpase dintr-o încurcătură jenantă cu o tînără admiratoare, nu era dispus să se încurce cu alta, chiar dacă era mai frumoasă şi cu mult mai inteligentă.

De fapt, începuse deja o nouă relaţie, cu o femeie care avea cu patru ani mai mult decît el, romanciera Violet Hunt. Se cunoscuseră pe la evenimente mondene cu ceva timp în urmă, dat fiind că aveau mulţi prieteni comuni în lumea literară şi colaboraseră la aceleaşi reviste, fapt pentru care erau adesea invitaţi la aceleaşi petreceri. Spre sfîrşitul anului 1906, întîlnirile acestea deveniră tot mai frecvente şi mai explicite. Amîndoi se recuperau după nişte lovituri ale vieţii - el după înfrîngerea din Societatea Fabiană combinată cu încurcătura relaţiei cu Rosamund, ea după recenta moarte a primului ei amant şi fnptul că fusese abandonată de al doilea - şi amîndoi îşi căutau consolarea într-o relaţie amoroasă nouă şi lipsită de complicaţii. La începutul anului el îi scrise ca s-o invite la masă la Torino’s, In Soho, unde existau separeuri la etaj: Te rog, fii amabilă, marţea care vine, cu un ins foarte trist. Vino la Torino’s la ora unu. Sînt cam trist, cam prost dispus, cam fără vlagă... N-am Intîlniri după-amiază. Ea pricepu aluzia, menţionînd că şi ea ora liberă după-amiază. Astfel începu o idilă care oferea plăceri lipsite de complicaţii ambelor părţi.

Violet era fiica lui Alfred William Hunt, un acuarelist asociat cu prerafaeliţii şi din această cauză confundat adesea cu pictorul Holman Hunt. Violet, a cărei înfăţişare, cu bărbia prelungă şi coama ei de păr, chiar părea oarecum prerafaelită, crescuse în preajma acestui cerc de artişti şi-a mentorului lor, Ruskin. Ea îi povesti că pe la treisprezece ani, auzind de moartea tragică a marii iubiri tîrzii a lui Ruskin, Rose La Touche, se oferise să se mărite ea cu el în locul lui Rose.

— Mama i-a scris lui Ruskin, pe care îl cunoştea foarte bine, să-i expună oferta, gîndindu-se că-1 va amuza. El a primit-o cu recunoştinţă şi cît se poate de serios - a zis că se va gîndi la ea şi ne va anunţa. Sigur, avea o slăbiciune pentru fetele foarte tinere şi-a aşteptat ani întregi să crească Rose, dar pe mine s-a liotărît să nu mă aştepte.

Era doar una dintre multele anecdote cu care îl amuza ea cînd stăteau întinşi unul lîngă altul, odihnindu-se sleiţi după o partidă de sex, în cine ştie ce cameră din Londra închiriată doar pentru acest scop. îndelung experimentată în aventuri amoroase, Violet îi extinse foarte mult cunoştinţele despre restaurantele care aveau cabinets particuliers[6], despre hoteluri şi pensiuni care închiriau camere cu ora, despre o întreagă reţea metropolitană secretă de înlesniri cu scopul de a face sex ilicit. Cunoşti vreun loc convenabil pentru păcătuit în Kensington ? îi scrise el odată, aranjînd o întîlnire la Muzeul de Istorie a Naturii. Dacă da, anunţă-mă în scris pe adresa asta şi eu o să-ţi telegrafiez dacă reuşesc să scap. Primi neîntîrziat de la ea adresa unui hotel particular de lîngă staţia de metrou South Kensington.

Credeau amîndoi în amorul liber, dar Violet începuse să experimenteze mai devreme şi îl avusese drept profesor pe unul dintre amanţii ei, un bărbat pe nume Crawfurd, literat şi minor liber-cugetător ardent, care deţinuse cîndva o funcţie de diplomat. Era de asemenea, din relatările ei, un nemernic şi jumătate, care o folosise pe post de amantă mulţi ani de zile, fiincă era însurat, iar după ce nevasta lui murise, se însurase urgent nu cu Violet, ci cu alta, o femeie cu bani. Trecuseră nişte ani de la întîmplarea aceasta, însă era de netăgăduit că suferinţa respingerii şi-a trădării încă o mai bîntuia. La vremea prînzului lor de la Torino's, ea îşi jelea primul iubit, pictorul George Henry Boughton, alt bărbat însurat, de care se îndrăgostise cu disperare la vîrsta de şaptesprezece ani şi pe care îl tot presase pînă cînd îl făcuse să cedeze în faţa devotamentului ei neclintit, în cele din urmă, el pusese capăt relaţiei lor ca să-şi salveze căsnicia, lăsînd-o cu inima frîntă, dar moartea lui recentă redeşteptase în sufletul ei toate sentimentele tandre şi o făcuse să tînjească după alinarea pe care o putea obţine în braţele altcuiva.

Violet fusese tipul „femeii noi“ încă înainte ca expresia aceasta să capete consacrare, pornind de la o vîrstă fragedă să-şi caute neînfricată împlinirea erotică şi fiind pregătită să plătească preţul pretins de o societate ipocrită. Romanele ei tratau experienţa altor tinere asemenea ei, aflate în situaţii similare, dar codul reticenţei sexuale pe care era obligată să-l urmeze drena o mare parte din potenţialul caustic al celor pe care le frunzărise el — poveşti sentimentale cu intrigi amoroase, care se salvau printr-un spirit cinic şi înţepător ce amintea de piesele lui Oscar Wilde. Ea chiar pretindea că îl avusese pe Wilde printre admiratori în tinereţea ei şi că o dată chiar fusese la un pas de-a o cere de nevastă. Oarecum surprinzător, Henry James îi devenise prieten la maturitate şi uneori o invita la Lamb House.

— îi stimulez imaginaţia, explică ea. Ştie ce viaţă depravată am dus şi mă stoarce de poveşti obscene despre societatea londoneză, pe care el e prea înspăimîntat ca s-o investigheze singur.

îi cită o scrisoare tipică prin care maestrul refuza invitaţia de-a o vizita la Londra:

— Tu eşti Societatea, iar eu sînt detaşarea tot mai contemplativă — atîrn agăţat de lume in felul unui păianjen obez, de un fir subţire din propria mea ţesătură independentă.

Comparaţia aceasta minunat de grăitoare îi făcu pe amîndoi «ft rîdă.

— Merită o ilustraţie de Max Beerbohm[7], nu crezi? spuse Violet. H.J. îmi spune Marea Devoratoare, din cauza apetitului meu pentru viaţa socială, sau Peticul Purpuriu, de la o haină purpurie pe care am purtat-o odată, dar şi ca o înţepătură la adresa prozei mele[8], sînt convinsă de asta.

Era adevărat că uneori Violet îşi lăsa logoreea să pătrundă în romanele pe care le scria şi că aproape toate erau puţin cam prea lungi pentru ceea ce voia să spună în ele, dar nu încăpea îndoială că avea o imaginaţie fertilă, deşi pe un registru destul de îngust.

La vîrsta de patruzeci şi cinci de ani îşi pierduse deja frumuseţea pentru care fusese admirată în anii tinereţii şi era boită excesiv ca să-şi acopere tenul degradat, dar trupul îi rămăsese subţire şi flexibil, capabil să adopte în pat orice poziţie îi sugera el şi chiar să-i prezinte cîteva care lui îi erau necunoscute. Anii petrecuţi cu Crawfurd îi dăruiseră o pricepere în arta

dragostei multilaterală şi lipsită de pudoare, astfel că nu ezita să-şi folosească gura şi limba ca să-l excite pentru un bis cînd le permitea timpul.

— Acum ştiu adevăratul motiv pentru care Henry James te-a botezat Marea Devoratoare, spuse el privind-o satisfăcut cum îi făcea acest serviciu şi făcînd-o să se înece de rîs.

îi plăceau femeile care rideau în pat. Violet era partenera ideală pentru o passade. Spre deosebire de Dorothy Richardson.

Continuă să se vadă cu Dorothy la intervale neregulate, pentru sex făcut de mîntuială, urmat de lungi discuţii despre problemele ei emoţionale, psihologice şi filozofice. Era în continuare blocată în strania relaţie trilaterală cu amantul ei celibatar Grad şi cu pasionala ei colegă de apartament, bisexuala Veronica, şi nu se apropiase cîtuşi de puţin de elucidarea propriei sale sexualităţi. El îşi dorea să nu se fi încurcat niciodată cu Dorothy şi se mustra că făcuse una ca asta. îşi asumase un fel de responsabilitate terapeutică faţă de ea, fără să aibă timpul şi răbdarea necesare pentru asta, fiind deja suficient de tulburat de relaţia clandestină cu Rosamund şi de disputele cu Vechea Gaşcă fabiană, nemaivorbind de cărţile pe care încerca să le scrie în tot acest timp. Sexul pentru el era în mod ideal o formă de recreere, ca tenisul sau badmintonul, ceva ce faci după ce ai terminat o porţie de lucru care ţi-a adus satisfacţie, ca să te mai eliberezi de sub presiune, să-ţi mai exersezi şi trupul, nu doar mintea, dar asta nu era ce-i trebuia lui Dorothy, sau cel puţin ce-şi dorea ea să obţină de pe urma întîlnirilor dintre ei. Se hotărî să-i spună toate astea într-o după-amiază cînd se întîlniră la hotelul de lîngă staţia de metrou South Kensington pe care i-1 recomandase Violet Hunt. Cînd făcuse rezervarea pentru cameră, comandase şi o sticlă de vin alb într-o frapieră. In loc să-şi scoată haina şi papionul de cum intrară pe uşă, aşa cum făcea de obicei, rămase complet îmbrăcat, îi făcu semn să se aşeze pe unul dintre cele două fotolii şi destupă sticla de vin. Ea îl privi cu un zîmbet crispat, lipsit de umor, care sugera că pricepuse.

— Ştiu ce ai de gînd să spui.

— Ce anume ? întrebă el umplînd cele două pahare şi întin-zîndu-i unul.

— Ai de gînd să spui că ar trebui să ne oprim.

— Păi, asta nu te face fericită, Dorothy, aşa că nici pe mine nu mă face fericit, zise el aşezîndu-se pe celălalt fotoliu, cu faţa spre ea. Bineînţeles că putem să ne continuăm relaţia de prietenie, tu, eu şi Jane. Dar hai să fim realişti. Intre noi doi sexul a fost un eşec. Nu ştiu dacă e vina mea sau...

— Dacă nu cumva sînt lesbiană ?

— Nu ştiu. Uneori am impresia că de fapt nu te interesează deloc sexul per se[9].

— Uneori şi eu am impresia asta, spuse ea.

— Atunci, mă-nţelegi. N-ar fi cel mai bine să nu ne mai întîlnim? In felul ăsta, vreau să zic. Să

ne întoarcem la vechea noastră relaţie de prietenie sinceră. Să uităm că am încercat vreodată să fim amanţi.

1

Parafrază la versurile „Puţin vrea omul pe pămînt / Şi nici puţinul îndelungdin foarte popularul roman victorian Vicarul din Wakefield de Oliver Goldsmith (1728-1774).

2

Bazilica Santa Maria della Salute, construită în secolul XVII şi dedicată Sfintei Fecioare în semn de mulţumire pentru încheierea epidemiei de ciumă.

3

Formă contrasă pentru Oxford şi Cambridge, folosită pentru a exprim* ideea de exclusivism şi excelenţă academică.

4

La discreţie (în lat., în orig.).

5

Medusa, în limba engleză.

6

Camere private (în fr., în orig.).

7

Sir Henry Maximilian „Max“ Beerbohm (1872-1956) - celebru caricaturist britanic.

8

„Petic purpuriu" (din lat. purpureus pannus) este expresia folosită de poetul roman Horaţiu (în Ars poetica, circa 19 î.e.n.) pentru a denumi un pasaj literar fără însemnătate şi excesiv ornamentat stilistic.

9

în sine (în lat., în orig.).

— Asta s-ar putea să fie cam greu, spuse ea. Vezi tu, cred că sînt însărcinată.

— Poftim ? zise el brusc, vărsîndu-şi vin pe un crac al pantalonilor. Eşti sigură ?

— Păi, încă n-am fost la doctor. Dar sînt deja două luni de la ultimul... ştii. Sînt destul de sigură.

Lui începură să-i zbîrnîie creierii, cîntărind cu viteza luminii implicaţiile şi opţiunile. Era copilul lui? Aproape sigur, şi nu putea risca s-o jignească de moarte punîndu-i o asemenea întrebare. Cînd se întîmplase - şi cum? Nu-şi amintea să fî păţit bucata cu vreun prezervativ spart ori să se fi retras prea tîrziu. Desigur, nici o metodă nu era sută la sută vrednică de încredere... Dar dacă era vorba de o sarcină falsă, dacă totul era doar în imaginaţia ei? Se ridică şi se apropie de ea, se aşeză pe braţul fotoliului, îi înconjură umerii cu braţul şi o sărută pe frunte.

— Draga mea Dorothy. Ce minunat!

— Minunat? spuse ea cu surprindere în glas.

— E minunat că tu şi eu vom aduce pe lume o nouă viaţă. O să fie un băiat foarte inteligent.

— Un băiat?

— Sau o fată. Sigur, o să te ajut cu tot ce ai nevoie.

— O să-mi asiguri indemnizaţie de maternitate ? întrebă ea ironic.

— Exact. N-am cum să mă unesc cu tine oficial ca să te preacinstesc, cum sună expresia aia insuportabilă... dar o să-ţi ofer tot ce ai nevoie ca să creşti copilul.

Ea îl privi clipind des, de parcă ar fi fost pe punctul de-a izbucni în plîns.

— Nu mi-am închipuit că-o să reacţionezi aşa frumos. Mulţumesc, dar o să mă descurc şi singură.

— De ce ? Nu eşti înstărită, iar eu sînt.

— Prefer să fiu independentă, răspunse ea.

— Ei, n-am să mă cert acum cu tine pentru asta. Hai să mai bem un pahar de vin - şi îi umplu iar paharul. închin pentru noua noastră viaţă.

— Eşti un om extraordinar, spuse ea.

— Şi tu eşti o femeie extraordinară, draga mea, replică el. Cum e cu prietenii tăi? Domnul Grad şi Veronica... ei ştiu?

— Nu, bineînţeles că nu, nimeni nu ştie în afară de tine... acum. Benjamin o să aibă un şoc -

probabil nici n-o să mai vorbească cu mine. Veronica o să fie probabil încîntată şi-o să vrea să adopte copilul cînd se va mărita cu Philip.

— Dar tu ţi-ai dori asta ?

— Nu. Aş vrea să am copilul meu.

— Splendid! spuse el.

— Nu-i aşa de splendid. E ditamai încurcătura. Ce-o să zică Jane?

— Jane o să accepte fără să clipească, răspunse el. N-o mai surprinde nimic în privinţa mea.

Cu toate acestea, nu se grăbi să-şi testeze imediat presupunerea informînd-o pe Jane - o decizie înţeleaptă, după cum se dovedi mai tîrziu. La ceva vreme primi o înştiinţare scurtă de la Dorothy cum că pierduse sarcina. Poate e mai bine aşa, îi scria ea. Dar mă simt foarte rău de-atunci şi sînt complet deprimată. N-am mai lucrat de cîteva săptămîni şi aş vrea sd renunţ complet la slujba din Harley Street. Aş vrea să mă mut la ţară şi să scriu. El îi trimise o scrisoare plină de înţelegere şi un cec, oferindu-se să-i dea de corectat, muncă pe care o putea face acasă. Ii spuse că spera să rămînă prieteni în continuare şi că avea să fie mereu un oaspete bine-venit la Spade House. N-avea să ştie niciodată dacă pierduse într-adevăr sarcina ori nici gînd să fi fost gravidă, dar era pur şi simplu uşurat că relaţia lor nesatisfăcătoare ajunsese în fine la un sfîrşit consimţit de amîndoi şi că fusese evitat un scandal. Din cîte ştia el, nimeni cu excepţia lui Jane nu avusese cunoştinţă de aventura lor. Uşurarea pe care o simţi după această întorsătură de situaţie se topi însă nu după mult timp, covîrşită de un nou motiv de scandal - sau mai degrabă de revigorarea unuia vechi -, care tulbură încercarea lui de-a reveni la relaţii amicale cu Societatea Fabiană.

El şi Jane fură aleşi în Executiv la sfîrşitul lui martie. Spre surprinderea sa, ieşi pe locul patru la numărătoarea voturilor, nu cu mult în urma lui Sidney Webb, Pease şi Shaw, ceea ce demonstra că încă mai avea sprijinul unui număr considerabil de membri, în ciuda înfrîngerii pe care o suferise la întrunirile din decembrie. Noul Executiv acceptă să creeze o subcomisie de mici dimensiuni, compusă din el însuşi, Shaw şi Webb, care să abordeze din nou problema revizuirii Fundamentelor. El contură iute o schiţă pe care le-o trimise colegilor săi, dar în mod previzibil aceştia evitară un răspuns, apelînd la diverse calambururi pe baza formulărilor lui, aşa că se resemnă cu ideea că lucrurile aveau să evolueze lent şi probabil neconcludent. îşi transformă schiţa într-o propunere de manifest fabian, pe care o trimise la şaptezeci şi doi de membri vechi, dar numai douăzeci şi şase dintre ei răspunseră pozitiv. Cei mai dîiji suporteri ai săi în interiorul Societăţii erau tinerii. Amber Reeves, întoarsă de la Cambridge pentru vacanţa de Paşti, le spunea tuturor ce strălucită fusese prelegerea lui din februarie, iar pe el îl întrebă dacă era de acord ca la toamnă să ţină cîteva conferinţe deschise sub auspiciile SFC. Ocazia cu care îi adresă nceastă rugăminte - la care el răspunse pozitiv - apăru la o Sntîlnire a Societăţii Artistice Fabiene, la care era prezentă şi Rosamund, iar mai tîrziu avea să se întrebe retrospectiv dacă ea băgase de seamă cît de relaxată era Amber în compania lui şi dacă asta o făcuse să simtă vreo împunsătură de gelozie. Ambele tinere îi admirau în egală măsură ideile, dar Amber era capabilă să le discute mai clar şi mai logic, avînd un bagaj de referinţe erudite care-i dădea încredere, iar Rosamund, care nu fusese niciodată încurajată în ideea de-a merge la universitate, trebuie să fi

sesizat cu invidie diferenţa dintre ele.

Pînă atunci Rosamund avusese înţelepciunea de-a păstra distanţa faţă de el, pentru ca bîrfele despre ei să dispară treptat, mulţumindu-se să-i zîmbească uneori complice, cînd se uflau în vreo sală aglomerată şi privirile li se întîlneau, ori să-i strîngă mîna într-un mod tainic cînd avea ocazia să dea mîna cu el. Părea să accepte că relaţia lor era suspendată pe termen nedefinit, dacă nu chiar terminată, cum spera el. Din cînd în cînd amintirea ultimei lor conversaţii private, de sub arcada intrării în Clement's Inn, se întorcea ca să-l umple de grija că ultimele lui cuvinte de atunci fuseseră imprudente, dar abia după întîlnirea Societăţii Artistice Fabiene şi întoarcerea lui Amber la Cambridge primi de la Rosamund o scrisoare în care îi reamintea „promisiunea" de-a o duce la Paris şi îl întreba cînd urma să aibă loc călătoria. Stabili o întîlnire cu ea în Sala Constable de la Galeria Naţională, unde guteau să se prefacă la nevoie că se întîlniseră din întîmplare. îşi dădu seama că ei îi făcea plăcere micul joc pe care îl implica acest plan, faptul că se salutară cu plăcută surprindere şi se aşezară pe o bancă, sub privirea plictisită a unui membru al personalului galeriei, îmbrăcat în uniformă. Dar cînd îi spuse că nu-şi dăduse seama cu cîtă seriozitate privise ea ideea plecării la Paris, Rosamund păru copleşită.

— Adică n-ai vorbit serios ?

— Păi, la momentul acela am vorbit serios. însă era mai mult o dorinţă decît o promisiune. Ceva care-ar putea fi distractiv, dar... Tu chiar îţi imaginezi că am putea face noi aşa ceva?

— Da, chiar îmi imaginez, răspunse ea. Mă gîndesc la asta tot timpul.

Vorbise cu emfază, făcîndu-1 pe supraveghetor să devină oarecum interesat de discuţia lor. El îşi duse un deget la buze, iar ea continuă pe un ton scăzut:

— E ultimul lucru la care mă gîndesc înainte să adorm şi primul care-mi vine în minte cînd mă trezesc. îmi aduc aminte exact ce-ai spus, că o să avem o cameră de hotel în Paris, cu un pat uriaş cu baldachin şi aşternuturi din bumbac egiptean, şi baie de marmură, şi încălzire centrală.

— Asa am spus ?

— Da.

Urmă o tăcere îndelungată, timp în care ea îl privi mistuită de dor.

— Atunci, ar fi cazul s-o şi facem, zise el, iar felul cum se lumină faţa ei îi oferi, preţ de cîteva clipe, o răsplată îndestulătoare pentru angajamentul nesăbuit pe care tocmai şi-l luase.

De ce mama dracului, se întrebă el mai tîrziu, făcuse una ca asta? Din galanterie? Din onoare? Din milă? Probabil din vanitate, dacă stăteai să te gîndeşti. Ştia că Rosamund l-ar fi dispreţuit tot restul vieţii ei dacă ar fi dat înapoi după ce făgăduise şi, chiar dacă n-avea nici cea mai mică dorinţă de-a continua idila cu ea, nu-i făcea plăcere să trăiască cu gândul ăsta. In faţa conştiinţei sale, întreaga justificare a aventurii lor era că el - bărbatul mai în vîrstă şi mai experimentat - o iniţia pe ea într-ale amorului, iar la momentul oportun se retrăgea cu graţie, permiţîndu-i să

aibă relaţii cu oameni de vîrsta ei. Urma să existe şi tristeţe la despărţire, dar nu amărăciune şi resentimente. Singura modalitate care-i mai venea acum în minte ca să obţină un asemenea final era să-l provoace cu ocazia excursiei la Paris. Avea să-i spună ceva de genul: O să avem un weekend de amor extatic, intr-un decor exotic şi somptuos, iar după aceea, de dragul amîndurora, o să ne despărţim pentru totdeauna ca amanţi, mulţumindu-ne cu amintirea acestor ultime zile perfecte petrecute împreună. Suna teribil de asemănător cu un fragment de dialog dintr-un roman de-al lui Violet, dar aproape sigur avea să funcţioneze.

Prin urmare, se apucă să facă planuri de călătorie, iar după o vreme ajunse chiar să aştepte cu nerăbdare această aventură şi să se bucure singur de marea dibăcie cu care o punea la cale.

Aveau să plece spre Paris nu pe ruta obişnuită, de la Charing Cross sau Victoria, trecînd Canalul pe la Dover sau Folkestone spre Calais, ci prin Plymouth, unde se opreau transatlanticele să-şi debarce pasagerii înainte de a-şi continua drumul spre Cherbourg. Era mult mai puţin probabil sa dea peste cineva cunoscut, iar călătoria, deşi mai lungă, avea sa fie mai confortabilă şi să-i ofere în plus lui Rosamund desfatarea citorva ore în sufrageria şi barul de clasa întu ale unui Cunarder . Făcu rezervări pentru o cabină pe Luciana pentru doua ?®rs0“® sub numele domnul şi doamna Herbert şi pentru doua bilete la trenul portuar din Paddington. Ca măsura suplimentara de precauţie o sfătui pe Rosamund să-şi ascunda înfăţişarea sub o pălărie*cu voaletă, în vreme ce el intenţiona sa poarte o eşarf sub care la nevoie îşi putea ascunde partea de jos a feţei. Hotărînd să nu se uite la bani şi să faca din aceasta călătorie una memorabilă, rezervă un apartament la hotelul Ritz din Paris Coresponda în tot acest timp cu Rosamund pnn intermediul biroului de la Clement’s Inn al Creşei fabiene, iar ea u răspundea pe adresa clubului. Conveniră asupra unui weekend şi îşi construiră alibiurile. Rosamund aranja o vizita fictiva la o foarte înţelegătoare prietenă din anii de şcoala; el u spuse lu Jane că dădea o fugă la Paris ca să facă nişte cercetări pentru Războiul aerian, ceea ce nu era pe de-a-ntregul neadeva™ se gîndea să distrugă centrul Parisului intr-un bombardament aerian desfăşurat cîndva în decursul poveştii şi î-ar fi fost mai uşor să-şi închipuie chiar la faţa locuim cum ar putea sa se prăbuşească mai spectaculos Turnul Eiffel cînd postamentele

lui masive aveau să fie spulberate de explozii. ^ .. „

Pentru a evita întîlnirea cu Rosamund în văzul lumii, m mulţimea din gară, dirijă totul în aşa fel încît să se regaseasca în tren, trimiţîndu-i un bilet de clasa intn cu loc rezervat şi bani pentru taxi. El ajunse la Paddington devreme, simţindu-se cam tensionat şi întrebîndu-se dacă va apărea şi ea on îşi va pierde curajul în ultima clipă, şi se refugie la bufet, pe un scaun de bar, ca să se mai calmeze dmd pe git un coniac. De cum trase la peron trenul de Plymouth, îşi ocupa locul, ndicin-du-se din cînd în cînd şi scoţînd capul pe geam ca sa pnveasca

1 Pachebot de lux aparţinînd prestigioasei linii maritime înfiinţate de sir Samuel Cunard în 1840; firma a fost printre altele constructoarea şi proprietara a două nave de pasageri celebre în istorie, Queen Mary şi Queen Elizabeth.

în direcţia barierei pe unde intrau pasagerii. Nu venea multă lume, iar el spera că vor avea la dispoziţie tot compartimentul, care era nou şi elegant, cu banchete moi, din piele, opulente. Intr-

un sfîrşit o zări pe Rosamund apropiindu-se, într-un costum de călătorie deschis la culoare şi cu pălărie cu boluri largi şi voaletă, precedată de un hamal care îi căra valiza, şi atunci se trase la loc în compartiment, se aşeză şi se prefăcu adîncit în lectura gazetei Times. După cîteva momente îl auzi pe hamal spunînd:

— Ajunserăm, donşoară. Sigur n-aţi prefera un compartiment exclusiv pentru doamne ? V-aş găsi uşor un loc într-unul.

— Nu, mulţumesc, aici e foarte bine, răspunse Rosamund pe un ton remarcabil de liniştit.

Hamalul deschise uşa, intră în compartiment cu un „Scuzaţi, domnule'* şi urcă valiza lui Rosamund în plasa pentru bagaje. Cînd îl auzi mulţumindu-i pentru bacşiş pe peron, lăsă jos ziarul. Abia atunci o văzu pe ea, în dreptul uşii deschise. Ea rîse, iar el o prinse de mînă şi o ajută să intre în compartiment.

— De ce porţi eşarfa aia groasă într-o zi atît de încîntă-toare ?

— Era pentru deghizare, răspunse el trăgîndu-şi-o de la gît. Dar tu arăţi minunat, draga mea.

Intr-adevăr, radia şi avea obrajii rozalii cînd îşi ridică voaleta. El nu mai juca un rol acum - simţea un val de dorinţă pentru ea şi o mîndrie triumfătoare că organizase atît de bine escapada aceasta amoroasă. închise uşa, ridică fereastra şi trase toate perdelele de pe partea dinspre peron. Apoi o luă în braţe şi o sărută afectuos, iar ea îi răspunse cu aceeaşi ardoare. Se cufundară în tapiţeria de piele, înlănţuindu-se cu braţele.

— începeam să mă tem că te-ai răzgîndit, spuse el.

— Niciodată! Visez la asta de luni de zile, iar acum se întîm-plă cu adevărat, aproape că nu-mi vine să cred. Imaginează-ţi, diseară o să fiu la Paris împreună cu tine.

— într-un pat cu baldachin, zise el şi o sărută iar, făcînd-o să se îmbujoreze de încîntare.

în mintea lui se şi desenase o imagine vie cu ei doi zbenguin-du-se printre perne umplute cu puf de gîscă, precum amanţii din tipăriturile erotice vechi pe care le puteai cumpăra pe Left Bank. Vor avea parte de-o distracţie nebunatică!

— Ai reuşit să pleci de la Well Hall fără vreo problemă? întrebă el.

— Categoric... nimeni n-a suspectat nimic. Iar instrucţiunile tale au fost foarte bune! Mi-a fost ceva mai greu să găsesc un taxi pe Cannon Street...

Tocmai îi povestea detaliile călătoriei cînd uşa compartimentului se deschise brusc de afară şi în cadrul său apăru Clifford Sharp, uitîndu-se la ei de pe peron. Se smulseră din îmbrăţişare şi săriră în picioare. Rosamund reuşi prima să vorbească.

— Clifford! Cum naiba... ?

Sharp se uită la ei cîteva clipe cu un rînjet satisfăcut, apoi întoarse capul şi strigă:

— Aici sînt!

Ceea ce urmă nu semănă deloc cu o scenă dintr-un roman de Violet Hunt, ci cu apogeul melodramatic al unui roman bulevardier cumpărat pe un şiling de la ghereta din gară: tatăl ultragiat şi cavalerul admirator dejucară la ţanc tentativa mişelească a personajului negativ de-a răpi fecioara inocentă. Tot ce mai lipsea era o cravaşă în mîna lui Hubert Bland cînd acesta apăru în dreptul uşii deschise, aruncînd priviri fioroase prin monoclu precum Polifem, cu mustaţa neagră zbîrlită şi faţa pămîntie de supărare sub claia de păr alb.

— Afară cu tine, domnişoară! scrîşni el.

Rosamund se trase în colţul cel mai îndepărtat de uşă şi scutură din cap.

— Nu, nu vreau, zise ea cu o voce tremurătoare.

Bland se sui în compartiment de parcă ar fi avut de gînd s-o tîrască la propriu afară din tren, iar el se aşeză protector în faţa ei.

— Dă-te din calea mea, Wells, spuse Bland ameninţător. De tine mă ocup mai tîrziu.

— Rosamund e adultă, replică el, e capabilă să hotărască singură încotro călătoreşte şi cu cine. Nu ai nici un drept s-o tratezi de parcă ar fi sclava ta.

— Iar tu n-ai nici un drept să seduci o fată inocentă... un bărbat însurat şi suficient de bătrîn ca să-i fie tată, ripostă Bland. Slavă Domnului că am reuşit să te împiedic... pentru a doua oară! La o parte din calea mea.

— Eu şi Rosamund am devenit amanţi vara trecută, zise el, din propria-i dorinţă şi cu consimţămîntul ei... întreab-o.

Bland rămase pe moment fără grai, privind ameninţător şi respirînd greoi, cu redingota prea strimtă înălţată pe umerii butucănoşi, ca un taur pregătit de atac. Clifford Sharp făcea de pază la uşa compartimentului, prin care cîţiva pasageri întîr-ziaţi, simţind că înăuntru se desfăşura o dramă, aruncau în treacăt priviri curioase.

— E adevărat, tată, spuse Rosamund din spatele lui.

— Atunci ar trebui să-ţi fie ruşine de tine, se răsti Bland. N-aş fi crezut vreodată că o fiică de-a mea o să-i cedeze unui ticălos ca acest... ticălos.

Talentul său gazetăresc pentru variaţii elegante îl părăsise temporar.

— Desigur, tu însuţi i-ai servit întotdeauna ca exemplu strălucit de comportament virtuos, nu-i aşa, Bland? spuse el - o replică necugetată, la care celălalt răspunse înhăţîndu-1 de reverele hainei şi trîntindu-1 pe banchetă, după care îşi croi drum pe lîngă el ca s-o apuce pe Rosamund

de mînă.

— Nu, tată! Mă doare! strigă ea în timp ce era trasă către uşă.

Cînd încercă să-i reţină, Bland îl pocni în piept, făcîndu-1 să se clatine şi să se prăbuşească la loc pe banchetă.

— Ah, nu-1 lovi! se tîngui Rosamund pe cînd era trasă jos din tren şi izbucni în lacrimi.

— Ia-i valiza, îi ordonă Bland lui Sharp, care se supuse îndată. Ne mai auzim noi, Wells, mîrîi la el înainte s-o scoată pe Rosamund din raza privirii lui.

Cu răsuflarea tăiată, se ridică încet în picioare. Auzi fluierele, apoi zgomotul unei uşi de trăsură trîntindu-se. Reuşi să-şi salte valiza din plasa de bagaje şi să coboare pe peron cu cîteva clipe înainte ca trenul să pornească din staţie, trimiţînd vălătuci de fum şi abur spre bolta plafonului. Puţin mai încolo pe peron, Rosamund era escortată - aproape dusă pe sus - către ieşire de cei doi bărbaţi. întoarse capul şi aruncă peste umăr o privire neajutorată şi demnă de milă, înainte să fie împinsă mai departe şi să dispară în mulţime. Biata Rosamund. Ce crudă îi era trezirea din vis. El se aşeză pe o bancă, să-şi vină în fire şi să cîntărească în ce fel avea să-i mărturisească lui Jane acest episod absurd şi umilitor.

Jane îl certă şi de data aceasta cu calm şi îl iertă cu stoicism, la fel ca de obicei cînd el se făcea de rîs, cu toate că de data aceasta resentimentele ei avură parte de o provocare suplimentară cînd Edith Bland, fără îndoială instigată de Hubert, îi trimise o

■crisoare extrem de jignitoare, în care o făcea responsabilă pentru faptul că soţul ei încercase să le corupă fiica. Indiferent dacă ai ştiut sau nu (şi îmi pare greu de crezut că nu suspectai nimic), cu siguranţă eşti conştientă de faptul că umblă neîncetat după fuste, iar toleranţa echivalează cu încurajarea, scria ea. !?i-ar fi dorit ca Jane să riposteze cu exemple ale faptului că Hubert umbla neîncetat după fuste, unele dintre aventurile lui fiind cu siguranţă cunoscute şi tolerate de Edith, dar Jane insistă - şi bine făcu, după cum se demonstră mai tîrziu - că o tăcere demnă era cel mai bun răspuns. în ciuda ameninţării proferate de Hubert la despărţirea de pe peronul din Paddington, se părea că soţii Bland hotărîseră să nu facă zarvă în public pe tema acelui episod, cu siguranţă pentru că voiau să protejeze reputaţia lui Rosamund şi pentru că Hubert era conştient de propria sa vulnerabilitate în cazul unui contraatac. Astfel că furtuna unui scandal public, pentru care el şi Jane se pregătiseră sufleteşte, nu se materializă.

Umilinţa provocată de incident continua totuşi să-l roadă şi se tot întreba cum fusese descoperit planul lor. Avea unele suspiciuni, pe care nu le putea discuta cu Rosamund din pricină că toate contactele sociale dintre cele două familii luaseră sfîr-ţit, iar la întrunirile fabiene Rosamund era păzită cu străşnicie de Sharp sau de părinţii ei. Pe de altă parte însă, soţii Bland îşi petrecură din nou o mare parte a verii la Cealaltă Casă, iar el primi o scrisoare prin care Rosamund îi cerea o întîlnire la Dymchurch, într-o zi în care ştia că Edith, Hubert şi Alice tiveau să fie plecaţi în excursie la Hastings. Merse acolo cu bicicleta şi se întîlni cu ea, după cum stabiliseră, lîngă o colibă pescărească abandonată, dincolo de plajă, la o oarecare distanţă de capătul satului. Rosamund părea că se subţiase puţin, dnr îşi păstrase aerul de sănătate şi rozul din obraji. Se

îmbrăţişară tandru, însă nu pasional, iar el se simţi oarecum uşurat rrt ea acceptase sfîrşitul relaţiei lor.

Era o după-amiază posomorită, fără urmă de soare şi rece pentru acea perioadă a anului, aşa că nu umblau prea mulţi vilegiaturişti prin preajmă. îşi sprijini bicicleta de peretele din Kcînduri al colibei şi porniră împreună către apus, de-a lungul plajei, pe nisipul dur rămas după reflux, discutînd. Rosamund li spuse că viaţa la Well Hall devenise infernală imediat după ce fusese adusă înapoi cu forţa de Bland, ca să stea la judecată In faţa lui şi-a lui Edith, dar că lucrurile se liniştiseră treptat de atunci.

— Mă tem că tati te urăşte în continuare, mai mult ca oricînd, zise ea. Pe cînd îmi critica moralitatea, i-am spus că rîde ciob de oală spartă, şi e convins că mi-ai umplut capul de calomnii la adresa lui.

— Calomnia e o munciună, răspunse el amintindu-şi de conversaţia cu Pease. Eu ţi-am spus doar adevărul, şi numai jumătate din tot ce ştiu.

— Şi o mare parte din ceea ce ştiam deja, spuse Rosamund cu un zîmbet crispat.

II nedumerea faptul că nu părea să-i poarte pică tatălui ei pentru ipocrizia de care dădea dovadă sau pentru maniera violentă în care se purtase cu ea - sau, la urma urmei, pentru atacul asupra lui.

— Sper sincer că tati nu te-a rănit, zise ea, adăugind de parcă l-ar fi scuzat: Mă tem că nu e conştient de forţa pe care o are.

— Am fost puţin vînăt o vreme.

— O, Doamne! Mi-ai părut extraordinar de curajos cînd l-ai înfruntat, spuse ea, făcîndu-1 să se simtă mai bine.

— Cum a aflat de excursia noastră la Paris ? întrebă el.

— Habar n-am. N-a vrut să spună.

— Eu îl bănuiesc pe Sharp. Altfel, de ce-ar fi fost cu Hubert în ziua aia ?

— Tati zice că i-a cerut lui Clifford să vină cu el ca să se asigure că n-o să facă ceva regretabil.

— Ca de pildă să mă împingă sub tren ?

Rosamund rise.

— Cam aşa ceva.

— Cred că Sharp a deschis la aburi ultima mea scrisoare către tine, cînd a fost livrată la birourile Societăţii, a citit toate detaliile aranjamentului nostru şi i le-a spus tatălui tău.

— S-ar putea să ai dreptate, zise Rosamund, cu un aer uşor jenat. Sigur, Clifford a fost mereu leşinat după mine, şi foarte protector. Niciodată n-a fost de acord cu prietenia noastră.

— Da, ştiam că nu e de acord.

— Presupun că pînă la urmă o să mă mărit cu el.

— Serios ? De ce ?

Era şocat, fiindcă nu-1 simpatizase niciodată pe Sharp. Era ceva prea calculat în felul cum se pusese pe făcut carieră în Societatea Fabiană, preluînd conducerea Creşei şi părînd a sprijini schimbarea, dar în acelaşi timp păstrîndu-şi încrederea fi respectul Vechii Gărzi. Nu părea a fi genul de om fericit sau capabil să facă fericită o femeie.

— Păi, e deştept, împărtăşim aceleaşi idei şi mă iubeşte... «au aşa zice, că mă iubeşte, răspunse Rosamund. Tati şi Edith consideră că ar trebui să mă mărit cu el, iar Alice la fel.

— Mă surprinde. Mi-a spus odată că, după părerea ei, n-ar trebui să te grăbească nimeni la măritiş. Sînt de acord cu ea.

— Da, mă rog, tati a fost teribil de supărat fiindcă m-a Încurajat să mă împrietenesc cu tine şi dă vina pe ea pentru ce l-n petrecut între noi, aşa că Alice a căzut în dizgraţie şi trebuie lă spună ca ei. Iar ei cred despre Clifford că e foarte de treabă că mă mai vrea chiar dacă ştie c-am fost amanţi şi că de aia ar trebui să-i fiu recunoscătoare şi să mă mărit cu el.

— Astea-s aiureli de modă veche! zise el. Nu face una ca nsta.

— Păi, oricum nu mă obligă nimeni să mă grăbesc.

— Asigură-te că înainte de asta o să vă vedeţi unul pe celă-Inlt în pielea goală, spuse el.

Rosamund rîse.

— Clifford s-ar urca pe pereţi numai s-audă asemenea idee!

— Atunci, nu-i deloc potrivit pentru tine, spuse el.

în acel moment norii se despărţiră pentru scurt timp şi o rază de soare coborî prin deschizătură ca lumina unui proiector, roflectîndu-se în marea calmă. Se opriră să admire efectul.

— Cred c-ar fi mai bine să mă întorc înainte să vină ei de la Hastings, zise Rosamund.

Făcură drumul înapoi spre coliba pescărească într-o tăcere aproape deplină, fiecare pierdut în gîndurile sale despre ceea ce împărtăşiseră cîndva. Se îmbrăţişară din nou la despărţire şi Rosamund lăcrimă puţin.

— Mulţumesc. Pentru tot, spuse ea. îmi pare rău că te-am băgat în bucluc.

— Alţii ar zice că eu te-am băgat pe tine în bucluc.

— Ştiu. Nu e corect. Sper să nu mă învinuieşti prea tare.

— Nu te învinuiesc deloc. Rosamund... promite-mi ceva.

— Ce?

— Că dacă o să te pomeneşti vreodată lăsată de izbelişte, dacă o să ai vreodată nevoie de ceva, o să-mi spui.

— în regulă, H.G., promit.

îl mai îmbrăţişă o dată, se răsuci pe călcîie şi plecă tîrşîin-du-şi picioarele prin nisipul moale şi uscat.

Pornind cu bicicleta înapoi spre Sandgate pe şoseaua de coastă, către estul care se tot întuneca, se întrebă de ce Rosamund, cu toate opiniile ei radicale, cu credinţa ei în amorul liber şi în drepturile femeilor, nu pleca pur şi simplu din căminul în care era supusă unui regim despotic. Poate avea s-o facă după ce împlinea vîrsta majoratului, dar se cam îndoia. Pur şi simplu nu era destul de curajoasă sau de inteligentă ca să se elibereze de sub strania vrajă malefică pe care o aruncaseră soţii Bland peste Well Hall, locul în care nimic nu era cum părea şi unde deosebirea dintre realitate şi ficţiune, dintre adevăr şi minciună, era înceţoşată. Rosamund rămăsese blocată într-o relaţie infantilă cu Hubert şi Edith, idolatrizîndu-1 pe el şi simţindu-se respinsă de ea. Gîndindu-se la toate astea în timp ce pedala, îşi spuse că ar fi interesant să scrie într-o zi un roman despre o tînără care chiar îşi traduce în fapt principiile radicale şi îşi afirmă independenţa sfidînd autoritatea părinţilor şi dezaprobarea societăţii, în mod special în chestiunea alegerii unui partener de viaţă, iar cînd ajunse acasă îşi notă cîteva idei.

Charlotte Shaw le scrise pentru a-i invita să împartă cu ei o locuinţă în satul Llanbedr din Snowdonia, unde Creşa fabiană ţinea o şcoală de vară - cea mai recentă dintre iniţiativele lor experimentale. El refuză, fiindcă era posibil ca Rosamund şi Sharp să fie şi ei acolo, dar se arătă bucuros că primise invitaţia, al cărei ton prietenos sugera că nici un zvon despre melodrama de la Paddington nu ajunsese la urechile lui Shaw. Confirmarea acestui fapt veni cînd Shaw însuşi îi scrise o scrisoare nesfîr-şită, cîteva săptămîni mai tîrziu, dedicată în întregime istorisirii felului în care, pe cînd se îmbăia împreună cu prietenul său Robert Loraine pe o plajă galică, se pomeniseră amîndoi izbiţi de valuri puternice şi tîrîţi în larg, incapabili să mai înoate către ţărm, şi gîndurilor care-i trecuseră prin cap cînd crezuse că avea să se înece. Era ca o proză scurtă de bună calitate - vie, captivantă şi extrem de nostimă. El îi răspunse: O şansă ratată! N-ar mai fi trebuit să ieşi de-acolo. Acolo era momentul, nu v-a lipsit decît puţină hotărîre ca să aveţi parte de un sftrşit remarcabil. Ar fi trebuit să înoţi către Loraine, sd-l îmbrăţişezi & să vă duceţi amîndoi la fund - o viaţă nobilă risipită într-o încercare nebunească de-a salva un actor-imprc-sar Aş fi putut naviga pînă acolo cu vreo două ferpare clasa-ntii să vă ofer cîte un loc de cinste în America şi Germania...

îşi petrecu vara la Sandgate după placul lui, lucrînd din greu în timpul săptămînii şi primind un

grup vesel de oaspeţi în majoritatea weekendurilor; terenul de tenis era acum disponibil pe post de alternativă la badminton şi îmbăieri, iar şaradele şi scenetele improvizate erau varianta de interior pentru perioadele cînd vremea devenea neîndurătoare. Dacă trupa se dovedea prea numeroasă, se găseau în sat camere de închiriat pentru musafiri. Acolo se cazară un politician liberal de viitor pe nume Charles Masterman şi încîntătoarea lui soţie, Lucy. Masterman, care publicase un studiu destul de bun asupra sărăciei urbane, intitulat Abisul, bazat pe experienţa obţinută după o perioadă în care locuise de-adevăratelea într-un cartier de mahala, era un admirator al operei sale şi scrisese o recenzie entuziastă la Kipps în Daily News...

— ...în ciuda faptului că numele meu a fost luat în deridere în acel roman, spuse el, referindu-se la un personaj destul de neplăcut pe nume Masterman.

— Da, îmi cer scuze pentru asta, zise el. De fapt era un personaj mult mai agreabil în planul original al cărţii, trebuia Hă-1 convertească pe Kipps la socialism. Dar între timp mi-am schimbat ideile despre final.

— Chiar nu mă deranjează, spuse îngăduitor Masterman. Ce scrii în momentul de faţă ?

Cînd îi descrise Tono-Bungay, Masterman se arătă foarte interesat, aşa că îi promise un exemplar imediat ce avea să insă pe piaţă.

Soţii Reeves veniră la Sandgate împreună cu încîntătoarea Amber şi cu sora şi fratele ei mai mici, cazîndu-se şi ei în sat. Prezenţa lor era un nou semn liniştitor că nu aflaseră despre episodul Paddington, cum era şi acordul lor ca Amber să locuiască singură la Spade House timp de cîteva zile, la cererea expresă a lui Gip şi Frank, care erau fermecaţi de ea. Fata petrecu multe ore cu ei prinsă în Jocurile de podea" cu cărămizi şi soldaţi inventate de el, dedicîndu-se acestei activităţi la fel de serios cum o făcea atunci cînd discuta cu el filozofie de pe poziţii opuse. Era într-o dispoziţie de zile mari, fiindcă obţinuse mult doritul calificativ maxim la partea întîi a Tripodului. Tatăl său se fălea acum cu realizările ei academice şi ducea peste tot cu el în carneţel o scrisoare de la marele Gilbert Murray, care citise o disertaţie despre idealuri susţinută de Amber la Societatea Newnham, ce ajunsese la el trimisă de îndrumătoarea ei de literatură clasică, Jane Harrison.

— Auzi ce-a zis Murray^ îl pofti Reeves, despăturind scrisoarea cu un gest ostentativ. îmi pare că e cea mai bună disertaţie studenţească pe acest subiect pe care am citit-o vreodată - mă refer la o analiză făcută de o persoană tînără dintr-un punct de vedere nemetafizic. Tinăra pare să pornească de unde s-a oprit generaţia noastră - exact lucrul pe care ar trebui să-l facă noile generaţii şi pe care de cele mai multe ori nu îl fac. Nu am nici o îndoială că sînteţi mîndri de ea. Chiar că sîntem! adăugă Reeves împăturind la loc scrisoarea.

In mod cît se poate de convenabil, părea să-şi fi uitat reticenţa din trecut de-a o trimite pe Amber la Cambridge.

Violet Hunt veni şi ea de cîteva ori în vizită vara aceea şi se angajară amîndoi în jocurile riscante ale furtului de sărutări grăbite şi ale atingerilor intime, ascunşi de ochii celorlalţi musafiri prin tufişuri sau în adăpostul său din grădină. Dorothy, spre surprinderea lui, se invită singură într-un

weekend din august, cînd se întîmpla să fie şi Violet acolo, iar Violet se plînse că o teroriza fără încetare senzaţia că-i vedea ochişorii ageri observîndu-i printre frunzele vreunui dafin ori prin lucarna adăpostului.

— Habar n-ai de ce-i în stare o femeie geloasă, îi spuse cînd el rise de temerile ei.

— Poate că Dorothy nu e de acord cu prezenţa ta, Violet, dar n-are nici un motiv să fie geloasă, răspunse el. Intre noi s-a terminat totul în privinţa asta. Acum sîntem doar prieteni.

Şi adevărul era că Dorothy tocmai reuşise să-şi rezolve problema identităţii sexuale şi-a stresantei relaţii cu Veronica şi Benjamin Grad în cel mai caracteristic mod cu putinţă, după cum reieşi din propria-i relatare, cînd el apucă să-i acorde o audienţă particulară în adăpostul din grădină. Se părea că logodnicul nou-nouţ al Veronicăi, Philip, care era cu mult mai în vîrstă decît ea, murise subit în urma unui atac de cord. Dorothy, care la rîndul ei îşi revenea cu greu după pierderea de sarcină, o îngrijise pe îndurerata Veronica pînă reuşise să treacă peste această tragedie, iar la un moment dat, pe cînd făcea asta, o pocnise inspiraţia brusc, aproape miraculos.

— Ştiam că şi Veronica, şi Benjamin voiau să mă posede în exclusivitate, dar Veronica dorea şi un amant mascul alegîndu-1 pe Philip, iar Benjamin voia să mă aibă doar cu condiţia să ne căsătorim, pe cînd eu nu doream nici să mă mărit, nici să posed pe cineva. Ăsta era motivul pentru care eram toţi prinşi în lupta asta în trei pentru împlinire personală. Dar acum, că Philip a murit, deodată m-am trezit că aveam soluţia: Veronica trebuie să se mărite cu Benjamin!

Şi spunînd asta, îi surise larg, triumfător.

— Chiar aşa ? spuse el, înăbuşindu-şi tentaţia de-a zîmbi la rîndu-i.

— Da! In felul ăsta, Veronica şi Benjamin mă pot poseda spiritual posedîndu-se fizic unul pe celălalt. Va fi o căsnicie mistică în trei.

— Precum Sfînta Treime? îndrăzni el.

Dar ea nu găsi nimic amuzant în analogie.

— Exact.

— Şi ei doi ce cred despre ideea asta ? întrebă el.

— Li se pare minunată. De fapt, sînt deja logodiţi.

— Şi tu o să locuieşti cu ei într-un menage ă trois platonic ?

Ea scutură din cap.

— Nu, am găsit un loc ieftin de închiriat în Sussex, cu nişte oameni teribil de drăguţi, care se îngrijesc de mine cu tot dragul. Acolo o să trăiesc foarte cumpătat şi cuminte şi-o să scriu.

Ii mărturisi că avea de gînd să scrie un roman care să reprezinte o înregistrare fidelă a conştiinţei unei tinere asemănătoare cu ea.

— Romanul psihologic a fost mereu dominat de autori bărbaţi, declară ea. Nici măcar cei mai buni dintre ei, James, Conrad... nici unul nu ne-a înţeles cu adevărat pe noi, femeile, vreau să zic. întotdeauna e prezentă ideea masculină de ordine impusă asupra fluxului gândurilor, întotdeauna există o propoziţie principală care trage concluziile şi ştampila punctului la capătul unui fraze complete. Vreau să creez ceva mult mai curgător şi mai organic, după felul cum gîndeşte şi simte o femeie.

— Păi, îţi urez noroc, Dorothy, spuse el cu sinceritate.

Nu suna prea promiţător.

Propria lui muncă mergea bine, astfel că termină Războiul aerian la termenul prevăzut - începutul lui septembrie. înainte de-a se reapuca de Tono-Bungay, plecă împreună cu Jane într-o binemeritată vacanţă în Elveţia, să facă drumeţii prin Alpi. Cu toată constituţia ei fragilă, Jane era agilă şi pornea la drum cu entuziasm, avînd o rezistenţă cel puţin egală cu a lui. Amîndoi se îndrăgostiră de munţi, de aerul pur, de sublimele privelişti ale vîrfurilor acoperite de zăpadă care se pierdeau în nemărginire, de liniştea împrejurimilor întreruptă doar de sunetul îndepărtat al tălăngilor şi al clopotelor de biserici ce se ridica dinspre vale, de senzaţia de sănătate şi bunăstare pe care le-o insuflau toate acestea. în acest răgaz de fericire şi tovărăşie, osteniţi, dar euforici la finele zilei, se împreunară ca soţ şi soţie cum n-o mai făcuseră de ceva vreme acasă.

Dar după această pauză tămăduitoare şi revigorantă, se întoarse la o nedorită resuscitare a controversei stîrnite de în zilele cometei. William Joynson-Hicks, candidatul conservator la alegerile suplimentare pentru un loc de reprezentant al comitatului Lancashire ce urmau în octombrie, avînd de înfruntat un liberal cu simpatii socialiste declarate, pusese în circulaţie un pamflet josnic prin care avertiza electoratul că votul în favoarea unui socialist era începutul alunecării pe o pantă ce se încheia în promiscuitate sexuală - şi cita drept dovadă ştirea falsă conţinută în vechea recenzie din TLS la în zilele cometei despre nevestele deţinute în comun în utopia socialistă. Murdăria aceasta căpătă o circulaţie mult mai largă prin intermediul unui articol din Spectator, „Socialismul şi relaţiile sexuale", scris de însuşi editorul, St Loe Strachey, moralist conservator cu gîndire rafinată şi far călăuzitor al Campaniei Naţionale pentru Puritate Socială, care spunea: ...îl descoperim pe domnul Wells, în romanul său, făcînd din amorul liber principiul dominant al reglementării legăturilor sexuale din statul său renăscut. Necazul de ordin romantic privitor la care dintre cei doi amanţi ai eroinei să fie fericitul ales este rezolvat prin acceptarea amîndurora. Poliandria reprezintă „soluţia“ în acest caz, aşa cum poligamia ar putea fi în altul. Era tîrît într-o nouă repriză obositoare de articole în Spectator şi în diverse ziare care repetau povestea aceea cu mici variaţii, şi era obligat să prezinte din nou aceleaşi argumente în favoarea romanului său pe care le mai etalase cu un an în urmă şi care, prin repetiţie, îi păreau pînă şi lui oarecum forţate. La un moment dat, în hărmălaia confuză care dură cîteva săptămîni, recurse la ameninţarea cu procesul pentru calomnie împotriva lui Joynson-Hicks, care recunoscu atunci că pamfletul defăimător fusese pregătit de agentul lui, un anume Bottomley, care se vede că-şi merita numele[1], şi că de fapt el nici nu citise în zilele cometei la vremea aceea, ci se bazase pe

descrierea romanului furnizată de TLS. în cele din urmă, primi destule jumătăţi de scuze de la acuzatorii săi şi suficient sprijin de la simpatizanţi ca să simtă că supravieţuise şi acestui nou atac la reputaţia sa, dar în urma lui rămase stors de vlagă. Conştientiză că în diverse cercuri fabiene şi literare circulau totuşi nişte zvonuri despre eşecul de la Paddington, fantezist distorsionate şi îmbogăţite - că fugise cu Rosamund ca să trăiască împreună la Paris, că ea se deghizase cu acea ocazie în băiat (de parcă bustul ei voluptuos putea fi vreodată ascuns cu succes sub haine bărbăteşti) şi că Hubert îi administrase o ciomăgeală în public, pe peronul staţiei Paddington. O oarecare răceală sesizată în purtarea vechiului său prieten Graham Wallas cînd se întîlniră şi o expresie de dezgust pe chipul lui Sidney Webb într-o zi în care se salutară pe Strand de pe trotuare opuse îi sugerară că la urechile celor doi ajunseseră unele dintre aceste bîrfe. Shaw, care primise, se vede treaba, o descriere mult mai puţin colorată, dar mai vătămătoare, a idilei lui cu Rosamund — bănui că Edith era sursa —, îi scrise să-i reproşeze că mînjise imaginea publică a Societăţii Fabiene şi-i periclitase misiunea cu promiscuitatea sa iresponsabilă. El îi răspunse: Cred că îmi faci o nedreptate - nu mă refer la felul cum îmi apreciezi caracterul în general, ci la afacerea Bland. Indiferent cum decizi să priveşti lucrurile, e posibil să nu cunoşti toată situaţia. Dar la naiba cu soţii Bland! De la bun început acel cămin infernal al minciunilor a viciat idila şi m-a scos din schemă. N-ai încercat nici o clipă să mă înţelegi, m-ai judecat doar prin prisma acelei situaţii şi uite unde-ai ajuns!

Cînd Shaw îi răspunse încercînd să apere integritatea morală n lui Hubert Bland şi atitudinea lui de cavaler protector al „micuţei inocente" Rosamund, el îşi pierdu firea şi ripostă furios:

Cu cît reflectez mai mult asupra ta, cu atît mai mult îmi dau seama ce idiot tipic victorian eşti. Bîrfeşti ca o fată bătrînă tupeistă şi guralivă, dar cînd vine vorba despre o afacere cum e afacerea Bland, imediat manifeşti instinctele conştiinţei de clasă superioară şi o judecată de găină. Scrii despre Bland într-o exaltare sentimentală forţată, îmi explici ce caracter superb şi romantic are - de parcă nu l-aş cunoaşte pe individ şi pe faţă, şi pe dos. Ai putea fi draga doamnă Bland în persoană, o plăsmuire romantică dusă la paroxism. Şi toată trăncăneala asta despre „micuţa inocentă"... Dacă e inocentă oricum nu i se trage de la părinţii ei.

Realitatea e că eşti un intelectual de doi bani, cu o minte prodigioasă, care umblă de colo-colo şi pălăvrăgeşte superficial într-o lume pe care n-o înţelege. Nu cunoşti, ca mine, sîngele şi substanţa, pofta, eşecul, ruşinea, ura, iubirea şi pasiunea creatoare. Nu înţelegi şi nici nu poţi înţelege bunele şi relele cazului în care te înfigi să judeci ca o virgină - aşa cum nu înţelegi nici ţelurile din interiorul Societăţii Fabiene, pe care le-ai făcut praf şi pulbere.

Acuma vezi-ţi de-ale tale, fă pe amuzantul în continuare.

Chiar din clipa în care puse scrisoarea la poştă începu să-i regrete tonul neînfrînat. Spusese lucruri care n-aveau să fie uşor de iertat sau de retras şi urma să treacă multă vreme pînă să poată spera că va mai avea o relaţie destinsă cu Shaw. îi părea rău de asta, dar îl apăsase senzaţia că duşmanii îi dădeau tîrcoale în beznă, complotînd, bîrfind, răspîndind zvonuri în defavoarea lui, iar cea de-a doua scrisoare a lui Shaw îi pusese capac. Doar cînd ajunse printre tinerii fabieni de la Cambridge se simţi eliberat de atmosfera aceasta otrăvitoare. Dacă ştiau ceva despre relaţia lui cu Rosamund, nu arătau nimic şi nu considerau că ar fi treaba lor să se bage. Erau la curent,

desigur, cu campania împotriva lui care se purtase în presă, dar îl priveau ca pe un erou, un martir, pentru că îndrăznise să pună sub semnul întrebării vechea etică sexuală bazată pe represiune, ignoranţă şi dublu standard. Cele trei prelegeri pe care le ţinu acolo în octombrie, un fel de credo personal ce rezuma interpretarea sa asupra socialismului, avură parte de o audienţă numeroasă, care le primi cu multă căldură.

— Aveţi de gînd să le publicaţi, domnule Wells ? îl întrebă Amber Reeves după ultima prelegere.

— Păi, m-am gîndit că le-aş putea reuni într-o carte, cînd o să am timp, spuse el.

— Minunat. Cum o să se cheme ?

— Mă gîndeam, ca variantă, la Lucrurile dinţii şi de pe urmă. Tu ce zici ?

— Perfect! Abia aştept s-o văd.

înainte de-a se despărţi, ea îl rugă să-i transmită salutări lui Jane şi îşi aminti cît de bine se simţise în timpul vizitei la

Spade House din timpul verii, în special jucînd cu băieţii Jocuri de podea".

— Am mai inventat şi altele de-atunci, zise el. N-au fost unele discuţii că o să revii în vizită pe cont propriu ?

— Ba da, s-a discutat, răspunse ea, iar felul cum i se luminară ochii îi spuse că intenţia ei fusese aceea de a-i reîmprospăta memoria. Aş putea veni în vacanţa de Crăciun, oricînd în afară de Crăciunul propriu-zis.

— Bine atunci, zise el, zîmbind la nerăbdarea ei. O să-i amintesc lui Jane şi o să-ţi scrie.

— Mulţumesc! spuse ea extaziată.

Era cu adevărat o fată încîntătoare, complet lipsită de afectare, în ciuda frumuseţii şi-a inteligenţei sale, şi era imposibil să nu-ţi facă plăcere admiraţia ei deschisă. Abia aştepta s-o aibă ca oaspete en familie[2] la Spade House şi să-i arate noile sale jocuri, dar trebuia, desigur, să fie foarte atent la felul cum avea să gestioneze relaţia lor. Foarte atent.

Dragă domnule H.G.,

Vă mulţumesc din suflet, ţie pentru scrisori şi doamnei Wells pentru afecţiunea ei. Să primesc scrisori de la tine e o bucurie enormă, care mă însufleţeşte să lucrez zile în şir. Trag din greu la Ştiinţe Morale şi încă şi mai greu la fabieni. După multă vreme am reuşit să ne afiliem şi la fabieni, şi la PSL[3], dar a fost o luptă de-a răsunat toată universitatea. Bărbaţii sînt teribil de mulţumiţi de ei fiindcă au prezentat o moţiune socialistă la sindicat şi au fost înfrînţi doar cu 100 la 70. Eu nu mă am bine cu autorităţile deocamdată, fiindcă am spus nişte lucruri revoluţionare la o întrunire publică - cea la care trebuia să vorbeşti tu. Eram prea speriată ca să-mi dau seama ce

spusesem, cu două însoţitoare care se uitau urît la mine, dar bărbaţii s-au delectat. Apropo, domnul Keeling spune că, dacă nu vii semestrul următor, eşti un ticălos. Dacă n-o să vii, o să fiu atît de nefericită, încît o să pic la examene. Dacă înţelegi cît de mult îmi place să primesc scrisori de la tine, îmi vei scrie din nou cîndva.

A ta pentru totdeauna, Amber Reeves

— Amber îţi mulţumeşte că i-ai trimis urări călduroase, spuse el după ce termină de citit scrisoarea.

— Mi s-a părut mie cunoscut scrisul de pe plic, zise Jane. Pot să citesc şi eu ?

— Sigur.

Ii întinse scrisoarea peste masa la care luau micul dejun şi, în timp ce ea citea, îşi unse încă o felie de pîine prăjită cu unt şi marmeladă. Afară era o dimineaţă cenuşie de februarie, cu rafale de vînt ce izbeau ploaia de ferestre cu un zgomot ca de pietriş, dar în salon era cald şi plăcut.

Jane chicoti la un moment dat.

— Tare mi-ar plăcea să ştiu ce-o fi zis de le-a şocat pe însoţitoare.

Şi el îşi dorea asta, dar în loc s-o spună, bodogăni:

— E absurd că studentele nu se pot duce nicăieri în Cambridge fără însoţitoare, nici măcar la prelegeri.

Jane termină de citit scrisoarea şi i-o înapoie.

— Fata asta e îndrăgostită de tine, fără îndoială, spuse ea. Sper că-ţi dai seama.

El îşi mestecă gînditor dumicatul de pîine înainte de-a răspunde.

— Crezi ?

— Se vede clar ca bună ziua din ultimele rînduri. De fapt, mie mi-a fost clar de cînd a venit la noi după Crăciun.

El mai aruncă o privire peste sfîrşitul scrisorii.

— Totuşi, n-am făcut amor cu ea.

— I-ai zis să-ţi spună „H.G.“. Asta a valorat cît un sărut pentru ea.

El zîmbi.

— îşi începe scrisoarea cu „Dragă domnule H.G.“, care sună de-a dreptul amuzant. E limpede că s-a gîndit c-ar fi prea obraznic din partea ei să spună „Dragă H.G.“.

— Dar nici n-a vrut să se întoarcă la formalismul lui „Domnule Wells", remarcă Jane. Nu uita, dragul meu, că sînt capabilă să citesc ca pe o carte mintea tinerelor tale admiratoare. Am fost şi eu în situaţia lor.

— N-am încurajat-o deloc. De fapt, am descurajat-o retră-gîndu-mă de la întrunirea aceea.

— Numai pentru că voiai să te duci la piesa lui Arnold.

— Păi, Arnold mi-e prieten vechi, spuse el.

— Nu-i nevoie să-mi explici mie, dragul meu, spuse Jane.

Piesa lui Arnold Bennett, Cupidon şi simţul realităţii, dramatizare a romanului său Arma celor cinci oraşe, avusese parte de două reprezentaţii cu Stage Society din Londra la sfîrşitul lui ianuarie, dar singura la care ar fî putut merge şi ei se suprapunea cu întrunirea fabienilor de la Cambridge, la care promisese pe jumătate că va participa. Pe lîngă motivul personal, mai avea şi unul profesional pentru care dorea să vadă piesa: el şi Arnold aveau un plan conceput de multă vreme, dar încă neîmplinit, de a scrie în colaborare o operă dramatică originală, însă el se simţise oarecum vinovat - nu, nu chiar vinovat, ci plin de regret - pentru faptul că renunţase la angajamentul de la Cambridge, fiindcă nu-i plăcea să şi-o închipuie pe Amber dezamăgită de el. Aşa că îi trimisese două scrisori la mică distanţă una după cealaltă ca să se revanşeze, iar acum primea această rugăminte nostalgică de-a mai scrie, cu aluzia ei chinuitoare la ceea ce pierduse lipsind. Piesa lui Bennett fusese plăcută, dar nici pe departe comparabilă cu faptul de-a o asculta pe Amber ţinînd o cuvîntare revoluţionară.

Scrisoarea ei îi tulbură gîndurile tot restul dimineţii, dar cu poşta următoare veni o alta de la Cambridge, care îl calmă.

— Ce coincidenţă, îi spuse el lui Jane după ce o citi în diagonală. Un tînăr pe care l-am cunoscut la Cambridge, Rupert Brooke, unul dintre prietenii fabieni ai lui Amber, mă invită la discuţii cu un grup în apartamentul lui din King’s. Umblă vorba că e un poet foarte promiţător, şi chiar pare genul. Cred că aş putea să merg.

— Ai timp de asta? întrebă Jane.

— Tinerii ăştia merită să-mi fac timp. Ei sînt speranţa pentru viitor. Şi mai învăţ şi eu cîte ceva din discuţiile cu ei.

Aşadar îi răspunse afirmativ lui Rupert Brooke, alegînd data cea mai apropiată dintre cele care îi fuseseră propuse, iar cîteva zile mai tîrziu primi o invitaţie similară din partea unui anume domn Geoffrey Keynes de la Colegiul Pembroke, ofertă pe care o putea combina perfect cu prima într-o şedere de cîteva zile.

Era într-o stare mentală de agitaţie febrilă, ca atunci cînd termina cîte o carte, şi căuta divertismente de genul acesta. Terminase în cele din urmă Tono-Bungay, sau cel puţin ajunsese la finalul său şi scrisese ultimele cuvinte: Am ajuns să mă privesc din exterior, să-mi privesc ţara

din exterior - fără să-mi fac iluzii. Construim şi ne ducem. Cu toţii construim şi ne ducem. Jane era în plin proces de dactilografiere a capitolului final. După ce avea să-l citească de la cap la coadă, urmau unele rescrieri şi o nouă dactilografiere, dar în esenţă era gata. Avea să fie publicat în foileton într-o revistă literară nou-apă-rută, cu denumirea provizorie The English Review, pe care o concepuse el împreună cu Hueffer şi Conrad şi în care avea de gînd să investească nişte bani în schimbul unei părţi din profit. Ideea era să furnizeze o tribună pentru literatura nouă care era cu adevărat „modernă", iar Fordie avea şi rafinamentul, şi contactele necesare pentru a-i asigura succesul. Tbti căzuseră de acord că primul fascicul din Tono-Bungay era numai bun ca text de deschidere al numărului inaugural, fiind o lucrare ambiţioasă şi experimentală a unui autor consacrat, cu un mare număr de discipoli. El îşi spunea că următorul său roman ar putea avea o temă la care se gîndise superficial cu un an în urmă, aceea a unei tinere femei care îndrăzneşte să-şi susţină independenţa înfruntînd dezaprobarea părinţilor şi a societăţii. Avea intenţia să trateze acolo şi chestiunea de actualitate a mişcării sufragetelor, care în ultima vreme luase o turnură mai combativă, dar proiectul era încă în faza provizorie, în care îşi nota idei. Intre timp se ocupa cu transformarea conferinţelor pe care le ţinuse la Cambridge toamna trecută în volumul Lucrurile dinţii şi de pe urmă.

O văzu pe Amber de cîteva ori în cursul şederii la Cambridge şi descoperi că era mai fermecătoare ca oricînd. Era inteligentă, ştia să se exprime şi era frumoasă, dar cel mai tare o admira pentru cutezanţa ei - exact trăsătura de caracter pe care o avea în minte pentru eroina următorului său roman. Punea totul sub semnul întrebării şi nimic nu-i părea de la sine înţeles, ceea ce fireşte că-i nelinişte pe cei care se aflau in loco parentis[4] pentru ea. în ultima lui după-amiază acolo o vizită la Newnham şi îi fu prezentat domnişoarei Jane Harrison, în-drumătoarea care îi trimisese lucrarea scrisă de ea lui Gilbert Murray.

— Avem o părere excelentă despre Amber, îi zise ea pe un ton confidenţial cînd subiectul discuţiei lor nu se mai afla prin preajmă ca să-i audă. însă ne-am dori să nu mai fie atît de încăpăţînată. Are tendinţa de-a se repezi cu capul înainte.

— Dar nu-i o neghioabă, îndrăzni el să spună.

— Sigur că nu, am folosit expresia cu prea multă uşurinţă, răspunse ea roşind puţin. Sperăm cu toţii că va obţine cele două calificative maxime pe care le merită.

Amber nu se folosi de obişnuitul descîntec al studenţilor eminenţi, de a-şi minimaliza şansele de succes ca să alunge piaza rea. Dimpotrivă, spunea că o să se înece în rîul Cam dacă nu obţinea calificativul maxim la partea a doua a Tripodului. Odată ce-1 prezentase la Newnham în calitate de prieten vechi al familiei, i se permise să-l invite la ceai în apartamentul ei din Clough Hall, care era mai mic decît al lui Ben Keeling, dar luminos şi confortabil, cu draperii de creton şi tapet cu motive florale. Se zăreau teancuri de cărţi şi reviste pe fiecare suprafaţă netedă şi postere socialiste pe pereţi. Ea îl pofti să şadă pe singurul fotoliu tapiţat din încăpere şi se ghemui pe un taburet de piele lîngă foc, ca să prăjească brioşe înfipte într-o furculiţă lungă.

— De ce contează atît de mult pentru tine să obţii un calificativ maxim ? o întrebă el.

— Pe de o parte din orgoliu, pe de alta ca să enervez bărbaţii, spuse ea. Dar şi pentru că vreau

să fac cercetare postuniversitară la Şcoala de Economie din Londra.

Avea în minte un subiect de disertaţie interesant, problema motivaţiei în serviciile sociale: ce-i motivează pe aceia care aleg să lucreze în această zonă a administraţiei locale şi naţionale, care se ocupă cu ajutorarea săracilor, sănătatea publică şi alte treburi de acest gen? Este vorba de idealism sau de carierism ? Sînt animaţi de o viziune a felului cum ar trebui să fie o societate ideală sau de preocuparea practică de-a îmbunătăţi viaţa celor mulţi ? Era un subiect foarte apropiat de fibra Societăţii Fabiene, debordînd de posibilităţi fascinante, morale şi psihologice, dar în aceeaşi măsură filozofice.

— Ai citit ultima carte a lui William James, Pragmatismul ? o întrebă el.

— Nu, dar îmi doresc foarte mult, spuse ea cu însufleţire. Ador Studiile despre umanism ale lui Schiller şi sînt o mare admiratoare a lui James.

El era familiarizat cu opera profesorului de la Oxford F.C.S. Schiller şi se folosise de ea într-o disertaţie pe care o susţinuse la Societatea Filozofică Oxford în 1903, aşa că trimiterea nu-1 incomodă cîtuşi de puţin.

— Da, ei doi au multe în comun. Dar „umanism" e un cuvînt atît de folosit şi răsfolosit, încît nu cred că-i aduce vreun serviciu lui Schiller. „Pragmatismul" lui James are mai multă precizie.

— Vorbeşte-mi despre el, zise Amber lăsînd furculiţa alături şi concentrîndu-şi întreaga atenţie asupra lui.

— Păi, face o deosebire interesantă în primul capitol, care ar putea fi un instrument folositor în analizarea motivului, o deosebire între realişti şi sensibili.

Amber zîmbi.

— Nu prea sună a limbaj filozofic!

— Dar asta-mi place mie la William James, că foloseşte un limbaj comun ca să expună în mod inteligibil concepte dificile.

— Nu ca fratele lui, care foloseşte un limbaj dificil ca să expună în mod neinteligibil concepte uzuale, spuse Amber.

— Foarte bine! zise el rîzînd. Arnold Bennett te-ar aproba. Ai citit mult James pînă acum? La Henry mă refer...

— Nu mult, trebuie să recunosc. Mi-a plăcut enorm Daisy Miller cînd eram mică, şi alte cîteva povestiri, dar am încercat Aripile porumbiţei şi am renunţat pe la jumătate.

— Păcat... ultima parte e cea mai bună. Cartea asta are pasajele sale diluate, într-adevăr.

— Mie mi-a părut toată un pasaj diluat, spuse ea. Prefer de departe romanele tale. De îndată ce

te apuci de citit, nu mai vrei să te opreşti.

— Ei, mulţumesc, Amber, spuse el. Dar, cum i-am spus şi lui Arnold, în Aripile porumbiţei sînt lucruri pe care eu n-aş reuşi să le fac, şi nici el n-ar reuşi să le facă.

— întrebarea este: merită făcute ?

— Ei, sigur, întrebarea asta e mereu valabilă. Şi doar posteritatea poate să-i dea un răspuns definitiv. Dar despre Pragmatismul...

Ea ascultă cu atenţie cît timp el contură distincţia făcută de .James între două tipuri fundamentale de structuri mentale. .Sensibilii erau raţionalişti, idealişti, optimişti, religioşi, monişti, dogmatici. Realiştii erau empirici, materialişti, pesimişti, nere-ligioşi, pluralişti, sceptici. Filozofii idealişti şi apologeţii creştinismului erau de regulă sensibili. Savanţii şi tehnicienii erau roalişti.

— S-ar putea să descoperi că şi tu îi poţi clasifica pe cei din Kerviciile sociale în acest fel.

— Da, îmi dau seama că ar putea să meargă, spuse ea gîn-ditoare. Mulţumesc. Dar tu de care fel eşti?

— Păi, în principiu realist. Cei mai mulţi oameni care au o educaţie ştiinţifică sînt realişti. Dar ideea e că fiecare tip e nesatisfăcător în sine. După cum spune şi James, pe bună dreptate, sensibilii sînt dezavantajaţi în vremurile noastre, mai ales din cauza darwinismului şi-a descoperirilor ştiinţifice. însă realismul de unul singur conduce în cele din urmă la materialism pur, care nu este satisfăcător pentru spiritul uman, fiindcă duce doar la moarte - moartea individului şi, pe termen lung, moartea planetei. Deci nici o speranţă. Sensibilii ne oferă transcendentul într-o formă sau alta - Dumnezeu, Mintea Absolută, nemurirea individului...

— Dar ideile astea n-au fundament logic, obiectă Amber.

— Exact. Dar nu le putem respinge pur şi simplu. Trebuie să existe un oarecare principiu nematerialist care să dea vieţii sens, scop, speranţă. Pragmatismul, spune James, pune preţ pe o idee nu din punct de vedere abstract, ci pentru consecinţele ei practice. De pildă, contribuie sau nu la îmbunătăţirea vieţii umane ? Socialismul trece triumfător testul pragmatismului.

— Este şi realist, şi sensibil ?

— Exact.

— Toate astea sînt extrem de interesante. E clar că trebuie să citesc Pragmatismul cît de curând posibil, zise Amber.

— îmi imaginez că Wallas o să aibă grijă de tine la Şcoala Economică.

— Chiar am vorbit cu el despre ideea disertaţiei mele, la o petrecere de Crăciun, dar după părerea lui e un proiect destul de ambiţios pentru o fată tînără ca mine. Trebuie neapărat sâ obţin un calificativ maxim ca să-l impresionez.

— Lasă, o să-i spun cît m-ai impresionat pe mine deja.

Ea roşi, lăsă ochii în jos, şi între ei se aşternu tăcerea, dintr-odată încărcată de tensiune sexuală. El o rupse spunînd că ştia un inspector sanitar pe nume McCleary, care ar fi o bună sursă de informaţii, şi că ar putea s-o pună în legătură cu el la momentul potrivit.

— Mulţumesc, H.G., zise ea şi, ridicînd din nou spre el ochii mari şi căprui, îi zîmbi, recăpătîndu-şi stăpînirea de sine. Eşti foarte amabil.

El cugetă la acel moment de tăcere încărcată de tensiune pe cînd călătorea înapoi spre Londra, pe înserat, privind pierdut, prin reflecţia neclară a propriului său chip în fereastra trenului, cîmpurile întinse şi abia desluşite din Cambridgeshire. Nu încăpea îndoială că fata era îndrăgostită de el: întrebareu era dacă el se îndrăgostea de ea. Viaţa lui sexuală se afla într-o perioadă de hibernare - lucru de mirare, fiindcă în mod normal, atunci cînd termina o lucrare importantă cum era Tono-Bungay, aceasta era metoda prin care se elibera de tensiune. Dar idila sa cu Violet Hunt se terminase. Violet începuse una cu Hueffer, o relaţie fără îndoială serioasă, şi - ironia sorţii - într-un fel el era responsabilul. Violet îi arătase cîteva proze scurte pe care el le considerase destul de bune, mai sincere şi mai puţin prolixa decît romanele ei, de aceea îi sugerase să i le ofere lui Hueffer pentru The English Review. Lui Hueffer îi plăcuseră povestirile, se întîlnise cu ea, iar acum se părea că erau topiţi unul după celălalt şi voiau să se căsătorească. Păcat că Fordie avea deja o soţie, de care se separase, dar fără îndoială că aveau să găsească ei o soluţie într-un interval de timp rezonabil. Le dorea tot binele şi n-avea gelozii sau regrete faţă de Violet, pentru că relaţia lor îşi trăise traiul. Aşa că se afla într-o oarecare dificultate în ceea ce privea compania feminină. Ocazii de flirturi scurte avusese, dar îi cam lipsise imboldul de-a profita de ele. Ori de cîte ori îi fugea gîndul într-acolo, îi apărea în minte imaginea lui Amber rîzînd, contrazicîndu-se, gesticulînd cu prietenii ei, îngenunchind pe podeaua camerei dejoacă de la Spade House, construind împreună cu băieţii lui un fort pentru «oldaţii de jucărie, sau tăcută şi absorbită de lectura unei cărţi, neştiind că era privită. Iar acum avea să se adauge o nouă imagine: Amber ghemuindu-se lîngă foc, cu furculiţa pentru prăjit în mînă, discutînd filozofie. Dacă nu era deja îndrăgostit de Amber Reeves, se apropiase periculos de mult.

Fa îi scrise, foarte curînd după întoarcerea acasă, cît de mult îi plăcuse discuţia din apartamentul ei şi cît de recunoscătoare îi ora pentru sprijin şi încurajări. El îi trimise un răspuns conceput cu o virtuoasă stăpînire de sine, la fel ca şi cele ce urmară, păstrînd un ton de unchi sfătos, preocupat de bunăstarea ei, şi rezistînd tentaţiei de-a găsi noi motive pentru a merge la Cambridge. în schimb, se aruncă din nou, pentru scurt timp, în npele politicii fabiene. El şi Jane se pomeniră amîndoi realeşi în Executiv în luna martie, ceea ce îl luă oarecum prin surprindere, fiindcă în anul care trecuse abia dacă participase la o întrunire sau două. însă membrii de rînd nu aveau cunoştinţă de asta şi un număr semnificativ dintre ei încă îl privea ca pe purtătorul lor de cuvînt. El se simţi obligat faţă de loialitatea pe care i-o dovedeau şi dezgropă din nou securea îndelung folosită, dar tocită între timp, a războiului pentru Fundamente, în afară de adăugarea unei clauze privitoare la drepturi civile ogale pentru femei, care fusese aprobată în septembrie cu precădere mulţumită eforturilor lui Maud Reeves, Fundamentele rămăseseră neschimbate faţă de forma lor originală, iar mica subcomisie compusă din el însuşi, Shaw şi Webb, însărcinată cu revizuirea lor în urmă cu un an, nu obţinuse nimic. Prin urmare, el îşi suflecă mînecile şi concepu

o altă schiţă, de care se simţi destul de mulţumit şi pe care le-o trimise celor doi colegi ai săi, doar pentru a primi din partea lor răspunsuri lipsite de consideraţie, prin care amîndoi îi spuneau că se aflau în dezacord cu multe părţi ale documentului, dar că erau prea ocupaţi cu alte chestiuni - legea împotriva sărăciei, în cazul lui Webb - ca să-i poată oferi un răspuns amănunţit. îi trimise de urgenţă lui Webb o misivă furioasă, spunîndu-i: Voi doi sînteţi cei mai insuportabili, egoişti, încuiaţi, suspicioşi şi obstrucţio-nişti oameni pe care i-am întîlnit în viaţa mea, misivă pe care Webb i-o pasă lui Shaw, care îl gratulă cu una dintre predicile lui arogante şi sarcastice: Există o artă a vieţii publice pe care tu n-ai ajuns s-o stăpîneşti, oricît ai fi de expert în arta vieţii private. Corespondenţa aceasta avu un singur efect, şi anume dorinţa lui tardivă de-a nu-şi fi lăsat vreodată numele să apară pe listele realegerilor pentru Executiv. De data asta chiar îi ajunsese, îi ajunsese cu vîrf şi îndesat să fie tratat de Vechea Gaşcă precum şcolarul din fundul clasei, promiţător, dar turbulent. Se hotărî să demisioneze din Societatea Fabiană, însă la momentul ales de el, unul care să nu lase impresia că pleacă doar fiindcă e îmbufnat.

Pe la începutul lui aprilie, Jane primi o scrisoare în care Maud Reeves îi spunea că îşi făcea griji pentru Amber, care venise acasă în vacanţa de Paşti şi manifesta semne de tensiune nervoasă din cauza apropiatelor examene, nu mînca şi nu dormea bine. Simt că ar trebui să am mai multă grijă de ea, dar necazul este că am aranjate atîtea prelegeri pentru mişcarea sufragetelor, încît alerg dintr-un colţ de ţară în altul şi adesea peste hotare zile în şir, şi bineînţeles că Will este mereu ocupat cu munca lui. Ştiu că adoră să stea cu tine şi cu H.G. - a fost extaziată de vizita pe care v-a făcut-o după Crăciun - şi mă întreb dacă v-aţi putea lua povara de-a o primi iar pentru cîteva zile. Aerul de mare şi compania voastră sînt convinsă că o să-i facă foarte bine.

— Ce să-i răspund ? îl întrebă Jane după ce-i arătă scrisoarea.

— Invit-o, desigur, spuse el. Să stea cît pofteşte. Băieţii vor fi încîntaţi.

— Dar tu, H.G. ?

— Păi, sigur că şi eu, întotdeauna mă bucur s-o văd pe Amber. Şi tu, nu-i aşa ?

— O, da. Ţin foarte mult la Amber. Dacă aş avea o fiică, mi-aş dori să fie ca Amber.

— Bun, atunci! Să vină - şi toată lumea o să fie fericită.

Cînd ajunse la ei, Amber nu vădea nici un semn al epuizării nervoase despre care vorbise mama sa. Mînca cu poftă, dormea neîntoarsă şi părea să aibă aceeaşi energie din totdeauna. Făcea „recapitulări" dimineaţa, în timp ce el lucra, iar după-amiaza ieşea cu el în plimbări despre care îi povestea lui Jane că erau la fel de bune ca recapitulările, dacă nu chiar mai bune, fiindcă discutau despre cărţi şi idei. De fapt, conversaţia lor devenea din ce în ce mai personală şi mai intimă cu fiecare zi ce trecea. Ea îi povestea despre copilăria ei, despre cît de tare ura Londra după viaţa în aer liber pe care o dusese în Noua Zeelandă - „nu tu libertate, nu tu ţărm de mare, doar străzi după străzi cu case de cărămidă înnegrite de funingine" - şi îi descria o viaţă în familie în mod surprinzător lipsită de căldură, atît din punct de vedere fizic, cît şi emoţional. Fizic fiindcă şi Maud, şi Pember fuseseră în tinereţe adepţi ai Ştiinţei Creştine şi adevărul era că nu-şi renegaseră niciodată credinţa în puterea minţii asupra trupului, de aceea ţineau ferestrele

casei deschise cît era iarna de lungă, chiar dacă era cineva răcit în familie, iar cînd fetele ujunseseră la vîrsta menstruaţiei, nu li se făcuse nici o concesie şi nu avuseseră parte de mîngîieri şi de răsfăţ, ci dimpotrivă, fuseseră forţate să facă plimbări lungi, pe orice vreme, ca să se întărească. Amber îi povesti toate astea fără jenă, aruncîndu-i cîte o privire ca să vadă dacă era şocat - ceea ce nu era cazul, bineînţeles; dar era impresionat de candoarea ei şi de implicita încredere pe care i-o acorda.

Hoinărind de-a lungul ţărmului, pe pietrişul care le scîrţîia sub tălpi, Amber se lăsă în voia amintirilor. Dăruirea lui Maud faţă de cauza drepturilor femeilor părea să nu fi făcut din ea o mamă milostivă.

— Odată, cînd m-am plîns că nu mă iubeşte de-adevărate-lea, m-a plesnit peste urechi şi mi-a răspuns că are lucruri mai importante de făcut decît să cocoloşească un copil nerecunoscător. Şi, în ciuda tuturor ideilor ei progresive despre drepturile femeilor, pe mine sau pe Beryl nu s-a omorît să ne ajute cu problemele creşterii. Era prea jenată să discute despre sex cu vreuna dintre noi - considera suficient că aveam la dispoziţie biblioteca tatei şi puteam căuta acolo orice voiam să aflăm.

— Şi aţi aflat ?

— O, da, desigur. Dar enciclopediile şi manualele medicale nu te pot lămuri decît pînă la un punct.

Se opri şi se întoarse să privească o aglomerare de pescăruşi care pluteau şi se năpusteau spre ceva anume din apa mării, probabil un banc de peşti.

— Nu te pot lămuri în privinţa dragostei, adăugă ea. Nu te pot lămuri în privinţa dorinţei.

— Nu, trebuie să apelezi la romane pentru asta, zise el.

— Dar romancierii nu-ţi spun ceea ce vrei să ştii cu adevărat - nu li se permite.

— Adevărat. Pînă la urmă trebuie să afli pe cont propriu.

— îmi doresc să aflu, spuse ea. Dar e dificil.

Nici unul dintre ei nu îndrăznea să-l privească pe celălalt în ochi în timp ce vorbeau. Relaţia lor era ca o cupă ce se umpluse încet cu sentimente neconştientizate, ajungînd acum plină ochi - tensiunea superficială făcea suprafaţa să se curbeze şi nu mai era nevoie decît de un strop pentru ca tot conţinutul să se reverse inexorabil.

Momentul acela veni două zile mai tîrziu, cînd erau cu adevărat singuri împreună în Spade House. Doamna Robbins nu se simţea bine, iar Jane plecase s-o viziteze la Putney, unde avea să rămînă peste noapte, lăsîndu-i pe cei doi băieţi în grija lui, a lui Amber şi-a servitorilor. Amber îmbrăţişă cu entuziasm rolul de mamă-surogat, spre marea încîntare a băieţilor. Dar după ce băieţii terminară cu joaca, fură hrăniţi, îmbăiaţi şi duşi la culcare, după ce le citi o poveste, îi sărută de noapte bună şi se întoarse în salon, se petrecu o schimbare în ea, deveni mai potolită şi

mai gînditoare. Era o primăvară blîndă şi el îi propuse să iasă în grădină înainte de cină. Ieşiră amîndoi la plimbare pe peluză, apoi se aşezară pe banca de lîngă adăpostul lui, privind în depărtare, la marea încreţită de valuri mărunte şi pătată de flăcările portocalii ale soarelui ce apunea. El făcu conversaţie pe subiectul alegerilor parţiale din Altrincham, la care se tot gîndise în dimineaţa aceea. Winston Churchill, căruia regulamentul parlamentar îi impunea să se înscrie pentru realegere din cauză că fusese numit recent ministru al Comerţului în guvernul liberal, candida chiar împotriva adversarului său de anul trecut, conservatorul Joynson-Hicks, şi împotriva unui socialist pe nume Irving, sponsorizat de Partidul

Social Democrat, o facţiune extremistă a mişcării laburiste. Irving n-avea nici o speranţă să fie ales, dar urma să divizeze voturile progresiştilor. El avea de gînd să adreseze o scrisoare deschisă electoratului din Altrincham, îndemnîndu-i pe socialişti să voteze pentru Churchill, ca fiind cea mai bună cale de-a încuraja socialismul pe termen lung, şi voia să ştie ce părere avea Amber despre acest proiect, care foarte probabil urma să stîrnească noi controverse în rîndul fabienilor, fiindcă politica oficială a Societăţii era de a-i sprijini pe toţi candidaţii socialişti la alegerile parlamentare. Era genul de problemă care în mod normal ar fi suscitat un interes deosebit din partea ei, însă răspunsul la expunerea lui se dovedi apatic, abstract, aproape plictisit.

— Care-i problema, Amber? întrebă el. Nu pari în apele tale în seara asta.

— Nu?

— Nu. E din cauză că trebuie să pleci acasă în curînd?

— Nu, nu chiar, spuse ea.

— Din cauză că-ţi faci griji cu examenele ? Chiar n-ai de ce.

— Nu. Nici că-mi pasă de afurisitele alea de examene 1

Intuia încotro se îndrepta conversaţia lor, dar se sili să rîdă

de parcă n-ar fi înţeles.

— Ei, asta da schimbare! Atunci, ce-i?

După o tăcere îndelungată, spuse cu o voce slabă, fără să se uite la el:

— Sînt îndrăgostită, dacă ţii neapărat să ştii.

— înţeleg, zise el, iar după o tăcere şi mai lungă, adăugă: Şi de cine eşti îndrăgostită ?

— De tine, bineînţeles! De tine!

Se întoarse şi i se aruncă de gît, suspinînd la pieptul lui.

El o legănă în braţe, lipindu-i trupul de al lui pentru prima dată şi simţindu-i căldura pe sub

rochia subţire.

— De ce plîngi, Amber?

— Pentru că eu te iubesc, iar tu nu mă iubeşti.

Mai spuse ceva indescifrabil, cu faţa încă îngropată în piepţii cămăşii lui.

— Ba te iubesc, Amber, zise el.

— Adică aşa, ca un tată..., bălmăji ea.

— Nu, ca un amant.

Ea îşi îndreptă spatele şi se uită ţintă la el.

— Adevărat ?

în loc de răspuns, el o sărută.

— Visez? întrebă ea după ce deschise iar ochii.

— Nu, spuse el şi o sărută iar.

— Dar cum rămîne cu Jane ? O iubeşti pe Jane.

— Da, o iubesc pe Jane, iar Jane mă iubeşte pe mine, însă există multe feluri de dragoste, Amber. Ai citit O utopie modernă, ai citit In zilele cometei, îmi cunoşti viziunea despre relaţiile sexuale libere, sănătoase, care te fac să trăieşti viaţa mai intens. Jane împărtăşeşte aceste viziuni.

— Vrei să spui că... n-o să se supere?

— N-o să se supere.

Cu toate acestea, îşi făcea scrupule în privinţa consumării acestei noi relaţii în absenţa lui Jane şi tară ştirea ei, în propria ei casă. Aşa că îi propuse lui Amber să se întindă în noaptea aceea împreună în pat, dezbrăcaţi, fără să facă dragoste, ca un fel de ritual de logodnă.

— Iar dacă hotărăşti după aceea că de fapt nu vrei să mergi mai departe, atunci trebuie să spui, iar eu o să fiu de acord, zise el.

— Ah, n-o să spun. Dar cred că e o idee minunată. E atît de... atît de... bine!

Veni în camera ei după ce singura menajeră care locuia la Spade House se duse la culcare şi el se asigură că dormea buştean. Amber îl aştepta în beznă, trează de-a binelea şi goală sub cearşafuri. Se îmbrăţişară şi se întinseră îmbrăţişaţi, cer-cetîndu-şi reciproc şi mîngîindu-şi cu blîndeţe trupurile, ca doi orbi. Se dovedi a fi o experienţă erotică intensă.

— Ăsta e...? şopti Amber.

— E penisul meu erect, spuse el, o coloană de sînge, una dintre minunile naturii, un miracol al ingineriei hidraulice.

— E enorm, zise ea. O să mă doară cînd o să... ?

— S-ar putea să te doară puţin prima dată.

— Oricum nu-mi pasă, spuse ea. îl vreau în mine. Te vreau pe tine în mine.

Pe vremea tinereţii sale i-ar fi fost greu să se abţină a-i satisface dorinţa imediat, fie şi doar pentru a evita o ejaculare jenantă, dar la vîrsta de patruzeci şi unu de ani căpătase un oarecare control asupra reflexelor lui sexuale.

— Şi eu vreau asta, draga mea, zise el, dar dacă aşteptăm o să fie cu atît mai plăcut cînd se va întîmpla.

Se întîmplă cîteva zile mai tîrziu, într-o după-amiază, într-o cameră închiriată din Soho, pe un pat care scîrţîia şi zbîrnîia sub ei la fiecare mişcare, dar decorul ponosit nu conta. Amber era minunată. în lumina filtrată prin draperiile subţiri, trupul ei era pe-atît de delicios pe cît promiseseră atingerile pe nevăzute de la Spade House, sculptural, dar suplu, cu un triunghi de păr pubian des care îi scotea în evidenţă pielea albă ca laptele, sfîrcurile şi areolele rozalii ale sinilor tineri şi fermi. Cînd o penetră, ea lăsă să-i scape un ţipăt în care se îngemănau durerea şi plăcerea, iar după ce el ejaculă, îi ceru imediat s-o facă din nou. El zîmbi în faţa ignoranţei sale într-ale fiziologiei masculine.

— Mă tem că la vîrsta mea... de fapt la orice vîrstă, se cere un răstimp de pauză. Hai să dormim acum.

La trezire făcură dragoste mai tihnit, iar ea avu un orgasm frenetic.

— Ai un talent natural pentru amor, Amber, îi spuse el fără s-o linguşească pe cînd zăceau întinşi unul lîngă altul, îndestulaţi şi fericiţi.

— Spune-mi Dusa. Prietenii mei intimi îmi spun Dusa.

— în regulă, Dusa. îmi place părul tău de Meduză - din ambele locuri.

îi mîngîie pubisul şi ea chicoti.

— Dar mie cum o să-mi spui? H.G. sună puţin cam protocolar în pat.

— O să-ţi spun „Maestre". Cum îi spun tinerii samurai învăţătorului lor. Ţi-ar plăcea, Maestre ?

El se întoarse şi în loc de răspuns o sărută. Dacă i-ar plăcea! Cuvîntul acela pe buzele ei era de-

ajuns ca să-i însufleţească iar penisul moleşit.

în restul vacanţei ei de Paşti profitară de fiecare ocazie ca să se întîlnească la pensiunea din Soho pentru copulări desfătătoare, iar cînd ea se întoarse la Cambridge pentru semestrul de vară, norocul îi furniză o scuză perfectă ca să meargă să se întîlnească acolo cu ea. Ben Keeling organiza o serată neprotocolară în onoarea lui sir Sydney Olivier (care tocmai primise acest titlu după numirea în postul de guvernator al Jamaicăi), a soţiei sale şi a celor două fiice mai mari, una dintre ele, Marjery, fiind la Newnham şi prietenă cu Amber. El şi Amber erau amîndoi invitaţi la acest eveniment, iar el aranjă s-o însoţească. Ajunse la Newnham pe la ora ceaiului şi profită de încrederea de care se bucura la colegiu ca să-şi posede tînăra amantă în dormitorul ei din Clough Hall, pu-nîndu-i palma pe gură ca să-i înăbuşe strigătele de extaz, ce-ar fi ajuns altminteri la urechile virginelor şi-ale fetelor bătrîne care treceau pe scări sau prin grădina de sub fereastra deschisă.

— Muşcă-mă de mînă, muşcă-mă, îi şuieră, iar ea făcu întocmai.

Urmele dinţilor ei erau încă vizibile pe partea cărnoasă a policarului său cîteva ore mai tîrziu, dacă vreun invitat de la petrecerea în cinstea familiei Olivier ar fi aruncat o privire mai atentă. Ajunseră tîrziu, cînd cina deja începuse, şi fură întîm-pinaţi cu ovaţii, însă el primi o mică porţie de tachinări pentru scrisoarea deschisă adresată votanţilor din Altrincham, care fusese publicată recent, şi se văzu nevoit să se apere, stînd lîngă Amber pe prichiciul ferestrei, amîndoi cu farfuriile pe genunchi, din cauză că toate locurile de la masă fuseseră ocupate. Musafirii erau deja obişnuiţi cu prezenţa lui la Cambridge, iar sosirea lor împreună nu făcu să se ridice nici o sprinceană. Doar Olivier îi întoarse privirea cu o căutătură întrebătoare şi vag dojenitoare.

A doua zi se duse să asculte prelegerea ţinută de Amber la Societatea de Ştiinţe Morale, în care ea analiza o argumentaţie a filozofului ei favorit, Schiller, punînd sub semnul întrebării prezumţia din cîmpul logicii că A este fie B, fie non-B, pe cînd în realitate nimic nu este permanent şi fix. A devine întotdeauna mai mult sau mai puţin B şi invers. Numai mintea umană trebuie să menţină un lucru nemişcat pentru moment ca să-l poată concepe. O ascultă transportat de admiraţie şi de mîndria de-a fi posesorul acestei fiinţe neasemuite, care putea cu atîta uşurinţă să treacă de la abandonul simţurilor la analizarea lucidă a unor chestiuni de epistemologie. După întrunire ea îl însoţi pînă la gară şi, aşteptînd să-i sosească trenul, măsurară cu pasul peronul lung, orientat ca un deget arătător către Londra, rezistînd cu greu tentaţiei de-a se lua de braţ sau de-a se ţine de mînă, în caz că erau observaţi.

— Cînd o să ne mai întîlnim, Maestre ?

Cuvîntul acesta era ca un balsam pe sufletul lui ori de cîte ori îl rostea ea, dar întrebarea pe care o pusese îl sîcîia.

— Nu ştiu, Dusa, răspunse el. Nu pot să apar întruna pe la Cambridge fără să stîrnesc bănuieli. Şi oricum trebuie să recapitulezi pentru partea a doua a Tripodului.

— Aş prefera să recapitulez cu tine decît aici, spuse ea.

Rămase tăcută şi gînditoare timp de cîteva minute, apoi îi

expuse un plan. Programul nu mai prevedea nici o prelegere şi nici un seminar pentru studenţii care aveau de susţinut examene şi care astfel erau lăsaţi să se pregătească în voia lor.

— In consecinţă, Newnham e ca un sanatoriu de boli nervoase în perioada asta a anului, fetele înnebunesc de grijă sau de extenuare şi peste tot dai peste căderi nervoase... E contagios. Aş putea foarte uşor să-i conving pe mama şi pe tata că mi-ar fi mult mai bine să recapitulez de una singură, în vreo căsuţă de la ţară. Am putea să ne întîlnim acolo.

— Păi, merită încercat, zise el.

I se părea puţin probabil ca soţii Reeves să fie de acord, dar cînd ajunse acasă şi găsi o scrisoare prin care Macmillan accepta să-i plătească avansul solicitat pentru Tono-Bungay, simţi că intrase în graţiile zeiţei Fortuna şi că trucul lor avea să reuşească. Ii spuse lui Jane că se gîndea să plece în curînd pentru o săptămînă, ca să lucreze la un nou roman.

— O să vină şi Amber cu tine ? întrebă ea.

Era prima dată cînd vreunul din ei recunoştea deschis legătura lui cu Amber, deşi era limpede că Jane simţise noua relaţie formată între ei de cum se întorsese acasă după vizita făcută mamei sale în aprilie.

— Aşa sper, spuse el.

— N-ar trebui să se pregătească pentru examene ?

— Păi, tocmai asta-i ideea.

Şi îi repetă argumentele pe care Amber urma să le prezinte în faţa părinţilor ei.

— Eu o să lucrez la romanul meu şi ea o să-şi facă recapitulările.

Cum ea părea sceptică, el adăugă:

— Aşa o să se poată concentra mai bine, Jane. E îndrăgostită pînă peste cap de mine. Şi eu de ea, ca să fiu cinstit.

— Ştiu, spuse Jane şi oftă. Am presimţit eu c-o să se-ntîmple asta. Am ştiut că nu pot face nimic s-o împiedic.

— De ce să vrei s-o împiedici? E o fată adorabilă. îţi place de ea. Iar ea te venerează. N-ar face nimic care să te rănească, înţelege perfect că asta nu ne afectează în nici un fel căsnicia.

— Scrisoarea lui Maud mă face să simt că le-am trădat amîndoi încrederea.

— Aiurea! Te referi la scrisoarea cu zîna bună ?

Maud trimisese o misivă debordînd de mulţumiri după întoarcerea lui Amber de la Sandgate: Vă mulţumesc foarte mult pentru bunătatea pe care i-aţi arătat-o lui Amber. Cred că se simte mult mai bine. Vă adoră pe amîndoi şi numai despre voi a vorbit la întoarcerea acasă. A plecat la Cambridge plină de energie şi încredere. Sper că-şi va împlini toate dorinţele, sufle-ţelul drag. Sînteţi nişte zîne bune pentru toţi tinerii aceştia.

— Da, aceea.

— Nu noi am invitat-o pe Amber aici ca s-o pot seduce eu. Maud a întrebat dacă poate să vină... îmboldită de Amber, fără îndoială. Amber se poartă exact ca tine în ’93, draga mea, cînd ne-ai invitat pe mine şi pe Isabel să petrecem weekendul la Putney. S-a îndrăgostit şi a pornit după bărbatul în chestiune.

— Nu tocmai, spuse Jane. Isabel nu era pregătită să te împartă cu mine. Nici eu nu eram, la drept vorbind.

— Şi de asta a fost atîta suferinţă, zise el. Ne-am maturizat de atunci. Am înfrînt gelozia.

Jane se gîndi cîteva clipe, apoi ridică din umeri într-un gest de acceptare.

— Mă rog... Doar să ai grijă, H.G. Promite-mi c-o să ai mare, mare grijă.

— Promit, spuse el, apoi o îmbrăţişă şi o sărută. Tu, eu şi Amber sîntem nişte oameni excepţionali. Sîntem în stare să facem lucrurile astea să funcţioneze.

în dimineaţa următoare se trezi devreme, ieşi în lumina blîndă a zorilor de vară şi se duse la adăpostul din grădină să scrie. încheia Lucrurile dintîi şi de pe urmă cu un capitol despre sex şi căsnicie. Scrise:

Femeia civilizată obişnuită şi bărbatul civilizat obişnuit sînt în aceeaşi măsură obsedaţi de ideea de a întîlni şi a poseda intim o anume persoană, un amant deosebit şi exclusiv, al lor personal, iar o a treia persoană, de orice sex ar fi, nu se poate asocia cu acest cuplu fără a provoca un sentiment intolerabil de distrugere a intimităţii, a încrederii şi-a posesiunii. Dar asta nu anulează posibilitatea de-a exista pe undeva oameni excepţionali, capabili, ca să spunem aşa, de reciprocitate trilaterală, şi nu văd nici un motiv pentru care ar trebui să interzicem ori să tratăm cu asprime sau ostilitate un grup pe care poate îl considerăm atît de nerecomandabil sau de nepractic încît nu vom participa niciodată la el, dacă trei oameni doresc asta fără a fi constrînşi din afară.

Trucul lui.Amber funcţionă, după cum se exprimă ea, „ca uns“. O căsuţă fictivă din Epping Forest fu închiriată fictiv pentru o săptămînă şi împărţită cu o colegă studentă fictivă, în vreme ce ei ocupară un apartament găsit de el în Southend-on-Sea, o veselă staţiune de pe estuarul Tamisei frecventată de cockney, unde proprietăresele erau liberale în gîndire. Lucrau amîndoi în cursul dimineţii, cu gurile pecetluite. După-amiaza, dacă era vreme frumoasă, îşi luau cărţi cu ei la plajă, se scăldau şi discutau despre eseurile inovatoare pe care avea să le scrie ea la Şcoala Economică din Londra. Pe la începutul serii se întorceau la lucru pentru cîteva ore, pînă venea

vremea să mănînce cîte ceva la o cafenea din apropiere sau la restaurant şi apoi să se bage în pat. Făcură dragoste în fiecare seară a şederii lor acolo, iar în ultima dimineaţă, cînd venise ora plecării, iar bagajele lor fuseseră urcate în biija ce sosise mai devreme decît era programat, şovăiră amîndoi pe palier, se uitară unul la altul cu licărirea aceluiaşi gînd lasciv în priviri şi se întoarseră în cameră pentru o ultimă împerechere rapidă.

Urmă o perioadă castă, în care Amber se întoarse la Cambridge şi îşi susţinu examenele, iar după aceea avu libertatea să meargă din cînd în cînd la Londra, în perioada cît aştepta rezultatele. El închirie o garsonieră în Eccleston Square, Pimlico, un decor mult mai salubru decît Soho, şi începură să se întîlnească acolo cam o dată pe săptămînă pentru o zi de răsfăţ senzual, uneori şi pentru o noapte, dacă reuşea ea să născocească un alibi demn de prezentat părinţilor ei. Era o parteneră pe gustul lui, care se bucura sincer de eliberarea fizică adusă de sex, căreia îi plăcea să-şi exprime vocal plăcerea şi ale cărei îmbrăţişări aveau un grad surprinzător de forţă atletică, pe care ea o atribuia cursurilor de jiu-jitsu, cu un instructor japonez, la care se înscrisese împreună cu alte tinere emancipate de la Cambridge. Putea fără nici un efort să-şi încrucişeze gleznele la ceafă cînd se afla sub el, iar cu tălpile bine înfipte într-o saltea solidă, îşi îndoia spatele ca un arc întins, suficient de puternic ca să susţină şi greutatea lui. Ieşind să hoinărească

prin ţinut, descoperi cu încîntare că ea îi împărtăşea slăbiciunea pentru copulaţii spontane în aer liber, în crînguri, sub şire de fîn, în curţi de biserici - o dată chiar într-o clopotniţă riscul de-a fi descoperiţi condimentînd şi mai mult ceea ce numea el cu familiaritate „păcătuitul*[1] lor.

Dacă era cu adevărat un păcat, atunci era unul imun la pedeapsa divină, fiindcă Amber primi în iulie două calificative maxime şi o avalanşă de felicitări de la lumea bună de la Cambridge şi de pretutindeni. Către sfîrşitul lunii veni să stea la Spade House - perioadă aleasă anume pentru a coincide cu realizarea unui plan îndelung cîntărit de a-1 invita şi pe William James, care împreună cu fiica lui, Peggy, îşi vizita fratele în Rye. Henry se purtă şi de data asta cu rudele sale la fel de posesiv ca de fiecare dată cînd le avea în vizită, poate pentru că îi displăcea să le amestece fără discernămînt cu amicii din lumea literară, de teamă că ar putea dezvălui secrete de familie, dar se arătă de acord să le dea drumul fratelui şi nepoatei sale pentru cîteva zile. Se află cu noi o domnişoară Reeves care are exact vîrsta fiicei tale, îi scrise el lui William James în scrisoarea prin care confirma pregătirile. A căpătat recent o notorietate efemeră după ce a primit calificativul maxim la partea a doua a Tripodului de Ştiinţe Morale de la Cambridge şi e atît de educată, incit poate vorbi in hegeliană. în ziua stabilită, o urcă pe Amber într-o maşină închiriată şi merseră împreună să-i ia pe William şi pe fiica lui. Cînd ajunseră la Lamb House, se treziră în mijlocul unei altercaţii ridicole între cei doi fraţi, Henry roşu de indignare şi William intrat în defensivă, dar fără să arate că s-ar căi. William descoperise că G.K. Chesterton, a cărui operă o admira, stătea în casa de alături şi, neputîndu-şi înfrîna curiozitatea, proptise o scară de zid şi trăsese cu ochiul pe deasupra lui în grădina vecină, în speranţa de a-1 zări pe autorul volumelor Napoleon din Notting Hill şi Omul care era joi cînd ieşea să ia o gură de aer. Henry tocmai îl prinsese asupra faptului în această şocantă încălcare a etichetei şi îi ordonase grădinarului să dea jos scara imediat.

— Nu se face aşa ceva... spune-i, te rog, Wells, că în Anglia pur şi simplu nu se face aşa ceva, să-ţi spionezi vecinul.

— Nu se vedea că-1 spionez, răspunse William blajin. Mft prefăceam că tund viţa care creşte pe zid - pentru asta îmi luasem la mine o pereche de foarfeci.

— Dar tu nu eşti grădinar, William. Eşti fratele şi musafirul meu, şi nu se cade... aş îndrăzni să zic chiar că este absolut inacceptabil... cel puţin în ţara asta... pentru un gentleman să... ăă... ăă... se dea drept grădinar ca să... să... să... (Henry James orbecăia după le mot juste[5]) să violeze intimitatea vecinului său. Nu-i aşa, Wells ?

— Unii ar putea spune că a fost o mică excentricitate, dar probabil că nu şi Chesterton, care are şi el unele excentricităţi, răspunse diplomat. De ce nu-1 inviţi şi pe G.K. încoace ?

— Fiindcă nu-1 cunosc! veni răspunsul. N-am fost prezentaţi.

Nu exista paznic mai meticulos al deprinderilor tradiţionale britanice decît acest american expatriat. După ce mai pufni şi mai vociferă o vreme, Henry James se calmă îndeajuns ca să-i lase pe William şi pe Peggy în grija lui. însă abia porniseră împreună în maşina închiriată, cînd zăriră silueta inconfunda-bilă a lui Gilbert Chesterton pe drumul de coastă de la ieşirea din Rye, înalt, corpolent şi îmbrăcat neglijent, cu haina flutu-rîndu-i deschisă şi cu bucle soioase atîrnîndu-i pe sub pălăria de pai, ieşit la o plimbare cu soţia. El opri maşina, făcu prezentările, şi urmă o conversaţie plină de bună dispoziţie, la capătul căreia Chesterton îl invită pe William să treacă pe la el într-o seară - „şi adu-1 şi pe fratele dumitale". îşi reluară călătoria, William fiind încîntat să fi făcut cunoştinţă cu Chesterton Sntr-o manieră în privinţa căreia Henry nu mai putea avea nimic de obiectat.

Amber îşi păstră o seninătate admirabilă în mijlocul tuturor acestor frămîntări, deşi se simţea şi ea emoţionată că întîlnise ntîţia autori distinşi într-o singură zi. William se purtă drăguţ cu ea, o felicită pentru cele două calificative maxime, o ches-tionă în legătură cu subiectul de cercetare postuniversitară pe care îl alesese şi o făcu să vorbească despre meritele şi limitele lui F.C.S. Schiller. Biata Peggy James era oarecum eclipsată de strălucirea lui Amber şi cele două tinere nu reuşiră decît să păstreze aparenţa politicoasă a unei amiciţii pe durata vizitei. Peggy era destul de chipeşă, la o adică, şi destul de inteligentă, dar modestă şi rezervată. înţelese de la William că fata avusese recent un soi de boală nervoasă, luînd-o pe urmele mătuşii ei Alice - sora neurastenică a celor doi James, care murise cu vreo cincisprezece ani în urmă - iar acum, cu toate că îşi revenise, încă îi lipsea vitalitatea. Nu înota, nici nu juca tenis, iar tentativele ei de badminton erau jenante. îi vedea pe Amber şi pe băieţi cît de absorbiţi erau de jocurile de podea, însă nu participa la ele. Era cu adevărat un antitalent multiplu, săraca fată, se citea „fată bătrînă" peste tot în previziunile despre viitorul ei şi părea aproape o cruzime s-o pui alături de Amber, care plesnea de sănătate, încredere şi poftă de viaţă.

Amber era pentru el în vara aceea o minune de fată, o făptură aproape mitică, de un soi cu zeii Greciei antice cînd, cuprinşi de invidie, coborau din înălţimile Olimpului pentru a seduce sub înfăţişare umană sau în trup de animal ori pasăre. Cam o dată pe săptămînă se lăsa şi ea de bunăvoie sedusă, în cuibu-şorul dragostei din Eccleston Square sau oriunde se mai ivea ocazia, iar el lucra cu şi mai mult spor în răstimpuri, amintin-du-şi sau anticipînd într-un colţ al minţii rendez-vous-urile acestea pasionale. Nu îi aţîţa doar pofta trupească, ci şi ambiţia creatoare şi

intelectuală. îi spunea în continuare „Maestre", dar el aştepta cu nerăbdare ziua cînd nu avea să-i mai fie doar elevă, ci şi colaboratoare. Urma să confere operei lui de nonfic-ţiune rigoarea filozofică de care avea adesea nevoie şi să efectueze acel gen de cercetare sociologică pentru care lui îi lipseau timpul şi răbdarea. în vara aceea Amber scrise o proză scurtă, despre o tînără soţie care descoperă consternată de cîtă independenţă a fost privată prin căsătorie; textul era o promisiune clară în genul acesta de literatură, chiar dacă eforturile lui de a-i obţine publicarea eşuară. Aveau să realizeze lucruri măreţe împreună. Lui i se părea că în sfîrşit ajunsese la un fel de echilibru în viaţă: muncă, iubire şi căsnicie echilibrate într-o armonie perfectă între el, Amber şi Jane. Cheia era, desigur, absenţa geloziei dintre cele două femei, care se înţelegeau minunat între ele. Exista o înţelegere tacită conform căreia el nu făcea dragoste cu Amber la Spade House cînd era şi Jane acolo, iar Amber, la rîndul ei, nu contesta niciodată suveranitatea lui Jane asupra căminului, ci se făcea utilă fără să sară în ochi. Odată, cînd se aflau în Eccleston Square, întinşi în pat după o partidă cît se poate de satisfăcătoare şi felicitîndu-se pentru fericirea lor, o întrebă pe Amber care era motivul ce o făcuse să-i mărturisească pînă la urmă că era îndrăgostită de el, iar ea îi dădu un răspuns interesant.

— Motivul a fost că Jane era plecată şi noi trebuia să avem grijă de Gip şi de Frank. M-am trezit în locul lui Jane pentru o

zi, ţinîndu-ţi companie, spunîndu-le servitorilor ce să facă, ducînd băieţii la culcare şi aşa mai departe... Deodată am avut o viziune despre cum ar fi să fiu măritată cu tine, să-ţi aparţin, să fac parte din viaţa ta de zi cu zi... însă ştiam că Jane se întorcea a doua zi şi că după încă o zi trebuia să plec acasă şi să renunţ la orice speranţă de-a te avea vreodată. Fiindcă nu mi-a trecut deloc prin cap că amîndouă te-am putea avea în feluri diferite. Aşa că m-a copleşit o disperare cumplită şi, cînd te-ai apucat să vorbeşti în grădină despre Winston Churchill, pur şi simplu n-am mai putut să suport şi-am lăsat să-mi scape că eram îndrăgostită de tine. Am crezut că ăsta avea să fie sfîrşitul. — Şi în schimb a fost doar începutul, spuse el şi o sărută.

împleti mult din făptură lui Amber în protagonista noului său roman. Catherine Robbins la tinereţe reprezenta şi ea o sursă, în portret se regăsea chiar puţin din Rosamund, dar Amber era prezentă în închipuirea lui pe cînd scria, ca modelul unui pictor.

Ann Veronica Stanley avea douăzeci şi unu de ani şi jumătate. Avea părul negru, sprîncenele fine şi tenul curat; iar forţele ce-i modelaseră trăsăturile iubiseră această trudă şi zăboviseră asupra lor, făcîndu-le fine şi rafinate. Era zveltă şi uneori părea înaltă; mergea şi se purta cu voioşia celui care are în mod obişnuit un sentiment de bine, iar alteori se gîrbovea puţin şi arăta îngîndurată. Expresia buzelor ei împreunate se afla undeva între mulţumire şi umbra fină a unui zîrnbet; se purta cu o reticenţă calmă, iar în spatele acestei măşti se ascundeau o insatisfacţie frenetică şi o dorinţă aprigă de libertate şi viaţă.

Făcu lupta lui Ann Veronica pentru libertate personală mult mai grea decît fusese cea a lui Amber Reeves. Amber profitase de neatenţia tatălui ei, absorbit de îndatoririle sale oficiale, şi de luminatele principii feministe ale mamei sale ca să obţină pentru sine un grad de independenţă considerabil încă dinainte de-a pleca la Newnham, iar odată ajunsă acolo, exploata la maximum distanţa faţă de casă ca să sporească şi mai mult această independenţă. Veronica era mai puţin

norocoasă. Ea depindea de un tată văduv profund tradiţionalist, în a cărui casă locuia, sub privirea vigilentă a surorii lui, o fată bătrînă care împreună cu el îi obstrucţiona toate încercările de a explora

lumea şi relaţiile cu sexul opus. Doar o rebeliune o putea elibera de o existenţă sufocată de supunerea faţă de prejudecăţile şi pudibonderiile lor burgheze. Pe la începutul romanului, fiindu-1 interzis să participe la un bal mascat, care contrazicea principiile morale ale tatălui său, Ann Veronica fuge din căminul ei de la periferie, închiriază o cameră în centrul Londrei şi sa înscrie pentru a studia biologia la Colegiul Imperial de Ştiinţa din South Kensington. Acolo se îndrăgosteşte de lectorul Catedrei de Biologie, un bărbat pe nume Capes, care îi împărtăşeşte sentimentele, dar ezită să le răspundă pe măsură din cauză că este prins într-o căsnicie nefericită cu o femeie care nu vrea să-i acorde divorţul, cu toate că i-a fost infidel. în tot acest timp, Ann Veronica respinge curtea pe care i-o face un poetastru închipuit, domnul Manning, preferatul tatălui ei, şi rezistă seducţiei insistente a domnului Rammage, un libertin viclean care, cu iscusinţă, o pune într-o situaţie compromiţătoare, împrumutîndu-i bani ca să-şi poată plăti studiile.

îi făcu plăcere să lucreze la închegarea personajului Rammage, care în multe privinţe era un autoportret păgubitor. Acest bărbat între două vîrste avusese multe experienţe feminine, idilt tulburătoare, captivante, interesante, memorabile. Fiecare dintr» ele avea o calitate numai a ei, o prospeţime aparte, o frumuseţi distinctă. El nu pricepea cum puteau trăi bărbaţii ignorînd acest remarcabil punct de atracţie, această minunată cercetări asupra personalităţii şi-a posibilităţilor de-a oferi plăcere, aceste expediţii complexe, fascinante, care începeau în sinceritate şi urcau către pragul cel mai înalt şi mai pasional al intimităţii. Acesta era în bună măsură stilul în care şi-ar fi justificat el, dacă era provocat, propriile purtări de fustangiu; dar făcîndu-l j pe Rammage eroul negativ al poveştii, care o vînează pe inocenta Ann Veronica, năzuia să-i încurce pe cei care ar fi încercat să citească această carte ca pe un roman ă clef[6] şi făcea ca personajul lui Capes, adevăratul său alter ego în naraţiune, să apară prin contrast mai onorabil după criteriile convenţionala şi mai acceptabil în postura de erou. Ca să nedumerească şl mai mult astfel de cititori, mai aruncă în joc şi un personaj minor, bine-cunoscutul autor şi polemist fabian „Wilkins", identificabil dintr-o ochire drept H.G. Wells.

Singură în Londra, Ann Veronica este luată în grijă de o sufragetă ferventă, domnişoara Miniver, o diletantă confuză într-ale gîndirii „progresiste", care o prezintă mai multor grupuri — fabienilor, tolstoiştilor, susţinătorilor reformei vestimentare şi-ai reformei alimentare, cît şi sufragetelor înseşi —, dar cînd domnişoara Miniver afirmă că persoanele progresiste au tendinţa de-a „generaliza" amorul, Ann Veronica îi provoacă un şoc întrebînd-o dacă nu-şi doreşte şi ea iubirea unui bărbat.

Domnişoara Miniver îi aruncă prietenei sale pe deasupra ochelarilor o privire aproape veninoasă.

— Nu! spuse ea într-un tîrziu, şi ceva din vocea ei îi aminti lui Ann Veronica de zbîrnîitul unei rachete de tenis. N-am întîlnit încă bărbatul al cărui intelect să-l pot respecta.

— Dar dacă l-ai întîlni ?

— Nu-mi pot imagina aşa ceva, răspunse domnişoara Miniver. Şi gîndeşte-te, gîndeşte-te — vocea i se înecă — la acea vulgaritate îngrozitoare!

— Ce vulgaritate ? întrebă Ann Veronica.

— Vee, draga mea! Apoi urmă, cu o voce foarte scăzută:

Nu ştii ?

— A! Ştiu. Dar nu cumva ne amăgim singure invocînd vulgaritatea asta 1 Noi toate, femeile, vreau să zic. Pretindem că trupurile sînt urîte. De fapt sînt cele mai frumoase lucruri din lume.

— Nu, protestă aproape vehement domnişoara Miniver.

Te înşeli! Nu mi-am închipuit căgîndeşti asemenea lucruri. Trupuri, trupuri! Lucruri îngrozitoare ! Noi sîntem suflete. Dragostea trăieşte pe un plan mai înalt de-atît.

Conversaţia asta marchează sfîrşitul influenţei exercitate de domnişoara Miniver asupra lui Ann Veronica. Aceasta descoperă că îndrăgostirea de Capes conţine şi o parte de atracţie lizică puternică faţă de el. Capes se aşază să studieze ceva la microscop, iar ea îi observă pentru prima dată forma urechii, a muşchilor gîtului, textura firelor de păr din sprinceană, curba mică şi fină a pleoapei pe care i-o întrezărea imediat sub sprinceană, iar acest lucru la rîndul său o face să-şi observe pentru prima dată propria frumuseţe şi atractivitate cînd se dezbracă şi se priveşte în oglindă.

Cam pe aici ajunsese cu povestea la sfîrşitul lui august, dar schiţase tot restul pînă la final: Ann Veronica urma să se dedice

mişcării militante a sufragetelor, să fie arestată şi aruncată în închisoare, ajungînd la concluzia că locul ei nu era printre aceste femei martirizate, fiindcă ele urau bărbaţii, iar ea nu. Avea să fie forţată să se umilească în faţa tatălui ei ca să scape din mrejele lui Rammage, dar în final urma să-şi afirme independenţa învingînd scrupulele lui Capes şi fugind cu el. Avea foarte clar conturată în minte o scenă în care Capes o întreba de-a dreptul: Ce doreşti ?, iar ea îi răspundea: Pe tine! Şi apoi plecau împreună într-o călătorie în munţii Elveţiei, locul lui preferat, pentru evocarea fericirii, unde aveau să se bucure de o idilică lună de miere neoficială. Pe 15 septembrie îi stîrni şi mai mult lui Macmillan pofta de-a citi romanul, scriindu-i că era cea mai frumoasă poveste de dragoste pe care am creat-o vreodată.

în ziua următoare demisionă în sfîrşit din Societatea Fabiană. Odată ce o descrisese prin ochii lui Ann Veronica (participînd la o mare întrunire a Societăţii la Essex Hall, ea fusese frapată de strania amestecătură de lucruri personale şi meschine cu devotamentul idealist de netăgăduit), i se confirmase credinţa că nu va fi niciodată capabil să lucreze în interiorul ei fără frustrări şi fricţiuni. într-un colţ al minţii îi stăruia şi ideea că relaţia lui cu Amber ar fi mult mai lesnicioasă şi mai comod de camuflat dacă el nu s-ar mai duce la întrunirile fabiene şi n-ar mai avea legături cu cercurile fabiene. îi scrise lui Pease ca să-l anunţe că demisiona din Executiv şi din Societate şi că avea să continue doar ca abonat la informaţiile despre evenimente şi la publicaţii. Oferi

drept motiv principal refuzul Societăţii de-a încorpora în Fundamente prevederea despre subvenţionarea maternităţii, dar deplînse şi respingerea principiului compensaţiei pentru deţinătorii de proprietăţi şi capital, pe care îl considera esenţial pentru progresul sistematic al socialismului în Anglia. Ocazia de a-i converti pe britanicii din clasa de mijloc la socialism, scria el, ne-a găsit divizaţi în teorie şi indecişi în acţiune, aşadar trebuie să căutăm acum alte mijloace şi alte metode pentru răspîndirea şi elaborarea acelor idei colectiviste pe care le respectăm cu toţii. Demisia îi fu acceptată la Clement's Inn cu promptitudine şi cu un suspin de uşurare atît de mare, încît aproape că se auzi la Sandgate. Poate ar fi fost primită cu mai puţină bucurie dacă Vechea Gaşcă ar fi ştiut că schiţa deja planul unui nou roman, despre un om care fusese dezamăgit de fabianism şi căuta să transforme societatea prin crearea unei elite de conducători puternici, dar devotaţi, aidoma Samurailor din O utopie modernă. Pînă la sfîrşitul lunii, într-o răbufnire furibundă de energie creatoare, termină Ann Veronica şi i-o expedie lui Macmillan.

Pe la jumătatea lui octombrie Macmillan îi scrise: îmi pare rău să spun că, după o judecată foarte atentă, nu ne vedem în postura de-a proceda la publicarea romanului Ann Veronica. Aş putea să-ţi ofer motivele, dar cum ştiu că nu accepţi critica literară din partea unui editor, mă abţin de la asta. Era convins că motivele nu aveau nimic de-a face cu literatura şi critica, iar pentru a-1 îmboldi să mărturisească îi trimise lui Macmillan o replică blajină, spunînd că-i accepta cu mare bucurie criticile şi că era convins că ele aveau să fie edificatoare. Macmillan recunoscu după cîteva zile că: mi se pare o carte foarte bine scrisă şi există în ea mult potenţial atractiv, dar intriga evoluează în direcţii care publicului cumpărător de cărţi ale acestei firme i-ar părea teribil de dezagreabile. Nu era o reacţie pe de-a-ntregul neprevăzută - romanul era menit să suscite controverse, iar Macmillan avea o fire precaută şi conservatoare -, însă el sperase că spiritul sincer şi energic al eroinei şi absenţa oricăror descrieri aţîţătoare ale pasiunii carnale aveau să în-frîngă îndoielile editorului.

Respingerea era decepţionantă, dar nu-i zdruncina încrederea în carte, şi decepţia nu dură prea mult. în aceeaşi zi primi o scrisoare de la Stanley Unwin, care tocmai se alăturase firmei unchiului său, J. Fisher Unwin, şi era, după cum spunea el însuşi, dispus să speculeze pe piaţa contractelor la termen. Domnul Wells avea planuri pentru vreo carte nouă care încă nu beneficia de un contract de editare ? Domnul Wells avea şi îi răspunse: Foarte bine, ce oferiţi în schimbul tuturor drepturilor (foileton şi volum) pentru America, Anglia & colonii ale versiunii în limba engleză a unui roman scris de mine, pe care îl am, mai mult sau mai puţin, în acest moment ? Urmează să se numească Ann Veronica. Va fi povestea de dragoste a unei tinere moderne şi energice care intră în mişcarea sufragetelor şi se ceartă cu părinţii. Poate fi livrat într-o formă potrivită pentru negociere înainte de sfîrşitul anului... Şi continua lăudîndu-se cu vînzările excelente ale lucrărilor sale recente şi cu senzaţia pe care aştepta s-o facă apariţia Războiului aerian, încheind nstfel: Veniţi cu o ofertă fermă de 1500 £ de plătit la 1 octombrie 1909 & Ann Veronica e a voastră. Eliminăm din discuţie agentul.

Mereu îi plăcea să se implice în partea de negociere financiară a ocupaţiei de scriitor (era probabil tot ce mai rămăsese din existenţa de comerciant prosper pe care sperase mama lui că o va avea) şi îşi oferi un sentiment de satisfacţie manipulînd subtil formele verbale astfel încît să-i ascundă lui Unwin faptul că romanul era în realitate terminat şi deja respins de un alt editor. Nu se simţea vinovat de vreo gravă înşelătorie - în definitiv, cărţii nu i-ar strica un finisaj

suplimentar. Felul cum se autoreprezentase îi aduse rapid recompensa unui contract care satisfăcea toate condiţiile impuse de el.

Demersul inopinat al lui Fisher Unwin şi urmarea sa reprezen-tară ultima felie a norocului curat de care se bucurase vreme îndelungată, atît în profesie, cît şi în viaţa privată - fără a mai pune la socoteală faptul că la scurt timp după aceea făcu rost de o comoară de guvernantă pentru băieţi, lucru care oricum nu se datora pe de-a-ntregul norocului, ci şi bunei judecăţi a lui Jane, care o intervievase pe domnişoara Mathilde Meyer la Londra, printre alte cîteva candidate. Ajunşi acum la vîrsta de şapte, respectiv cinci ani, Gip şi Frank erau prea mari pentru a mai fi lăsaţi în grija dădacei Jessie şi aveau nevoie de un program educaţional mult mai regulat decît ceea ce le puteau oferi el şi Jane în pauzele din existenţa lor aglomerată, dar nici unul dintre ei nu se grăbea să-şi expună fiii bizareriilor din învăţămîntul britanic privat. Mai împărtăşeau şi credinţa că băieţii trebuiau încurajaţi să înveţe limbi străine de la o vîrstă fragedă, cînd aveau capacitatea optimă pentru aşa ceva. Domnişoara Meyer, care era elveţiancă şi vorbea franceza şi germana la fel de fluent ca engleza, avea calificarea ideală pentru această sarcină. Habar n-avea că acea doamnă Wells care îi oferise postul era soţia faimosului autor, pînă să vină în persoană la Spade House şi să fie condusă într-o cameră căptuşită cu cărţi şi fotografii înrămate ale lui, rămînînd să aştepte acolo cît se duse menajera s-o cheme pe Jane din grădină. Domnişoara Meyer predase pînă atunci la o plicticoasă şcoală de fete din Bognor şi niciodată după aceea nu îi pieri pe de-a-ntregul mirarea faţă de norocul care dăduse peste ea cînd venise să lucreze în căminul lor. Lucru care contribuia la bunele relaţii dintre angajată şi angajatori, ca de altfel şi faptul că guvernantei, deşi nu i se putea reproşa nimic din punct de vedere fizic, îi lipsea orice urmă de sex-appeal, cel puţin în ochii lui. Impulsionaţi de sistemul ei de instrucţie, băieţii progresară atît de rapid la cele două limbi străine, încît spre marea ei îngrijorare începură să le combine într-un fel de dialect al lor macaronic, dar cînd el îi sugeră să le vorbească alternativ cîte o săptămînă numai în franceză sau germană, problema dispăru.

Intre timp proiectul The English Review începea să se destrame, fiindcă Hueffer se dovedea a fi un afacerist jalnic, care nu ţinea o contabilitate exactă, nu răspundea la scrisori cu promptitudine, pierdea manuscrise şi îşi încălca promisiunile. Din fericire, înţelese la timp gradul de incompetenţă al lui Hueffer şi apucă să se retragă din activitatea de coeditor şi investitor în această afacere, dar încheiase un contract conform căruia îi vindea lui Hueffer dreptul de publicare în foileton a romanului Tono-Bungay contra a douăzeci de procente din profiturile revistei în perioada în care textul apărea în paginile ei. Deveni clar că ideea de-a se obţine vreun profit oarecare sub conducerea lui Hueffer era neverosimilă şi că revista nu mai avea altă şansă de apariţie decît cu ajutorul unui împrumut de la prieteni cu dare de mînă. Întîrzierea lansării sale însemna întîrzierea publicării lui Tono-Bungay, fiindcă trebuia să se asigure că măcar primul fascicul al foiletonului avea să apară înaintea cărţii, iar pînă la urmă publicarea acesteia trebui amînată pentru anul următor. Toate frustrările acestea planau ca o negură prevestitoare de rele peste romanul pe care îşi baza pretenţia de-a fi luat în serios ca romancier de prima mînă şi se acutizau cu atît mai mult cu cît Arnold Bennett produsese în sfîrşit, în cursul acelei toamne, o adevărată capodoperă - Povestea bătrînelor.

Dintotdeauna existase un element de competiţie în prietenia lor - amîndoi fiind scriitori cu o popularitate uriaşă şi cu origini sociale modeste, criticii îi tratau mereu la fel şi îi comparau între

ei —, o rivalitate pe care reuşeau s-o păstreze amicală criticîndu-şi reciproc opera într-un stil glumeţ, contrabalansat de laude nu întotdeauna sincere. însă în acest caz el nu găsi nimic de criticat, iar lauda pe care i-o aduse era sinceră. Este cea mai bună carte pe care am văzut-o anul acesta - şi au fost vreo două-trei foarte bune, îi scrise el lui Bennett, sînt convins că o să-ţi asigure în viitor respectul tuturor criticilor distinşi care sînt acum abia în scutece, chiar de-ar fi să nu mai scrii niciodată vreun rînd. Totul este la un asemenea nivel înalt, încît nici nu ştii de unde să începi cu laudele... Dar ce pricepere, ce detalii, ce spirit! De la început pînă la sfîrşit, nici o scădere.

1

Derivat de la bottom, care înseamnă „fund" în limba engleză.

2

„în familie[2]*, dar şi „neprotocolar, fără formalităţi" (în fr., în orig).

3

Partidul Socialist Laburist britanic, înfiinţat în 1903.

4

în locul părinţilor, care ţin locul părinţilor (în lat., în orig.).

5

Cuvîntul potrivit (în fr., în orig.).

6

Roman „cu cheie" - sintagma desemnează ficţiunea sub care este deghl zată descrierea unei situaţii sau a unor personaje reale.

Bennet îi răspunse în stilul lui epistolar mai economicos şi oarecum mai opac: Ce pot să spun la aprecierile tale ? Emoţie considerabilă pricinuită prin urmare în pieptul acesta! De asemenea, fără îndoială, o anumită emoţie în al dumitale, căci scrisori ca aceasta nu poţi scrie prea des! Lucru perfect adevărat, căci îl costase ceva efort să-şi reprime invidia în timp ce-o scria. Nu considera Războiul aerian, care apăruse în aceeaşi lună, drept una dintre cărţile foarte bune publicate anul acela, nici nu se aştepta ca Bennett s-o numească astfel. Romanul îndeplinea ceea ce sperase şi aşteptase de la el: se vindea bine, i se făceau recenzii favorabile în ziarele populare şi unele oarecum condescendente în presa de rang înalt. Tono-Bungay era cartea pe care ar fi pus-o în balanţă cu Povestea bătrînelor şi regreta amarnic că-1 lăsase pe sclifositul ăla de Hueffer să se apropie de ea.

Nemulţumit cum era, se întoarse către cele două femei din viaţa lui pentru feluri diferite de mîngîiere: lui Jane i se putea plînge de abaterile lui Hueffer cu încrederea că înţelegea toţi factorii implicaţi - finanţe, publicitate, vînzări, receptare critică - şi simpatiza cu temerile lui, pe cînd cu Amber, care n-avea mare experienţă şi nici interes pentru procesul editorial, putea găsi o uşurare şi o eliberare în partidele ocazionale de amor pasional. Amor care continua să fie minunat, însă starea de pace pe care o aducea după aceea era trecătoare şi nu putea ascunde realitatea, desprinsă din conversaţia lejeră, că nu făcea cine ştie ce progres cu cercetarea ei. Era înregistrată la Şcoala Economică din Londra ca studentă licenţiată, dar traiul ei aici era solitar, foarte diferit de cel de care se bucurase la Cambridge, cu programul său plin de cursuri şi seminarii, cu abundenţa de activităţi extracurriculare, cu grija vigilentă şi bucolică a personalului academic de la Newnham, cu îndemnurile şi sprijinul constant al colegilor ei. Locuia acasă şi lucra fie acolo, fie în căsoiul rece din Kensington, cînd părinţii şi fraţii ei îşi vedeau de profesiunile lor, sau în marea sală de lectură de la Muzeul Britanic, mai degrabă intimidată decît inspirată de pereţii tapetaţi cu cărţi şi de galeriile ce sprijineau giganticul dom, de enormele volume legate în piele ale catalogului, grele ca pietrele de pavaj, aranjate în cercuri concentrice în punctul central al podelei, şi de sîrguinţa celor care studiau la pupitrele din jur, citind absorbiţi şi luîndu-şi preocupaţi notiţe, cu aerul că ştiau exact ce fac. îi fusese repartizat un supraveghetor - nu Wallas, ci profesorul L.T. Hobhouse, un bărbat distins care fusese ales recent în fruntea Catedrei de Sociologie de la Şcoala Economică, dar care nu se preocupa de proiectul ei şi îi oferea prea puţin ajutor în realizarea lui. El îi ceru o schiţă preliminară şi un capitol de probă asupra cărora să facă observaţii, însă ea părea a nu reuşi să se apuce serios de lucru ca să ducă la capăt însărcinarea.

Focarul interesului ei în viaţă era relaţia lor şi nu era în stare să păstreze secretul pentru ea. îi înţelese dorinţa de-a i se destăinui mamei şi căzu de acord că trebuia să facă asta, încrezător că, deşi pur abstractă, credinţa lui Maud în autonomie feminină se va extinde şi asupra propriei sale fiice, care avea acum douăzeci şi unu de ani şi era o persoană independentă din punct de vedere legal şi etic. Din relatarea lui Amber, pe Maud o zguduise dezvăluirea şi acum se temea de posibilele consecinţe, dar accepta fără tragere de inimă relaţia lor ca pe un fait accompli[1] şi o ajuta la ascunderea ei de Pember Reeves, sperînd cu siguranţă că se va termina într-un tîrziu, fără ca el să afle vreodată despre ea. într-adevăr, ar fi fost greu de evitat să-i trezească suspiciuni lui Reeves dacă Maud n-ar fi cooperat la acoperirea urmelor lui Amber, deşi ea n-ar fi recunoscut în ruptul capului că avea cunoştinţă de chestiune. în rarele ocazii mondene cînd se întîlneau pe

undeva, Maud manifesta o politeţe amicală, dar evita cu grijă orice prilej de mărturisiri intime, iar Jane avu parte de aceeaşi experienţă.

— Nu că aş fi căutat un tete-â-tete, îi povesti Jane cînd se întoarseră acasă de la o astfel de petrecere. De fapt, chiar mă temeam că o să refuze să-mi vorbească, aşa cum ar face majoritatea mamelor într-o asemenea situaţie. Şi cînd colo, ea mi-a zîmbit aşa vag şi s-a pus pe-o flecăreală fără şir pînă a apărut altcineva.

Conform teoriei lui, Maud trata idila fiicei sale şi ramificaţiile ei mai degrabă în felul în care un adept al Ştiinţei Creştine tratează boala şi simptomele sale, ca pe nişte iluzii fără nici un miez real, care în cele din urmă vor dispărea dacă le ignori.

Primul lui indiciu că Amber le mai mărturisise şi altora veni de la Sydney Olivier, care sosise acasă din Jamaica în permisia din decembrie. Se întîlniră să ia prînzul la Reform, iar Sydney îl luă prin surprindere întrebîndu-1 la scurt timp după ce se aşezaseră, pe un ton plin de familiaritate:

— Şi Amber ce mai face ?

— Amber Reeves ? E bine, cred, bolborosi el. De ce mă-ntrebi ?

Olivier surise sardonic deasupra castronului său cu supă de

vită.

— Am înţeles că eşti foarte apropiat de ea în prezent.

— Cine ţi-a spus? întrebă el, făcîndu-şi de lucru cu creveţii lui prăjiţi în unt.

— Fiică-mea Marjery, care ştie chiar de la Amber.

— Aha, făcu el, ascunzîndu-şi cît putu de bine panica. Foarte imprudent din partea lui Amber. Sper că Marjery nu-i va înşela încrederea.

— Mă tem că e puţin cam tîrziu pentru asta, Wells, spuse Olivier. Marjery nu e singura căreia i s-a confesat Amber. Au aflat pînă şi profesorii. Tot colegiul vuieşte de speculaţii despre idila voastră.

— La naiba! zise el încet şi aruncă o privire către mesele din jur să vadă dacă nu auzise cineva vorbele lui Sydney.

Ştia că din cînd în cînd, între două întîlniri amoroase în Eccleston Square, Amber călătorea ca să-şi vadă vechii prieteni de la Cambridge şi, desigur, nu fusese în stare să se abţină şi se lăudase în faţa lor cu aventura ei palpitantă.

Olivier îşi termină supa şi îşi şterse cu un şervet barba şi mustaţa tunse cu dibăcie.

— M-am gîndit eu c-o fi ceva la mijloc cînd te-am văzut intrînd cu Amber în apartamentul lui Ben Keeling, anul trecut în mai, arătînd ca motanul după ce-a lins smîntîna, spuse el. Ca tată a patru fete, ar trebui să dezaprob aşa ceva din tot sufletul - şi chiar dezaprob! Dar eul meu mai ticălos simte o anumită admiraţie pentru succesul tău la tinere frumoase şi talentate care au jumătate din vîrsta ta. Cum reuşeşti ?

— Aş vrea să ştii, Olivier, spuse el cu sinceritate, că nu e un act de seducţie oarecare. Ne iubim puternic. Jane ştie totul...

Olivier ridică din sprîncene.

— Jane ştie ? Şi n-o deranjează ?

— Ea şi Amber se înţeleg de minune. Punem în aplicare în relaţiile personale lucruri din care alţi oameni aşa-numiţi „progresişti" fac o profesiune de credinţă, dar pe care sînt prea timizi ca să le practice.

Olivier scutură din cap.

— Păi, îţi urez noroc, Wells. însă nu cred că poţi să porneşti o revoluţie sexuală singur, cu mîna ta. Făcu o pauză, după care adăugă sec: dacă „mînă" e cuvîntul potrivit în context.

Ştirea aceasta strică un prînz pe care îl aşteptase cu nerăbdare, iar acum îi era imposibil să se mai bucure de expozeul lui Olivier — la drept vorbind, abia dacă-1 mai auzea — despre problemele sociale, politice şi economice ale Jamaicăi. Se despărţi de el imediat ce i se ivi un prilej de-a o face politicos şi porni grăbit către Muzeul Britanic, în speranţa că avea s-o găsească pe Amber acolo. Trebui să-şi reînnoiască abonamentul de cititor, care expirase, înainte de-a putea intra în sala de lectură ca s-o caute. Lumina ce pătrundea prin ferestrele înalte începea să pălească. Era o zi ceţoasă şi cîteva fire de pîclă se strecura-seră în marele dom, sporindu-i întunecimea, astfel încît lămpile pupitrelor arătau aidoma felinarelor într-un oraş miniatural ale cărui străzi le colinda în căutarea lui Amber. O găsi în sfîrşit, privind în gol şi rozînd capătul creionului, cu un volum gros deschis dinainte. Se holbă la el cînd o atinse pe umăr şi chipul i se lumină cînd îl recunoscu, apoi păli observîndu-i încruntarea.

— Ce e?

— Trebuie să plecăm de-aici, şopti el, conştient de privirile dezaprobatoare ale vecinilor cititori.

O aşteptă să-şi adune cărţile şi să le ducă la recepţie, ca să-i fie rezervate pentru ziua următoare.

Ca să aibă cît de cît intimitate, o conduse afară din clădire, către un capăt al marelui portic, care era pustiu în după-amiaza aceea jilavă şi demoralizantă, doar cu cîţiva porumbei cu aripi de funingine care se foiau ţanţoş pe-acolo, o pofti să şadă pe o bancă şi îi reproşă fapta necugetată.

— Le-am spus doar cîtorva prieteni foarte apropiaţi... şi cîtorva îndrumători, protestă ea. Şi i-am pus să jure că ţin secretul.

— A, da, şi sigur că ei i-au pus pe prietenii lor să jure că ţin secretul cînd le-au spus, şi tot aşa. Probabil ai aflat deja că bîrfa s-a răspîndit ca focul prin Cambridge. Nu ştiu de ce-ţi mai petreci atîta timp acolo.

— Pentru că mă simt singură la Londra, zise ea. Ştiu că ne putem întîlni doar ocazional şi mă împac cu situaţia, dar cu cineva tot trebuie să vorbesc în restul timpului şi cei mai mulţi dintre prietenii mei sînt în Cambridge.

Era conştient că păreau să alunece treptat către prima lor ciondăneală de amorezi, dar nu se mai putea abţine:

— Bine. Dar de ce să vorbeşti cu ei despre noi ?

— Fiindcă e lucrul de care-mi pasă cel mai mult din viaţa mea, răspunse ea deschis, ţintuindu-1 cu ochii ei mari şi negri.

Inima i se topi, o luă în braţe şi o sărută.

După ce-şi şoptiră vorbe dulci şi se mai sărutară o dată, el zise:

— îmi pare rău că te simţi singură uneori, Dusa. N-ai pe nimeni apropiat în Londra ?

— Doar pe Rivers, spuse ea.

— Rivers ?

— Rivers Blanco White.

— A, ăla!

îl cunoştea pe acel tînăr fabian, un flăcău destul de simpatic, care fusese la Cambridge şi acum intrase în baroul londonez, unde participa la seratele oficiale şi se pregătea să devină avocat pledant, dar cînd pusese întrebarea, se gîndise la femei care să-i fie prietene.

— îl cunoşti bine ?

— Foarte bine, răspunse Amber. Voia să se însoare cu mine cînd eram în anul doi la Cambridge.

— Poftim ? N-ai mai pomenit despre asta pînă acum.

Amber ridică din umeri.

— N-am văzut nici un motiv. Pare un lucru atît de îndepărtat... eram alt om pe vremea aceea.

— Dar l-ai refuzat ?

— Nu tocmai. Am discutat şi am ajuns la concluzia că nu era o idee bună - chiar nu era. Eram amîndoi prea tineri şi imaturi... Eu, una, cu siguranţă. Rivers e cu cîţiva ani mai mare decît mine. El absolvise deja şi studia dreptul ca să meargă la Lincoln's Inn[2]. Dar era îndrăgostit de mine şi se temea c-o să mă piardă dacă nu ne logodeam înainte să plece.

— Tu erai îndrăgostită de el ?

— Ei, credeam că sînt, dar de fapt cred că voiam doar să mă culc cu el. Ceea ce ar fi fost, evident, cel mai înţelept lucru pe care puteam să-l facem, spuse ea, zîmbind unei amintiri. Dar ştiam că aveam să-l şochez dacă-i propuneam aşa ceva, iar Rivers era mult prea atent la convenţii şi cavaler ca să-mi propună el. Chiar s-a simţit vinovat că m-a sărutat cînd nu eram logodiţi.

Ce fel de sărutări ? ar fi vrut el să întrebe - sărutări pasionale, sărutări cu gura deschisă, mişcări cu limba, trupuri lipite unul de celălalt, membre împletite...? îl potopi deodată un val de gelozie pe care se ruşina să-l destăinuie, aşa că puse în schimb o întrebare fără nici o însemnătate:

— Aşa, de curiozitate, de unde şi-o fi luat numele ăla tautologic[3] ridicol?

— A avut un strămoş, un irlandez pe care îl chema White, care a emigrat în Spania în secolul optsprezece şi şi-a schimbat numele în Blanco, dar străbunicul lui Rivers, Joseph Blanco, a plecat din Spania pe la 1810 ca să se stabilească în Anglia şi şi-a spus Blanco White.

— Sună a poreclă de şcolar, rînji el zeflemitor. Şi Rivers e cam ciudat, la o adică.

— E un nume de familie vechi, al doilea nume mic al lui. De fapt a fost botezat „George".

— Te mai vezi cu el ?

— A, da, destul de des. Uneori luăm metroul pînă la capătul liniei şi mergem să ne plimbăm prin împrejurimile oraşului.

El rămase holbîndu-se la ea.

— De ce nu mi-ai povestit niciodată asta pînă acum ?

Dusa îi aruncă o privire de felină vicleană pe sub genele

lungi.

— M-am gîndit că ai putea fi gelos, spuse ea.

— Hmm!

îşi smulse privirea de la ea şi se uită la curtea în care se aprinseseră între timp lămpile cu gaz, fiecare înconjurată de un nimb de pîclă strălucitoare. Cum se apropia ora închiderii, vizitatorii şi studioşii, ultimii uşor de distins după serviete, părăseau muzeul, coborînd treptele largi şi pornind

spre poarta din Great Russell Street.

— Ar trebui să fiu ? întrebă el.

— Sigur că nu! Sînt îndrăgostită de tine. Rivers ştie asta.

— I-ai spus ?

Se răsuci s-o privească acuzator.

— Şi lui i-ai spus despre noi ?

Amber îşi luă iar un aer defensiv.

— A trebuit, zise ea.

— De ce ?

— încerca iar să mă ia în braţe şi trebuia să-l opresc.

— Vasăzică, tot mai e îndrăgostit de tine?

— Păi, el aşa crede. Dar prietenia noastră e pur platonică.

— Din punctul tău de vedere, poate. Dar din al lui? Ce crede el despre relaţia ta cu mine ?

— Nu e de acord, bineînţeles, însă...^

— Nu e de acord! Pun pariu că nu! în locul lui, mi-ar veni să mă ucid!

Amber rîse.

— N-ai de ce să te temi de asta! E avocat.

— Nu-i amuzant, Dusa, zise el cu severitate. Poate n-o să încerce să mă omoare la propriu, însă ar putea să facă mult rău. Cum ar fi să-i spună tatălui tău?

— N-o să-i spună. L-am pus să jure că ţine secretul înainte să i-1 destăinui - şi spre deosebire de prietenii mei de la Cambridge, el ia în serios jurămintele.

— Hmm! făcu el iar.

— Eşti supărat pe mine, Maestre ? întreabă ea cu un fir de voce.

— Păi, da, sînt. Cu atîţia oameni care ştiu despre noi... mai devreme sau mai tîrziu o să se-ntîmple un necaz.

— îmi pare rău, Maestre. Dar te iubesc... asta-i tot ce contează, nu-i aşa?

După care nu mai rămînea nimic altceva de făcut decît s-o urce pe Dusa într-un cupeu şi s-o ducă în Eccleston Square, unde să-şi risipească gelozia şi îndoielile posedînd-o cu pasiunea cea mai violentă pe care putea ea s-o îndure. In cupeu îi şopti la ureche ce anume avea de gînd să-i facă şi o simţi tremurînd de excitaţie amestecată cu teamă. îi ţinu piept cu toată energia de care era în stare, iar după aceea îşi sărutară unul altuia cu gingăşie zgîrieturile şi urmele de muşcături şi se alintară ca nişte copilaşi. Era o fată cum alta nu-i.

Nu se îndoia că fabrica de bîrfe a Londrei lucra acum la foc continuu ca să lege numele lui de al lui Amber, dar nici un zvon nu ajunse direct la urechile lui, în parte şi pentru că se ţinu departe de metropolă de la începutul Crăciunului pînă la Anul Nou. Sărbătorile le-au fost animate de un nou joc de război pe care îl crease pentru colecţia deja impresionantă de soldăţei de jucărie a băieţilor - armate întregi, sau cel puţin batalioane, de cavalerie şi infanterie, în uniformele lor specifice. Recenta invenţie a unui tun de jucărie cu încărcare prin spate, care se găsea de cumpărat la Hamley’s şi care, ţintind cu grijă, putea să dărîme cîţiva soldaţi deodată cu un proiectil mic, tras de la cel mult trei metri şi jumătate, extindea colosal posibilităţile acestui gen de distracţie. Jocul născocit de el, bazat pe ture cronometrate în care se făceau manevrele şi tragerile, putea dura ore întregi şi îi captivă pe adulţi în aceeaşi măsură ca pe Gip şi pe Frank - ba chiar mai rău, după cum se obişnuise Jane să observe cînd se ducea să-şi caute bărbatul şi pe musafirii de sex masculin şi-i găsea întinşi pe podea în camera de joacă de la mansardă, împingînd de colo-colo soldaţi de jucărie pe un teren miniatural construit din cărămizi de lemn, mucava şi nuiele verzi, cu un rîu însemnat cu cretă albastră pe linoleum, certîndu-se în gura mare din pricina regulilor, în timp ce Gip şi Frank priveau din postura de simpli spectatori.

Masterman, care veni în ianuarie împreună cu Lucy să stea în sat, rămase fermecat de joc şi contribui cu cîteva ajustări de fineţe ale regulilor. Venise la Sandgate ca să înceapă lucrul la o nouă carte, intitulată Situaţia Angliei, şi citise extrem de încîntat Tono-Bungay sub formă de foileton în The English Review.

— Este echivalentul ficţional perfect al cărţii pe care vreau s-o scriu, spuse el. Am de gînd să citez copios din ea, dacă-mi permiţi.

Cînd Masterman se întoarse la Londra, îi oferi un exemplar de semnal, iar el îi scrise: L-am citit în trenul spre Londra şi abia m-am putut abţine să strig şi să-l flutur prin faţa pasagerilor uluiţi, dîndu-mi seama că ţineam în mînă o capodoperă. Beatrice Webb se arătă mai puţin entuziasmată de carte, spu-nînd că prefera Războiul aerian, încăpăţînare arţăgoasă care îl provocă să răspundă şi el depreciativ la cadoul primit de la ea, primul exemplar din Raportul minoritar al Comisiei pentru Legea ajutorării săracilor[1] la care ea şi Sidney lucraseră cîţiva uni. Nu evidenţiezi deloc valoarea diferenţelor faţă de raportul

1. Minority Report of the Poor Law Commission - unul dintre cele două rapoarte (celălalt, raportul majoritar, conţinînd recomandări total diferite) publicate de comisia regală numită de parlamentul britanic pentru a studia posibilităţile prin care putea fi modificat corpul de legi referitoare la uşurarea situaţiei săracilor din Anglia; raportul minoritar a fost redactat de soţii Beatrice şi Sidney Webb, cărora le-a influenţat decisiv evoluţia politică ulterioară.

majoritar şi pledoaria ta nu este absolut deloc convingătoare. Poate am fost eu influenţat să am aşteptări prea mari, însă în orice caz am rămas întrebîndu-mă ce anume vreţi să spuneţi cu asta, îi scrise el, la care ea îi răspunse ironic: Ce scrisoare interesantă - o s-o păstrez cu sfinţenie în jurnalul meu. Oarecum temperat, el îi scrise iar: Poate că scrisoarea mea a fost cam aspră, dar provocarea de-a lovi în lucrarea ta aşa cum ai tratat-o tu pe a mea şi de-a fi în mod intenţionat lipsit de înţelegere era prea mare. Se simţi uşurat cînd ea îi răspunse cerîndu-şi iertare pentru observaţiile despre Tono-Bungay şi chiar solici-tînd o reînnodare a relaţiei lor. Nici prin gînd nu-i trecea să aibă iar de-a face cu familia Webb, dar bunele relaţii erau bine-venite cîtă vreme datorită lor se asigura că soţii Webb n-aveau să facă mare caz dacă aflau de relaţia lui cu Amber.

Primele recenzii de după publicarea romanului Tono-Bungay în februarie erau eterogene. Cel mai mult îi plăcu, surprinzător, cea din Daily Telegraph : Dacă nu cumva ne înşelăm profund, scria anonimul recenzent, Tono-Bungay este unul dintre cele mai semnificative romane ale vremurilor moderne, una dintre cele mai sincere şi mai neşovăielnice analize asupra riscurilor şi pericolelor existenţei noastre contemporane pe care a îndrăznit vreodată un scriitor să le prezinte propriei sale generaţii. Bennett era la fel de elogios în The New Age, dar era de aşteptat. Spectator, date fiind antecedentele sale de ostilitate împotriva lui şi a operei sale, era mai blînd decît anticipase: deşi deplîngea pisălogeala plictisitoare ori bolnăvicioasă pe chestiunea sexului, lăuda pasajele în care elocinţa domnului Wells este stimulată de contemplarea măreţiei sau a mizeriei Londrei şi de vraja bătrînului ei rîu. Latura romantică afişată de jocul nebunesc al aventurii comerciale şi jurnalistice moderne; vicleşugurile impunerii de mărfuri inutile unui public credul cu scopul îmbogăţirii rapide - toate acestea sînt descrise cu o vervă maximă. Cînd văzu că articolul din Daily Chronicle era semnat de Hubert Bland, se pregăti sufleteşte pentru o ciomăgeală verbală, însă Bland era un jurnalist prea experimentat ca să-şi trădeze vreo animozitate personală şi era conştient că un ton de dezamăgire plictisită din partea ufiui fost admirator putea răni mai profund. Romanul i se păruse destul de incoerent, ca să nu spunem mai degrabă haotic... Pe domnul Wells începe să-l biruie obiceiul de a-şi lăsa condeiul să rătăcească nestrunit. Curînd artistul care ne-a dat Dragostea şi domnul Lewisham nu va mai exista. Vom avea doar un Sterne cu mult inferior.

După tot efortul, toate speranţele şi temerile puse în acest roman sau pricinuite de el, publicarea lui se plasase cu totul sub aşteptări. Nu fusese unanim aclamat ca o capodoperă, dar nici înjurat de toată lumea. Credinţa lui în roman nu fusese zguduită de critici, dar acesta trebuia să-şi capete recunoaşterea treptat, odată cu trecerea anilor. între timp îşi vedea de revizuirea manuscrisului la Ann Veronica. Printre altele, adăugă un epilog în care Ann Veronica şi Capes erau prezentaţi la patru ani după fuga lor împreună, din nou în Londra, căsătoriţi (soţia lui Capes fusese de acord cu divorţul) şi bogaţi (el ajunsese un dramaturg de succes), invitîndu-i la cină pe domnul Stanley şi pe sora sa, care în cele din urmă se împăcaseră cu Ann Veronica - aceasta aşteptînd un copil. Era un happy-end destul de artificial, menit să potolească orice temeri ar fi putut avea Fisher Unwin în privinţa acceptării cărţii în bibliotecile de împrumut, şi nu se prea mîndrea cu el, dar îşi linişti conştiinţa punînd-o pe Ann Veronica să ţină pe ultima pagină un discurs lung, în care îşi dezvăluia un fel de spaimă în faţa vieţii de belşug şi respectabilitate pe care o vedea desfăşurîndu-i-se dinainte şi făcea totodată un apel la soţul ei: Nici cînd vom fi bătrîni, cînd vom fi bogaţi aşa cum poate vom fi, nu vom uita vremea cînd nu ne apăsa nici o grijă, cînd nu ne păsa decît de bucuria pe care ne-o dăruiam reciproc, cînd riscam totul unul pentru celălalt, cînd toate

învelitorile şi acoperămintele vieţii păreau să cadă, lăsînd în urmă doar lumină şi văpaie. Adevărul gol-goluţ! îţi aminteşti toate astea ?... Spune-mi că n-o să uiţi niciodată!

în cursul acestor prime săptămîni ale noului an continuă să se vadă cu Amber la Londra şi s-o poftească uneori la Spade House, fără să-l atingă nici umbra vreunui comentariu sau a unei acuzaţii. începu să aibă senzaţia că reacţionase exagerat la descoperirea din decembrie a imprudenţelor lui Amber, pînă ce, la sfîrşitul lui februarie, lucrurile luară brusc o întorsătură alarmantă. într-o seară primi o telegramă trimisă de la oficiul poştal din Kensington: TATA ŞTIE. TREBUIE SĂ TE VĂD. DUSA. îi telegrafie drept răspuns: ECCLESTON SQUARE MÎINE UNSPREZECE AM şi dormi prost în noaptea aceea.

Cînd ajunse acolo, Amber, care avea o cheie de la apartament, îl aştepta înăuntru, ghemuită lîngă încălzitorul cu gaz. De partea cealaltă a ferestrelor afumate era o zi rece, noroasă, iar încăperea atît de familiară părea ponosită şi posomorită în lipsa promisiunii unei eliberări sexuale, care era ceea ce-1 aducea de obicei aici. Se îmbrăţişară, iar Amber se agăţă de el de parcă n-ar mai fi vrut să-i dea drumul, însă în cele din urmă se aşezară şi ea îi povesti ce se întîmplase.

— Rivers s-a dus la tata şi i-a spus că sîntem amanţi.

—- Poftim ? Dar l-ai pus să-ţi jure că păstrează secretul!

— Aşa e.

— Rahat cu ochi!

Injuria îi ţîşnise pe gură înainte de-a se putea stăpîni.

— Scuză-mi limbajul, Dusa, însă chiar a fost un gest foarte dezonorant. Ajurat.

— Ei, n-a fost chiar un jurămînt, zise ea spăsită. A fost mai mult o promisiune, iar ieri m-a avertizat că are de gînd s-o încalce. Bineînţeles că l-am implorat să n-o facă, dar mi-a spue că nu poate să stea deoparte şi să mă vadă cum mă „distrug" fără să ia nici o măsură. A zis că o să-i spună tatei că încă mă mai iubeşte şi că vrea să se însoare cu mine dacă renunţ In tine. Părea să creadă că asta anula faptul că-şi încălca promisiunea. I-am zis că în situaţia asta nici nu mi-ar trece prin cap să mă mai căsătoresc cu el, dar n-a contat. S-a dus aţă la tatu la birou şi i-a spus. Iar pe urmă bineînţeles c-a urmat o scenă îngrozitoare acasă. Tata le-a poruncit lui Beryl şi lui Fabian să meargă în camerele lor, ne-a dus pe mama şi pe mine în cabinetul lui, a încuiat uşa şi-a urlat la noi o oră întreagă. Biat.n mama era toată în lacrimi. Ne-a zis că am dezonorat familia, că mama a închis ochii la batjocura mea şi l-a amăgit şi că amîn două am tîrît prin noroi reputaţia femeilor din Noua ZeelandA Nu-ţi mai spun ce-a zis despre tine...

— îmi pot imagina, răspunse el sumbru. Dar tu ce-ai zis?

— Păi, evident, ţi-am luat apărarea. I-am spus că te iubesc şi că e ceva reciproc. Că Jane ştie şi e mulţumită cu asta. CA între noi trei există o relaţie deosebită, despre care credem cA ar putea fi un model pentru generaţiile viitoare. Că am douA-zeci şi unu de ani şi sînt liberă să decid cum

să-mi trăiesc viaţii.

— Şi el ce-a zis la asta?

— M-a ameninţat că mă dă afară din casă şi mă scoate din testament, ca un personaj din melodramele victoriene, însă mama a spus că dacă vrea neapărat scandal, asta e cea mul bună metodă prin care să-l obţină, aşa că a dat puţin înapoi şi-a certat-o că m-a încurajat să merg la Cambridge, unde - zică

el - a început declinul meu moral. Pe urmă s-a apucat să-i cînte osanale lui Rivers şi să spună că e un tînăr pe cinste şi că sînt foarte norocoasă că încă mai vrea să se însoare cu mine, chiar dacă sînt deja „marfă folosită", după exprimarea lui fermecătoare, şi că dacă mai am măcar o palidă urmă de conştiinţă şi o fărîmă de consideraţie pentru mine şi pentru familie, o să accept imediat propunerea lui Rivers, caz în care s-ar putea evita scandalul şi el ar fi pregătit să mă ierte.

— Şi tu ce-ai zis la asta ?

— Am zis că nu mă mărit cu Rivers nici să ştiu că-i ultimul bărbat de pe pămînt. Ceea ce de fapt nu-i adevărat, fiindcă ţin mult la el şi ştiu că face ceea ce consideră el că e corect, după standardele lui, dar am vrut să fie clar că între mine şi tine nu poate să intervină nimic.

— Şi n-o să intervină, Dusa, spuse el întinzîndu-se să-i acopere mîna cu a lui. N-o să permit asta.

Pînă la urmă făcură dragoste în dimineaţa aceea, fără a se abandona bucuriei ca de obicei, ci simplu, aproape trist, ca un legămînt al hotărîrii lor de-a nu fi despărţiţi. în zilele şi săptă-mînile ce urmară, el începu totuşi să-şi piardă optimismul. Reeves nu se dovedea capabil să-şi păstreze jignirea pentru el în mai mare măsură decît se dovedise capabilă Amber să-şi păstreze secretă povestea de dragoste. Auzi din cîteva surse diferite că Reeves le spunea prietenilor că „infamul de Wells" îi sedusese fiica şi că pentru asta jura răzbunare. Se zvonea că făcuse rost de un pistol cu intenţia de a-1 împuşca şi, conform unei versiuni lugubre a poveştii, şedea în fiecare zi, la orele prînzului, în bovindoul de la Clubul Savile, ai cărui membri erau amîndoi (de fapt Pember Reeves propusese intrarea lui în dub), aşteptînd cu revolverul încărcat să apară infamul şi băgînd spaima în membrii clubului, astfel încît îi făcu să-l implore să demisioneze. Toată povestea asta era o aiureală evidentă, din moment ce el însuşi demisionase prudent din Clubul Savile încă de vara trecută. Dar ceva adevăr tot exista In aceste zvonuri, iar pentru Amber situaţia era profund stre-Mnntă. Biata fată se afla sub o presiune enormă din partea tatălui ei, care îi cerea ori să se mărite cu Blanco White, ori să insiste ca el să divorţeze de Jane şi să se însoare cu ea.

— Altminteri, tună Reeves la ea, n-o să mai existe loc pentru tine în societatea oamenilor cuviincioşi.

Maud, pe care expunerea în public a idilei o zguduise zdravăn şi care avea conştiinţa încărcată din pricina propriei sale implicări, suspendă principiile feministe şi se alie cu soţul ei, stăruind asupra meritelor lui Blanco White, însă acceptînd faptul că Amber putea să scape de ocara societăţii fie şi doar rupînd imediat orice relaţie cu el.

— Dar nu pot să renunţ la tine şi nici nu vreau să divorţezi de Jane... nici n-aş putea să mă gîndesc la aşa ceva, se văită Amber într-una dintre multele lor conversaţii pe acest subiect. Atunci, ce-mi rămîne de făcut?

îi sugeră să plece de acasă şi să trăiască singură într-un apartament pentru care să plătească el, însă propunerea aceasta evoca o prea mare apropiere de stereotipul amantei întreţinute pentru ca ea să se simtă bine într-o astfel de situaţie.

într-o zi de la începutul lui aprilie Amber îl contactă telefonic la Reform şi îl rugă să vină imediat în garsoniera din Eccleston Square. După voce, părea într-o stare foarte emotivă.

— Am luat o hotărîre, Maestre, spuse ea.

— Ce hotărîre, Dusa ?

— Vino, zise ea şi convorbirea se întrerupse.

El luă un taxi pînă în Pimlico, chinuit de spaima că avea să-i spună că trebuie să se despartă. Ideea de-a o pierde pe Dusa, de-a pierde acea fiinţă iubitoare, atrăgătoare, inteligentă, de a nu-i mai ţine niciodată în braţe trupul gol şi, mai mult, gîndul la ea goală în braţele lui Blanco White, cu gleznele împletite pe după ceafa lui, erau pur şi simplu de neîndurat, însă cînd intră în cameră, iar ea îi zîmbi şi întinse mîinile către el, ştiu că hotărîrea pe care o luase nu era cea de care se temea. Se dovedi totuşi un şoc.

— Dăruieşte-mi un copil! spuse ea.

— Un copil ? De ce ?

— Dacă rămîn însărcinată, n-au să mă poată căsători ca Rivers, fiindcă n-o să mă mai ia el. Iar dacă o să port copilul tău, o să-mi rămînă mereu ceva de la tine, fie ce-o fi.

— Dusa, eşti minunată! zise el îmbrăţişînd-o, euforic dn uşurare, transportat de romantismul nesăbuit al ideii.

Mintea lui începuse deja să născocească planuri de adoptam a copilului, poate chiar pretinzînd că era al lui Jane, iar Amboi locuia cu ei ca tovarăşă, secretară, colaboratoare... Dacă soţii Bland reuşiseră aşa ceva fără să fie prinşi, ei de ce să nu reuşească?

Aşadar atacară chestiunea, pe loc, cu sporită bucurie fiindcă nu mai trebuiau să-şi ia precauţii contraceptive. în sfîrşit erau uniţi cu-adevărat în trup, fără nici o membrană de cauciuc între ei. Amber scoase un ţipăt straşnic cînd ajunse la punctul culminant, iar după aceea, pe cînd zăcea moale în braţele lui, îi spuse:

— Sînt convinsă că am rămas grea.

El rîse.

— Numai Fecioara Maria a ştiut atît de curînd.

— Poţi să rîzi cît vrei, zise ea calm, dar am simţit-o întîm-plîndu-se adînc înăuntrul meu.

— Păi, ca să fim siguri, ar trebui să repetăm procedura cît de des posibil, spuse el şi propuse să se întîlnească acolo a doua zi.

în după-amiaza următoare, ajunse primul şi privi de la fereastră cum Amber apărea de după colţ şi se apropia de clădire. Se grăbea, dar mişcările şi expresia feţei sale păreau mai degrabă neliniştite decît nerăbdătoare, iar cînd intră în cameră, îşi dădu seama imediat că venea cu veşti nedorite.

— Promite-mi că n-o să te superi pe mine, zise ea.

— Ce-ai mai făcut acuma, Amber ?

— Dusa.

— Ce-ai făcut, Dusa ?

— M-am văzut cu Rivers în dimineaţa asta, răspunse ea. I-am spus că port copilul tău.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Dusa! N-ai de unde să ştii asta... n-o să afli mai devreme de-o lună sau mai mult. De ce naiba i-ai spus aşa ceva ?

— Ţi-am zis ieri că sînt sigură, dar chiar dacă mă înşel, mai devreme sau mai tîrziu o să fie adevărat. N-am vrut să fiu nevoită să aştept săptămîni la rînd pînă să-i spun. Voiam să termin odată cu treaba asta... adică cu tot planul ăsta al lui cavaleresc ridicol de-a mă salva din mrejele tale însurîndu-se cu mine. Eram convinsă c-o să se îndepărteze de mine dezgustat dacă-i mărturisesc că am rămas însărcinată cu tine.

Făcu o pauză plină de semnificaţii.

— Vrei să spui că nu s-a îndepărtat? întrebă el.

— A făcut o figură îngrozită şi a spus despre tine nişte lucruri pe care n-o să ţi le repet, apoi a început să se plimbe încolo şi-ncoace fără să zică nimic, dar pînă la urmă a spus că tot aia e. El tot mă iubeşte şi vrea să se însoare cu mine.

— Vrea? întrebă el sumbru.

începea să se simtă oarecum intimidat de perseverenţa neclintită a acestui tînăr.

— Şi a zis că o să-i spună asta şi tatei.

— O, Doamne! gemu el.

— De ce mă tem eu e că tata o să încerce să mă mărite forţat cu Rivers ca să salveze numele

familiei. Nu că ar mai putea, evident... Dar ar ieşi nişte scene cumplite. Mama l-ar sprijini, sînt convinsă de asta. Ce-i de făcut?

El se gîndi o vreme.

— Va trebui să ne ascundem undeva, răspunse într-un tîrziu. Să fugim într-un loc unde nu putem fi ajunşi, unde putem să stăm liniştiţi şi să ne gîndim la toate astea. Să mergem în Franţa pentru o vreme.

Luminîndu-se dintr-odată la faţă, Amber bătu din palme.

— Franţa! Ce idee încîntătoare.

Jane, ca de obicei, se arătă fată de treabă, deşi cam nelămurită şi pe undeva sceptică.

— Ai de gînd să fugi cu Amber în Franţa şi să faci un copil cu ea? spuse după ce îi comunică planurile lor. E o idee bună, H.G.? O să redreseze situaţia?

— Nu „fugim", Jane, în sensul normal al cuvîntului. Vrem doar să fim singuri şi lăsaţi în pace o vreme ca să judecăm lucrurile cum trebuie. Amber nu vrea să te părăsesc - întotdeauna a afirmat asta absolut clar.

— Da, ştiu. Am încredere în Amber şi îmi place de ea. Dar un copil o să rezolve ceva? Sau o să fie doar o nouă problemă?

După ce termină de expus argumentele care susţineau marea „decizie" a lui Amber şi care îi păreau tot mai anemice pe măsură ce le dezvolta, ea clatină din cap şi zise:

— Mă rog, eu cred că sînteţi nebuni amîndoi, dar văd că v-aţi hotărît deja. Ce vrei să fac eu?

— Doar să rămîi pe baricade. Spune-le oamenilor că am plecat să scriu ceva. Nu le spune unde.

— Dar unde plecaţi?

— Cred că la Le Touquet, zise el. Aşa pot să mă-ntorc pe Iii Boulogne oricînd e nevoie.

Blanco White nu-şi putu traduce imediat în fapt intenţia de a-1 înştiinţa pe Pember Reeves că fiica lui era însărcinată, fiindcă înaltul Comisar era plecat din Londra cu treburi oficiale, aşa că amorezii avură la dispoziţie cîteva zile în care să-şi planifice plecarea către Franţa. Amber umplu două valize şi părăsi neobservată casa din Kensington, pentru a se întîlni cu el la Victoria Station. De acolo expedie către părinţii ei o scurtă scrisoare în care le spunea că „pleca în străinătate" pentru o vreme împreună cu iubitul ei, că nu era nevoie să-şi facă griji pentru ea şi că nu trebuiau să încerce să-i dea de urmă. Apoi luară trenul pentru traversarea Folkestone-Boulogne şi cîteva ore mai tîrziu ajunseră la o vilă de vacanţă de la periferia staţiunii Le Tbuquet, pe care el o închiriase pentru două luni de la o agenţie din Londra. Arăta ca o căsuţă de păpuşi mărită pînă la dimensiunile uneia reale, din şindrilă albă cu obloane roşii şi cu o verandă micuţă, adăpostită de briza mării în dosul dunelor de nisip acoperite cu iarbă ce se înşirau pe

această porţiune a ţărmului de la Pas de Calais. La reflux marea se retrăgea pînă aproape dispărea din faţa ochilor, lăsînd în urmă o vastă cîmpie de nisip compact, pe care copiii fugeau să înalţe zmeie şi tinerii manevrau cu nonşalanţă iahturile de nisip. Făceau plimbări lungi pe plajă, iar la vremea fluxului înfruntau marea friguroasă intrînd să înoate, apoi mergeau la vilă şi se uscau unul pe celălalt cu prosoapele lîngă foc, după care făceau amor pe covorul din faţa şemineului. Seara ieşeau în oraş să cineze la un bistrou, iar uneori, dacă aerul nopţii avea temperatura potrivită, se aşezau pe o dună, el înlănţuind-o cu braţul de mijloc, ea cu capul pe umărul lui, privind fasciculele de lumină ale celor două faruri cum măturau apele şi aprindeau crestele valurilor.

Era într-un fel o lună de miere, dar ca toate lunile de miere trebuia să ajungă la final, şi adevărul e că aerul de vrajă idilică pe care păreau să-l respire la început abia dacă dură o săptă-mînă. în definitiv, veniseră aici ca să ia nişte hotărîri serioase în legătură cu viitorul lor, dar cu cît discutau, cu atît părea mai

puţin probabil să cadă de acord asupra unui plan. Ideea lui de a avea un menage ă trois discret după modelul Bland era, la o gîndire mai atentă, impracticabilă — relaţia lor era deja prea publică pentru aşa ceva. El era cucerit de varianta unei locuinţe separate pentru ea şi copilul lor în Londra, sfidînd cu bravură oprobriul public, însă Amber spunea că n-ar fi fost corect faţă de copil. Pe de altă parte, ea nu se vedea cu nici un chip trăind în Franţa singură cu micuţul lor, vizitată cînd şi cînd de el, şi nici el nu dorea s-o supună la o asemenea viaţă singuratică şi restrictivă. îi era recunoscător pentru că susţinuse consecvent că nu voia divorţul lui de Jane, fiindcă avea oroare de o asemenea soluţie, dar ar fi fost de mirare ca ei să nu-i fi trecut uneori prin minte gîndul că circumstanţele îi puteau forţa pînă la urmă să recurgă la un divorţ. Lui îi era din ce în ce mai evident că acest copil era factorul care provoca eşecul tuturor scenariilor de viitor. Desigur, nu exista nici o certitudine că Amber era însărcinată, deşi ea afişa în continuare credinţa că era, iar el nu putea decît să presupună că pînă la urmă avea să rămînă grea dacă el nu se apuca iar să folosească prezervativele, ceea ce ar fi fost cu adevărat o respingere jignitoare a mărinimosului ei gest romantic, dar şi - foarte probabil - un lucru inutil.

Punctul mort în care ajunseseră discuţiile lor pe acest subiect exacerbă minorele tensiuni şi iritări care apăreau tot mai des în viaţa lor de zi cu zi. El era obişnuit să-şi aibă toate necesităţile şi plăcerile cotidiene puse la punct eficient şi fără zarvă de Jane. La Spade House mesele erau servite întotdeauna la timp şi de fiecare dată erau gustoase şi hrănitoare; în comoda lui exista o rezervă nesecată de lenjerie şi cămăşi proaspăt spălate; se făcea focul şi se aranjau paturile, se lustruiau încălţările şi se călcau rufele, toate prin munca unei mici echipe de servitori, în situaţia de faţă, era pregătit să preia unele dintre aceste îndeletniciri, dar nu pe toate. Lui Amber îi lipsea însă cu desă-vîrşire priceperea la treburile casnice. Maud, îi povesti ea, nu gătise nimic în viaţa ei, considerînd că avea treburi mai importante de făcut, şi prin urmare nu-şi instruise nici fetele în acest sens. Amber nu era în stare nici să fiarbă un ou astfel încît să nu iasă prea tare sau prea moale pentru gustul lui, şi cu toate că îşi spăla singură rufăria şi lenjeria, refuză fără menajamente să i le spele şi pe-ale lui. Era străină de arta călcatului. Franceza ei era excelentă pentru mersul la cumpărături, însă habar n-avea ce trebuia făcut cu produsele odată ce le aducea acasă. Lucrurile se mai îmbunătăţiră oarecum cînd depistară în oraş o spălătorie care colecta şi livra la domiciliu; angajară şi o femeie care să vină zilnic să deretice prin casă şi să

le pregătească masa de prînz, iar pentru cinat existau în oraş destule restaurante decente, cu toate că micul dejun cu cafea şi chifle, fără ouă prăjite şi şuncă, nu era un început de zi prea vesel. El pierdea atît de mult timp cu îndeplinirea unor activităţi ce nu-i stăteau în obicei sau pentru a compensa lipsa de utilităţi din locuinţă, încît îi rămînea prea puţin ca să lucreze în mod serios, iar asta îl făcea nervos şi iritabil.

Jane îi trimitea în fiecare zi corespondenţa ce sosea la Londra, încărcată de amintirea complexei vieţi sociale şi profesionale pe care o abandonase şi de invitaţii seducătoare pe care, cu durere în suflet, se vedea silit să le respingă. Un angajament luat înainte de-a fugi cu Amber în Le Touquet se referea la o masă în onoarea lui Anatole France, organizată de un grup de admiratori la Londra, pe la mijlocul lui aprilie, cu ocazia celei de-a şaizeci şi cincea aniversări a scriitorului, iar de data asta el insistă să participe. Planul lui era să traverseze Canalul Mînecii pînă la Folkestone în după-amiaza anterioară evenimentului şi să-şi petreacă noaptea la Spade House, pentru ca de dimineaţă să se poată îmbrăca şi aranja în mod adecvat pentru eveniment, apoi să se întoarcă de la Londra direct în Le Touquet. Mersul acasă se dovedi o experienţă bizară - extrem de agreabilă în unele privinţe, deranjantă în altele. Era foarte plăcut să se bucure iar de confortul de acasă, inclusiv de un mic dejun englezesc complet, înainte de-a porni către Londra, însă bucuria fiilor săi cînd îl văzură din nou acasă şi dezamăgirea lor cînd aflară cît de puţin rămînea îl făcură să se simtă vinovat. Cînd le spunea noapte bună, obişnuia să se aşeze pe marginea paturilor lor ca să schiţeze cu stiloul mici „mîzgăliciuri" umoristice care se refereau la incidentele de peste zi ori erau variaţii ale unor teme favorite din repertoriul său, de pildă „Cum să eviţi să fii mîncat de crocodil" sau „Tăticul Bun şi Tăticul Rău“, cea pe care o ceruse Gip în seara aceea. Le adusese amîndurora din Le Touquet cîte un iaht de nisip de jucărie, aşa că îl desenă pe Tăticul Bun în chip de bărbat încovoiat de cadouri, precum Moş Crăciun, aduse pentru copiii lui, în vreme ce Tăticul Rău le întorcea spatele celor doi fii ai săi şi nu voia să-i lase să se joace cu soldăţeii de lemn. Puştii se prefăcură încîntaţi, însă el îşi dădea seama că amîndoi se gîndeau că un Tătic Bun era cel care rămînea acasă şi un Tătic Rău era cel care pleca mereu.

Masa în cinstea lui Anatole France, organizată intr-un salon privat de la Savoy cu privelişte către Tamisa, decurse foarte bine. Făcu în aşa fel incit să ajungă acolo puţin mai tîrziu, chiar înainte de-a se aşeza toată lumea, ca să evite orice întrebări cu tentă personală din partea invitaţilor care poate prinseseră din zbor zvonuri despre o fugă. însă nimeni nu părea surprins să-l vadă, aşadar presupuse că, pentru moment, persoana lui nu era subiect de bîrfe. Se afla acolo şi Arnold Bennett, cu care izbuti să poarte o scurtă discuţie confidenţială despre Amber la toaleta domnilor.

— Tu chiar crezi în trăitul periculos, nu-i aşa, H.G. ? îl întreabă Arnold pe un ton care voia parcă să spună: Mai bine tu decît eu.

— Cred în trăit, răspunse el mult mai vesel decît se simţea de fapt.

După eveniment hotărî să se întoarcă la Sandgate şi să-şi schimbe costumul de gală, de care nu mai avea nevoie în Le Touquet, cu nişte haine de zi şi să mai petreacă o noapte acolo, îi telegrafie lui Amber că avea să se întoarcă în dimineaţa următoare, însă după micul dejun (ouă, şuncă, fasole, roşii, ciuperci...) băieţii reclamară zgomotos o pauză de la lecţii şi un joc de război pe podeaua camerei de studiu, iar el le făcu pe plac. Jocul, care dură pînă după-amiază, era o cale

de-a prelungi bucuria confortului de-acasă, evitînd în acelaşi timp prea multe discuţii particulare cu Jane. Ea era, fireşte, curioasă să afle cum mai mergeau lucrurile în Franţa, dar avea suficient tact ca să nu insiste. El îi povesti cîte ceva în termeni generali şi foarte vagi, tratînd ca pe nişte bagatele problemele şi inconvenientele din viaţa lui domestică alături de Amber şi ascun-zînd faptul că încă nu reuşiseră să conceapă un plan de viitor acceptabil. Bănuia totuşi că nu izbutise s-o păcălească în nici o privinţă.

Se întoarse în Le Touquet abia pe seară şi o găsi pe Amber îmbufnată şi plină de resentimente că fusese părăsită mult mai mult timp decît se aşteptase, iar după cîteva zile, cînd el tînjea să accepte invitaţia la una dintre petrecerile de weekend pe care le dădea lady Desborough[4], ea se înfipse în el.

— Vasăzică, preferi compania lui lady Desborough în loc de-a mea ?

Deloc, Dusa, spuse el. Vreau să mă duc pentru că a lăsat să se-nţeleagă că or să vină şi Asquith şi Balfour, prim-minis-trul şi fostul prim-ministru. O să fie o conjunctură fascinantă, mai ales cu planurile bugetare ale lui Lloyd George rămase în aer. Este o ocazie să tragi cu urechea la crearea istoriei. Mi-aş dori să te pot lua cu mine.

— Şi de ce nu poţi ?

Ştii foarte bine de ce, Dusa. Nu te prosti. Invitaţia e pentru mine şi pentru Jane. Dacă apar cu tine de braţ, o să se işte un scandal monstru şi-o s-o pun pe lady Desborough într-o situaţie jenantă.

— Atunci, ce propui, s-o iei pe Jane ?

— N-ar vrea ea să meargă, zise el, deşi în realitate exact cu ideea asta cocheta. O cam intimidează petrecerile astea mari de la conacele de ţară.

— Şi eu ce-ar trebui să fac de una singură cît te duci tu să te distrezi cu aristocraţii ?

Păi, ai putea să lucrezi cîte ceva la teza ta, spuse el — în mod necugetat, căci amintindu-i lui Amber că nu progresase deloc cu proiectul ei, nu făcu decît s-o enerveze şi mai rău.

— Teza mea? Teza mea? aproape că ţipă ea. Cum aş putea să lucrez la teza mea într-o staţiune de pe litoralul francez, fără cărţi sau o bibliotecă decentă ?

— Păi, ar fi trebuit să-ţi aduci cu tine nişte cărţi.

Şi gîlceava degeneră într-o dispută meschină despre ce era sau nu era convenabil să împachetezi în două valize pentru o plecare din scurt într-o călătorie în străinătate pe durată nedeterminată, încheindu-se cu Amber în lacrimi şi cu el cerîndu-şi iertare că se purtase ca o brută şi promiţînd să refuze invitaţia, îşi pecetluiră împăcarea băgîndu-se în pat devreme ca să facă dragoste.

In ziua următoare, cînd el citea pe verandă, Amber veni să-i spună că îi întîrziase ciclul cu o săptămînă şi că era convinsă că rămăsese însărcinată.

Poţi fi sigură atît de curînd ? întrebă el ridicînd privirea din carte.

— De obicei îmi vine ca după ceas, răspunse ea. Nu eşti mulţumit ?

— Ba sigur că sînt mulţumit, Dusa.

— Mă rog, n-arăţi prea mulţumit, spuse ea bosumflată, părînd a fi dat deja uitării toate tandreţurile din noaptea precedentă.

— Sînt încîntat dacă e adevărat, răspunse el. Doar că Jane nu-mi spunea niciodată nimic pînă nu ajungea într-un stadiu mai avansat de-atît.

— Ah, e tipic pentru Jane. Mereu prevenitoare. Probabil n-a vrut să te deranjeze. îmi pare rău că te-am întrerupt din citit dintr-un motiv atît de banal.

Şi o zbughi înapoi în casă. Pe el îl năpădiră îndoielile în privinţa viitorului - locuiau împreună numai de trei săptămîni şi deja o ţineau într-o harţă continuă. Pe deasupra, Amber vădise pentru prima dată un mic spasm de gelozie faţă de Jane, ceea ce era un semn foarte îngrijorător. Dar cum se mai putea smulge din relaţia asta în mod onorabil şi fără s-o rănească pe Amber? Plecă într-o plimbare solitară pe plajă să cugete la problema aceasta. După cum vedea el lucrurile, exista o singură soluţie posibilă.

La începutul lui mai anunţă că trebuia să se întoarcă iar în Anglia, ca să se ocupe de nişte afaceri urgente împreună cu Jane şi să-şi liniştească băieţii. Amber încuviinţă fără tragere de inimă şi îl conduse tot drumul cu tramvaiul electric ce făcea legătura între Le Totiquet şi portul din Boulogne, unde rămase pe chei făcîndu-i cu mîna, cu un aer oropsit, în vreme ce pachebotul se îndepărta de ţărm. Nu se duse direct la Sandgate, ci la Londra, şi luă un taxi de la Victoria Station pînă la Lincoln’s Inn, unde se afla biroul lui Blanco White. I se spuse că domnul Blanco White se afla în instanţă, dar că avea să se întoarcă în aproximativ o oră. El zise că va aştepta, şi chiar aşteptă timp de o oră şi jumătate, atrăgînd din cînd în cînd privirile curioase ale amploaiaţilor, care evident îi recunoscuseră numele şi poate ştiau cîte ceva despre scandalul asociat cu el. Blanco White tresări cînd, intrînd în anticameră cu o servietă burduşită într-o mînă şi un teanc de hîrtii sub braţ, îl văzu sculîndu-se de pe scaun.

— Pot vorbi cu tine cîteva minute... în particular? întrebă el.

Blanco White aprobă cu o înclinare a capului.

— Urmează-mă, te rog, zise el tăios şi îl conduse în sus pe o scară îngustă, cu fuscei de scîndură nevopsiţi şi tociţi, către un birou minuscul în care abia dacă era loc pentru un pupitru şi două scaune aşezate faţă în faţă, de-o parte şi de alta a sa.

Blanco White dădu la o parte un vraf de dosare de pe unul dintre scaune şi îi făcu semn să ia loc, apoi se aşeză şi el de cealaltă parte a pupitrului. Era un tînăr palid, cu trăsături comune, nici chipeş, nici urît, cu păr închis la culoare, pieptănat cu cărare pe mijloc şi netezit cu briantină, şi cu o bărbie lunguiaţă, care dădea înfăţişării sale un aer hotărît.

— Ce pot să fac pentru dumneata, domnule Wells ? întrebă el.

— Presupun că mă urăşti. Nici nu ţi-aş lua-o în nume de rău, în locul dumitale m-aş simţi la fel.

— Nu te urăsc, replică Blanco White cu o voce egală. Te condamn. Consider că purtarea dumitale faţă de Amber este dezgustătoare. Dar nu te urăsc. Avocaţii n-ar trebui să urască, asta distorsionează judecata.

— Mda, o să încerc să imit lipsa dumitale de patimă. Nu mă deranjează să recunosc că în lunile din urmă am nutrit sentimente deloc plăcute faţă de dumneata. Dacă nu te-ai fi dus la domnul Reeves să-i spui despre mine şi Amber, împotriva promisiunii de a-i respecta încrederea...

— Am făcut ce-am considerat că e de datoria mea, spuse Blanco White.

— Absolut. Oricum, n-am venit aici să-ţi fac reproşuri. Ce s-a făcut e bun făcut şi ceea ce contează este viitorul.

Avusese timp berechet să-şi pregătească micul discurs. Ori-cît de greu de crezut i-ar părea lui Blanco White, n-o sedusese pe Amber în sensul obişnuit şi melodramatic al cuvîntului, ca un bărbat mai în vîrstă care exploatează inocenţa unei tinere fete. Se îndrăgostise sincer de ea şi ea de el. Soţia lui avea cunoştinţă de relaţie şi toţi trei erau prieteni adevăraţi, oricît de dificil le-ar fl fost oamenilor tradiţionalişti să creadă una ca asta. Fusese ideea lui Amber - o idee proastă, înţelesese el prea tîrziu - să-şi pecetluiască dragostea, cînd aceasta păruse ameninţată, prin conceperea unui copil. Nu era un lucru absolut cert că ar fl fost însărcinată, dar părea foarte probabil. Plecaseră în Franţa ca să judece situaţia în linişte şi pace şi să pună la cale un plan de viitor. Se vedea nevoit să recunoască acum că eşuaseră. Ajunsese la concluzia că societatea britanică pur şi simplu nu era pregătită să tolereze un experiment în domeniul relaţiilor interumane precum acela pe care ei trei -el, Jane şi Amber - încercaseră să-l pună în practică. Unicul viitor sigur pentru Amber şi copilul ei era căsătoria, însă el nu putea să se însoare cu ea pentru că avea deja o soţie şi copii de care nu suporta să fie despărţit.

— N-ar fi trebuit să te gîndeşti la asta mai din vreme ? îl întrerupse Blanco White.

— Poate, spuse el, reprimîndu-şi impulsul de-a se apăra. Uite care e ideea. încă o iubesc pe Amber, dar mi se pare că cel mai bun mod de a-mi exprima dragostea e s-o las să plece... să o dau în grija cuiva care o va preţui şi-o va apăra.

— Te referi la mine ?

— Exact.

Blanco White rămase tăcut cîteva clipe înainte de-a răspunde :

— O iubesc pe Amber. Am iubit-o întotdeauna, de cînd ne-am cunoscut. M-am oferit de cîteva ori să mă însor cu ea, în ciuda lamentabilei relaţii pe care o avea cu dumneata. M-a refuzat de flecare dată.

— Cred că aş putea s-o conving că este cea mai bună soluţie. Asta dacă mai eşti doritor.

— Sînt doritor... şi dacă e vorba de un copil, o să-l adopt şi va fi al meu.

— Foarte mărinimos din partea ta.

— Desigur, cu condiţia să renunţe la relaţia cu dumneata.

— Desigur, spuse el.

Nu-şi strînseră mîinile, dar la plecarea sa exista o înţelegere între ei.

îşi petrecu noaptea la Spade House şi îi explică lui Jane că experimentul traiului cu Amber pe continent vreme de cîteva săptămîni fusese un eşec total şi că, după părerea lui, ea ar trebui să se mărite cu Blanco White.

— înţeleg, spuse ea calm.

— Nu pari surprinsă.

— Nimic din ce faci tu n-ar putea să mă mai surprindă, H.G., spuse ea. Dar o să vrea Blanco White să se însoare cu ea ?

— Da, am fost la el azi-dimineaţă. Problema va fi s-o conving pe Amber.

A doua zi luă un vas din Folkestone pînă la Boulogne, iar cînd ajunse la vila din Le Touquet, o găsi pe Amber întinsă pe un şezlong în salonul din faţă, acoperită cu o pătură şi aflşînd o expresie de martiră. Căzuse pe scări în miez de noapte, pe cînd bîjbîia către toaletă, şi se rănise. Temîndu-se să nu fi pus în pericol viaţa copilului, rămăsese întinsă pe ultimele trepte de jos pînă dimineaţă, cînd apăruse Marie, femeia care făcea curăţenie şi gătea pentru ei. El chemă imediat un medic, care o examină cu mare atenţie pe Amber, declarînd că nu suferise nici o vătămare gravă şi că era greu de crezut că fetusul, dacă exista vreunul, fusese afectat. După plecarea medicului, o întrebă pe Amber de ce n-o pusese pe Marie să-i aducă un medic de cum venise, iar răspunsul, că n-avea încredere că Marie avea să-i aducă unul priceput, nu-i sună convingător, mai ales că medicul pe care îl chemase el însuşi fusese recomandat şi adus de Marie. Cînd îi spuse asta, ea îl acuză că o hărţuia cu întrebări fără sens în loc să simpatizeze cu situaţia ei. Nu putu să nu se gîndească atunci că accidentul de pe scări fusese de fapt unul minor, însă Amber dorise să-l prezinte în cel mai dramatic mod posibil, ca să-l facă să simtă că era pe undeva vina lui, fiindcă nu fusese de faţă.

— Nu-ţi pasă cu adevărat de mine, se plînse ea. Te duci în Anglia de cîte ori ai chef şi mă laşi aici singură noaptea. Nu-i corect. Şi categoric nu-i frumos.

— Ei, îmi pare rău, Dusa, dar nu pot să trăiesc aici ca-n exil, spuse el. Am o familie şi o carieră de care trebuie să mă îngrijesc în Anglia... Sînt nevoit să mă întorc din cînd în cînd.

— Păi, atunci nu văd ce sens are să mai stăm aici. •

Lucrul de nerostit tocmai fusese rostit - de Amber, din

fericire. Rămaseră amîndoi pe gînduri o vreme, pînă cînd el rupse tăcerea:

— Nu prea merge, nu-i aşa?

Amber clătină din cap.

— Atunci, mai bine ne-am întoarce, continuă el.

— Dar la ce? exclamă ea. Unde? Ţie ţi-e uşor să spui „mai bine ne-am întoarce", dar eu nu pot să mă mut cu tine şi cu Jane, nu de tot, şi nici acasă nu pot să mă duc... Acum n-aş putea pentru nimic în lume să mă duc acasă. Nu vreau să locuiesc singură în cine ştie ce apartament mizer şi înghesuit din Londra, aşteptîndu-te pe tine să vii în vizită cînd poţi să-ţi rupi ceva timp de la „familia şi cariera ta“ - îi repetă ea cuvintele pe un ton sarcastic -, temîndu-mă să ies şi să mă întîlnesc cu oamenii ca să nu mă ignore sau, chiar mai rău, să le fie milă de mine cînd o să devină vizibil că sînt însărcinată. Ce sugerezi să fac?

— Ai putea să te măriţi cu Blanco White, spuse repede.

Amber se holbă la el.

— Doar nu vorbeşti serios ?

— Foarte serios. M-am întîlnit ieri cu el la Londra. E un tînăr foarte de treabă şi încă mai rîvneşte să se însoare cu tine.

Amber îşi lăsă capul pe spate şi izbucni într-un rîs cu accente isterice.

— Ah, serios ? Deci te-ai dus să te vezi cu el şi i-ai propus să mă ia înapoi, da? Fără să mă consulţi şi pe mine. Marele apărător al drepturilor femeilor, criticul neînfricat al familiei patriarhale, este pregătit să renunţe la amanta lui obositoare, băgîndu-i-o pe gît unui avocat cavaler pe care ea nu-1 iubeşte. Te-ai oferit să-mi dai şi zestre pe post de stimulent ? Sau l-ai plătit deja?

Prevăzuse o tiradă de acest gen şi îşi înghiţi răbdător mînia şi insultele, aşteptînd-o să rămînă fără suflu. Cel puţin se încre-dinţă că nu suferise nici o vătămare serioasă, din felul energic cum păşea încolo şi încoace şi cum gesticula dezlănţuindu-şi furia. Apoi începu încetul cu încetul să-i ştirbească împotrivirea de a-1 privi pe Blanco White ca pe un soţ. în regulă, nu-1 iubea, aşa cum se iubeau ei doi, însă o mulţime de căsnicii fericite se clădiseră pe afecţiune, nicidecum pe pasiune, propria lui căsnicie fiind un astfel de exemplu, iar ea recunoscuse nu o dată că îl simpatiza pe Rivers şi că preţuia afecţiunea şi loialitatea lui faţă de ea. Era un tînăr de ispravă, serios şi responsabil, cu perspectiva unei cariere juridice de succes. Pe deasupra, era gata să întreţină copilul, să-l adopte chiar - un aspect crucial al problemei. Nu mai exista altcineva în Anglia care să fie dispus la un asemenea gest. Şi continuă în maniera asta două ore sau mai mult,

contracarînd orice obiecţie pe care o putea ridica Amber, demonstrând că nu era posibilă nici o altă soluţie, pînă ce ea, în sfîrşit sătulă şi extenuată, se prăbuşi pe şezlong, închise ochii şi spuse:

— în regulă, renunţ. E limpede că vrei să te debarasezi de mine.

— Nu-i adevărat, Dusa, zise el.

— Ba este. Spune-i lui Rivers că mă mărit cu el.

Din toată disputa lor epopeică, acesta era cel mai dur moment pentru el. Tînjea s-o ia în braţe şi să-i spună că o iubea în continuare, că renunţarea la ea era cea mai grea hotărîre pe care o luase vreodată în viaţa lui, dar se temea că dacă făcea asta aveau să urmeze o nouă împăcare şi o nouă consumare a pasiunii şi că aveau să se întoarcă de unde plecaseră. Aşadar îşi împietri inima şi zise:

— Cînd vrei să te întîlneşti cu el ?

— Cu cît mai curînd, cu atît mai bine, răspunse ea cu ochii în continuare închişi, ca şi cînd ar fi vrut să ţină departe viziunea viitorului.

El plecă în oraş să-i trimită lui Blanco White o telegramă în care îi spunea că Amber fusese de acord să se mărite cu el şi îl întreba dacă putea veni a doua zi la Folkestone s-o ia de la pachebotul care pleca din Boulogne la orele douăsprezece de prînz. Primi răspuns în aceeaşi seară. VIN LA ÎNTÎLNIREA CU AMBER DE LA VAMĂ STOP CER PERMIS SPECIAL DE CĂSĂTORIE.

A doua zi în zori o conduse pe Amber pînă la Boulogne şi o urcă pe vas. Era o zi noroasă, rece pentru luna mai, iar marea de dincolo de port era de un cenuşiu posomorit, împestriţat cu pete de spumă albă. Amber era palidă, după ce vomitase ceva mai devreme tot micul dejun din pricina anxietăţii sau a greţu-rilor matinale, şi îşi exprimă speranţa că nu avea să se abată şi un rău de mare asupra ei drept pedeapsă pentru păcatele sale. Evident, se hotărîse să-şi ascundă orice fel de emoţii în spatele unor ironii fragile, aşa încît avea sentimentul că mai degrabă el era mai predispus la o criză de plîns din pricina despărţirii decît ea. O instală într-un colţ al salonului de la clasa întîi şi o înveli cu un pled obţinut de la un steward. Sirena vasului scoase un muget de avertisment.

— Mai bine cobori, spuse ea. Ar fi stupid de-a binelea să mă predai personal lui Rivers la vama din Folkestone, ca pe-o mireasă vîndută.

Cînd se aplecă s-o sărute de bun-rămas, ea îi întinse obrazul, nu buzele.

— La revedere, Dusa, zise el. Drum bun.

— La revedere, Maestre, spuse ea, şi în sfîrşit se strecură o notă de tandreţe în acel nume.

Se grăbi să plece înainte de-a se face de rîs izbucnind în lacrimi.

îşi cumpără dintr-un magazin de lîngă port o sticlă de coniac şi în seara aceea bău pînă la inconştienţă, ceea ce nu făcea decît arareori. Se trezi în dimineaţa următoare, cînd Marie intră în salonul unde adormise îmbrăcat, pe un şezlong. Petrecu o zi mizerabilă, suferind de o durere combinată - de cap şi de inimă - pînă după-amiază tîrziu, cînd se duse să înoate în apa rece ca gheaţa, după care se simţi mai bine, iar în noaptea aceea avu un somn destul de odihnitor fără ajutorul alcoolului. Insă abia în ziua următoare, după ce primi o telegramă laconică de la Blanco White, CĂSĂTORIŢI IERI LA STAREA CIVILĂ KENSINGTON, începu să-şi plănuiască o viaţă fără Amber.

Mai întîi îi chemă numaidecît pe Jane şi pe băieţi să i se alăture, de vreme ce vila era oricum închiriată. Pe Gip şi pe Frank îi încîntă această neaşteptată vacanţă la mare, iar el se bucură să se plimbe cu ei de-a lungul plajei, să adune creveţi din băltoacele rămase în urma refluxului şi să-i ducă prin magazine şi gelaterii ca să-şi exerseze franceza. Marie descoperi cu un oarecare şoc că exista o altă madame Wells, una veritabilă, dar se adaptă rapid la schimbarea de regim, recunoscînd în Jane o persoană care ştia foarte bine cum se conduce o casă. Simţind eliberarea de toate grijile domestice ca pe o binecuvîn-tare, el se apucă de un nou roman. Urma să fie o operă amuzantă, cumva în stilul lui Kipps, fără probleme legate de politică sau sex sau idei măreţe, despre un patron de prăvălie dintr-un orăşel, un ins ţinut sub papuc de nevastă, cu educaţie medie, lipsit de succes profesional, care în cele din urmă, aproape întîmplător, se răzvrăteşte împotriva propriei sorţi. începea astfel:

— Hău! spuse domnul Polly, iar apoi, pentru variaţie, adăugă cu o vigoare sporită: Ău !

Tăcu, însă după o vreme izbucni într-una dintre expresiile lui personale şi neobişnuite.

— Of! Hăul fundului genunii ei de treabă!

Şedea pe un pîrleaz dintre două ogoare ce păreau sterpe şi suferea de-o indigestie acută.

Cartea era un fel de evadare din mijlocul tuturor preocupărilor ce-i aglomerau viaţa privată şi publică în ultimii ani, convertind experienţa frustrării şi-a dezamăgirii pricinuite de ele în comedie eliberatoare, fortificatoare. Chicotea de unul singur în timp ce o scria; însă existau şi momente cînd îşi amintea brusc de Amber şi îl copleşea sentimentul pierderii ireparabile, iar atunci îşi scria mai departe scenele burleşti cu lacrimile curgîn-du-i pe obraji.

Zilele treceau şi i se întărea convingerea că nu voia să se întoarcă la Spade House şi să-şi reia acolo firul vieţii obişnuite. Locul acela îşi pierduse pentru totdeauna farmecul în ochii lui odată ce eşuase marele experiment al „triunghiului reciprocităţii" care i-ar fi cuprins pe el, Amber şi Jane. Renunţarea la Amber fusese o necesitate, dar reprezentase o realizare negativă, un soi de înfrîngere. Trebuia să înceapă o viaţă nouă într-un loc nou. într-o seară îi schiţă lui Jane planul său: aveau să se mute la Londra. Era limpede că acolo le era locul amîn-durora. I se acrise de orele risipite în călătorii cu nenorocita de companie feroviară South Eastern. La Londra s-ar fi aflat în miezul vieţii literare, iar Jane ar fi avut lesne acces la concertele şi la expoziţiile de artă care îi plăceau atît de mult.

— Dar băieţilor o să le lipsească marea şi natura de la ţară, obiectă ea. Aici sînt atît de fericiţi şi

de sănătoşi.

— O să ne luăm o casă în Hampstead, spuse el. Lîngă Heath[5]... aer curat din belşug şi plimbări la discreţie... şi aproape de noua staţie de metrou - West End e la doar douăzeci de minute distanţă. Perfect!

Nu-i pomeni — deşi în sinea sa adăugă şi asta pe talerul ce înclina balanţa în favoarea mutării - că acum, cînd marea lui aventură amoroasă luase sfîrşit, în capitală îi era mai uşor să găsească flirturi ocazionale cu care să se consoleze.

Jane îşi lăsă deoparte îndoielile, aşa cum făcea întotdeauna cînd era deja hotărît asupra unui plan, şi îşi jucă rolul în convingerea băieţilor că Londra era mai atractivă pentru ei decît Sandgate. El era nerăbdător să se apuce odată de treabă, aşa că îi duse pe toţi la Spade House cu o săptămînă înainte de-a expira contractul de închiriere a vilei. Ştia că Henry Arthur Jones trăgea deseori la Hotel Folkestone, pe care îl considera un spaţiu numai bun ca să-şi scrie piesele profitabile, aşa că putea fi tentat de ideea unui loc al său pe aceeaşi parte a coastei sudice. Pe acest considerent, se apucă să-i scrie: Tocmai mi-a trecut prin minte că s-ar putea să-ţi placă ideea de-a cumpăra casa mea. Nu te speria! însă mi-aş dori tare mult să plec de-aici în curînd ca să locuiesc la Londra, dintr-o împletitură de motive aproape imposibil de descris ce influenţează persoanele cu temperamentul nostru, şi prin urmare preţul locuinţei e în pericol de-a coborî foarte tare. Henry Arthur Jones muşcă momeala, iar negocierile pentru vînzare decurseră neaşteptat de lin.

El şi Jane merseră să se uite la casele de vînzare din Hampstead, iar alegerea lui fu o locuinţă urbană în stil georgian de pe Church Row, o elegantă fundătură cu case înşiruite ce ducea de la Heath Street pînă la biserica parohială St John şi se afla la o distanţă convenabilă de staţia de metrou. Structura sa -bucătărie la subsol, două camere despărţite de uşi glisante la parter, altele două la primul etaj şi încă două etaje de dormitoare - era una pe care el o criticase adesea în trecut, ceea ce îl făcea acum să-şi dea seama de inconstanţa alegerilor sale, dar asta se datora parţial dorinţei de-a deschide un nou capitol în viaţa sa. La Sandgate crease un model de locuinţă modernă şi se bucurase de anii petrecuţi acolo, însă acum visa la ceva diferit, ceva vechi, care să impună respect, ceva îmbibat de istorie. Church Row, care avusese de-a lungul timpului o mulţime de locuitori faimoşi, şi biserica însăşi, cu bustul reprezen-tîndu-1 pe John Keats şi cu mormintele lui John Constable şi George du Maurier în cimitirul ce-i aparţinea, avea acel gen de ambianţă pe care şi-l dorea el. îl chinuia o umbră de remuşcare la gîndul că-şi condamna servitorii să muncească într-o bucătărie aflată la subsol şi să urce atîtea etaje, dar făcea deja planuri să modernizeze şi să uşureze pe cît posibil administrarea casei şi, cu toate că existau mai puţine dormitoare decît la Spade House, aveau să fie şi mai puţini oaspeţi decît în trecut, de vreme ce majoritatea vizitatorilor de la Sandgate veneau din Londra. în felul acesta înăbuşi toate îndoielile pe care le nutrea el sau cărora le dădea glas Jane. Făcu o ofertă care fu acceptată, dar cumpără casa pe numele lui Jane, lepădîndu-se de statutul privilegiat al soţului faţă de soţie în chestiunile legate de proprietăţi. Cel puţin aşa îşi justifică gestul în faţa lui Jane; însă pe de altă parte avea sufletul uşor ştiind că, dacă „impulsul fugarului" avea să mai pună vreodată stăpînire pe el, căminul ei era asigurat. Clădirea se elibera în august, iar acum era abia iunie, dar îşi temperă nerăbdarea gîndindu-se că se vor mai bucura de o vară la malul mării şi îşi văzu mai departe de Domnul Polly.

Apoi însă lucrurile luară o turnură surprinzătoare, anunţată printr-o scrisoare pe care o găsi în cutia poştală într-o dimineaţă, cu scrisul bine cunoscut al lui Amber pe plic. îşi alungase din minte toate gîndurile despre Amber de cînd aceasta plecase; dacă vreodată îi fugea mintea la ea, împinsă de cine ştie ce amintire sau asociaţie întîmplătoare, o silea să se concentreze asupra altui subiect. Suprima cu violenţă mai ales speculaţiile legate de ce ar fi putut face împreună ea şi Blanco White, sau despre locul unde ar fi putut locui, şi nici o informaţie concretă despre toate astea nu ajungea la el din surse externe. Jane învăţă repede să nu spună într-o doară: „Mă întreb ce mai face Amber". El credea că reuşise să tragă linie sub relaţia lor, dar simpla vedere a scrisului ei de mînă a fost de ajuns ca să-i accelereze bătăile inimii. Rupse plicul şi citi cele cîteva rînduri dinăuntru. Spunea că se măritase cu Rivers, dar nu locuia cu el, din motive prea complicate pentru a fi explicate într-o scrisoare. Stătea temporar cu nişte prieteni în Hertfordshire, iar el putea să-i facă o vizită dacă îl interesa să audă toată povestea. Era fără îndoială însărcinată şi suferea de greţuri matinale, însă altminteri era sănătoasă, ceea ce-i ura şi lui Jane. Formula de adresare a scrisorii era „Dragă Maestre", iar semnătura, „Dusa".

Ştirea că Amber nu locuia cu Blanco White îl izbi cu o încărcătură puternică de satisfacţie iraţională. De ce trăiau separat? îi arătă scrisoarea lui Jane.

— Of, s-or fi şi despărţit deja, suspină ea. Parcă toată viaţa lui Amber e un şir de crize.

— Trebuie să mă duc s-o văd, spuse el.

— E o idee înţeleaptă ? întrebă Jane înapoindu-i scrisoarea.

— Nu-mi pasă dacă e înţeleaptă sau nu, trebuie să aflu ce s-a întîmplat, zise el.

îi telegrafie lui Amber ca s-o anunţe că venea s-o vadă a doua zi.

Locuia într-un sătuc de lîngă Hitchin împreună cu familia unei vechi prietene de şcoală, ai cărei părinţi (prietena lipsea) îl primiră cu căutături circumspecte şi oarecum dezaprobatoare şi îl conduseră în salon, unde îl aştepta Amber. Arăta surprinzător de bine şi la fel de frumoasă ca întotdeauna, iar el înţelese imediat că nu şi-o eliminase din organism - exista în el ca un virus, în trupul, sîngele şi creierul lui. Numai prezenţa gazdelor sale îi tăia elanul de-a o îmbrăţişa. Fiind o zi frumoasă, ieşiră pe uşa de sticlă într-o grădină amenajată, în capătul căreia găsiră o bancă la umbra unui stejar. Acolo îi spuse ea toată povestea.

Era plină de dramă, de meandre sentimentale ce i-ar fi pus mari probleme de credibilitate unui cititor de romane. Stăpî-nirea de sine cu care se despărţise de el la Boulogne fusese, după cum bănuise, o prefăcătorie. Pe dinăuntru era deprimată şi deznădăjduită, iar starea aceasta de spirit se preschimbase în disperare pe cînd pachebotul tăia apa îndreptîndu-se către Anglia. Ce-avea de gînd să facă, să se mărite cu un bărbat pe care nu-1 iubea, pe cînd purta în pîntece copilul altuia? Era corect faţă de Rivers, ca să nu mai vorbim de ea însăşi? Simţea că-şi stricase viaţa iremediabil, şi vieţile multor altora în acelaşi timp. O ispitea serios gîndul să se arunce în mare şi să termine cu toate.

— Chiar am încercat să mă urc pe parapet ca să văd dacă eram în stare s-o fac, zise ea cu un

zîmbet crispat.

Un steward o văzuse cum se lupta cu poalele rochiei, cu un picior sprijinit pe marginea de jos a parapetului, şi o escortase departe de pericol. O încuiase într-o cabină, dar se întorsese în scurt timp cu o ceaşcă de ceai şi stătuse de vorbă cu ea pînă ce vasul ajunsese la docuri.

— Aş vrea să-i mulţumesc omului, spuse el. Aş vrea să-i ofer o recompensă. Cum îl cheamă?

— Habar n-am, răspunse ea. Dar era foarte drăguţ. Nu mi-a făcut nici un reproş. Mi-a zis doar: „Nimic nu-i chiar atît de rău pe cît îţi pare cînd eşti la pămînt, domnişoară", iar pe urmă am sporovăit despre familia lui.

Stînd la rînd pe punte pentru debarcare, se întrebase dacă nu cumva Blanco White se răzgîndise şi nu mai venise la întîl-nirea cu ea - dar era acolo, de încredere ca întotdeauna, la capătul gheretei vamale, purtînd costum închis la culoare şi melon, ţinînd în mînă o umbrelă strînsă, ca şi cum abia ieşise de la baroul din Lincoln’s Inn. O salutase timid, o sărutase pe obraz şi o întrebase cum fusese traversarea. Ea nu-i spusese că se aflase la un pas de-a se arunca în mare la jumătatea călătoriei. Pe cînd mergeau împreună spre trenul portuar, precedaţi de hamalul care ducea bagajele ei, Rivers îi povestise că făcuse aranjamentele pentru căsătoria lor la oficiul stării civile din Kensington a doua zi la unsprezece dimineaţa şi că pentru la noapte îi făcuse o rezervare la un hotel din apropiere. Deconcertată de rapiditatea cu care se întîmplau toate, ea îl întrebase dacă era nevoie să se petreacă totul atît de curînd.

— N-are nici un rost să amînăm, spusese el. Ştiu că părinţii tăi vor fi încîntaţi cînd o să-i anunţăm că sîntem căsătoriţi, dar dacă le spunem dinainte vor vrea să se implice şi se vor aştepta să locuieşti cu ei pînă atunci. Asta îţi doreşti ?

— Nu, răspunsese ea cu vehemenţă. Atunci, mîine să fie.

— Mă tem că pentru o lună de miere cum se cuvine vom fi nevoiţi să mai aşteptăm, spusese el cu un zîmbet timorat. Dar am liber mîine, adică vineri, aşa că vom avea măcar un weekend prelungit. Am făcut rezervare la un hotel de pe malul Tamisei, lîngă Henley. Apoi unul dintre avocaţii din baroul meu are un pied ă terre[6] în Bloomsbury, pe care a avut generozitatea să ni-1 ofere pînă ne găsim un loc al nostru.

După aceea schimbaseră subiectul şi continuaseră să discute despre cele mai banale lucruri, inhibaţi de prezenţa celorlalţi pasageri din compartimentul de clasa a doua, dar cea mai mare parte a călătoriei şi-o petrecuseră în tăcere. Rivers era vizibil mulţumit de eficienţa aranjamentelor sale, însă pe Amber o îngrozise să conştientizeze pentru prima dată consecinţele deciziei sale în deplinătatea lor. Cuvintele „lună de miere“ îi răspîndiseră nelinişte prin tot corpul. Nu era vorba că ar fi găsit respingătoare ideea de-a face sex cu Rivers, dar lucrurile urmau să fie extrem de jenante, din moment ce amîndoi erau conştienţi că ea fusese pînă mai ieri amanta altui bărbat, cu care era probabil însărcinată. Avea şi o bănuială că Rivers nu era deloc experimentat într-ale sexului, ba chiar că se putea să fie virgin - deci cum aveau să se descurce în noaptea nunţii ? Trebuia oare să-l ajute, riscînd să-l şocheze cu lipsa ei de pudoare, ori să-l lase să se umilească singur din cauza propriilor lui eforturi stîngace ? Nu suporta să se

gîndească la asta, dar nici nu reuşise să-şi umple mintea cu altele pînă ce ajunseseră la hotelul din Kensington, moment în care hotărîse deja ce avea să facă.

Rivers îi rezervase un apartament micuţ, cu salon separat, aşa că ea ceruse să-i fie adus ceaiul acolo, iar lui îi spusese s-o aştepte cît îşi schimba hainele de călătorie. Apoi, servind ceaiul cu biscuiţi, declarase deschis: se va mărita cu el a doua zi doar cu o singură condiţie, ca pînă la naşterea copilului căsnicia lor să rămînă - fusese pe punctul de-a spune un mariage blanc, dar îşi reţinuse în ultima clipă teribilul joc de cuvinte — o căsnicie neconsumată. Orice altă variantă, spusese ea, ar fi fost nedelicată, indecentă, ar fi făcut-o să se simtă ca o prostituată trecută de la un bărbat la altul. Dar după aproape nouă luni de tovărăşie castă, după ce copilul ei avea să se nască şi să fie adoptat de el, după cum se oferise generos, considera că puteau începe un mariaj veritabil. Se aşteptase să-i respingă condiţiile şi chiar trăsese un strop de nădejde că aşa se va întîmpla, însă spre surprinderea ei Rivers acceptase cu o vizibilă uşurare. Se părea că şi pe el îl chinuiseră gînduri asemănătoare şi se arătase de acord cu tot ce spusese ea. După aceea anulase week-endul de miere şi se mutaseră direct în apartamentul închiriat.

— Dar tovărăşia castă n-a prea funcţionat, zise ea. N-a durat nici două săptămîni.

Amber era fericită cu aranjamentul lor, însă Rivers devenea din ce în ce mai nemulţumit, din motive pe care lui îi venea uşor să le înţeleagă. Să trăieşti în imediata apropiere a acelei făpturi încîntătoare, să împărţi cu ea un mic apartament, să observi cu coada ochiului cînd se îmbracă şi se dezbracă, oricît de discretă ar încerca să fie, şi să nu poţi să faci dragoste cu ea, toate astea îl ţineau probabil într-o tensiune de neîndurat. La început Rivers negociase permisiunea cîtorva îmbrăţişări şi mîngîieri cuminţi, însă cînd începuse să dea semne că dorea să meargă mai departe, ea i se împotrivise şi îl acuzase de încălcarea învoielii. Rivers declarase situaţia ca fiind intolerabilă, iar ea spusese că în acest caz ar trebui să locuiască separat pînă la naşterea copilului. El se împotrivise acestei soluţii, dar cît stătuse el pe gînduri, ea îi scrisese prietenei sale din Hertfordshire şi îşi asigurase invitaţia de a locui acolo. Perioada pentru care împrumutaseră apartamentul se apropia de sfîrşit şi din fericire nu închiriaseră o altă locuinţă, aşa că ea îşi luase valizele şi-i spusese lui Rivers că pleacă. Aceasta era toată povestea ei pînă atunci.

— Unde e Rivers? întrebă el.

— S-a întors în apartamentul lui de burlac de la barou, răspunse ea. Mi-a făcut o vizită săptămîna trecută. A fost să-i vadă pe mama şi pe tata şi le-a spus că ne-am căsătorit, dar că ne-am înţeles să locuim separat pînă se naşte copilul.

Rostind cuvintele acestea, îşi mîngîie pîntecele, care nu vădea încă nici o rotunjime, cu gesturi tandre maşinale.

— Bineînţeles, s-au bucurat că a făcut o femeie cinstită din mine, dar s-au arătat puţin îngrijoraţi de felul cum o să mă descurc pe cont propriu cît timp sîntem separaţi.

— Şi cum o să te descurci, Dusa ?

Curînd deveni limpede că îl invitase la Hertfordshire ca să capete sfatul şi ajutorul lui în această

problemă. Nu putea abuza continuînd să stea la familia prietenei sale. Avea foarte puţini bani, nu de ajuns cît să-şi găsească de închiriat o locuinţă decentă unde să se pregătească pentru naşterea copilului lor, şi nu-i putea cere tatălui ei să-i mărească modesta alocaţie pe care i-o oferea fără să ajungă iar în puterea lui — ori să rişte s-o lase fără nici un ban. Rivers se oferise să-i găsească o locuinţă undeva în Londra, însă se temea că, dacă-i oferea un deget, el i-ar fî apucat toată mîna şi pînă la urmă s-ar fi ajuns la reînnoirea intimităţii, însoţită de tensiunea corespunzătoare.

— Poţi să stai cu noi cît doreşti, spuse el.

— Mulţumesc, dar n-ar fi o idee bună, zise ea, scuturînd din cap. Dacă află Rivers şi părinţii mei - şi sigur vor afla -, asta o să stîrnească nişte reacţii cumplite. Rivers o să spună că ţi-ai călcat cuvîntul, şi pe bună dreptate. Ce mi-ar plăcea cu adevărat ar fi un loc al meu la ţară... într-un sat ca ăsta, îmi place tare mult aici. Un loc unde Rivers să poată veni în vizită, dar nu prea des.

— Lasă asta-n seama mea, spuse el.

In următoarele săptămîni existară momente cînd se simţea mai mult agent imobiliar decît scriitor. îşi vindea propria casă şi făcea aranjamente pentru cumpărarea alteia în Hampstead, iar în acelaşi timp căuta o căsuţă la ţară pentru Amber. îţi mănîncă timpul şi creierul, îi scria el unei noi prietene, Elizabeth Robins, cerîndu-i ajutorul în cea de-a treia dintre aceste însărcinări. Era o actriţă distinsă, prietenă cu Henry James, în ale cărui prime piese jucase rolul principal, dar în prezent era mai cunoscută ca scriitoare feministă de romane şi piese de teatru. O cunoscuse recent la Londra şi, descoperind că avea proprietăţi la ţară în apropierea capitalei, îi solicită ajutorul în găsirea unei căsuţe potrivite pentru Amber. Cînd află, în cursul corespondenţei lor, detaliile relaţiei lui cu tînăra în beneficiul căreia acţiona, domnişoara Robins îi transmise cîteva observaţii tăios dezaprobatoare despre amorul liber şi îi recomandă să renunţe la toată complicaţia. El îi replică mînios: Ai ştiut vreodată în viaţa ta cum este să ai o comuniune de carne & sînge & suferinţă & înţelegere cu o altă fiinţă omenească ? Nu poţi să renunţi. în ciuda acestei răbufniri, sau poate tocmai datorită ei, în scurt timp Elizabeth Robins îi oferi spre închiriere o căsuţă ce îi aparţinea din Blythe, un cătun de lîngă Woldingham, într-o mică porţiune luxuriantă a comitatului Surrey, din apropiere de oraşul Caterham. Se duse s-o vadă şi i se păru perfectă - o căsuţă cu acoperiş de paie şi ferestre cu tocuri plumbuite şi o grădină împrejmuită, plină de pomi fructiferi. îi scrise lui Elizabeth: Ţi-am trimis o scrisoare de-a dreptul grosolană & mă plec la picioarele tale. (Dar te-ai înşelat în ce mă priveşte.) O duc pe Amber la Blythe. Pînă la începutul lui iulie, Amber era deja instalată acolo. El achită chiria pe şase luni, conform contractului cu clauză de reînnoire - copilul trebuia să vină odată cu noul an - şi luă asupra sa, dacă se dovedea că era cazul, suplimentarea alocaţiei trimise de Pember Reeves pentru a acoperi cheltuielile necesare traiului ei zilnic.

— Ce anume încerci să realizezi? îl întrebă Jane într-o bună zi, privindu-1 cum se încrunta la factura pentru chirie.

— Să ajut tînărul cuplu, evident, răspunse el. Să aduc puţină stabilitate într-o situaţie foarte instabilă.

Ceea ce era adevărat pînă la un punct, însă la fel de adevărat era că, luînd iniţiativa în chestiunea

casei, depistase o portiţă în termenii predării lui Amber către Blanco White, care îi purta pică pentru intervenţie, dar nu deţinea mijloacele pentru a-i oferi lui Amber o alternativă acceptabilă. Mariajul lor nu fusese consumat, iar Amber locuia separat de soţul ei pentru a aduce pe lume copilul lui. Asta îi dădea cu siguranţă dreptul moral de-a continua să se vadă cu ea. Şi cine ştie ce se mai putea întîmpla în viitor? Divorţul ar fi fost simplu de obţinut dacă Dusa şi Blanco White l-ar fi dorit amîndoi. Iar dacă ei îi plăcea viaţa la ţară pe cît spunea că-i place, poate că ideea de a-i fi amantă, avînd o casă a ei, nu i-ar mai părea în cele din urmă atît de străină firii sale. îi scrise vesel lui Arnold Bennett, la sfârşitul lui iulie, felicitîndu-1 pentru noua piesă care tocmai avusese premiera la Londra, şi apropo, poate te va interesa să ştii că relaţia animată de pasiune fecundă nu s-a terminat. Cele două personaje principale par să fi subestimat păienjenişul de afecte şi amintiri care le ţine laolaltă. Soţul, un bărbat absolut admirabil, odată căsătorit a încercat să joace rolul de soţ. S-au iscat violente furtuni emoţionale şi cred că va fi necesar, ca un minim gest de corectitudine, să-i furnizăm motivele trebuincioase şi să aibă loc un divorţ - după care să întreţinem o căsuţă la ţară în nasul întregii omeniri. îţi destăinui aceste lucruri abuzînd de discreţia ta, ştiind că nu vei mai spune nimănui. In august însă, îi scrise domnişoarei Robins ca s-o asigure că: Nu va avea loc nici un divorţ - s-a ajuns la un acord destul de satisfăcător în privinţa asta. Eu îmi voi petrece o bună parte a timpului la Blythe, iar Blanco White va veni în weekenduri. Toată lumea va fi în mod ostentativ prietenoasă cu toată lumea & honi-soit-qui-mal-y-pense[7]. Se pare că Amber va fi foarte fericită în Blythe. Şi adăugă, grijuliu: La momentul de faţă are doi căţeluşi & pe cei doi băieţi ai mei care să-i satisfacă abundenţa de instincte materne - în vreme ce noi ne mutăm la Hampstead.

Trimiterea lui Gip şi-a lui Frank, însoţiţi de domnişoara Meyer, să stea cu Amber vreme de două săptămîni, cît timp el şi Jane se ocupau de mutarea de la Sandgate, era nu doar foarte convenabilă, ci şi cel mai bun aranjament posibil pentru atitudinea lor lipsită de prejudecăţi faţă de relaţiile sexuale. Dacă oamenii care socoteau acest aranjament depravat ar fi putut citi scrisoarea trimisă de Amber lui Jane spre sfîrşitul vizitei băieţilor şi ar fi putut lua act de lipsa completă din cuvintele ei a oricărui indiciu de tensiune, animozităţi sau gelozie - şi, dimpotrivă, de tonul sugerînd constant o afecţiune destinsă între cele două femei —, poate s-ar fi simţit obligaţi să-şi revizuiască opiniile. Jane îi dăduse scrisoarea la micul dejun. Draga mea Jane, îţi mulţumesc mult pentru fiii tăi. Au fost absolut încîntători şi îmi pare cumplit de rău că pleacă... Am încercat să le smulg cu sila mărturisirea faptului că şi-ar putea dori să se întoarcă... O să vii şi tu de cum termini cu toată tevatura mutatului, nu-i aşa ?... Ştiai că un frecuş cu lustru de ghete Wood Milne îţi păstrează încălţările strălucitoare zile în şir ? Am citit asta pe o chitanţă. M-am gîndit că s-ar putea să-ţi fie de folos informaţia... Dragă Jane, ce s-ar cuveni să pregătească cineva în avans pentru şederea a patru oameni într-o săptămînă ? Rivers, H.G. şi doi musafiri. Uneori îşi spunea că, dacă ar putea publica în Times corespondenţa completă dintre Amber şi Jane, controversa referitoare la amorul liber şi la faptul că ei înşişi îl practicau s-ar fi dezumflat ca un balon înţepat cu acul, dar de vreme ce era un lucru imposibil, tot ce putea face era să solicite sprijinul unor persoane respectabile şi influente precum Elizabeth Robins. Nu exista nici o cale de-a opri circulaţia zvonurilor şi-a relatărilor despre fuga lui în Franţa împreună cu Amber, despre sarcina ei, despre măritişul în pripă cu Blanco White şi consecinţele sale, cu deosebire în cercurile fabiene, aşadar le scrise tuturor potenţialilor simpatizanţi al căror nume îi venise în minte, oferind pentru toate aceste poveşti propria-i variantă, într-o lumină favorabilă.

Uşurarea soţilor Reeves la căsătoria fiicei lor se evaporă iute cînd aflară că seducătorul ei încă îi mai făcea vizite şi că îi plătea chiria pentru casă, iar ei se bucurau de multă simpatie în rîndul fabienilor. Evident, Vechea Gaşcă regreta că nu-1 putea da afară din Societate din cauză că nu mai era membru al ei, însă Pease îi trimise lui Jane o scrisoare glacială în care îi cerea să demisioneze din Executiv, în lumina împrejurărilor ce-i erau şi ei bine cunoscute şi care ameninţau să păteze reputaţia Societăţii. Soţii Webb mai ales, erau oripilaţi de aceste împrejurări şi începură să se amestece în chestiune. Sidney, folosindu-1 pe Shaw drept intermediar fiindcă era prea mînios ca să-i scrie el însuşi, deplînse scrisorile lui aţîţătoare şi auto-justifîcatoare, declarînd că singurul lucru onorabil pe care îl putea face era să găsească un motiv pentru a pleca în străinătate vreun an de zile. Insă Shaw îi transmise mesajul pe un ton de detaşare civilizată care i-ar fi displăcut iniţiatorului său. L-ai scos din minţi pe Webb cu scrisorile tale care menţin starea de agitaţie. Vrea să pleci prin Est vreun an şi să scrii o carte despre tradiţiile matrimoniale orientale, ca să te împiedice să le mai sabotezi pe cele occidentale, îi scrise el şi adoptă o poziţie surprinzător de înţelegătoare faţă de amestecul său continuu cu Amber şi Blanco White: E pe de-a-ntregul indicat ca tînărul cuplu să păstreze prietenia unui bărbat atît de distins, dacă are norocul s-o obţină. Iar A. este un asemenea drăcuşor de nestrunit, încît nimic mai prejos decît compania neîngrădită a unei personalităţi interesante n-o va putea ţine vreodată departe de cele mai nebuneşti aventuri. Aşadar, dacă vei urma partea negativă a programului lui Webb (fără scrisori de acum încolo) şi vei omite partea asiatică, chestiunea se va desfăşura în continuare aşa cum se cuvine, cu sau fără bîrfe. îl încîntă primirea acestei scrisori, atît de diferită în tonalitate de predica pe care i-o ţinuse Shaw la vremea idilei cu Rosamund, şi îi răspunse imediat: Dragul meii Shaw, cîteodată nu te ridici doar la înălţimea unei situaţii dificile, ci te avînţi deasupra ei & eu retrag tot ce doreşti să retrag din corespondenţa purtată în ultimii doi ani sau aşa ceva... Chestiunea se prezintă exact cum ai presupus. Amber are o căsuţă în Blythe, Woldingham. B.W. lucrează la Londra & trece pe acolo în zilele libere. îmi place de el şi ţin la ea fără să resimt vreo jenă & mă duc pe-acolo destul de des. Soţii Reeves habar n-au cît de des & ar cădea cerul dacă ar afla. Pember Reeves era mai înfuriat ca oricînd de „ticălosul de Wells şi ţiitoarea lui“, cum se pare că-i numea în conversaţiile cu amicii, şi de fapt era greu să nu simţi o oarecare compasiune pentru el. înşelat în speranţele de-a reveni în viaţa politică din Noua Zeelandă, demisionase în acel an din funcţia de înalt Comisar, acceptînd numirea ca director al Şcolii de Economie din Londra, şi ajunsese să afle, la finalul primului său an academic în această funcţie, că toată instituţia vuia de scandalul iscat în jurul celui mai celebru dintre absolvenţii săi, propria lui fiică.

Era liniştitor să-l aibă pe Shaw de partea lui de data asta, mai ales în situaţia în care şi Beatrice Webb începea să se implice, scriindu-i lui Amber pe un ton categoric, la începutul lui septembrie: Va trebui să alegi - şi asta repede - între o căsnicie fericită şi continuarea prieteniei tale cu H.G. Wells. Uimitor era că părea să fi auzit abia de puţină vreme povestea relaţiei lor - probabil că Sidney o ferise de bîrfe cît de mult putuse. Ea declară că prietenia familiei Webb cu el se terminase şi porni împotriva lui o campanie sălbatică de defăimare, după cum descoperi chiar el într-o zi cînd se afla în compania lui Sydney Olivier, venit în permisie din Jamaica. Deschizîn-du-şi corespondenţa la micul dejun, Olivier rîse pe înfundate în timp ce citea cu mare atenţie o scrisoare, apoi i-o dădu şi lui.

— Uite ceva care-o să te facă să rîzi, Wells.

Nu-1 făcu. Era o scrisoare semnată de amîndoi soţii Webb, dar evident scrisă de Beatrice, adresată tuturor prietenilor noştri care au fiice cu vîrste cuprinse între cincisprezece şi douăzeci de ani, pe care îi avertiza în legătură cu deprinderile de prădător sexual ale lui H.G. Wells asupra tinerelor inocente, îi expedie imediat cîteva scrisori furioase lui Sidney, amenin-ţînd cu un proces pentru defăimare, ceea ce, după spusele lui Shaw, îl înspăimîntă destul cît s-o facă pe Beatrice să înceteze cu trimiterea de epistole otrăvite - dar nu şi cu implicarea în relaţia lor.

într-o zi, spre sfîrşitul lui septembrie, cînd ajunse la căsuţa din Blythe, Amber îl întîmpină cu un anunţ.

— Beatrice Webb a venit ieri pe-aici.

— Serios? Ce-a zis?

— A zis că ar trebui să rup orice relaţie cu tine şi ori să trăiesc cu Rivers ca soţie a lui, ori - dacă nu vreau asta - să locuiesc cu familia, că dacă o să continui să mă văd cu tine în felul ăsta nelegitim, pînă la urmă o să fiu izgonită din societatea oamenilor cumsecade şi probabil o să sfîrşesc cum sfîrşesc toate femeile decăzute în romane. Mă rog, n-a spus-o în atîtea cuvinte, dar asta a fost ideea.

— Beatrice Webb e o căţea băgăcioasă cu suflet de fată bătrînă, măritată cu alt fecior bătrîn, spuse el iritat. Se uită la tine, care radiezi în aşteptarea maternităţii, şi simte numai invidie şi ciudă. Ce treabă are ea să vină aici?

— Păi, de fapt eu am rugat-o, răspunse Amber.

Se holbă la ea.

— De ce naiba ai făcut asta ?

— Pe vremuri îmi plăceau soţii Webb. Au avut o influenţă importantă asupra mea pe vremea cînd eram puştoaică, iar pe Beatrice am admirat-o în mod special. M-a emoţionat destul de tare cînd mi-a scris deunăzi să-mi dea sfaturi. Am vrut să-i explic cum am văzut noi lucrurile. Totuşi n-a fost de nici un folos.

— Bineînţeles că n-a fost.

— Dar voia sincer să mă ajute. Cînd i-am zis că nu există nici o posibilitate de-a mă întoarce să locuiesc cu familia, s-a oferit să încerce o reconciliere, şi chiar vorbea serios.

— Beatrice nu ne poate ajuta, e înţepenită într-o carcasă morală rigidă, construită pe fundamente în care nici măcar ea însăşi nu crede.

— Repeta întruna: „Dar trebuie să alegi, fată dragă... între Blanco White şi Wells... nu-i poţi avea pe amîndoi, societatea n-o să te lase. Dacă-ţi vrei soţul, trebuie să te întorci şi să locuieşti cu el. Dacă-1 vrei pe Wells - deşi nu-mi pot imagina de ce l-ai vrea -, va trebui să divorţezi de soţul tău şi Wells de soţia lui“ şi eu am zis: „Păi, în momentul de faţă îi am pe amîndoi, şi pe Rivers, şi

pe H.G., şi ne înţelegem foarte bine împreună". Iar ea a zis: „Doar nu vrei să spui că soţul tău va tolera starea asta de lucruri la infinit?" şi eu am zis: „Păi, tragem speranţe în ce-1 priveşte", iar ea a ridicat braţele într-un gest de descurajare - sau de renunţare.

El rise.

— Bravo ţie, Dusa.

De fapt, opinia lui Blanco White despre actuala stare de lucruri era obscură. Părea de la sine înţeles între ei că relaţia lui H.G. cu Amber era acum la fel de abstinentă sexual precum căsnicia lor, şi pe asta se bazau de altfel misivele sale autojus-tificatoare adresate prietenilor şi inamicilor. El şi Amber nu încălcaseră această învoială, în pofida unor tentaţii apărute la început, cînd abia se mutase în casa de-acum, însă în momentul în care îi crescu burta dispăru şi problema aceasta. în mod ciudat, graviditatea îi dărui din nou un fel de virginitate, sau cel puţin castitate. Stăpînea asupra casei precum o Regină Fecioară, cu el şi Blanco White pe post de curteni în aşteptarea cîte unei audienţe la ea, şi era evident că-i plăcea rolul. îşi omora timpul cît stătea singură scriind un roman şi chiar începuse să deprindă cîte ceva într-ale gospodăriei de la Esther, bucătăreasa foarte pricepută şi „ajutorul la toate", pe care o angajaseră de prin părţile locului. în rarele ocazii cînd vizitele lor la căsuţă se suprapuneau, Blanco White se purta cu el politicos şi rezervat amical, dar evitau să discute probleme personale, abordînd în schimb chestiuni politice, în principal lupta îndelungată dintre guvern şi lorzi pe marginea bugetului întocmit de Lloyd George, care ameninţa să ducă la o criză constituţională şi să ţină cu sufletul la gură o ţară întreagă. Luînd în considerare cantitatea de bîrfa şi atenţie pe care precis o atrăgea tînărul Blanco White în timp ce încerca să-şi facă meseria, purtarea îi era admirabil de reţinută şi demnă - dar oare ce-şi putea dori după ce avea să se nască pruncul? Era greu să-ţi imaginezi că avea să aprobe un aranjament despre care el şi Amber discutaseră la modul teoretic : ea continuînd să locuiască la Blythe în calitate de doamna Blanco White, poate în compania unei femei de dragul respectabilităţii, vizitată discret de el şi de soţul ei în zile diferite. îşi spunea că Blanco White avea probabil în minte un scenariu mai puţin asemănător cu finalul de la în zilele cometei, dar nu era dispus să facă presiuni asupra lui şi să rişte tulburarea echilibrului delicat pe care îl obţinuseră la Blythe.

Adusese cu el la căsuţă un exemplar de prelectură din Ann Veronica: O poveste de dragoste modernă, pe care Fisher Unwin era pe cale s-o publice drept principalul titlu al sezonului, şi i-1 oferi lui Amber cu o umbră de îndoială. Nu i-o arătase pînă atunci în nici o etapă, simţind că era privilegiul lui Jane să-i citească prima operele, iar Jane, cînd parcursese şpalturile în iunie, spusese:

— îţi dai seama că asta o să treacă drept povestea ta cu Amber, nu ?

îi contrazisese predicţia, enumerînd toate diferenţele dintre ficţiune şi realitate pe care avusese grijă să le presare în roman.

— Ann Veronica vine dintr-un mediu mult mai rural decît Amber şi e mult mai naivă. Merge la Universitatea din Londra, nu la Cambridge, şi studiază biologia, nu filozofia...

— Simple detalii, spuse Jane, dincolo de care poate privi oricine.

— Pe deasupra, există două personaje mult mai asemănătoare cu mine, sau cu ideea pe care o au oamenii despre mine, decît Capes, continuă el. Iar Capes divorţează de soţie la sfîrşit, însă noi n-avem de gînd să divorţăm, niciodată.

Şi îi dădu o sărutare ca să-şi sublinieze ideea, ceea ce o mulţumi. Conversaţia îl neliniştise totuşi şi în adîncul inimii ştia că ferise romanul de ochii lui Amber din teama că dacă l-ar vedea ar pretinde modificări şi eliminări pe care el nu s-ar îndura să le facă. însă în ultima vreme îşi exprimase curiozitatea în legătură cu cartea, aşa că nu mai putea amîna să i-o arate.

Amber luă volumul, legat elegant în pînză cafenie-roşcată, cu litere şi decoraţii aurite.

— în sfîrşit! exclamă ea şi îl deschise din întîmplare tocmai la pagina cu dedicaţia. Pentru A.J. Cine e ?

— O combinaţie între Amber şi Jane, desigur, răspunse el.

Ea zîmbi şi spuse că o va lua cu ea în pat şi va începe s-o

citească înainte de-a se culca.

în dimineaţa următoare coborî tîrziu la micul dejun, palidă şi trasă la faţă, cu cartea în mînă, după ce îşi petrecuse toată noaptea citind-o.

— Ann Veronica sînt eu, spuse ea acuzator. Asta e povestea noastră.

— Nu, nu e, Amber, răspunse el pe un ton iritat şi îi expuse din nou aceleaşi argumente pe care le folosise în discuţia cu Jane, cu aceeaşi lipsă de succes.

Se enerva întotdeauna cînd oamenii nu pricepeau că ficţiunea nu putea fi creată decît din viaţă şi că nu exista pe lume nici un roman cît de cît bun care să nu conţină o cantitate apreciabilă din experienţa autorului său, dar asta nu-i îndreptăţea să trateze întregul drept biografie.

— Şi totuşi, aşa vor face dacă vor avea cea mai mică ocazie, or, tu le oferi mai mult de-atît, zise Amber. Pînă şi numele „Ann Veronica" sună ca o anagramă a numelui meu.

— Dar nu este, sublinie el pedant.

— E pe-aproape, ripostă Amber. Şi ia lecţii de jiu-jitsu! Toţi prietenii mei de la Cambridge or să recunoască asta. De ce-ai folosit-o ?

— Nu ştiu, spuse el abia auzit.

— Şi e cel mai prost moment cu putinţă în care s-o publici! Fără îndoială c-o să atragă atenţia tuturor asupra relaţiei noastre.

Desigur, avea perfectă dreptate, dar pînă atunci reuşise să evite conştientizarea acestui adevăr evident.

— Nu poţi să opreşti publicarea? întrebă ea.

— Mă tem că nu, Dusa. E prea tîrziu. Cărţile se află deja în depozitele librăriilor, exemplarele pentru recenzare au fost deja trimise. Ne mai rămîne doar să închidem obloanele şi să aşteptăm să treacă furtuna.

Şi furtuna veni într-adevăr, chiar dacă îi luă ceva timp să se-nte-ţească. Primele recenzii la Ann Veronica din TLS şi Athenaeum erau favorabile, însă în Daily News, sub semnătura lui R.A. Scott-James, apărea un avertisment a ceea ce urma să vină: Ca roman este unul strălucit şi foarte interesant, scria el. Dar, după cum ştie toată lumea, domnul Wells foloseşte romanul ca pe un mijloc de exprimare a opiniilor sale. Susţin că mentalitatea domnului Wells este fundamental greşită. E îndreptăţit în protestul său împotriva lumii moderne, împotriva lipsei sale de ocazii oferite dezvoltării, însă nu impulsurile sexuale frustrate sînt responsabile pentru ceea ce este rău; ele sînt nişte biete simptome; nu îndrepţi lucrurile promovînd pasiuni sexuale cît mai intense. Era un punct de vedere corect, argumentat cu competenţă. Dar o recenzie semnată cu pseudonimul „John O’London" din T.P. ’s Weekly adopta o atitudine mai populistă şi mai polemică. Hotărît lucru, aşadar, Ann Veronica va fi citit şi discutat în iarna aceasta de fiicele britanice. Tot ce pot să spun este că sper ca fiicele britanice să-şi păstreze capul pe umeri. Că povestea domnului Wells poate aduce mari daune este cît se poate de clar. John O’London se temea că fiicele britanice, odată confruntate cu tentaţia, ar putea cita şi acţiona în baza cuvintelor spuse de Ann Veronica iubitului ei însurat: Să te am pe tine este lucrul de cea mai mare importanţă, nimic altceva nu se compară cu asta. Morala începe abia după ce stabilim asta. Nu-mi pasă nici cît negru sub unghie dacă nu există nici o perspectivă de căsătorie, nu mă tem de nimic - scandal, greutăţi şi conflicte... Mai degrabă mi le doresc. Chiar mi le doresc.

Retrospectiv, discursul acesta parcă tentase soarta. El şi Amber îndurau acum scandaluri, greutăţi şi conflicte din belşug, şi nici unul dintre ei nu le găsea deloc plăcute. Romanul fu interzis în bibliotecile de împrumut, atacat în mod public de Cruciada pentru Puritate Socială Naţională, de Asociaţia Creştină a Tinerelor, de Uniunea Mamelor şi de Societatea de întrajutorare a Fetelor. Primi anatema de la înălţimea amvonului, un cleric declarînd că: Mai degrabă mi-aş trimite o fiică la un stabiliment infectat cu difterie sau febră tifoidă decît să-i pun în mină cartea^ asta. Acelaşi gen de oprobriu public care se iscase cînd cu în zilele cometei se abătea acum asupra lui Ann Veronica, dar cu sporită intensitate, alimentat de bîrfa că povestea de dragoste din centrul naraţiunii corespundea îndeaproape cu cea în care era implicat în prezent autorul. Finalul revizuit pe care îl adăugase romanului, unde Ann Veronica era căsătorită legal cu un Capes divorţat şi împăcată cu tatăl şi mătuşa ei, nu însemnă nimic pentru moraliştii ultragiaţi, ba chiar era frecvent evidenţiat de criticii literari ca tras de păr, astfel încît regreta acum că nu fusese mai onest şi nu-şi lăsase protagoniştii să trăiască în păcat.

Desigur, toată controversa aceasta era benefică pentru vîn-zări, iar cei de la Fisher Unwin îşi frecau mîinile văzînd că ploua cu comenzi, care compensau din plin interdicţia din partea bibliotecilor de împrumut. Dar cifra de vînzări nu compensa propriul lui disconfort. Era

conştient că devenise un obiect de compătimire şi o pricină de stingherеală pentru mulţi dintre prietenii săi, motiv pentru care unii ajunseseră să-l evite. Primea mai puţine invitaţii la evenimente mondene, iar cînd se hotăra să-şi facă apariţia pe la cluburile al căror membru era, diverşi colegi pe care îi recunoştea de la distanţă păreau să-i dispară misterios din raza vizuală de cum îşi lua privirea de la ei. Dacă nu se înşela, chiar şi Henry James făcuse şmecheria asta cu dispariţia într-o zi, la Reform, trimiţîndu-i ulterior o scrisoare pentru a-1 anunţa că primise Ann Veronica, undo tentativa de a lăuda şi-a blama romanul dintr-o singură suflare era mai forţată ca de obicei: Cantitatea de lucruri făcute, în tot tabloul tău, îmi stîrneşte cea mai vie admiraţie - în asemenea măsură încît am fost capabil să mă las purtat, cu simpatie şi de bunăvoie, de forţa sentimentelor comunicate şi de dinamismul implicit, aproape ca şi cum „metoda“ ta şi alte cincizeci de lucruri - prin care mă refer la incisivele probleme pe care le-ai pus - m-ar fi lăsat doar apatic şi convins, ne-ridicînd pretenţii şi întrebări (dar nu m-au lăsat aşa - în nici un caz!).

Vechiul său adversar, John St Loe Strachey, editor la Spectator, avea opinii mult mai clare despre Ann Veronica, deşi aşteptă pînă spre sfîrşitul lui noiembrie ca să le ofere publicului. Articolul era nesemnat, dar stilul lui acuzator-autoritar era inconfundabil încă din titlu, „O carte otrăvitoare"

Dezgustul şi indignarea pe care ni le inspiră cartea provin din efectul pe care, după toate probabilităţile, îl are în subminarea acelui simţ al reţinerii pe care îl are orice individ şi care este esenţial pentru un stat sănătos şi viguros. Ea ne învaţă de fapt că nu există o onoare a femeii, sau, dacă există, că slujeşte doar drept zăgaz al unor tentaţii slabe... Dacă o poftă sau o dorinţă animalică este suficient de atrăgătoare, ea trebuie urmată cu supunere. Sacrificiul de sine este un vis şi autocontrolul o iluzie. Asemenea lucruri nu-şi mai au locul în lumea nămoloasă a fantazărilor domnului Wells. Este o comunitate de nevăs-tuici şi dihori care se încaieră fără-ncetare, lipsită de lumina datoriei şi-a abnegaţiei.

în încheiere, Strachey mătura din cale orice posibile argumente în apărarea purtării lui Ann Veronica citîndu-1 pe Samuel Johnson: Boswell ne povesteşte despre o conversaţie în care el a apărat cu scuze sofistice o femeie care îşi înşelase soţul. Dr. Johnson l-a redus la tăcere cu nemuritoarea sa replică: „Dragul meu sir, niciodată să nu-ţi deprimi mintea să amestece virtutea cu viciul. Femeia asta e o..., şi cu asta, basta“.

Sperase să poată ascunde recenzia aceasta de ochii lui Amber, însă la următoarea lui vizită descoperi că o persoană anonimă o trimisese deja „Ocupantului" căsuţei din Blythe, iar ea o ţinea la îndemînă ca să i-o arate.

— Am văzut-o deja, spuse el. E josnică.

— Mă întreb ce cuvînt e reprezentat de punctele de suspensie din final, zise ea, simulînd o curiozitate detaşată.

— Cred că tîrfă. Dar Strachey e prea mieros la vorbă ca să-l tipărească.

— înţeleg, murmură ea roşind vizibil.

Cîteva minute mai tîrziu spuse că se simţea obosită şi se retrase în camera ei, evident supărată. Blestemă fiinţa răutăcioasă şi pizmaşă care trimisese recenzia. Intîi o bănui pe Beatrice Webb, dar la o cercetare mai amănunţită scrisul de pe plic semăna mai degrabă cu al lui Hubert Bland, care ar fi putut obţine adresa de la Beatrice şi care precis era în al nouălea cer acum văzînd ostilitatea cu care era receptat romanul şi voia să se asigure că Amber nu rata această mostră deosebit de dureroasă. Printr-o ciudată coincidenţă, în luna aceea Rosamund Bland se măritase în sfîrşit cu Clifford Sharp, tocmai cînd publicarea romanului Ann Veronica făcea să dea în clocot scandalul idilei lui cu Amber - sau poate nu era o coincidenţă, poate că spectacolul cu ei doi făcuţi farîmiţe în văzul lumii o băgase pe Rosamund în sperieţi şi-o convinsese să ia calea măritişului cu bărbatul preferat de părinţii ei. Dar era o repetiţie stranie - cele două tinere amante ale lui măritate în acelaşi an cu tinerii lor amorezi credincioşi.

Primi o scrisoare de la Violet Paget, de mulţi ani prietenă a lui şi a operei sale, care scria la rîndul ei sub numele de „Vernon Lee“. Zvonuri despre scandalul în care era prins ca într-o plasă ajunseseră şi la urechile ei, fapt pentru care îi scria ca să-şi exprime îngrijorarea. îi răspunse făcînd un rezumat sincer al situaţiei şi încheie astfel: Poftim! Ştiu că n-o să accepţi aşa ceva în nici un caz - nimeni nu pare dispus să accepte. N-o să-mi las nevasta, a cărei viaţă e construită pe a mea, sau fiii, care au nevoie de mine. N-o să renunţ la a mă gîndi şi a mă întîlni cu iubita mea. Am de gînd să fac cumva să-mi văd în continuare prietena şi copilul & am de gînd s-o protejez cît îmi stă în puteri de acei oameni insistenţi care vor s-o forţeze să-şi transforme căsnicia într-una „adevărată“.

Se simţea uşurat scriind lucrurile acestea, deşi îşi dădea seama pe deplin, la o recitire atentă, cît de ilogică şi de nepractică îi va părea destinatarei atitudinea lui sfidătoare. Trimise scrisoarea aşa cum era, dar începea să se sature de-atîta luptă, se simţea ca un cerb încolţit, sîngerînd, ostenit, înconjurat de cîini de vînătoare chefnitori. Bănuia că Amber şi Jane începeau şi ele să se sature, chiar dacă nici una n-ar fi recunoscut. Jane n-o vizita pe Amber la Blythe, dar coresponda cu ea şi îi cumpăra hăinuţe pentru copil, pe care i le ducea el. Era un noroc că se mutaseră la Londra, fiindcă în Sandgate Jane ar fi fost ţinta bîrfelor locale; vecinii lor din Hampstead erau mai puţin băgă-reţi, sau îşi mascau curiozitatea prin purtări mai civilizate. Dar el îşi dădea seama cu vinovăţie în suflet că unii dintre prietenii şi cunoscuţii lui Jane „se lepădaseră" de ea, sau găseau diverse scuze ca să nu-i accepte invitaţiile.

Cît despre Amber, ea devenea tot mai pasivă şi mai contemplativă pe măsură ce sarcina avansa către termen, mişcîndu-se încetişor prin casă de parcă ar fi fost sub efectul narcoticelor, cu mintea concentrată la copilul ce avea să vină. Cîteodată îi lua mîna şi i-o punea pe pîntece ca să poată simţi loviturile copilului, iar el îi mîngîia cu blîndeţe rotunjimea prin cămaşă, făcînd cercuri după cercuri cu vîrfurile degetelor - atît mai însemna pentru ei a face dragoste în vremea aceea. Pe cînd facea aceste gesturi, într-o după-amiază întunecoasă de la începutul lui decembrie, stînd lîngă ea pe canapea cu faţa la focul din cămin, o întrebă:

— Ce vrei, băiat sau fată?

— Nu contează.

— Sper că e fată, spuse el. Mi-ar plăcea să am o fiică, să fie tot aşa de curajoasă şi de frumoasă

ca tine.

Ea zîmbi.

— Şi cum ai boteza-o ?

El se gîndi cîteva clipe.

— Anna Jane, răspunse într-un tîrziu. „Anna“ fiindcă e varianta cea mai apropiată de Amber care nu produce confuzii...

— Şi de la Ann Veronica ?

— Poate... Şi „Jane“ fiindcă ea a trecut cu atîta dîrzenie prin toate astea.

— Foarte bine, dacă e fată, Anna Jane să-i fie numele, zise Amber. Cu condiţia să fie şi Rivers de acord, bineînţeles.

— Bineînţeles, spuse el.

Dar amintirea privilegiului pe care îl avea Blanco White îl cam întristă şi continuă să-i mîngîie pîntecele în tăcere.

— A fost ieri pe-aici, spuse ea după o vreme.

— A fost? De obicei nu vine în timpul săptămînii.

— Vrea să mă întorc la el.

— Da? zise el, încercînd să nu arate cît îl tulbura lucrul ăsta. Şi tu vrei?

Se opri din mîngîiere.

— Nu ştiu, spuse ea. Cîteodată cred că, de dragul copilului, ar trebui. Sînt foarte izolată aici cînd nu treceţi nici tu, nici Rivers.

— O să aranjez să ai o infirmieră ca lumea cînd o să aduci copilul aici, zise el.

Căzuseră deja de acord că avea să meargă să nască la un sanatoriu, pe cheltuiala lui.

— Mulţumesc, H.G., dar... nu-i vorba numai de copil, spuse ea. Rivers nu e dispus să mai continue aşa. Mi-a zis ieri că: „Aiureala asta trebuie să înceteze înainte să naşti".

— Aşa a zis ? S-a făcut deodată foarte arogant. Ce i-ai răspuns?

— Că va trebui să discute cu tine.

— Poate să discute Rivers cu mine pînă nu mai are aer, tot n-o să mă facă să renunţ la tine.

— El pare încredinţat c-o să reuşească.

— Da? Cum?

— Nu ştiu, spuse ea.

1

Fapt împlinit, încheiat (în fr., în orig.).

2

The Honourable Society of Lincoln ’s Inn - unul dintre cele patru barouri londoneze în care trebuie să fie înscris orice avocat din Anglia şi Ţara Galilor.

3

Blanco şi white înseamnă „alb" în spaniolă, respectiv în engleză.

4

Ethel „Ettie“ Grenfell, lady Desborough (1867-1952) - figură iconică * aristocraţiei eduardiene, aflată la un moment dat în centrul grupării The Souls.

5

Vechi parc londonez întins pe sute de hectare între zonele rezidenţiale Hampstead şi Highgate, care constituie un important refugiu al vieţii sălbatice.

6

Locuinţă secundară, de mici dimensiuni, de regulă un apartament, pe care o persoană o deţine sau o închiriază într-un alt oraş decît cel de reşedinţă, pentru a o folosi ocazional (în fr., în orig.).

7

„Ruşine celui care se gîndeşte la rele" (în fr. în orig.); este deviza Ordinului Jartierei, cel mai înalt ordin cavaleresc britanic, instituit de regele Eduard al III-lea în 1340 sau 1344.

Cînd se întoarse la Hampstead a doua zi, îl aştepta o scrisoare în care Blanco White îi solicita o întîlnire la biroul lui - de fapt nu prea era o cerere, mai degrabă un ordin, însoţit de cîteva variante de ore pentru zilele următoare. O alese pe cea mai apropiată şi în dimineaţa următoare luă metroul pînă la Lincoln’s Inn, apăsat de un sentiment rău prevestitor. Acest Blanco White categoric şi încrezător în sine, descris de Amber şi sugerat de propria-i scrisoare, era o persoană cu totul nouă, şi trebuia să existe un motiv pentru asta.

Cînd se prezentă la barou, nu fu îndrumat către micul birou înghesuit de la etaj în care se desfăşurase întîlnirea lor anterioară - cît de departe în timp îi părea! -, ci poftit într-un fel de sală de şedinţe, cu o masă lungă rectangulară, din lemn închis la culoare lustruit, înconjurată de scaune cu spătar înalt, şi lăsat acolo timp de cîteva minute să bată darabana şi să se uite la dulapurile cu uşi de sticlă pline cu cărţi de jurisprudenţă, pînă să apară Blanco White ţinînd în mîini cîteva dosare cafenii.

— Bună dimineaţa, spuse el pe un ton aspru.

Luă loc de partea cealaltă a mesei şi aşeză dosarele pe suprafaţa lucioasă, aranjîndu-le într-un teanc ordonat.

— Mulţumesc că ai venit, continuă fără nici o urmă de căldură în voce. Cred că n-o să te reţin prea mult. îţi vorbesc, vei afla, în calitate de avocat reprezentîndu-mă pe mine însumi ca soţ al lui Amber. Şarada din Blythe durează deja de prea mult timp. Amber trebuie să se întoarcă la mine ca soţie a mea, iar tu trebuie să semnezi un angajament că nu te vei mai întîlni şi nu vei mai comunica în nici un fel cu ea timp de minimum trei ani. Am actul aici.

Şi împinse de-a latul mesei unul dintre dosare.

— Amber trebuie să hotărască singură, spuse el fără să atingă dosarul. Dar al naibii să fiu dacă semnez un asemenea angajament.

— Atunci, o să te dau în judecată pentru defăimare, zise calm Blanco White. Am aici - şi bătu cu palma celelalte dosare din teanc - un număr de declaraţii sub jurămînt de la persoane foarte respectabile, cum că au recunoscut în personajul Ann Veronica din romanul tău portretul lui Amber şi că este un portret pur şi simplu calomniator. Fără îndoială că ai citit articolul din Spectator - „femeia asta e o tîrfă, şi cu asta, basta“, şi comentariile similare din alte gazete.

Faţa avocatului era impasibilă, dar în ochi avea o licărire de triumf.

Făcu o tentativă de rîs ironic, vociferă, batjocori, spuse că aşteaptă să se vadă cu Blanco White la tribunal şi ieşi din încăpere lăsînd dosarul cu angajamentul pe masă, nedeschis. Dar în sinea lui ştia că pierduse. Nu exista nici o posibilitate de-a se apăra într-un proces de defăimare fără ca Amber să fie solicitată să depună mărturie în calitate de martor, iar el n-ar fi lăsat-o pentru nimic în lume să treacă printr-un asemenea chin, nici măcar dacă ea şi-ar fi dorit. De la Lincoln’s Inn se duse direct la Blythe şi îi povesti lui Amber despre ultimatumul lui Blanco White.

— Ştiai că avea de gînd să facă asta? o întrebă.

— Nu chiar, dar ştiam că avea de gînd să înpingă situaţia pînă la un punct de criză.

— Şi vrei să te întorci la el şi să renunţi la mine ?

— Nu vreau să renunţ la tine, Maestre, spuse ea. Dar cred că s-ar putea să n-avem de ales. Am ajuns amîndoi la capătul drumului. A fost o aventură grozavă, şi-o să-mi lipseşti cumplit de tare, dar de dragul copilului nostru - şi de dragul lui Jane, fiindcă nu-i corect s-o mai expunem la asemenea bîrfe şi calomnii oribile - cred că ar fi cea mai bună variantă.

începu să plîngă, iar el o cuprinse cu braţele şi plînse şi el.

încercă să tărăgăneze evoluţia lucrurilor, tîrguindu-se în privinţa prevederilor angajamentului, reducînd termenul de la trei la doi ani, îşi retrase oferta de-a plăti pentru sanatoriu (Pember Reeves trebuia să preia factura), dar semnă hîrtia după jumătatea lui decembrie, cînd Amber părăsise deja casa de la ţară şi se internase în sanatoriul din Londra, în aşteptarea naşterii. Cum înţelegerea legală nu intra în vigoare decît la începutul anului următor, începu s-o viziteze acolo, însoţind-o în plimbări prin Hyde Park, care se afla în vecinătate, dar acesta fu ultimul lui gest de sfidare. Căută să uite de inevitabilul despărţirii lor ocupîndu-se cu pregătirea primului Crăciun în casa cea nouă, iar Jane aranjă o petrecere în avanpremieră, pentru ziua de 22 decembrie, cu Arnold Bennett, Robert Ross, Constance Garnett, Sidney Low şi soţia lui, William Archer - şi cu May Nisbet, a cărei invitare de sărbători devenise tradiţie pentru ei. Henry James primi şi el o invitaţie, dar răspunse cu o scuză neconvingătoare, fiind cu siguranţă deranjat de scandalul care se răspîndea în cercuri concentrice.

El îl rugă pe Arnold să vină mai devreme şi îl luă în biroul lui, ca să-l pună la curent cu toată povestea din ultimele nouă luni.

— Nu ştiu cum ai putut suporta toată tensiunea asta, bătrîne, remarcă Arnold într-un tîrziu.

— Nici eu nu ştiu, răspunse el candid. Au fost momente în care mai aveam puţin pînă să mă prăbuşesc psihic, ţi-o spun.

— Dar acum s-a terminat totul, probabil că te simţi cît de cît uşurat.

— Mă simt amorţit.

însă reuşi să simuleze atîta voioşie cît să iasă o petrecere reuşită.

A doua zi primi o scrisoare de la Violet Paget, drept răspuns la cea sfidătoare trimisă de el ultima dată; ca toate scrisorile acestei doamne, era profundă şi stimulatoare. Deşi găsea că povestea lui era uşor de înţeles, uşor de simpatizat, ba chiar uşor de scuzat, ea intră în contradicţie cu unele noţiuni profund înrădăcinate în mine. Experienţa mea de femeie şi de prietenă a unor femei m-a convins că o fată, oricît de mult ar fi citit, ar fi gîndit şi ar fi dezbătut, oricît s-ar crede de doritoare să-şi asume anumite responsabilităţi, nu poate şti ce vrea aşa cum ar şti o femeie măritată sau mai în vîrstă, şi că acel cod de legi nescrise este îndreptăţit să considere că un bărbat

experimentat îi datorează acelei tinere protecţie faţă de el însuşi - faţă de ea însăşi. Violet nu era o mironosiţă sau o puritană, ci o lesbiană care nu-şi ascundea preferinţa de prietenii săi. Dacă ea gîndea astfel însemna că într-adevăr nu existase niciodată vreo şansă ca el şi Amber să reuşească în curajosul lor experiment în privinţa relaţiilor umane. Violet mai adăugase că: Din toată această poveste, persoana cu adevărat interesantă îmi pare soţia ta, şi pentru viitorul şi fericirea ei îmi fac griji - sentiment pentru care el o binecuvîntă. Singurul lucru bun pe care îl vedea el în sfîrşitul idilei era uşurarea discretă şi lipsită de triumf a lui Jane că lupta aceea îndelungată se sfîrşise.

In ajunul Anului Nou primi de la Amber mesajul că dăduse naştere fără probleme unei fetiţe, iar el îi comunică vestea lui Violet:

Dragă prietenă,

Mi s-a născut o fetiţă în dimineaţa aceasta. Mi-ai scris cea mai cumsecade scrisoare & mă agăţ cu înfocare de prietenia despre care spui că încă mi-o acorzi. Nu cred că există vreo argumentaţie fără cusur în apărarea mea & a lui Amber. Ne-am bucurat & am avut parte de pasiune -nu există o altă scuză decît că ne-am iubit din belşug şi am fost amîndoi excesiv de lacomi de viaţă. în orice caz, acum avem mult de îndurat - cel mai râu lucru fiind despărţirea & o facem în special din dragoste pentru soţia mea & pentru băieţii mei.

Cele mai bune urări pentru Anul Nou

H.G. Wells

PARTEA A PATRA

— A fost o potrivire stranie ca Amber să nască în ziua în care a trebuit în sfîrşit să renunţi la ea, ultima zi a anului - ba chiar ultima zi a deceniului marcînd finalul unui capitol din viaţa ta.

— A mai marcat şi sfîrşitul asocierii mele cu fabienii.

— Cu toate că demisionaseşi deja încă din 1908.

— Am demisionat din pricina unor chestiuni politice. Dar ai putea spune că politicile sexuale au continuat să reprezinte un motiv de controversă între mine şi Vechea Gaşcă, cu excepţia lui Shaw. Idila mea cu Amber, urmărindu-i celei cu Rosamund, a făcut nemulţumirea lor să dea în clocot. Cînd a ajuns publică, mi-au întors spatele definitiv. Nu mai exista nici o posibilitate de-a colabora cu ei ca să convertim împreună Anglia la socialism.

— Existase vreodată posibilitatea de-a se întîmpla asta cîndva ?

— In Experiment autobiografic îţi asumi o parte de vină în toate astea. Nici o latură a carierei mele nu-mi otrăveşte atit de puternic amintirile cu convingerea că am dat dovadă de judecată strîmbă, de o impulsivitate şi o vanitate cu adevărat impardonabile precum furtuna aceea din

paharul cu apă fabian.

— Chiar a fost parţial vina mea. Dar cearta a pornit pentru că am crezut în eliberarea sexuală a femeilor şi am acţionat în virtutea acelui crez. N-am căutat scandalul, nu m-am lăudat cu relaţiile pe care le aveam cu femei cu care nu eram căsătorit, însă atunci cînd relaţiile acestea au devenit publice, chiar dacă nu din vina mea, am refuzat să le tăgăduiesc sau să-mi cer iertare pentru ele. Francheţea mea, sau neobrăzarea - cum au considerat-o ei, şi faptul că Jane mă sprijinea au fost lucrurile care i-au şocat şi i-au speriat pe oameni precum Pease, soţii

— Probabil că nu, dacă privim totul în lumina evenimentelor ulterioare. Dar am fi putut ajunge la concluzia asta într-o manieră amicală, rezonabilă, fără să risipim atîta timp şi energie cu maşinaţii şi vorbe de rău pe la spate.

Bland sau soţii Webb. Dar sigur că nu puteam să scriu sincer despre asta în Autobiografie.

— Acceptînd faptul că ai încercat cu toată onestitatea să-ţi traduci în realitate crezul amorului liber, n-a fost o lipsă de tact din partea ta să faci asta cu fiicele virgine ale unor fabieni de frunte?

— N-am fugit eu după ele - ele m-au dorit. Şi n-aş putea vreodată să refuz o propunere din partea unei femei... pur şi simplu nu e-n firea mea.

— Te răzbunai pe opozanţii tăi din Societatea FabianA deflorîndu-le fiicele ?

— Se poate să fi fost o fărîmă de răzbunare în idila cu Rosamund, presupun. A început imediat după ce Pease, Bland şi Sidney Webb s-au apucat să-mi blocheze încercările de-a reforma Societatea. N-aş putea spune că eram irezistibil atras de ea şi exista un soi de satisfacţie în educarea sexuală a acestei fete chiar sub nasul tatălui ei ipocrit. Dar cu Amber a fost o poveste de dragoste adevărată. Mi-a lipsit îngrozitor după ce am fost siliţi să ne despărţim.

— Amîndouă erau foarte tinere, aveau doar jumătate din anii tăi. Privind chestiunea din punctul de vedere al celor care le dezaprobau, relaţiile tale le-au adus pe aceste fete într-o stare de tensiune emoţională formidabilă, le-au înstrăinat de părinţi vreme îndelungată, le-au împins în plină complexitate a relaţiilor adulte înainte de-a se fi maturizat complet şi le-au făcut obiect de bîrfe dureroase şi de scandal. A fost corect faţă de ele?

— Mă rog, tot ce pot să spun este că nici una din ele nu mi-a purtat pică vreodată. Chiar înainte să izbucnească războiul am primit o scrisoare de la Amber care îmi dădea de înţeles lucru ăsta, ceea ce m-a bucurat imens.

Caută într-un fişet unde îşi păstrează corespondenţa pe care o preţuieşte în mod special şi găseşte repede scrisoarea, indexată la „Blanco White, Amber“ şi datată 25 august 1939. îi scrisese ca să-i mulţumească pentru exemplarul din Soarta lui Homo sapiens, carte care tocmai fusese publicată.

Scumpul meu H.G., cînd ne-am întors aseară din Ţara

Galilor am găsit cartea ta - va fi ceva care ne va umple

gîndurile, un noroc neaşteptat. în vremuri ca acestea, cînd

viaţa aşa cum o cunoaştem pare că va lua sfirşit pentru noi toţi, gîndurile rătăcesc înapoi în timp, şi chiar dacă n-ar fi cartea asta pentru care să-ţi mulţumesc, tot cred că ar fi trebuit să-ţi scriu ca să-ţi mulţumesc... Lucrurile pe care mi le-ai dăruit cu atîţia ani în urmă - o speranţă ce părea perfectă pentru mine, influenţa minţii tale şi pe Anna Jane - au rămas alături de mine în tot acest timp. Nici o clipă n-am simţit că n-au meritat preţul plătit.

— **Generoase cuvinte.**

— Amber este o persoană foarte generoasă.

— Nu crezi că poate ar fi avut o carieră mai distinsă dacă n-ar fi fost călăuzită sau împinsă de tine către adulter, maternitate şi căsnicie înainte de-a fi împlinit douăzeci şi patru de ani ?

— Duce o viaţă împlinită de atunci.

— Dar se număra printre cei mai străluciţi studenţi ai generaţiei sale. Poate ar fi avut o splendidă carieră academică dacă nu o abătea din drum faptul că s-a încurcat cu tine.

— Ştiu că asta se spunea pe la Cambridge, poate se mai spune şi în ziua de azi, dar Cambridge-ul se crede mereu buricul lumii intelectuale. Nu este. Amber are o carieră demnă de toată lauda. Şi-a găsit vocaţia ca lector în filozofie şi psihologie la Colegiul Morley, unde le predă unor adulţi, oameni obişnuiţi, bărbaţi şi femei - în special femei - care au fost excluşi de la cursurile universităţilor convenţionale, dar care sînt însetaţi de cunoaştere.

— O realizare valoroasă, dar nu o îndeplinire pro-priu-zisă a promisiunii pe care a reprezentat-o.

— Nu cred că Amber avea să ajungă vreodată un filozof sau un sociolog cu adevărat original - face parte dintre acei oameni care îşi ating vîrful performanţei ca studenţi, care prind rapid idei şi ponturi de la alţii şi le combină în ceva ce pare sclipitor şi nou, însă cărora le lipsesc perseverenţa şi încrederea în sine necesare pentru a produce lucruri autentice. A făcut treabă bună pentru mine cînd a contribuit la Munca, averea şi fericirea omenirii, însă cartea aceea a fost în esenţă un rezumat dibaci al unor surse secundare.

— Dar romanele ei ? A publicat cîteva după ce v-aţi despărţit.

— Erau scrise cu pricepere, iar unul dintre ele, O doamnă şi soţul ei, care a apărut în 1914, a fost foarte bun - despre răsfăţata soţie între două vîrste a unui afacerist de succes, care îşi dă seama brusc că nivelul calitativ al vieţii sale se bazează pe sclavia salarizată. Dar celelalte erau destul de şablonarde. Pînă la urmă, i-a lipsit curajul de a-şi înfrunta şi a-şi sondn experienţa personală în ficţiune.

— Poate n-a vrut să-l pună pe Blanco White într-» situaţie jenantă.

— Poate. Dar dacă vrei să fii romancier adevărat nu-ţi poţi permite asemenea scrupule. Eu am pus nişte oameni în situaţii jenante la viaţa mea.

— într-adevăr. Printre care şi pe Amber.

— M-a iertat pentru Ann Veronica. Dar nu-mi închipui că Blanco White ar fi iertat-o pe ea dacă-1 făcea personaj de roman. In cele din urmă, o romancieră trebuie să aleagă ce pune pe primul loc, căsnicia sau vocaţia, mai ales dacă are şi copii - iar Amber a ales căsnicia.

— Avînd în vedere începuturile ei neprielnice, s-u desfăşurat remarcabil de bine.

— Cu siguranţă. E ironic că Blanco White a fost făcut comisar pentru divorţuri cînd s-a liberalizat legea divorţurilor. Acum cred că este judecător principal în Croydon. Nu-i o carieră juridică glorioasă, dar este temeinică. E un flăcău onorabil.

— El te-a iertat?

— Nu cred, nu de tot, dar pînă la urmă a fost de acord să ne strîngem mîinile şi să stea pe scaun la masa mea, la o petrecere cam obositoare pe care am organizat-o la Easton Glebe în anii douăzeci, iar după moartea lui Jane a devenit mai uşor să mă întîlnesc cu el şi cu Amber la diverse ieşiri în societate.

— Cu Rosamund nu te-ai întîlnit la ieşiri în societate.

— Nu.

— Ea a avut o viaţă destul de nefericită după relaţia cu tine.

— Nu da vina pe mine, dă vina pe părinţii ei că au împins-o să se mărite cu Clifford Sharp. A ajuns alcoolic, şi-a pierdut slujba de redactor la New Statesman şi n-a mai fost în stare niciodată să se ţină de vreuna. Rosamund şi-a amintit că o avertizasem să nu se mărite cu el.

Cele cîteva scrisori de la Rosamund care se află în posesia lui •înt indexate la „Blând", imediat după „Blanco White". Scoate una datată 29 ianuarie. Nu este specificat nici un an, dar trebuie să fi fost cam 1929. îi scria ca să-i ceară permisiunea de a-i folosi portretul pe cartonaşe din pachetele de ţigări. Sharp era la New York, căutîndu-şi o slujbă, iar ea rămăsese ncasă, lefteră, disperată, amînîndu-şi de zor creditorii şi lucrînd cu jumătate de normă într-o agenţie de publicitate. Oricît ar părea de ciudat, îmi amintesc că ţi-am promis pe malul mării, la Dymchurch, acum douăzeci şi doi de ani, că o să te anunţ dacă voi fi vreodată la ananghie. Mi-ai spus atunci despre Clifford că n-o să fie bun pentru mine. Cită dreptate aveai, îngrozitor de multă, cumplit de multă dreptate! Sigur că o promisiune ca asta nu înseamnă nimic pentru nici una dintre părţile implicate, doar că eu mi-am amintit de ea & tu probabil că nu.

— Mi-am amintit, bineînţeles.

— I-ai dat permisiunea ?

— Şi un cec, deşi nu ceruse nici un ban. Nici Amber n-a cerut după ce ne-am despărţit, nici pentru Anna Jane, nici pentru ea însăşi - deşi mi-aş fi dorit să ceară, fiindcă am descoperit mai tîrziu că trecuse printr-o sărăcie îngrozitoare la începutul războiului. Amîndouă erau nişte tinere foarte corecte şi cinstite, care m-au iubit cu adevărat şi n-au vrut să-şi păteze sentimentele de afecţiune cu vreo obligaţie mercantilă.

Mai există la dosar o scrisoare de la Rosamund, trimisă cu mulţi ani înainte, după ce văzuse un portret al lui desenat de William Orpen. Vine Clifford acasă seara trecută şi-mi bagă sub nas o pagină din The Tatler, zicînd: „Uite-un H.G. pentru tine". Şi chiar aşa era. Orpen e grozav de deştept. A pus pe hîrtie tot ce este esenţial la tine & nimeni n-a mai făcut asta pînă la el. Acesta e adevăratul H.G. care scrie lucruri încîn-tătoare şi de neuitat, acel H.G. pe care îl iubeşti & l-ai iubit întotdeauna şi nu l-ai putea înţelege greşit. Acesta a fost cîndva H.G. al meu & cred că undeva în adîncul meu încă mai e H.G. al meu. Acum, că am cumpănit lucrurile, îmi pare mai degrabă o obrăznicie, pentru că de fapt este tocmai pe dos. Iarna trecută am descoperit ceva. Zăceam în pat bolnavă de cinci luni, aproape convinsă că n-o să-mi mai revin, iar în momentele cînd mă simţeam mai bine reciteam primele tale cărţi - tot ce am citit cînd aveam nouăsprezece sau douăzeci de ani. Am descoperit că ceea ce consideram eu a fi „Rosamund“ era pur şi simplu ceva inventat de H.G. Wells. A fost cu-adevărat un şoc să descopăr că nu exista nici un „eu“, că gîndurile şi sentimentele pe care Ic presupusesem a fi ale mele, se găseau toate în cărţile tale.

— A fost drăguţ din partea ei să spună asta, însă mi-a părut rău că avea o percepţie aşa de slabă a propriei identităţi. La un moment dat a devenit discipola acelui şarlatan de Uspenski[1].

— N-a scris şi ea un roman ?

— Ba da. Unul foarte ciudat. Omul din casa de piatră. Eroina e o fetiţă de doisprezece ani care se îndrăgosteşte la modul inocent de un scriitor de povestiri poliţiste. Acesta urăşte femeile fiindcă una l-a înşelat în trecut, dar se trezeşte răspun-zînd la dragostea fetiţei. în deznodămînt o altă fetiţă e omorîtă de un molestator de copii, iar scriitorul îl omoară pe acesta, şi porneşte să colinde lumea, intenţionînd să se întoarcă atunci cînd eroina va fi crescut. începe ca una dintre povestirile pentru copii ale lui Edith, dar apoi se transformă în ceva matur şi întunecat. Rosamund şi-a luat chiar numele de „Rosamund E. Nesbit Bland" pe pagina de titlu.

— Sperînd, fără îndoială, că numele mamei sale avea să crească vînzările.

— Ei bine, mă tem că nu s-a întîmplat aşa.

— Şi n-a mai scris alte romane ?

— Nu. Ceea ce e păcat, fiindcă Omul din casa de piatră o scris bine pe anumite porţiuni.

— E o poveste destul de tristă, viaţa ei.

— Povestea întregii familii a fost tristă după ce s-a terminnt perioada de glorie a lui Edith. Au tocat toţi banii pe petreceri somptuoase, aşa că atunci cînd au început să-i scadă vînzările, au ajuns faliţi şi s-au văzut obligaţi să vîndă Cealaltă Casă, Edith a devenit obsedată de teoria că

Shakespeare era de fapt Francis Bacon şi pe chestia asta şi-a risipit o grămadă de timp, iar Bland a început să-şi piardă vederea, aşa că i-au scăzut şi lui veniturile. Cînd a murit, în 1914, era complet orb.

— Crezi c-o fi fost de la sifilis?

— Mi-a trecut prin minte, avînd în vedere ce viaţă ducea.

— Existenţa sifilisului este poate cel mai convingător argument împotriva amorului liber.

— Nu trebuie să fie aşa, dacă se iau precauţiile necesare. Eu am avut grijă întotdeauna să folosesc prezervative cu oricine despre a cărui istorie sexuală aveam îndoieli. Bland probabil că nu folosea, fiindcă era împotriva religiei sale absurde.

— Ai mai văzut-o pe Edith după moartea lui ?

-Mi-a scris din senin după un an, în plin război, să-mi

spună că vindea legume la poartă la Well Hall ca să aibă din ce trăi. A fost primul contact pe care l-am avut cu ea după relaţia cu Rosamund. Am pierdut scrisoarea, dar îmi aduc aminte că spunea: Nu crezi că ar trebui să existe o limită de timp pentru certuri ? Cred că spera să mă duc să-i fac o vizită.

— Şi te-ai dus ?

— Nu. N-am putut nici să uit, nici să iert scrisoarea ei plină de venin către Jane după episodul de la staţia Paddington. I-am răspuns politicos, transmiţîndu-i condoleanţe tîrzii pentru moartea lui Hubert, dar nu i-am propus nici o revedere. Am auzit că s-a recăsătorit după cîţiva ani.

— Cu un marinar, nu?

— Un soi de marinar. Tommy Tucker. Era mecanic de motoare, avea în grijă feribotul Woolwich[2], şi era cunoscut drept „Skipper". Copiii l-au considerat puţin cam declasse[3], cred, dar a avut grijă de Edith pînă la moartea ei, în 1924. După război au fost nevoiţi să vîndă Well Hall şi să trăiască în două barăci ale forţelor aeriene convertite în locuinţe, la Romney Marsh, lîngă Dymchurch, pe care le-au poreclit „Barcazul" şi „Iola".

Berta Ruck îi spusese toată povestea după moartea lui Edith -Berta, care fusese un musafir frecvent la Well Hall în zilele de glorie ale reşedinţei şi pe care Edith o ajutase în primele sale încercări de ficţiune romantică. Se certaseră dintr-o cauză oarecare, cum se întîmpla mereu cu Edith, şi nu mai comunicau de cincisprezece ani, pînă cînd Berta a primit o scrisoare de la Iris Bland cum că Edith era grav bolnavă şi s-a dus s-o viziteze. Skipper i-a urat „Bun venit la bord!" cînd a deschis uşa Barcazului, sau poate a Iolei. Berta i-a povestit că era de parcă Edith păşise într-una dintre propriile ei poveşti, trăind într-o sărăcie sclivisită şi pitorească, numai că de data asta autoarea nu cocea nici un deznodămînt fericit. Murea de cancer la plămîni. S-a bucurat foarte tare s-o vadă pe Berta şi să reînnoade prietenia cu ea, iar Berta a mai venit s-o

viziteze de cîteva ori pînă a murit, şi mereu îi citea. Prima dată, povestea Berta, i-a citit din Jane Eyre, iar a doua oară Edith a cerut un capitol din Kipps. Pe el l-a emoţionat să afle asta şi l-a făcut să regrete că nu se împăcase cu ea cînd îi trimisese scrisoarea ei despre limita de timp pentru certuri.

— Mulţi au fost de părere că te-ai schimbat după 1910, că ai devenit mai dur. Vesel în aparenţă, sociabil, dar mai egoist, mai calculat, mai puţin iertător.

— A trebuit să devin dur. Trecusem printr-un stres uriaş în ultimul an din pricina relaţiei cu Amber, fusesem înjosit şi calomniat în public şi în particular, iar în cele din urmă o pierdusem şi pe ea. îmi dezrădăcinasem familia şi mă stabilisem la Londra ca să încep o nouă viaţă. Renunţasem la speranţa de-a folosi Societatea Fabiană ca să-mi răspîndesc ideile în public. De acum încolo cărţile mele aveau să-mi fie unicul vehicul. Eram pe cont propriu. Eram nevoit să fiu dur.

Prima carte pe care o publicase în noul deceniu, în primăvara lui 1910, era Povestea domnului Polly, un roman care nu vădea nici urmă din scandalurile sexuale şi controversele ideologice în care fusese implicat în ultimii ani. Domnul Polly şi celelalte personaje principale proveneau cu toţii din pătura de jos a clasei de mijloc, aveau o educaţie mediocră şi erau inocenţi sau lipsiţi de spirit de aventură în ceea ce privea sexul. Poate din acest motiv romanul avu parte de o primire destul de taciturnă, ca şi cum recenzenţii ar fi fost nedumeriţi sau dezamăgiţi de absenţa conţinutului generator de controverse, şi doar cu timpul ajunse să se numere printre cele mai populare romane. Criticii îl priviră ca pe o întoarcere la lucrări mai vechi precum Kipps -ceea ce şi era într-o anumită măsură. Dar această pastorală comică transmitea un mesaj cu adevărat subversiv acelora care ştiau cum să-l descifreze: că un om poate să încalce toate regulile legii şi ale societăţii şi totuşi să trăiască fericit după aceea. Domnul Polly intenţionează să scape de o căsnicie stearpă şi de o slujbă care nu-i oferă satisfacţii sinucigîndu-se şi în acelaşi timp să dea foc magazinului său, astfel încît văduva lui să primească banii de asigurare, însă face o treabă de mîntuială şi nu reuşeşte să se omoare, dă foc altor cîtorva prăvălii care funcţionau în pierdere, la fel ca a lui, şi ai căror proprietari primesc recunoscători asigurarea, şi devine erou după ce salvează o bătrînă doamnă din una dintre clădirile în flăcări. îşi însuşeşte cea mai mare parte a banilor de asigurare şi pleacă, lăsîndu-şi nevasta să trăiască precum o vagaboandă; se stabileşte în cele din urmă la un han dintr-o luncă, pe post de om la toate şi companion virtuos al proprietăresei cu suflet matern, şi respinge cu succes, printr-un amestec de noroc şi viclenie, un pretendent rival violent. în deznodămînt, rivalul îi fură hainele domnului Polly, dar se îneacă accidental, cadavrul lui fiind identificat drept al domnului Polly, care se pomenşte astfel liber să trăiască la han sub un nume nou, pentru tot restul fericitei sale vieţi, în vreme de nevasta lui beneficiază de pe urma unei noi poliţe de asigurare. Era cea mai imorală poveste pe care o scrisese vreodată, însă publicul englez o primi fără nici un murmur dezaprobator, fiindcă nu exista în ea nici un cuvinţel despre sex.

Următorul roman, Noul Machiavelli, la care lucrase în tandem cu Domnul Polly, era însă o carte foarte diferită şi mult mai provocatoare. Era scrisă la persoana întîi, în stilul volubil, împrăştiat al lui Tono-Bungay, combinînd povestea personală a naratorului cu o cercetare amplă a situaţiei Angliei, dar cu o aplecare mai pronunţată asupra politicului. De fapt, romanul se inspira în mare

măsură din propria sa implicare dezamăgitoare în politica deceniului trecut. Eroul, Richard Remington, după ce studiază ştiinţele politice la Cambridge, devine gazetar radical la Londra, unde se căsătoreşte cu Margaret, o femeie care nutreşte ambiţia de-a ajunge soţia unui politician de succes, şi candidează cu succes pentru parlament ca liberal. Dezamăgit în scurt timp şi de Partidul Liberal, şi de cel laburist, Remington ajunge la concluzia că statul ideal în viziunea sa -Anglia aşa cum ar putea fi ţara noastră, fără săraci mizerabili, fără bogaţi mizerabili, o naţiune înarmată şi ordonată, antrenată şi conştientă de ţelul ei printre văile şi rîurile sale“ — nu se poate realiza decît prin recrutarea puternicilor oameni de afaceri care fac cu adevărat să se învîrtă roţile societăţii moderne, dintre care cei mai idealişti pot fi convinşi să formeze o elită de conducători devotaţi, asemănătoare cu a Samurailor.

Pentru aceasta dezertează de la liberali ca să intre în partidul conservatorilor şi pune treptat în mişcare o facţiune conservatoare, cu propria ei publicaţie, Blue Weekly, fiind ajutat în această întreprindere de o tînără atrăgătoare şi neconvenţională pe nume Isabel Rivers. La acel moment se înstrăinase deja de soţia lui, care nu-1 satisfăcuse niciodată sexual şi nici nu-i înpărtăşise viziunea politică, iar curînd se îndrăgosteşte de Isabel, şi ea de el. Cînd relaţia lor devine subiect de scandal, cariera îi este pusă în pericol şi, pentru a-i salva reputaţia, Isabel se pregăteşte să se mărite cu un bărbat pe care îl respectă, dar nu îl iubeşte. Pînă la urmă însă, cei doi îndrăgostiţi nu suportă despărţirea, părăsesc Londra, mama cea şleampătă a gîndurilor şi-a ambiţiilor mele, şi pleacă să locuiască pe coasta ligurică, unde - comparîndu-se cu Machiavelli în exil -Remington îşi scrie povestea vieţii.

în ultima parte a naraţiunii retrăi drama relaţiei sale cu Amber, dar îi rescrise finalul real, dezamăgitor, pentru a face eul său Acţionai să semene mai mult cu un erou tragic, în buna tradiţie a lui „totul pentru dragoste, sau lumea e bun pierdută"[1]. Mai pe la început îşi reglă nişte conturi cu fabienii, în special în caracterizarea Altiorei şi-a lui Oscar Bailey, un cuplu care conducea un salon politic într-o casă foarte asemănătoare cu cea a soţilor Webb din Grosvenor Street.

Ea era o persoană înaltă şi autoritară, superbă, dar puţin cam neglijentă în înfăţişare, cu mătăsurile ei negre şi mărgelele ei roşii, cu ochii negri lipsiţi de profunzime, cu vocea dură şi clară ce părea aproape materială, cu trăsăturile acviline şi părul negru drept, care avea mereu tendinţa de-a se răzleţi precum penele de pe capul unui vultur prins de furtună... Oscar nu împărtăşea nimic din înfăţişarea minunată a soţiei sale, dar avea o uluitoare memorie a faptelor şi o măiestrie a analizei detaliate. îşi cîştigase repede maxima recunoaştere la care poate cineva ajunge în virtutea acestor capacităţi, şi în stadiul acela cred că ar fi rămas pentru tot restul vieţii lui dacă n-ar fi întîlnit-o pe Altiora...

X. All for Love, or The World Well Lost (1678) - tragedie în vers alb de John Dryden (poet, dramaturg şi critic literar englez), imitaţie declarată după Antoniu şi Cleopatra de Shakespeare.

Nu se îndoia că aceste personaje aveau să fie identificate drept portretele lui Beatrice şi Sidney Webb, însă era încrezător că spusese destule lucruri flatante despre ei, mai ales despre Beatrice, ca să îndulcească nota de sarcasm şi să se asigure că nu-1 vor da în judecată pentru defăimare. Şi chiar dacă nu putea nega că secvenţa finală a romanului reproducea îndeaproape punctul

culminant al relaţiei sale cu Amber, ceea ce scrisese despre Isabel în această carte era un fel de scrisoare de dragoste către Amber — pe care ea avea s-o preţuiască, nu s-o respingă - cu detalii intime inspirate din viaţa lor împreună (precum obiceiul lui Isabel de a-i spune lui Remington „Maestre") pe care doar ea le-ar recunoaşte; şi nu credea că Blanco White, care marcase deja un punct esenţial împotriva lui ameninţîn-du-1 cu un proces de defăimare, ar fî riscat toată publicitatea dezagreabilă a încă unuia pentru un eventual cîştig mărunt.

Editorii însă începură să tremure-n izmene din cauza cărţii. Macmillan se angajase s-o publice pe baza descrierii făcute de autor şi nu găsise timp s-o citească înainte de a-i sosi şpalturile, moment în care se îngrozi de francheţea cu care îşi prezenta naratorul viaţa sexuală şi depistă urgent „de două ori mai multe motive" ca să respingă romanul decît găsise în cazul lui Ann Veronica. Editorul încercă să-l convingă întîi pe Heine-mann să-l scape de carte, apoi pe cei de la Chapman & Hall, dar ambele edituri refuzară de teama proceselor pentru defăimare, chiar şi după ce el îi trimise lui Amber un exemplar al romanului, iar ea îi scrise o scrisoare utilă şi prietenoasă, în care îi spunea că ea şi Blanco White nu vedeau în text nici un motiv să-l acţioneze în instanţă. în cele din urmă John Lane, care era un fel de specialist în publicarea de cărţi riscante, acceptă romanul şi îl scoase pe piaţă în ianuarie 1911. El se simţea pe de-a-ntregul răzbunat: nu se pornise nici un proces pentru defăimare şi chiar auzise din surse indirecte că Beatrice Webb fusese impresionată de carte şi declarase că cele două caricaturi, a ei şi a lui Sidney, erau „o răutate cu adevărat ingenioasă".

Romanul atrase multă atenţie cînd apăru în foileton în The English Review, în ultima parte a anului 1910, şi beneficie de recenzii în toată presa la publicarea în volum, în ianuarie 1911. în general, era privit ca impresionant, dar imperfect, cu toate că scăpările identificate difereau de la critic la critic - ba fragilitatea structurii narative, ba obositoarele digresiuni ale eroului pe teme politice şi sociale, ba portretizarea răuvoitoare a unor persoane reale, sau atenţia excesivă acordată problemelor sexuale ale eroului, sau orice altceva. Henry James trimise din America - unde îl însoţise pe fratele său William, bolnav în stadiu terminal - o predică de-a lui tipică, deghizată în panegiric: Uriaşa ta afecţiune pentru viaţă, capacitatea ta de-a măcina obtuzitatea lumii mestecînd-o în dumicaţi colosali, a căror multitudine de savori te face să salivezi abundent, acestea constituie pentru mine o expoziţie rară, minunată şi admirabilă în sine, din partea ta, astfel încît ar trebui să ne întrebăm cu toată francheţea ce dracu’ îşi mai poate dori cineva, în materie de efect şi evocare şi acţiune de inspiraţie genială.

Dar, desigur, el chiar îşi dorea mai mult - sau de fapt mai puţin, mai puţină substanţă, dar într-o formă cît mai aproape de perfecţiune. îmi exprim mustrarea - pentru că am o mustrare de făcut - cu referire la deserviciul pe care l-ai adus cauzei tale mergînd din nou cu îndîrjire pe afurisitul acela de stil autobiografic ce pune preţ pe imprecizie şi improvizaţie, pe ieftin şi lesnicios. El nu vru să intre în polemică, cu atît mai puţin într-o ceartă, cu Henry James, date fiind respectul pe care îl simţea pentru scriitorul mai vîrstnic şi faptul că simpatiza cu el în acele momente de tristeţe prilejuite de recenta moarte a lui William, aşa că răspunse cu eleganţă criticilor lui, încercînd să imite trucul lui H. J. şi să le transforme în calităţi: Cită vreme este vorba de o pedeapsă administrată cu dragoste, mă declar întru totul de acord şi mă supun cu umilinţă. Ţi-ai exprimat atît de frumos percepţia asupra ameţelii perplexe, tensiunii şi violenţei din cartea mea, încît aproape că par nişte merite.

Cu toate acestea, era conştient că romanele pe care intenţiona să le scrie în viitor aveau să fie cam pe acelaşi calapod cu Noul Machiavelli şi că niciodată nu vor satisface criteriile acceptate pentru ficţiunea literară. Simţea prin urmare că era oportun să lanseze un manifest în care să pledeze pentru un alt fel de ficţiune, folosind ca rampă de lansare o prelegere publică de la Clubul Cărţii iniţiat de Times, pe tema „Orizontul romanului", şi prezentîndu-se drept membru al noii mişcări, ale cărei opere aveau să înlăture de pe firmament romanul psihologic şi pe cel de dragoste. Ne vom ocupa de chestiuni politice, de chestiuni religioase şi de chestiuni sociale. Nu putem prezenta oameni dacă nu avem această mină liberă, acest teritoriu lipsit de restricţii... Vom scrie despre afaceri, finanţe, politică, întîie-tate, afectare, bun-gust şi prost gust, pînă ce o mie de prefăcătorii şi zece mii de imposturi se vor veşteji în curentul de aer rece şi limpede iscat de clarificările noastre... Pînă să ne încheiem misiunea, vom avea viaţa în întregul ei cuprinsă în orizontul romanului. O relatare a evenimentului apăru în The New Age sub semnătura lui Arnold Bennett, singurul potenţial membru al acestei noi mişcări pe care el îl putea numi dacă era provocat. Arnold îi descria, oarecum neserios, pe participanţi drept publicul „de bibliotecă“ în bloc compact... o mie de femei şi domnul Bernard Shaw, dar îi acceptă argumentele şi le făcu o reclamă preţioasă prin articolul său.

Noul Machiavelli era de asemenea ocazia - sau pretextul -intrării în viaţa lui a unei alte femei ce-avea să se dovedească importantă: contesa Elizabeth von Arnim. Se cunoştea cu ea din vedere de prin 1907, cînd i-o prezentase Constance Smedley, scriitoare feministă şi fondatoare a instituţiei londoneze de mare succes Clubul Lyceum pentru Artiste şi Scriitoare, dar o ştia foarte bine după reputaţia de scriitoare - cum altfel ? Elizabeth şi grădina ei germană fusese senzaţia literară a anului 1898. O naraţiune scurtă, stilată, care fusese publicată drept roman, dar citită ca şi cum ar fi fost o autobiografie, cu atît mai enigmatică şi mai provocatoare cu cît pe prima pagină nu apărea nici un alt nume în afară de cel conţinut în titlu, cartea spunea povestea unei englezoaice, ori cel puţin a unei vorbitoare de limbă engleză, femeie măritată şi nu pe deplin fericită în căsnicia ei cu un nobil prusac scăpătat căruia de la un capăt la celălalt i se spunea Mîniosul, care îi făcuse trei fetiţe la interval de cîte un an, pomenite drept bebeluşul de aprilie, bebeluşul de mai şi bebeluşul de iunie. Ca să scape de urîtul traiului într-un apartament din oraş, Elizabeth începu să-şi petreacă marea parte a timpului la neglijata şi neproductiva moşie de la ţară a soţului ei, din Pomerania, unde în ciuda multor obstacole descurajante, îşi creă o grădină superbă ca refugiu şi sursă de bucurie pentru sine, unde primea tot felul de vizitatori ale căror egoism şi lipsă de sensibilitate erau studiate cu o ironie subtilă â la Jane Austen. Cartea se dovedi irezistibil de plăcută la lectură, mai ales pentru femei, care savurară rezistenţa plină de duh a naratoarei la prejudecăţile patriarhale ale soţului ei, însă cititorii englezi de sex masculin apreciară şi satira acidă la adresa deprinderilor germane, iar ambele sexe se bucurară de descrierile, în acelaşi tim*p lirice şi comice, făcute de Elizabeth iniţiativei sale horticole. Misterul care învăluia numele autorului nu făcea decît să-i sporească atracţia. Deveni rapid cartea cel mai bine vîndută a sezonului, cunoscînd unsprezece reeditări în primul an şi încă zece în cel de-al doilea, iar (aşa cum află el din surse demne de încredere) după o vreme îi aduse scriitoarei drepturi de autor în valoare de zece mii de lire sterline. Jane era fermecată de carte şi îl convinse s-o citească şi el, ceea ce se întîmplă într-o singură şedinţă de lectură, după care o declară iscusită, însă cam frugală, un verdict în care exista o urmă de gelozie profesională, de vreme ce vînzările ei le făceau pe cele ale Războiului lumilor, publicat în acelaşi an, să pară modeste prin comparaţie.

Pînă ajunse să se întîlnească personal cu autoarea, identitatea ei era cunoscută în lung şi-n lat. între timp mai publicase cîteva cărţi, încununate de un succes mai mic decît prima, dar deloc de neglijat, şi-i mai născuse contelui doi copii. Totuşi la acea primă întîlnire a lor, el înţelese că Mîniosul se stingea apăsat de boală şi de necazuri financiare, iar Elizabeth se afla la comanda familiei şi constituia principala sursă de venit a acesteia. Era minionă, cu o siluetă bine proporţionată ce etala rotunjimi în locurile potrivite, în pofida tuturor sarcinilor de pînă atunci, şi cu trăsături plăcute la vedere, fără a fi frumoasă sau măcar drăguţă după criteriile convenţionale. Aşa cum se aşteptase, era o companie amuzantă, dar de sub conversaţia lor banală ţîşneau cînd şi cînd sclipiri de inteligenţă superioară şi dovezi ale unor talente neaşteptate - de muziciană, spre exemplu. îi plăcu micuţa contesă, însă cînd ea îl pofti la o masă în doi la Clubul Lyceum, unde locuia pentru moment, refuză politicos invitaţia, pentru că deja erau prea multe lucruri care-i reclamau timpul şi atenţia, cele mai multe avînd legătură cu fabienii, ca să mai poată cultiva şi această nouă cunoştinţă. Mai tîrziu Constance Smedley îi scrise, evident îmboldită de Elizabeth, spunîndu-i că aceasta se simţise jignită de refuzul lui şi că încă mai era doritoare să se întîlnească din nou cu el, chiar dacă asta însemna să călătorească pînă în Anglia numai cu acest scop, iar el îi răspunse printr-un mesaj curtenitor, în care îşi cerea iertare pentru orice impoliteţe neintenţionată şi o poftea să-l viziteze la Sandgate oricînd găsea un moment convenabil.

Elizabeth găsi curînd un astfel de moment. în vara aceea îşi aduse copiii în Anglia, într-un original circuit turistic de vacanţă prin ţinuturile din sud-est, într-o caravană închiriată alcătuită din căruţe ţigăneşti cu coviltir trase de cai, cu intenţia de a transpune totul într-o carte. Vacanţa le-a fost stricată de cea mai ploioasă vară din viaţa lor şi în timp ce trupa se adăpostea de intemperii la Castelul Leeds, ei plecau cu maşina să ia masa la Spade House, după care copiii familiei Von Arnim încingeau jocuri de podea împreună cu Gip şi Frank, iar adulţii rămîneau să sporovăiască între ei, Jane şi Elizabeth înţelegîn-du-se de minune. Vremea ce îi provocase neplăceri familiei Von Arnim se transformă într-o sursă de comic de situaţie în romanul bazat pe experienţele din acea vacanţă, numit Carava-nierii, care odată publicat, cam un an mai tîrziu, avu parte de ovaţii şi stîmi în lumea literară un adevărat cult al imitării acestui stil de vacanţă.

După aceea nu mai primi nici o veste de la sau despre contesă pînă în 1910, cînd află de la terţe persoane că soţul ei murise şi că ea se mutase în Anglia cu copiii ca să-şi vadă de cariera literară. îşi demonstră versatilitatea în acelaşi an scriind o piesă cu atitudine feministă, Fuga Priscillei, care avu o premieră triumfătoare şi un lung şir de reprezentaţii la Teatrul Haymarket. El ştia din propria experienţă dramaturgică limitată şi indirect, prin intermediul mai numeroaselor aventuri în lumea teatrului ale lui Arnold, că era o realizare remarcabilă şi nu putea să nu admire capacitatea contesei de a se mula mereu pe gustul publicului fără a face compromisuri. între timp, Elizabeth citea cu nereţinută admiraţie Noul Machiavelli, care apărea în fascicule în The English Review. Trebuie să mă ierţi că te sîcîi cu bucuria excesivă pe care mi-a produs-o minunatul tău Machiavelli, îi scrise ea în noiembrie, cînd foiletonul ajunse la final. Nicicînd n-a mai înţeles un bărbat lucrurile aşa cum le înţelegi tu - numai presupuneri şi speculaţii sînt de capul celorlalţi - tu ştii - & substanţa poetică a textului, şi adevărul dureros, pustiitor-ceea ce tînjeşte omul să citească scris de tine este povestea de după, ce s-a întîmplat odată cu trecerea anilor cumplit de banali. Şi încheie exprimîndu-şi speranţa de a-1 revedea. El îi scrise ca să-i mulţumească pentru generozitatea laudelor la adresa cărţii şi adăugă în post-scriptum că, dacă se întîmpla să fie liberă în vreo zi din săptămîna următoare, era bucuros s-o poftească la masă şi

s-o însoţească într-o plimbare pe Heath, fiindcă Jane avea să fie plecată în vizită la o veche prietenă din Devon, iar el avea să tînjească după companie. Elizabeth îi răspunse imediat că va veni marţi, dacă nu cumva el se răzgîndea între timp, şi se ţinu de cuvînt.

O duse la masă la un han din oraş, iar după aceea, fiindcă era frumos afară, se plimbară îndelung pe Heath. Află o mulţime de lucruri despre ea în după-amiaza aceea, pentru că vorbea cu o extraordinară francheţe despre viaţa ei. Se născuse în Australia, sub numele de Mary Beauchamp, fiică a unui prosper comerciant maritim care imigrase înapoi în Anglia aducîndu-şi cu sine şi familia pe cînd ea avea doar trei ani. Ea şi fraţii ei avuseseră parte de o educaţie bună în Anglia şi, o vreme, în Elveţia, însă ambiţiile şi aşteptările ei de domnişoară erau cît se poate de tradiţionale, neatinse de feminism şi concentrate în direcţia contractării unei căsnicii bune. Pentru asta, tatăl ei o dusese într-un tur al continentului, în care avuseseră ocazia să-l cunoască şi să fie impresionaţi de contele Henning August von Amim-Schlagenthin, a cărui bunică pe linie maternă era nepoata lui Frederic cel Mare şi care, întrucît îşi pierduse recent soţia, se afla în căutarea alteia.

— A fost o greşeală îngrozitoare, iar asta numai din vina mea, spuse ea în timp ce stăteau amîndoi pe Dealul Parlamentului şi priveau în jos la cîmpia londoneză învăluită în fum negru, ca o vatră uriaşă mocnind sub un strat de praf de cărbune. Mă rog, în parte a fost vina lui tati că n-a văzut dincolo de faţada aristocratică a lui Henning, însă pe mine mă apucase o teamă prostească să nu rămîn cumva nemăritată, fiindcă sora şi vărul meu adoptat erau deja căsătoriţi şi la vremea aia îmi păreau o pereche de vis. Ca să fiu corectă faţă de Henning, el a avut îndoieli şi a tot tărăgănat... pot să spun că l-am sedus întru cîtva ca să fie obligat să se însoare cu mine. Nu ne dădeam seama că era practic falit, iar eu cu siguranţă habar n-aveam ce se aştepta de la o Hausfrau[4] germană sau ce viaţă tristă şi mohorîtă presupunea. Mă rog, ştii şi tu cîte ceva despre asta din Elizabeth şi grădina ei germană. Dar în realitate a fost mult mai rău, Henning m-a obligat să tai o mulţime din carte înainte să mă lase s-o public.

— Cum l-ai sedus... dacă pot îndrăzni să întreb?

— Henning venise să petreacă un timp la Londra şi şovăia să se însoare cu mine, iar eu l-am anunţat că stau în weekendul cutare la un hotel din Goring-On-Thames, doar eu şi însoţi-toarea mea oficială, iar el a-nghiţit momeala. Mi-am pierdut virginitatea pe fondul plescăiturilor pe care le scotea rîul sub fereastra mea. A fost singurul element romantic din toată experienţa.

— Dar ai mers mai departe şi te-ai măritat cu el.

— A trebuit. Cred că mi-am închipuit că latura fizică a căsniciei se va îmbunătăţi cu timpul, însă n-a fost aşa. Erau cîteva minute de plăcere pentru el şi nouă luni de sarcină pentru mine. Mă lăsa întruna gravidă fiindcă îşi dorea cu disperare un fiu. M-am mutat la Nassenheide - asta e moşia din carte - ca să am un răgaz în atîta gravidie neîntreruptă, fiindcă lui nu-i prea plăcea acolo şi a preferat să rămînă în apartamentul nostru din Berlin. Pe urmă şi-a luat o amantă.

— Iar tu ţi-ai găsit consolarea în grădină.

— Mai degrabă în scrisul despre ea. Grădina din carte e mai mult fantezie... oamenii care au

citit despre ea au rămas foarte dezamăgiţi cînd au văzut-o în realitate. M-am resemnat să trăiesc fără a cunoaşte adevărata dragoste şi, la fel ca multe alte femei înaintea mea, am căutat împlinirea în creaţia literară.

— Dar acum eşti liberă să găseşti dragostea adevărată, zise el zîmbind şi aţintindu-şi asupra ei privirea ochilor albaştri-ce-nuşii despre care i se spusese că era hipnotizantă.

Ea îi susţinu privirea cu o perfectă stăpînire de sine şi cu un surîs enigmatic.

— Da, presupun că aşa e. Dacă pot găsi bărbatul potrivit.

O conduse pînă la staţia de metrou Hampstead, iar cînd îşi

luă la revedere îi ţinu mîna într-a lui ceva mai mult timp.

— Trebuie să ne revedem, spuse el.

— Mi-ar face plăcere. în momentul de faţă locuiesc la sora mea, în Haslemere, însă îmi caut un apartament în Londra.

— Haslemere ! exclamă el. E o fermă în vecinătate care are o casă de oaspeţi unde mă duc uneori să lucrez. Chiar mă gîndeam să mai dau o raită pe-acolo.

De fapt, ideea asta îi venise cu o fracţiune de secundă înainte de-a o exprima.

— Păi, dacă te duci... nu uita să mă anunţi şi pe mine.

— Aşa voi face, zise el ridicîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o. Atunci, au revoir.

— Au revoir, spuse ea zîmbind şi plecă în direcţia turniche-telor, legănîndu-şi pe sub haina cambrată crupa frumos rotunjită.

în dimineaţa următoare el îi scrise în grabă lui Jane: Munca şi sobrietatea vieţii mult uşurate ieri de apariţia vulcanică a micuţei şi strălucitoarei contese Von Arnim, la ora 1, cu propunerea agreabilă de-a lua masa cu mine & de-a ieşi la o plimbare. Se exprimă foarte frumos, cunoaşte la perfecţie Noul Machiavelli & cred că ar putea fi o prietenă foarte agreabilă. Se gîndi că era prudent să adauge: Conversaţia îi este liberă, dar morala îi e strictă (experienţa tristă a învăţat-o că ajunge doar să se gîndească la ceva ca să mai facă un copil). După ce o expedie, chibzui că poate ideea adaosului nu fusese deloc prudentă şi că Jane avea să ghicească imediat ce era în mintea lui.

Nu locuiau de multă vreme pe Church Row, la numărul 17, cînd începu să înţeleagă că fusese o greşeală să cumpere casa aceea. Era prea mică pentru scopurile lor, iar pentru lucru, descoperi el, era un mediu zgomotos şi mereu agitat. Servitorii urcau şi coborau scările toată ziua, iar dacă erau oameni în salon, îi auzea din biroul lui, prin uşile glisante. Mai existau şi alte dezavantaje. Grădina era de fapt o curte împrejmuită cu garduri înalte, prea mică pentru badminton, şi nimic din ce plantase Jane acolo nu înflorise. Apropierea de clădirea pitorească a vechii biserici şi de

cimitir păruse un lucru benefic pentru proprietate cînd o cumpăraseră, dar la sfîrşit de săptămînă, cît timp se desfăşurau slujbele şi îngropăciunile, se vedeau adesea pe stradă, în dreptul casei, dricuri cu drapaje negre elaborate, care proiectau o atmosferă de tristeţe asupra întregii străzi. Principala lui nemulţumire era însă lipsa unui loc liniştit şi retras în care să poată lucra. Prin urmare, îşi luă un mic apartament în Candover Street, lîngă Great Portland Street, cu o „chicinetă" — cum o numise agentul imobiliar - mai mult de formă, pe care o folosea rareori, o baie minusculă şi o cameră de zi în care încăpeau un birou, un fotoliu şi un divan. Oficial, pe divanul acela trebuia să tragă cîte un pui de somn cînd simţea nevoia sau să doarmă dacă pierdea ultimul metrou spre Hampstead după ce-şi onora vreo obligaţie mondenă în timpul serii, dar tot pe divanul acela se hîrjonea cu diverse doamne care îl consolau pentru pierderea lui Amber. Erau pasiuni din trecut cărora le trimitea semnale că se simţea nefericit, sau cunoştinţe noi pe care le făcea pe la petreceri sau prin cafenelele şi restaurantele frecventate de lumea literară şi artistică ; se culcau cu el din compasiune, ori de dragul vremurilor trecute, ori pentru că îi admirau cărţile, ori pur şi simplu în schimbul unui prînz agreabil. Nu considera că acordul pe care îl avea cu Jane îi impunea să-i raporteze aceste acuplări ocazionale, dar Jane precis avea bănuieli că orele petrecute de el în Candover Street nu erau dedicate exclusiv muncii, şi îl tulbura oarecum faptul că nu fusese sincer cu ea. In Elizabeth credea că vede posibilitatea unei legături amoroase pe care să nu-i fie ruşine s-o recunoască în faţa lui Jane, iar aceasta s-o accepte cu bucurie. Nu prea mai avea îndoieli, după conversaţia de pe Hampstead Heath, că şi Elizabeth era în căutarea unui amant şi că pusese ochii pe el ca pe un candidat potrivit: un bărbat matur, al cărui intelect îl admira şi al cărui apetit sexual era deja o legendă, dar care nu dorea s-o lase însărcinată.

Ca atare, el închirie apartamentul pentru oaspeţi de la Crotchet Farm, lîngă Haslemere, pentru două săptămîni, ca să lucreze „fără a fi distras", după cum îi spuse lui Jane, la un nou roman. Era iarăşi o poveste despre un bărbat şi o femeie, fiecare dintre ei străduindu-se să-şi găsească împlinirea personală în pofida tuturor obstacolelor pe care societatea închistată şi materialistă le ridica în calea lor, însă de data aceasta personajele nu considerau că trebuie să comită un adulter pentru a se împlini, fiindcă se căsătoreau cîndva pe la începutul naraţiunii şi în cele din urmă îşi găseau izbăvirea în interiorul căsniciei lor.

Romanul urma să fie intitulat chiar Căsnicie şi era destinat pe de o parte să convingă publicul cititor britanic că nu-şi pusese în minte să distrugă cu orice preţ acea instituţie venerată, iar pe de altă parte să risipească aura de scandal ce-i înconjura numele în ultimii ani. în prima parte a poveştii, scrisă deja, eroina - Marjorie - se mărită din dragoste cu eroul, un savant pe nume Trafford, în dauna altor curtezani mult mai potriviţi, însă nu reuşeşte să se identifice cu preocuparea lui dezinteresată pentru cunoaştere. Pentru fericirea ei şi pentru a-i satisface dorinţele convenţionale, el renunţă la cercetare şi face avere din fabricarea unui cauciuc sintetic, dar în cele din urmă simte că viaţa lui şi-a pierdut sensul şi decide să plece să trăiască precum Thoreau[5] în pustietăţile Labradorului ca să-şi salveze sufletul, iar Marjorie, spre surprinderea lui, insistă să-l însoţească. Acolo vor avea amîndoi o experienţă aventuroasă în care sînt cît pe ce să-şi găsească moartea, însă din care vor ieşi întăriţi şi reuniţi în spirit, întorcîndu-se apoi în Anglia ca să colaboreze la nişte proiecte intelectuale progresiste. Nu ştia nimic despre Labrador, dar în fond nici 99,9% din cititorii lui nu ştiau, şi era încrezător că putea aduna din cărţi destule amănunte cu care să-i convingă.

îmbina lucrul la această poveste înălţătoare, desfăşurat în cursul dimineţilor, cu idila cu Elizabeth Arnim, consumată după-amiaza. O vizita la locuinţa surorii ei, care se afla la vreun kilometru şi jumătate distanţă de fermă, o scotea la plimbări şi excursii pe dealurile din Surrey, iar la căderea pripită a serii hibernale şi-o strecura în pat, unde îi demonstra în chip cît se poate de satisfăcător cîtă plăcere senzuală îi fusese refuzată în calitate de soţie a răposatului conte.

— N-am mai încercat asemenea senzaţii pînă acum, suspină ea după un orgasm mulţumitor. Şi nici nu mi-am dat seama că un bărbat poate s-o ţină aşa atîta vreme.

Vorbea la modul cel mai sincer şi mai amuzant despre neajunsurile ca amant ale răposatului ei soţ.

— Nu-şi scotea niciodată cămaşa de noapte şi nici mie nu-mi cerea să mă dezbrac, îmi trăgea cămaşa-n sus ca vînzătorul cînd ridică obloanele prăvăliei, îmi desfăcea picioarele şi trecea imediat la treabă.

— Care nici nu dura prea mult.

— Nu, dar asta era mai degrabă o uşurare, fiindcă nu mirosea prea bine.

— Şi eu miros bine ?

— Tu miroşi delicios, spuse ea. Miroşi a miere. Mi-ar plăcea să te ling.

— Chiar te rog. Oriunde ai chef.

Iar ea făcea întocmai.

Cu toate că discutaseră pe Hampstead Heath despre faptul că era liberă să-şi găsească „dragostea adevărată", amîndoi vedeau în cuvintele acestea un cod pentru „sex de calitate", aşa că nu trebuiau să pretindă că erau subjugaţi de vreo pasiune romantică pentru a-şi justifica felul în care se bucurau reciproc de trupurile lor, sau să-şi facă declaraţii de credinţă nemuritoare cînd cele două săptămîni de închiriere ajunseră la sfîrşit. Se despărţiră binedispuşi, căzînd de acord să se întîlnească atunci cînd li se va ivi din nou prilejul, dar fără să pună la cale nişte planuri anume.

De fapt interveni un hiatus considerabil în relaţia aceasta promiţătoare. Sosiră Crăciunul şi Anul Nou, apoi el îşi luă toată familia, inclusiv pe Frăulein Meyer, la Wergen, în nordul cantonului Berna, să practice sporturi de iarnă. Pentru băieţi era prima experienţă la schi şi se arătară încîntaţi pînă ce, din nefericire, în hotelul lor izbucni o epidemie de gripă care-i doborî pe toţi la pat, făcîndu-i să-şi petreacă astfel aproape integral cea de-a doua săptămînă a vacanţei, după care urmară alte săptămîni de convalescenţă acasă. Intre timp contesa se întorsese în Germania să rezolve nişte probleme legate de moşia soţului. Aşa că îşi văzu mai departe de Căsnicie în Candover Street, întrerupt din lucru doar de vizitele ocazionale ale unor femei - printre care, din senin, Amber.

Fusese întru totul ideea ei. îi scrise ca să-l întrebe dacă se puteau întîlni undeva în particular şi, cu toate că era de părere că Amber îşi asuma un risc teribil, nu putu s-o refuze. Pentru el riscul

era neglijabil: dacă îşi încălca angajamentul semnat, Blanco White n-avea ce sancţiune să-i aplice în afară de ameninţarea iniţială de a-1 da în judecată pentru defăimare din pricina romanului Ann Veronica, iar pentru asta era deja prea tîrziu. Ea însă îşi punea căsnicia în pericol întîlnindu-se cu el, ceea ce îl făcea să se întrebe dacă nu cumva mariajul era deja pe butuci. Presupunerea lui se dovedi a fi foarte departe de adevăr.

Amber apăru în Candover Street arătînd fericită şi sănătoasă, vorbi cu convingere despre bucuria pe care i-o dăruia micuţa Anna Jane şi îi arătă o fotografie a copilului de la botez.

— Botez? zise el ridicînd dintr-o sprinceană.

— Da, ştiu, spuse ea oarecum ruşinată, dar în definitiv nu-i decît un ritual social, iar Rivers voia s-o botezăm, aşa că nu m-am pus împotrivă.

Toate referirile ei la Blanco White erau pozitive.

— E un tată bun, zise la un moment dat, şi un soţ bun.

— Mă bucur să aud asta de la tine, din moment ce într-un fel eu am fost peţitorul.

— Ai avut dreptate, Maestre. Era singura soluţie.

îl străbătu un fior cînd îşi auzi vechiul nume de alint. Dar de ce venise ? îl anunţă că scria un roman - unul nou - şi că voia să-i dea primele capitole ca să le citească şi să-i spună ce părere avea, dar deşi acceptă, el continua să-şi repete că suna mai mult a pretext decît a lămurire. Ajunse la concluzia că era pur şi simplu o declaraţie de independenţă interioară. Cu un an în urmă Shaw scrisese o piesă numită Mezalianţa, care se jucase doar în cercuri private, fiindcă era mult prea indecentă ca să poată trece de lordul şambelan[6], un fel de farsă intelec-tualistă despre apucăturile sexuale ale unui grup de persoane din toate clasele sociale. Cîţiva prieteni care văzuseră punerea în scenă o descriseseră pe eroină, o tînără lipsită de prefăcătorii şi pudori, pe nume Hypatia, ca fiind inspirată de Amber. El nu văzuse piesa, dar o citise. Tînăra Hypatia, obrăznicătura volubilă, era o versiune foarte superficială a lui Amber, dar una dintre replicile ei sugera o asemănare autentică: Nu vreau să fiu bună şi nu vreau să fiu rea; vreau doar să nu mă mai bateţi la cap nici cu bunele, nici cu relele: vreau să fiu un verb activ. Amber îşi dorea, întotdeauna îşi dorise, să fie un verb activ, nu unul pasiv. înţelegerea în care intrase, de-a întrerupe orice comunicare cu el timp de doi ani, reprezenta o violare a libertăţii ei, iar acest act confidenţial de sfidare îi era necesar pentru respectul de sine.

în aşteptarea vizitei, pusese la rece o sticlă de vin alb sec, cu ajutorul căreia intenţiona să mascheze orice stinghereală sau jenă cu care ar fi putut debuta prima lor întîlnire de după atîta vreme. Se dovedi că nu era nevoie, dar pe de altă parte vinul încurajă o conversaţie lină. Vorbiră despre trecut, uneori rîzînd, alteori cu lacrimi în ochi, din partea ei. Stăteau pe marginea divanului, ţinîndu-se în braţe, iar după o vreme găsiră că era mai comod să se întindă. Sfîrşiră prin a înfăptui cel mai activ dintre toate verbele.

— N-aveam de gînd să fac asta cînd am venit aici, Maestre, spuse Amber după aceea, dar mă

bucur.

— Şi eu mă bucur, Amber, zise el şi o sărută cu tandreţe.

îl vizită din nou după o săptămînă, de data aceasta cu

intenţia de-a face dragoste, dar şi ca să-l anunţe că avea să fie pentru ultima oară.

— N-am vrut să crezi că regret ce s-a întîmplat săptămînă trecută, spuse ea. Dar dacă am continua, Rivers tot ar afla într-o bună zi, şi nu vreau să-l rănesc.

El consimţi bucuros. Descoperi că timpul vindecase rana despărţirii lor forţate. Din amărăciunea pe care o încercase atunci rămăsese o amintire tot mai palidă, întocmai cum se întîmplase şi cu pasiunea vechii lor relaţii, iar el nu simţea nici o dorinţă de-a readuce la viaţă vreuna dintre aceste emoţii tulburătoare. Acum încerca să-şi construiască o viaţă mai liniştită, mai calmă.

Nu după mult timp, Elizabeth von Arnim se întoarse în Anglia şi îi dădu de ştire că era disponibilă. Cumpărase un apartament în St James's Court, Westminster, şi îi scria ca să-i spună că abia aştepta să-i aibă ca invitaţi acolo pe el şi pe Jane, şi poate să se întîlnească doar cu el undeva în altă parte. O invită în Candover Street, iar ea sosi într-o după-amiază, îmbrăcată cochet ca întotdeauna, dar purtînd o pălărie cu voaletă opacă.

— Mă simt foarte vicioasă, spuse ea în timp ce-şi scotea pălăria. Ca un personaj dintr-un roman franţuzesc.

— Nu-i şi asta o parte din distracţie ? zise el, apucîndu-se să-i scoată şi alte articole de îmbrăcăminte.

— Doamne sfinte! spuse ea, ajutîndu-1 să-i desfacă moşii şi babele de la costum. Ce nerăbdător mai eşti!

— Păi, mi-ai lipsit, te-am dezbrăcat întruna în minte săptă-mîni în şir.

— Zău dacă nu. Ţţţ...

Dar îşi dădea seama că era excitată de tot acest joc al tachi-nărilor şi în scurt timp se aflau în pat, încolăciţi într-o partidă de sex viguros şi plin de voioşie.

După ce traseră un pui de somn, ea merse să se spele, în vreme ce el pregătea un ibric de ceai, iar cînd ieşi cu tava din chicinetă o găsi îmbrăcată iar, de sus pînă jos, cu fiecare nasture şi fiecare copcă prinse la locul lor. Poate descoperise vreun fir de păr lung în baie sau zărise vreo agrafă de păr pe sub pat, pentru că îl întrebă cu un aer gînditor, în timp ce învîrtea în ceaşca de ceai:

— Mai aduci şi alte femei aici ?

El nu negă.

— Dacă noi doi o să continuăm să fim amanţi, lucrul ăsta trebuie să înceteze, spuse ea.

— Foarte bine, aprobă el zîmbind. Hai să facem un pact. Eu renunţ la alte femei, dar tu trebuie să accepţi că n-o să renunţ niciodată la Jane.

— Desigur. N-am nici un chef să mă bag între tine şi familia ta. Trebuie să avem grijă să nu afle.

— A, pe Jane n-o s-o deranjeze, zise el şi observă că replica asta o luase prin surprindere, ba chiar îi produsese un mic şoc. De fagt sînt sigur c-o să fie de acord.

— înţeleg, murmură ea, deşi el nu era prea convins de asta.

însă avusese, bineînţeles, dreptate. Acceptînd de multă vreme

faptul că ea nu-i putea împlini nevoile sexuale şi că el avea să-şi caute satisfacţia altundeva, Jane prefera ca asta să se întîmple cu o singură persoană, nu cu mai multe, cu o persoană pe care o cunoştea şi o respecta, pe care putea pune bază că va fi responsabilă şi discretă. Contesa von Arnim, sau „micuţa E“, cum începuse el să-i spună, era potrivită în cel mai înalt grad pentru acest rol, cu atît mai mult cu cît, deşi îşi păstra un locşor la Londra, îşi declară intenţia de-a locui în cea mai mare parte a timpului în Elveţia, unde el o putea vizita fără grija publicităţii negative. Cîştigase foarte bine de pe urma piesei pe care o scrisese şi din vînzarea proprietăţilor contelui, pe lîngă drepturile primite pentru carte, şi intenţiona să folosească această mică avere ca să-şi construiască o cabană undeva prin mulţii Elveţiei, ţară pe care o asocia cu vremurile fericite ale adolescenţei sale. El îi împărtăşi entuziasmul pentru Elveţia şi în egală măsură pentru construirea de locuinţe, alăturîndu-i-se plin de zel în căutarea unui amplasament în Jura, ceea ce presupunea drumeţii în timpul zilei şi înnoptat la hanuri de munte. Fräulein Teppi Backe, care fusese guvernanta copiilor ei şi acum îi era însoţitoare, mergea peste tot cu ei ca să salveze aparenţele, deşi ştia foarte bine că el îşi făcea drum spre dormitorul lui E aproape în fiecare noapte. De două ori reuşiră chiar să rupă patul, iar pe el îl amuză a doua zi dimineaţa s-o vadă pe micuţa şi graţioasa contesă, care după aspect părea a cîntări vreo patruzeci de kilograme, anunţîndu-i calm unui hangiu sceptic, în germana ei fluentă, dar oficială, prăbuşirea acelei piese de mobilier. Negăsind în Jura nici o bucată de loc care să satisfacă toate criteriile ei, îşi mutară cercetările în zona Valais, iar acolo descoperiră amplasamentul ideal, lîngă Randogne-sur-Sierre, pe colinele de sub staţiunea Montana, unde se practicau sporturi de iarnă şi despre care se spunea că este locul cel mai însorit din Alpi, avînd şi o vedere năucitoare asupra văii Ronului, care includea Alpii Pennini, vîrful Mont Blanc şi pasul Simplon. însărcinat cu acest proiect şi urmînd specificaţiile lui Elizabeth, un arhitect concepu o clădire uriaşă, care arăta mai mult a castel decît a cabană, cu şaisprezece dormitoare, patru băi şi şapte toalete. Ea se justifică prin faptul că acolo intenţiona să-şi primească prietenii şi să-şi ia copiii în vacanţe, iar aceştia, cînd vor creşte mari, să vină la rândul lor cu familiile. Se contractară lucrările de construcţie, promiţîndu-se terminarea lor în toamna anului următor. Elizabeth îşi numi de pe acum proprietatea Chalet Soleil.

Intre timp el şi Jane se lămuriseră că îşi doreau amîndoi să plece din Hampstead şi să-şi găsească un loc undeva la ţară, nu prea departe de Londra, unde să poată reproduce genul de viaţă de care se bucuraseră la Spade House, poate chiar la o scară ceva mai mare. Vizitîndu-1 pe prietenul său

Ralph Blumen-feld, editorul ziarului Daily Express, care avea o casă la Great Easton, lîngă Dunmow, în Essex, el se îndrăgosti pur şi simplu de zonă - un peisaj de ţară frumos şi neprihănit, la vreo şaizeci de kilometri de Londra. Pământul de-acolo era deţinut în cea mai mare parte de lady Frances Warwick, ocupanta grandiosului conac Easton Lodge, cu care făcuse cunoştinţă prin intermediul lui Blumenfeld şi care acceptă să-i închirieze pe termen scurt vechea casă parohială din Little Easton. Tranzacţia îi încîntă deopotrivă pe proprietăreasă şi pe chiriaş. Lady Warwick, despre care se povestea că fusese amanta răposatului rege Eduard al VH-lea pe vremea cînd încă mai era prinţ de Wales, era o aristocrată de un soi cu totul neobişnuit, care se convertise la socialism după căsătorie, dar continua să trăiască în stil patrician şi era protectoarea unui larg cerc de scriitori şi politicieni progresişti, la care el era mai mult decît bine-venit să adere. Cît despre frumosul prezbiteriu în stil georgian, chiar dacă avea nevoie de unele lucrări de modernizare şi recondiţio-nare, lui îi păru din prima clipă locul ideal de locuit. Camere spaţioase de primire se deschideau dincolo de antreul pătrat, cu dale de piatră şi lambriuri de lemn, din care pe o scară largă se ajungea la numeroasele dormitoare de la etaje. Ferestrele dădeau spre peluzele casei şi spre lanurile de porumb întinse pînă la marginea satului, iar lîngă casă exista un şopron de mari dimensiuni, în care el se şi văzu organizînd jocuri şi reprezentaţii dramatice. Şi, lucru esenţial, acest loc idilic avea o excelentă conexiune feroviară cu Londra prin Bishop’s Stort-ford, trenurile oprind la cerere în halta particulară de la Easton Estate, aflată la doar un kilometru şi jumătate distanţă.

Semnă contractul de închiriere în august 1911 şi iniţial folosiră casa drept refugiu de weekend, dar le plăcu atît de

mult, lui şi lui Jane, încît din primăvara ce urmă o rebotezară „Easton Glebe“ ca să mai atenueze conotaţiile ecleziastice şi o transformară în reşedinţa lor permanentă, păstrînd temporar locuinţa din Church Row ca să aibă unde trage în Londra, dar cu intenţia de-a o vinde şi de a încheia un contract pe termen lung pentru casa din Easton. Băieţii zburdau în legea lor pe vastele spaţii deschise ce înconjurau casa, avînd toată libertatea să le exploreze. Se nivelă un teren de tenis pe o bucată de peluză, iar şopronul fu curăţat şi mobilat pentru jocuri de interior şi reprezentaţii teatrale în zilele ploioase. în cele mai multe weekenduri aveau cîte un grup de prieteni invitaţi să înnopteze acolo, încîntaţi de acel loc şi invidioşi pe ocupanţii săi. El avea un birou spaţios la parter, însă intenţiona să-şi amenajeze şi un apartament izolat la unul dintre etaje, în care să poată dormi ori scrie la orice oră din zi sau din noapte, după cum avea chef. Jane, descurcăreaţă ca întotdeauna, îşi asumă sarcina punerii în practică a planurilor lui şi în acelaşi timp se apucă să repună în ordine grădina neglijată.

între timp, el o însoţi pe micuţa E în Elveţia ca să vadă progresele făcute la Chalet Soleil, care asemenea tuturor clădirilor aflate în construcţie din istoria întregii lumi era în întîr-ziere şi n-avea să fie gata pînă la toamnă, ci pînă la Crăciun, după noile promisiuni. Se cazară la o cabană din împrejurimi, deţinută de cîntăreaţa Jenny Lind, şi îşi umplură zilele cu drumeţii pe coline şi prin pădurile de pini, ducînd cu ei în rucsacuri doar provizii pentru un picnic simplu; după ce luau masa făceau dragoste pe saltele din ace de pin acoperite cu hainele lor. Micuţei E îi plăcea sexul în aer liber la fel de mult ca şi lui şi savura senzaţia razelor de soarei şi a brizei pe pielea ei goală. Ştiau prin ce părţi lucrează ţăranii localnici şi puţini erau turiştii care se aventurau pe-acolo la începutul verii, aşa că riscul de-a fi surprinşi in flagrante era mic. în anul acela o însoţi în

excursii la Amsterdam, Paris şi Locarno, unde se cazau la hoteluri de lux, în care făceau giumbuşlucuri pe saltele cu arcuri şi printre perne umplute cu puf de gîscă, dar nici una dintre partidele lor de amor nu-1 mulţumi în aceeaşi măsură ca rusticele copulaţii de pe colinele din Valais, a căror naturaleţe sporise după asigurarea ei că nu nu mai erau necesare metodele contraceptive. Era un moment numai bun, deşi prematur, să ajungă în acea perioadă a vieţii sale de femeie.

în septembrie ieşi de sub tipar romanul Căsnicie, care avu parte de o primire explozivă, întrecînd aşteptările sale de a-şi recăpăta prin intermediul lui respectabilitatea în ochii măreţului public britanic. O carte care ne tulbură prin înfăţişarea vieţii de azi, prin chestionarea prezentului. Indiferent ce-ar putea oferi sezonul editorial de toamnă, e puţin probabil să fie mai arzător, mai semnificativ decît Căsnicie, declara Daily Chronicle. Cît de strălucită, stimulatoare, ba chiar entuzias-mantă este cartea aceasta... Atenta examinare, iscusinţa, exuberanţa aproape depravată, curiozitatea religioasă din această carte, toate sînt minunate, scria Daily News. Străfulgerări de perspicacitate îi însufleţesc fiecare pagină... Captivează cititorul de la început pînă la sfirşit, se entuziasma The Sphere. De pe vremea Războiului lumilor nu mai avusese parte de un asemenea regal de recenzii laudative. Pînă şi vechii săi amici jurnalişti care-i osîndiseră în zilele cometei şi Ann Veronica erau fermecaţi şi torceau exprimîndu-şi aprecierea: Domnul Wells şi-a investit toată iscusinţa în această poveste de mari dimensiuni a logodnei şi a căsătoriei dintre doi tineri atrăgători şi, am putea adăuga, perfect morali, scria Spectator, în vreme ce T.P.’s Weekly o descria drept o carte palpitantă şi înălţătoare - şi una care poate fi aşezată în biblioteca unei familii puritane. El rise, necrezîndu-şi ochilor, în timp ce răsfoia articolele decupate pe care i le trimisese Macmillan împreună cu un bilet de felicitare; nici autorul însuşi nu considera că era o carte chiar atît de bună. Dar laudele exorbitante compensau o parte din criticile nedrepte pe care le primise în trecut, aşadar n-avea de gînd să se plîngă de ele.

Exista o singură recenzie radical diferită, deşi într-o publicaţie cu tiraj restrîns. O scriitoare pe nume Rebecca West semna o critică nimicitoare la adresa romanului Căsnicie în The Free-woman, o revistuţă energică mai tînără de un an, care năzuia să extindă agenda feministă dincolo de ţelul unic al dreptului la vot pentru a include sexualitatea şi cultura, ba chiar îndrăznea să critice anumite aspecte ale campaniilor desfăşurate de sufragete. Articolele pline de duh ale pînă atunci necunoscutei Rebecca West îi atrăseseră deja atenţia, începînd cu atacul curajos asupra doamnei Humphry Ward, care personifica noţiunea britanică de romancier „serios", pe de o parte datorită genealogiei sale viguroase (era strănepoata lui Arnold of Rugby şi nepoata lui Matthew Arnold), dar mai ales pentru că romanele

ei tratau declinul credinţei creştine şi aveau personaje care dezbăteau cu francheţe felul cum putea fi modernizată teologia creştină conservîndu-i-se în acelaşi timp morala. Ideea de Cristos este singura moştenire pe care cei bogaţi nu le-au furat-o celor săraci, afirma Rebecca West în „Evanghelia după doamna Humphry Ward". Reprezintă acum un mare interes naţional (nu o credinţă), şi în consecinţă este tratată cu respect şi la fel de protejată de „modernizare"precum tragedia Hamlet. Şi cu toate că doamna Ward şi-a „concentrat intelectul versat“ (pentru a-i cita editorul) asupra universului în ultimii aproape şaizeci de ani, tot nu i-a prins sensul. Pe englezul care merge la biserică ea îl priveşte cu acelaşi ochi atent la posibile îmbunătăţiri ca atunci cînd îl vede prezentându-se la comisia pentru igienă a consiliului

orăşenesc. El recunoştea cu uşurinţă o scriere polemică de calitate şi chicoti apreciativ. Doamna Humphry Ward era obişnuită să pareze argumentele creştinilor ortodocşi pe de o parte şi pe ale militanţilor ateişti pe de altă parte, dar era uşor de imaginat deruta ei în faţa atacului din această direcţie neaşteptată şi-a faptului de-a fi portretizată ca un jefuitor ideologic al poporului. Totuşi nu-1 încîntă să se afle el însuşi în vizorul zeflemelei tăioase a domnişoarei West. Recenzia ei începea astfel:

Manierismele domnului Wells sînt mai enervante ca oricînd în Căsnicie. Se observă imediat că Marjorie vorbeşte în plină criză a virtuţii căsătorite cînd spune, la intervale regulate, „Ah, dragul meu!... Ah, dragul meu!" sau, în momentele de extaz, „Ah, dragul meu! Ah, dragul meu !". Fiindcă eroinele domnului Wells care se arată iubitoare cînd sînt presate de probleme legale spun „Bărbate !“ sau „Maestre !“. Evident, el este fata bătrînă din tagma romancierilor: pînă şi obsesia sexuală care se coagula în Ann Veronica şi în Noul Machiavelli ca un sos alb rece era doar o idee fixă de fată bătrînă, reacţia împotriva cărnii a unei minţii prea îndelung absorbite de aeronave şi forme coloi-dale.

Citind-o, se simţi cam cum îşi imaginase că s-o fi simţit doamna Humphry Ward, fiindcă nu era obişnuit să fie comparat cu o fată bătrînă. Era o recenzie foarte lungă şi totodată o foarte amănunţită distrugere a romanului său. Primul lui păcat rezidă în pretenţia că Marjorie, acea făptură bălaie şi trupeşă care la patruzeci de ani ar arăta mai degrabă ca o vacă-şi asemănarea ar avea o semnificaţie spirituală - este femeia normală; iar al doilea rezidă în remediul prescris de el: „Să presupunem că o comunitate îşi întreţine toate femeile, să presupunem că ele ar fi învestite cu toate proprietăţile reprezentate de locuinţe, utilităţi şi copii... Atunci fiecare femeie ar fi o prinţesă pentru bărbatul pe care îl iubeşte". Poftim obrăznicie! îţi stă mintea-n loc cînd te gîndeşti la taxarea comunităţii pentru a-i permite lui Marjorie să-şi perpetueze soiul cu aspect de vacă. Adevăratul răspuns, afirma Rebecca West, era ca femeile să fie lăsate să-şi cîştige singure existenţa.

Poate l-ar fi iritat o astfel de recenzie, scrisă de un critic aproape necunoscut, într-o gazetă pe care o privea ca fiind de aceeaşi parte a baricadei ca şi el, dacă n-ar fi avut tot restul presei în sprijinul lui în privinţa romanului Căsnicie. în situaţia asta, îşi permitea să fie mărinimos şi să recunoască în faţa lui Jane, care citise prima recenzia şi i-o pasase şi lui cu sfatul „Trage adînc aer în piept înainte să citeşti asta, H.G.“, că femeia identificase nişte puncte vulnerabile în romanul lui şi cu siguranţă se pricepea să scrie. Această Rebecca West părea să aibă o minte interesantă şi multă încredere în sine - n-ar fi amuzant s-o invite într-o bună zi să ia masa cu ei la Easton Glebe, s-o vadă atunci dacă avea tupeul să intre în vizuina leului şi să se apere ?

— Mi se pare că tu eşti cel care va trebui să se apere, zise Jane pe un ton sec. Dar invit-o dacă vrei.

Aşa că el se apucă să-i scrie Rebeccăi West pe adresa revistei The Freewoman, spunînd că-i citise cu mare interes recenzia şi invitînd-o la masă ca să discute mai în amănunt problemele ridicate de ea, adăugind în scrisoare informaţii despre cele mai convenabile trenuri din Liverpool Street şi despre cum să solicite oprirea la staţia particulară de la Easton. Ea acceptă imediat, alegînd cea mai apropiată dintre datele propuse de el, 27 septembrie. Ajunse la ora unu

după-amiaza şi conversară aproape fără oprire pînă la şase şi jumătate, oră la care era deja prea tîrziu ca să se mai poată întoarce la Londra, aşa că îşi văzură mai departe de vorbit şi ea rămase să-şi petreacă noaptea acolo.

— Şi astfel a început...

— Astfel a început.

— Din nou! O altă tînără virgină, avînd jumătate din vîrsta ta, sclipitoare, impresionabilă, rebelă, dornică să experimenteze - exact ca Amber. Ai invitat-o în viaţa ta şi, bineînţeles, s-a îndrăgostit de tine, de marele scriitor, după cum probabil ştiai...

— Nu ştiam. Din recenzia aia am crezut că mă privea ca pe un moş demodat.

— Dar te sîcîia lucrul ăsta, nu-i aşa? Acel „sos alb rece" şi împunsăturile la adresa convertirii eroinei tale la doctrina susţinerii financiare a mamelor te rodeau şi voiai s-o înveţi tu pe scîrba asta tînără şi impertinentă...

— Nu ştiam că e tînără.

— Puteai ghici că o colaboratoare a revistei The Free-woman de care nu mai auzise nimeni pînă atunci era tînără. Şi ţi-ai spus în sinea ta că o vei invita în locuinţa ta elegantă de la ţară, o vei pofti să şadă în biroul tău, înconjurată de toate ediţiile cărţilor tale şi de alte embleme ale faimei tale, şi vei năpusti asupra ei întreaga putere a personalităţii tale, acea combinaţie de inteligenţă sclipitoare şi farmec seducător în faţa căreia ştiai din experienţă că femeile nu rezistă de obicei. Faptul că şi ea s-a dovedit a fi extrem de atrăgătoare a făcut ca totul să se petreacă încă şi mai uşor.

— N-am avut nici o intenţie s-o fac să se îndrăgostească de mine şi am rezistat avansurilor ei multă vreme.

— Dar ai cedat în cele din urmă.

— In cele din urmă m-am îndrăgostit de ea.

— Şi ai lăsat-o însărcinată, şi te-ai scufundat iar în toate complicaţiile şi încurcăturile şi responsabilităţile consumatoare de timp prin care ai trecut înainte cu Amber.

— Doar că de data asta a durat mai mult. Incomparabil mai mult.

— N-o să te înveţi minte niciodată?

— Cînd e vorba de femei, se pare că nu.

Rebecca West cu ocazia primei lor întîlniri fu că acela nu era numele ei real. Se născuse sub numele de Cicily Fairfield, cea mai mică dintre cele trei fiice ale unei scoţiene şi ale unui anglo-irlandez care dispăruse în mod misterios cînd ea împlinise treisprezece ani, nemaiauzindu-se

nimic de el pînă ce murise sărac lipit, cinci ani mai tîrziu. Spre cinstea ei, doamna Fairfield, deşi dispunea de resurse modeste, le asigurase celor trei fiice o educaţie excelentă. Surorile mai mari ale lui Cicily merseseră la universitate şi una dintre ele se lansase deja într-o promiţătoare carieră în medicină, însă ea optase pentru pregătirea ca actriţă — o greşeală, afirma acum, fiindcă descoperise că n-ar fi putut niciodată să exceleze în acel domeniu şi renunţase înainte de-a termina cursul. Totuşi, lui i se părea că pregătirea aceea îi insuflase încrederea de a-şi exprima fără inhibiţii personalitatea vivace. Cu siguranţă că n-o împiedicase să citească enorm şi, în plus, părea să aibă, ca şi el, darul preţios de a-şi aminti tot ce citea. Luînd în considerare gama largă de referinţe literare şi culturale pe care le expunea în conversaţie, era uimitor că nu împlinise nici douăzeci de ani. Era, considera el, o tînără excepţională.

U

nul dintre multele lucruri incitante pe care le descoperi la

Dat fiind felul în care fuseseră tratate de domnul Fairfield, nu era de mirare că soţia şi fiicele acestuia simpatizau cu mişcarea feministă, dar în această privinţă Rebecca era de departe cea mai radicală şi mai dedicată din toată familia. Ii povesti că într-o vreme activase intens ca sufragetă, participînd la defilări şi demonstraţii şi avînd parte de un tratament dur din partea poliţiştilor, apoi se alăturase tineretului fabian, după despărţirea lui de Societate. Dar fusese nemulţumită de perspectivele înguste ale ambelor grupări şi ulterior descoperise cercul din jurul publicaţiei The Freewoman, care simpatiza în mai mare măsură cu feminismul ei heterodox. In familia ei însă, gazeta aceasta era privită ca avînd tendinţe periculos de

imorale, iar doamna Fairfield îi interzise de-a dreptul s-o mai citească, astfel încît, cînd începu să colaboreze cu cei de-acolo, se gîndi că era mai prudent să folosească un pseudonim, ale-gînd numele eroinei radicale din tragedia Rosmersholm de Ibsen, unul dintre ultimele roluri pe care le jucase la Academia de Artă Dramatică, iar după o vreme îl adoptă de-a binelea şi începu să-l folosească peste tot.

— Oricum nu mi-a plăcut niciodată numele meu adevărat, zise ea în timp ce amesteca laptele şi zahărul în a doua ceaşcă de cafea.

Luase masa împreună cu el, cu Jane şi cu Fräulein Meyer, conversînd cu abilitate despre supa de măcriş şi somonul fiert, după care el îi sugerase să-l însoţească în biroul său cu tot cu cafele.

— Nu, nici nu te văd în postura de Cicily, spuse el, şi nici de Fairfield, la drept vorbind.

Rebecca era destul de mică de statură, dar avea o constituţie puternică şi un bogat păr castaniu închis, asortat cu ochii şi pus în valoare de pielea albă. De la fruntea lată pînă la bărbia hotărîtă, trăsăturile îi erau puternice şi avea un fel de a-şi ţine buzele vag despărţite în timp ce-1 asculta, de parcă voia să inspire cît mai adînc oxigenul ideilor lui.

— Cicily Fairfield e un nume pe care l-aş fi putut inventa într-un roman pentru o blondă cu ochi albaştri şi ten de porţelan tipic britanic, zise el.

— Da, îl aprobă ea zîmbind, i s-ar fi potrivit destul de bine lui Marjorie, dacă n-ar fi fost roşcată. Apropo, vreau să-mi cer iertare pentru tonul tăios al recenziei mele. Am recitit-o în tren azi-dimineaţă, ştiind că vă voi întîlni curînd, şi brusc mi s-a părut impardonabil de obraznică. Am roşit atît de tare, încît am impresia că domnul care ocupa locul de vizavi a crezut că citesc ceva foarte nepotrivit.

— A, nu-ţi face griji pentru asta, spuse el fluturînd din mînă într-un gest vag de absolvire a păcatului. E stimulator să ţi se conteste ideile cu atîta vigoare.

Dezbătură o vreme dacă femeile puteau obţine vreodată din muncă aceeaşi satisfacţie pe care o obţineau bărbaţii.

— Nu-i vorba că le-aş considera inferioare... absolut deloc, zise el. Dar un bărbat poate uita de orice altceva ca să se concentreze asupra lucrului, folosind sexul doar pentru relaxare şi revigorare. Pe cînd pentru femei sexul are o importanţă crucială, fiindcă este legat de reproducere. E un imperativ biologic: să-ţi găseşti o pereche şi să te reproduci, ca femeie nu poţi să te sustragi de la asta. De aceea cred în susţinerea financiară a maternităţii.

— Parc-aţi fi un personaj al lui Shaw, domnule Wells, spuse ea.

— Ei, are şi Shaw unele idei bune, amestecate cu cele prosteşti. L-ai întîlnit vreodată?

— O dată, la şcoala de vară fabiană. Se fîţîia printre noi ca un Mefisto pus pe flirt.

— Frumos! chicoti el. Dar ia uite aici, la finalul recenziei tale spui...

Luă revista de pe birou şi citi cu voce tare un pasaj din final pe care îl însemnase:

— Să presupunem că ar trebui să muncească. E vorba despre Marjorie. Cit timp ar rezista ? Soiul de Marjorie mai slab de înger ar fi absorbit în viitoarea prostituţiei şi-a morţii, iar soiul mai puternic şi-ar cultiva calităţi precum decenţa, curajul şi ferocitatea. Ar merita încercat. Asta-i o mostră brutală de dar-winism social - îţi condamni jumătate dintre surori la dizgraţie şi moarte aruncîndu-le pe piaţa slujbelor, unde supravieţuieşte doar cel mai adaptat. Ca bărbat, aş fi izgonit din oraş dacă aş îndrăzni să sugerez aşa ceva.

— Nu-i nevoie să fie atît de brutal, spuse ea. Dacă femeilor le-ar fi permis să concureze cu bărbaţii la locul de muncă de pe poziţii egale, iar bărbaţii şi-ar asuma la rândul lor o parte din munca în gospodărie şi din îngrijirea copiilor, toate acele Marjorie ar fi împlinite.

El rise.

— Şi mai credeam că eu sînt utopist! Dar tu pe ce fel de muncă ai pus ochii? Pe scris, presupun... dar ce fel de scris? Critică ? Ficţiune ?

— Toate felurile, zise ea. Chiar unele care n-au fost încă descoperite.

El rise iar. îi plăceau încrederea în sine şi ambiţia ei.

Discutară despre literatura modernă, începînd cu Henry James, despre care ea avea păreri foarte clare, adorîndu-i unele opere, în special poveştile despre scriitori, dar condamnîndu-i altele, printre care mult admiratul roman Portretul unei doamne, pe temeiul că motivaţia eroinei pentru căsătoria cu odiosul Gilbert Osmond - că el avea să dea o folosinţă mai bună averii ei decît era ea în stare - era întru totul neconvingătoare.

— Ai crede că îi trece prin minte din cînd în cînd că un om ca ăsta ar fi ca un peşte mort în pat, dar ea nu pare să se gîndească niciodată la el ca la un amant. Nu simte nici o dorinţă pentru el... cum ar putea o femeie să se mărite în lipsa dorinţei?

— Mă tem că multe fac asta, spuse el. Prima mea soţie, de pildă.

— Chiar aşa ?

Pe faţa ei apăru o expresie de maxim interes şi de speranţă că va avea parte şi de alte revelaţii. El îşi adresă în sinea lui un avertisment împotriva confidenţelor intime în faţa unei persoane pe care o cunoştea doar de cîteva ore, pe deasupra şi jurnalistă, şi manevră iute conversaţia înapoi spre literatură.

— întotdeauna e dificil să scrii cu onestitate în romane despre dorinţa sexuală. Eu, unul, nu mă pricep foarte bine la asta, recunosc, dar în definitiv romancierii britanici n-au fost niciodată buni la aşa ceva, cel puţin de la Fielding încoace. După el, falsa pudoare şi ipocrizia au început să domine societatea noastră. Trebuie să recurgi la francezi dacă vrei descrieri veridice ale sexului în textele de ficţiune.

— Aţi citit ceva de D.H. Lawrence ? întrebă ea.

— Am citit ce-a publicat în The English Review. De fapt, am fost printre primii din Londra care au auzit de el. Cinam odată cu Ford Madox Hueffer la restaurantul Pall Mali, împreună cu Chesterton şi Belloc, iar Fordie ne-a spus că tocmai primise nişte poeme scrise de cineva pe nume D.H. Lawrence, care după părerea lui erau creaţia unui geniu. îmi aduc aminte că m-am întors către mesele din jur, ca de obicei pline de scriitori, şi am strigat: „Ura, Fordie a mai descoperit un geniu literar! îl cheamă D.H. Lawrence!“. La momentul ăla aveam deja cu toţii destul alcool la bord.

— Păi, eu chiar îl consider un geniu, spuse Rebecca, fără ca această cascadă de nume s-o impresioneze sau măcar să-i dis-tragă atenţia. Romanul lui cel mai recent, Intrusul, are cîteva pasaje declamatorii extraordinare despre amorul fizic.

— Aha, aici mi-ai luat-o înainte. Nu l-am citit, zise el.

Şi se întrebă cît de multe ştia ea despre amorul fizic din experienţa personală. Bănuia că nu foarte multe, de vreme ce locuia în casa familiei, cu mama şi surorile ei; familiaritatea lipsită de orice stînjeneală cu care vorbea despre asemenea lucruri provenea în cea mai mare parte din lecturile ei.

îl surprinse s-o vadă pe Jane apărînd în pragul uşii biroului ca să-i întrebe dacă nu voiau ceai.

— E deja ora ceaiului, dragă ? Putem să-l bem aici ? întrebă el.

— Da, sigur că da, spuse ea. Dar nu uita că domnişoara West trebuie să prindă trenul.

— N-am să uit... însă, oricum, dacă-1 pierde poate să rămînă aici peste noapte... N-ai vreo obligaţie de onorat la Londra ca să scoatem din discuţie rămasul aici, nu? zise el întorcîndu-se către Rebecca, iar ea zîmbi şi scutură din cap.

— Dar n-aş putea să abuzez, spuse ea neconvingător.

Veni ceaiul, însoţit de fursecuri şi brioşe, şi discutară despre

erorile fabienilor, despre eşecul Partidului Liberal de a-şi exploata victoria răsunătoare din 1906 ca să obţină dreptate socială şi despre cursa înarmării la care participa Germania. Ea îl întrebă dacă era de părere că se aflau în prag de război, iar el răspunse că asta n-avea să se întîmple în viitorul apropiat, însă dacă marile puteri nu-şi băgau minţile-n cap şi nu făceau progrese pe calea către o guvernare mondială, prevedea că va izbucni un război major în douăzeci sau treizeci de ani. Exista pericolul ca însăşi cursa înarmării să provoace un război prin crearea unui climat de beligeranţă, cu contribuţia aţîţă-toare a presei, iar în tot acest timp guvernul britanic gestiona toată afacerea cu prostia-i caracteristică. Era bine pregătit în legătură cu subiectul acesta, fiindcă tocmai terminase de asamblat trei articole pe care le scrisese în cursul anului pentru Daily Mail într-un pamflet intitulat Războiul şi bunul-simţ, ce urma să fie publicat în curînd. îşi expuse teoria că întotdeauna amiralii şi generalii se aruncau în cel mai nou război cu metodele din cel anterior, pînă ce eşecul îi forţa să-şi revizuiască tacticile şi armamentul.

— Următorul război va fi cîştigat în final de submarine şi aeronave, aşa că pe dezvoltarea lor ar trebui să ne cheltuim banii, nu să risipim resursele construind cuirasate care n-au altă menire decît să spulbere de pe suprafaţa apei navele germane de război, sau s-o-ncaseze ele. Şi în loc să încorporăm o armată uriaşă, de aceeaşi mărime cu a Germaniei, cum cer unii insistent, mai bine am forma nişte mici corpuri de elită din ofiţeri cu pregătire ştiinţifică şi soldaţi înarmaţi cu cele mai noi arme.

— Dar toată vorbăria asta despre război şi arme mă îngrozeşte, spuse ea. De parcă războiul ar fi inevitabil şi singura întrebare ar fi cum să ucizi cît mai mulţi inamici fără să mori tu însuţi.

— Păi, bineînţeles că ăsta trebuie să fie ţelul tuturor ostilităţilor armate. Am inventat pentru băieţii mei un joc cu soldaţi de jucărie care se bazează exact pe principiul ăsta. Dacă liderii marilor puteri s-ar juca şi ei ca noi cu soldaţi de jucărie în loc de soldaţi adevăraţi, lumea ar fi un loc mult mai sigur.

— Nu sînt mari speranţe în privinţa asta, zise ea cu un zîmbet.

— Aşa-i. Iar ştiinţa se dezvoltă într-un asemenea ritm, încît posibilităţile pe care le deschide în domeniul armamentului sînt înspăimîntătoare. Să zicem că reuşim să obţinem energia conţinută

în nucleul atomului. Există elemente radioactive, precum radiul sau uraniul, care produc o cantitate enormă de energie cînd se dezintegrează, dar la o rată infimă, de-a lungul a milioane de ani. Dacă am putea găsi o cale să accelerăm procesul acesta, am dezlănţui o energie formidabilă dintr-un singur atom. Ar putea fi folosită în scopuri pacifiste şi ar transforma lumea... mult mai profund decît aburul şi electricitatea la vremea lor. Sau ar putea fi folosită la fabricarea de bombe atomice.

— Bombe atomice ? repetă ea nedumerită. Cum ar arăta ?

— Nişte bombe mici care ar putea fi aruncate din cockpitul unei aeronave şi ar devasta un oraş întreg. De aceea cred în necesitatea unui guvern mondial. Dar mă tem că doar catastrofa unui război global va face omenirea să vadă un adevăr atît de evident.

în acel moment Jane reapăru în prag, spunînd că după cum presupunea ea domnişoara West avea să rămînă peste noapte, aşadar n-ar vrea să i se arate unde va dormi ?

Discuţia lor - în principal discursul lui - continuă la cină, apoi în trenul către Londra, a doua zi dimineaţă. De vreme ce avea şi el treburi în oraş, călătoriră împreună, iar el insistă să plătească diferenţa dintre biletul ei de clasa a treia şi biletul lui de clasa întîi. Pînă la capătul călătoriei ajunseră să-şi spună „Rebecca" şi „H.G.“. La staţia Liverpool Street îşi strînseră mîinile şi ea îi mulţumi cu vădită sinceritate pentru invitaţia la Easton şi pentru conversaţiile cele mai stimulatoare intelectual pe care le avusese în viaţa ei.

— Deci ai mai făcut o cucerire, H.G., remarcă Jane a doua zi, cînd îi repetă cuvintele de despărţire rostite de Rebecca.

— Mă rog, cred c-am convins-o că mai sînt şi alte lucruri de aflat despre mine decît ce ştia ea. Oricum, mai multe decît a văzut citind Căsnicie.

De fapt, se părea că, în urma întîlnirii lor, ea vedea deja mai multe chiar în Căsnicie, pentru că după cîteva săptămîni îi trimise şpaltul de la o nouă recenzie a romanului, scrisă pentru revista Everyman, mai scurtă, însă considerabil mai favorabilă decît prima. El îi scrise ca să-i mulţumească şi pomeni în treacăt faptul că satisfacţia pe care i-o oferise scrisoarea ei fusese puţin ştirbită de o scrisoare despre roman primită de la Henry James - şi îi cita, pentru amuzament, cîteva fraze tipice: Te-am citit, aşa cum te citesc întotdeauna, aşa cum nu mai citesc pe nimeni altcineva, abdicînd pe de-a-ntregul de la toate „principiile criticii“, de la canoanele stilistice, de la preconcepţiile despre talentul literar, de la referinţele la ideea de metodă sau la sacrele legi ale compoziţiei, printre care rătăcesc, printre care păşesc şovăitor cînd e vorba de paginile celor atinşi oarecum de îngăduinţa teoriei îndrăgite, şi totuşi debile, a tuturor acestora, dar de care mă lepăd pe măsură ce mă las cuprins de vraja ta, cu cea mai cinică inconsecvenţă. Scrisoarea continua pe vreo două pagini, repetînd în fraze lungi şi întortocheate mesajul că Henry James era capabil să-l citească numai dacă îşi suspenda toate capacităţile critice. El se smeri din nou în scrisoarea de răspuns şi îi mulţumi lui James pentru contopirea unei blîndeţi atît de încurajatoare cu cele mai pătrunzătoare şi mai drept călăuzitoare dojeni şi critici. Sînt şi eu, asemenea atîtor biete doamne, sortit să-mi meargă rău pînă când ajung să-mi meargă bine; următoarea carte este „scandalos“ de proastă stilistic, o adevărată varză, şi sînt conştient de asta.

Prin urmare, voi căuta cu toată onestitatea să-mi conving peniţa că trebuie să ducă o viaţă decentă, îmi voi aduna toate puterile şi mă voi gîndi la Stil.

Această „următoare carte", cu care era ocupat în prezent, se numea Prietenii pătimaşi şi semăna ca o soră bună cu cele imediat anterioare ei. Ştia că James avea s-o deteste, măcar pentru faptul că era scrisă în afurisitul de stil autobiografic, o lungă scrisoare-confesiune aşternută pe hîrtie de erou pentru fiul său, ca să fie citită postum. Stephen Stratton se număra şi el printre eroii lui filfizoni care încercau să-şi împace idealismul cu sexualitatea într-o lume unde un asemenea compromis era dificil sau chiar imposibil de obţinut. Dar era oare lumea de vină, sau un defect înnăscut al firii umane - invidia, atît în viaţa personală, cît şi în cea politică, de grup? Aceasta este realitatea legilor şi a guvernării; aceasta este realitatea tradiţiilor şi a instituţiilor: o convenţie între invidii, scria Stephen. întrebarea cea mai profundă în faţa căreia se află omenirea este în ce măsură această lăcomie invidioasă poate fi supusă unei patimi mai mărinimoase. Şi într-adevăr aceasta era tema cărţii. Exista ceva adulterin poveste, dar spera să nu-şi înstrăineze astfel cititorii pe care îi cîştigase de partea lui cu Căsnicie. Eroina, lady Mary, incapabilă să răspundă dorinţei lui Stephen fără a-i distruge cariera cu un divorţ scandalos de răzbunătorul ei soţ, urma să se sinucidă la final ca să-l uşureze pe erou de povara unei alegeri de neîndurat. Deşi romanele lui Henry James se terminau adesea cu un gest de renunţare din partea eroului sau eroinei, nu se aştepta ca acesta să-i aprobe un sfîrşit în asemenea hal de melodramatic şi era convins că la fel avea să se întîmple cu Rebecca West. Dar... tant pis[7]. Trebuia să scrie ce-avea de scris, să scape de obsesie şi să treacă la următoarea carte. Munca, un şuvoi de scris continuu, cu pauze ocazionale pentru relaxare sub formă de sex sau jocuri, era esenţială pentru el dacă nu voia să se lase copleşit de o disperare nihilistă. După cum se exprima Stratton, cel mai recent purtător de cuvînt al său: Bravez în cea mai mare parte a timpului, cred, însă disperarea îmi e mereu alături, la fel de aproape pe cît poate fi rechinul de cel adormit pe vas... un sentiment al vieţii ca o viitură fără sfirşit, plină de cruzime, densă în zădărnicia ei, întunecată în lipsa ei de ţel. Doar prin exersarea neîncetată a minţii şi a trupului putea ţine în frîu acea viitură întunecată, şi de aceea avea mereu cîte o carte în plin proces de creaţie şi o alta în fază de proiect.

Deja clocea ideea despre care îi pomenise Rebeccăi West, aceea a unui război global purtat cu bombe atomice, ca fundaţie pentru un „romanţ ştiinţific". Urma să aibă un prolog care să descrie evoluţia civilizaţiei umane din perspectiva descoperirii tot mai accelerate a noi forme de energie - focul, vîntul, aburul, electricitatea, iar în cele din urmă puterea atomului, care la început avea să transforme viaţa’omenească şi apoi să ameninţe cu distrugerea ei prin intermediul armelor atomice. în 1958 avea să izbucnească un război, Anglia, Franţa şi Rusia împotriva Germaniei şi-a Imperiului Austro-Ungar. Urma să fie atrasă şi America. Bombardamente aeriene aveau să devasteze capitale şi perforau sistemul de diguri al Olandei, înecînd armatele terestre neputincioase. Apoi avea să se încheie un armistiţiu şi să apară un guvern mondial. Povestea putea fi spusă integral în retrospectivă, sub forma unei cărţi autobiografice scrise în — să zicem, 1970 — de un bărbat care trecuse prin aceste evenimente.

Domnişoara West îi scrise cu promptitudine ca să-i comunice cît de mult savurase citatul din scrisoarea lui Henry James. Am rîs în hohote la îndelungata amînare a lui „acestora“ din final, care te păcăleşte să crezi că şi-a pierdut controlul sintaxei - dar, desigur, asta nu se întîmplă niciodată, spunea ea, iar el trebui să recitească acea scrisoare ca să-şi amintească la ce se referea

ea, moment în care îl pufni şi pe el rîsul. Rebecca îl invita de asemenea să ia ceaiul împreună cu ea, mama şi surorile ei, la locuinţa lor din Hampstead Garden Suburb, întorcîn-du-i cu modestie ospitalitatea. I se păruse o mîrlănie să refuze, aşa că se duse, şi chiar se simţi bine. Doamna Fairfield şi cele două fete mai mari, Lettie şi Winnie, erau femei inteligente şi cultivate, dar copleşite de faima lui şi uluite că micuţa Cicily (cum continuau să-i spună, deşi toată lumea cunoştea acum secretul pseudonimului ei) atrăsese atenţia lui binevoitoare. Mulţumesc din suflet că ai venit, îi scrise ea după acea vizită. Mama şi surorile mele spun că ai fost genial şi fermecător -ceea ce este adevărat — şi am crescut enorm în ochii lor fiindcă te-am ademenit în modesta noastră locuinţă. Interesul pe care mi l-ai arătat le-a făcut să creadă că s-ar putea să am capacitatea de-a reuşi ca scriitoare, iar mie mi-a întărit enorm încrederea în mine.

Pe la începutul noului an, ea îi scrise din nou, o scrisoare lungă în care spunea că în ultimele trei luni nu reuşise să-şi scoată din minte vizita la Easton şi multele ore pe care şi le petrecuse el, atît de generos, discutînd cu ea. Toate conversaţiile ulterioare pe care le avusese cu alţi oameni îi păruseră seci şi banale, iar din ziua aceea îşi hrănise neîncetat mintea cu strălucitele idei şi aluzii pe care le aruncase el cu nonşalanţă în discuţiile lor din acea zi. Nu suporta gîndul că experienţa aceasta n-avea să se mai repete niciodată şi îi scria acum, lăsînd orice jenă la o parte, ca să-l întrebe dacă nu se puteau întîlni din nou, doar ca să mai converseze aşa cum o făcuseră la Easton, înainte ca el să uite cu totul de existenţa ei. Simţea că se afla în pragul unei aventuri măreţe — cariera literară, dar că avea nevoie de îndrumare şi încurajare, pe care n-avea nici o îndoială că el i le putea oferi.

El citi scrisoarea în diagonală, apoi o parcurse din nou mai încet. Era perfect conştient, şi ştiuse acest lucru încă dinainte ca Jane să-l exprime în cuvinte, că o cucerise pe tînăra aceasta la Easton. O sedusese intelectual şi acum era simplu ca bună ziua s-o seducă şi fizic — poate chiar asta era invitaţia strecurată de ea printre rînduri. Fără îndoială că era o femeie atrăgătoare, în floarea tinereţii preţioase şi fragile, purtînd promisiunea unui temperament pasional în străfundurile ochilor căprui închis. Altă dată ar fi fost tentat să profite de ocazie, dar nu voia să tulbure stabilitatea la care ajunsese recent în această latură a vieţii sale. Avea o amantă de vîrsta lui, sofisticată, discretă, independentă, acceptată de soţia sa, care îl obligase să renunţe la a mai avea şi alte femei. Nu-şi dorea să strice înţelegerea aceasta. Pe de altă parte însă, nu se simţea capabil să respingă direct apelul la generozitatea lui făcut de această tînără, şi i-ar fi părut foarte rău să n-o mai vadă niciodată. Dacă era foarte atent şi îi dădea limpede de înţeles că în relaţia lor el nu era nimic altceva decît un mentor, se putea evita orice prejudiciu, iar dezvoltarea ei ca scriitoare ar fi fost interesant de urmărit. îi răspunse astfel: Eşti o persoană cu multă putere de convingere. Bănuiesc că va trebui să fac ceea ce-mi ceri. Adică îţi voi oferi tot ajutorul meu în marea ta aventură, şi o invită la ceai pe Church Row cu prima ocazie cînd avea să mai meargă la Londra.

— Nebunule! Chiar ţi-ai imaginat că ai putea întreţine cu fata asta conversaţii particulare care să nu aibă consecinţe emoţionale ? Probabil te-a perceput ca pe un dar dumnezeiesc - mentor literar, figură paternă şi amant, toate laolaltă.

— Conversaţiile aveau să fie despre cărţi, despre idei...

— Dar lingă o bibliotecă ai sărutat-o prima dată, nu-i aşa? Cu prima ocazie cînd a venit pe Church Row.

— li arătam cîteva dintre cărţile mele despre socialism care încă nu fuseseră mutate la Easton, cele pe care le citeam în tinereţe, Marx şi Engels, Wiliam Morris şi Henry George. M-am întins să iau Progres şi sărăcie[x], care pentru mine era un

1. Progress and Poverty (1879) - tratat despre natura ciclică a economiilor industriale scris de Henry George.

fel de Biblie în perioada aia, iar cînd ra-ara întors, m-am pomenit cu ea foarte aproape în spatele meu, şi nu se uita la cărţi, ci la mine, mă privea în ochi cu o adoraţie aşa de înduioşătoare, încît...

— Ai sărutat-o.

— îmi era imposibil să n-o fac.

— Iar ea a spus: „Te iubesc".

— Şi eu i-am răspuns: „Eşti dulce, draga mea, dar nu trebuie să spui aşa ceva. Sînt un bărbat însurat şi am de două ori vîrsta ta.

— Dar n-a contat. Pentru ea, acel sărut a fost un semn de iubire.

— Da, după cum mi-a spus în cîteva scrisori ulterioare.

— Şi ai răspuns la acele scrisori.

— La început am răspuns.

— Ai încurajat-o ?

— Nu.

— Dar nici n-ai descurajat-o.

— N-am vrut s-o rănesc. Am încercat să-i arăt simpatie într-un mod patern. I-am spus că îmi părea o persoană deosebită, dar că nu puteam răspunde la sentimentul ei de dragoste din cauză că aveam alte angajamente.

— Nu i-ai spus tu că dorinţa ei de-a te iubi ţi se părea „un lucru superb şi curajos" ?

— Se prea poate să fi spus aşa ceva.

— Asta nu înseamnă că ai încurajat-o?

— N-am avut de gînd. Oricum, după o vreme nu i-am mai răspuns la scrisori.

— Numai pentru că aşa ţi-a spus Jane.

într-o zi îi întinse lui Jane scrisorile şi spuse cu prefăcută nepăsare:

— Ce să mă fac cu tînăra asta ? începe să devină puţin cam enervantă.

Jane le frunzări, citind pe sărite. O privea pe furiş, nereuşind să-şi dea seama după expresia feţei ce anume gîndea.

— De cîte ori ai sărutat-o? îl întrebă Jane înapoindu-i scrisorile.

— Doar atunci, o dată. A exagerat pînă la absurd importanţa gestului.

— în locul tău, aş fi foarte prudent cu ea, H.G. O fată care-şi spune Rebecca West e în stare de orice.

— Ce vrei să zici ?

— Ai văzut vreodată piesa Rosmersholm ? întrebă ea.

— Nu.

— Nici eu, dar am citit-o - de fapt, chiar ieri. Rebecca West a lui Ibsen e un personaj foarte prefăcut.

— Credeam că ea e protagonista.

— Păi, este într-un fel, dar una plină de defecte. Pe parcursul piesei se dezvăluie că s-a strecurat în casa lui Rosmer împrietenindu-se cu nevasta lui cea stearpă şi pe urmă a împins-o pe săraca femeie la sinucidere pretinzînd că Rosmer o lăsase gravidă, ca să-l aibă numai pentru ea, iar la final, cînd iese totul la iveală, se sinucid amîndoi aruncîndu-se în jgheabul morii, exact cum făcuse şi nevasta.

— Dumnezeule mare! exclamă el, sincer uimit.

— O fată care îşi ia singură numele de „Rebecca West" e o ciudăţenie, nu ţi se pare?

— Ei, n-a fost o decizie bine chibzuită, zise el. Şi l-a ales spontan, doar ca să ascundă de maică-sa faptul că scria pentru The Freewoman.

— Chiar şi-aşa... în locul tău, aş rupe legătura cu ea. Nu-i mai răspunde la scrisori. Pleacă undeva. Oricum te duci în Elveţia curînd, nu-i aşa ?

— Aşa-i.

— La ţanc, spuse Jane. O să aibă Elizabeth grijă de tine, H.G.

Chalet Soleil nu fusese terminată de Crăciun, după cum se promisese, însă în primăvară era gata

de locuit. Se înălţa din coasta abruptă a unei coline, pe trei niveluri, vastă, cu multe ferestre şi balcoane adăpostite sub acoperişul înclinat, avînd alături şi o clădire-satelit numită Cabana Mică, unde se afla cabinetul de lucru al lui Elizabeth, cu următoarele cuvinte inscripţionate pe uşă: „URĂSC VULGUL ŞI NU-I PERMIT SĂ INTRE". Nu se sfia deloc să joace rolul aristocratei, nici să-şi afişeze pe faţadă atitudinea de încredere în sine arogantă. Deasupra verandei de la clădirea principală scria: „PE ÎNĂLŢIMI LOCUIEŞTE DRAGOSTEA IN TOATĂ SPLENDOAREA DESFĂTĂRII ŞI A VESELIEI", iar deasupra uşii de la intrare: „AICI, DOAR FERICIRE" - ceea ce, dat fiind că încă nu apucase nimeni să locuiască acolo, părea o sfidare orgolioasă. Interiorul cabanei păstra mirosul plăcut al lemnului din care fusese construită, ca o uriaşă cutie de trabucuri, fiind mobilat confortabil şi echipat pentru distracţia musafirilor. Dormitorul lui era chiar lingă al micuţei E şi avea o caracteristică specială, pe care ea i-o demonstră ţîşnindu-i în faţă pe neaşteptate dintr-un bufet pe cînd îşi despacheta lucrurile din valiză. Comandase să se construiască între cele două camere o uşă glisantă secretă, montată pe roţi silenţioase şi ascunsă în spatele a două bufete, astfel încît să-l poată vizita noaptea fără a risca să fie observată de alţi ocupanţi ai casei.

— Uşa asta s-a făcut special pentru mine? întrebă el după ce îşi reveni din surpriză.

— Bineînţeles, spuse ea. N-am alţi amanţi. Am încredere că nici tu n-ai, G.

Drept răspuns la apelativul intim pe care i-1 alesese el, sau drept răzbunare pentru acesta, ea îi spunea ironic „Grozavul", prescurtat acum „G“.

— Mă rog, e o tînără în Londra care tot aleargă după mine de-o vreme, zise el pe un ton frivol, apoi îi povesti despre Rebecca West.

Elizabeth citea ocazional The Freewoman şi numele tinerei îi era familiar.

— O scriitoare iscusită, însă articolele ei au un ceva cam sălbatic şi iresponsabil, spuse încruntîndu-se uşor. Ar trebui să mă ţin departe de ea.

— Aşa zice şi Jane.

încruntarea nu dispăru. Mai observase şi altă dată că micuţei E nu-i plăcea deloc să i se amintească de existenţa lui Jane, chiar dacă relaţia lor se bucura de toleranţa acesteia. încolţea în conştiinţa lui o minusculă sămînţă de îndoială că Elizabeth fusese întru totul sinceră cînd spusese că nu-şi dorea s-o înlăture pe Jane din locul pe care-1 ocupa în viaţa lui, dar pentru moment n-o luă în seamă.

Noutatea faptului de-a o aştepta pe Elizabeth să intre noaptea la el prin uşa secretă se dovedi excitantă la început, dar îi impunea un rol mult mai pasiv decît fusese obişnuit să aibă. Uşa putea fi deschisă doar din partea ei, iar dacă ea se hotăra să n-o folosească, după ce o tot aşteptase întins în pat şi treaz vreme îndelungată, el simţea că primise un bobîrnac uşor peste nas, lucru care îl irita al naibii. Era ceva foarte diferit de vechiul său obicei, cînd dormeau în aceeaşi clădire, iar el se strecura noaptea pe hol şi încerca uşor clanţa uşii ei. Fie că aceasta se deschidea sau nu, el era cel care lua iniţiativa, pe cînd uşa glisantă a micuţei E părea proiectată pentru a-i

oferi ei controlul asupra partidelor lor de amor. Nu protestă totuşi, iar cînd plecau în drumeţii pe dealuri, prindea uneori prilejul de a-şi sublinia din nou privilegiul de amant iniţiind cîte un raport sexual al fresco. Ceea ce, într-o bună zi, o implică indirect pe Rebecca West.

Rebecca scria acum regulat pentru un săptămînal socialist care se numea Clarion, iar într-un număr ce îi pică în mînă în Elveţia, el citi un articol plin de forţă semnat de ea şi intitulat „Războiul sexelor: Gînduri masculine dezarticulate". Le-am cerut bărbaţilor voturi, ei ne-au oferit sfaturi. în momentul de faţă ne mai oferă şi abuzuri. M-am săturat de aceste observaţii necontenite despre purtările războinice ale genului meu, emise cu atîta siguranţă insolentă şi cu atîta satisfacţie de sine. Aşadar am de gînd să fac şi eu acelaşi lucru. Ţinta principală a elocinţei sale zeflemitoare erau gazetarii şi politicienii, ca şi alte personalităţi publice care denunţaseră în ultima vreme militantismul sufragetelor în termeni imbecili, infatuaţi şi intoleranţi, dar îşi extindea polemica atacînd genul masculin la modul general, folosindu-se de efectul frapant al unui tip de refren ce îi puncta articolul într-o gradaţie ascendentă a dispreţului - Bărbaţii sînt marfă proastă... Bărbaţii sînt marfă tare proastă... Ah, bărbaţii sînt o marfă îngrozitor de proastă. Nu se îndoia că prin acest articol Rebecca îşi descărca mînia pe care o simţea faţă de el, însă aflîndu-se la o distanţă sigură, putea să-i aprecieze liniştit spiritul polemic.

1

Piotr Demianovici Uspenski (1878-1947) - filozof ezoteric rus.

2

Woolwich Free Ferry - serviciu gratuit de traversare a Tamisei cu feribotul pe la Woolwich, înfiinţat în 1880.

3

Aparţinînd unei clase sociale inferioare (în fr., în orig.).

4

Gospodină (în germ., în orig.).

5

Henry David Thoreau (1817-1862) - gînditor, eseist şi naturalist american care a experimentat pentru o perioadă de peste doi ani traiul într-o colibă de pe marginea unui iaz (la Walden Pond), ducînd o viaţă elementară şi muncind pentru a-şi produce fiecare masă.

6

în perioada 1737-1968, lordul şambelan al Casei Regale britanice a îndeplinit şi rolul de cenzor oficial al reprezentaţiilor teatrale londoneze.

7

Atîta pagubă, nici o pierdere (în fr., în orig.).

Ah, bărbaţii sînt cu adevărat marfă proastă. Şi încep să mă îndoiesc că ar putea fi vreodată rezonabil de eficienţi în sfera în care s-au specializat. Ei nu pretind că ar fi buni.

Ca grup, nu pretind că ar fi frumoşi, deşi iniţiativa privată din acest domeniu prosperă. Dar cu siguranţă se pretind deştepţi. Şi uitîndu-te la acel talmeş-balmeş de întreprinderi pe care îl numim The City[1], începi să te îndoieşti de asta. Te îndoieşti încă şi mai tare dacă te apuci să reflectezi asupra justiţiei, pe care bărbaţii o păstrează pentru ei înşişi de la începuturi. Este absurd de costisitoare. Poţi să-ţi faci

patru operaţii de apendicită cu suma care îţi trebuie ca să

scapi de un soţ adulterin...

îi citi pasajul cu voce tare lui Elizabeth, care ascultă fără să zîmbească şi fără să se arate impresionată. Se considera feministă, însă de un soi mai subtil şi mai agreabil decît Rebecca West.

— Sentimentele ei or fi feministe, zise ea, dar genul ăsta de satiră exagerată n-o să facă decît să întărească prejudecăţile bărbaţilor faţă de femei. Este echivalentul gazetăresc al vandalismului comis de sufragetele doamnei Pankhurst[2].

Nu-şi putu reţine senzaţia că în spatele răspunsului ei se afla o umbră de gelozie, lucru care îi deveni mai clar a doua zi, cînd plecară într-o plimbare lungă pe dealuri, luînd cu ei ca de obicei proviziile pentru picnic, împreună cu un exemplar vechi de două zile din ziarul Times, care fusese livrat la Chalet Soleil chiar pe cînd se pregăteau ei să plece. Pe un dîmb înverzit, avînd în faţa ochilor frumoasa privelişte a vîrfului Mont Blanc, se aşezară la picnic, după care îşi împărţiră ziarul, începînd să-şi descrie unul altuia subiectele interesante. Se întîmplă ca paginile lui să conţină o scrisoare din partea doamnei Humphry Ward, care condamna calitatea morală a tinerei generaţii, citînd drept dovezi articolele Rebeccăi West. El citi cu voce tare, pufnind batjocoritor.

— Asta, fară-ndoială, e o răzbunare îndelung chibzuită pentru articolul „Evanghelia după doamna Humphry Ward", din The Freewoman, spuse el. L-ai citit, E ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Ah, n-ai fi putut să-l uiţi dacă îl citeai, era absolut genial. A fost primul lucru care m-a impresionat la ea.

— Serios? Şi care-a fost al doilea lucru, întrebă Elizabeth, faţa ori silueta ei ?

Nu după mult timp se aflau în plină ciorovăială prostească, el acuzînd-o pe ea că permitea unei gelozii nefondate să-i dis-torsioneze judecata critică, iar ea acuzîndu-1 pe el că risipea pe producţiile subţirele ale unei tinere novice superficiale mai multe elogii decît acordase vreodată operei ei substanţiale.

— Este absurd, E, zise el după cîteva schimburi de împunsături sarcastice. Hai s-o lăsăm baltă.

— Tu ai deschis subiectul, aşa că îţi acord acest privilegiu, spuse ea reluîndu-şi lectura paginilor financiare din Times cu un aer foarte concentrat.

Nu-1 încînta deloc gîndul de a-şi petrece restul după-amiezii într-o tăcere îmbufnată, aşa că după cîteva minute zise:

— Hai să facem dragoste, E.

— Nici să nu te gîndeşti, zise ea fără să ridice privirea.

— E singurul mod de-a uita cearta asta stupidă, spuse el şi, sub imperiul unei inspiraţii subite, continuă: Ne dezbrăcăm şi facem dragoste pe ziar, drept pe scrisoarea doamnei Humphry Ward despre Rebecca West, iar pe urmă îi dăm foc şi toate sentimentele noastre negative se vor risipi ca fumul şi vor dispărea în văzduhul cristalin al acestor munţi.

Ea ridică privirea şi izbucni în rîs.

— Mare coţcar mai eşti, G! Un coţcar şiret cum nu s-a mai pomenit. E imposibil să rămînă cineva supărat pe tine multă vreme.

— Atunci, te prinzi ?

— Bineînţeles că mă prind.

Aşa că se ridicară în picioare şi începură să se lepede de haine una cîte una pînă ce rămaseră goi sub ochiul ceresc al soarelui, iar el întinse pe iarba măruntă paginile din Times, cu Poşta Redacţiei deasupra, pe care se lungiră amîndoi şi făcură dragoste, cu fundul lui Elizabeth aşezat atent pe scrisoarea doamnei Humphry Ward. După aceea el aprinse un chibrit, cu care dădu foc ziarului pătat şi mototolit, şi ghemuiţi pe vine unul lîngă celălalt, ca un cuplu de sălbatici, se uitară cum îl cuprindeau flăcările pe margini, apoi cum se înnegrea şi se dezintegra, risipit de briză în firimituri incandescente, lăsînd în urmă doar puţină cenuşă pe iarbă.

— Uite-aşa se duce supărarea noastră, spuse el şi o sărută.

Se întoarseră la Chalet Soleil într-o dispoziţie excelentă.

Supărarea Rebeccăi nu era atît de uşor de învins. Revenind în Anglia, descoperi că îl aştepta o serie de scrisori prin care ea îi solicita de urgenţă o întîlnire. O invită la ceai în noul apartament pe care tocmai îl închiriase în St James’s Court, Westminster, pentru a înlocui Hampsteadul ca loc în care să tragă cînd se afla în Londra - la sugestia lui Elizabeth, care avea şi ea un apartament în aceeaşi clădire, deci avea să fie „comod", spusese ea. Apartamentul mirosea a zugrăveală proaspătă şi încă nu căpătase acea căldură a spaţiului locuit care să-i dea un aer confortabil. Ii cam lipsea mobila, ferestrele nu aveau draperii, iar podelele nu aveau preşuri şi covoare. Sperase că decorul inospitalier avea să inhibe orice revărsare de emoţii negative din partea Rebeccăi, dar ea nu părea să ia în seamă mediul înconjurător. Ochii ei întunecaţi erau

aţintiţi asupra lui în timp ce-1 urma din salon în bucătărie şi înapoi în salon (nu existau servitori, aşa că trebui să prepare el însuşi ceaiul), iar în adîncul lor el întrezări, pe cînd încerca să păstreze conversaţia în jurul unor subiecte superficiale sau neutre, un tumult de sentimente - dor, frustrare, mînie, disperare. O întrebă ce mai făcuse cît fusese el plecat, iar ea îi răspunse că fusese în Spania cu mama ei. Unde ? în Valladolid, Madrid şi Sevilla. Şi se simţise bine acolo ? Nu, nu se simţise bine, în cea mai mare parte a timpului fusese deprimată de-i venea să se sinucidă. El se prefăcu a nu auzi asta, aşa că ea repetă informaţia sub altă formă: numai faptul de-a fi călătorit împreună cu mama ei o împiedicase să-şi ia zilele. De ce să facă o asemenea prostie ? întrebă el.

— Fiindcă m-ai respins, spuse ea. M-ai făcut să te iubesc şi pe urmă m-ai abandonat, cum abandonează un copil o jucărie care nu-1 mai interesează. Nu te înţeleg. De ce m-ai sărutat dacă nu voiai să fii iubitul meu ?

El oftă şi clătină din cap, apoi îi servi discursul pe care îl pregătise dinainte.

— Draga mea Rebecca, tu eşti foarte tînără. Şi fiind tînără, şi plină de pasiune, şi frumoasă, şi vag conştientă, cînd te priveşti în oglindă, de plăcerea pe care trupul tău ar putea-o primi şi dărui în îmbrăţişarea altui trup, fireşte că-ţi doreşti să experimentezi acea plăcere. Dar nu este necesar să ai o mare poveste de dragoste ca să faci asta, marea poveste de dragoste poate să mai aştepte, iar eu cu siguranţă nu pot să ţi-o ofer. Ce-ţi doreşti tu cu adevărat este puţină distracţie mulţumitoare cu un tînăr domn drăguţ care se află în aceeaşi fază a explorării şi experimentării în care eşti şi tu, sau poate puţin mai avansat, şi care este responsabil cînd vine vorba de contra-cepţie. Ai fost îndoctrinată să crezi că, fără emoţiile unei grandioase poveşti de amor, sexul este un lucru urît. Nu-i urît deloc, e frumos, şi într-o bună zi...

însă în acel moment al predicii sale enoriaşa se ridică, îşi adună lucrurile şi ieşi pe uşă fără un cuvînt.

Nu după mult timp, îi trimise o scrisoare lungă şi neobişnuită. începea astfel:

Dragă H.G.,

în următoarele zile, ori o să-mi trag un glonţ în cap, ori o să comit asupra mea ceva şi mai cutremurător decît moartea. în orice caz, voi fi o cu totul altă persoană. Refuz să fiu scoasă prin înşelătorie din scena patului meu de moarte. Nu înţeleg de ce m-ai vrut cu trei luni în urmă şi acum nu mă mai vrei. Mi-aş dori să ştiu de ce se întîmplă asta. Este ceva ce nu pot pricepe, ceva ce dispreţuiesc. Şi cel mai rău este că, dacă te dispreţuiesc, mi-e ciudă, fiindcă asta mă împiedică să mă simt împăcată.

Şi se sfîrşea astfel:

Cîndva ai considerat dorinţa mea de-a te iubi drept un lucru frumos şi curajos. încă mai cred că aşa era. Spiritul tău de burlac tomnatic te face să simţi că o femeie care iubeşte cu disperare şi fără speranţă un bărbat este un spectacol indecent şi o răsturnare a ordinii fireşti a lucrurilor. Dar nobleţea ar fi trebuit să te împiedice să simţi asta.

Mi-aş da viaţa toată ca să mai simt braţele tale cuprin-zîndu-mă.

Mi-aş dori să mă iubeşti. Mi-aş dori să-ţi placă de mine.

A ta, Rebecca

Exista şi un post-scriptum:

Nu mă lăsa singură de tot. Dacă rămîn în viaţă, mai scrie-mi din cînd în cînd. Mă simpatizezi măcar cît să faci asta. Sau cel puţin aşa mă amăgesc.

El citi scrisoarea mai întîi cu spaimă, apoi cu supărare, iar în cele din urmă cu uşurare. Era pur şi simplu un şantaj emoţional. Dacă prostuţa asta se sinucidea cu adevărat, lăsînd în urmă o scrisoare compromiţătoare, asta l-ar fi distrus - reputaţia, căsnicia, cariera, legătura cu micuţa E, totul ar fi fost zdrobit şi nimicit, după cum ştia şi ea foarte bine. Dar rîndurile din final, şi mai presus de toate post-scriptumul, trădau deşertăciunea retoricii ei cabotine. Melodramaticul „dacă rămîn în viaţă" - o propoziţie demnă de-a fi aruncată pe scenă de o eroină a lui Ibsen -, urmat de jalnica rugăminte de a-i mai scrie. Fata asta n-avea de gînd să se sinucidă, încerca doar să-i bage frica-n oase ca să facă dragoste cu ea, dar n-avea să reuşească. îi scrise un răspuns tăios: Cum aş putea să fiu prietenul tău în asemenea circumstanţe'? Nu văd cum aş putea să-ţi fiu de vreun folos sau ajutor. Ai toată simpatia mea, dar pînă vom reuşi să ne întîlnim în termeni rezonabili - la revedere.

înmuie puţin asprimea respingerii adăugind un post-scrip-tum unde îi spunea că îi va căuta în continuare articolele din presă şi că se aştepta fără nici o îndoială să mai primească veşti de la ea, cum ar fi o scrisoare smerită, supusă, în care să-şi ceară iertare pentru istericalele din misiva anterioară şi să promită că se va purta mai raţional pe viitor dacă el era de acord să se mai vadă cu ea sau măcar să corespondeze. însă nu primi o asemenea scrisoare. Prin iulie citi din nou cîteva articole de-ale ei în The New Freewoman, o succesoare a lui The Freewoman, cu aceeaşi echipă editorială, dar cu mai multă aplecare spre literatură, şi rămase profund impresionat. Primul text era un articol despre o cîntăreaţă pe nume Nana, despre care ea auzise într-o cafenea din Sevilla; vocea ei senzuală şi alura voluptuoasă ţinuseră publicul într-o transă em-patică şi îi oferiseră Rebeccăi un fel de înţelegere mistică:

îmi amintesc că mă uitam odată cum bătea soarele în spinarea ca o marmură cenuşie şi în greabănul încreţit ale unui cal Clydesdale şi îi urmăream zvîcnetul puternic al coapsei dindărăt. Pe atunci eram prea pătrunsă de interesul pentru suflet şi minte ca să pot înţelege mesajul pe care mi-l transmitea acea carcasă de carne fericită: poate că în primii ani ai copilăriei înţelesesem că structura de bază a vieţii este nepieritoare şi atît de savuroasă, încît merită să trăieşti pentru ea chiar şi atunci cînd ai pierdut orice altceva, dar uitasem cu totul. Acum, trupul uimitor al Nanei făcea o declaraţie clară: „lată-mă, sînt numai carne şi singe. Cînd vi se vor strica toate jucăriile minţii şi spiritului, întoarceţi-vă la carnea şi sîngele meu înviorătoare

Era o scriitură remarcabilă pentru o fată de douăzeci de ani, chiar dacă în mod evident influenţată de D.H. Lawrence, şi îi demonstra că Rebecca nu fusese atît de absorbită de sine în călătoria ei prin Spania, încît să nu profite de acea experienţă. Un alt eseu, intitulat „Copacii de Aur“, era la

fel de bun. Nu rezistă şi îi trimise un bilet de felicitare, lăsînd totuşi să se înţeleagă că nu se răzgîndise de la ultima lor întîlnire. Scrisul tău este din nou splendid. Hai să redevenim prieteni, te rog. Ai avut timp să-ţi dai seama că este absolut imposibil să scoţi de la mine acea pură şi intensă sorbitură de emoţie şi trăire desă-vîrşită, nici nu ştii de cită bunăvoinţă şi altruism am dat dovadă nelăsîndu-te să-ţi iroseşti explozia de lumină — doar o dată în viaţă ardem cu atîta intensitate - pe vatra mea de tăciuni. Nana a fost fantastică. Ea nu îi răspunse imediat; după ceva vreme îi trimise un mesaj scurt, scris pe spatele unei cărţi poştale, mulţumindu-i pentru comentariile încurajatoare şi adăugind că, de cînd devenise redactor literar la The New Freewoman, era extrem de ocupată. între timp el mai citise în revistă un text remarcabil semnat de ea, o povestire numită La Valladolid, în care o tînără aflată în vacanţă în Spania se duce la un medic ţîfnos ca să-şi trateze o rană de glonţ infectată, căpătată în Anglia, cînd încercase să se sinucidă după ce fusese respinsă de bărbatul iubit. Se recunoscu jenat în acest ultim personaj, dar admiră precizia cu care era judecat: Deşi mi-a lăsat trupul neatins, iubitul meu mi-a sedus sufletul: s-a întreţesut în mine pînâ ce a devenit mai mult eu decît mine însămi şi apoi m-a părăsit.

în aceeaşi perioadă în care scria bucăţile acestea literare pentru The New Freewoman, mai colabora şi la Clarion, cu articole despre chestiuni contemporane, foarte diferite în conţinut, dar identice în genialitatea lor, sclipind de sarcasm obraznic şi dezvăluind o deziluzie crescîndă faţă de mişcarea sufragetelor militante - nu din pricina tacticilor sale agresive, ci pentru că politica ei de intoleranţă sexuală era imaginea în oglindă a prejudecăţilor masculine. Cuteză chiar să ridiculizeze o foaie volantă concepută de fiica doamnei Pankhurst, Christabel, care avertiza solemn împotriva „Pericolelor căsniciei". Această schimbare petrecută în gîndirea ei îl încînta, pentru că era în concordanţă cu multe dintre propriile lui opinii, după cum îi şi comunică într-o scrisoare în care o felicita pentru acest articol şi pentru altele din aceeaşi gazetă. Rebecca îşi atinsese forma maximă ca scriitoare, iar pentru el era palpitant să-i urmărească progresul rapid aproape săptămînă de săptămînă, fălin-du-se că îi recunoscuse potenţialul încă de la primele texte. Pe de altă parte, era uşor ofensat de răspunsurile ei scurte şi reţinute la scrisorile lui entuziaste. Se aştepta mereu ca ea să-i ceară o nouă întîlnire, însă ea nu i-o cerea, iar el simţea că n-ar fi putut să-i propună aşa ceva fără să-i trimită din nou semnale amăgitoare (şi, cinstit vorbind, îi era teamă de-un refuz ruşinos).

Starea de continuă tensiune născută din aşteptările neîmplinite şi din impulsurile contradictorii îl făcu iritabil şi nemulţumit. Pe Jane o preocupa supervizarea unor lucrări urgente de reparaţii şi îmbunătăţiri la Easton Glebe, ceea ce o transforma într-o soţie mai puţin atentă decît de obicei, aşa că el apelă la Elizabeth ca să-l aline şi să-l răsfeţe, însă rămase dezamăgit, în ultima vreme ea devenise foarte critică în ceea ce-1 privea, de parcă noul statut de proprietăreasă la „Chateau Soleil" (cum numea el uneori ironic reşedinţa) îi crescuse pretenţiile aristocratice, care la urma urmei nu se bazau pe nimic mai mult decît pe un nume extravagant căpătat prin căsătorie, şi tot timpul îi corecta pronunţia sau purtările la masă, ori făcea mici glume despre originea lui umilă. Cu ocazia unei serate londoneze la care fuseseră amîndoi invitaţi, în timp ce el descria o vizită recentă la Up Park (sau Uppark, cum era cunoscut mai nou, deşi el prefera vechea grafie cu pronunţia ei cu tot), care îi revigorase vechi amintiri despre locul acela, ea îl întrebă deodată:

— Ai intrat pe uşa din faţă sau pe la intrarea servitorilor ?

Imediat se lăsă o tăcere stînjenitoare peste toată audienţa.

Mai tîrziu, cînd el îi reproşă întrebarea, ea răspunse ridicînd din umeri:

— Eram doar curioasă.

începuse de asemenea să se refere la Jane folosind porecle uşor batjocoritoare, cum ar fi „Nevestica" sau „Paznicul pergamentelor" (o referire la faptul că ea îi dactilografia manuscrisele), şi să-i imite expresiile stereotipe şi manierismele. Cînd el obiectă într-o bună zi, în apartamentul ei din St James’s Court, se iscă o ceartă cu scîntei, în toiul căreia ea aproape că-i spuse de-a dreptul că trebuia să divorţeze de Jane şi să se însoare cu ea dacă voia ca relaţia lor să aibă vreun viitor. El plecă scîrbit, iar a doua zi descoperi că ea ridicase tabăra şi plecase la Chalet

Soleil. Expedie pe urmele ei o scrisoare prin care îşi cer on iertare că se pierduse cu firea şi o implora să nu distrugă relaţii» civilizată şi plină de satisfacţii de care se bucuraseră în ultimii doi ani. Soţia mea are toate calităţile, toate farmecele, doar că e rece ca un hering. Tu eşti lumina universului pentru mine, 1i scrise el, nezgîrcindu-se deloc cu elogiile, dar răspunsul ei mo lăsă mult aşteptat şi avu un ton rece. Cînd el îi propuse s-o viziteze cît de curînd, ea îi sugeră o zi din noiembrie, la cîtevn săptămîni distanţă.

Pe la începutul lui octombrie, Rebecca West publică în Thv New Freewoman o recenzie la Prietenii pătimaşi. Ochind articolul în pagina de cuprins, se simţi înghiontit de o curiozitate puternică amestecată cu nelinişte şi se apucă imediat de citit. Era un articol lung, care îi cam umilea romanul, făcînd o paru-lelă între el şi cea mai recentă dintre producţiile populare, dar lipsite de valoare, ale lui Hall Caine. Luă notă cu satisfacţie do completa discreditare la care supunea Rebecca romanul acestuia, Femeia ce mi-ai dat-o, dar sări peste paginile acelea, nerăbdător să descopere ce avusese de spus despre el. Oaro profitase de ocazie ca să se răzbune pentru faptul că rezistase chemărilor ei la dragoste, scriind o recenzie încă mai vătămătoare decît prima, cea la romanul Căsnicie ? Sau încerca să-i înmoaie inima cu un panegiric? în realitate, nu făcuse nici una, nici alta. Era o recenzie judicioasă, bine scrisă, care descoperise lucruri demne de laude generoase în prima parte a romanului (Primul capitol, care se concentrează asupra unui copil drag şi încăpăţînat, pradă unor accese de independenţă vătămătoare, se numără printre cele mai minunate reprezentări ale copilăriei), dar defecte cam peste tot în rest: Ţi se face creierul ca pielea de găină la contactul cu suprafaţa aspră a stilului său... Stratton se însoară cu năluca unui preş de şters picioarele pe nume Rachel, a cărei existenţă, spre eterna ruşine a domnului Wells, se concentrează într-o singură frază: „Ştiu, pare imprudent pentru o fată să spună aşa ceva, dar avem multe interese comuneCel mai mult îl intrigară însă comentariile Rebeccăi pe marginea dilemei sexuale şi morale a protagoniştilor. Dacă, aşa cum pare să pretindă această pereche - scria ea -, pentru lucrurile măreţe pe care trebuie să le facă, bărbaţii au nevoie de inspiraţia ce vine dintr-o pasiune împlinită, atunci asta ar arunca asupra femeilor povara unei responsabilităţi de neîndurat. Cu siguranţă că singura cale de-a doftorici ravagiile produse de această febră a vieţii este să tratezi sexul cu lejeritate, să recunoşti că în acest domeniu, ca şi în filozofie, unicul nu e mai grozav decît masa celor mulţi, să nu te gîndeşti la doi iubiţi care se despart după scurtă vreme cu mai multă asprime decît te gîndeşti la primăvara care părăseşte pămîntul la sosirea lunii iunie. Asta semăna în mare măsură

cu propria lui atitudine hedonistă faţă de sex, pe care încercase dintotdeauna s-o pună în practică, doar cu ocazionale alunecări în posesivi-tate şi gelozie, însă pe care nu îndrăznise niciodată s-o exprime făţiş în ficţiunile lui. Era încîntat să descopere că Rebecca îi împărtăşea viziunea, dar şi surprins; după declaraţiile ei de dragoste pătimaşe, presupusese că n-ar fi fost satisfăcută decît dacă el i s-ar fi dăruit în întregime. Evident, nu era adevărat. Se întrebă dacă nu cumva îi trimitea prin intermediul acestei recenzii mesajul că era dispusă să joace în viaţa lui rolul unei passade.

La scurt timp după aceea, întîmplarea făcu s-o întîlnească pe Rebecca într-o după-amiază, în Piccadilly. Ieşea de la Hatchard’s[3], tocmai pe cînd ea se apropia dinspre Academia Regală, şi se văzură în acelaşi moment, de parcă o forţă telepatică le-ar fi orientat şi concentrat privirea pe deasupra străzii, taxiurilor, furgonetelor şi omnibuzelor care treceau printre ei ca nişte contururi pîlpîitoare în prim-planul unui film de cinema. Rebecca rămase pe loc şi aşteptă pînă ce el îşi croi drum, nesăbuit, prin mijlocul traficului pînă la ea.

— Rebecca! spuse el prinzînd-o de mînă. Arăţi minunat.

Şi era adevărat — radia, era plină de viaţă, superbă. Uitase

cît era de frumoasă.

— Mi-ai lipsit. De ce m-ai tot evitat ?

— Nu te-am evitat, zise ea. Dacă voiai să mă vezi, de ce n-ai spus?

— Păi, am fost foarte ocupat... dar nu contează. Lasă-mă să-ţi ofer un ceai undeva... la Fortnum’s... avem o mulţime de discutat. Recenzia ta la Prietenii pătimaşi a fost extrem de interesantă.

— Nu te-ai simţit ofensat ?

— Ei, unele comentarii m-au atins, recunosc, însă m-am obişnuit deja cu asta. Şi ai spus unele lucruri drăguţe. Dar, uite, vrei să iei ceaiul cu mine?

— Cu mare plăcere, zise ea zîmbind.

O luă de braţ şi traversă cu ea strada, conducînd-o pînă In Fortnum and Mason’s, unde avură parte de un ceai cu o garnitură somptuoasă de sendvişuri cu crab şi castravete, chifle rumenite cu gem de prune şi tarte cu cremă, din care ea se înfruptă cu poftă. îi vorbi despre munca ei la The New Frec woman, unde scria şi autoriza recenzii de cărţi, iar el îi povesti despre cum îi mergea cu scrisul la Lumea eliberată.

— De fapt, să ştii că din discuţia cu tine despre cursa înarmărilor, din ziua cînd ai venit la Easton, mi-a venit ideea pentru romanul ăsta, spuse el, modificînd ordinea reală a evenimentelor, şi observă că ea se simţea flatată. E unul dintre motivele pentru care mă bucur că m-am gîndit să te invit.

— Harold Rubinstein a profeţit c-o să mă inviţi, zise en muşcînd dintr-o gogoaşă cu cremă.

— Cine-i Harold Rubinstein? întrebă el, descumpănit de informaţia aceasta.

— Un consultant juridic, membru al Tinerimii Fabiene şi feminist... vine la întrunirile Cercului Freewoman.

— Un prieten de-al tău, de bună seamă.

— Da, ne-am cunoscut la Şcoala de Vară Fabiană. Mă duce uneori la concerte, cînd îmi fac puţin timp.

— Şi cînd anume a profeţit că o să te invit la Easton Glebe ?

— Cînd a citit recenzia mea la Căsnicie. A spus că n-o să fii în stare să rezişti tentaţiei de-a te întîlni cu mine ca să mă pui la punct.

— Chiar aşa ?

Percepu valul familiar al unui sentiment neplăcut străbă-tîndu-1 ca un spasm de greaţă. Era gelozia, intuiţia bruscă n faptului că, dacă se hotăra pînă la urmă să răspundă la dorinţu Rebeccăi, acest tînăr neobişnuit de perspicace avea să se dovedească a fi un rival şi avea să joace acelaşi rol de personaj viclean şi dezaprobator ca şi Clifford Sharp şi Rivers Blanco White în idilele anterioare. Dacă ? Nu mai exista nici un „dacă". Această revelaţie avu drept efect instantaneu, visceral, hotă-rîrea de a-1 înlătura pe domnul Rubinstein, posedînd-o pe Rebecca pînă i se mai oferea ocazia. Dirijă conversaţia către recenzia ei la Prietenii pătimaşi.

— Mă interesa foarte mult ce aveai de zis despre necesitatea de-a trata sexul cu lejeritate. E un lucru în care am crezut întotdeauna, deşi nu întotdeauna l-am pus în practică, recunosc.

Rebecca se strîmbă.

— Acasă am intrat în mare bucluc din cauza asta, spuse ea. Mama a fost de-a dreptul şocată. Iar Lettie a spus că vorbeam aiureli despre un lucru de care habar n-aveam.

— Nu sînt deloc aiureli, însă dacă ai de gînd să-ţi extinzi cunoştinţele în zona asta, va trebui să pleci de-acasă.

— Cît mi-aş dori! Dar pur şi simplu nu-mi permit, zise ea.

Chelneriţa apăru cu nota de plată şi, după ce se ocupă de

asta, el îi spuse Rebeccăi:

— Apartamentul meu cel nou e finisat acum şi mobilat. N-ai vrea să-l vezi?

Fiindcă ea ezita, adăugă :

— Sînt singur acolo în momentul de faţă.

— Mi-ar face plăcere, zise ea, iar ochii ei îi spuseră că ştia exact la ce se referise.

Şi astfel începu idila lor. Cu acea primă ocazie, Rebecca se dovedi înflăcărată, dar docilă; simplul fapt de-a se cuibări în braţele lui o încînta la culme, se bucura să ştie că el o găsea atrăgătoare, era dispusă să facă orice dorea el, fără a lua iniţiativa, doar urmînd mişcările lui, aidoma celui care învaţă paşii unui dans nou. Dar învăţa repede şi intensitatea dorinţei sale era stimulatoare. Intr-o zi de pe la începutul idilei, cînd ea veni la St James's Court, găsi în apartament o servitoare - o femeie pe care Jane o angajase de curînd să gătească şi să se ocupe de curăţenie cînd vreunul din ei sau amîndoi se aflau acolo. El o pofti pe Rebecca în salon şi se scuză pentru prezenţa femeii.

— N-am ştiut că vine, credeam că are o jumătate de zi liberă. Dar vino-ncoace să te sărut.

Se aşezară amîndoi pe divan şi începură să se sărute şi să se dezmierde, din ce în ce mai înfocaţi. Curînd îi descheiase bluza şi îşi lipise buzele de sînul ei gol, în timp ce mîna îi umbla pe sub fusta ei şi i se strecura între coapse. Rebecca începu să geamă şi să-şi salte pelvisul sub apăsarea degetului său arătător.

— Ia-mă, stăpîneşte-mă! scînci ea.

— Acum, vrei să zici? Aici?

— Da, da!

îi era imposibil s-o ducă în dormitor, unde-şi ţinea stocul de prezervative, fără a risca să dea nas în nas cu servitoarea, însă era prea excitat ca să mai vrea să se oprească, în egală măsură din pricina îndemnurilor lipsite de pudoare ale Rebeccăi şi din propria lui dorinţă pătimaşă, aşa că se descheie în grabă şi făcu ce fusese rugat să facă. Se considera un practicant abil de coitus interruptus, dar de data asta, trîntit peste Rebecca, sprijinit cu un picior de podea, alunecă pe un preş, iar brusca schimbare de poziţie îl făcu să ejaculeze înainte de-a se putea retrage.

— îmi pare rău, îi spuse după aceea, însă ea păru să creadă că se scuza pentru grosolănia cu care se întîmplaseră lucrurile, nu pentru riscul ei de-a rămîne însărcinată.

— A fost vina mea că te-am împins la asta, zise ea. Imagi-nează-ţi, dacă intra femeia aceea în timp ce noi..., chicoti. Ar trebui să-mi fie ruşine de mine, dar nu mi-e.

El o sărută şi sugeră că poate dorea să meargă la baie.

— O să găseşti acolo un bideu, îi spuse. în locul tău, l-aş folosi cu meticulozitate.

Ea pricepu unde bătea şi deveni brusc serioasă.

— Ah. Da, aşa o să fac. Mulţumesc.

Se întoarse de la baie zîmbitoare, părînd a-şi pune toată încrederea în eficienţa unei spălături, iar el n-o mai tulbură cu propriile presimţiri rele. După aceea avu grijă să folosească prezervativul de fiecare dată cînd făceau amor, iar la vremen potrivită, ea făcu rost de unul din noile dispozitive pentru uzul femeilor.

După doi ani de sex jucăuş şi oarecum decadent cu micuţa E, care îl făcuse să-şi pună la bătaie întreg repertoriul de poziţii, fără însă ca ea să se abandoneze vreodată cu totul,
pasiunea nestăpînită pe care o aduse Rebecca în actul amorului era entu-ziasmantă, amintindu-i de extazul pe care îl trăise cu Amber, şi totuşi avînd o substanţă cu totul diferită. Pe Amber o considerase întotdeauna o atletă a sexului, o adevărată Atalanta[4], cu membre bine proportionate, agilă, păgînă, pe cînd Rebecca avea în ea ceva sălbatic cînd era goală şi flămîndă de
dragoste, Frumuseţea trupului ei nu era clasică, precum a lui Amber, dar era senzuală, cu bustul plin, talia subţire, şoldurile late şi fundul rotunjit generos. Avea o tufă luxuriantă de păr pubian,

— îmi era ruşine cu el cînd am început să cresc, îi mărturisi ea. Mi se părea că arată ca o blană de animal.

— Asta-i tot farmecul lui, zise el. E în tine ceva animalic, foarte excitant. Ceva felin, un fel de energie reţinută care ar putea să iasă la iveală în orice moment, precum saltul unei pantere în junglă. O să-ţi spun „Pantera".

— Şi eu cum să-ţi spun ?

— Spune-mi „Jaguarul". O să fim două feline uriaşe împere-chindu-se în junglă.

Fantezia aceasta infantilă le plăcu amîndurora şi deveni un element esenţial al relaţiei lor.

îi mărturisi lui Jane că se vedea cu Rebecca şi descoperi că, la fel ca întotdeauna, ea ghicise deja că se întîmpla ceva de genul ăsta.

— Elizabeth n-o să suporte aşa ceva dacă află, spuse ea.

— Crezi tu că nu ?

— Ştii bine că nu. Ai de gînd să-i spui cînd te duci în Ran-dogne?

Se apropia vertiginos momentul vizitei lui la Chalet Soleil.

— Nu ştiu, zise el. Am să văd.

Porni spre Elveţia încă indecis. Prefera să nu se despartă de Elizabeth, dacă putea evita acest lucru. Oricît ar fi devenit de iritantă, cu ironiile ei condescendente la adresa lui şi a lui Jane, era o amantă ideală: o companie inteligentă şi interesantă şi o iubită a cărei atitudine faţă de sexul ca sursă de plăcere mai degrabă decît ca expresie a unui angajament de natură profund emoţională era una pe care el o aproba în principiu. Faptul că avea şi avere, şi relaţii, şi o casă frumoasă în partea lui preferată de Europă, unde putea petrece perioade lungi de timp în care să lucreze şi să se recreeze, era de asemenea un bun de mare preţ, pe care i-ar fi părut rău să-l sacrifice. Pe de

altă parte, era vrăjit de tînăra Rebecca: nu mai întîlnise niciodată o femeie care să combine o senzualitate atît de inci-tantă cu asemenea inteligenţă, elocinţă şi spirit, deopotrivă în vorbire şi în scris. Elizabeth se pricepea să întreţină conversaţii amuzante şi era o scriitoare iscusită, însă în limite modeste. Era esenţialmente o animatoare şi patina cu eleganţă pe suprafaţa vieţii, fără a-i sonda vreodată adîncimile întunecate, fără a-şi provoca sau tulbura vreodată cu adevărat cititorii. Rebecca se afla abia la începutul carierei, dar el era convins că pe termen lung avea să se dovedească o scriitoare mult mai importantă şi că activitatea de observare şi ghidare a dezvoltării ei avea să-i aducă recompense. Trebuia oare să aleagă între aceste două relaţii ? Sau putea face în aşa fel încît să se bucure de amîndouă ? Să-i povestească micuţei E despre Rebecca atunci cînd avea să ajungă la Randogne, riscînd o ruptură ireparabilă, sau să se dedice domolirii tuturor resentimentelor cu care se despăr-ţiseră ultima dată şi să păstreze secretă legătura cu Rebecca atîta timp cît avea să mai fie şi ea interesată de relaţie ?

Din cauză că pînă să ajungă la Chalet Soleil nu se hotărîse ce să facă, reuşi performanţa de-a nu face nimic într-un mod mulţumitor. Elizabeth îl întîmpină binevoitoare, dar nu chiar cu bucurie. Intui că aştepta să-şi ceară umil iertare pentru comportamentul lui de data trecută, însă din punctul lui de vedere făcuse deja asta în scris şi era greşeala ei că nu-i răspunsese în acelaşi fel. Primele zile se scurseră într-un mod destul de plăcut, după vechea lor rutină, amîndoi lucrînd dimineaţa, el în clădirea principală, ea în Cabana Mică, ieşind la plimbare după-amiaza, apoi luînd cina şi citind cîte ceva uşor în cursul serii, uneori ascultând vreo bucată muzicală pentru pian, instrument la care Elizabeth cînta foarte bine. însă noaptea ea nu mai trecu prin uşa secretă dintre camerele lor. El avea senzaţia că interpretau amîndoi un rol, în exterior cordiali, dar în interior vigilenţi, dîndu-şi tîrcoale mental unul altuia ca doi luptători care se pregătesc de trîntă, dar fără a trece cu adevărat la acţiune. O întrebă la un moment dat la ce lucra, iar ea îi răspunse că „la un roman despre adulter".

— Cel mai bun sport din lume! spuse el pe un ton neserios.

Se referise la propriul lor răsfăţ adulterin civilizat şi lipsit

de încrîncenare, însă ea îi răspunse cu un zîmbet uşor forţat, prin urmare se întrebă dacă nu cumva în mintea ei încolţise bănuiala că îi fusese necredincios. Elizabeth îl întrebă dacă Rebecca West continua să-l „sîcîie", iar el răspunse cu acurateţe, dar amăgitor, că nu. însă cînd ea făcu nişte comentarii dispreţuitoare despre articolele Rebeccăi din The New Free-woman, îi spuse că după părerea sa şi a altora, de pildă a lui Fordie Hueffer şi a lui Violet, era cea mai sclipitoare tînără jurnalistă din Londra.

— Chiar aşa ? zise ea pe un ton de scepticism plictisit, dar îl fixă cu privirea de parcă ar fi încercat să estimeze semnificaţia ascunsă a vorbelor lui.

El adusese cu sine şpalturile de la Lumea eliberată ca să lucreze pe ele şi într-o seară îi citi cîte ceva, însă ea nu se arătă prea impresionată.

— De ce te-ai apucat să nimiceşti lumea în halul ăsta ? îl întrebă.

— Ca să opresc omenirea s-o nimicească de-adevăratelea.

— Dar există un soi de bucurie a distrugerii în descrierile tale, parc-ai fi un băiat urîcios ce demolează castelul de nisip al altora, care şi-au petrecut ore întregi construindu-1. Cum să-ţi vină să fărîmiţezi sub bombe Parisul, superbul Paris, fie şi doar în imaginaţie ? în definitiv, bombele astea nu există, deci nimeni nu poate să facă una ca asta în realitate.

— Vor exista cîndva, zise el.

— Aşa spui tu, îl luă ea peste picior.

Nici în noaptea aceea nu veni la el în cameră şi nici în următoarea. Senzaţia lui era că aştepta s-o implore, dar n-avea de gînd să se tîrască la picioarele ei. De ce-ar fi făcut-o ? Era un soi de duel tăcut între ei doi - cine avea să cedeze primul ? Cine avea să provoace o confruntare şi să-şi asume responsabilitatea pentru ceea ce ar fi urmat ?

In cele din urmă, el a fost acela. După a şasea noapte pe care o petrecu fără să tragă vreun folos de pe urma strădaniei de-a rămîne treaz în beznă, încordîndu-se întruna să audă zgomotul slab al uşii secrete alunecînd într-o parte, se sătură pînă-n gît şi îi spuse lui Elizabeth, cînd ieşiră pe terasă după micul dejun, că avea de gînd să plece în după-amiaza aceea, cu două zile mai devreme decît plănuise. Priveau amîndoi spre vale, care era învelită în straturile de ceaţă ale dimineţii ca într-o pătură de bumbac.

— De ce ? întrebă ea fără să-şi ia ochii de la privelişte.

— Nu văd ce rost ar avea să mai rămîn, răspunse el.

— Vrei să spui că s-a sfîrşit totul între noi ? zise ea.

— De cînd am venit, în fiecare noapte am zăcut treaz în pat, aşteptîndu-te pe tine să vii, şi tu n-ai venit. O iau ca pe un fel de declaraţie.

— Cred că asta şi e, spuse ea.

— Din cauză că sînt un ţopîrlan, nu-i aşa? întrebă el.

— Nu, nu din cauza asta, răspunse ea întorcîndu-se cu faţa spre el. Ei, puţin cam ţopîrlan eşti tu în unele privinţe, G, suficient de ţopîrlan ca să spui: „Din cauză că sînt ţopîrlan, nu-i aşa?“. Dar eşti de asemenea un geniu, şi unui geniu poţi să-i ierţi multe imperfecţiuni. însă ai pe altcineva, nu-i aşa?

— Să presupunem, de dragul discuţiei, că aş avea, zise el. De ce ar trebui lucrul ăsta să afecteze o relaţie care ne-a convenit de minune doi ani de zile ?

— Ştiu că ai pe altcineva. Simt asta. Nu-mi place. N-am să accept.

— Foarte bine, spuse el. Mă duc să-mi fac bagajele.

La Chalet Soleil se ajungea din Randogne cu o mocăniţă al cărei traseu se isprăvea la un

kilometru şi jumătate distanţă de casă. Coborînd povîrnişul cam abrupt ce ducea către staţie, precedat de un servitor care împingea căruciorul cu bagaje, era convins că Elizabeth îl privea de la o fereastră sau de pe terasă, dar nu se uită în urmă. Cu cît se mărea distanţa dintre el şi cabană, cu atît îi creştea moralul, şi continuă să-i crească în timp ce traversa Europa către Londra, unde îl aştepta Rebecca. Dacă, aşa cum se dovedise, nu putea să aibă ambele femei, cel puţin n-avea nici o îndoială că făcuse alegerea corectă între ele. Micuţa E nu putea să-i mai ofere nimic inedit. Rebecca reprezenta tinereţea, viaţa şi potenţialul fără limite.

De cum se întoarse la Easton Glebe îi spuse lui Jane ce se întîmplase: Elizabeth era o poveste încheiată, Rebecca era viitorul.

— Cum pofteşti, H.G., spuse ea cu un oftat. Dar n-am chef să mă întîlnesc iar cu Rebecca şi cu siguranţă nu vreau să locuiască aici.

El acceptă fără şovăială toate condiţiile ei, considerînd că înţelegea sentimentele ce stăteau la baza lor. Jane n-ar fi putut stabili cu Rebecca relaţiile pe care le avusese cu Elizabeth, o femeie de vîrsta ei, sau cu Amber, o fată pe care o cunoştea de cînd era adolescentă şi care-i fusese aproape ca o fiică. Rebecca -nu doar tînără, ci şi sigură pe sine şi ambiţioasă - ar fi reprezentat în mai mare măsură o provocare, chiar o ameninţare pentru Jane, dacă i se permitea să pătrundă în sfera vieţii lor casnice şi sociale.

Aşadar, el se văzu nevoit să-şi desfăşoare relaţia cu Rebecca într-o zonă separată şi tainică. Nu se mai întîlni cu ea în St James’s Court — exista mereu riscul ca menajera să prindă de veste şi să se apuce de răspîndit bîrfe, nemaivorbind de posibilitatea jenantă ca, în timp ce s-ar fi aflat la braţ cu Rebecca, să dea peste Elizabeth intrînd sau ieşind din clădire. Rebecca se mutase din casa familiei sale într-o garsonieră din Maida Vale, dar buna-cuviinţă nu-i permitea s-o viziteze acolo. O vreme se întîlniră cu regularitate în casa unei prietene măritate a Rebeccăi, Carrie Townshend, iar după aceea o ducea pentru cîteva ore în nişte camere închiriate în Warwick Street, Pimlico, a căror proprietăreasă, doamna Strange, simpatiza cu îndrăgostiţii. Acolo puteau să-şi pună în scenă nestingheriţi fantezia cu Pantera şi Jaguarul. Ea se ghemuia în pat, goală, în poziţia unei pantere culcate, cu capul ridicat, urmărindu-1 cu privirea, în timp ce el, de asemenea gol, dădea ocoluri prin încăpere, scoţînd mîrîituri joase, apoi făcea un salt brusc şi amîndoi se rostogoleau încleştaţi pe pat sau pe podea, lingîndu-se, muşcîn-du-se şi înfigîndu-şi ghearele unul în celălalt înainte să se împerecheze şi să ajungă la un climax zgomotos. După aceea Rebecca torcea în braţele lui pînă adormeau amîndoi încîntaţi. Nu mai cunoscuse niciodată un asemenea sex eliberator, care se baza pe natura animalică a poftei trupeşti, dar o transforma într-un fel de teatru erotic. Acesta le oferi totodată un limbaj privat pentru frecventele lor schimburi de scrisori amoroase. NU-i Pantelă ca Pantela, iar ea este Profetesa Preaînaltului Jaguar, care este beatitudine şi perfecţiune a vieţii, îi scrise el şi desenă la sfîrşit un „mîzgălici" cu ei doi în chip de feline mari. Ii mai scrise că voia să-şi vîre nasul în scumpa ta blăniţă şi să vină în oraş să te înşfac de urechi şi să-ţi smotocesc coada. Dar şi, mai serios: Sînt două ore de cînd am ajuns acasă şi de două ori m-am întors să-ţi spun ceva, iar tu nu erai acolo. Pantera mea dragă, e ca atunci cînd simţi brusc că ai rămas fără un mădular. Asta nu mai era o passade ; spre marea lui mirare, era îndrăgostit sincer şi fără scăpare - şi pentru prima dată în viaţă de o femeie care, chiar dacă încă nu-i era egală intelectual, avea toate şansele să-l egaleze. Nu-1 linguşea, nu-i venera opiniile, nici

nu se umilea în faţa geniului său, ci îl provoca şi îl stimula prin perspicacitatea cu care diseca lucrările sale ori pe-ale altora. Pe deasupra, putea să fie şi foarte amuzantă. De-o vreme ajunsese sub aripa ocrotitoare a lui Fordie şi Violet Hueffer, care locuiau împreună ca soţ şi soţie în ciuda zvonurilor că el nu divorţase legal, iar descrierea Rebeccăi despre cum se simţise cînd o pupase Fordie, „ca pîinea prăjită sub oul ochi“, îl făcuse o zi întreagă să chicotească de cîte ori îşi amintea. In timp ce un grup de oameni discuta despre tenul îmbîcsit al lui Cecil Chesterton şi cineva spuse că era natural, fiindcă îl văzuse scăldîndu-se în mare la Le Touquet şi arăta la fel cînd intrase şi cînd ieşise, Rebecca întrebă îndată: „Dar la mare te-ai uitat ?“.

Luna de miere a relaţiei lor luă sfîrşit pe la începutul lui ianuarie 1914, cînd Rebecca îl anunţă că era probabil să fi rămas însărcinată. Aranjară o întîlnire la locuinţa doamnei Strange, iar el ştiu ce-avea ea de gînd să-i spună încă de cînd îi văzu expresia feţei. Ar fi trebuit să-i vină ciclul de mult şi avea oarece greţuri matinale.

— Ce să fac? îl întrebă ea plîngînd.

— Vrei să spui, ce să facem, zise el, iar ea îi zîmbi recunoscătoare printre lacrimi. Primul lucru care trebuie făcut este să te programăm la doctor ca să ai o confirmare. Dar trebuie să presupunem că eşti gravidă, şi cred că ştiu şi cum s-a întîmplat.

îi aminti de ziua cînd făcuseră amor pe divanul din salon, în apartamentul din St James’s Court.

— A fost vina mea, spuse el.

— Nu, a mea a fost, că te-am îmboldit s-o faci.

— Mă rog, să nu ne contrazicem pe subiectul ăsta.

— Ce să fac? întrebă ea din nou.

— Ce trebuie tu să faci e să naşti copilul ăsta. Sper că nu te gîndeşti la altceva, nu?

Ea scutură din cap, deşi nu cu multă convingere.

— Mai există şi altă cale ? Abia mi-am început cariera, iar acum e distrusă.

— Prostii, spuse el energic. Oricum nu există nici o altă cale. Avortul e periculos şi e un delict penal. Nici să nu te gîndeşti. O să te instalez confortabil într-un loc liniştit de la ţară, unde să pot veni în vizită şi unde să-ţi poţi vedea de scris pînă îţi vine sorocul. Pe urmă o să naşti copilul şi o să găsim un cuplu de ispravă care să-l adopte, iar tu o să fii liberă să-ţi reiei stilul de viaţă independent, cu mine ca amant. Ce zici de asta ?

— Zic că eşti un Jaguar minunat, răspunse ea zîmbind şi clipind des ca să-şi usuce lacrimile. Dar ce-o să spună Jane?

— Jane se va obişnui cu ideea. Mă tem că nu-i prima dată.

De fapt, Jane aproape că-şi ieşi din fire de data asta.

— Pentru numele lui Dumnezeu, H.G.! exclamă ea cînd îi dădu vestea.Iarăşi?!

— N-a fost cu intenţie, bineînţeles. A fost greşeala mea.,, trebuie să-mi asum responsabilitatea, şi mi-o asum. Nu e nevoie să-ţi baţi capul cu nimic din toate astea. Mă ocup eu de toate aranjamentele.

— Păi, ai destulă experienţă, replică Jane caustic. Nu te aştepta să-i mai cumpăr trusou de data asta.

II surprindea însă ce voios şi lipsit de griji era el în situaţia respectivă. Dar poate, recunoscu în sinea lui, nu-i părea rău fiindcă prin acest accident o legase pe Rebecca şi mai abitir de el, aşa că se apucă să facă aranjamentele pentru perioada gravidiei cu atentă chibzuinţă. Era adevărat, cum spusese şi Jane, că se putea baza pe experienţa cîştigată cu Amber, însă exista o mare diferenţă: în acel caz arboraseră drapelul amorului liber pe căsuţa în care aştepta ea să nască şi plătiseră pentru sfidarea moralei tradiţionale. Tumultul iscat îl ţinuse într-o tensiune insuportabilă şi aproape îi distrusese cariera de figură publică, dar încetul cu încetul acel episod se ştersese din memoria colectivă, iar acum era respectat şi — în majoritatea cercurilor — acceptat din nou. Nu voia să-şi pună în pericol revenirea printr-un alt scandal de acelaşi soi. Prin urmare, se apucă să caute un amplasament la o distanţă sigură de Londra şi de gurile ei rele, iar după cercetări îndelungate se hotărî asupra staţiunii de pe coasta galică Llandudno. îşi născoci o nouă identitate, „domnul West“, şi obţinu de la agenţii imobiliari din zonă detalii despre casele şi camerele de închiriat. Ajuns în acest punct însă, se văzu nevoit să lase temporar lucrurile în seama Rebeccăi, avînd de făcut o călătorie de trei săptămîni la Sankt Petersburg cu Maurice Baring, care era plănuită dinainte de-a afla vestea despre sarcină.

îl cunoştea pe Baring de cîţiva ani şi îl simpatiza, în ciuda faptului că aveau formaţii şi crezuri diferite. Baring, fiul unui bancher devenit baronet şi faimos pentru speculaţiile sale financiare riscante, era convertit la romano-catolicism. Fusese educat la Eton şi Cambridge, de unde plecase fără să-şi fi luat diploma, dar asta se întîmplase probabil din cauză că-1 plictisise programa academică, nu fiindcă n-ar fi făcut faţă, căci avea o inteligenţă strălucită şi un talent de invidiat pentru limbi străine, datorită cărora ajunsese să ducă o viaţă remarcabilă şi aventuroasă de diplomat şi corespondent străin. Trimisese rapoarte despre războiul ruso-japonez pentru Daily Telegraph, în calitate de corespondent al gazetei pe teritoriul Rusiei, şi scrisese o carte excelentă despre literatura rusă. De la Baring aflase el că toate cărţile îi fuseseră traduse în rusă şi publicate într-o ediţie de opere complete în 1909, avînd un mare succes la cititori - lucru de care habar n-avusese şi care îl bucură, chiar dacă nu-i aducea nici un fel de procente din vînzări. îşi exprimase cu acea ocazie interesul de-a vizita cîndva Rusia, iar Baring îi promisese să facă demersurile necesare, recomandîndu-i să meargă în miezul iernii, ca să înţeleagă mai bine spiritul rusesc.

— Clima este complet diferită de a noastră, îi spusese Baring, mult mai aspră. La fel şi oamenii.

Fără doar şi poate, Sankt Petersburgul - o uriaşă Veneţie captivă între canale îngheţate şi

acoperită de omăt murdar - îi păru cel mai puţin asemănător cu Anglia dintre toate locurile pe care le vizitase pînă atunci, impenetrabilitatea limbajului şi stranietatea alfabetului chirilic întărindu-i aerul oniric-nevero-simil. Sankt Petersburgul seamănă cu Rebecca mai mult decît oricare altă capitală pe care am văzut-o pînă azi, îi scrise el la scurt timp după sosire. Este viu şi tainic şi neîngrijit (dar încearcă să devină mai bun) şi de o frumuseţe misterioasă. Cunoştea un singur om acolo - pe Maxim Gorki, pe care îl întîlnise la New York în 1906, cînd li se încrucişaseră turneele prin ţară. Descoperiseră atunci că aveau multe în comun şi ajunseseră să se înţeleagă foarte bine, chiar dacă aveau nevoie de interpret ca să poată conversa. Pe lîngă faptul că erau amîn-doi povestitori şi că aveau origini umile şi simpatii socialiste, împărtăşeau o anumită vulnerabilitate în faţa moraliştilor necruţători. La scurt timp după ce Gorki fusese primit cu entuziasm la New York, se descoperise că doamna elegantă care îl însoţea, madame Maria Andrevieva, nu era soţia lui după lege, iar presa dezlănţuise o adevărată furtună în rîndul opiniei publice ultragiate. Năuciţi, cei doi fuseseră expulzaţi din hotel şi li se refuzase cazarea în altele, ajungînd în pericolul de-a fi încarceraţi pe Ellis Island în aşteptarea deportării, nu care cumva să infecteze Lumea Nouă cu depravarea lor, dar în cele din urmă fuseseră salvaţi de un american bogat şi luminat, care îi primise în casa lui şi îi găzduise în secret timp de cîteva luni.

— Cele mai bune luni din viaţa mea, îşi aminti Gorki, rîzînd din toată inima, cînd se revăzură la Sankt Petersburg. Niciodată n-am apucat să scriu atît de mult ca acolo.

Baring îi servi drept interpret şi acum, şi în nenumărate alte ocazii cînd se întîlni cu scriitori, jurnalişti, politicieni şi aristocraţi liberali; ar fi fost pierdut fără el.

Atmosfera politică instabilă a Sankt Petersburgului i se păru incitantă şi avu senzaţia că, deşi Rusia era mult înapoiată după standardele Europei Apusene, în rîndul inteligherţiei exista un orizont de aşteptare a schimbării radicale susţinut cu un entuziasm care-i făcea pe fabienii de acasă şi pe politicienii britanici laburişti sprijiniţi de sindicate să pară nişte timizi prin comparaţie. Opiniile politice progresiste erau însă perfect compatibile în Sankt Petersburg cu hedonismul. Serile îi erau ticsite de angajamente pentru petreceri la care votca şi vinul curgeau la liber şi pentru supeuri la restaurante unde mîncarea şi băutura cu care se aprovizionau acele cabinets particuliers erau mai ostentative decît la Londra sau chiar la Paris. Fastuoasa sală de mese cu tavan înalt de la hotelul Metropol, fremătînd de rîsete şi sporovăială şi de muzica unei orchestre ţigăneşti, era înconjurată de un balcon pe toate cele patru laturi, cu uşi de acces şi ferestre ascunse de perdeluţe în spatele cărora clienţii se întreţineau cu doamne purtînd rochii somptuoase, sulimenite din greu şi pline de bijuterii.

Altcîndva poate că l-ar fi tentat să profite de o asemenea situaţie convenabilă, dar acum era hotărît să-i rămînă credincios Rebeccăi. îi scria regulat, îmbinînd asigurările despre dragostea şi dorul lui cu instrucţiuni practice despre ce trebuia să le spună proprietăreselor din Llandudno. Tu eşti doamna West. Eu sînt domnul West. Scrie-le că urmează să stai la Llandudno pînă naşti. Domnul West lucrează în industria filmului şi are de scris lucruri. Vrea o cameră liniştită în care să scrie şi are nevoie de un dormitor separat. (Deşi îşi propune să-şi petreacă mult timp în patul tău savuros.) Explică-le clar şi aranjează totul astfel încît să fie confortabil. Casa asta va fi căminul nostru. Trebuie să ne instalăm şi să lucrăm acolo, să ne iubim şi să trăim acolo, aşa că e

important să ai grijă să fie totul în regulă. Trebuie să ai grijă de mine, să mă hrăneşti şi să-mi asiguri liniştea şi confortul. Urmează să fii soţia mea... îşi întrerupse mişcarea iute a peniţei pe hîrtie, dîndu-şi seama de nesăbuinţa ultimei fraze, dar nu putea s-o taie fără să dezvăluie ce gînduri îi trecuseră prin cap după scrierea ei, iar de rescris totul de la capăt n-avea timp; Baring îl aştepta la recepţie să-l ducă la cina cu Vladimir Nabokov, un reputat criminolog care se pare că-i era admirator şi al cărui fiu de paisprezece ani era devotat romanţurilor lui ştiinţifice. Lăsă aşadar în pace cuvîntul „sotia“, dar continuă pe un ton atît de emfatic şi hiperbolic, incit Rebecca n-ar fi avut cum să-l perceapă la modul literal: Unul în braţele celuilalt ne vom bucura de mari mistere, vom umbla împreună, vom mînca împreună şi vom glăsui împreună. Tu eşti femeia şi urmează să fii creatorul şi conducătorul în toată această viaţă ce ne aşteaptă. Pantero, te iubesc cum n-am iubit pe nimeni niciodată. Te iubesc ca prima oară în viaţă. Mă dăruiesc ţie. Sînt mai bucuros ca bucuria însăşi că vom avea un copil. îţi sărut picioarele, îţi sărut umerii şi moliciunea trupului. Vreau să vin în căminul pe care urmează să-l creezi pentru mine. Mă voi zori să ajung acolo. Pregăteşte-l.

Se reuniră la mijlocul lui februarie şi petrecură două zile şi două nopţi în casa doamnei Strange din Pimlico. După ce îşi domoliră foamea de sex cu cîteva runde de acuplări toride, îşi concentrară atenţia asupra chestiunilor practice. Rebecca nu corespondase cu nimeni din Llandudno în lipsa lui, fiindcă descoperise că legătura feroviară cu Easton era un dezastru şi că lui i-ar fi luat o zi întreagă să ajungă la ea. Se părea că alegerea lui se bazase pe o interpretare complet greşită a tabelei cu mersul trenurilor din Bradshaw, aşa că se reorientă acum spre staţiunea Hunstanton, de pe coasta nordică a Nor-folkului - faţă de Londra era cam tot atît de departe, dar acolo se ajungea relativ uşor din Easton prin Bishop’s Stortford. Trebuiau să meargă la Hunstanton şi să caute o locuinţă potrivită cît de curînd posibil, decretă el — însă cu trenuri separate, să nu fie observaţi împreună. Rebecca rîse, închipuindu-şi că era o glumă, dar apoi îşi dădu seama că el nu glumea.

— Nu exagerezi cu discreţia asta ?

— E de dragul lui Jane, minţi el. O scutim de o mulţime de neplăceri dacă păstrăm secretul.

— A trebuit să-i spun mamei, desigur, zise ea. Şi lui Lettie şi Winnie.

— Şi cum au primit vestea ?

— Prost. Mama consideră că i-ai trădat încrederea seducîn-du-mă după ce ai fost oaspete în casa ei.

— Dar tu m-ai invitat la ceai, protestă el, şi tu m-ai sedus pe mine... sau, mă rog, ai fugit după mine, oricum.

— Adevărat. I-am spus asta. N-a contat. Lettie e de părere că am fost o proastă şi că ai profitat de mine. Cred că n-o să mai fii invitat la ceai... nu pînă ne căsătorim.

— Hmm, s-ar putea să dureze ceva. în locul tău, nu le-aş da speranţe înainte de vreme.

— Dar ai spus în scrisoare..., începu ea.

— Ştiu c-am spus, Pantero, zise el repede. Dar voiam să spun că vom fi căsătoriţi spiritual. Căsnicia mea cu Jane nu e o căsnicie adevărată, e o însoţire avantajoasă. De ani de zile nu mai sîntem amanţi. Tu eşti perechea mea - sufletul meu pereche şi partenera mea de pat. într-o bună zi, cînd băieţii mei vor fi mari, poate vom trece prin toată plictiseala formalităţilor legale ca să le mulţumim pe mama şi pe surorile tale, însă asta nu va schimba natura relaţiei noastre.

încercă să-i transmită ideea pe care şi-o conturase el despre viitor: două căsnicii, două cămine, unul oficial şi lipsit de sex, celălalt secret şi plin de pasiune.

— Vrei să spui că ar trebui să păstrăm copilul şi să-l creştem noi?

— Dacă asta doreşti. Depinde numai de tine, spuse el plin de mărinimie.

— Nu, nu doresc, zise ea. Vreau să fiu liberă să scriu.

— Absolut.

— Dar n-o să fiu tristă cînd va veni vremea să-l dau altcuiva ?

— O să găsim un cuplu-model care să ne lase să-l vizităm -sînt sigur c-o să fie băiat - ori de cîte ori vom dori şi să-l luăm la noi la ocazii sau în vacanţe. El o să ne spună „unchiul" şi „mătuşica".

— Unchiul Jaguar şi mătuşica Pantera! strigă ea rîzînd, încîntată de scenariul pe care-1 scosese el din pălărie.

Călătoriră separat pînă la Hunstanton, unde se întîlniră, după cum conveniseră, la bufetul gării, şi găsiră nişte camere mobilate de închiriat într-o casă adecvată, chiar dacă nu era seducătoare. „Brig-y-don“, de pe Victoria Avenue, era o casă înşiruită din cărămidă roşie, cu bovindouri care se profilau deasupra unui petic de grădină, oferind de la etaj o privelişte largă către estuarul The Wash şi o străfulgerare piezişă a Mării Nordului, rece şi cenuşie în perioada aceea a anului. Staţiune de vară pentru oamenii dornici de-o vacanţă liniştită în aerul curat şi înviorător, Hunstanton era în februarie la fel de liniştit ca un mormînt. Rebecca se posomori la perspectiva de a-şi petrece acolo următoarele şase luni, dar el făcu tot posibilul s-o înveselească.

— O să scrii o mulţime aici, iar eu o să stau cu tine cit de mult voi putea.

Se ţinu de cuvînt, făcîndu-i vizite de cel puţin două zile în fiecare săptămînă sau mai des, iar cît era plecat hrănea focul pasiunii ei prin anticipări senzuale ale următoarei întîlniri: O să-mi cobor laba asupra ta miercuri seară & o să te adulmec pe sub bărbie şi o să te muşc de sin & o să-ţi ling coastele & o să trec mai departe la alte intimităţi. O să te răstorn pe spate & o să-mi fac pofta cu tine. O să te fac să gîfîi & să răspunzi la muşcături. Apoi o să-ţi trag o scuturătură ca să te liniştesc & o să adorm grămadă pe tine & dacă e să sforăi, o să sforăi. Stă-pînul tău, Jaguarul. Rebecca îi reproşa uneori că-i scria asemenea misive obraznic de explicite, rugîndu-1 să-şi închipuie ce consecinţe ar fi avut dacă vreuna din ele ar fi ajuns în mîinile proprietăresei lor,

doamna Crown, dar el ştia că o stîrneau scrisorile lui. Viaţa lor sexuală rămase la fel de excitantă ca întotdeauna, iar pe măsură ce pîntecele ei se rotunjea, le era tot mai lesne şi slujea mai bine fanteziei lor intime să ajungă la climax în poziţia naturală a copulării feline, Rebecca ghemuin-du-se dedesubtul lui şi el cuprinzînd-o din spate, în timp ce ea îşi îngropa capul într-o pernă ca să-şi înăbuşe strigătele, ce-ar fi putut ajunge jos, la urechile doamnei Crown. Pentru binele ei şi al vecinilor, jucau rolurile din varianta revizuită a scenariului pregătit de el: un gazetar foarte ocupat îşi vizita tînăra şi frumoasa soţie pe care o adusese în acest mediu sănătos să-şi ducă sarcina departe de Londra fumegîndă. Făceau plimbări liniştite, braţ la braţ, pe plaja întinsă cînd se retrăgea marea sau de-a lungul falezei înverzite cînd venea fluxul, umplîndu-şi plămînii cu aerul straşnic şi zîmbindu-le politicos altor trecători.

Cei doi nori care îi întunecară dispoziţia în primăvara aceea veneau din zona vieţii sale profesionale. Lumea eliberată ieşise de sub tipar şi avea parte numai de recenzii proaste. Premisa energiei atomice şi a bombelor atomice era considerată prea ridicolă ca să beneficieze de o suspendare voluntară a neîncrederii cititorului, mesajul era unul pe care îl mai auziseră de la el de prea multe ori, iar încercarea sa de a înviora naraţiunea la final, punînd un ticălos de împărat german să încerce să saboteze crearea unui guvern mondial, era socotită a se potrivi mai degrabă unui săptămînal pentru puştani decît unui roman pentru adulţi, başca numai bună să inflameze prejudecata populară împotriva Germaniei, care şi aşa se apropia periculos de punctul de fierbere. Această receptare a romanului îl lovea în respectul de sine cu atît mai dur, cu cît îşi imagina satisfacţia îngîmfată pe care i-o provoca lui Elizabeth. Dar la scurtă vreme după aceea primi o lovitură încă şi mai dureroasă - mai degrabă un cuţit în spate - de la nimeni altul decît Henry James.

James reacţionase cu şase luni în urmă, la Prietenii pătimaşi, exact cum se aşteptase să o facă, exprimînd o admiraţie exagerată faţă de ambiţia acelei întreprinderi, dar descoperind o mulţime de defecte în execuţie, iar el îi replicase aşa cum o făcea întotdeauna, recunoscîndu-şi greşelile exact în maniera hiperbolică a maestrului: Cînd îmi scrii din împlinirea ta solidă şi meşteşugită, din globul aurit al desăvîrşirii tale tihnite (dar nu lente) şi infinit de lesnicioase, atunci sentimentul nevredniciei şi-al lipsei mele de experienţă capătă intensitate maximă. Atunci îmi doresc cu adevărat să-ţi îmbrăţişez picioarele şi să-ţi înrourez genunchii cu lacrimi - ale unei nerodnice pocăinţe. Poate că de data asta exagerase cu imitarea stilului epistolar al lui James, iar bătrînul se prinsese, ori poate imaginea magdalenică îl dăduse de gol şi provocase ofensa. însă una era să pişti puţin pompozitatea unui vechi prieten într-o corespondenţă privată şi cu totul alta să-i ataci opera în Times Literary Supplement. într-un lung articol în două părţi publicat în acea gazetă la sfîrşitul lui martie şi începutul lui aprilie, James trecea în revistă „tînăra generaţie" de romancieri britanici, referindu-se prin asta la cei pur şi simplu mai tineri decît el însuşi, de vreme ce el şi Arnold Bennett, ambii pe la patruzeci şi ceva de ani, ocupau un loc important în articol şi aveau parte de o dojană severă. Erau prezentaţi drept romancierii britanici contemporani cu cel mai mare succes de public, dar tot pe acest temei erau şi cei mai răi, fiindcă le ofereau celorlalţi un asemenea exemplu negativ - sacrificînd frumuseţea formei, intensitatea efectului, toate calităţile care făceau din roman o artă, pentru a conferi valoare prin saturaţie... Ei storc la maximum fructul copt şi mai mult sau mai puţin suculent al unei anumite situaţii familiare şi lasă această declaraţie de forţă, dirijată sau nu, să ţină loc de îndemînare stilistică. După ce îl scutura bine pe Bennett din această pricină, James se orienta către Wells:

Cu cît învaţă mai mult, sau în orice caz cu cît ştie mai mult, cu cît, altfel spus, îşi construieşte saturaţia, cu atît mai puternică este impresia noastră, ca trecători, că îşi va răsturna asupra noastră mintea cu tot conţinutul ei, într-un gest cît se poate de familiar, ca de la o fereastră veşnic deschisă undeva la înălţime (domnul Wells avînd la fel de multe ferestre precum un agent care a pus mîna pe tot lotul de case din zona cea mai convenabilă privitului unei măreţe procesiuni, pentru ca apoi să le subînchirieze pe rînd).

Se înroşi tot citind articolul, apoi îl parcurse din nou de cîteva ori. Era, în mod deliberat, extrem de insultătoare această imagine a minţii lui aidoma unui recipient cu tot soiul de gunoaie pe care îl golea nepăsător de undeva de sus în capetele tuturor nefericiţilor care aveau ghinionul să treacă pe dedesubt, iar la asta se adăuga insinuarea despre cinicele motive comerciale ale achiziţionării de numeroase ferestre de la care să îndeplinească sus-numita activitate. 1-1 arătă lui Jane, care izbucni în rîs.

— Se referă la golitul oalelor de noapte pe ferestrele locuinţelor, cum se făcea pe vremuri în Scoţia, strigînd „Gardy loo /“' ?

— Mă-ndoiesc, spuse el, dar e destul de jignitoare şi fără interpretarea asta. Nu-mi dau seama ce l-o fi apucat.

— Invidia, probabil, zise ea.

— Nimeni nu m-ar putea invidia după recenziile pe care le-am avut la Lumea eliberată.

— Invidia pentru vînzările tale, vreau să spun, pentru faima ta. De asta vă antipatizează pe tine şi pe Arnold. Ştii şi tu că mereu a tînjit după un mare succes de public şi n-a avut parte de el niciodată.

— Poate că ai dreptate, admise el. Dar în esenţă avem idei foarte diferite despre scopul romanelor. De ani de zile ne scriem unul altuia scrisori din ce în ce măi nesincere şi într-un fel e o uşurare că s-a terminat în sfîrşit. De-acum ne batem fără mănuşi.

Jane îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Sper că nu te gîndeşti să scrii la TLS despre asta, H.G. N-o să reuşeşti decît să pari meschin şi excesiv de sensibil. [5]

— Nu, n-am de gînd să scriu la TLS.

— Bun. Nu te lăsa iritat de treaba asta.

Dar deja era iritat, şi chiar intenţiona să scrie ceva care să-i domolească iritarea. Se duse în biroul său şi scoase dintr-un sertar cu încuietoare manuscrisul unei cărţi la care lucra uneori, la intervale mari de timp, de aproape un deceniu, intitulată provizoriu Boon. Nu făcuse planuri clare de publicare a ei cînd avea să fie gata, dacă avea să fie gata vreodată. Era o carte dificil de clasificat sau de descris - nu că ar fi încercat să i-o descrie cuiva. Era o lucrare foarte intimă, aproape

secretă, în care îşi descărca periodic amarul provocat de viaţa literară şi intelectuală britanică a secolului XX: satirică, iconoclastă, fragmentară, plină de digresiuni, pedantă, avînd puţin din Povestea unui poloboc de Swift, puţin din Tristram Shandy[5], comparabilă cu romanele-conversaţii ale lui Peacock, vizibil îndatorat Noii republici a lui Mallock, dar mai eterogenă decît oricare dintre aceste celebre precursoare. Trebuia să fie „moştenirea literară nepublicată" a unui scriitor pe nume George Boon, redactată de un scrib imbecil pe nume Reginald Bliss. Boon era un autor respectat şi bine plătit, cum poate ar fi devenit şi H.G. Wells dacă rămînea la Sandgate să ducă o viaţă tradiţională de literat eduardian. Un capitol care avea aspectul unuia introductiv, dar care de fapt apărea pe la mijlocul lucrării, suna aşa: A fost odată un autor care lucra întru obţinerea faimei şi-a bunăstării într-o vilă frumoasă de pe coasta sudică a Angliei. Scria poveşti cu caracter acceptabil şi se bucura de tot mai multă consideraţie din partea publicului, avînd grijă să nu ofenseze pe nimeni şi căutînd doar să mulţumească pe toată lumea. Cu toate acestea, moştenirea literară nepublicată a lui Boon dezvăluia, spre stînjeneala redactorului său, un caracter mult mai subversiv şi mai anarhic, care clocotea pe dinăuntru de revoltă împotriva culturii literare consacrate şi visa cu ochii deschişi la diverse proiecte prin care s-o satirizeze şi s-o submineze.

Se apucă să scrie un nou capitol al cărţii sale, intitulat „Despre artă, despre literatură, despre domnul Henry James", în care Boon se aşeză pe împrejmuirea de piatră a grădinii sale de legume şi ţinu un discurs despre James, descriind estetica [6] jamesiană a ficţiunii într-o manieră din ce în ce mai ofensatoare :

Pretinde omogenitate... La ce i-ar trebui aşa ceva unei cărţi ? în cazul unui tablou, e logic, fiindcă îl priveşti pe de-a-ntregul în acelaşi timp. Dar o carte nu este nevoie s-o vezi pe de-a-ntregul în acelaşi timp... Vorbeşte despre selecţie... în practică, selecţia lui James se transformă în pură omisiune şi nimic mai mult. De exemplu, omite opiniile, în nici unul dintre romanele lui n-o să găseşti oameni cu opinii politice clare, oameni cu opinii despre religie, pe nimeni angajat într-un partizanat clar sau care să aibă pofte ori capricii... Nu există săraci dominaţi de porunca lui sîmbătă seara şi luni dimineaţa... Mai întîi se asigură că n-are mare lucru de exprimat, apoi se apucă să lucreze la exprimarea acelui mai nimic... Evocă orice procedeu lingvistic ca să formuleze şi să definească. Rareori tolerează simplul verb. îşi despică infinitivele şi le îndeasă cu umplutură adverbială. Forţează efemera colocvialitate să i se supună. Vastele lui paragrafe asudă şi se sforţează.

Iar toate astea pentru basme despre nimic... Un leviatan care adună pietricele. E un hipopotam magnific, dar penibil, hotărît, împotriva oricărei lezări a demnităţii sale, să dibuiască bobul de mazăre rostogolit pînă într-un colţ al bîrlogului său. Insistă pe ideea că cele mai multe lucruri sînt mai presus de aşa ceva, dar e în stare, orice-ar fi, cu modestie şi cu maximă concentrare, să dibuiască bobul acela.

Boon era pentru el un fel de ulei de ricin pentru spirit: citind din nou acest capitol a doua zi dimineaţă, descoperi că se realizase purgaţia, că se simţea golit de mînie şi de resentimente. Mai petrecu o zi agreabilă în care Boon trasă schiţa unui roman jamesian numit Cuceririle domnişoarei Blandish, a cărui intrigă începea abia după 150 de pagini şi se concentra pe căutarea majordomului perfect de către eroul principal. Era atît de amuzant, încît se pomeni tînjind să-l

vadă tipărit. Poate într-o bună zi avea să termine totuşi Boon.

La Easton Glebe exista o păşune netedă, iar el pusese să fie cosită, însemnată cu marcaje de hochei şi dotată cu porţi de plasă corespunzătoare, musafirilor de weekend cerîndu-li-se să joace hochei mixt ca parte obligatorie a programului de distracţie. Li se furnizau crose pentru dreptaci şi stîngaci, apărătoare de gambe şi o ladă mare cu pantofi albi, de crichet şi de tenis, de toate mărimile. Mingea folosită era una de crichet, din piele tare. Oameni în toată firea - nu doar intelectuali londonezi rafinaţi, ci şi membri ai parlamentului, gazetari experimentaţi şi chiar pasionaţi ai sporturilor cu puşca - erau în stare să pălească la vederea acelei mingi, imaginîndu-şi ce vătămări ar putea produce asupra persoanei lor dacă era lansată de un jucător nesăbuit şi indisciplinat, însă erau puşi în postura de-a nu se putea sustrage în mod onorabil. Doamnelor li se oferea mai multă libertate, dar ele erau mai doritoare să participe, întrucît cele mai multe dintre ele jucaseră aşa ceva la şcoală. Se ţinea cont de vîrstă. Jucătorii mai tineri şi mai viguroşi erau înaintaşi, ei alergau cel mai mult; cei maturi jucau în apărare, iar cei vîrstnici primeau accesorii pentru protecţie suplimentară şi erau puşi să apere poarta. El se simţea însă obligat să servească drept exemplu, de aceea juca întotdeauna la înaintare, dar în acelaşi timp mai dădea cîte o mînă de ajutor în apărare şi ţinea loc de arbitru (de vreme ce era singurul care cunoştea regulile specifice hocheiului de Easton).

— O să păţeşti ceva într-o zi, îl avertiză Jane după un joc deosebit de energic.

Şi chiar cu următoarea ocazie, la începutul lui iunie, o păţi, întinzîndu-şi ligamentele de la genunchiul stîng. Doctorul i-1 strînse în bandaje, îi prescrise odihnă la pat timp de o săptă-mînă şi îi interzise călătoriile pînă la noi ordine. Acest fapt prezenta cîteva inconveniente. II împiedica să-şi sporească priceperea la condusul automobilului ce îi fusese livrat recent, un Willys-Overland cu patru locuri, cu bandă laterală albă la toate anvelopele, pe care îl botezase „Gladys" şi cu al cărui schimbător de viteze abia începuse să se obişnuiască. îl mai împiedica şi s-o viziteze pe Rebecca, lucru care, bineînţeles, îi atrase plîngeri din partea ei, dar nu putea face altceva decît să-i trimită zilnic scrisori înflăcărate, gîndindu-se cu tristeţe că pînă aveau să se revadă poate ea va fi ajuns cu sarcina prea aproape de termen pentru ca sexul să i se mai pară confortabil sau lipsit de riscuri. Pentru a-şi ţine secretă situaţia deja cît se poate de vizibilă, Rebecca le spunea prietenilor săi londonezi că era bolnavă, incapabilă să facă vizite sau să primească pe cineva, şi în consecinţă era tot timpul singură. Din fericire, sora ei Lettie acceptă să-i ţină companie cit îşi oblojea el genunchiul, iar pauza forţată pînă la următoarea lor întîlnire se dovedi a avea avantajele sale, deoarece îi permise să-şi vadă de principala operă pe care o avea în lucru, un nou roman „cu filfizoni", intitulat Un studiu grandios, a cărui eroină, Amanda Morris, semăna îndeaproape cu Rebecca West (îl numea pe erou „Leopardul", iar el o numea „Puma"). îşi petrecu într-un mod destul de plăcut perioada convalescenţei, dedicîndu-se muncii liniştite şi sedentare, iar în timpul weekendurilor rela-xîndu-se în compania musafirilor, care deveneau şi mai joviali cînd descopereau că nu mai erau nevoiţi să joace hochei. Vremea se menţinea extraordinar de frumoasă.

Apoi, pe 28 iunie, arhiducele austriac Ferdinand şi soţia sa, Sophie, fură asasinaţi de terorîştii sîrbi la Sarajevo şi un fior de nelinişte străbătu întreg continentul european. Discuţiile despre război dominară tot restul verii. Avea să izbucnească, sau nu? Şi cît de mult s-ar răspîndi?

La prima vedere era doar o dispută teritorială balcanică între Imperiul Austro-Ungar şi Serbia, dar avea potenţialul de-a implica şi celelalte mari puteri europene - Germania, Rusia, Franţa şi Marea Britanie -, legate unele de altele prin diverse tratate şi alianţe care le puteau tîrî în conflict. După ce citi un articol de ziar care argumenta că acest deznodămînt era inevitabil, Rebecca îi trimise o scrisoare tensionată, însă el o linişti: n-avea să fie nici un război. Lumea era nebună, dar nu într-atît de nebună. Şi credea asta cu toată sinceritatea. Deşi trecuse un deceniu de cînd tot prevestea un mare război, unul cu adevărat global, în caz că umanitatea nu găsea o cale raţională de a-şi pune treburile în ordine şi de a-şi încheia disputele, profeţiile lui fuseseră făcute cu scopul de-a avertiza, de-a fi contrazise prin luarea unor măsuri adecvate, şi întotdeauna îşi postdatase cu cîteva decenii conflagraţiile fictive. Părea inimaginabil, absurd, ca liderii politici ai marilor puteri să lase lucrul ăsta să se întîmple acum, în vara anului 1914; iar faptul că era o vară splendidă făcea ideea războiului să pară şi mai neverosimilă. Zi după zi soarele răsărea pe un cer de un albastru limpede şi strălucea pînă seara deasupra lanurilor de grîu ce dădea în pîrg peste tot prin Essex, deasupra peluzelor verzi, bine udate, şi tufărişurilor de la Easton Glebe, deasupra mesei de ceai acoperite cu damasc şi-a şezlongurilor vărgate întinse la umbra măreţului cedru. Era idilic. Cum se putea spulbera o asemenea pace ?

Totuşi, ştirile erau din ce în ce mai sumbre, iar implicaţiile lor afectară mai acut gospodăria Wells decît majoritatea familiilor engleze, din pricina unei situaţii aparte. în vara dinainte el hotărîse că fiii lui aveau nevoie de un nou preceptor, unul de sex masculin, mai riguros şi cu o calificare mai înaltă decît a domnişoarei Meyer, care se descurcase pînă atunci admirabil în serviciul familiei. Se despărţise aşadar de ea în termeni amiabili şi generoşi, aducînd în locul ei un tînăr german din Pomerania, Herr Karl Biitow, un student la filologie care îşi pregătea doctoratul; el urma să-i iniţieze pe Gip şi pe Frank în studiul limbilor latină şi greacă şi să stabilească un program de studiu mai sistematic la alte materii. Era un tînăr plăcut, amabil, curtenitor, metodic, care nu înţelegea întotdeauna umorul şi purtările englezeşti, dar se adapta fără să se plîngă la ciudăţeniile şi capriciile gospodăriei din Easton. Se arătă încîntat cînd descoperi că băieţii aveau o veveriţă cafenie pe nume Fritz, pe care o îmblînziseră şi o dresaseră, şi o adoptă pe post de animal de companie, lăsînd-o să doarmă în camera lui. Karl Butow era un german de cea mai bună calitate, iar faptul de a-1 avea alături de familie facea chiar mai groaznică perspectiva războiului, dar şi mai improbabilă în acelaşi timp. El era absolut convins că oamenii simpli din Germania, cei precum Karl, nu-şi doreau războiul şi că erau constrânşi să participe printr-o combinaţie de imperialism prusac şi lăcomie a industriei germane de armament - „Kaizerul şi Krupp“, pe scurt -, care îşi urmăreau interesele prin intimidări şi ameninţări.
Cu siguranţă, spunea el cînd subiectul era luat în discuţie, lucru care se întâmpla în fiecare zi, cu siguranţă că, dacă ar fi chemaţi să-şi susţină vorbele prin fapte, iar Kaizerul ar declara război, majoritatea germanilor de bun-simţ ar refuza pur şi simplu să lupte, nu-i aşa ? însă Karl Btitow scutură din cap cu o tristeţe dezaprobatoare.

— în ţara mea există o stare de spirit războinică, zise el. Am simţit-o. Şi nici măcar cei care nu sînt de acord nu vor refuza. Sîntem un popor obedient.

Asemenea tuturor tinerilor germani, Karl îşi făcuse stagiul militar şi era acum apt de-a fi chemat la oaste în caz de război.

Timp de cîteva săptămîni nu se întîmplă nimic cu adevărat alarmant pe continent, iar ziarele englezeşti se ocupară mai mult de posibilitatea unui război civil în Marea Britanie, fiindcă protestanţii din Ulster, conduşi de sir Edward Carson, ameninţau să se opună proiectului de lege pentru autonomia Irlandei dacă acesta avea să treacă de parlament. Irlanda domină o vreme pagina întîi a ziarelor, exilînd Balcanii pe locul al doilea. Dar pe 23 iulie veni vestea ultimatumului categoric dat de Austro-Ungaria Serbiei.

— Asta-i rău de tot, spuse Karl, Rusia o să se mobilizeze în sprijinul Serbiei, Germania o să se mobilizeze în sprijinul Austriei. O să fiu chemat la oaste. Nici că se putea mai prost. O să mă întîrzie serios cu teza de doctorat.

Se apucă apoi să investigheze situaţia şi cîteva zile mai tîrziu primi o scrisoare oficială prin care i se cerea să se întoarcă imediat în Germania, ca să se prezinte la încorporare. Toată familia şi o parte dintre servitori îl însoţiră la gară ca să-şi ia rămas-bun de la el, iar pe cîţiva obraji curseră lacrimi în vreme ce trenul se îndepărta şi Karl se apleca pe fereastră, fluturînd din mînă cu tristeţe.

— Ei, dacă e război, măcar n-o să dureze mult, îi zise el lui Jane pe cînd trenul dispărea în zare, înfăşurat în propriul lui fum şi abur. Germania o să înfrunte Rusia, Franţa şi pe noi, toţi deodată. E imposibil să învingă. La anul o să-l avem pe Karl înapoi la Easton.

Vorbea cu mai multă încredere decît simţea, fiindcă armata germană era faimoasă pentru armamentul şi pregătirea ei.

— Sper să ai dreptate, H.G., spuse Jane, dar mă tem.

Mulţi alţii se temeau. Existau relatări despre oameni care

îşi făceau provizii de alimente şi despre clienţi ai băncilor care se înghesuiau la ghişeele bancare ca să-şi convertească bancnotele şi depozitele în monede de aur. Cuprinsă de panică, Rebecca îi telegrafie să-i ceară sfatul, adresîndu-i telegrama „Domnului West" de tulburată ce era. Ţine-ţi aurul şi banii gheaţă ca să ai cu ce plăti furnizorii pînă le trece supărarea pe bancnote, iar pe doamna Crown plăteşte-o cu bilete de bancă, îi răspunse el. îi interzise în glumă să plece pe front în calitate de corespondent de război, citîndu-i titluri imaginare - Primul corespondent de război gravid. Impresii de pe cîmpul de bătălie de la un nou-venit - şi încheia încurajator: Pregăteşte-ţi cetăţeanul pentru epoca păcii.

însă desfăşurarea evenimentelor îi discredită rapid discursul încurajator. Joi, pe 29 iulie, neacceptînd răspunsul Serbiei la ultimatum, Austro-Ungaria declară război. In replică, Rusia se mobiliză vineri, pe 30. Pe 31, sîmbătă, Germania îi dădu Rusiei un ultimatum, cerîndu-i să-şi oprească activităţile militare. Franţa îşi reafirmă sprijinul faţă de Rusia. Germania îi arătă pumnul Franţei. Marea Britanie ceru asigurări de la Franţa şi Germania că, în eventualitatea unor ostilităţi, neutralitatea Belgiei avea să fie respectată. Toată lumea ştia că pe acolo trecea singura rută pe care Germania ar fi putut lansa un atac eficient asupra Franţei, iar Anglia era constrânsă prin tratat să apere suveranitatea Belgiei. Franţa acceptă, desigur, dar Germania nu răspunse. Duminică, în prima zi din august, Franţa şi Germania îşi mobilizară armatele, iar

Germania declară război Rusiei. Deodată se profila Armaghedonul.

Totuşi aşa ceva continua să fie greu de crezut, mai ales la Easton. Pe 3 august, prima luni din lună, era ziua liberă a băncilor, în care se desfăşura Festivalul de la Eaşton Lodge, ocazie cu care lady Warwick permitea accesul localnicilor pe proprietatea ei. De fiecare dată se organiza un mic bîlci, cu caruselе acţionate de aburi şi trageri la ţintă în nuci-de-cocos, cu standuri ce ofereau premii ieftine şi ţipătoare pentru diverse etalări de forţă sau de îndemînare cu ciocane, puşti cu aer comprimat sau săgeţi, cu corturi în care se ofereau ceai, fursecuri şi limonadă. Grădinile lui lady Warwick puteau fi vizitate contra unei taxe de intrare modeste, încasările mergînd la diverse instituţii de caritate locale. Soţii Shaw îşi petreceau weekendul la Easton Glebe, iar cîţiva prieteni din vecini, printre care Ralph Blumfeld şi fiul său John, li se alăturară în ziua aceea, la fel de frumoasă ca şi cele de pînă atunci. După masa de prînz porniră cu toţii pe jos către bîlci, doamnele ferindu-se de soarele arzător cu umbreluţele, domnii purtînd veste de in şi pălării de pai (mai puţin Shaw, care asuda conştiincios în obişnuitul său costum Jaeger), discutînd despre războiul ce părea acum inevitabil, pe fundalul sonor tot mai apropiat al flaşnetei. Mulţimea de la bîlci părea însă, în mod surprinzător, netulburată de veşti, poate din cauză că nu le înţelegea gravitatea, sau poate fiindcă ajunsese la concluzia că n-avea cum să schimbe cu nimic situaţia, aşa că era mai bine să se bucure cît se mai putea. Răsuna văzduhul de rîsete, aclamaţii, strigăte bucuroase şi de bătăi din picior ce ţineau ritmul flaşnetei. El şi Shaw îşi vedeau de discuţiile lor aprinse.

Shaw venise la Easton direct de la Şcoala de Vară Fabiană, în cadrul căreia curentul tradiţional continua să fie credinţa în dezarmarea ce urma să le fie impusă ca prin farmec guvernelor prin greve generale coordonate.

— Sidney Webb refuză să creadă că o să fie un război european, pe temeiul că ar fi „prea nebunesc", relată Shaw. Mă rog, nebunesc e, dar tot o să se-ntîmple. L-am fi putut anticipa dacă nu ne-ar fi zăpăcit Carson şi banda lui.

— Nu negi, sper, că onoarea ne impune să ne implicăm dacă Germania invadează Belgia ?

— N-am fost întotdeauna atît de scrupuloşi în privinţa onoarei naţionale cînd a rentat să nu fim, răspunse Shaw. Tratatul în chestiune a fost semnat acum optzeci de ani, într-o Europă cu totul diferită, şi nu era nevoie să ne obligăm la apărarea Belgiei în orice circumstanţe. Ne-am lăsat amăgiţi prosteşte în jocurile diplomatice ale tratatelor şi garanţiilor şi ultimatumurilor, care-i fac pe politicieni să se simtă atît de importanţi.

El împărtăşea punctul de vedere al lui Shaw, dar detaşarea lui sardonică îi părea iresponsabilă.

— Nu mai contează asta acum! Dacă germanii invadează Belgia, o să ne invadeze şi pe noi. Trebuie să ne pregătim rezistenţa. Trebuie să punem mîna pe arme şi să postăm oameni în fortificaţii şi tranşee. Dacă Germania cîştigă războiul ăsta, o să fie sfîrşitul civilizaţiei contemporane.

— Asta s-ar putea întîmpla indiferent de cine cîştigă, replică Shaw neîndurător.

Pe cînd atitudinea lui Shaw părea a fi „afurisiţi să fie cu tot neamul lor“, el simţea cum pune treptat stăpînire pe el un sentiment antigerman violent şi foarte personal. Provocînd acest război de o anvergură incontrolabilă, îşi bătuseră joc de speranţele sale utopice legate de viitorul omenirii. Simţea cum cresc înăuntrul lui o convingere nouă şi un nou sentiment misionar: militarismul german trebuia înfruntat şi învins cu orice preţ.

Soţii Shaw plecară a doua zi. După ce îi conduse la gară, trecu pe la poştă, unde află ultimele noutăţi: Germania declarase război Franţei şi, ignorînd avertismentele Angliei, pretindea liberă trecere a armatelor sale prin Belgia. Atragerea Angliei în conflict devenise inevitabilă. Rebecca îi trimise o telegramă disperată, spunîndu-i că se simţea rău şi că se temea pentru copilul nenăscut.

— Trebuie să mă duc s-o văd, îi zise el lui Jane, care acceptă imediat.

Genunchiul i se vindecase, dar nu se simţea cu adevărat în stare să facă o călătorie lungă cu maşina pe un traseu necunoscut pînă la Hunstanton, aşa că se mulţumi să conducă doar pe distanţa relativ scurtă pînă la Bishop’s Stortford, unde o lăsă pe Gladys ca să ia trenul pînă la destinaţie.

O găsi pe Rebecca în pat, într-o stare foarte proastă, suferind de dureri abdominale. Doctorul care venise s-o vadă îşi exprimase teama de unele „complicaţii[14], după cum îi comunică el lui Jane în telegrama din dimineaţa următoare. Ea îi răspunse : „TELEGRAMA TA M-A UMPLUT DE NEFERICIRE STOP SPER CĂ VIAŢA REBECCĂI NU E ÎN PERICOL STOP ÎNCERC SĂ CONSIDER CĂ MESAJUL SE REFERĂ LA COPIL NU LA EA STOP E ÎNGROZITOR STOP TRANSMITE-I TOATĂ DRAGOSTEA MEA DACĂ POŢI STOP“. Stînd pe marginea patului, îi citi acest mesaj Rebeccăi, care înclina s-o privească pe Jane ca pe o nevastă geloasă şi răzbunătoare, iar uneori îşi exprima prin viu grai impresia aceasta.

— Vezi? zise el. Jane nu te urăşte. îţi trimite dragostea ei.

— Dar spune că s-ar putea să mor. Cred că în subconştient îşi doreşte să mor, răspunse Rebecca, deloc recunoscătoare.

însă telegrama aceea păru să aibă efectul de-a o determina să trăiască şi, cînd trecu din nou pe acolo ca s-o examineze, doctorul adoptă o viziune mai optimistă asupra simptomelor ei, atribuindu-le unei indigestii. Tot el aduse ştirea că Germania invadase Belgia. Lettie, care fusese chemată de Rebecca şi sosise de la Londra în după-amiaza aceea, confirmă că premierul Asquith anunţase intrarea Marii Britanii în război cu Germania.

— Trebuie să merg acasă, îi spuse el Rebeccăi.

— Nu pleca, îl imploră ea. Simt c-ar putea veni copilul în orice moment.

— Nu-i vremea încă.

— Ştiu, dar... ar putea veni mai devreme. De ce trebuie să pleci ?

— Trebuie să scriu ceva despre război pentru Daily Chronicle, zise el.

Avea o înţelegere profitabilă cu această gazetă - să scrie pe subiecte de actualitate oricînd avea chef.

— Nu pot să lupt pe front, dar pot să scriu, şi numai acasă mă simt în stare să fac asta. Te las în siguranţă pe mîna lui Lettie.

Şi în ciuda protestelor ei, luă ultimul tren care pleca din Hunstanton către Bishop’s Stortford.

Era deja întuneric cînd coborî din tren şi se simţi recunoscător pentru lumina lunii, care suplimenta anemicele faruri ale lui Gladys pe cînd conducea pe drumurile de ţară către Easton Glebe. Scăpă ca prin urechile acului de căderea intr-un şanţ cînd o vulpe trecu în fugă prin faţa maşinii, făcîndu-1 să tragă de volan. Nu se simţea însă neliniştit, ci mai degrabă euforic, iar acest drum de noapte nefamiliar căpătă în imaginaţia lui dimensiuni epice, făcîndu-1 să se simtă precum conducătorul unui vehicul blindat care îndeplinea o misiune secretă şi urgentă în zorii bătăliei. Zarurile fuseseră aruncate. Era război - şi ştia exact cum trebuia să-i fie prezentat publicului britanic şi cum să răstoarne aparenta negare a tuturor speranţelor sale legate de viitorul omenirii, transformînd-o într-o cruciadă pozitivă.

Trecuse de miezul nopţii cînd opri în faţa uşii principale de la Easton Glebe. Auzind zgomotul motorului şi scîrţîitul anvelopelor pe pietriş, Jane coborî în cămaşă de noapte să-i deschidă. II duse în bucătărie, îi oferi o cacao cu lapte şi un sendviş cu şuncă şi discutară acolo.

— Dragul de tine, trebuie să fii extenuat, îi spuse după ce el termină de mîncat sendvişul şi goli cana. Vino în pat. Dormi cu mine în noaptea asta. Vreau să mă cuibăresc în braţele tale.

— Nu, îmi pare rău, Jane. Am de lucru.

— De lucru? protestă ea. Pentru Dumnezeu, H.G.! Ce-ai putea avea de lucrat în noaptea asta ?

— Un articol pentru Chronicle.

Se despărţiră cu un sărut pe palier, iar el merse în dormitorul lui, unde avea o nişă complet echipată pentru scrisul nocturn: un pupitru şi o lampă cu abajur verde, o plită cu alcool pe care să fiarbă apă pentru ceai, o cutie cu biscuiţi şi o sticlă cu whisky din care să bea un păhărel după ce isprăvea lucrul. îşi scoase hainele şi îşi puse pijamaua, care arăta mai degrabă ca un fel de salopetă pentru un bebeluş supradimensionat şi pe care o prefera cămăşii de noapte cînd îl pălea cîte o sesiune de scris nocturn. Se aşeză la pupitru, scoase dintr-un sertar un blocnotes neînceput şi îşi umplu stiloul cu cerneală bleumarin.

Recapitulase deja în minte argumentaţia pe drumul de întoarcere de la Hunstanton, aşa că nu-i luă mult timp s-o aştearnă pe hîrtie. Anvergura teribilă a războiului care înghiţise deodată Europa şi ameninţa să se întindă în cele din urmă pînă în America spre vest şi pînă în Japonia spre est dădea măsura răsplăţii pe care ar fi adus-o victoria: o pace mondială permanentă. Pentru acest motiv, era un război ce trebuia cîş-tigat:

Nu poate exista nici o înţelegere diplomatică aptă să-i lase imperialismului german libertatea de a-şi explica eşecul în faţa propriului său popor şi de a începe noi pregătiri. Trebuie să continuăm pînă vom ajunge la ultima suflare, sau pînă cînd germanii ca popor vor fi conştienţi că au fost înfrînţi şi convinşi că s-au săturat de atîta război.

Luptăm cu Germania. Dar luptăm fără ură faţă de poporul german. Nu intenţionăm să-i distrugem nici libertatea, nici unitatea. Dar trebuie să distrugem un sistem de guver-nămînt diabolic şi corupţia mentală şi materială care a pus stăpînire pe imaginaţia germană şi a acaparat viaţa germanilor. Trebuie să strivim cu desăvîrşire imperialismul prusac, aşa cum Germania a strivit în 1871 imperialismul putred al lui Napoleon al IlI-lea. De asemenea, din prăbuşirea acelei victorii trebuie să învăţăm să evităm un triumf vindicativ.

Deja avem de-a face cu cel mai vast război din istorie. Este un război nu al naţiunilor, ci al omenirii. Este un război menit să exorcizeze o nebunie mondială şi să pună capăt unei epoci.

După ce termină articolul, îşi turnă două degete de whisky şi sorbi din el în timp ce recitea ciorna, facînd ici-colo cîte o corectură. Apoi scrise în capul paginii, cu majuscule, „RĂZBOIUL CARE VA PUNE CAPAT RĂZBOIULUI", stinse lampa de pe pupitru, bîjbîi pînă în pat, se strecură sub aşternuturi şi căzu într-un somn adînc.

La opt dimineaţa îl sculă o servitoare cu o telegramă: „BĂIEŢEL NĂSCUT AZI-DIMINEAŢĂ LA CINCI MINUTE DUPĂ MIEZUL NOPŢII STOP MAMA ŞI COPILUL SÎNT BINE STOP LETTIE".

— Trimiteţi vreun răspuns, domnule? întrebă servitoarea. Aşteaptă băiatul care-a adus telegrama.

Ce-ar fi vrut el să spună nu putea să treacă pe sub ochii iscoditori ai Oficiului Poştal Easton.

— Nici un răspuns... dar uite un sovereign[7] pentru băiat.

— Un sovereign, domnule?

Fata părea şocată, şi nici nu era de mirare - era mai mult decît simbria ei pe-o săptămînă.

— Am vrut să spun un şiling, zise el, zîmbind şi scuturînd din cap, după care îi întinse moneda.

Mai tîrziu concepu o scrisoare pentru Rebecca:

Radiez în dimineaţa asta. Cu mare greutate mă abţin să le dau oamenilor bacşişuri grase. Sînt încîntat că am un copil de parte bărbătească - unul dăruit de tine. O să aşez lumea în bună rînduialăpentru el... Mă gîndesc neîncetat la chipul tău drag, drag, serios şi mult iubit, culcat pe pernă, şi la noi doi. Chiar te iubesc enorm, Pantero.

Jaguarul

— „Războiul care va pune capăt războiului"... Asta nu ţi-a sporit reputaţia de profet.

— Of, nu-mi mai răsuci cuţitul în rană. Nici nu mai ştiu de cîte ori mi s-a cerut să-mi înghit cuvintele acelea. Nu le-am gîndit ca pe o simplă prezicere, ci ca pe un ţel. Am spus chiar în acel prim articol că s-ar putea să ajungem într-o situaţie grea. Voiam doar să subliniez ce miză era în joc, de ce merita să luptăm pînă la moarte în acel război. Şi am mai spus că trebuie să evităm un triumf vindicativ în cazul în care cîştigam - un sfat bun, care a fost ignorat cînd a venit vremea, ceea ce a dus la consecinţe dezastruoase.

— Dar ai exclus din discuţie o negociere a păcii. Nu poate exista nici o înţelegere diplomatică. Atitudinea aceasta, care a fost împărtăşită pe scară largă, a dus la un război de uzură care a durat patru ani, a fost purtat în cea mai mare parte pe o fîşie de teritoriu îngustă şi s-a soldat cu pierderea a milioane de vieţi.

— Nimeni n-a anticipat că va dura atît de mult. Iar asta a fost în principal vina conducătorilor militari, a totalei lor lipse de imaginaţie în privinţa tacticilor de război şi-a armamentului. Nu erau în stare să se gîndească la nimic altceva decît la bombardamente de artilerie cu care cică trebuiau scoase din uz tranşeele inamice, dar care mai mult eşuau decît nimereau, urmate de cîte un atac al infanteriei peste no man’s land drept în ploaia de foc a mitralierelor. Eu am inventat tancurile — adică ideea lor —în 1903, într-o povestire intitulată Cuirasatele terestre, însă nimeni nu s-a gîndit să le fabrice pînă pe la jumătatea războiului, şi nici n-au fost eficiente pînă aproape de sfîrşit.

— Dar articolele tale de presă de la începutul războiului te-au făcut aliat cu toţi patrioţii înrăiţi şi naţionaliştii extremişti din ţară. Asta nu te-a îngrijorat ?

— La început, nu. Ştii cum era în Anglia în primele luni -un fel de isterie cuprinsese toată ţara. Şocul de-a ne pomeni în

război a fost convertit într-o mentalitate de cruciadă. Episcopii au identificat cauza Aliată cu creştinismul. Oamneii luau cu asalt birourile de recrutare ca să se înscrie. Puştani şi bărbaţi trecuţi de prima tinereţe îşi falsificau vîrsta ca să fie primiţi în armată.

— Iar germanii erau demonizaţi în poveşti, majori* tatea false, despre atrocităţi comise în Belgia. Vesta Tilley cînta Nu vrem să te pierdem, dar ar trebui să te duci la adunările pentru recrutări şi copiii le înmînau cîte o pană albă bărbaţilor care nu se ofereau numai-decît voluntari pentru front.

— N-am fost niciodată de acord cu treaba asta cu penele albe. Articolele mele din Daily Chronicle s-au sprijinit pe un val de sentimente populare în care idealismul era amestecat cu o mulţime de vulgarităţi ieftine.

— Dar n-a fost vorba doar de acele articole, nu-i aşa ? Au fost şi scrisori trimise la ziare. Una pentru Times, de pildă, care îndemna la înarmarea populaţiei civile pentru a se opune invaziei germane. Numeroşi bărbaţi şi nu puţine femei vor ieşi în faţă ca să împuşte germani. Iar dacă invadatorii vor fi atît de prost sfătuiţi încît să recurgă la represalii care să semene teroarea asupra teritoriului belgian, atunci bineînţeles că noi, trupele neregulate, vom masacra toţi soldaţii germani rătăciţi care ne vor intra în bătaia puştii.

— N-am cum să apăr textul acesta. Nu era o propunere concretă, iar autorităţile s-au mulţumit să rîdă la aşa aceva. Dar am considerat că trebuia să demonstrăm lumii că întreaga naţiune era hotărîtă să reziste în faţa militarismului german. Pe la începutul războiului, Charlie Masterman a convocat o mulţime de scriitori la o reuniune la Whitehall ca să ne întrebe cum puteam să ridicăm moralul ţării. Eram un grup foarte eterogen, dar remarcabil - Robert Bridges, Henry Newbolt, Granville Barker, Barrie, Conan Doyle, Chesterton, Gilbert Murray, John Masefield, Arnold, desigur, eu şi mulţi alţii de care nu-mi aduc aminte, unii dintre ei liberali, alţii conservatori... şi n-a fost chip să ne putem pune de acord în vreo privinţă, aşa că am propus să acţioneze fiecare pe cont propriu. Cum am făcut eu însumi. Judecind retrospectiv, unele lucruri pe care le-am scris în înflăcărarea acelor momente n-au fost înţelepte.

— Şi te-au făcut să pierzi nişte prieteni - pe Violet Paget, de exemplu. A scris despre tine: s-a înrolat pe dată pe frontul jurnalistic şi ne-a chemat să scoatem Sabia Păcii pentru exterminarea totală a militarismului.

— Nu m-a iertat niciodată pentru faptul că am sprijinit războiul. Nici cei din grupul Bloomsbury[8] nu m-au iertat, dar nici că mi-a păsat de asta. Niciodată n-am prea avut timp de ei, sau ei de mine.

— Dar Shaw ?

— Prietenia noastră a fost mereu una foarte combativă, presărată cu perioade de ostilitate făţişă, printre care s-a numărat şi perioada aceea. Eu l-am atacat pentru pamfletul lui din noiembrie 1914, „Cu bun-simţ despre război", şi pentru altele în acelaşi gen. îi sfătuia pe soldaţii din ambele tabere să-şi împuşte ofiţerii şi să plece acasă. Sigur că asta n-avea nimic de-a face cu bunul-simţ, erau doar înflorituri retorice care au înfuriat opinia publică. Dar în esenţă avea dreptate. Războiul era inutil şi ar fi trebuit oprit înainte de-a deveni de neoprit. Mi-a luat ceva timp să-mi dau seama de asta. Ceva timp şi sute de mii de victime.

— Dar nu te-ai transformat într-un pacifist.

— Nu, dar nici Shaw, în definitiv. Adevăratul lui punct de vedere era greu de identificat, ca întotdeauna. îi plăcea să-i îmboldească pe oameni să-şi reexamineze presupunerile, dar de obicei nu reuşea decît să-i scoată din pepeni. Unii dintre scriitorii care veniseră la acea adunare convocată de Master-man voiau să-l vadă legat de stîlpul infamiei.

— în general, scriitorii maturi şi recunoscuţi au ieşit din război cam şifonaţi, nu-i aşa? De la adăpostul cabinetelor de lucru, umpleau coloanele ziarelor cu poeme patriotice şi declamaţii antigermane şi cu predicţii foarte încrezătoare despre cursul războiului, care se dovedeau invariabil greşite. Eroii au fost tinerii poeţi care au luptat şi au murit şi opozanţii oneşti care au fost defăimaţi şi uneori întemniţaţi pentru principiile lor.

— N-am să te contrazic în privinţa asta. A fost un război bizar — orori inimaginabile pe frontul de vest şi viaţa de zi cu zi curgînd aproape neschimbată acasă, la doar cîteva sute dn kilometri depărtare. Bineînţeles că era criză de anumite bunuri şi alte neplăceri, iar mai tîrziu au avut loc cîteva raiduri un riene, dar în cea mai mare parte a timpului, dacă nu citeai ziarele şi

nici n-aveai vreo rudă apropiată implicată, puteai nA şi uiţi că se desfăşura un război - de fapt oamenii chiar încercau să uite, altminteri era prea deprimant. Cît a ţinut războiul ne-am văzut de petrecerile noastre de weekend la Easton, ou hochei, tenis şi badminton, cu şarade şi dans în hambar pn muzica pianului mecanic.

— Ai fost norocos că aveai patruzeci şi opt de ani şl erai prea bătrîn ca să ţi se mai ceară să lupţi pe front, iar fiii tăi erau prea tineri ca să fie recrutaţi.

— Eram conştient de asta, conştient că eram obiectul in vi diei şi aproape al resentimentelor prietenelor care aveau soţi sau fii pe front, mai ales dacă aceştia se număraseră printr» cei căzuţi. Bietul Pember Reeves, de pildă, a fost de-a dreptul distrus cînd i-a fost ucis fiul şi nu mi-a răspuns niciodată lu scrisoarea de condoleanţe. Nu-1 condamn. Sigur că m-a afectat moartea tinerilor pe care îi cunoşteam - în special a acelor tineri străluciţi pe care îi cunoscusem la Cambridge, Ruperi Brooke, de pildă, şi Ben Keeling. Dar pe măsură ce se agravu războiul, începeam să simt că imunitatea mea ca persoană îmi submina autoritatea de-a vorbi despre el. Mă simţeam din ct în ce mai puţin confortabil în postura de propagandist, dar şl frustrat de eforturile zadarnice pe care le făceam ca să-nil găsesc un rol mai folositor. Existau frustrări şi în viaţa mea intimă...

Buna dispoziţie aproape euforică pe care o simţise în prima /,i a războiului era rezultatul convergenţei dintre naşterea fără probleme a copilului său cu Rebecca şi viziunea unei misiuni personale în măreţul conflict istoric ce se prefigura. Dar între timp războiul se împotmolise într-o încleştare costisitoare şi neconcludentă, fără perspectiva unui deznodămînt fericit, şi tot astfel, pentru a compara lucrurile mărunte cu cele măreţe, se întîmpla şi cu relaţia lui cu Rebecca. Mai tîrziu, privind în urmă, avea să-şi dea seama că sămînţa tuturor necazurilor lui încolţise cînd îi permisese Rebeccăi să păstreze copilul - dar cum ar fi putut s-o lase fără el ? Cînd ajunse la Brig-y-don să-şi vadă fiul pentru prima dată, ea tocmai îl alăpta, privindu-1 cu un surîs drăgăstos cum stătea cuibărit în braţele ei, cu guriţa strînsă în jurul sfîrcului şi cu nasul înghesuit în sînul generos. Rebecca ridică scurt privirea, doar cît să-i spună „Salut, Jaguarule", apoi şi-o coborî iar spre micuţ.

— Ce imagine superbă, spuse el aplecîndu-se s-o sărute pe frunte. Madona cu pruncul.

— îl iubesc, zise ea. Vreau să-l păstrez. N-aş suporta să-l dau altcuiva.

— Atunci, trebuie să-l păstrezi, Pantero.

— Mulţumesc, Jaguarule! spuse ea, cu un zîmbet radios, şi îşi înălţă faţa pentru a-i fi sărutată din nou, de data aceasta pe buze.

Mai tîrziu îi mai expuse o dată, cu titlu de încercare, chestiunea adopţiei: creşterea copilului avea să fie o responsabilitate consumatoare de timp, interferînd cu cariera literară pe care şi-o plănuise ea şi făcînd dificil de păstrat în secret relaţia lor. Dar ea scutură din cap cu vehemenţă, refuzînd să ia în seamă aceste adevăruri evidente. Nimeni nu putea scrie fără întrerupere şi, oricum, el îşi permitea să-i angajeze servitori, nu-i aşa ? Cît despre riscul oprobriului public, nici că-i păsa de asta. Rebeca ştia una şi bună: că era bebeluşul ei şi că voia să-l crească ea.

— Bine atunci, se resemnă el. Cum îl botezăm?

Căzură de acord să-i spună Anthony Panther West. Rebecca alese numele „Anthony" în principal fiindcă nu avea nici o legătură cu familia ei sau a lui. „Panther" fusese propunerea lui, o trimitere sfidătoare la dragostea care crease acest copil. Funcţionarul de la Registrul Naşterilor, uimit de cel de-al doilea nume, rămase cu tocul în aer şi ridică privirea, rugîndu-1 să i-1 spună pe litere înainte de a-1 înscrie, cu un aer vădit dezaprobator, în certificat.

Lettie, care nici pînă în ziua aceea nu dăduse vreun semn că l-ar fi iertat pentru seducerea surioarei sale, părea în sfîrşit ceva mai binevoitoare faţă de el şi chiar îi mulţumi pentru că fusese de acord s-o susţină financiar pe Rebecca în dorinţa ei de a-şi păstra copilul.

— Nu zic că e un lucru raţional din partea ei, admise Lettie, dar e un gest generos din partea ta.

— Păi, sînt un om bogat. îmi permit.

Doamna Townshend, care ajunse acolo cîteva zile mai tîrziu, îi aprobă şi ea hotărîrea. A fost o încîntare s-o văd pe R.W. cu fiul ei, îi scrise ea. Ar fi fost mare păcat să fie despărţiţi. Alăp tarea e un calmant minunat. Un amant care o vizitează discret din cînd în cînd nu e suficient pentru ea: are nevoie de un copil şi de un cămin. Chiar şi ca scriitoare va face o treabă mai bună dacă le va avea pe amîndouă. Nu ştiu cum o să vă descurcaţi.

Prima însărcinare, era evident, găsirea unei locuinţe mai adecvate pentru o mamă cu un copil mic decît Brig-y-don. Ca atare, el o rugă pe doamna Townshend să caute ceva la o distanţă convenabilă de Easton, şi curînd ea găsi o casă măricică numită „Quinboume", lîngă sătucul Braughing din Hertfordshire, la nici douăzeci de kilometri de Easton Glebe. Acolo o instală în septembrie, cu un efectiv complet de servitori - menajeră, infirmieră, cameristă şi bucătăreasă -, iar pentru o vreme Rebecca se simţi fericită. Era topită după bebeluşul ei, încîntată să fie pentru prima oară stăpîna propriei sale gospodării, şi chiar se apucă de ceva muncă jurnalistică. însă după o vreme, cînd iarna luă locul toamnei, dezavantajele situaţiei sale începură să se facă simţite. Reşedinţa de la Quinbourne, o fostă fermă, era izolată la capătul unui drum noroios, la ceva distanţă de sat, şi cu toate că el putea să se repeadă destul de des cu Gladys pînă acolo, în cea mai mare parte a timpului servitorii erau singurii oameni cu care avea contact
Rebecca. Moaşa irlandeză care ajutase la naşterea lui Anthony şi care rămăsese cu ei pe post de doică era o comoară, dar compania ei n-o stimula intelectual. Celelalte femei, care ghiciseră că Anthony era copilul lui şi descoperiseră adevărata lui identitate, începură să-şi facă cunoscută dezaprobarea printr-o mulţime de aluzii ironice la care ea nu îndrăznea să riposteze.
Hărţuiala aceasta măruntă luă o turnură urîtă cînd menajera, prinsă de Rebecca pe cînd încerca să şterpelească nişte bani, se apucă să-o şantajeze, ameninţînd-o că-i va spune lui Jane despre existenţa unei amante. Treaba cu ameninţarea se rezolvă foarte simplu, spunîndu-i-se femeii că Jane ştia şi punînd-o pe liber, însă aceasta continuă să răspîndească vorba prin vecinătate. Apoi, într-o bună zi, bucătăreasa dădu buzna în sufragerie şi începu să înşire acuzaţii la adresa dădacei şi-a cameristei. Se descoperi că biata femeie tocmai aflase că-şi pierduse al treilea şi ultimul frate, ucis în Flandra, şi încercase să-şi înece amarul în coniac. Merita milă şi înţelegere, dar fusese un incident supărător, care spori şi mai mult nemulţumirea Rebeccăi faţă de situaţia în care se afla.

— Parcă aş fi abandonată pe faţa întunecată a Lunii, spuse ea, derivîndu-şi analogia din propriile lui remarci pe teme astronomice. Casa asta e un satelit al lui Easton Glebe. Eu şi Anthony gravităm în jurul celeilalte vieţi a tale, însă niciodată n-o putem împărtăşi, trebuie să rămînem invizibili pentru familia şi prietenii tăi.

Gîndul că el se bucura de o altă viaţă la doar cîţiva kilometri depărtare, o viaţă plină de musafiri interesanţi şi distracţii amuzante de la care ea era exclusă, reprezenta o sursă constantă de nemulţumire sîcîitoare, iar lui nu-i folosi la nimic să-i spună că Easton Glebe devenise insuportabil de zgomotos şi incomod din cauza amplelor lucrări de construcţie care se desfăşurau la vremea aceea şi că Jane se plîngea că pe ea o neglijează petrecînd prea mult timp la Braughing. Rebecca răspunse făcînd aluzie la „promisiunea" lui de-a se însura cu ea într-o bună zi şi sugeră că, în acest scop, cu cît divorţa mai repede, cu atît era mai bine. îi înăbuşi cu fermitate propunerea, dar recunoscu că aranjamentul din acel moment nu era satisfăcător şi că ea trebuia să se mute la Londra, unde i-ar fi fost uşor să se vadă cu prietenii ei şi unde ar fi putut lua parte mai activ la viaţa literară. Primăvara anului 1915 a fost dedicată îndeplinirii acestui plan, iar miezul verii îi găsi pe ea şi pe Anthony instalaţi într-o vilă din Hatch End numită „Alderton", la periferia nordică a Londrei, cu Wilma Meikle, o prietenă din perioada petrecută cu sufragetele, pe post de menajeră şi însoţitoare şi cu alaiul obişnuit de servitori. El simţi că era necesar în continuare, pentru binele lor şi al vecinilor, să inventeze o poveste care să justifice noul lor menage. Rebecca era „domnişoara West", care îşi creştea nepotul orfan, iar el era un prieten de familie care veghea la binele lor şi care îi vizita ocazional, petrecîndu-şi cîte o noapte în camera de oaspeţi. Era aproape convins că basmul ăsta nu păcălea pe nimeni, dar menţinea o respectabilitate precară.

Erau unele momente în care simţea că în loc să aibă o nevastă şi o amantă avea două neveste, două gospodării de întreţinut, două rînduri de obligaţii casnice şi nu destul sex. Cînd rămînea peste noapte la Alderton, trebuia să treacă prin tot teatrul cu retragerea în camera de oaspeţi, strecurîndu-se mai tîrziu pe hol pînă în dormitorul Rebeccăi; şi odată ajuns acolo trebuia să fie atent la intensitatea zgomotelor pe care le produceau. Doar cu ocazia rarelor şederi la un hotel din Monkey Island, pe

Tamisa, furate în timp ce Wilma avea grijă de Anthony, puteau să se exteriorizeze fără griji în pat. O fi fost Rebecca mai fericită acum, dar el nu era.

Războiul, al cărui sfîrşit îl prevăzuse foarte încrezător într-unul din articolele sale de presă pentru anul 1915, mergea din rău în mai rău şi nu se întrevedea nici un deznodămînt pe frontul de vest, iar campania Dardanele plănuită de Churchill pentru a scoate lucrurile din impas se dovedea încă de pe acum un eşec. Se apucase de un nou roman, despre un prosper autor de vîrstă mijlocie, domnul Britling, care crezuse că nu va fi nici un război, dar cînd s-a întîmplat să fie, s-a identificat cu cauza Aliaţilor, după care a fost tot mai dezamăgit pe măsură ce ieşea la suprafaţă distructivitatea sterilă a conflictului, culminînd cu moartea propriului său fiu, pentru ca în final să-şi caute pe bîjbîite ieşirea din prăpastia disperării printr-o concluzie cît de cît pozitivă. Ce fel de concluzie, habar n-avea, deocamdată se afla încă în etapa de pre-război a poveştii. Domnul Britling avea o minte extrem de sensibilă de la natură, ceea ce îi conferea un scop anume şi o

pasiune. îi plăcea foarte mult să scrie şi să discute. Discuta despre orice, avea idei despre orice... Era un portret vădit autobiografic, înglobînd pînă şi şofatul său dezordonat şi entuziasmul pentru o anumită formă de hochei, doar că personajul fusese însurat de două ori şi avea un fiu adult, Hugh, de la prima soţie, decedată, şi doi puştani de la a doua, Edith,.cu care avea o relaţie foarte asemănătoare cu cea a soţilor Wells. Erau profund incompatibili... Timp de cîţiva ani nefericiţi, ea i se împotrivise şi îl dezamăgise, iar el o umpluse de suferinţe mute de neexplicat. Greu de tot înţeleseră adevărul despre relaţia lor, recunoscînd că bobocul delicat al dragostei lor nu mai reuşise să înflorească, şi abia după ani îndelungaţi se arătară în stare să contureze limitele între care îşi imaginaseră căsătoria şi să devină aliaţi. Dacă nu existau iubire şi desfătare între ei, existau o afecţiune reală născută din traiul în comun şi multă întrajutorare. Căutînd zadarnic o femeie cu care să poată avea o relaţie în stare să-l satisfacă pe deplin, Britling îi fusese constant necredincios lui Edith, uneori pînă la a provoca scandaluri, şi în prezent avea o amantă la a cărei locuinţă putea ajunge lesne cu maşina. Figura amantei nu se inspira însă din cea a Rebeccăi, ci dintr-a micuţei E -doamna Harrowdean, cea mai spirituală şi mai isteaţă dintre văduve, care, atunci cînd intrase în viaţa lui, îi păruse exact ce-i lipsea, dar care în ultima vreme se dovedise exasperant de critică şi de pretenţioasă, astfel că el se afla acum în căutarea unei modalităţi de-a pune capăt relaţiei cu minimum de stres. Britling locuia într-un loc din Essex numit Matching's Easy, într-o locuinţă de văduv ce arăta ca o replică fidelă a lui Easton Glebe. Angajase un preceptor german pentru fiii săi cei mici, Herr Heinrich, şi un secretar, Teddy, însurat cu o fată de prin părţile locului, Letty, care avea o soră pe nume Cissie. Romanul era un caleidoscop alcătuit din multe fragmente recognoscibile ale propriei sale vieţi, amestecate cu cîteva inventate pentru a crea un tipar nou. Nu era deloc încrezător în felul cum aveau să se aranjeze toate, însă Rebecca îl încurajă cînd îi arătă primele capitole.

Rebecca se pregătea şi ea să scrie o cărticică de critică literară pentru o colecţie intitulată „Scriitori de azi“. Editorul acesteia, care era un admirator al recenziilor ei de carte, o invitase să contribuie la colecţie cu un subiect la alegerea sa, iar ea propusese Henry James - spre neplăcuta lui surpriză, din moment ce Rebecca ştia prea bine cît îl jignise James cu felul în care îi tratase opera în TLS. îşi dădea seama că admiraţia ei pentru James nu era deloc indulgentă, dar tot îi părea o lipsă de loialitate devotamentul cu care se ocupa de proiect, citind şi recitind imensa oeuvre[9] a lui James cu o asiduitate disproporţionată în comparaţie cu comisionul pe care urma să-l primească. în dispoziţia aceasta uşor ofensată, scoase Boon din sertar şi citi pamfletul antijamesian cu senzaţia că-şi punea balsam pe rană, cu o desfătare care îl inspiră să continue scrisul la carte, descoperind în ea o bine-venită metodă de a-şi abate mintea de la articolele şi meditaţiile despre război, şi s-o ducă pînă la o concluzie, sau cel puţin pînă la un final, de vreme ce rămînea o colecţie de episoade şi discursuri fără legătură între ele. Nu i-o arătă Rebeccăi - n-o arătă nimănui în afară de Jane, care i-o dactilografie, şi lui Fisher Unwin, care acceptă s-o publice. îşi spuse că nu voia să-i tulbure Rebeccăi concentrarea asupra lucrului cu felul ireverenţios în care îi trata el subiectul şi că Boon avea să aibă un impact mai mare dacă apărea pe piaţă neanunţată şi neaşteptată, însă adevăratul motiv pentru care n-o testa pe alţi cititori, aşa cum făcea

de obicei cu fiecare carte nouă, era intuiţia că aceştia l-ar putea sfătui să n-o publice, variantă pe care nu dorea s-o ia în calcul. Cînd primi primele exemplare finisate, pe la mijlocul lui iunie, şi citi pagina de titlu, simţi un val de bucurie răutăcioasă.

Boon, Mintea rasei umane, Catîrii sălbatici ai diavolului şi Ultima trîmbiţă.

O primă culegere a scrierilor postume ale lui George Boon. Pentru Times.

Pregătită pentru publicare de REGINALD BLISS, autorul volumelor Verişoarele lui Charlotte Bronte, Istoria Palatului de Cristal pentru copii, Basme la lumina focului, Ciuperci comestibile, Balene în captivitate şi al altor lucrări.

1

Centrul finanţelor şi afacerilor din Londra.

2

Emmeline Pankhurst (1858-1928) - feministă britanică, una dintre fondatoarele mişcării sufragetelor; a fost adesea criticată pentru tacticile sale combative.

3

Cea mai veche librărie din Londra, înfiinţată în 1797 pe Piccadilly, unde se află şi în prezent.

4

Personaj din mitologia greacă; crescută în sălbăticie, a devenit o prac ticantă înfocată a vînătorii şi chiar, după unele legende, a participat In expediţia argonauţilor în căutarea lînii de aur.

5

Pronunţarea cu accent englezesc a expresiei franţuzeşti Gardez l'eau / (Atenţie la apă!).

6

Viaţa şi opiniile lui Tristram Shany, gentleman - roman de Laurence Sterne, publicat în nouă volume între anii 1760 şi 1767.

7

Veche monedă englezească de aur în valoare de 20 de şilingi.

8

Cerc de scriitori şi artişti cu sediul în districtul londonez Bloomsbury, în casa soţilor Leonard şi Virginia Woolf; a funcţionat din 1904 pînă spre sfîrşitul anilor ’30, avînd drept liant nu o doctrină anume, ci legăturile de prietenie şi de rudenie dintre membrii săi.

9

Creaţie, operă (în fr., în orig.).

Cu o introducere echivocă de H.G. Wells.

Spre marea iritare a lui Fisher Unwin, care pretindea că acest lucru ar putea afecta vînzările, insistase ca numele lui să apară doar ca autor al introducerii şi ca „Reginald Bliss“ să fie trecut neapărat pe cotorul cărţii. Nu intenţiona să înşele astfel pe cineva în privinţa paternităţii textului, ci să indice că Boon nu trebuia judecată pe picior de egalitate cu celelalte opere literare ale sale, ci ca o diversiune carnavalescă. Deschise cartea la întîmplare şi îl descoperi pe Henry James exprimîndu-şi rezervele faţă de propunerea unei conferinţe despre „Mintea rasei umane":

îndatoraţi fiindu-i, spunea el, imens prietenului nostru Gosse, acelei oneste, dar fără odihnă şi, într-un fel, uneori aproape malign de ambiţioase energii organizatorice a prietenului nostru, nu pot pe deplin - pe deplin, chiar dacă oricum ar fi trebuit să fac un pas atît de extrem, de distrugător prin izolarea pe care o implică, pentru, într-o exprimare brutală - a mă opune; şi totuşi nu pot să nu mărturisesc o considerabilă nelinişte, un fel de suferinţă, o aprehensiune, teroarea, ca să spun aşa, a pietrei de bordură în faţa acestui şuvoi al traficului intelectual, al foielii încolo şi-ncoace într-un stil fără îndoială superb şi impozant, dar totuşi esenţialmente într-o foială încolo şi-ncoace, nu în îndeplinirea sensului lui a ajunge, care constituie în atît de mare măsură substanţa acumulărilor şi-a activităţilor pe care sîntem invitaţi să le parcurgem.

Rise pe înfundate şi citi mai departe, incapabil să se oprească, din pur orgoliu şi de bucuria acurateţei cu care îşi realizase parodia, pînă ajunse la finalul capitolului. Apoi scrise în grabă un bilet: Dragă H.J., sper să te amuze cît de cît acest jeu d’esprit[1] H.G., îl strecură între pagini şi puse cartea într-un plic adresat D-lui Henry James, la Club Reform, unde îl lăsă chiar el în ziua următoare. Ştia că Henry James părăsise Lamb House pe durata războiului, mutîndu-se la Londra.

Dură mai mult decît se aşteptase pînă să-i dea James vreo veste despre carte, timp în care începu să-l încerce neliniştea că poate bătrînul n-avea un simţ al umorului suficient de solid ca să guste o glumă al cărei obiect era chiar el. Cînd în cele din urmă, în prima săptămînă din iulie, sosi o scrisoare pe care recunoscu scrisul aplecat al lui James, luă plicul (pipăindu-1 cu arătătorul şi policarul, aprecie că erau înăuntru cîteva pagini bune) cu sine în cabinet, închise uşa şi se aşeză la birou să citească, într-o incomodă stare de nesiguranţă. Formula de adresare uzuală — Dragul meu Wells — era liniştitoare, ca şi tonul calm şi curtenitor al primelor rînduri, unde i se explica întîrzierea cu care primise cartea. Tocmai am citit, pentru a lua cunoştinţă cu discernămînt, un număr considerabil din paginile sale - chiar dacă nu pe toate; căci, pentru a fi sincer, am fost în privinţa asta învins pentru prima dată de o carte a ta: de data asta nu m-am pomenit atras fără oprire în curentul ei - aşa cum întotdeauna şi în mod irezistibil se întîmpla pînă acum (ceea ce ţi-am comunicat în repetate rînduri). Se simţea o notă de reproş în paranteza aceea, care deveni tot mai explicită pe măsură ce înainta în lectura scrisorii. Voi mai încerca o dată -detest să pierd orice frîntură din tine care mă poate conduce spre lumină sau plăcere; iar între timp am reuşit mai mult sau mai puţin să înţeleg caracterizarea lui H.J. făcută de tine, pe care o găsesc foarte ciudată şi interesantă, pînă la un punct - cu toate că, fireşte, nu m-a umplut de exaltare afectuoasă. îi este desigur greu unui scriitor să se pună pe deplin în locul

altui scriitor care îl consideră excepţional de inutil şi de nul şi care se simte inspirat să publice asta spre ştirea întregii lumi...

In punctul acela trebui să pună deoparte foile şi să dea un ocol încăperii. Nu, bătrînul nu sesizase gluma, nu se distrase, nu se amuzase, fusese jignit de moarte. Se întoarse fără tragere de inimă la scrisoare: ...şi cred că împrejurarea nu este cu nimic mai plăcută cînd se întîmplă ca lui să-i fi plăcut enorm şi încă de multă vreme celălalt scriitor; pentru că în acest caz s-a instalat obiceiul de-a considera de la sine înţeleasă existenţa unei zone comune de întîlnire între ei, iar destrămarea acesteia este precum prăbuşirea unui pod care făcea posibilă comunicarea. Era nobleţe şi era patos în comparaţia aceea, iar acestea îl smereau şi îl doborau sub remuşcări. Nu că ar fi retras ceva din critica asupra operei lui James făcută în Boon — satira tot satiră rămînea, parodia tot parodie, iar el exagerase cu foarte puţin rezervele pe care pînă şi cititorii devotaţi ai lui James trebuiau să le recunoască. însă îi părea rău că-i rănise sentimentele lui James şi că prietenia lor ameninţa să ia sfîrşit. Se grăbi să termine restul scrisorii, în care James îşi apăra dreptul de-a urma îndemnurile propriei muze, oricît de diferite ar fi fost de ale muzei lui, nerăbdător să schiţeze un răspuns care să exprime remuşcări şi să sune împăciuitor fără a fi o capitulare ipocrită.

Există, desigur, o diferenţă reală şi esenţială între atitudinile noastre înnăscute şi dobîndite faţă de viaţă şi de literatură, scrise el. Pentru tine literatura, aidoma picturii, este un scop, pentru mine literatura, aidoma arhitecturii, este un instrument, are o folosinţă. Perspectiva ta, aşa cum am simţit-o eu, a înclinat per ansamblu prea mult către tărîmul criticii, iar eu am atacat-o în tonuri de opoziţie vehementă. Şi faptul de a scrie acele lucruri despre tine a fost prima mea evadare din obsesia acestui război. Boon e doar un coş de gunoi... Dar de cînd a fost tipărit, am apucat să regret de o sută de ori că n-am exprimat cu mai multă eleganţă profunda diferenţă şi incurabilul contrast dintre noi. „De o sută de ori“ era oarecum exagerat, dar încheie scrisoarea semnînd-o cu sinceritate: crede, dragul meu James, pe cititorul tău care te apreciază profund, pe admiratorul tău pasionat, chiar dacă rebel şi ranchiunos, şi pe al tău din nenumărate pricini foarte recunoscător şi afectuos, H.G. Wells.

Dar James nu se lăsă înmuiat. îi răspunse printr-o scrisoare bătută la maşină (purtînd cuvîntul „dictare“ între paranteze drepte în capul paginii), ce începea astfel: Sînt obligat să-ţi spun că scrisoarea ta nu mi se pare a justifica în vreun fel proastele maniere ale lui Boon, şi continua în aceeaşi dispoziţie. Compararea cărţii tale cu un coş de gunoi îmi pare reversul elocinţei, întrucît ceea ce se aruncă în acel container este exact ceea ce nu se încredinţează spre publicare. Era remarcabil cită claritate şi directeţe cîştigase stilul epistolar al lui James odată ce fusese aţîţat de ceea ce considera el a fi un atac asupra celor mai solide principii ale sale. Scrisoarea se încheia declarativ: Arta este cea care creează viaţă, creează interes, creează importanţă, lucruri de care noi să ţinem seama şi pe care să le folosim, şi nu cunosc nici un fel de substitut pentru forţa şi frumuseţea acestui demers. în locul lui Boon, aş spune că orice pretins substitut de acest fel este neputincios şi este o impostură inutilă; dar n-aş vrea pentru nimic în lume să fiu Boon şi rămîn doar al tău credincios, Henry James.

El îi scrise din nou, despre posibilele înţelesuri ale cuvîn-tului „artă" în acel context, intenţionînd să ridice corespondenţa deasupra nivelului pur personal, însă nu mai primi nici un răspuns. In

octombrie află că starea de sănătate a lui James era precară, iar în decembrie că avusese un atac cerebral. îi trimise un mesaj de simpatie, despre care secretara lui James, domnişoara Bosanquet, îl anunţă laconic că fusese recepţionat. Nu mai primi nici o veste de la James, nici nu se mai întîlni cu el, pînă când moartea acestuia, în martie 1916, puse capăt oricărei posibilităţi de reconciliere. James nu-1 iertase.

— Deloc surprinzător, nu-i aşa? Felul cum ai caricaturizat ficţiunea lui James a fost incredibil de crud. Este precum o biserică iluminată, dar fără enoriaşi care să-ţi distrugă atenţia, fiecare lumină şi fiecare rînd se concentrează pe altarul principal. Iar pe altar, întins cu smerenie, puternic prezent, este un pisoi mort, o coajă de ou, un fir de aţă. Şi apoi hipopotamul culegînd boaba de mazăre...

— Mă rog, şi observaţiile lui despre mine din acel articol din TLS au fost la fel de jignitoare. Părea să fi uitat că el mă insultase primul.

— Dar acela a fost doar un paragraf. Tu te-ai luat de el pe pagini întregi.

— A fost mult mai mult de un paragraf.

— însă în general a fost un comentariu onest.

— Şi textul meu a fost un comentariu onest. Doar că a fost exprimat printr-o ironie veselă. Şi în definitiv, în cartea asta am administrat acelaşi tratament practic fiecărui scriitor contemporan faimos la care te-ai putea gîndi. Pînă şi pe mine m-am satirizat prin personajul Hallery, care ţine o conferinţă despre „Mintea rasei umane", ce se dovedeşte a fi o plictiseală atît de cumplită, încît pleacă tot publicul.

— Dar adevărul e că tot Henry James a fost ţinta principală - sau aşa trebuie să-i fi părut lui, şi oricărui cititor obiectiv. Nimeni altcineva dintre cei menţionaţi în carte n-a mai avut parte de atîta spaţiu doar pentru sine.

— Probabil m-oi fi lăsat purtat de hazul exerciţiului. M-am convins singur că o să-l guste ca pe un fel de băşcălie deghizată în compliment la adresa importanţei şi statutului său literar, în definitiv, i-a plăcut parodia lui Max Beerbohm la adresa lui din Ghirlanda de Crăciun, cea intitulată „Firimitura din faţa ochilor".

— Dar aceea era atît de blîndă cu originalul, încît părea mai mult un omagiu. Prin comparaţie, parodiile tale erau brutale. A fost o răutate să-i faci aşa ceva unui scriitor mai vîrstnic, cu mult mai puţin succes decît tine din perspectiva vînzărilor şi-a celebrităţii, şi cu sănătatea tot mai şubredă...

— James se plîngea mereu de sănătate, de cînd l-am cunoscut. Cînd am auzit în decembrie că avusese congestie cerebrală, i-am trimis un meSaj de simpatie. Cînd Gosse a organizat petiţia pentru a i se acorda Ordinul de Merit, am semnat bucuros, iar cînd s-a regăsit pe lista de onoruri de Anul Nou, în momentul în care era practic pe patul de moarte, i-am trimis o telegramă de felicitare. Nici un răspuns. Pe urmă, în martie, am auzit că a murit. Mi-a părut rău pentru cearta

noastră, dar nu putea fi evitată. Eram doi scriitori complet diferiţi, cu ţeluri complet diferite, şi conspiraserăm prea multă vreme la ascunderea diferenţelor dintre noi. Aş fi putut să mă port cu mai mult tact, după cum am şi recunoscut la vremea aceea. Dumnezeu ştie că mi-am primit pedeapsa pentru proastele mele maniere.

Boon se dovedi un eşec. Lumea literară, sau mari porţiuni din ea, îl trata ca pe un paria, pînă şi prietenii lui erau stînjeniţi de carte. Nici Rebecca nu scăpă de consecinţe, fiindcă atunci cînd se publică studiul ei, în anul următor, Percy Lubbock[2] şi restul coteriei jamesiene făcură tot posibilul ca acesta să fie ignorat de TLS. Era o minune de concizie a stilului şi bun-gust apreciativ, însă nu un panegiric, şi în ochii lor era deja osîndit din pricina asocierii ei cu H.G., care le era suficient de bine cunoscută. Nefericita potrivire în timp a cărţilor lor le asigura ambelor o receptare negativă. în aceeaşi lună în care se publicase Boon, Henry James îşi depusese candidatura pentru obţinerea cetăţeniei britanice ca să-şi demonstreze identificarea cu cauza Alianţei în război, şi astfel - după ce fusese în mare măsură neglijat de publicul cititor ani în şir - devenise peste noapte o comoară naţională care trebuia tratată cu respect şi necriticată, sentiment ce se consolidă după moartea lui. Nu era un moment bun să-l critici pe Henry James.

Ştirea morţii lui James veni pe cînd el scria capitolul final de la Domnul Britling o scoate la capăt. Era o carte în care investise mult timp şi efort, ce exemplifica exact acea viziune instrumentală despre funcţia romanului prin care contestase viziunea jamesiană, estetistă. Romanul lui căuta să fie util, avea un scop, care în linii mari era extragerea unor lecţii pozitive din război, însă fără a evita sau a minimaliza ororile şi suferinţa. îl pusese pe domnul Britling să treacă printr-o succesiune de atitudini faţă de război ce semăna foarte mult cu cea prin care trecuse el - recunoaşterea tardivă a iminenţei sale, angajamentul energic pentru obţinerea victoriei, iar apoi dezamăgirea crescîndă, nu doar faţă de comportarea Alianţei în război, ci şi faţă de justificările patriotice ale acestuia. Britling ajunge să înţeleagă puterea corupătoare a urii generate de conflict şi să deplîngă demonizarea Germaniei şi a germanilor, care erau arătaţi cu degetul drept unici responsabili ai carna-jului. Libertatea creativă a ficţiunii îi îngăduia însă romancierului să-şi pună alter egoul literar într-o stare de tensiune mult mai mare decît suferise el însuşi vreodată, şi astfel să-şi cîştige prin intermediul lui dreptul de-a servi la finalul cărţii un soi de predică laică, de o aroganţă temerară.

Urmînd exemplul secretarului Teddy, fiul domnului Britling, Hugh, se înrolează voluntar de cum împlineşte vîrsta minimă şi începe să trimită acasă descrieri vii ale luptelor de pe frontul de vest. (întotdeauna existau din belşug resurse tipărite din care să se inspire pentru partea aceasta a cărţii.) Apoi Hugh este ucis. Secvenţa în care Britling primea ştirea şi apoi ieşea în grădina cufundată în beznă, unde dintr-odată băiatul era peste tot prin preajmă, jucîndu-se, căţărîndu-se în cedri, făcînd acrobaţii miraculoase cu bicicleta pe peluză, discutînd cu seriozitate despre viitorul său, întinzîndu-sepe iarbă..., era un efort de imaginaţie prin care se proiecta pe sine însuşi într-o situaţie ce se petrecea cu adevărat în mii de locuinţe din toată ţara, zi după zi, şi simţea că acum îi făcuse dreptate scoţînd-o la lumină. Procesul de revenire a domnului Britling din disperare se dovedi mult mai complicat. îl prezentă în două etape. Cum şi despre Teddy soseşte ştirea că a fost ucis, Britling trebuie să-i consoleze văduva înnebunită de durere, pe Letty, care este copleşită de o furie distructivă împotriva Germaniei şi-a lui Dumnezeu. „Jjumea e crudă", spune ea. pur şi simplu crudă. Cît despre Dumnezeu... ori nu există nici un Dumnezeu, ori e un

idiot. E un idiot care smulge aripile muştelor... Cum mai poţi tu să crezi în Dumnezeu după ce s-a întîmplat cu Hugh ? Un Dumnezeu care-i omoară pe Teddy al meu şi pe Hugh al tău... şi milioane de alţi oameni. “ Britling spune că el crede cu adevărat - dar nu în Dumnezeul teologilor. „Ideile lor categorice sînt prosteşti -cum că el este atotputernic. Dar bunul-simţ al omului ştie să discearnă... în definitiv, adevăratul Dumnezeu al creştinilor este Cristos, nu Dumnezeu Atotputernicul; un Dumnezeu sărac şi batjocorit şi rănit, bătut în cuie pe o cruce materială... El va triumfa într-o zi... Dar nu e corect să spui că el e cauza a tot ce se întîmplă acum. Dumnezeu nu e absolut; Dumnezeu e limitat... Un Dumnezeu limitat care se zbate în felul lui măreţ şi cuprinzător aşa cum ne zbatem şi noi în felul nostru bicisnic şi nătîng. ...Vai! de-aş crede că există un Dumnezeu omnipotent care priveşte de sus la bătăliile şi la morţii noştri şi la toate distrugerile şi ororile acestui război - capabil fiind să prevină toate acestea - i-aş scuipa chipul deşert. Dumnezeu există în Natură şi în Necesitate. Necesitatea este deasupra tuturor lucrurilor, însă Dumnezeu este în miezul a tot şi toate." ‚Jfu m-am gîndit niciodată la el în felul acesta", spune Letty. Hei eu", răspunde Britling. ‚JDar mă gîndesc acum." Iar Britling vorbea aici în numele creatorului său. Fusese o surpriză pentru el însuşi filonul de elocinţă mistică pe care nici nu ştia că-1 posedă şi care fusese scos la lumină odată cu plasarea personajului său într-o suferinţă aproape insuportabilă.

Povestea lui Letty primi un final fericit prin neaşteptata întoarcere a lui Teddy, rănit, dar în viaţă, însă eroului cărţii nu i se putea uşura suferinţa la fel de simplu. Vindecarea domnului

Britling după trauma morţii fiului său începe în momentul în care, aflînd că fostul lui preceptor german, Herr Heinrich, a murit şi el, într-un lagăr de prizonieri rusesc, se hotărăşte să le trimită părinţilor săi vioara pe care fiul lor o părăsise în graba plecării, împreună cu un bilet explicativ care se transformă repede într-o scrisoare lungă, menită să-i uşureze inima prin împărtăşirea sentimentelor ce-o umpleau. Dacă vă spuneţi că aceşti doi băieţi au pierit amîndoi nu pentru vreo nobilă cauză comună, ci unul împotriva celuilalt, într-o luptă pentru dinastii şi graniţe şi rute comerciale şi supremaţii tiranice, atunci cred că trebuie să simţiţi ceea ce simt şi eu, că războiul acesta este cel mai tragic şi mai cumplit lucru care i s-a întîmplat vreodată omenirii. începu şi abandonă multe ciorne în timp ce Britling lucra la textul scrisorii o noapte şi-o dimineaţă, străduindu-se să fie cinstit şi să evite falsitatea în sentimente şi în retorică -trăsături pe care le caracteriza peiorativ prin expresia stil de tinichea. Pe măsură ce creştea şi se lungea, scrisoarea devenea tot mai puţin una personală şi tot mai mult un discurs public cu caracter profetic. Niciodată nu-i fusese atît de limpede domnului Britling că era un scriitor slab, neghiob, prost informat şi pripit în judecăţi şi niciodată nu se simţise atît de invincibil în convingerea sa că Duhul lui Dumnezeu exista în el şi că îi era hărăzit să joace un rol în instituirea unei noi ordini a vieţuirii pe pămînt. Ultimul paragraf suna aşa: Să ne angajăm cu mintea şi cu inima întru desăvîrşirea şi aplicarea metodelor democraţiei şi isprăvirea cu regii şi împăraţii, cu preoţimea şi cu bandele de mercenari, cu negustorii şi cu proprietarii şi cu cei care blochează progresul, care prin trădare au aruncat omenirea în această mlaştină a urii şi sîngelui - în care ne zbatem în continuare... Dar, medită el: Cît de plăpînd era scheunatul acestei poveţe! şi lăsă fragmentul neterminat. Se gîndi să le trimită vioara părinţilor lui Heinrich fără nici o scrisoare, însă:
Nu, trebuie să le scriu limpede. Despre cum l-am găsit pe Dumnezeu. Despre cum m-a găsit el pe mine. Cartea se sfîrşea cu domnul Britling extenuat, privind răsăritul de la fereastra biroului său. Val după val de căldură şi lumină se năpusteau dinaintea răsăritului peste colţul de lume din

Matching's Easy. Era ca şi cum n-ar mai fi existat nimic pe lume în afară de zori şi răsărit. Din depărtare, dinspre biserică, răzbătea zgomotul unui lucrător matinal ascuţind tăişul coasei. Imaginea coasei îl mulţumi prin amestecul său ambiguu de trimiteri: la îngerul morţii, la săbiile transformate în fier de plug, la succesiunea anotimpurilor promiţînd revenirea la viaţă după moarte.

Cînd se hotărî să-şi intituleze romanul Domnul Britling o scoate la capăt, credea că pînă la vremea publicării sale războiul avea să fie terminat sau aproape de final; dar în iulie, pe cînd se afla în plin proces de publicare, bătălia de pe Somme abia începea, iar la momentul apariţiei cărţii, în septembrie, nu dădea semne că s-ar stinge. Cînd s-a considerat că se sfîr-şise, adică tocmai în noiembrie, un milion de oameni din ambele tabere muriseră sau fuseseră răniţi şi nu se cîştigase nimic care să aducă războiul mai aproape de final. El se temea că în acest context titlul putea să pară nepotrivit de optimist şi să afecteze receptarea romanului, fapt care îl îngrijora de-a bine-lea, dat fiind că situaţia sa financiară era destul de proastă. Replica lui către Lettie, de la începutul războiului, Sînt un om bogat, părea acum de o aroganţă sfidătoare. Toate cheltuielile pe care le suportase în ultimii ani - extinderea şi renovarea reşedinţei de la Easton Glebe, petrecerile generoase de acolo, întreţinerea gospodăriei Rebeccăi, chiria apartamentului său din Londra, cumpărarea lui Gladys şi taxele şcolare pentru cei doi fii ai săi, care acum se aflau la internatul şcolii din Oundle -, toate aceste lucruri şi multe altele îi secătuiseră alarmant economiile şi socotea că mai avea în conturi doar 5 000 de lire sterline. Un studiu grandios, publicat în 1915, nu se vînduse prea bine - lucru care nu surprindea pe nimeni, fiindcă era esenţialmente o reiterare a tuturor celorlalte romane cu filfizoni ale sale, într-un decor mai exotic. Numai activitatea sa prolifică de jurnalist îl menţinuse în limitele solvenţei, dar avea nevoie urgentă de un bestseller.

Spre marea sa uşurare şi mulţumire, exact asta se dovedi a fi Domnul Britling. Se potrivi perfect cu dispoziţia publicului în contextul veştilor tot mai proaste care soseau de pe frontul de vest - reflecta şi exprima mîhnirea populaţiei pentru pierderea atîtor vieţi tinere, mînia sa în faţa incompetenţei vădite de conducătorii politici şi militari, chinul de a reconcilia răul monstruos al războiului cu idealurile datoriei, patriotismului şi credinţei religioase ce le fuseseră insuflate încă din copilărie. Avu parte de cronici extaziate, primi elogii de la mulţi dintre foştii lui adversari - pînă şi de la doamna Humphry Ward - şi ajunse subiect de predici bisericeşti pline de solidaritate. Primi chiar şi un uriaş sac poştal cu scrisori de apreciere de la cititori, în special de la femei ai căror soţi sau fii fuseseră ucişi în război, multe dintre ele trimiţîndu-i condoleanţe în virtutea presupunerii că şi el îşi pierduse unul dintre fiii cei mari, într-atît de vie fusese descrierea suferinţei domnului Britling. Cartea ajunse la a treisprezecea ediţie înainte de Crăciun, aducîndu-i tot în aceeaşi perioadă drepturi de autor în valoare de 20 000 de lire sterline în urma vînzărilor din America. Grijile sale financiare luaseră sfîrşit, sau cel puţin n-aveau să se mai întoarcă multă vreme.

— Deci, s-ar putea spune că ai profitat de pe urma catastrofei de la Somme - de fapt, de pe urma afurisitului de război în ansamblu.

— Mă rog, s-ar putea spune că şi Homer a profitat de războiul troian. E un paradox al tuturor operelor care se ocupă de tragedii - scriitorii iau experienţele negative şi le transformă în ceva

pozitiv. Dacă izbutim, primim laude şi sîntem plătiţi. Asta nu înseamnă că Domnul Britling mă pune pe picior de egalitate cu unul care profită de pe urma războiului.

— Chiar ai crezut în balivernele alea religioase de la sfîrşit ? Sau a fost un truc dibaci prin care să reintri în graţiile publicului britanic ?

— Am crezut cît am scris cartea - nici n-ar fi mers altfel. Nu poţi să falsifici aşa ceva. Scrisul la Domnul Britling a fost un fel de experienţă religioasă pentru mine - ceea ce descrie William James drept „convertire[0] în Tipuri de experienţe religioase\ Cînd Britling se condamnă pentru faptul de-a fi un „scriitor slab, neghiob, prost informat şi pripit în judecăţi" e în aceeaşi măsură o mea culpa a mea, nu doar a lui. M-am ruşinat cu o parte din materialul bombastic şi fudul pe care l-am scris despre război mai pe la început şi am vrut să mărturisesc asta. Iar pe măsură ce scriam scena în care Britling încearcă s-o aline pe Letty, am simţit cum creşte în mine tot acest limbaj religios - izvorît din copilărie, presupun, din evlavia mamei, împotriva căreia am reacţionat în tinereţe, dar care acum îmi părea exact modul de exprimare potrivit. Am început să văd o cale de a-mi exprima utopianismul laic în limbajul creştinismului şi de a-1 face poate mai accesibil maselor de cititori. în

1. Titlul complet al cărţii este The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature (1902).

cartea Dumnezeu, regele nevăzut, publicată un an mai tîrziu, am dezvoltat ideile lui Britling, transpunîndu-le într-un discurs al meu personal.

— Mulţi dintre prietenii tăi liber-cugetători au crezut că ţi-ai pierdut minţile cînd ai scris cartea asta.

— Totuşi publicului i-a plăcut la nebunie. îmi aduc aminte că i-am trimis Rebeccăi un soi de psalm.

Cărţile teologice se vînd Se vînd ca plinea caldă,

Iar pieptul Patriei-Mamă E plin de laptele cuvintelor.

Eu însumi iau masa cu feţe bisericeşti liberale

Cinez cu episcopi

Mă îmbăiez în Palatul Lambeth\

— Deci chiar a fost un exerciţiu de cinism ?

— Nici vorbă. Mai tîrziu mi-am renegat convertirea, însă la vremea aceea eram foarte sincer. îmi dădeam seama de latura amuzantă a subitei mele popularităţi pe post de teolog creştin radical, dar eram sincer. Şi orice-ai spune, Domnul Britling o scoate la capăt a fost un roman bun. Britling supravieţuieşte.

— De fapt, ultimul bun pe care l-ai scris. Ultimul pe care şi-ar putea dori cineva să-l recitească.

— Probabil că ai dreptate.

— Dar ai perseverat şi ai mai scris douăzeci şi două. Toate moarte şi-ngropate acum. Umplutură pentru lada cu solduri din faţa anticariatului.

— Da, dar la vremea aceea nu ştiam asta.

In septembrie 1916 avea cîteva motive pentru care să se simtă mulţumit de sine: Boon fusese uitat; Domnul Britling era o lovitură de piaţă; Winston Churchill îi scrise ca să-l felicite pentru succesul cu care a fost pusă în practică idea dumitale cu acele cuirasate de uscat (tancurile britanice Markl înregistraseră în realitate un succes modest în bătălia de pe Somme, însă el aprecie recunoştinţa purtată blindatelor sale terestre); iar în ziua de 21 a acelei luni împlini, în cea mai bună stare de

1. Reşedinţa londoneză a arhiepiscopului de Canterbury (conducătorul Bisericii Anglicane), aflată în apropierea de Palatului Westminster.

sănătate, vîrsta de cincizeci de ani. Pînă şi viaţa sexuală i se îmbunătăţise. în august dăduse glas în sfîrşit insatisfacţiei sale faţă de oportunităţile libidice pe care le oferea Aldertonul, într-o scrisoare către Rebecca: Aş vrea să putem aranja un mod de viaţă care să ne despartă ceva mai mult pe noi ca amanţi de camera copilului. Vreau să fac dragoste cu tine şi să fiu cu tine ca amant zi şi noapte, să am parte de toate ştrengăriile şi de compania ta în mai mare măsură decît acum... Ştii că, prin natura lucrurilor, nu mai avem decît vreo zece sau doisprezece ani de amor şi goliciune şi alte lucruri din acestea dragi. E păcat să ne aranjăm viaţa în aşa fel încît să nu obţinem nimic mai mult decît momente furate noaptea şi seri împreună cu plicticoasele alea îngrozitoare de Wilma şi GooGoo. (GooGoo fiind numele cu care îşi striga Anthony dădaca.) îi ceru să pună la cale un plan prin care să arunce povara lui Anthony pe umerii surorilor sale, astfel încît ei doi să poată pleca undeva împreună, poate chiar peste hotare. Ea nu reuşi să facă asta, dar acceptă propunerea lui de a închiria o garsonieră în Chelsea pe post de cuibuşor de nebunii. Pregăteşte-te de-o smotoceală meticuloasă în garsoniera londoneză, îi scrise el lasciv. Planurile cu garsoniera din Chelsea căzură, însă el găsi nişte camere de închiriat pe Claverton Street, în vechiul lui bîrlog, Pimlico, ce-i servise o vreme drept loc de întîlnire, aşa ponosit cum era. Discreţia şi intimitatea le sporiră calitatea partidelor de amor, dar tensiunile latente din relaţia lor rămaseră nerezolvate.

în primăvara lui 1917 Rebecca se mută cu Anthony la Leigh-on-Sea, pe coasta Essexului, ca să scape de ameninţarea raidurilor cu zepeline asupra Londrei. Locuinţa era încîntă-toare, dar amplasamentul se dovedi o alegere proastă, fiindcă era exact pe traseul preferat de noile bombardiere germane cvadrimotoare Gotha, ai căror piloţi se foloseau de Tamisa ca să ţină drumul drept spre Londra şi uneori mai lansau nişte bombe peste oraşele din estuar precum Leigh, confundîndu-le cu periferia capitalei. E atît de neplăcut să cinezi în timp ce un Gotha încearcă să-şi facă cuib pe acoperiş şi tot văzduhul e plin de zgomot de parcă Sfînta Treime şi-ar muta neîndemînatic pianul de colo-colo, îi scria Rebecca unui prieten comun, însă tonul ei impasibil era pe de-a-ntregul prefăcut, după cum descoperi el cu ocazia unui raid care îl prinse

alături de ea. La zgomotul bombelor explodînd în depărtare, ea îl înşfăcă pe Anthony din pătuţ şi se ascunse cu el sub masa din sufragerie, văicărindu-se neîncetat: „O, Doamne! O, Doamne!“ în huruitul crescînd al motoarelor de avion şi ţipînd: „O să murim! Nu vreau să mor!“ în timp ce ele treceau pe deasupra. Simţi şi el un fir de teamă, dar o înfruntă în modul său personal, ieşind dinadins pe balcon şi scrutînd cerul cu un calm simulat, deranjat de istericalele ruşinoase ale Rebeccăi.

După întoarcerea acasă îi trimise o lungă scrisoare în care începea prin a se plînge de purtarea ei şi continua cu speculaţii despre incompatibilitatea lor nativă. Aceste fleacuri par să-mi fi deschis mintea, făcîndu-mă să privesc realitatea în ansamblul ei, pe care am refuzat să-l analizez pînă acum. M-am întrebat: ,fM.ăcar o iubesc cît de cît pe femeia aceasta ? “. Mi-am spus: ,Am inventat o poveste întreagă despre ea şi nu este cea adevărată“. Care era cea adevărată ? Care era realitatea ? Că el avea o perspectivă pozitivă în esenţă, pe cînd ea părea să atragă şi să îmbrăţişeze experienţele negative, de exemplu legăturile strînse cu surorile şi cu mama ei, care îl urau, şi anturajul de servitoare şi companioane mohorîte şi plictisitoare cu care se înconjura şi care descuraja orice intimitate. Toţi aceşti ultimi patru ani, care ar fi putut rămîne în amintirile noastre ca o aventură a dragostei, talentul tău bizar i-a transformat într-o poveste absolut dezagreabilă, care a devenit baza unei deznădejdi absolute legate de orice mai poate urma. Stă în firea ta să-ţi întuneci lumea şi să-ţi amărăşti fiecare amintire. Cîtă vreme te voi iubi, le vei amărî şi pe ale mele. Scrise şi expedie scrisoarea mai mult din nevoia de-a se uşura de simţămintele acestea şi în speranţa de-a o face pe Rebecca mai sensibilă la dorinţele lui decît avînd în minte planul de-a pune capăt relaţiei lor, şi îl cam zdruncină să primească de la ea o replică vehementă, în care susţinea că nu-1 mai iubea de un an şi că era perfect capabilă să-şi poarte de grijă, ei şi lui Anthony, cu condiţia ca el să ofere o înţelegere financiară adecvată şi să înceteze s-o mai supere cu pretenţiile lui nerezonabile. El îi răspunse temperat: Dacă n-o să-ţi fiu amant, n-o să-ţi fiu nici frate iubitor. Ne-am mărturisit unul altuia nişte adevăruri surprinzătoare. Acum hai să mai păstrăm o vreme aparenţele, măcar pentru scurt timp, înainte de-a ne apuca să schimbăm ceva. Pînă la sfîrşitul lunii conflictul era stins şi armistiţiul parafat în patul din Claverton Street, creîndu-se astfel un tipar pentru anii ce-aveau să urmeze.

în tot acest timp, pe cîmpul bătăliei celei mari nu se profila nici umbra vreunui armistiţiu, iar armatele continuau să se izbească reciproc ca nişte pugilişti epuizaţi şi plini de sînge, ai căror antrenori refuzau să arunce prosopul. Dar pentru el era evident, odată ce America intrase în război de partea Alianţei în 1917, că soarta Germaniei era pecetluită, oricît de mult ar fi durat, şi un an mai tîrziu prinse ceea ce părea a fi ocazia de-a juca un rol folositor în actul final al conflictului. Lloyd George, care era acum prim-ministru în locul discreditatului Asquith, adusese cu sine la guvernare doi lorzi ai presei - pe Rothermere[3] ca ministru al Aerului şi pe Beaverbrook[4] ca ministru al Informaţiilor -, iar Beaverbrook numi un alt lord al presei, pe North-cliffe[5], în funcţia de director al Propagandei de Război. Oamenii de presă ştiau să-i aprecieze valoarea în mai mare măsură decît politicienii şi funcţionarii publici, iar cînd Northcliffe îl invită să se alăture echipei de la Crewe House[6] ca preşedinte al nou-formatei Comisii Politice pentru Propagandă în Ţările Inamice, el acceptă cu avînt. Considera că era de o importanţă vitală ca poporul german să fie pregătit să accepte înfrîngerea, explicîndu-i-se clar că Aliaţii nu vor avea un comportament răzbunător după obţinerea victoriei şi că sfîrşitul războiului avea să reprezinte

o ocazie de-a se obţine o pace durabilă pentru întreaga lume. Mai tîrziu se implică în diverse comisii care promovau ideea - lansată prima dată în 1915 de Leonard Woolf[7] printre alţii - unei Ligi a Naţiunilor care avea să supervizeze tratatul de pace de la încheierea războiului şi să garanteze securitatea internaţională în mod permanent. El avea de gînd să se folosească de preşedinţia sa în cadrul Comisiei de Propagandă ca să se asigure că aceste mesaje pozitive erau încorporate în foile volante create la Crewe House şi distribuite prin diverse metode soldaţilor şi civililor de pe teritoriul Puterilor

Centrale. în scurt timp, trimise Ministerului de Externe un memorandum din partea comisiei, în care expunea viguros argumente în favoarea unui acord de pace constructiv, inclusiv o schiţă verosimilă de constituţie pentru o Ligă a Naţiunilor, primind drept răspuns o mustrare condescendentă din partea şefului spionajului politic. Echipa de la Crewe House continuă totuşi să insiste în promovarea ideii unei Ligi a Naţiunilor prin intermediul publicaţiilor sale, beneficiind de o susţinere călduţă din partea guvernului. Desigur, era esenţial ca opinia publică britanică să fie educată în această direcţie, dar asta nu intra în atribuţiile comisiei lui. Northcliffe şi ceilalţi lorzi ai presei nu-şi folosiră însă propriile gazete ca să ajute operaţiunea - relatări şi editoriale antigermane vitriolante continuării să apară nestingherite în presa populară, în special în Daily Mail-ul lui Northcliffe şi în londonezul Evening News. El îi scrise lui Northcliffe ca să-i semnaleze contradicţia, dar acesta refuză categoric să intervină în vreun fel, replicîndu-i scurt: Sînt întru totul de acord cu politica adoptată de ziarele mele, pe care nu-mi propun s-o dezbat cu nimeni. El înţelese într-un tîrziu că propaganda creată la Crewe House, care promitea un acord de pace constructiv şi generos, fusese concepută cu cinism numai pentru uzul germanilor şi că guvernul era neclintit în hotărârea de a pedepsi Germania, nu doar de-a o infringe. Se simţi exploatat şi trădat, fapt pentru care demisionă din funcţia de preşedinte la doar cîteva luni după ce o preluase.

Sosi în cele din urmă şi victoria, în noiembrie, fiind transformată într-un prilej pentru o orgie de festivităţi, cînd ar fi fost mult mai potrivită o săptămînă de doliu naţional pentru cei ucişi, sau cel puţin o examinare sobră a consecinţelor războiului asupra naţiunii. Dar nu, aveam de gînd să-l spînzurăm pe Kaizer şi să facem Germania să plătească. Ţara urma să fie transformată într-un tărîm al eroilor - al acelora care avuseseră norocul să supravieţuiască - şi Dumnezeu să-l ţină pe rege, care trecea în caleaşca lui dimpreună cu regina, pe străzile năpădite de patrioţi ce aclamau şi fluturau steguleţe, către Catedrala St Paul să mulţumească divinităţii că-i ajutase să demonstreze în sfîrşit că El era englez. Tocmai în ziua aceea se întîmplă ca el şi Jane să plece din apartamentul lor londonez şi să se întorcă la Easton Glebe. Mulţimea care bloca înaintarea taxiului lor îi obligă să coboare şi să-şi tîrască bagajele pînă la staţia Liverpool Street, iar el îşi spuse, privind satisfacţia şi fericirea de pe chipurile celor care se îmbulzeau pe caldarîm: „Ăsta e poporul adevărat. Această mulţime clocotitoare de creiere indecise, amabile, lipsite de simţ critic este materialul pe care conta dragul de Marx că va exercita dictatura proletariatului" şi scoase un hohot de rîs care o făcu pe Jane, ce se lupta cu o valiză şi o cutie pentru pălării, să întoarcă îndată capul spre el şi să-l privească întrebător.

Aceste episoade dezamăgitoare avură totuşi şi unele consecinţe pozitive. Experienţa pe care o acumulase în comisiile ce se ocupau de proiectul Ligii Naţiunilor îl convinsese că pînă şi membrii lor cei bine educaţi şi bine intenţionaţi, inclusiv el însuşi, erau dezinformaţi în

privinţa istoriei oricărei alte naţiuni în afară de a lor, în vreme ce marea masă a poporului britanic nu ştia mai nimic. Evident, nu era nici o speranţă de-a face să fie acceptată o idee precum aceea a unei astfel de ligi cîtă vreme nu se remedia problema ignoranţei, aşa că el veni cu planul unei „Schiţe a istoriei lumii" care să încerce să spună povestea întregii omeniri pînă în prezent pe întinderea unui singur volum. Pînă la sfîrşitul lui 1918 cooptase un număr de experţi prestigioşi, precum Gilbert Murray şi Ernest Barker, pentru a-1 sfătui şi a-i corecta erorile de pe ciorne, în timp ce Jane şi alţii îl ajutau cu munca de cercetare, dar în esenţă intenţiona să scrie el însuşi toată cartea. Nu urmărea, desigur, să descopere fapte noi - faptele de care avea el nevoie erau deja disponibile în enciclopedii şi în alte lucrări de referinţă ci să le aducă pe toate împreună într-o formă la care nimeni nu se mai gîndise pînă atunci. După cum spunea într-un articol publicat în revista Ligii Naţiunilor Unite:

Nimeni nu a încercat vreodată să le predea copiilor noştri istoria omului ca rasă, cu toate zbaterile şi triumfurile sale, cu diferenţierea în triburi şi naţiuni, cucerirea naturii, crearea artei, acumulările ştiinţei... O enormă cantitate de muncă trebuie înfăptuită dacă este să-i învăţăm pe oamenii din întreaga lume care este adevărul, adică faptul că sînt cu toţii angajaţi într-o lucrare comună, că originile lor sînt comune, că toţi contribuie cu cîte un lucru aparte la scopul general.

Iniţial o concepuse ca pe o carte pentru copii ceva mai mari, dar pe măsură ce proiectul se dezvolta, începea să se insinueze şi ideea unui public adult. Se dovedi o sarcină uriaşă, care îl ţinu ocupat timp de doi ani de „trudă fanatică", după cum i-i descrise lui Arnold Bennett, şi se întinse pe trei sferturi de milion de cuvinte, cel mai mare corp de text pe care îl compusese vreodată. Dar efortul se justifică pe deplin în final. Publicată pe părţi, Schiţă a istoriei se vîndu extrem de bine, iar în formă completă, reunită în volum, depăşi două milioane de exemplare în următorii ani în Anglia şi în America, apoi în numeroase traduceri. In viitorul lui nu se mai întrevedeau griji financiare. Ajunsese într-adevăr un om bogat.

— Erai de asemenea un om faimos. Probabil, ca rezultat al Schiţei, cel mai faimos scriitor din lume la începutul anilor douăzeci. Orwell s-a înşelat, nu-i aşa, cînd a spus că ai încetat să mai influenţezi tineretul după 1920.

— Am fost faimos o perioadă după asta, în sensul că aproape oriunde oamenii de pe stradă îmi cunoşteau numele. Articolele mele de presă erau vîndute ziarelor din toată lumea, iar cărţile mele continuau să circule în ediţiile populare, influenţînd şi educînd oamenii, inclusiv tineretul. Dar nu mai eram la modă. Nu mai eram cineva a cărui scriere recentă trebuia s-o citeşti dacă voiai să ţii pasul cu cele mai recente idei şi tendinţe. După Schiţă a istoriei am scos pe piaţă două compilaţii enorme, Ştiinţa vieţii şi Munca, bogăţia şi fericirea omenirii, ca să alcătuiesc o trilogie care să prezinte într-o formă condensată cunoaşterea modernă despre omenire - istorică, biologică şi sociologică -, însă acestea n-au mai avut acelaşi succes. Mai tîrziu am încercat să trezesc interesul editorilor faţă de ideea unei enciclopedii care să includă toată cunoaşterea, dar existau prea multe dificultăţi legate de copyright. Ideea mea era să se distribuie gratuit. Am imaginat o organizaţie enciclopedică internaţională care să stocheze şi să înnoiască permanent orice element al cunoaşterii umane pe microfilme care să fie universal accesibile - o reţea de informaţii răspîndită la nivel mondial. Am scris despre asta şi o carte intitulată Creierul mondial, dar n-a prins la public. Cîndva un gazetar m-a numit „omul care a inventat ziua de mîine“, însă pe

oameni nu-i mai interesa ziua mea de mîine. Am fost o odraslă a iluminismului, un enciclopedist modern, un succesor al lui Diderot, dar ororile Marelui Război subminaseră încrederea în raţiune. Intelectualii căutau salvarea în fascism, sau în comunismul de tip sovietic, sau în creştinism - romano-catolic ori anglo-catolic-, lucruri cărora eu mă opuneam. Intre războaie am devenit, ca gînditor, o voce din ce în ce mai singuratică, strigând în pustiu.

— Dar ca romancier ?

— Ca romancier eram o fosilă. Scriitorii experimentalişti avangardişti preluaseră frîiele în anii douăzeci - James Joyce, D.H. Lawrence, Virginia Woolf. Totul era numai flux al conştiinţei, simbolism, mit, poveste mai puţin, idei nu prea, în orice caz nu ceea ce numesc eu idei. Pînă şi Dorothy Richardson începuse să impresioneze lumea cu interminabila ei epopee introspectivă inutilă, Acoperişuri ţuguiate. Era teoria lui Henry James despre roman dusă şi mai departe, despre ficţiunea care aspiră la condiţia poeziei lirice. Iar noilor scriitori le plăcea să se definească prin opoziţie cu moşnegi demodaţi ca Arnold Bennett sau ca mine. Eseul acela al Virginiei Woolf despre „Ficţiunea modernă", de pildă, ne acuza că sîntem „materia-lişti" - cu cit mai curînd le va întoarce spatele ficţiunea engleză, cu atît mai bine va fi pentru sufletul ei, aşa a scris. Lawrence l-a atacat straşnic pe Galsworthy, care era adesea socotit în acelaşi grup cu noi, iar mie mi-a călcat în picioare Lumea lui William Clissold, cel mai ambiţios roman al meu din anii douăzeci, în The Calendar of Modern Letters. A spus despre carte că era toată numai ziare molfăite şi articole ştiinţifice molfăite, ca o vizuină de şoarece.

— Iar în cele din urmă te-a luat la refec şi Rebecca. A făcut băşcălie de scenele tale de dragoste - pasajele în care proza lui îşi pierde brusc fermitatea şi începe să tremure precum budinca. Ea v-a numit „Uncheşii" - pe tine, pe Bennett, pe Galsworthy şi pe Shaw. Toată tinereţea noastră au zăcut acolo, în casa minţii noastre, ca nişte uncheşi în balansoare...

— Asta a fost în 1926. Cînd ne despărţiserăm deja. „Un-cheşul" era un mod codificat de a-mi spune că de data asta era pentru totdeauna.

Pierdu şirul momentelor în care erau pe punctul de-a se despărţi doar ca să se răzgândească în ultima clipă şi să mai dea o şansă relaţiei lor. Una dintre cele mai serioase crize de acest fel se petrecu după vizita lui în Rusia din toamna lui 1920.

Devenise foarte interesat de revoluţiile din martie şi octombrie 1917, astfel că, în luna martie a anului următor, îi scrise vechiului său prieten Maxim Gorki, salutînd cu bucurie tratatul de pace încheiat de noul guvern bolşevic cu Puterile Centrale, care arăta întregii lumi ieşirea din abator. Gorki, la rîndul său, era un mare admirator al Domnului Britling - Este fără îndoială cea mai bună, mai curajoasă, mai dreaptă şi mai umană carte scrisă în Europa în perioada acestui blestemat de război! scrise el, iar apoi aranjă să fie tradusă şi publicată în Rusia, unde se pare că a fost primită cu aplauze. El socotea că Rusia se va dovedi a avea o atît de mare importanţă în politicile din perioada de după război, incit îl convinse pe Sanderson, directorul cu vederi progresiste al şcolii din Oundle, să facă demersurile necesare pentru ca Gip şi alţi cîţiva băieţi interesaţi să aibă parte de cursuri de rusă - se pare că era prima dată cînd limba rusă se preda într-o şcoală britanică. Prin 1920 se gîndi că lui Gip i-ar prinde bine o vizită în Rusia, el însuşi fiind extrem de curios să vadă cu ochii lui cum era viaţa acolo după Revoluţie. Un ins pe nume

Kamenev, de la delegaţia pentru comerţ a Rusiei la Londra, îl contactase deja ca să-i propună o vizită oficială. Beaverbrook era nerăbdător să primească de la el materiale pentru Express, a căror plată i-ar fi acoperit cu brio cheltuielile de călătorie, iar pe deasupra ar mai fi putut scrie şi o carte pe baza acestei experienţe. îi trimise aşadar o telegramă lui Gorki, spunîndu-i că „venea să arunce o privire la Rusia" împreună cu fiul său, după cum spera, iar Gorki se oferi generos să-l găzduiască în locuinţa sa din Sankt Petersburg. Aceasta se dovedi a fi un vast apartament cu multe camere care funcţiona deopotrivă pe post de locuinţă şi de birou redacţional, unde se cuibărise o populaţie mereu schimbătoare de poeţi cu veşminte ponosite, romancieri, intelectuali şi asistente. Era un loc avantajos, de unde putea evalua starea ţării intr-un mod mult mai apropiat de adevăr şi mai puţin supravegheat decît în marele hotel la care erau cazaţi de obicei vizitatorii din străinătate.

Gorki avea un statut important în Rusia bolşevică. Povestirile şi piesele sale despre situaţia grea a păturilor inferioare ale societăţii în vremurile ţarilor, faimoase în toată lumea, şi relatarea suferinţelor trăite de el însuşi în acele zile îl transformaseră în efigia Revoluţiei, iar el se folosea de această poziţie, în detrimentul propriei sale activităţi creatoare, ca să-i ajute şi să-i protejeze pe scriitorii şi artiştii de tot felul. în ciuda sănătăţii precare - avea un singur plămîn, drept urmare a unei tentative de sinucidere eşuate în tinereţe -, lucra ore în şir la editare, publicare, organizare, le găsea de lucru şi adăpost celor mulţi care altminteri ar fi pierit în condiţiile de viaţă haotice din Rusia postrevoluţionară. Printre asistentele lui Gorki se număra o tînără care locuia în apartamentul de pe Kronverski Prospekt, pe nume Moura Budberg.

Avu ocazia s-o cunoască, într-un mod de neuitat, chiar în ziua cînd ajunse acolo. Ea intră în biroul dezordonat al lui Gorki, unde fiecare suprafaţă netedă era ocupată cu mormane de cărţi şi hîrtii, ca să-i aducă nişte şpalturi de la tiparniţă. Era înaltă, cu ochi căprui şi păr negru, ondulat. Faptul că purta un impermeabil militar englezesc peste rochia neagră sărăcăcioasă nu făcea decît să-i sublinieze înfăţişarea frapantă şi s-o facă să pară o personificare feminină a Revoluţiei - Speranţa sfidînd Privaţiunea.

— Ea este Moura, îi spuse Gorki. Moura, H.G. Wells.

Mai adăugă ceva în rusă pentru tînăra femeie, care îi răspunse în aceeaşi limbă, apoi îi întinse mîna musafirului.

— Ne-am mai întîlnit, îi zise ea, spre marea lui uimire.

— Chiar aşa ?

— Da, în 1914, cînd aţi venit în Rusia cu Maurice Baring.

Vorbea engleza cu un accent puternic, dar fluent şi fără

ezitări.

— Ei bine, sînt jenat să recunosc că nu-mi aduc aminte, răspunse el, holbîndu-se la ea şi încercînd să-şi amintească dacă o mai văzuse la faţă. însă am întîlnit o mulţime de oameni în

călătoria aceea.

Ea zîmbi.

— Nu e deloc surprinzător. Atunci purtam o rochie lungă de mătase şi o mulţime de bijuterii. Era o petrecere mare acasă la tatăl meu, Ignati Zakrevski, dar v-am fost prezentată drept Marie von Benckendorff. Soţul meu, contele Ivan Benckendorff, era diplomat. Ne aflam în Petersburg în concediu de la Ambasada din Berlin.

— Parcă-mi amintesc ceva, zise el din politeţe, cu toate că numele acelea nu-i spuneau nimic.

Gorki, care asista la acest schimb de amabilităţuri cu un zîmbet jovial, dar cam nelămurit, pe sub mustaţa lui impozantă şi dreaptă ca o mătură, spuse ceva în rusă.

— Gorki spune că o să vă fiu interpret şi ghid oficial pe durata vizitei, zise Moura.

— Sînt încîntat, răspunse el. Mulţumesc foarte mult.

— Va fi o plăcere pentru mine, spuse ea.

Timp de vreo două zile purtă lungi convorbiri cu Gorki, destul de obositoare din pricină că necesitau un interpret, dar şi, sincer vorbind, din cauza conţinutului lor, întrucît Gorki era nerăbdător să-i ofere vizitatorului său o viziune pozitivă asupra statului bolşevic şi să scuze anticipat imperfecţiunile pe care le putea descoperi, astfel că întîlnirile lor constau mai degrabă din predici ale gazdei decît din dialoguri. Se simţi uşurat să iasă din apartament şi să-şi formeze propriile impresii cu Moura pe post de ghid, uneori împreună cu Gip, dar cel mai adesea de unul singur, deoarece cîţiva tineri din anturajul lui Gorki îi luaseră fiul sub aripa lor, fapt care-1 ajuta să înveţe mai bine limba rusă. Moura îl duse la Casa Ştiinţei şi la Casa Literaturii şi Artei, la teatrul Mariinski şi pe Nevski Prospekt, însoţindu-1 în lungi plimbări pe cheiul Nevei, la catedrala Sf. Isaac, care era transformată într-un Muzeu al Ateismului, şi la Grădina de Vară, întristător de neglijată, ale cărei alei năpădite de vegetaţie începeau să dispară sub frunzele căzute din copaci. Fără compania ei, l-ar fi copleşit deprimarea şi dorul de casă.

Distrus de război, Petrogradul, cum era numit acum, părea o umbră a Sankt Petersburgului pe care şi-l amintea el din 1914. Practic nu exista nici un magazin deschis, fiindcă nu era nimic de vînzare în afară de ceai, ţigări şi chibrituri - şi, lucru mai degrabă dureros, flori tăiate. Străzile pustii şi cu obloanele trase peste tot parcă trăiau o duminică eternă într-un oraş britanic de provincie. Guvernul raţionalizase hrana, însă cea care mai era disponibilă abia dacă menţinea populaţia peste nivelul înfometării. întregul sistem economic de confecţionare, creditare şi comercializare încetase şi era imposibil să înlocu-ieşti o ustensilă banală sau să cumperi o marfa oarecare. Haine noi erau de negăsit - pînă şi Gorki purta mereu acelaşi costum, singurul pe care îl deţinea. Drumurile erau pline de găuri adînci precum gropile săpate de obuze, canalizarea se năruise, iar pavajul de scînduri de pe multe străzi fusese rupt pentru a fi transformat în lemn de foc. Tramvaiele erau gratuite, dar supraaglomerate, şi adesea aveau loc accidente cînd pasagerii care se agăţau în partea din afară cădeau, probabil slăbiţi de foame. Pe străzi trecătorii aveau un aer sumbru, poate din cauza iernii care se apropia, poate din cauza malnutriţiei,

însă mai degrabă din cauza neliniştilor legate de faptul că ţara se afla într-o asemenea ruină, încît era greu de imaginat cum avea să-şi mai revină vreodată. Cînd îi spuse asta Mourei, ea păru descurajată.

— Asta ai de gînd să-i povesteşti poporului britanic cînd o să te-ntorci acasă? îl întrebă.

Spre deosebire de oficialităţile bolşevice cu care se întîlnise pînă acum, Moura nu era o propagandistă ferventă a Revoluţiei şi de fapt făcea rareori comentarii politice de orice fel, dar era conştient că, dacă avea să scrie un raport de ţară foarte nefavorabil la întoarcerea acasă, aşa cum făcuse recent Bertrand Russell, spre marea nemulţumire a gazdelor lui, era posibil ca o parte din vină să cadă asupra ei.

— Ce-am să-i spun eu poporului britanic este asta, răspunse el. Mai întîi, că ruinele pe care le văd peste tot în jur nu sînt, după cum i-au spus cei mai mulţi dintre politicienii săi şi majoritatea ziarelor, vina guvernului bolşevic, ci au fost cauzate de colapsul total al regimului ţarist capitalist-imperialist putred pîna la temelii sub impactul războiului. Iar în al doilea rînd, o să-i spun că guvernul bolşevic a reuşit pînă acum să preîntîm-pine căderea ţării într-o totală anarhie şi că este singura guvernare posibilă pentru Rusia în viitorul apropiat.

Moura dădu din cap în semn de aprobare şi păru satisfăcută.

El vorbise cu sinceritate, dar se ferise s-o tulbure atrăgîn-du-i atenţia asupra faptului că bolşevicii aveau un handicap sever în privinţa monumentalei întreprinderi a reconstrucţiei din pricina supunerii lor doctrinare faţă de Marx şi marxism. Revoluţia pe care o profeţise Marx ar fi trebuit să înceapă în ţările industrializate din Europa de Vest, unde exista o masă critică potrivită pentru aşa ceva, compusă dintr-o clasă muncitoare urbană educată; cînd colo, se întîmplase pentru prima dată în Rusia, a cărei populaţie era alcătuită în cea mai mare parte dintr-o ţărănime superstiţios de religioasă, incapabilă şi nedoritoare să practice dictatura proletariatului. Conştienţi şi stînjeniţi de această anomalie, ca şi de poziţia lor izolată şi vulnerabilă pe harta politică a Europei, conducătorii bolşevici cu care se întîlnea îl întrebau invariabil cînd avea să înceapă revoluţia în Anglia şi se arătau neîncrezători sau descurajaţi cînd îi asigura că nu se întrevedea nici cea mai vagă perspectivă de-a se întîmpla aşa ceva.

Pe la începutul şederii sale în Rusia, Moura îl însoţi la o şedinţă a Sovietului din Petrograd, la care fusese invitat să participe.

— Tu o să-mi traduci discursul ? o întrebase el în ajun.

— Nu, există un interpret oficial.

— Cum aş putea să mă asigur că vorbele mele vor fi traduse corect ? întrebase el, amintindu-şi că Bertrand Russell se plîn-sese că discursul lui adresat aceleiaşi adunări fusese modificat în cursul traducerii ca să pară mult mai măgulitor la adresa statului rus, după care informase şi presa despre acest lucru.

— Tot ce poţi să faci este să-ţi scrii discursul, iar eu să ţi-1 traduc şi să i-1 dau interpretului ca

să-l citescă, spusese ea.

Iar el îi urmase sfatul, spre consternarea interpretului. Moura complota astfel cu el ca să prevină orice manipulare a cuvintelor sale, acţiune care cerea un curaj considerabil, dată fiind situaţia ei, iar episodul acesta avu drept efect adîncirea atracţiei lui crescînde pentru ea. în plimbările lor prin oraş avu prilejul să afle cîte ceva despre povestea ei, care era în acelaşi timp tristă şi dramatică. Soţul îi murise - ucis, spunea ea, pe proprietatea lor din Estonia, după Revoluţie, de cîţiva ţărani care-i purtau pică -, iar verigheta şi-o vînduse de mult ca să cumpere mîncare, laolaltă cu toate celelalte bijuterii pe care le avusese. Familia ei de aristocraţi îşi pierduse toate averile şi proprietăţile; erau fie morţi, fie risipiţi care pe unde, fie — asemenea ei - se alăturaseră Revoluţiei ca să supravieţuiască. Mai află că avea doi copii care rămăseseră în Estonia şi pe care tînjea să-i revadă, dar că îi era imposibil să părăsească Rusia, că încercase o dată şi că pentru asta făcuse o vreme puşcărie, după care trăise într-un pericol constant pînă ce o luase Gorki sub aripa lui ocrotitoare.

El făcu o scurtă călătorie la Moscova însoţit de Gip, pentru a se întîlni cu Lenin, care îi puse obişnuita întrebare despre iminenţa unei revoluţii în Anglia, dar care era prea şiret şi sofisticat ca să arate vreun semn de surpriză sau dezamăgire la răspunsul lui. Lenin vorbea o engleză excelentă şi era în general mult mai relaxat şi mai puţin doctrinar în conversaţie decît se aşteptase el judecind după manifestele şi discursurile care circulau sub semnătura lui. Cu toate acestea, întrevederea nu se dovedi satisfăcătoare. Nu exista un punct de convergenţă al minţilor; Lenin voia să discute numai despre electrificarea Uniunii Sovietice, planul său grandios de a moderniza vastele întinderi ale Rusiei sovietice împînzind de-a lungul lor o reţea de cabluri şi piloni, proiect ridicol de mare pentru capacitatea industrială a ţării din prezent şi din viitorul previzibil, şi nu se arăta deloc interesat de convingerile lui legate de colectivismul global şi de un program de educaţie în masă care să împingă omenirea înainte pe drumul evoluţiei sale către acel scop.

Se bucură să revină pentru cînteva zile la Petrograd înainte de întoarcerea în Anglia - la Petrograd şi mai ales la Moura, a cărei companie îi lipsise grozav. Surîsul ei enigmatic, ochii ei negri şi strălucitori deasupra pomeţilor înalţi, tipic slavoni, şi curbele domoale ale trupului ei, de care materialul subţire al rochiei negre se lipea în unele locuri, trezeau în el o dorinţă pe care o intuia a fi reciprocă. îl chinuia ideea că se va despărţi de femeia aceasta fascinantă fără să fi făcut dragoste cu ea şi, după toate probabilităţile, fără s-o mai revadă vreodată. Ceea ce îl reţinuse pînă acum de la a-i face ochi dulci fusese gîndul că putea fi amanta lui Gorki, dar nu descoperise nici un indiciu de acest fel în purtarea lor cînd erau împreună, iar soţia neoficială a lui Gorki, actriţa Maria Fiodorovna Andreeva, a cărei prezenţă în America stîrnise ditamai scandalul, se ocupa cu seninătate de întreţinerea apartamentului din Petrograd. Hotărî deci că scrupulele lui erau nefondate şi inutile.

în ultima seară a şederii sale în Rusia se strînseră cîteva sticle de vin şi votcă pentru petrecerea de rămas-bun, la care se serviră cîteva conserve de sardine şi trei borcane cu ardei umpluţi, obţinute printr-o relaţie dubioasă a lui Gorki. După petrecere, în dispoziţia relaxată dată de mîncare şi băutură, cînd Gorki şi „Andereievna" se retrăseseră şi Gip plecase la culcare în camera pe care o împărţea cu tatăl său, se apucă să flirteze cu Moura pe o canapea dintr-un colţ al vastei sufragerii, la început cu reţinere, iar apoi, încurajat de reacţia ei, mai puţin reţinut. împrejurările

erau prielnice: curentul electric fusese întrerupt - o situaţie frecventă în Petrograd - şi camera era luminată romantic de luminări şi de un foc. Ceilalţi se îmbătau în continuare cu votcă, stînd în cerc în jurul focului, flecărind şi uneori cîntînd pe ruseşte.

— Te culci cu Maxim, Moura? o întrebă el.

Ea făcu ochii mari şi rîse.

— Sigur că nu, Aigee. El se culcă cu Andereievna şi eu mă culc pe divan în camera Moleculei.

Molecula era porecla unei tinere studente la medicină pe care Gorki o luase de asemenea sub aripa sa ocrotitoare.

— Dar Molecula nu-i aici în noaptea asta, remarcă el.

— Nu e, s-a dus la prietenul ei, Tatlin, artistul, spuse Moura.

— Deci vei putea să dormi într-un pat adevărat la noapte.

— Da.

— Si vei fi singură.

— Da.

îl privi în ochi şi zîmbi. Se înţeleseseră reciproc.

Cîteva ore mai tîrziu, cînd se convinsese că dormea toată lumea din apartament, inclusiv Gip, care se afla alături în pat, ieşi din dormitor şi bîjbîi desculţ pe coridoare pînă la camera Mourei. Pregătise o poveste pentru cazul în care era descoperit, cum că se rătăcise în căutarea closetului, dar chiar şi aşa inima îi bătea cu putere, fiindcă era greu să-l creadă cineva, iar consecinţele ar fi fost profund jenante. Totuşi riscul pe care şi-l asuma spori extazul recompensei pe care o primi în braţele Mourei cînd ajunse în siguranţă în camera ei. Avea cea mai fină piele pe care o atinsese în viaţa lui. Ea murmura cuvinte şi fraze ruseşti de neînţeles, dar excitante, în timp ce se apropia de climax, iar el eliberă sămînţa zăvorită a trei săptămîni de abstinenţă într-un prezervativ pe care, prudent, îl adusese cu sine din Anglia.

Nu se simţea vinovat că-i fusese necredincios Rebeccăi. în gîndurile şi în amintirea lui, pe drumul de întoarcere în Anglia, actul iubirii din dormitorul întunecat al Mourei (foarte vag şi nedesluşit întrezărise cum arăta goală), în inima Petrogradului mohorît şi căzut în ruine, nu făcea parte din familia obişnuitelor adultere, a camerelor de hotel şi a intimelor cabinets particuliers cu abajururi roz şi tapiţerii pluşate, ci dintr-un tărîm exotic, aventuros, aproape imaginar, în care constrînge-rile legăturilor domestice şi ale loialităţilor erau suspendate. Poate acesta era motivul pentru care, atunci cînd o revăzu pe Rebecca la scurt timp după întoarcere, în apartamentul din Queen’s Gate, Kensington, unde se mutase după război, şi cînd îi povesti despre călătoria lui, fără să aibă chibzuinţă de a-i ascunde sau a minimaliza rolul jucat de Moura ca interpret şi ghid al său, ci din contră, descriindu-i cu entuziasm priceperea şi

etalînd o mulţime de cunoştinţe despre viaţa ei remarcabilă, Rebecca deveni bănuitoare şi întrebă deodată:

— Te-ai culcat cu ea ?

— Da, răspunse el dintr-un prostesc impuls de onestitate.

Apoi, văzînd cum faţa ei se albeşte, apoi se înroşeşte, de şoc

şi de mînie, îi spuse:

— Doar o dată. Şi adăugă imprudent: în ultima noapte.

Urmară un potop de lacrimi şi o ceartă colosală, care se

termină cu declaraţia ei că avea de gînd să-şi ia cu prima ocazie un amant tînăr şi chipeş.

— Şi n-o să-mi fie deloc greu să găsesc unul.

— Nu mai spune asta, Pantero. N-aş putea suporta.

— De ce să nu spun ? E dinte pentru dinte.

— E mult mai rău pentru un bărbat, zise el.

— Ha! strigă ea către tavan. Vorbeşte cumva cel care critica dublul standard ? Apoi adăugă privindu-1 cu o duşmănie feroce: Ce-ar fi să te duci acasă, la frigida de nevastă-ta, şi să-i spui ei despre Moura. Ea n-o să aibă nimic împotrivă.

Se retrase în dormitorul ei, încuind uşa şi lăsîndu-1 să plece singur din apartament.

El se duse imediat acasă şi scrise o scrisoare în care o implora să nu-şi ducă la îndeplinire ameninţarea: Te iubesc şi vreau să te păstrez orice-ar fi, dar cu toate astea ştiu că n-aş fi în stare să suport infidelitatea ta. Acum mă tem îngrozitor că te voi pierde. Ar fi un dezastru pentru amîndoi. Mi-ar smulge inima din piept. Nici a ta nu cred c-ar rămîne intactă la locul ei. Cum ea nu-i răspunse prea curînd, continuă să-i trimită scrisori, decorate cu desene reprezentînd jaguari cu inima frîntă ce priveau lung şi cu jale la pantere care le întorseseră neiertătoare spatele. Aproape că nu mai pot îndura singurătatea şi tristeţea, îi scrise. Muncesc fără încetare, şi muncesc bine. Schiţă a istoriei urmează să schimbe istoria. Nu contează nici cît negru sub unghie pentru jalea mea. Autoaprecierea justificată nu ţine loc de fericire. Rusia m-a emoţionat şi mi-a dat energie pentru mai departe. Acum sînt la pămînt. Sînt singur. Sînt obosit. Tînjesc după un sîn şi un trup binevoitor. îmi doresc dragoste. îmi doresc o dragoste pe care s-o pot atinge şi pipăi. Şi nu merit dragoste. Te-am necăjit şi te-am terorizat. Nu ţi-am fost credincios. Probabil eşti singura persoană care îmi poate dărui dragoste şi mă poate face s-o dăruiesc şi eu în schimb. Cred că n-o să te mai găsesc în aprilie. Dacă nu te mai găsesc, atunci sper să găsesc moartea. Era o exagerare în exprimarea acestui ultim sentiment, dar se pregătea să plece într-un lung turneu de conferinţe în America la începutul anului următor, iar Rebecca era pe picior de

plecare în vizită la o prietenă din Capri, aşa că era înnebunit să se împace cu ea înainte de-a începe lunga despărţire. într-un sfîrşit Rebecca depuse armele în faţa asaltului său epistolar şi între ei se făcu pace, parafată după metoda obişnuită.

Rebecca plecă spre Capri în noiembrie, lăsîndu-1 pe Anthony în grija unui internat, însă el se îmbolnăvi şi trebui să anuleze turneul american. Apoi prietena din Capri se îmbolnăvi şi ea, iar Rebecca se văzu obligată să mai rămînă acolo, săptămîni în şir care se transformară în luni, ca s-o îngrijească - sau aşa pretindea în scrisori. Viermele geloziei pătrunsese în relaţia lor de cînd cu ameninţarea ei că se va răzbuna pentru infidelitatea lui, iar el se întreba dacă tînărul romancier Compton Mackenzie, care locuia în Capri şi despre care Rebecca menţionase că fusese drăguţ cu ea, se număra printre atracţiile insulei. Prin urmare îi propuse să se întîlnească cu ea în Italia la sfîrşitul lui ianuarie, cînd ar fi fost numai bine pentru sănătatea lui, ca să se poată ocupa împreună de scrisul lor sub soarele blînd al iernii. Se întîlniră la Amalfi şi se cazară în camere alăturate la hotelul Cappucini, „domnişoara West" po-zînd în secretara şi însoţitoarea lui; totul se derulă cît se poate de bine pînă ce un maior britanic pensionat care se număra printre clienţii hotelului îl recunoscu şi făcu o scenă neplăcută într-o seară cînd se abţiguise, plîngîndu-se de „cuplurile adulterine" care poluează calitatea morală a stabilimentului. O altă cunoştinţă britanică apăru la hotel curînd după aceea şi în scurt timp fiecare musafir al hotelului le cunoştea identitatea. Senzaţia de-a fi obiectul curiozităţii lor libidinoase îl făcea iritabil şi îl predispunea la a face el însuşi scene, în vreme ce Rebecca se văicărea plină de amărăciune.

— Pînă şi cînd se poartă oamenii frumos cu noi, tu tot le dai peste nas şi mă faci să mă simt îngrozitor, îi reproşă ea după ce se purtase urît cu o pereche inofensivă, frate şi soră, care îi însoţise într-o excursie la Paestum.

Părăsiră Amalfi după o lună şi merseră la Roma şi la Florenţa, continuînd să se certe între două runde de amor şi să-şi adreseze critici cînd, după cum obişnuiau dintotdeauna, îşi arătau unul altuia textele la care lucrau.

Rebecca înregistrase un binemeritat succes în 1918 cu romanul ei de debut, întoarcerea soldatului, o poveste scurtă şi excelent scrisă, despre un soldat care îşi pierde memoria în urma unei răni căpătate în luptă şi care prin asta îşi recîştigă fericirea iubirii dintîi, pentru a o pierde însă atunci cînd, prin intervenţia înveninatei lui soţii, îşi recuperează memoria şi este trimis înapoi pe front, probabil direct în braţele morţii. Era o carte potrivită cu vremurile, care primi aprecieri admirative şi se vîndu bine, iar Rebecca se chinuia acum cu al doilea roman, o lucrare sumbră şi complexă numită Judecătorul, pe cînd el scria un roman riscant de confesiv numit Tainiţele inimii. Eroul, sir Richmond Hardy, expert mondial în combustibili, care are o cădere nervoasă pricinuită de excesul de muncă şi de frustrările eforturilor sale de a stabili un control internaţional asupra resurselor mondiale de petrol şi cărbune, îi cere ajutorul unui psihiatru, care acceptă să se ocupe de terapia lui însoţindu-1 într-o călătorie cu maşina prin West Country. Trecutul sexual al lui Hardy nu diferea de al său, un amestec de promiscuitate ocazională şi dor nesatisfăcut după perechea perfectă, iar în prezent personajul avea o amantă pe nume Martin Leeds, care se apropia de idealul lui, dar care în mod enervant nu-1 satisfăcea pe deplin. Pe parcursul călătoriei, Hardy întîlneşte şi se îndrăgosteşte de o tînără americancă fermecătoare, cu care poartă multe conversaţii profunde despre sensul vieţii şi despre misiunea lui de-a salva

lumea prin gestionarea raţională a combustibilului. în ultima parte a romanului se lasă tentaţi de ideea unei idile, dar se abţin din raţiuni superioare; Hardy moare la scurt timp după aceea, iar Martin apare din nou în carte, mult mai tîrziu, ca să-şi exprime regretul că nu i-a apreciat pe deplin meritele pe cînd era în viaţă.

Exista o sursă autobiografică pentru tînăra americancă -Margaret Sanger, controversata conducătoare a mişcării pro-con-tracepţie din America. El semnase cu mult timp în urmă o petiţie împotriva persecutării ei de către autorităţi pentru că distribuise informaţii despre contracepţie şi ajunsese după aceea să corespondeze cu ea, iar în cele din urmă s-o cunoască personal în vara anului 1920, cînd ea venise să viziteze Anglia. O găsise extrem de atrăgătoare şi simţise că i-ar fi fost lesne să înceapă o idilă cu ea, dar constrîns de timp şi de circumstanţe, ca şi de propria conştiinţă, nu acţionase după cum îi dicta intuiţia. Rebecca nu o cunoscuse pe Margaret Sanger, dar corespondase cu ea la sugestia lui ca să primească sfaturi despre cele mai recente metode de contracepţie feminină şi era la curent cu admiraţia lui pentru americancă. El ştia că Rebecca avea să descopere acest episod din viaţa lui personală în fragmentele de roman pe care i le arăta şi spera ca ea să deducă din aceste pasaje caracterul pe deplin cast al prieteniei lui cu

Margaret şi să-i acorde credit pentru asta. Ea nu aprecie însă propriul ei rol în poveste, care se desfăşura cu precădere în culise. Declară că „Martin Leeds" era cel mai neverosimil nume de personaj feminin din toată istoria literaturii de ficţiune şi rîse în hohote, fără nici un pic de tact, la lectura unor capitole în care el nu-şi amintea să fi pus vreo glumă. El ripostă criti-cîndu-i structura Judecătorului, care începea cu o situaţie dramatică bine realizată - un judecător cunoaşte o prostituată pe al cărei soţ îl condamnase la moarte în urmă cu zece ani şi care plănuieşte să-l ucidă drept răzbunare -, după care se întorcea tot mai departe în trecut.

— Scriitura e foarte bună, Pantero... multă culoare locală vie... dar ne ţii aşteptînd nerăbdători să ne întoarcem la scena de la început ca să aflăm ce se întîmplă mai departe. Ce se întîmglă ?

— încă nu m-am hotărît, răspunse Rebecca îmbufnată.

— De-asta te tot duci înapoi, spuse el.

După ce se întoarseră în Anglia, conştient că nu fusese un tovarăş de călătorie prea agreabil, îi trimise o scrisoare ca să-i mulţumească pentru „două luni şi jumătate de fericire aproape neîntreruptă", la care ea îi răspunse cu acreală că ar fi preferat să-şi exprime recunoştinţa la momentul respectiv, cînd nu reie-şise din comportamentul lui.

— Exista un tipar de comportament în toate astea, nu-i aşa ? încercai mereu s-o convingi să se rupă de legăturile gospodăreşti şi familiale, să plece cu tine undeva unde să fiţi singuri, dar de cîte ori reuşea să facă asta, începeai să te porţi deplorabil. Acelaşi lucru s-a întîm-plat şi în anul următor - dar atunci te-ai purtat încă şi mai rău. Ai plecat în America să transmiţi relatări de la Conferinţa de Pace din Washington, ai avut un flirt cu Margaret Sanger, te-ai vînturat prin ţară şi ai fost tratat ca o celebritate, după care ai traversat oceanul înapoi ca să te întîlneşti cu Rebecca în Gibraltar şi să mergeţi în vacanţă în Spania. însă i-ai făcut vacanţa un iad. De cum aţi ajuns la Maria Cristina în Algeciras, ai şi început să dai ordine în dreapta şi-n stînga, punînd-o într-

o situaţie cît se poate de jenantă.

— Nu mă simţeam bine. Eram extenuat de atîtea călătorii şi mă ustura în gît.

— I-ai ordonat directorului de la hotel să-l sune pe amiralul flotei din portul Gibraltar ca să-ţi trimită un doctor din marină să te consulte. „Spune-i doar că H.G. Wells e bolnav", aşa i-ai zis. „O să trimită imediat pe cineva."

— A fost un gest puţin cam arogant, recunosc. Dar medicul acela englez pensionar pe care-1 dezgropaseră de pe colinele de lingă Algeciras era un şarlatan şi nimic mai mult, n-a putut să-mi prescrie decît o gargară pentru durerea de gît.

— Poate că o gargară era tot ce-ţi trebuia. Cînd aţi plecat mai departe spre Sevilla, ai tratat-o pe Rebecca în public cu atîta grosolănie, încît capelanul englez de acolo a luat-o deoparte şi s-a oferit să le telegrafieze părinţilor ei să vină s-o ia acasă. în Granada, ai plecat la jumătatea petrecerii cu dansatori şi poeţi organizate în cinstea ta de Manuel de Falia. Cînd ai ajuns la Paris, în drum spre casă, ai refuzat s-o iei cu tine pe Rebecca în vizita la Anatole France, pe motivul că nu era suficient de prezentabilă.

— Aşa a pretins ea. Poate oi fi zis că nu arăta suficient de aranjată. Abia ajunseserăm la Paris, toate hainele ei erau mototolite şi avea nevoie să se coafeze.

— Tot o insultă a fost şi asta.

— Şi ea se purta uneori la fel de ofensator. A spus că începeam să fac burtă.

— Ceea ce era adevărat! Nu poţi să negi că te-ai purtat abominabil în călătoria aceea.

— Am fost într-o dispoziţie ciudată în anii aceia. Aveam un fel de cădere nervoasă prelungită, asemenea lui sir Richmond Hardy. Pe dinafară eram plin de succes - „cel mai faimos scriitor din lume“ -, dar pe dinăuntru eram nesatisfăcut. Elogiile pe care le primeam nu erau din genul pe care mi-1 doream sau din partea celor de la care aş fi vrut să le primesc. Mă făceau să mă port arogant şi iritabil - eram conştient de asta, însă nu puteam să mă controlez la acel moment.

— De ce naiba te-o fi suportat Rebecca ? O ţineaţi tot într-o ceartă, de fiecare dată spunea că s-a săturat şi de fiecare dată te dădeai bine pe lîngă ea şi-i reintrai în graţii şi în pat.

— N-am fost mereu atît de dificil ca în sejurul din Spania, chiar şi atunci am avut interludii fericite, zile în care ne înţelegeam foarte bine şi ne simţeam bine împreună. Amîndoi eram nişte oameni ieşiţi din comun şi ştiam asta. Ne interesau aceleaşi lucruri, ne stimulam unul pe celălalt intelectual şi creativ, dar şi erotic - păream predestinaţi să ne iubim. Dar, într-ade-văr, uitîndu-mă în urmă e surprinzător cît de mult am rămas împreună, fiindcă din punct de vedere temperamental eram incompatibili. Sensibilitatea Rebeccăi era în esenţă tragică. Jane avea dreptate - nu din întîmplare îşi luase pseudonimul din Ibsen. Toată viaţa i-a plăcut să joace rolul eroinei tragice, cu lacrimi, isterii, gesturi melodramatice... O detestam cînd se purta aşa. Temperamentul meu este în esenţă comic, eu vreau ca viaţa să fie plăcută, îmi plac ocaziile

festive şi finalurile fericite, îmi plac sexul şi jocurile, iar cînd lucrurile merg rău de tot în viaţa mea - nu mă refer la lucruri de genul unei dureri în gît, ci la veritabile dezastre - încerc să fac în aşa fel încît să nu observe şi alţii.

— Atunci, de ce a durat atît de mult relaţia voastră ?

— In principiu, pentru că Rebecca a tot sperat că am să divorţez de Jane şi-am să mă însor cu ea. De asta mi-a suportat toanele şi s-a împăcat cu mine după fiecare ceartă. Şi n-a fost un drum cu sens unic. Nu doar o dată i-am scris că poate ar trebui să ne despărţim, de dragul sănătăţii noastre mintale, însă niciodată n-am primit de la ea o scrisoare de răspuns în care să-mi scrie de-a dreptul, fără echivoc: „Da, sînt de acord, hai să ne despărţim".

— Poate pentru că nici scrisorile acelea ale tale nu erau niciodată lipsite de echivoc. Erau pline de amintiri nostalgice şi afectuoase despre vremurile fericite pe care le-aţi petrecut împreună, de recunoaşteri ale păcatelor tale faţă de ea şi de exprimarea admiraţiei nepieritoare pe care i-o purtai. Erau mai mult nişte scrisori de dragoste decît nişte scrisori de adio. Nu-i de mirare că ezita să accepte cînd îi propuneai despărţirea.

— Ezita fiindcă încă mai spera să se mărite cu mine. Nu credea cu adevărat că n-aveam de gînd să divorţez de Jane. în mintea mea, la început exista potenţial pentru o relaţie perfectă: Jane să aibă grijă de confortul meu cotidian, să-mi organizeze viaţa profesională şi să fie gazda perfectă pentru petrecerile care ne bucurau pe amîndoi; Rebecca să-mi fie amantă, colegă de treabă şi suflet-pereche. însă pe ea n-o satisfăcea doar rolul ăsta, ea le voia pe amîndouă, iar Anthony i-a conferit într-un fel dreptul de-a le avea pe amîndouă, aşa şi-a închipuit ea. Era materializarea pretenţiilor ei asupra mea şi s-a transformat într-un măr al discordiei neîntrerupte între noi chiar şi după ce ne-am despărţit; am continuat să ne certăm legat de cît de mult trebuia să contribui la educaţia lui, dacă puteam să-l adopt şi cît acces puteam avea la el - asta după ce mi l-a interzis ea. Mă tem că Anthony a avut o copilărie destul de dificilă. Cînd era mic credea că maică-sa îi era mătuşă şi că eu eram unchiul lui, apoi Rebecca i-a spus că ea e mama lui, dar că trebuia s-o strige în continuare „mătuşică“, iar mulţi ani mai tîrziu i-a spus şi că unchiul lui îi era de fapt tată.

— Sună a coşmar freudian. Tu şi Rebecca nici să fi încercat n-aţi fi reuşit să-l nevrozaţi mai rău de-atît.

— îmi recunosc o oarecare responsabilitate pentru slăbiciunea şi apatia lui de mai tîrziu. Dar rareori mi-a reproşat-o. întotdeauna m-a idolatrizat şi a dat vina pe maică-sa pentru felul în care crescuse, ceea ce era nedrept faţă de ea şi a îndîr-jit-o împotriva mea multă vreme. Totul era un dezastru şi-o harababură, relaţia aceea trilaterală, familia neoficializată. Lui Anthony i-ar fi fost mai bine dacă l-am fi dat spre adopţie unui cuplu drăguţ de părinţi iubitori şi responsabili, după cum avusesem de gînd, sau dacă eu şi Rebecca ne-am fi despărţit mult mai devreme.

Iar despărţirea propriu-zisă nu veni niciodată sub forma unei rupturi clare, hotărîtoare. Era imposibil să indici o anume scrisoare sau să rememorezi o conversaţie despre care să se poată spune „Asta a fost. Atunci s-a afirmat în mod irevocabil intenţia despărţirii". Nici măcar idila cu Hedwig Verena Gatter-nigg nu avu efectul acesta.

Această austriacă relativ tînără - avea treizeci şi ceva de ani şi era măritată cu un ofiţer de pe o navă de patrulare dunăreană ce aparţinea marinei austriece micşorate după război - sosi la Londra în toamna anului 1922 cu o scrisoare de prezentare de la mama ei, pe care el o cunoştea vag, şi îi făcu o vizită în apartamentul din Whitehall Court, care era baza lui londoneză la acea vreme, ca să-i propună traducerea uneia sau a mai multora dintre cărţile lui în germană. în momentul acela era şi Jane de faţă şi luară ceaiul împreună cu Frau Gatternigg. Era drăguţă, cu ochi căprui şi gene lungi, păr lung şi strălucitor şi siluetă elegantă - dar avea şi o mînă mai scurtă, particularitate care emoţiona şi care avu darul de a-1 sensibililiza faţă

de cererea ei. Vorbea o engleză excelentă. Cum se arăta interesată de educaţie, el îi propuse să traducă Marele pedagog[1], o carte a lui despre Sanderson din Oundle, care suferise în cursul acelui an o moarte tragică şi neaşteptată în urma unui atac de cord, chiar pe cînd ţinea o prelegere publică la o adunare prezidată de el. Ii dădu o copie la indigo a capitolelor pe care Jane apucase să le dactilografieze, iar ea se întoarse după cîteva zile ca să-i pună unele întrebări legate de text. Data următoare cînd reveni (fără a mai stabili întîlnirea în prealabil), Jane se întorsese la Easton, iar Hedwig Verena îi spuse foarte clar că dorea de la el ceva mai mult decît drepturile de traducere în limba germană.

— Pe tine te vreau, spuse ea, demonstrîndu-i că citise cu mare atenţie Ann Veronica.

Nu-i stătea în fire să refuze avansurile făţişe ale unui femei. Propunerile pe care le primea ocazional prin poştă de la femei străine erau cu totul altceva, iar în vremurile acelea arareori le dădea curs - chiar recent refuzase una de la o scriitoare pe nume Odette Keun, căreia îi recenzase favorabil cartea, Sub Lenin, aventurile mele în Rusia bolşevică, cu ocazia traducerii din franceză şi publicării în Anglia. Ea îi mulţumise călduros pentru cronică şi se declarase o admiratoare devotată a operei sale, informîndu-1 că îi dedicase mai demult o carte, fără ştirea lui; în momentul acela nu avea nimic de lucru şi nici un scop în viaţă şi îl ruga să vină la Paris şi să-i acorde două-trei zile în care ea să-l facă fericit. Oricît l-ar fi intrigat oferta, prudenţa îl sfătui să nu accepte, din mai multe motive. îl răspunse că avea deja o amantă, căreia nu-i putea fi infidel, iar ea acceptă cu resemnare scuza aceasta virtuoasă. în cazul lui Frâu Gatternigg, care îi adresa rugămintea în persoană, era cu totul altceva, iar el îşi spuse că dacă i-ar fi respins avansurile, ea ar fi pus fără doar şi poate lucru ăsta pe seama unei repulsii faţă de membrul ei nedezvoltat şi ar fi fost profund rănită, aşa că îi răspunse galant. De fapt, cînd o văzu goală în dormitorul lui, descoperi că diformitatea o înzestra cu o fascinaţie inedită şi uşor perversă, care lui îi sporea vigoarea. în ceea ce-o privea, ea îşi arătă recunoştinţa cu o pasiune exuberantă, iar dacă ar

De fapt, titlul întreg al cărţii este The Story of a Great Schoolmaster: Being a Plain Account of the Life and Ideas of Sanderson of Oundle

fi fost să nu se mai revadă niciodată, el ar fi rămas doar cu amintiri plăcute după acea întîlnire şi mai că ar fi trecut-o la capitolul fapte bune.

Din nefericire, ea începu să-l sîcîie cu scrisori de amor şi cereri presante de-a se reîntîlni; la unele dintre ele răspunse fără mare entuziasm, iar o dată îl păcăli să vină la întîlnire spunîndu-i că se

cazase lîngă Easton împreună cu un doi tineri căsătoriţi care erau mari admiratori ai operei sale şi care ar fi fost încîntaţi să-l cunoască. Muşcînd momeala, el dădu o fugă cu maşina pînă la casa cu pricina, iar Hedwig Verena, des-chizînd uşa de la intrare înveşmîntată într-o rochiţă de casă transparentă şi mai nimic altceva, îl conduse imediat într-un dormitor de la etaj, explicîndu-i că prietenii ei căsătoriţi erau plecaţi şi că o lăsaseră să aibă grijă de casă. El se simţea din ce în ce mai incomodat de idila aceasta, dacă se putea numi astfel, dar nu reuşi să-i pună capăt cu discreţie pînă ce, spre marea lui uşurare, ea se întoarse în sfîrşit în Austria.

Anul următor, într-o zi de iunie extrem de toridă, îl surprinse neplăcut să primească un telefon de la ea pe cînd se afla singur la Whitehall Court.

— M-am întors, H.G. Cînd pot să te văd ?

— Nu poţi, Hedwig, răspunse el. îmi pare rău, dar sînt mult prea ocupat, şi nici în viitorul apropiat n-o să fiu mai liber.

Neclintită, ea îi făcu o vizită la scurt timp după aceea, spunîndu-i menajerei care îi deschise uşa că avea o întîlnire fixată dinainte, şi ca atare aceasta o conduse în biroul lui. Cînd încercă să-l îmbrăţişeze, el se trase înapoi şi ridică o mînă.

— Nu, Hedwig.

— Dar te iubesc! exclamă ea.

— îmi pare rău, eu nu te iubesc. Nu te-am iubit niciodată şi nici n-am spus că te iubesc. Am avut o passade agreabilă anul trecut, dar asta-i tot.

Atunci ea se aşeză, neinvitată, şi spuse îmbufnată:

— Eşti foarte crud, H.G. Eşti foarte rece. Din cauza Rebeccăi West, nu-i aşa?

— Ce ştii tu despre Rebecca West? întrebă el enervat.

— Ce ştie toată lumea din Londra, că eşti amantul ei, zise ea zîmbind cu răutate.

Lui i se părea acum că mîna aceea prizărită îi dădea o înfăţişare sinistră, de vrăjitoare.

— Poate o să-i spun că ai fost amantul meu anul trecut.

— încerci să mă şantajezi ? o întrebă înălţîndu-se deasupra ei cu un aer ameninţător, supărat acum de-a binelea.

— Nu, nu, sigur că n-am s-o fac, te glumeam, răspunse ea, făcînd o greşeală de exprimare rar întîlnită. Dar mi-ar plăcea foarte mult s-o cunosc şi să discut cu ea despre cărţi şi idei. Aş putea să-i iau un interviu. Dă-mi o scrisoare de recomandare către ea şi îţi promit că n-o să-i pomenesc faptul că am avut ceea ce numeşti tu o passade.

Pînă la urmă, părea singura cale de-a scăpa de ea, aşa că mîzgăli un bilet scurt pentru Rebecca şi o trimise pe Hedwig învîrtindu-se către Queen’s Gate, dîndu-i menajerei instrucţiuni să n-o mai primească dacă avea să se întoarcă. Află mai tîrziu că Rebecca îşi întîmpinase musafira cu mare uimire şi că menajera ei fusese atît de îngrijorată de înfăţişarea şi purtările acesteia, încît ieşise în stradă să vadă dacă era vreun poliţai la postul de control de la colţ, în caz că aveau să aibă nevoie de el. Hedwig întreţinuse o conversaţie bizară, lăudînd extravagant scrierile Rebeccăi, oferindu-i cu împrumut apartamentul ei din Viena, descriindu-i în detaliu o idilă nefericită pe care o avusese acolo cu un diplomat britanic şi gesticulînd cu atîta frenezie, încît trimise în zbor spre podea o cutie pentru lucru manual, spăr-gînd-o. însă îşi ţinu promisiunea de a nu-i dezvălui relaţia intimă pe care o avusese cu el, iar Rebecca, după ce îndură o îmbrăţişare ferventă, reuşi în cele din urmă s-o scoată din apartament.

în seara aceea, pe cînd se afla în dressing, schimbîndu-se pentru o cină cu lordul Montagu secretarul de stat pentru India, şi întrebîndu-se cum avea să suporte tot dineul o cămaşă scrobită şi un smoching, auzi zgomote din care deduse că era poftit cineva la el în birou. Era Hedwig. Din nefericire, menajera ieşise din tură fără să-i transmită instrucţiuni înlocuitoarei sale, pe care Hedwig o convinse să-i dea drumul în apartament. Cînd intră în birou, ea stătea în mijlocul camerei, cu faţa spre uşă, îmbrăcată într-un impermeabil, iar el abia apucă să-şi spună că era o îmbrăcăminte ciudată pentru o asemenea zi toridă, înainte ca ea să-şi desfacă haina, dezvăluindu-se goală, cu excepţia ciorapilor cu portjartier şi-a pantofilor cu toc înalt.

— Trebuie să mă iubeşti! ţipă la el. Altfel mă omor. Am otravă. Am o lamă.

El înţelese imediat necesitatea de-a face rost urgent nu doar de ajutor, ci şi de martori la ţicneala comportamentului ei. Deschise uşa şi îi strigă menajerei să-l trimită pe portarul clădirii, dar cînd se întoarse Hedwig îşi aruncase deja impermeabilul şi se tăiase la încheieturile mîinilor şi la subsuori cu un brici.

Din fericire nu-şi secţionase nici o arteră, dar sîngera abundent cînd el îi luă briciul, o aşeză pe un fotoliu şi o acoperi cu impermeabilul, după ce verificase că n-avea prin buzunare vreo fiolă cu otravă.

— Lasă-mă să mor, lasă-mă să mor, declamă ea, iar cînd mai apărură şi alţii: îl iubesc, îl iubesc.

Portarul, fost plutonier-major în armată, se dovedi un model de calm şi eficienţă, chemînd imediat poliţia şi ambulanţa, iar Hedwig fu dusă repejor la Spitalul Westminster, de unde el primi după un timp, prin telefon, mesajul că viaţa ei nu era în pericol. Era o uşurare imensă; l-ar fi distrus dacă ar fi reuşit să se sinucidă. Ar fi urmat o anchetă şi un scandal public în comparaţie cu care afacerea Amber Reeves ar fi părut un mărunţiş. Cu toate astea, era perfect conştient că presa, dacă dorea, putea să provoace daune mari după un asemenea incident, lucru cu care se arătă de acord şi avocatul lui, Hayes, pe care îl contactase telefonic.

— Trebuie să încercăm să-i convingem pe prietenii tăi de la Asociaţia Patronatului de Presă să înăbuşe povestea asta pe cît posibil, îl sfătui avocatul. Dar mă tem că este inevitabil să apară ceva în ziarele de mîine.

Şi într-adevăr apăru. Poliţiştii şi cei de la ambulanţă fuseseră înţelegători şi discreţi, însă un reporter de la Star, un ziar popular de seară, află povestea în dimineaţa următoare, poate de la spital, iar după ce proprietăreasa la care stătea Hedwig Verena îi confirmă că aceasta fusese în vizită la Rebecca West, se duse glonţ în Queen's Gate împreună cu un fotograf şi ceru de la aceasta o declaraţie şi o fotografie alături de Anthony. Ea îi trînti uşa în nas şi îl sună cuprinsă de panică, întrebîndu-1 ce se întîmplase. Cînd îi explică, ea exclamă:

— O, Doamne! Ce să le spun ?

— Nimic, trimite-i direct la mine, o sfătui el, ştiind că reporterii n-aveau să fie satisfăcuţi pînă nu obţineau ceva publicabil, aşa că le oferi o declaraţie scurtă şi plină de demnitate.

— E adevărat că o tînără a intrat neinvitată în apartamentul meu şi a ameninţat că se sinucide, apoi chiar a încercat să facă asta, în timp ce eu chemam ajutoare. Din fericire n-a reuşit, iar acum se află la spital pentru tratamentul unor răni minore. Nu vreau ca această chestiune să ajungă subiect de discuţii şi nu intenţionez să alimentez bulgărele de zăpadă al zvonisticii.

îi telefonă apoi Rebeccăi şi aranjă o întîlnire cu ea în Kensington Gardens, în după-amiaza aceea, ca să dezbată situaţia. Nu era supărată că i-o trimisese pe Frâu Gattemigg, cum se temuse el, dar pe de altă parte nici n-avea vreo idee despre relaţia lui cu femeia aceea; din punctul ei de vedere, intrarea intempestivă a lui Hedwig în apartamentul lui şi comportamentul ei dement fuseseră cu totul neaşteptate.

— îmi pare rău că ai fost tîrîtă în aşa ceva, Pantero, îi zise el. O să apară şi o relatare în Star-ul de diseară. Hayes spune că ar fi cel mai bine dacă am lua cina în oraş, să ne vadă toată lumea, şi-am merge la teatru, purtîndu-ne ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic important şi nu ne-ar tulbura nimic.

îşi jucară astfel rolurile - destul de bine, după părerea lui -în seara aceea la Ivy, iar mai tîrziu la Teatrul Wyndham, conştienţi că în tot acest timp ediţia de noapte a Star-ului se afla la toate colţurile da stradă, cu o relatare lungă şi destul de precisă a incidentului, sub titlul: O FEMEIE ÎNCEARCĂ SĂ SE SINUCIDĂ ÎN APARTAMENTUL LUI H G. WELLS. Se menţiona că această persoană vizitase locuinţa unei romanciere din Kensington şi se purtase foarte ciudat în cursul aceleiaşi zile.

Alte cîteva gazete reluară povestea în dimineaţa următoare, însă fără alte detalii, şi din fericire nu urmă nici o cercetare jurnalistică suplimentară. El binecuvîntă bunele relaţii pe care le avea cu Beaverbrook şi Rothermere, care îi promiseseră ajutorul cînd apelase la ei şi îşi înştiinţaseră editorii că „H.G. Wells nu reprezintă un subiect de ştiri în următoarele două săptămîni". Hedwig, căreia i se explicase că va trebui să răspundă în faţa instanţei pentru tentativa de sinucidere, se întoarse în Austria imediat ce se puse pe picioare. Pînă la finalul serviabilului embargo instituit de Beaverbrook şi Rothermere, povestea era, din punct de vedere jurnalistic, moartă şi-ngro-pată.

— Ai avut mare noroc.

— Am avut. Nu uita că Hedwig n-avea nici o intenţie reală de-a se sinucide. Avea ceva

exerciţiu în a se tăia fără a-şi provoca vătămări serioase. Am descoperit mai tîrziu că se folosise de trucul ăsta şi în Austria, cînd o respinsese un amant.

— Relatarea acelui episod pe care ai introdus-o în Post-scrip tumul la autobiografie induce cititorul în eroare în privinţa contribuţiei avute de Rebecca. Spui acolo că ai descoperit, cînd te-ai întîlnit cu ea în Kensington Gardens, că Hedwig, jucînd rolul unei admiratoare literare şi posibil al unei persoane care dorea un interviu, o vizitase pe Rebecca în cursul zilei precedente - presupun că intenţiona să pună la cale un triunghi amoros, de parcă n-ai fi ştiut nimic despre asta.

— N-am considerat că ar fi relevant.

— Era foarte relevant! Implicarea Rebeccăi a fost partea care oferea potenţial senzaţional acestei poveşti. N-a fost vorba doar de un scriitor faimos şi de o admiratoare cu minţile răvăşite - după cum spui şi tu, a devenit un triunghi: scriitorul faimos, amanta lui şi rivala geloasă a amantei. Şi totul a fost din vina ta.

— Da, e foarte adevărat.

— De ce naiba ai trimis-o pe femeia aceea în Queen’s Gate ? Se putea întîmpla orice. Putea s-o atace pe Rebecca.

— Sincer îţi spun că nu ştiu. Eram disperat să scap de ea, şi era cumplit de cald în ziua aceea în Londra, erau treizeci şi patru de grade. Uneori am impresia că arşiţa mă adusese şi pe mine în aceeaşi stare de ţicneală în care se afla Hedwig. Desigur, încă nu ştiam cît de periculoasă era, dar cu siguranţă n-a fost un gest raţional să i-o trimit Rebeccăi pe cap. Cînd m-am apucat să relatez în scris tot episodul, n-am reuşit să mi-1 explic, aşa că l-am lăsat pe dinafară.

— Cu alte cuvinte, ai fost atît de jenat, încît n-ai reuşit să-ţi recunoşti nebunia nici măcar în acele confesiuni presupus sincere ?

— Cred că da, aşa e.

— Ea a povestit mai tîrziu că episodul cu Hedwig a fost cel ce a convins-o în sfîrşit că erai un egoist incorigibil, care n-o iubea cu adevărat, şi că trebuia să se despartă de tine.

— De fapt, nu-i adevărat - sau e doar o jumătate de adevăr. Eram egoist, dar o iubeam cu adevărat. Şi oricum nu s-a despărţit imediat de mine.

— Nu, s-a dus la tratament la Marienbad cu o prietenă, iar tu ai mers după ea acolo şi ai fost o pacoste, ca de obicei.

— Aşa e. Firul care ne lega unul de altul se destrăma, dar încă nu se rupsese de tot. După aceea l-am dus amîndoi pe Anthony într-o vacanţă scurtă în Swanage, unde am fost fericiţi împreună timp de cîteva zile, pînă ce ea a pus din nou pe tapet chestiunea divorţului de Jane şi eu am refuzat, aşa că ne-am întors la ciorovăielile despre sprijinul meu financiar faţă de ea. Voia să mă angajez că-i dau 3 000 de lire sterline anual. în schimb i-am dat grămadă o sumă mare şi i-am spus că o să mă ocup de taxele şcolare ale lui Anthony. Ea se gîndea să plece cu Anthony în

America şi să-şi refacă viaţa acolo, unde avea relaţii bune în lumea presei, aşa că a plecat într-un lung turneu de conferinţe în toamna lui ’23, ca să-şi evalueze şansele. A rămas acolo pînă în primăvară şi pînă la urmă a hotărît că nu mai voia să emigreze, dar din puţinătatea şi din tonul scrisorilor ei mi-a fost clar că la revenirea în Anglia n-avea să se întoarcă la mine. Şi totuşi...

— Şi totuşi ?

— Pentru nici unul dintre noi n-a fost uşor să scrie Sfirşit sub povestea noastră. Era plină lumea de bărbaţi cu care ea nu putea discuta cum discuta cu mine şi de femei cărora eu nu le puteam găsi decît o folosinţă scurtă şi simplă. M-am dus la Lisabona, unde îşi petrecea iarna familia Galsworthy, şi acolo m-am cuplat cu o tînără văduvă roşcată, foarte agreabilă, care avea la fel de multă nevoie de consolare ca şi mine, însă a fost o simplă passade. Rebecca, am aflat mai tîrziu, a avut nişte experienţe de acelaşi fel în America, toate efemere, unele chiar alarmante şi supărătoare. în primăvară, cînd ne-am întors la Londra, fiecare dintre noi avea mereu în minte prezenţa celuilalt în oraş, şi de cîteva ori ne-am întîlnit - o dată din întîm-plare la teatru, de cîteva ori intenţionat, ba chiar am făcut din nou amor, dar a fost altfel, nu mai puteam reînvia intimitatea jocului Panteră-Jaguar de pe vremuri, ne răniserăm prea mult unul pe celălalt. în septembrie, Rebecca a plecat în Austria cu Anthony şi cîţiva prieteni, iar eu m-am hotărît să întreprind o călătorie în jurul lumii, proiect pentru care făceam deseori planuri, fără să le pun vreodată în practică, dar mai întîi a trebuit să merg la Geneva ca să ţin o cuvîntare în faţa Adunării Ligii Naţiunilor.

— Unde a apărut Odette Keun.

— Auzise, nu ştiu cum, că eu şi Rebecca ne despărţiserăm şi citise într-o gazetă că urma să vin la Geneva, aşa că s-a grăbit să ajungă şi ea acolo de la Grasse, unde locuia pe vremea aceea, şi m-a sunat să mă invite în acea seară la o întîlnire cu ea, la hotelul unde se cazase.

— Şi a lăsat dispoziţie la recepţie să fii trimis în camera ei, unde stinsese toate luminile şi te aştepta la uşă, muiată toată în parfum de iasomie şi îmbrăcată doar cu un neglijeu, să te ducă de mînă ca pe un orb direct în patul ei.

— A fost o mişcare deşteaptă, fiindcă n-avea un chip frumos după canoanele tradiţionale, ceea ce am descoperit în dimineaţa următoare; nasul îi era prea mare şi bărbia cam lunguiaţă. Dar avea un corp mlădios şi suplu, iar ca amantă era ca o maimuţă în călduri. Fusese convertită la catolicism în copilărie şi petrecuse trei ani într-o mănăstire belgiană pregătin-du-se să devină călugăriţă, pînă să fie dată afară pe motiv că ar fi ispitit un preot s-o sărute, după care s-a apucat să recupereze timpul pierdut şi să acumuleze experienţă sexuală alături de nişte personaje destul de vulgare de prin Marsilia şi Paris. Am aflat că nu era franţuzoaică, tatăl ei era olandez, mama - italiancă, iar ea crescuse în Constantinopol. Era un cocktail spumos de gene şi culturi, însă era inteligentă, ştia să se exprime şi citise aproape toate cărţile pe care le scrisesem.

— Şi-atunci, cînd ţi-a spus că te adoră şi că doreşte să-şi dedice întreaga viaţă servirii tale în orice termeni dispuşi de tine, ai cedat şi ai plecat cu ea în sudul Franţei, după discursul de la Liga Naţiunilor, iar acolo aţi închiriat o mas[8] care se chema Lou Bastidon, aflată pe dealurile de lîngă Grasse, cu vedere la livezile şi la crîngurile de măslini ce se întind către Mediterana, şi ţi-au

plăcut atît de mult locul şi clima, încît în următorii nouă ani ţi-ai împărţit viaţa între Franţa şi Anglia, locuind în cea mai mare parte a timpului într-o mas pe care ai construit-o după propriul tău proiect şi ai botezat-o Lou Pidou, unde ai montat deasupra şemineului o placă pe care ai scris: Doi îndrăgostiţi au construit această casă.

— Ideea lui Odette, iar eu i-am făcut pe plac, însă aveam nişte certuri aşa de grozave şi de frecvente, încît chemam întruna pietrarul s-o scoată de-acolo şi pe urmă, după ce ne împăcăm, îl chemam iar s-o pună la loc, pînă cînd omul s-a săturat şi-a refuzat să mai vină. însă chiar n-am chef să vorbesc despre Odette.

— De ce nu ?

— Dintre toate femeile pe care am ajuns să le cunosc bine -inclusiv în sens biblic ea este singura de care îmi amintesc fără nici un strop de afecţiune. Amuzat uneori de comportamentul ei neruşinat, adesea cu amărăciune, dar nu cu afecţiune. M-am despărţit nefericit şi de alte femei, însă apoi am redevenit prieten cu ele — cu Isabel, Rebecca şi micuţa E, de pildă, chiar şi cu Hedwig, care şi-a revenit din ţicneală şi mi-a trimis o scrisoare frumoasă ca să-şi ceară iertare. M-am întîlnit cu ea şi cu soţul ei după cîţiva ani ca să-i dau cîteva sfaturi despre cum să-şi publice un roman. Dar Odette aproape că m-a scos din minţi cu toanele şi cu geloziile şi cu purtările ei nebuneşti, care se înrăutăţeau odată cu trecerea timpului. La începutul relaţiei noastre: am făcut un pact, ea să fie însoţitoarea mea în Franţa, dar să nu dea năvală în viaţa mea din Anglia, iar eu s-o las liberă să facă absolut orice dorea cît timp nu eram lîngă ea. Ca să fie independentă, i-am oferit un venit regulat şi dreptul de-a folosi Lou Pidou. Timp de cîţiva ani a respectat pactul şi i-a trimis lui Jane scrisori linguşitoare în care o asigura că avea grijă de sănătatea şi de bunăstarea mea. Jane era destul de fericită cu aranjamentul acesta, fiindcă pentru ea însemna că putea să plece în vacanţe în Elveţia cît eram eu în sudul Franţei, sporturile de iarnă şi drumeţiile prin munţi fiind deja prea solicitante pentru mine, iar pe Odette o considera o ameninţare mult mai mică la adresa statutului ei decît fusese Rebecca. Chiar ne-a făcut cadou un tablou drăguţ de Nevinson pentru Lou Pidou. Dar după ce a murit Jane, în ’27, Odette a devenit nemulţumită. Voia să fie recunoscută făţiş drept partenera mea şi în Anglia, nu doar în Franţa.

— Probabil spera să te însori cu ea.

— Şi poate m-aş fi însurat — Doamne fereşte -, dacă şi-ar fi jucat bine cărţile şi-ar fi fost drăguţă şi tandră cu mine în perioada de doliu, însă n-a fost în stare să-şi controleze egocentrismul, competitivitatea şi temperamentul. Mă cicălea şi mă tracasa, se fandosea în faţa prietenilor mei cînd veneau în vizită la Lou Pidou şi-i plăcea la nebunie să-i şocheze folosind cuvinte porcoase pe care pretindea că le învăţase de la mine, cu toate că nu era adevărat, şi să facă aluzii jenante la obiceiurile noastre sexuale. Se plîngea că petreceam prea mult timp departe de ea şi că se simţea singură în Grasse, aşa că am cumpărat pentru ea un apartament în Paris, unde să-mi fie mai uşor să-i fac scurte vizite. Tot n-a fost mulţumită, iar pînă la urmă a încălcat pactul venind după mine în Anglia. Am ameninţat-o c-o părăsesc, dar n-a crezut că m-ar lăsa inima să sacrific Lou Pidou, aşa că a insistat. Pînă la urmă chiar am renunţat la Lou Pidou - cu un regret enorm, căci adoram locul acela -, pentru că nu mai suportam relaţia noastră. Mă simţeam de parcă mi se urcase maimuţa în spinare şi-şi înfigea ghearele în mine tot timpul.

Trebuia să mă eliberez de ea. însă tot a continuat să mă tortureze — s-a stabilit la Londra şi a început să răspîn-dească bîrfe răutăcioase despre mine şi despre Moura, cu care mă combinasem din nou. S-a dus într-o zi acasă la Amber Reeves şi i-a propus aşa, ca între două femei care fuseseră nedreptăţite de mine, să meargă împreună la apartamentul meu şi să se răzbune împuşcîndu-mă; chiar avea un revolver micuţ, pe care i l-a luat Amber şi l-a predat mai tîrziu poliţiei din Hampstead, pretinzînd că îl găsise pe Heath. Odette a publicat o carte, Dezvăluiri despre englezi, în care spunea că englezii erau amanţi lipsiţi de imaginaţie, cu care actul sexual era plictisitor ca o budincă rece, ştiind că acei cititori care erau la curent cu relaţia noastră aveau să ia remarca ei drept o aluzie la mine, şi m-a ameninţat că va vinde scrisorile erotice pe care i le trimisesem, şantaj pe care am provocat-o să-l ducă la îndeplinire, fiindcă nu mă ruşinam de ele şi aveau să demonstreze cît se poate de clar că bufoneriile noastre sexuale, departe de-a semăna cu budinca rece, i-ar fi făcut să roşească pînă şi pe pictorii de ceramică etrusci.

— A scris şi o cronică la Experiment autobiografic, intitulată „H.G. Wells - actorul" şi publicată în trei părţi în Time and Tide.

— Da.

— La care te-ai referit peiorativ în Post-scriptum numindu-le „prostioare de articole", deşi nu erau deloc prostioare.

— Dar cu siguranţă nu erau nici o cronică în adevăratul sens al cuvîntului. Reprezentau terfelirea unui personaj în opt mii de cuvinte, un act de răzbunare duşmănoasă - şi nu doar din partea lui Odette. Pe vremea aceea redactor literar la Time and Tide era Theodora Bosanquet.

— Secretara devotată care i-a dactilografiat lui Henry James ultima scrisoare mîhnită către tine.

— Exact. Aştepta de aproape douăzeci de ani să mă pedepsească pentru Boon şi acum a descoperit o ocazie, angajînd-o pe amanta de care mă lepădasem ca să scrie recenzia cărţii fostului ei iubit. A fost un dezonorant abuz de putere editorială. Rebecca a fost oripilată cînd a citit-o, mi-a şi trimis o scrisoare de simaptie. Făcea parte din comitetul director al publicaţiei, însă era prea tîrziu ca să mai poată interveni.

— Trebuie să recunoşti că articolul acela a atins cîteva puncte sensibile. Să ne mai uităm o dată pe el ?

— Prefer să nu.

— Atunci, mă uit singur. începe prin a omagia influenţa operelor tale timpurii. Este de-a dreptul imposibil pentru cineva din afara acestor generaţii pe care el le-a eliberat să înţeleagă splendoarea frenetică şi fericirea uşurării noastre. îmi aduc aminte că atunci cînd am citit, adolescentă fiind, nobila operă Lucrurile dintîi şi de pe urmă, am suspinat în extaz, cuprinsă de sentimentul aproape de neîndurat al eliberării organice pe care mi-l inspira. A anticipat ceea ce avea să spună Orwell despre tine: Ar fi un simplu act de dreptate să se dea numele lui perioadei de douăzeci şi cinci de ani dintre anii ’90 şi război. Pentru că el a fost cel care, în mare măsură, a făcut să se închege ţesătura lor intelectuală. Dar ea are o teorie interesantă despre ceea ce te-a

motivat. Te descrie ca pe un geniu care în prima parte a vieţii a fost prins în capcana unui mediu pauper din toate punctele de vedere - material, spiritual, cultural şi sexual - şi spune că din momentul în care ai reuşit să scapi de acolo, ai încercat fără încetare să te răzbuni pe lumea care aproape te condamnase la obscuritate şi la o moarte prematură. Cea dintîi şi cea mai importantă motivaţie a lui a fost revolta unui ego puternic şi ultragiat.

— Ei poftim! Ce tupeu pe ea să vorbească despre egouri ultragiate!

— Suferise în trup şi în spirit; l-am auzit de multe ori spunînd, cu o indignare nedomolită, că dacă ar fi fost hrănit cum trebuie în copilărie ar fi ajuns la maturitate cu cîţiva centimetri mai înalt.

— Şi aşa ar fi fost.

— Orgoliul lui fizic şi sexual mereu vibrant, mereu reclamînd satisfacţie, este şi rezultatul unui trup umilit în zorii masculinităţii sale.

— Tîmpenii!

— Nu recunoşti că exista ceva obsesiv în vînătoarea ta de femei, de parcă ar fi trebuit să profiţi de fiecare ocazie ca să-ţi demonstrezi virilitatea ?

— Se întîmplă să-mi placă pur şi simplu sexul, iar dacă întîlneam o femeie cu acelaşi libido, mă bucuram de momente plăcute împreună cu ea. N-am forţat nici o femeie în viaţa mea şi am avut prietenii de lungă durată cu femei care m-au refuzat.

— Dar există o contradicţie în toată concepţia ta despre sex. Cîteodată spui că trebuie privit doar ca distracţie, ca formă sănătoasă de recreere, precum golful; alteori, cu o parteneră iubită, este cea mai sublimă experienţă fizică, emoţională şi spirituală posibilă, o poartă către „iubirea ideală".

— E adevărat. Am oscilat între aceste două atitudini faţă de sex fără să le pot reconcilia vreodată, dar asta înseamnă să fii om. Sîntem un mănunchi de părţi incompatibile şi inventăm poveşti despre noi înşine ca să mascăm realitatea. Unitatea mentală a individului este o ficţiune. în maşinăria umană există pur şi simplu o multitudine de sisteme de comportament interconectate superficial, ce preiau controlul organismului şi participă în comun la iluzia existenţei unui eu unic. Am explicat asta într-o teză de doctorat, Despre substanţa iluziei în continuitatea vieţii individuale la metazoarele superioare, cu referinţă la specia Homo sapiens, pe care am susţinut-o cu succes la Universitatea din Londra în 1943.

— Nici nu văd cum ar fi putut să te pice examinatorii, avînd în vedere vîrsta şi faima ta, dar în mod evident argumentaţia i-a cam nedumerit.

— Mă rog, poate încă n-a venit vremea ei.

— Nu există vreun miez de adevăr în teoria lui Odette conform căreia cariera ta a fost modelată de dorinţa de a demola sistemul social ce a fost pe punctul de a-ţi înăbuşi potenţialul ?

— Am vrut să salvez generaţiile viitoare de la a fi înăbuşite.

— Dar ea spune că fundamental ai fost întotdeauna un ‚jucător", nu un conducător, o persoană mai interesată de a învinge decît de a construi, că în permanenţă ai trecut de la un joc la altul şi că: Ceea ce n-a realizat el, în nici o ţară, a fost o şcoală, un nucleu de discipoli consolidat - fără de care nu se poate perpetua nici o idee...

El a fost un dublu paradox: ca persoană, un anarhist, incapabil de disciplină interioară, sau de supunere sau respect faţă de un sistem de lucru în echipă, care a încercat să le impună altora o ordine mondială.

— Ai terminat ?

— Nu chiar. Ia ascultă ultimul ei paragraf. Acum, cînd se află aproape de finalul competiţiei, vede cum evenimentele au tendinţa de-a se îndepărta de propriile lui viziuni; oameni care sînt inamici ai ideilor lui au devenit conducători de naţiuni şi i-au înfrînt Utopia. Nu mai poate să modeleze inteligenţe sau să inspire devotament. Acesta nu era un fapt inevitabil. Poseda mintea, viziunea, capacitatea necesare. Dar acel lucru care îl face pe omul de rînd să rabde pentru un crez; care îl face pe cel nobil să moară pentru un crez; acel lucru care este integritatea doctrinei şi altruismul idealismului; acea supremă sinceritate care doar la cercetarea de pe urmă face posibilă permanenţa forţei şi a influenţei în viaţă -acel lucru nu l-a avut el niciodată, în nici o formă sau cantitate. A fost numai un joc. A fost doar un jucător. Fără îndoială că aprecierea aceasta a fost motivată de faptul că avea un dinte împotriva ta. Dar nu te bîntuie teama că Odette se poate să fi avut dreptate?

— Nu. N-am avut niciodată discipoli fiindcă nu mi-am dorit să am. Ei transformă eliberarea în tiranie. Lui Isus i-a mers bine pînă a început să aibă discipoli. Oi fi eşuat eu în încercarea de-a schimba lumea, dar am făcut infinit mai puţin rău decît acei conducători de naţiuni care, după părerea ei exprimată în 1934, au reuşit - prin „integritatea doctrinei şi altruismul idealismului" lor. La cine se referea ? La Hitler şi la Mussolini ? La Stalin? La conducătorii Japoniei? Uită-te la ce-au făcut ei cu lumea pe care o împărţeau. Şi de-acum înainte să nu mă mai sîcîi.

PARTEA A CINCEA

In primăvara lui 1945, faţada de la Hanover Terrace nu se deosebeşte cine ştie ce de felul cum arăta cu un an în urmă — cel mult e mai jerpelită şi are nevoie mai urgentă de reparaţii. Majoritatea ferestrelor sînt în continuare acoperite cu scînduri, fiindcă bombele VI şi V2 continuă să cadă peste Londra toată luna martie, într-un ultim spasm al sfidării germane, în timp ce armatele aliate înaintează inexorabil dinspre Est şi Vest. Nu mai există nici un mister privind felul cum se va isprăvi războiul din Europa, ci doar momentul cînd se va întîmpla, şi întrebarea dacă ruşii, britanicii sau americanii vor intra primii în Berlin sau dacă Hitler va fi capturat în viaţă. Oamenii studiază hărţile tipărite pe prima pagină a ziarelor, nuanţate şi haşurate în negru şi alb, cu săgeţi mari şi curbate ce indică mişcările diverselor armate, toate ţintind către acelaşi punct, din ce în ce mai aproape zi după zi, şi stau cu urechile ciulite la aparatele de radio ca să audă ultimele buletine de ştiri. Se simte în aer un amestec straniu de sfîrşeală şi încordare, ca o inspiraţie profundă aşteptînd să fie eliberată din piept. Ar fi prematur să se exprime bucuria sau triumful la ştirile despre fiecare nouă înaintare, despre fiecare contingent de germani luaţi prizonieri, cîtă vreme V-urile încă mai cad la întîmplare peste Londra, iar cei dragi care luptă în armatele din Europa şi din Extremul Orient sînt încă în primejdie.

H.G. nu manifestă cu uşurinţă astfel de emoţii în timp ce trece în revistă paginile cotidianului şi, obosit, îi dă drumul să cadă pe podea. Perspectiva victoriei finale nu-1 însufleţeşte. Ştirile îi par mai mult un val de înfrângeri - înfrîngerea propriilor sale visuri utopice despre viitorul umanităţii. Fotografiile oraşelor germane bombardate, ale Dresdei mai ales, înfăţişînd schelete înşiruite de clădiri, faţade rămase în picioare ca nişte decoruri de teatru, cu acoperişurile şi interiorul mistuite de flăcări, îl îngrozesc, iar faptul că a profeţit asemenea devastări în ficţiunile sale nu reprezintă nici o consolare. Acum treizeci sau patruzeci de ani, în romane precum Războiul lumilor, Războiul aerian şi Lumea eliberată, a descris distrugerea în masă ale marilor oraşe, mulţimile de refugiaţi cuprinşi de panică sufocînd străzile, colapsul ordinii publice şi alunecarea în barbarie, adică tocmai spectacolul pe care îl prezintă astăzi Europa. Din multe puncte de vedere, în aceste romane imaginaţia lui a făcut un salt peste Primul Război Mondial şi le-a transformat mai degrabă în profeţii ale celui de-al doilea. întotdeauna a strecurat o notă de optimism în finalul acestor cărţi, sugerînd că o lume nouă plină de blîndeţe se va naşte din cenuşă, însă acum nu mai are acelaşi optimism. După cum a scris în Mintea la capătul resurselor sale, predată acum la editură: Separe că există o limită clară şi fixă pînă la care se poate dezvolta viaţa, de aceea a fost posibil să se creioneze tiparul lucrurilor viitoare, însă limita a fost atinsă şi depăşită, ajungîndu-se în haosul cumplit de dincolo de ea. Cu cît cercetează mai amănunţit realităţile din jur, cu atît devine mai dificil de schiţat Tiparul Lucrurilor Viitoare.

1

Joc al minţii (în fr., în orig.).

2

Percy Lubbock (1879-1965) - eseist, critic şi biograf britanic; bun prieten cu Henry James în ultima parte a vieţii acestuia, a devenit editorul său postum.

3

Harold Sydney Harmsworth, viconte de Rothermere (1868-1940)-coproprietar, împreună cu fratele său, al unui trust de presă ce includea London Daily Mail şi Daily Mirror.

4

William Maxwell Aitken, primul baron de Beaverbrook (1879-1964)-afacerist, politician şi scriitor britanic de origine canadiană; în 1918 deţinea un trust de presă care includea London Evening Standard şi Daily Express, alături de care a înfiinţat Sunday Express.

5

Alfred Charles William Harmsworth, primul viconte de Northcliffe (1865-1922) - fratele mai mare al vicontelui de Rothermere.

6

Proprietate a marchizului Crewe, casa cu acelaşi nume din Londra a fost cartierul general al departamentului Propagandei de Război în 1918.

7

Leonard Woolf (1880-1969) - teoretician politic, scriitor şi editor britanic, soţul scriitoarei Virginia Woolf.

8

Fermă tradiţională din Provence, Franţa.

E bine, desigur, că Aliaţii vor cîştiga războiul - într-un mărunt sens personal, fiindcă se ştie că numele lui şi al Rebeccăi se află pe o listă de două mii şi ceva de persoane care ar fi fost imediat arestate de Gestapo dacă Germania ar fi reuşit să invadeze Anglia în 1940, dar şi din motive mai generale, ce ţin de etică. Atunci cînd primele fotografii din lagărul de concentrare de la Belsen, eliberat de Aliaţi, sînt date publicităţii la mijlocul lui aprilie şi oroarea ideologiei naziste se dezvăluie în plenitudinea ei, nu în schelete de clădiri, ci în schelete de făpturi omeneşti, unele abia mai suflînd, cu chipurile supte, privind cu ochi goi spre obiectivele aparatelor fotografice, altele moarte şi adunate în mormane ca nişte deşeuri, şi pe măsură ce ies la iveală tot mai multe detalii despre lagărele de exterminare din Polonia descoperite de trupele ruseşti care înaintează în teritoriu, despre camerele lor de gazare, crematoriile şi dîm-burile de cenuşă, justeţea războiului se confirmă fără drept de apel. Cu toate acestea, simplul fapt că s-a petrecut, că a fost necesar la doar douăzeci de ani după prima conflagraţie mondială, este o înfrângere a civilizaţiei, şi încă una pe care el o ia la modul personal, din moment ce şi-a petrecut atît de mult timp în anii interbelici lucrînd în slujba păcii. Capătă valoare de simbol faptul că în septembrie 1939 tancurile germane intrau în Polonia şi avioanele Stuka bombardau în picaj Varşovia chiar pe cînd el se pregătea să ţină o prelegere în faţa Congresului PEN de la Stockholm despre „Onoarea şi demnitatea minţii omeneşti", obligîndu-1 să-şi anuleze discursul şi, asemenea celorlalţi delegaţi la întrunire, s-o şteargă acasă în căutarea unei siguranţe precare. Acum mintea umană se află la capătul resurselor sale, sau cel puţin a lui a ajuns acolo.

Pe cînd persecuţiile şi genocidul lui Hitler asupra evreilor devin miezul fărădelegilor naziste în conştiinţa publică, el începe să-şi dea seama cu neplăcere că anumite aspecte ale tratamentului pe care l-a aplicat el însuşi evreilor în scrierile sale de ficţiune sau nonfîcţiune i-au ofensat în trecut pe cititorii evrei şi s-ar putea să se întoarcă împotriva lui într-o mai mare măsură în viitor, în special anumite pasaje dintr-o carte intitulată Anatomia frustrării, publicată în 1936, în care, deşi condamna în termeni dintre cei mai aspri persecutarea evreilor de către nazişti, afirma că acest lucru nu trebuie să-i oprească pe scriitorii non-evrei de la cele mai sincere şi mai minuţioase critici asupra numeroaselor elemente restrictive şi reacţionare a căror prezenţă dezagreabilă continuă să se facă simţită în tradiţia evreiască, îi poftea pe evrei să reflecteze dacă nu cumva lunga istorie a persecutării lor demonstra că aceste elemente erau în mod inerent provocatoare şi sugera că ideologia naţio-nal-socialismului este iudaismul inversat, care a păstrat forma Vechiului Testament şi a întors-o pe dos. Faptul că aceste opinii şi altele similare îi erau atribuite unei persoane fictive pe nume William Burroughs Steele, a cărui capodoperă enciclopedică neterminată se presupunea că o prezintă el în formă condensată, n-avea să-i ţină loc de alibi.

Cu cîţiva ani în urmă a iniţiat o corespondenţă cu Chaim Weizmann, conducătorul Mişcării Sioniste, dar şi un chimist de primă mînă, pentru a cărui operă ştiinţifică avea un mare respect, cerîndu-şi iertare în acele scrisori fiindcă, prin irasci-bilitatea şi lipsa mea de răbdare şi de tact, am trezit resentimentele evreilor cu care mă identific fundamental în dorinţa de-a obţine o ordine mondială a egalitarismului raţional. Timp de secole comunitatea evreiască, indiferent de tradiţia sa evanghelică, a fost cea mai lipsită de agresivitate dintre toate comunităţile cu conştiinţă naţională. Mea culpa. L-a invitat pe Weizmann să publice corespondenţa lor, dar din cîte ştie el, acesta n-a dat curs sugestiei sale. Şi chiar dacă ar publica-o, nu-şi imaginează că ea l-ar scuza

în ochii posterităţii. Dacă scrii într-o viaţă atît de mult cît a scris el şi atît de precipitat, e inevitabil să faci din cînd în cînd greşeli de judecată. Spre exemplu, i-a luat mult timp să recunoască faptul că statul poliţienesc al lui Stalin a trădat pe de-a-ntregul idealurile

Revoluţiei Ruse. Dar cel puţin nu s-a lăsat dus de nas de Mussolini şi de Hitler, aşa cum au păţit mulţi lideri de opinie şi politicieni britanici.

Războiul se isprăveşte în fine odată cu sinuciderea lui Hitler, pe 30 aprilie, şi cu predarea necondiţionată a Germaniei, la 7 mai. 8 mai este declarată Ziua Victoriei în Europa, iar sărbătoririle de pe tot cuprinsul ţării sînt prezentate în direct la BBC Home Service[1]. Mulţimile se adună în jurul Columnei lui Nelson din Trafalgar Square şi pe promenada din faţa Palatului Buckingham, unde regele şi regina ies în balconul central, împreună cu cele două fiice ale lor şi cu Winston Churchill, să le facă din mînă şi să primească uralele supuşilor. Se organizează petreceri de stradă pentru copii, iar pe spaţiile verzi, parade ale Gărzii Civile, ale Cercetaşilor şi ale Apărării Civile Antiaeriene. La căderea nopţii se aprind focuri printre ruinele bombardamentelor şi luminile strălucesc în ferestrele descoperite ale locuinţelor. O lună mai tîrziu are loc o Paradă a Victoriei Aliaţilor pe Whitehall, coloane de soldaţi, marinari, aviatori şi femei din corpurile auxiliare de pe tot cuprinsul Commonwealth-ului salutînd şi fiind salutaţi de rege şi de regina care-i stă alături. Toate aceste sărbătoriri se desfăşoară într-o tonalitate mai puţin isterică decît cele pe care şi le aminteşte el din noiembrie 1918, în bună măsură din cauză că războiul împotriva Japoniei încă nu s-a terminat, dar în continuare există în ele ceva moralmente respingător.

— Cei care cîştigă războaiele sînt morţii şi răniţii, îi spune el asistentei de noapte, care a văzut parada de pe Whitehall şi a relatat-o cu entuziasm cînd s-a prezentat la serviciu. Morţii nu mai pot defila, iar cei răniţi de obicei nu doresc sau nu sînt în stare.

— Păi, e ceva adevăr în asta, domnule, spune femeia, arătînd însă de parcă ar fi primit o mustrare.

Cu cît se bucură mai tare alţii, cu atît mai mizantrop devine el. îi scrie lui Bertrand Russell spre sfîrşitul lui mai: Această vastă întoarcere la haos care a primit numele de pace, nemărginita sărăcie a unor mase uriaşe de semeni ai noştri, ticăloşia religiei organizate, toate mă fac să tînjesc după un somn din care să nu mai existe deşteptare. Se simte în această ultimă frază ecoul unor versuri scrise de soţia lui Thomas Huxley pentru piatra de mormînt a acestuia, pe care el le-a descoperit în cutia cu lucrul de mînă a mamei sale după moartea ei, notate pe o bucată de hîrtie ieftină cu scrisul ei înclinat.

De nu ne-om mai găsi dincol’ de groapă Şi-o fi doar linişte, odihnă, -ntunecime,

Să nu te temi de binecuvîntatul somn Ce ţi-l va da, o, triste, bunul Domn.

Iar de va fi cel veşnic, foarte bine.

II surprinsese şi chiar îl bucurase să descopere că evlavioasa lui mamă cochetase spre sfîrşitul vieţii cu anumite dubii referitoare la nemurirea sufletului, fără a fi tulburată prea tare de ele, şi

dorise să inscripţioneze acele versuri şi pe piatra ei de mormînt, dar parohul îi respinsese propunerea. în ultima vreme stăruiau în mintea lui fiindcă le căutase ca să le citeze într-un articol pentru Cornhill, un autoportret ironic intitulat „Totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine : Completa demascare a unui bine-cunoscut impostor literar", semnat de personajul unui biograf plin de prejudecăţi pe nume Wilfred B. Betterave. Intr-atît de mare este murdăria caracterului acestui om şi-a circumstanţelor ce-l înconjoară, scria Betterave, încît n-aveam multe motive să cred, acum, cînd a apucat să trăiască atît de mult, că va consimţi s-o vadă pe toată scoasă la lumina zilei. I-am prezentat chestiunea cu toată delicateţea posibilă. La care el mi-a răspuns: „ Vai! Dar eşti făcut pentru aşa ceva. Pune-te pe sfîşiat. Iţi acord carte blanche[2]. Vezi că noroiul împroaşcă, băiete. O să ai ditamai audienţa şi o parte din noroi o să se lipească. O parte s-ar cuveni să se lipească. Nici eu nu-s prea mîndru de el“.

La începutul lui iulie se ţin alegeri generale, prin care ia sfîrşit existenţa de ani de zile a guvernului de coaliţie şi se revine la interesele de partid. în Anglia postbelică există o dispoziţie generală înclinată spre schimbare care le insuflă speranţe suporterilor laburişti, dar totodată există şi o presupunere generală că succesul lui Churchill, care din funcţia de prim-ministru a condus ţara spre victorie, va asigura supremaţia conservatorilor.

Propriile lui simpatii faţă de Partidul Laburist s-au revărsat şi s-au retras neregulat de-a lungul anilor. Cînd era în Societatea Fabiană, s-a răzgîndit de mai multe ori în legătură cu răspunsul la întrebarea dacă Societatea trebuia să urce cu orice risc în barca laburistă pe care o cîrmeau mai mult sindicatele, hotărîndu-se în cele din urmă să voteze împotriva acestei idei, dar după 1920 a candidat de două ori din partea laburiştilor pentru locul din parlament al Universităţii din Londra, sfîrşind de fiecare dată în coada listei. A părăsit apoi partidul ca să-şi promoveze „Conspiraţia Făţişă", o mişcare politică în care nu s-a înrolat niciodată mai mult de un membru, şi-anume el însuşi, şi care n-a existat în afara copertelor cărţilor sale. Partidul Laburist modern este în mare măsură o creaţie fabiană - cei mai mulţi dintre oamenii săi proeminenţi şi potenţiali miniştri sînt membri activi ai Societăţii, iar faptul că lordul Beveridge, al cărui Raport asupra Reconstrucţiei Postbelice din 1942 a constituit schiţa politicii sociale a laburiştilor, a fost tînărul funcţionar public care i-a ajutat pe Beatrice şi Sidney Webb să-şi compună Raportul minoritar asupra Legii ajutorării Săracilor, acum douăzeci şi cinci de ani, ilustrează cît se poate de clar această genealogie. Să-i voteze pe laburişti la viitoarele alegeri ar însemna să admită că fabienii au avut dreptate de la bun început în privinţa modalităţii de îndeplinire a ţelurilor socialismului şi că el s-a înşelat - dar cu cine altcineva să voteze? Doar nu cu vechiul Partid Liberal, care e o forţă epuizată.

— Cred c-o să votez cu comuniştii, le spune el într-o zi lui Gip şi lui Marjorie, luîndu-i pe nepregătite.

— Dar parcă detestai Partidul Comunist, H.G., îi atrage atenţia Gip.

— Biserica Romano-Catolică este pentru mine ciuma neagră, iar Partidul Comunist este ciuma roşie, spune Marjorie, cu aerul că citează din cineva.

— Cine-a zis asta? întreabă el.

— Tu ai zis-o, în-Din ’42 pînă-n ’44, răspunde ea, referin-du-se la una din cărţile lui despre perioada războiului pe care a dactilografiat-o.

— Mă rog, partidul în sine nu-mi place, dar printre membri sînt şi oameni cumsecade. Află cine-i candidatul comuniştilor în circumscripţia asta.

Dar în circumscripţia Marylebone nu există nici un candidat comunist, aşa că se vede nevoit să-l sprijine pe candidatul laburist, ceea ce se dovedeşte pînă la urmă a nu fi o pastilă chiar atît de amară, fiindcă persoana respectivă este Elizabeth Jacobs, nepoata unui vechi prieten, scriitorul de proză scurtă W.W. Jacobs, care a murit cu cîţiva ani în urmă; iar ea se poziţionează mult la stînga spectrului laburist. Marjorie îl duce cu maşina la centrul de votare, însă e prea slăbit ca să intre, aşa că funcţionarul supraveghetor îi aduce la maşină buletinul de vot şi o cutie în care să-l pună.

— E permis aşa ceva ? întreabă el, doar pe jumătate în glumă.

— Probabil că nu, domnule Wells, răspunde funcţionarul, dar pentru dumneavoastră sînt gata să forţez regulamentul.

A doua zi devine clar, spre mirarea generală, că laburiştii au cîştigat zdrobitor şi că noul prim-ministru în locul lui Winston Churchill este Clement Attlee. Pentru prima dată în guvernarea Marii Britanii există suficiente mandate pentru a se putea crea un stat socialist, nu ca în anii 1920, pe vremea lui Ramsay MacDonald[3], cu cele două lovituri sub centură şi-o minoritate guvernamentală compromisă ale sale. Laburiştii au un program cu bătaie lungă, ce include naţionalizarea sectoa-relor-cheie ale industriei, impozitarea redistributivă, învăţă-mînt gratuit pînă la nivel universitar, un serviciu naţional de sănătate, alocaţii acordate mamelor pentru fiecare copil în parte şi pensii de stat pentru toată lumea. E o perspectivă care l-ar fi emoţionat acum patruzeci de ani, cînd pleda pentru asemenea politici, dar acum aşteptarea lor nu mai poate stîrni în el nici umbră de entuziasm. Nu-i vorba că ar pune la îndoială valorile pe care se bazează aceste politici, deoarece este clar că ele promit o societate a viitorului mai dreaptă; problema este că el nu mai crede în viitor, adică într-o realitate perpetuă ce va oferi o fundaţie solidă pentru progres. Realitatea, aşa cum o percep empiric şi o înţeleg oamenii raţionali obişnuiţi, îi pare acum la fel de imaterială ca imaginile reflectate pe peretele peşterii lui Platon - sau, aducînd comparaţia în contemporaneitate, ca formele şi umbrele tremurătoare de pe ecranul de cinema, analogie pe care a folosit-o în Mintea la capătul resurselor sale.

întrebarea „Asta-i tot ?“ a frămîntat nenumărate minţi nesatisfăcute de-a lungul secolelor, iar la sfirşitul resurselor noastre, unde se pare că am ajuns, iat-o şi pe ea, la fel de enigmatică. Pentru asemenea minţi perplexe realitatea de zi cu zi nu este nimic altceva decît o poveste mai mult sau mai puţin antrenantă sau întristătoare proiectată pe un ecran de cinema. Povestea e credibilă, le impresionează nespus, şi totuşi ele simt că e falsă. Marea majoritate a privitorilor acceptă toate convenţiile poveştii, trăiesc, suferă, se bucură şi mor în ea şi odată cu ea. însă mintea sceptică spune cu hotărîre: „E o iluzie"... Pînă în zilele noastre, recurenţa pare să fi rămas o lege primordială a vieţii. Noaptea urmează zilei şi ziua nopţii. Dar, în această nouă şi stranie fază a existenţei în care intră universul nostru, devine evident că evenimentele nu se mai repetă.

Ele se desfăşoară neîntrerupt către un mister impenetrabil, către o bezná surdă şi fără limite, căreia această stăruinţă îndărătnică a minţilor noastre nesatisfăcute îi va ţine piept poate o vreme, dar de care va fi apoi cu desăvîr-şire copleşită.

La 6 august are loc un eveniment ce pare o nouă confirmare a sumbrei lui viziuni: forţele aeriene americane aruncă o bombă atomică peste oraşul Hiroshima. Zeci de mii de oameni sînt ucişi instantaneu, iar clădirile de pe cîţiva kilometri pătraţi sînt puse la pămînt de o singură bombă aruncată de un singur avion zburînd la joasă altitudine. Seamănă cu un pasaj din romanul Războiul aerian, descrierea distrugerii New Yorkului de o flotă aeriană germană: unul dintre cele mai reci şi calculate masacre din istoria lumii, în care oameni care nu erau nici sub imperiul emoţiei, nici ameninţaţi de vreun pericol apropiat, ■ au revărsat moarte şi distrugere peste casele şi mulţimile oamenilor aflaţi dedesubt. Aceste aeronave germane foloseau, desigur, bombe convenţionale - abia într-un roman de mai tîrziu, Lumea eliberată, a anticipat el descoperirea fisiunii nucleare ce avea să ducă la crearea bombelor atomice şi şi-a imaginat uimitoarea lor putere distructivă, ce avea să şteargă în cele din urmă linia de demarcaţie, şi aşa de prea multe ori încălcată, dintre combatanţi şi civili în vremuri de război.

A scris acele cărţi ca pe un avertisment privind inevitabilele consecinţe ale folosirii progreselor din ştiinţă şi tehnologie la

fabricarea de armament cît timp războiul n-avea să fie abolit prin înfiinţarea unei guvernări la nivel mondial. între alegerile generale din Anglia şi căderea bombei atomice de la Hiroshima, se mai petrecu un eveniment notabil ce părea un pas promiţător în acea direcţie - semnarea cartei fondatoare a Organizaţiei Naţiunilor Unite de către cincizeci de ţări devenite astfel membre. Era o cauză pentru care muncise toată viaţa lui, şi jucase un rol principal în conceperea Declaraţiei Sankey[4] asupra drepturilor omului, care a fost încorporată în cartă. însă el n-avea încredere că Naţiunile Unite aveau să se dovedească pe termen lung mai eficiente decît Liga Naţiunilor. Regulile procedurale ale Consiliului de Securitate cereau unanimitate din partea celor cinci membri permanenţi, aşa-numitele Mari Puteri, ceea ce însemna că oricare dintre ei putea vota împotriva unei propuneri pe care o considera dăunătoare intereselor sale, şi existau semne că Marile Puteri începeau deja să se certe în legătură cu aspectul postbelic al lumii, Rusia sovietică fiind în dezacord cu Marea Britanie, SUA şi Franţa. Cearta putea lesne să conducă la un nou război, în care combatanţii aveau la dispoziţie o nouă armă mortală.

Dar efectul imediat al bombelor atomice aruncate la Hiroshima şi, trei zile mai tîrziu, la Nagasaki a fost un final rapid al celui de-Al Doilea Război Mondial. în camerele parlamentului şi în presă s-au făcut auzite doar cîteva voci ce puneau la îndoială etica acestei masive şi nediferenţiate distrugeri de vieţi omeneşti. Reacţia generală a naţiunilor aliate a fost de bucurie şi uşurare, iar el o înţelege şi în mare măsură o împărtăşeşte. Se ştia prea bine că autocraţia imperialistă şi militaristă care conducea Japonia în frunte cu împăratul său de sorginte pretins divină era hotărîtă să reziste pînă la moarte între graniţele sale interne în faţa invaziei Aliaţilor, indiferent de costul în vieţi omeneşti, după ce îşi demonstrase deja îndîrjirea în bătălia feroce de la Okinawa, cînd trimisese sute de tineri la moarte în atacuri kamikaze asupra flotei Aliaţilor. Era o sumbră ironie gîndul că el prefigurase aceşti piloţi curajoşi pînă la fanatism în descrierea aeroplanelor japoneze de luptă din Războiul aerian, maşini cu aripi curbe flexibile ca ale fluturilor şi fuzelaj pe care

piloţii încălecau ca nişte jochei, atacînd uriaşele aeronave cu puşca într-o mînă şi sabia cu două tăişuri în cealaltă. Mii, poate zeci de mii de militari aliaţi, majoritatea americani, ar fi fost ucişi într-o invazie asupra Japoniei înainte ca aceasta să poată fi cucerită. Cine putea învinui SUA că salvaseră acele vieţi printr-un spectacol de forţă în faţa căruia pînă şi încăpăţînaţii lideri japonezi aveau să se recunoască înfrînţi ? Cine-i putea învinui pe militarii aliaţi, pe familiile şi pe prietenii lor de acasă că-şi înecaseră orice scrupule referitoare la lichidarea în masă a civililor japonezi în uşurarea resimţită după ce umbra morţii li se risipise de deasupra capetelor ?

îl interesează personal finalul războiului împotriva Japoniei, fiindcă Eric Davis, soţul fiicei sale şi-a lui Amber, Anna Jane, se numără printre victime, însă nu se ştie exact în ce fel. Eric a reuşit să scape din Singapore, unde conducea un post de radio, chiar înainte ca garnizoana britanică să se predea, în februarie 1942, şi a condus un grup de subordonaţi de-ai săi într-o riscantă evadare către Java, unde au continuat să emită pînă cînd japonezii au ocupat şi ţara aceea, iar apoi au dispărut fără urmă. într-o stare cumplită de incertitudine privind soarta lui, Anna Jane a continuat să lucreze în India, unde avea o slujbă guvernamentală, iar compasiunea lui faţă de ea este cu atît mai mare, cu cît ştie că l-a judecat greşit pe Eric Davis la prima lor întîlnire. în 1930, cînd ea era studentă la Şcoala Economică din Londra şi şi-a anunţat intenţia de a-şi uni viaţa cu a lui Eric, a încercat să-i schimbe hotărîrea printr-o scrisoare lungă şi - i se pare acum - cam bombastică. Deşi ea ştia de ceva vreme că îi este tată şi nu părea s-o deranjeze acest fapt, atunci a fost prima dată cînd el şi-a invocat explicit paternitatea ca să confere autoritate sfatului pe care i-1 oferea. însă Anna Jane, care era bucăţică ruptă din maică-sa - hotărîtă, neînfricată, independentă în gîndire -, i-a refuzat sfatul, politicos, dar ferm. Eric i-a justificat ulterior alegerea construindu-şi o carieră valoroasă şi, mai recent, demonstrînd un curaj şi o ingeniozitate impresionante pe timp de război nu doar după dezastrul din Singapore ci şi, înainte de asta, în felul cum se purtase cînd transatlanticul Benares, pe care se afla ca pasager, fusese scufundat în Atlantic în 1940 de un submarin german, tragedie în urma căreia se pierduseră o mulţime de vieţi, iar optzeci de copii fuseseră evacuaţi în Canada. Eric călăuzise pasagerii către bărcile de salvare, refuzînd de cîteva ori să coboare cînd i se oferise cîte un loc, şi supravieţuise o noapte întreagă agăţat de o plută. Povestea aceasta îl făcuse să conştientizeze mai mult ca oricînd că el şi fiii săi, ale căror date de naştere îi scutiseră de serviciul militar, nu fuseseră nevoiţi să treacă testul unor asemenea primejdii în nici unul dintre cele două războaie cu care fuseseră contemporani. în corespondenţa cu Anna Jane, o încuraja să spere că Eric era prizonier de război, însă pe măsură ce treceau anii fără nici o veste, ideea aceasta părea tot mai puţin probabilă. Anna Jane îi spune acum în scrisori că s-a resemnat cu pierderea lui, dar ar fi de mirare dacă n-ar visa în secret la un final fericit, precum întoarcerea lui Teddy din Domnul Britling o scoate la capăt. Poate acum vor apărea în sfîrşit unele informaţii demne de încredere despre ce s-a întîmplat cu Eric şi astfel, într-un fel sau altul, se va linişti şi ea.

Aşadar, fiind om şi identificîndu-se cu sentimentele celor care încă mai cred în realitatea şi continuitatea evenimentelor, nu poate să condamne sincer aruncarea bombei atomice. Dar pentru filozoful ştiinţei, inventarea bombei în sine - eliberarea unei asemenea energii teribile prin pătrunderea în ceea ce cîndva era privit drept cea mai mică unitate a materiei, ireductibilă, evocă numai groază, iar ciuperca norului de deasupra Hiroshimei este un semn prevestitor al apocalipsei, al unui sfîrşit nu doar pentru război, ci pentru întregul univers.

Universul nostru este maxima întindere a minţilor noastre. Este un sistem închis ce se întoarce către sine. Este un continuum spaţiu-timp închis ce se termină cu acelaşi imperativ al existenţei cu care a început, acum, cînd puterea necunoscută care l-a trezit s-a întors în sfîrşit împotriva lui. „Puterea", a scris scriitorul, fiindcă este dificil de exprimat acest incognoscibil care şi-a întors, ca să spunem aşa, faţa de la noi. însă nu putem nega ameninţarea întunericului. „Puterea“ este un termen nesatisfăcător. Avem de exprimat ceva cu totul şi cu totul din afara universului nostru. Dar dacă ne întoarcem la structura tragediei antice greceşti şi considerăm viaţa ca fiind Protagonistul... obţinem ceva satisfăcător. „Antagonistul", prin urmare, în acel sens restrîns, este termenul pe care scriitorul de azi îl va folosi ca să exprime necunoscutul implacabil care a susţinut viaţa atît de mult timp după socoteala noastră şi care acum s-a întors la fel de implacabil împotriva ei ca s-o nimicească.

Gip, care corectează cu o consternare crescîndă Mintea la capătul resurselor sale în micul birou al lui Marjorie de la Hanover Terrace, îi citeşte şi ei cu voce tare pasajul acesta.

— Ce l-a apucat pe H.G. ? Bate cîmpii cu pseudo-misticis-mele astea, e ca un soi de maniheism cosmic, spune el.

— Ce înseamnă manihe... şinumaiştiucum ? întreabă ea.

— Mi-aş dori să pot opri publicarea cărţii ăsteia, continuă el, ignorîndu-i întrebarea. Nu i-ar aduce decît daune reputaţiei lui. E o tăgăduire a tuturor lucrurilor pentru care a muncit o viaţă.

— N-ai cum s-o opreşti. Aşa simte el. Asta crede el acum, indiferent dacă-ţi place ţie sau nu.

— Dar e un om bolnav, protestează Gip. Ştie că e pe moarte... nici nu-i de mirare că-i deprimat. îţi mai aminteşti de Karenin din Lumea eliberată ?

— N-aş putea zice că-mi amintesc, răspunde Marjorie. Chiar şi amintirea lui Gip despre scena respectivă este

destul de vagă, de aceea se duce în biroul lui H.G., autorul însuşi fiind în pat şi probabil adormit, depistează un exemplar din Lumea eliberată, localizează paginile relevante şi, după ce le citeşte, ia cartea cu el s-o lumineze pe Marjorie.

— După ce lumea e devastată de războiul atomic, naţiunilor le vine mintea la cap şi fac pace. Se înfiinţează o guvernare mondială şi din ruinele vechii civilizaţii începe să răsară una nouă şi minunată.

— Sună cunoscut, spune Marjorie, dar Gip ignoră acest comentariu vag subversiv şi îşi continuă rezumatul.

— Unul dintre cei mai dinamici lideri ai noii ordini este un intelectual rus pe nume Marcus Karenin, un membru-cheie al

Comisiei Mondiale pentru Educaţie. E un invalid congenital cu o minte extraordinară. Către sfîrşitul povestirii este foarte bolnav, într-un sanatoriu din Himalaya, unde e programat pentru o

operaţie care ar putea sau nu să-i prelungească viaţa, şi diverse personaje fac pelerinaj într-acolo să-i audă cuvintele înţelepte cît mai trăieşte. El îi mărturiseşte secretarului său, Gardener, că speră să moară sub bisturiul chirurgului. Spune aşa: Sper c-o să mă omoare, Gardener... Lucrul de care mă tem cel mai tare este acea ultimă fişie de viaţă. S-ar putea să supravieţuiesc - un tiv destrămat de haină uzată. Şi atunci, toate lucrurile pe care le-am ascuns şi le-am înăbuşit sau de care n-am ţinut cont sau pe care le-am îndreptat mai tîrziu vor profita ca să mă copleşească. O să devin morocănos. S-ar putea să pierd controlul asupra propriei mele vanităţi. Şi aşa n-a fost niciodată un control prea ferm... Nu văd de ce ar trebui judecată viaţa după ultimele ei fărîme amărîte de energie.. Să nu uiţi asta, Gardener, dacă în curînd mă va lăsa inima şi-mi voi pierde speranţa şi dacă înainte de sfirşit voi trece printr-o scurtă etapă a durerii şi ingratitudinii şi-a jalnicei uitări... Să nu crezi vorbele pe care s-ar putea să le spun la final... Dacă materialul e bun, tivul nu mai contează.

Gig ridică privirea din carte.

— înţelegi, Marjorie? spune el triumfător. De parcă H.G. şi-ar fi prevăzut propria boală terminală şi ne-ar fi lăsat un avertisment: Să nu credeţi vorbele pe care s-ar putea să le spun la final. Strigătul acesta de disperare — Gip izbeşte cu palma în şpalturile Minţii la capătul resurselor sale — nu e adevărata voce a lui H.G. Wells.

Anthony are o cu totul altă teorie despre mîhnirea lui H.G. Zilele astea îşi vede mai rar tatăl, fiindcă nu mai locuieşte „la domnul Mumford", de cealaltă parte a zidului din fundul grădinii, ci împreună cu Kitty şi cu copiii, după ce s-a împăcat cu ea acum cîteva luni, şi în plus, pe măsură ce războiul cu Japonia se apropie de punctul culminant, şi el este din ce în ce mai ocupat la departamentul pentru Extremul Orient de la BBC World Service. Dar mai vine din cînd în cînd la Hanover Terrace, stă la discuţii cu tatăl său şi schimbă impresii cu Gip şi Marjorie, dacă se întîmplă să fie şi ei pe acolo, despre starea minţii şi-a trupului lui H.G. Cînd Gip îi arată manuscrisul de la Mintea la capătul resurselor sale şi îi repetă raţionamentul pe care i l-a expus lui Marjorie, că pesimismul extrem şi lepădarea lui H.G. de principiile sale umaniste progresive sînt efectul debilităţii sale fizice şi prin urmare ar trebui ignorate, citind în sprijinul său cuvintele lui Karenin, Anthony clătină din cap.

— Nu, spune el. E-adevărat că doar am răsfoit cartea, dar aş zice că exprimă o disperare foarte reală, foarte personală.

— Din ce cauză? întreabă Marjorie.

— Din cauză că reputaţia lui a intrat în declin şi publicul i s-a diminuat.

— Ei, hai! protestează Gip.

— Ai citit „Documentele lui Betterave" din Cornhill în numărul din iulie ? întreabă Anthony.

— Sigur că le-am citit, spune Gip. Dar e o ironie de la cap la coadă. Betterave e o caricatură a adversarilor lui H.G., un reacţionar bigot care îşi însuşeşte şi exagerează fiecare insultă şi fiecare mîrşăvie pe care a suferit-o tata în toată viaţa lui, iar prin asta îi face să pară ridicoli. Ironia

înseamnă să spui opusul a ceea ce vrei să exprimi.

— Poate fi şi un fel de-a spune ceva ce vrei într-adevăr să exprimi, indirect. Spre sfîrşitul acelui articol apar critici la adresa propriilor lui cărţi, care sînt prea corecte ca să poată fi interpretate drept ironii. La ’William Clissold, de pildă... E vreun exemplar din Cornhill pe-aici ?

în birou sînt cîteva dintre exemplarele de autor gratuite, iar Marjorie îi întinde unul lui Anthony.

— Ascultaţi aici, spune el întorcînd pagina să citească finalul articolului’. Lumea lui William Clissold este un triptic uriaş, publicat în trei volume succesive de trăncăneală fără şir, care au biruit rezistenţa cititorilor şi-a librarilor deopotrivă. Nu poţi să numeşti asta ironie, e purul adevăr. Şi la fel tot restul pasajului. Marchează prăbuşirea unei reputaţii exagerate. După aceasta domnul Wells putea să scrie orice-i plăcea şi să facă tot ce-i stătea în puteri. Nu mai era la modă să-l citeşti. L-or lăuda cronicarii şi o ceată tot mai mică de nătărăi i-o mai cumpăra cărţile. Ele au dispărut din vitrinele magazinelor şi de pe mesele oamenilor cultivaţi... Iar după asta face o listă cu cîteva dintre cărţile lui recente, cu titlurile lor îngrozitoare, repugnante, ca Autocraţia domnului Parham sau Bulpington din Blup. Şi continuă : Oamenii pe care i-a păcălit cîndva îl vor menţiona poate ca pe o figură de oarecare importanţă în literatura engleză, dar reacţia deja consacrată a celor care nu-l mai citesc şi care n-au nimic de spus despre el este doar grimasa celor care simt miros de descompunere. „Ah, Wells/" vor spune ei, şi-atît. Aşadar Wells se descompune încă din timpul vieţii, iar la momentul îngropăciunii va fi fost deja uitat.

— Nu tot textul e aşa, spune Gip.

— Nu e, într-adevăr, replică Anthony. Mai înainte de asta există nişte pasaje de un haz nebun pe care le poţi numi ironice. Dar sfîrşitul impresionează cel mai puternic.

— Mă rog, n-o să fie îngropat - sau incinerat - ca unul pe care l-a uitat lumea, zice Gip.

— Nu, sigur că nu. Vor exista ferpare, omagii. Şi unele dintre cărţile lui vor rezista în timp: Maşina timpului, Insula doctorului Moreau, Războiul lumilor, Domnul Polly, poate şi Tono-Bungay... dar toate sînt din perioada timpurie. Am impresia că Domnul Polly e ultimul dintre romanele lui care n-au fost scoase de la vînzare de cînd au fost publicate prima dată, şi în cazul ăsta e vorba de 1910... corectează-mă dacă greşesc.

— Probabil că ai dreptate, spune Gip. Dar cred că vezi prea multe într-un text ca „Documentele lui Betterave". E o simplă satiră. Mintea la capătul resurselor sale e o lucrare mult mai îngrijorătoare pentru mine, fiindcă pesimismul de acolo e dus la extrem.

— Dar cea mai valoroasă parte a operei lui H.G. este esen-ţialmente pesimistă, insistă Anthony. E inspirată de idei precum entropia, caracterul accidental al evoluţiei, nebunia şi vanitatea ereditare ale omenirii, posibilele căi prin care s-ar putea sfîrşi lumea ori s-ar putea şterge de pe faţa pămîntului civilizaţia umană. Adevărata lui vocaţie a fost să prelucreze acest filon de inspiraţie, producînd romane care să dureze, care să devină clasice. Dar l-a abătut implicarea în politică, simţul vocaţiei i s-a schimbat, a început să creadă în progres şi s-a pus pe

scris cărţi care expuneau diverse căi prin care putea fi obţinut. Pretindea că nu-1 interesează să creeze o operă durabilă pe tărîmul ficţiunii, ci să răspundă la preocupările sociale şi politice presante, ca un gazetar. S-a certat cu Henry James din cauza asta şi a continuat să-i facă reproşuri mai tîrziu în Experiment autobiografic. Pe atunci nu regreta nimic. însă mai tîrziu, după cum se vede în Mintea la capătul resurselor sale, şi-a pierdut încrederea în progres, sau în natura perfectibilă a omului, ceea ce-i acelaşi lucru. A militat aproape o jumătate de secol pentru guvernarea mondială socotind de la sine înţeles faptul că oamenii capabili s-o creeze şi s-o menţină vor fi deschişi la minte, altruişti, raţionali. Dar istoria recentă a demonstrat că e mai probabil ca ei să fie nişte tirani nemiloşi, sau şi mai rău, oameni deschişi la minte, altruişti şi raţionali care se transformă în tirani nemiloşi.

— Tiranii pot fi învinşi, obiectează Gip. Pe Hitler l-am învins.

— Da, dar cu ce preţ..., spune Anthony. Cred că toate astea l-au copleşit pînă la urmă pe H.G., dovada puterii pe care o are răul în lume ridiculizîndu-i credinţa în progres. Nu m-ar surprinde dacă ar simţi că şi-a irosit energia şi talentul de scriitor făcînd propagandă pentru o cauză pierdută. Dacă l-ar fi ascultat mai cu atenţie pe Henry James, poate felul cum e receptată azi opera lui n-ar fi ajuns să-l deprime în aşa hal.

— Nu-i şi Henry James la fel de demodat azi cum e H.G. ? întreabă Marjorie.

— Poate că e, răspunde Anthony. Dar încă-şi are adepţii lui printre literaţi, iar mama spune că e predat la universităţile americane ca mare scriitor.

Gip fornăie zeflemitor.

— Lumea ar arăta la fel şi dacă Henry James n-ar fi scris un cuvinţel. Despre H.G. nu poţi să spui acelaşi lucru.

— Dar ce mai face Rebecca ? îl întreabă Marjorie pe Anthony, gîndindu-se că ar cam fi timpul să schimbe subiectul.

— E foarte ocupată, răspunde Anthony. Lucrează intens pentru New Yorker. Editorului îi plac la nebunie textele ei.

— Frumos, spune Marjorie.

— Da, mi-aş fi dorit să poată trage nişte sfori şi pentru mine pe-acolo. New Yorker plăteşte tare bine.

în septembrie Rebecca publică în New Yorker o relatare de la procesul trădătorului William Joyce, „Lordul Ha-ha-ha l"[5], tri-miţîndu-i şi lui un exemplar al publicaţiei. A trebuit s-o predau chiar a doua zi după ce s-a terminat procesul, îi scrie ea în biletul ce însoţeşte gazeta. Harold Ross mi-a spus: „Nu cunosc decît cinci sau şase scriitori în toată lumea care ar fi putut să scrie o relatare atît de amănunţită şi de iscusită din punct de vedere jurnalistic într-un timp atît de scurt, şi pe nimeni altcineva care s-o poată egala în perfecţiune literarăArticolul îi justifică

mîndria. Descrierea personajului şi-a înfăţişării fiecăruia dintre actorii principali ai dramei - pentru că o dramă este, inevitabil, un proces de trădare ce se desfăşoară la Old Bailey[6] - este plină de viaţă, însă făcută cu economie şi cu un anumit grad de empatie faţă de toţi aceştia, chiar şi faţă de figura centrală, omul care i-a batjocorit pe ascultătorii britanici cît a fost războiul de lung cu emisiunile sale de propagandă de la Berlin. Pentru mulţi - nu şi pentru el - emisiunile acestea au avut ceva care producea o oribilă dependenţă, însuşire atribuită de obicei felului său ciudat de-a vorbi pe nas şi tărăgănat şi manifestărilor dezagreabile ale inteligenţei sale. Era ca un personaj negativ de pantomimă, omul pe care adorau să-l urască. Departe de-a înspăimînta publicul britanic cu exaltatele glorificări ale victoriilor obţinute de nazişti la începutul războiului, el i-a întărit hotărîrea de-a rezista; dar publicul era tentat acum să exulte la rîndul său văzîndu-1 cum stătea în boxa acuzaţilor, iar Rebecca evita cu abilitate această tentaţie în articolul ei. Scotea la lumină straniile întorsături şi paradoxuri ale copilăriei şi tinereţii lui, arătînd cum îl determinaseră ele să ajungă întîi fascist, iar apoi trădător. îşi alesese cu abilitate drumul de străbătut prin încrengătura complexelor argumentaţii juridice care dominaseră acest prim proces, referitoare la posibilitatea ca un copil din părinţi irlandezi născut în SUA să fie considerat trădător faţă de Regatul Unit. Judecătorul hotă-rîse că era posibil, însă lui Joyce i se oferise posibilitatea de a face apel, şi aici se termina articolul ei. Scriindu-i ca s-o felicite, el spune că i-a făcut plăcere lectura, dar că mai mult i-ar plăcea s-o revadă pe ea. Rebecca îi răspunde cerîndu-şi iertare că în momentul de faţă este prea ocupată să nu piardă detaliile apelului şi să pregătească o relatare despre un alt proces pentru trădare, tot pentru New Yorker. Mi-a telegrafiat Ross : ‚Rrimim orice doreşti tu să scrii despre procesul Amery[7]“, declară ea cu exaltare. E limpede că experimentează ca scriitoare un val de succes şi încredere, iar el se bucură pentru ea.

Rebecca e prea ocupată ca să-l viziteze, dar din fericire Moura nu este. La sfîrşitul războiului se mută înapoi la Londra, într-un apartament nou din Kensington, şi trece deseori pe la el ca să şadă lîngă patul lui sau - dacă el nu se află în pat - să-i ţină companie în micul salon sau în solariu, alungîndu-i plictisul şi scutind-o pe Marjorie de unele îndatoriri de secretară. Cînd trebuie să trimită cuiva o scrisoare în franceză sau în rusă, se ocupă ea de scrierea după dictare, traducînd în limba cerută. îi aduce şi veşti despre copiii ei, Paul şi Tania, şi despre familia Taniei, deplîngînd împreună cu el veştile triste legate de soţul Annei Jane, Eric, despre care se ştie acum că a murit în 1942, cînd s-a scufundat nava la bordul căreia scăpase din Java. îl amuză cu cîteva anecdote despre diverse persoane cu care se întîlneşte la petreceri şi recepţii din Londra şi pe care le invită în apartamentul ei la un vin de Xeres, fiindcă întreţine un cerc vast de cunoştinţe eterogene, printre care exilaţi ruşi, oficiali guvernamentali britanici, diplomaţi străini, scriitori, artişti, actori şi cineaşti. îi aduce articole pe care le-a decupat din ziare şi reviste, considerând că-1 vor interesa, şi i le citeşte cu voce tare. Uneori nu fac nimic altceva decît să stea împreună într-o tăcere mulţumită timp de cîteva minute, ca un vechi cuplu căsătorit pentru care sexul este o amintire şi căruia i-a mai rămas doar tovărăşia - exact cazul lor, doar că ei n-au fost niciodată căsătoriţi. Nu discută prea mult despre trecut, fiindcă sînt prea multe zone minate acolo: crize, certuri şi infidelităţi îngropate, mistere nerezolvate pe care ar fi o prostie să le mai dezgroape acum. Dar după ce ea pleacă, strîngîndu-i mîna şi aplecîndu-se să-l sărute de rămas-bun, mintea lui se întoarce adesea în timp, rechemînd în amintire diverse experienţe pe care le-au împărtăşit cîndva.

Vreme de douăzeci şi unu de ani Moura s-a împletit în ţesătura vieţii lui, la început ca un fir aurit

strălucind şi-apoi dispărînd din nou timp îndelungat, iar mai tîrziu ca un motiv tot mai vizibil pe urzeală. Au corespondat doar ocazional după acea noapte memorabilă petrecută în apartamentul lui Gorki din Petrograd, în cursul anilor în care el a fost încurcat cu Rebecca şi cu Odette, iar Moura a fost secretara şi însoţitoarea lui Gorki în Sorrento, unde acesta se dusese să locuiască pentru a-şi îngriji sănătatea^ cu permisiunea lui Stalin. Nu s-au mai întîlnit pînă în 1929. în primăvara acelui an el a mers la Berlin să ţină o prelegere despre „înţelepciunea păcii mondiale" la

Reichstag (în retrospectivă, un spaţiu de rău augur), fără să aibă cunoştinţă de faptul că ea îşi completa acolo mijloacele de trai în calitate de agent literar al lui Gorki, care în anul precedent fusese convins de Stalin să se întoarcă în Rusia. La hotel îl aştepta un mesaj de la Moura, cum că avea să vină la prelegerea lui. N-a reuşit s-o zărească în public cît a vorbit, însă după aceea ea îl aştepta afară, în spatele sălii, înaltă, superbă şi ispititoare ca întotdeauna, în ciuda hainelor sale vechi şi ponosite.

— Aigee, a zis zîmbind, cînd el s-a apropiat de ea cu braţele deschise.

Iar felul cum i-a pronunţat numele a acţionat asupra lui ca un afrodiziac injectat direct în venă. în următoarele două zile, pînă cînd el a trebuit să se întoarcă la Lou Pidou şi la Odette, au fost din nou amanţi.

La vreme aceea, optsprezece luni după moartea lui Jane, se afla într-o stare emoţională instabilă. Odette era nerăbdătoare să ocupe locul rămas liber în viaţa lui, însă pe el începeau să-l obosească tot mai tare toanele şi accesele ei de furie. Devenise un soi de nevastă cicălitoare, fără prerogativele unei neveste; dar în loc să ia hotărîrea cea mai înţeleaptă, adică s-o lase baltă pe Odette şi să-şi construiască o viaţă cu Moura, dacă tot o regăsise, continuă să aibă cu ea timp de cîţiva ani o idilă tainică, semi-adulteră, consumată în întîlniri prestabilite în diverse locuri de pe continent. Privind în urmă, n-ar fi în stare să-şi explice cu adevărat comportamentul lui de atunci, doar că prevăzuse dificultatea desprinderii de Odette fără a pierde Lou Pidou, însă cînd a făcut în cele din urmă acest sacrificiu, în 1933, îi părea absurd de clar că Moura era dragostea vieţii sale şi femeia cu care voia să-şi petreacă tot timpul ce-i mai rămăsese de trăit, aşa că începu s-o curteze. Moura era cît se poate de fericită să fie recunoscută drept amanta lui, dar insista să-şi păstreze independenţa. Refuza să locuiască împreună cu el şi era într-un du-te-vino continuu, plecînd mereu de una singură în excursii peste hotare. N-o suspecta de infidelitate, pentru că n-o caracteriza promiscuitatea. Odată i-a spus că se culcase doar cu cinci bărbaţi în afară de el - un oarecare Engel-hardt cu care afirma că fusese căsătorită şi de care divorţase înainte de-a se mărita cu Benckendorff, deşi el bănuia că fuseseră doar amanţi, apoi cei doi soţi, Benckendorff şi Budberg, Bruce Lockhart şi un italian din Sorrento, căruia nu-i dădu numele. Unii erau morţi, iar cu ceilalţi spunea că nu mai are nici un fel de legătură, iar el o crezu — pînă ce o prinse cu minciuna despre o vizită făcută la Moscova în 1934.

El îşi aranjase o călătorie acolo pentru luna iulie a acelui an ca să-i ia un interviu lui Stalin, după ce tocmai îl intervievase pe Roosevelt în America pentru acelaşi proiect jurnalistic. îi venise ideea că ar fi interesant, pe fondul crizei economice care afecta acum întreaga omenire, să-i ia la întrebări pe conducătorii celor două mari puteri, una capitalistă, cealaltă comunistă, cu scopul de-

a afla dacă aceste ideologii puteau să înveţe fiecare din experienţa celeilalte, iar numele său avea încă destulă influenţă ca să-i asigure acordul prompt al ambelor părţi. Amintindu-şi ce folositoare îi fusese Moura ca interpret şi ghid în Petrograd în 1920, îşi exprimă dorinţa ca ea să-l însoţească la Moscova, dar spre iritarea lui ea refuză, spunînd că se temea să nu fie arestată dacă se întorcea în Rusia, iar cînd el se oferi să-i obţină autorizaţia necesară, ea insistă că trebuia să meargă în Estonia să-şi vadă copiii, care rămăseseră să locuiască acolo în grija credincioasei lor guvernante irlandeze, Micky. Tipic pentru ea, nu-i oferi nici un alt motiv, îi spuse pur şi simplu că aşa trebuia şi îşi văzu de drum, cu vreo săptămînă înainte de plecarea lui. Conveniră totuşi să se întîlnească pe drumul lui de întoarcere ca să petreacă un timp la casa ei de la ţară, iar el se calmă suficient cît s-o conducă la aeroportul Croydon, de unde avea zbor către Tallinn. Moura promise să-i scrie la Moscova.

In locul Mourei, îl luă cu el în călătorie pe Gip şi se simţi recunoscător pentru compania lui, însă rusa fiului său era limitată şi se pomeni depinzînd neajutorat de un ghid şi un interpret în care n-avea încredere, conştient că era manipulat de Intourist[8] în scopuri propagandistice, dar incapabil să se opună în vreun fel. Interviul cu Stalin era la fel de frustrant precum fusese cel cu Lenin din urmă cu cîţiva ani, liderul sovietic nede-monstrînd nici urmă de interes pentru întreţinerea de bune relaţii cu democraţia capitalistă liberală. Sfîrşi prin a scrie despre Stalin şi despre Rusia lui Stalin un material de presă mult mai măgulitor decît ar fi vrut, ca să evite încurajarea comentatorilor politici de dreapta. De fapt, era deprimat de uniformitatea opiniilor pe care le întîlnea peste tot. Pînă şi Gorki, pe care îl vizită la casa lui de ţară din împrejurimile Moscovei, declama la nesfîrşit refrenul partidului - supunerea fiind, fără îndoială, preţul privilegiilor sale. Avură o controversă sterilă legată de libera exprimare, declarată de Gorki un lux pe care Rusia nu şi-l putea permite deocamdată. în cursul serii, îi menţionă din întîmplare interpretului său, Umanski, că pe drumul de întoarcere acasă avea să se oprească în Estonia la prietena lui, baroana Budberg, iar acesta îi spuse :

— A, a fost şi pe-aici acum o săptămînă.

Şocul surprizei îl lăsă cîteva clipe fără grai.

— E imposibil, zise în cele din urmă. Am primit o scrisoare trimisă de ea din Estonia săptămînă trecută.

Andreicin, omul de la Intourist, îi spuse ceva în rusă lui Umanski, care se întoarse spre el cu un aer zăpăcit şi se corectă:

— Poate m-am înşelat.

După aceea respinse orice alte întrebări pe acest subiect. La cină, de la care Umanski absentă, el îl transmise lui Gorki prin intermediul lui Andreicin:

— Mi-e dor de interpretul nostru de data trecută, Gorki.

— La cine te referi ? întrebă gazda, luată prin surprindere.

— La Moura.

Urmă un schimb pripit de replici în rusă între Gorki şi Andreicin, la finalul căruia ultimul spuse :

— Gorki zice că a fost aici de trei ori anul trecut.

Insistînd pe subiect, află că prima dată se întîmplase de

Crăciun, cînd pe el îl minţise că era cu familia ei în Estonia -„întotdeauna îmi petrec Crăciunul în Estonia", aşa îi spusese -, iar a doua oară cînd plecase el în America să-i ia interviu lui Roosevelt. A treia fusese cu o săptămînă în urmă.

— Gorki zice că n-ar trebui să pomeneşti de vizitele ei în Estonia sau în Anglia fiindcă s-ar putea s-o pui într-o situaţie complicată, îi zise Andreicin.

— Evident, răspunse el, deşi în ochii lui cea mai evidentă concluzie din acel moment era că Moura îl amăgise.

Existaseră dintotdeauna zvonuri că Moura era amanta lui Gorki, iar el îşi dădea acum seama că Gorki trebuie să fi fost anonimul amant italian de pe lista selectă de bărbaţi cărora li se dăruise ea. Nu l-ar fi deranjat că-i tăinuise relaţia asta dacă s-ar fi isprăvit între timp, aşa cum pretinsese ea că era cazul cu toate fostele ei relaţii. Dar era limpede că nu se isprăvise. Ce alt motiv putea avea să se întoarcă atît de des în Rusia ca să-l vadă pe Gorki? Ei bine, mai există un motiv posibil, îi atrase atenţia Gip cînd discutară chestiunea în particular: ea nu putea trece atît de des graniţele bine păzite ale Rusiei fără cooperarea autorităţilor. Nu se putea oare să fie agentă sovietică, strîngînd informaţii despre liderii de opinie din Europa de Vest, printre care şi el, pentru serviciile secrete sovietice? Era o teorie plauzibilă, dar el nu voia s-o accepte. Dacă era adevărat, îi spuse el lui Gip, atunci ea folosise „informaţiile" strînse doar ca pe un mijloc de-a obţine o viză, şi din partea lui NKVD-ul n-avea decît să se folosească de ele. Dar Gorki avea destulă influenţă ca să-i înlesnească intrarea în ţară,

Cum Gip trebui să se întoarcă în Anglia curînd după aceea, el rămase să-l tortureze gelozia tot restul şederii sale în Moscova, plîngînd şi înfuriindu-se de unul singur în camera lui de hotel, incapabil să mai doarmă, punînd la cale tot soiul de pedepse şi răzbunări. Schiţă chiar un codicil prin care o scotea pe Moura din testament, semnat cu martori la Ambasada Britanică, şi îşi schimbă itinerarul astfel încît să se poată întoarce direct în Anglia, unde să ducă la îndeplinire şi alte sancţiuni împotriva: ei. Dar pînă la urmă îl birui nerăbdarea de-a o înfrunta faţă în faţă, aşa că îşi schimbă din nou planurile de călătorie şi îi trimise o carte poştală cu ora la care avea să ajungă la Tallinn, menţionînd că auzise despre ea un zvon absurd cum că ar fi fost recent la Moscova, astfel încît s-o facă să se simtă neliniştită în aşteptarea a ceea ce i se putea pregăti.

Desigur, pe lîngă asta gestul lui îi oferea timp să se adune şi să-şi pregătească un alibi, dar tot îl surprinse cît de senină părea cînd veni să-l întîmpine la aeroportul Tallinn si-1 sărută cu afecţiune.

— A fost nostimă povestea aceea, cum că te-ai fi aflat la Moscova, îi spuse el în taxiul ce-i

ducea în oraş.

— Da... unde-ai auzit-o?

Nu-mi aduc aminte... am prins-o din zbor.

— Nu-mi pot închipui de unde-a pornit...

Şi se tot învîrtiră aşa pînă cînd el zise:

Moura, eşti o mincinoasă şi-o infidelă. Cum ai putut să-mi faci una ca asta ?

Ea, desigur, avea povestea pregătită.

— Călătoria aia a intervenit pe neaşteptate, după ce-am ajuns în Estonia, de asta nu ţi-am spus despre ea.

— Atunci, de ce-ai aranjat să primesc o scrisoare trimisă din Estonia în care nu-mi spuneai nimic despre asta?

Moura era imperturbabilă.

— Hai să luăm masa în Tallinn şi o să-ţi explic.

El nu se putu abţine să rîdă.

— îmi aminteşti de nevasta aceea din Illustration Franqaise prinsă în flagrant cu un tînăr din corpul de gardă, care - în timp ce el în planul doi îşi trage pantalonii - îi spune soţului ei: „Dă-mi puţin timp şi-ţi explic totul".

Moura surise jovial şi zise:

— Ştiu un restaurant foarte drăguţ, cu o grădină adorabilă.

Se aşezară la umbra unei tende ca o pînză de corabie şi

comandară un prînz minunat cu raci la grătar însoţiţi de un vin alb bine răcit. Astfel relaxaţi şi revigoraţi, începură să discute amical, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, pînă ce el observă pericolul şi readuse întîlnirea pe calea cea dreaptă.

— Şi acum, Moura, explicaţia ta.

Ea îi spuse că ocazia de-a merge la Moscova se ivise brusc şi pe neaşteptate. Gorki obţinuse permisiunea de la Ministerul de Externe rus, iar ea tînjea să-şi revadă ţara după îndelungatul exil, însă lui nu-i spusese nimic despre toate astea şi nu planificase nici o întîlnire cu el în Moscova fiindcă vederea lor împreună ar fi putut da naştere la suspiciuni.

— Cum ţi s-a părut ţara după... cîţi ani?

— Zece ani. Am fost dezamăgită, drept să-ţi spun.

— Moura, zise el, de ce continui să minţi? Ai mai fost în Rusia de trei ori în ultimele douăsprezece luni.

— Ba nu. Cine ţi-a spus asta?

— Gorki, răspunse el şi îi descrise împrejurările în care

aflase. .

_Nu-i adevărat, spuse ea scuturînd din cap. Trebuie să fi

greşit interpretul cu ceva.

Insolenţa ei era remarcabilă şi nu puteai să nu i-o admiri.

— în fine, tu de ce eşti aşa de supărat, Aigee? Doar nu-ţi închipui că eu şi Gorki sîntem amanţi, nu?

— Ba sigur că da!

— Pfuu! Gorki e impotent de ani de zile, zise ea. Toată lumea ştie asta.

— Ei bine, eu nu ştiu, spuse el, luat prin surprindere. Dar de ce te-aş crede, din moment ce m-ai minţit în legătură cu cele trei călătorii în Rusia de anul ăsta ?

— Asta-i o greşeală a interpretului, repetă ea.

— Moura, dacă poţi să-mi dovedeşti asta fără umbră de-ndoia-lă, de pildă convingîndu-1 pe Gorki să-mi trimită o scrisoare, atunci te cred. Sau sună-1 pe Andreicin ca să vorbim amîndoi cu el. Poţi să-l suni diseară.

— Foarte bine, răspunse calm.

Dar, previzibil, nu apăru în veci nici o dovadă. în seara aceea conexiunea telefonică era greu de stabilit, scrisoarea de la Gorki nu se mai materializă, iar după o vreme rolul inchizitorial pe care îl juca începu să-l plictisească şi să-l jeneze. îi era imposibil să reziste la ispita patului Mourei în nopţile calde de vară estoniană, iar cînd se întoarseră în Anglia reveniră la vechea lor relaţie. Pentru el însă nu mai era totul la fel; înce-PÎnd din acea zi, un strop de îndoială şi neîncredere avea să întineze mereu legătura lor, iar experienţa de atunci îl aruncă într-o depresie profundă, care ţinu ceva vreme şi îi zdruncină încrederea în sine - nu doar prin descoperirea că putea fi atît de orb într-o relaţie atît de intimă cu o altă fiinţă omenească, ci şi prin violenţa cu care reacţionase la dezamăgire. Era a doua oară în viaţă cînd îl tenta serios ideea sinuciderii, pe care nu izbuti s-o alunge decît apucîndu-se să scrie Experiment autobiografic, unde încerca să facă o analiză sinceră a vieţii şi a firii sale.

N-avea să ştie niciodată cu siguranţă dacă Moura îi spusese adevărul despre relaţia ei cu Gorki, dar încetul cu încetul ajunse să se împace cu faptul de-a nu şti niciodată dacă ea îi spunea adevărul. Moura privea realitatea ca pe ceva ce putea fi turtit şi modelat ca plastilina copiilor pentru a crea tot felul de forme interesante şi plăcute în funcţie de nevoile momentului, iar dacă îi puneai la îndoială acurateţea reprezentărilor, se mulţumea să zîmbească şi să tacă sau schimba subiectul. Astfel jena unui neadevăr scos la lumină devenea întru cîtva a ta, nu a ei. Bănuia că era o caracteristică rusească aparte. Era un spirit liber care nu s-ar fi lăsat niciodată prins în plasă şi îmblînzit, iar eforturile lui îndelungate de-a o face să se dedice categoric şi irevocabil măritîndu-se cu el erau pe veci condamnate la eşec. O demonstraţie aproape ritualică a acestui fapt se petrecu în 1935, cînd îi spuse într-o bună zi:

— Hai să ne logodim cel puţin, Moura. Să-i invităm pe cei mai drăguţi dintre prietenii noştri la o masă mare şi să le anunţăm logodna noastră.

Iar ea, spre surpriza şi încîntarea lui, se arătă de acord. Prin urmare, rezervară o sală la Quo Vadis, în Soho, şi îşi invitară prietenii la o petrecere de logodnă, însă chiar înainte ca oaspeţii să ia loc la masă, ea îi spuse:

— Bineînţeles, Aigee, eu nu iau în serios treaba asta.

— N-o iei în serios? repetă el şocat.

— Nu, o să iau cuvîntul şi-o să le spun tuturor că a fost o glumă, o scuză ca să dăm o petrecere frumoasă.

Ceea ce şi făcu, iar el trebui să zîmbească şi să se prefacă tot timpul că îi fusese complice la glumă, ca să evite umilinţa publică. N-avea să descopere niciodată dacă asta fusese intenţia ei de la bun început sau dacă se hotărîse să anuleze logodna în momentul în care intrase în restaurant.

După aceea el abandonă orice speranţe matrimoniale şi se mulţumi cu asocierea aceea liberă, singura pe care Moura era dispusă s-o accepte. Era tovarăşa şi amanta lui, însă nu voia să locuiască împreună cu el şi îşi păstra libertatea de-a veni şi-a pleca după bunul-plac. Era destul de convins că-i era credincioasă, iar dacă el îi era uneori necredincios şi ea afla, îl tachina mai degrabă decît să-i facă reproşuri. Cel mai important e că, în felul ei de neînţeles, îl iubeşte, iar faptul că încă îl mai vizitează, în senilitatea lui impotentă, şi se poartă frumos cu el este probabil cel mai bun lucru pe care îl merită el din partea unei femei, dacă nu cumva mai mult de-atît. îi este recunoscător pentru asta.

Mintea la capătul resurselor sale este publicată în sfîrşit în noiembrie şi ignorată de cea mai mare parte a presei. Cîteva articole scurte exprimă regretul că domnul Wells pare să-şi fi pierdut orice speranţă în privinţa civilizaţiei, a rasei umane şi-a universului însuşi, iar unul dintre ele spune că divagaţiile acestea incoerente emise de odinioară un distins gînditor îi vor pune într-o situaţie jenantă pe admiratorii lui şi-i vor încuraja detractorii. Gip l-a avertizat că acesta va fi tonul general al receptării cărţii şi a încercat să-l convingă să n-o mai publice, aşa că nu este nici surprins, nici dezamăgit. Ca de obicei, publicarea unei cărţi acţionează ca un fel de purgativ, eliminînd presentimentele, anxietăţile şi obsesiile ce i-au motivat compunerea, astfel încît

disperarea cosmică exprimată în Mintea la capătul resurselor sale nu-1 mai apasă. Nu e vorba că s-ar simţi mai optimist în ceea ce priveşte viitorul rasei umane, dar nu-1 mai supără atît de tare. Şi-a expus opinia - rasa umană nu are decît să dispună de ea după cum pofteşte. El nu mai are nimic de zis.

Mai poate fi convins totuşi să colaboreze cu alţii pentru a interveni în chestiuni de interes public. în aceeaşi lună începe la Niirnberg procesul criminalilor de război nazişti: Goring, Hess, Ribbentrop şi restul găştii ticăloşite. Nişte creiere de avocaţi cusurgii au pus la îndoială legitimitatea acestui tribunal fără precedent, dar crimele în discuţie sînt de asemenea fără precedent şi în rîndul naţiunilor victorioase se manifestă o voinţă irezistibilă de a-i vedea pedepsiţi. în esenţă, este judecat nazismul însuşi. Crimele pe care căutăm să le condamnăm şi să le pedepsim au fost atît de calculate, atît de crude şi atît de devastatoare, încît civilizaţia nu poate tolera ignorarea lor, declară procurorul-şef american la deschiderea procesului, toate dovezile fiind extrase din volume şi înregistrări pe care învinuiţii le-au păstrat cu pasiunea lor teutonică pentru meticulozitate. Procesul se tîrăşte peste cumpăna dintre ani cu viteza melcului, stingherit de implicarea a patru echipe juridice diferite din partea celor patru ţări aliate. în februarie apar zvonuri că ruşii încearcă să împiedice prezentarea în instanţă a anumitor documente ce ţin de relaţiile germano-ruse de prin anii 1920-30. Se organizează o petiţie semnată de un grup de personalităţi din Anglia şi America, printre care profesorul Joad de la emisiunea „Brains Trust" a BBC-ului şi romancierul Arthur Koestler, prin care i se cere Tribunalului de la Niirnberg să facă publice toate documentele ce dovedesc sau infirmă presupusa legătură dintre partidul nazist, Troţki şi alţi vechi bolşevici condamnaţi în procesele de la Moscova, iar el este invitat să-şi adauge semnătura. Semnează bucuros, fiindcă suprimarea libertăţii de exprimare şi mascarada proceselor vizibil măsluite ale presupuşilor trădători au reprezentat dintotdeauna cele mai serioase obiecţii ale sale în legătură cu regimul sovietic al lui Stalin.

Viziunea aceasta i s-a consolidat după ce a citit Ferma animalelor, satira ingenioasă scrisă de George Orwell despre Revoluţia Rusă şi despre evoluţia istorică ulterioară ei, pe care a publicat-o în august 1945 propriul lui editor din ultimii ani, întreprinzătorul Frederic Warburg, după ce T.S. Eliot a respins-o cînd a fost propusă la Faber. După spusele lui Warburg, vînzarea cărţii a pornit destul de lent, însă a crescut constant în următoarele luni, pe măsură ce tot mai multe state din estul Europei erau preluate de regimuri comuniste controlate de sovietici, incluzînd Polonia, însuşi statul în apărarea căruia a intrat Anglia în război, iar binevoitorul Unchi Joe[9] al propagandei aliate începea să capete o înfăţişare sinistră. Ferma animalelor a ajuns între timp un bestseller - aşa-i trebuie lui Eliot. Dacă tot era vorba să triumfe vreunul dintre criticii săi asupra altuia, metoda asta era pe placul lui.

Mourei i-a plăcut Ferma animalelor, pe care i-a împrumutat-o, însă spre surprinderea lui este nemulţumită cînd îi arată petiţia către Tribunalul de la Niirnberg pe care a semnat-o.

— N-ar trebui să te preocupi de asemenea chestiuni, Aigee, îi spune ea. Nu ştii nimic despre ele. Şi oricum, ce-au a face documentele astea cu ceea ce au făcut naziştii în război ? Toate au trecut de mult... la ce bun să le mai răscoleşti?

Şi se poartă neobişnuit de morocănos tot restul vizitei, ple-cînd mai devreme decît de obicei.

Cînd îi povesteşte despre purtarea ei neobişnuită lui Anthony, care îi face o vizită la Hanover Terrace ceva mai tîrziu în cursul aceleiaşi zile, acesta zîmbeşte cu înţeles şi zice:

— Moura o fi îngrijorată că s-ar putea să apară şi numele ei în documentele acelea.

— De ce să apară ?

— Probabil i-a spionat pe nemţi pentru ruşi pe timpul războiului. Sau pe ruşi pentru nemţi.

— N-ar trebui să spui asemenea lucruri nici în glumă.

— Nu glumesc, H.G., zice Anthony. Nu sînt singurul care crede că Moura e spion.

— Este sau a fost?

— Ambele. Probabil că face asta de cînd se ştie, prin asta a supravieţuit. Vrei să spui că nu ţi-a dat niciodată de bănuit ?

— Nu.

Dar deja îi circulă prin minte indiciile unor posibile răspunsuri tulburătoare la enigme vechi.

— Şi nici n-ai auzit vreun zvon? insistă Anthony.

— Probabil oi fi auzit de cîteva ori. Flecăreli, asta mi-am spus, răutăţi... Ceea ce continui să cred.

— Ei, n-am vrut să zic că e un spion în sensul clasic, care fură proiecte de arme secrete şi altele de genul ăsta. Mai degrabă e mereu atentă la ce se petrece şi se aude pe la toate cocktailu-rile şi seratele la care participă şi trimite informaţii care ar putea să le fie utile serviciilor secrete ruseşti.

— Ei, aşi! Dacă totul e atît de bine cunoscut, incit ai ajuns pînă şi tu să ştii, de ce n-a fost arestată?

— Poate a fost, iar MI5[10] i-a schimbat orientarea.

— I-a schimbat orientarea ?

— Poate e agent dublu.

Se holbează la Anthony, dar fiul său nici nu clipeşte, nici nu face vreo grimasă care să spună: „Te tachinam doar".

— Pfui! exclamă el intr-un tîrziu. Refuz să cred asta. E o prostie.

— Mă rog, faci cum vrei, H.G., zice Anthony. N-aveam de gînd să te necăjesc. Mi-am închipuit că ai ştiut întotdeauna mai multe decît mine. Şi ştii că îmi place de Moura la nebunie. Am un respect enorm pentru ea.

— Familia Mourei a fost distrusă de Revoluţie. Ea n-a crezut niciodată cu tot sufletul în comunism, chiar dacă a trebuit să se prefacă o vreme, pe cînd locuia în Rusia, şi a fugit de acolo imediat ce a putut s-o facă în siguranţă. Ce-ar motiva-o să devină spion sovietic ?

Anthony ridică din umeri.

— Cine ştie? în 1918 era în bucluc pînă-n gît, nu-i aşa? Cînd cu complotul lui Lockhart ? Poate că asta a fost o pîrghie cu care KGB-ul a reuşit s-o manevreze cumva.

— Nu se chema KGB pe vremea aia, zise el pedant. Se chema CEKA.

După plecarea lui Anthony, rămîne în fotoliului lui, strîngîn-du-şi mai bine pledul în jurul picioarelor, şi priveşte pierdut focul abia mocnind - cîţiva tăciuni acoperiţi cu praf de cărbune în timp ce cugetă la semnificaţia lucrurilor pe care tocmai le-a auzit. Cu cît chibzuieşte mai mult, cu atît mai îngrozitor de plauzibil devine scenariul sugerat de Anthony. Moura a fost cu siguranţă compromisă cînd a fost arestat amantul ei Lockhart, în 1918, pentru o presupusă implicare într-un complot pentru asasinarea lui Lenin, care a eşuat în ultima clipă. Lockhart, agent britanic trimis la Moscova pe post de diplomat cu instrucţiunea de a-i încuraja pe bolşevici să reintre în război, a pretins în memoriile sale că nu avusese nimic de-a face cu tentativa de asasinat şi pînă la urmă a fost trimis înapoi în

Anglia în schimbul unui spion rus. Moura a fost arestată împreună cu el şi a stat în puşcărie o scurtă perioadă de timp. A avut noroc să fie eliberată - în Rusia acelor vremuri oamenii erau împuşcaţi fără avertisment pentru mult mai puţin de-atît; poate fusese de acord să lucreze pentru CEKA în schimbul libertăţii sale. Aşa s-ar explica faptul altminteri surprinzător -care la vremea lui i-a părut un simplu noroc - că-i fusese desemnată drept interpret şi ghid în Petersburg în 1920. Poate primise instrucţiuni să stabilească relaţii de prietenie cu influentul vizitator britanic şi să raporteze la Kremlin toate activităţile şi punctele lui de vedere. Oare minţise că se întîlniseră în 1914 doar ca să-i cîştige încrederea? Se poate să fi făcut dragoste cu el ca să se asigure de această încredere ? Gîndul acesta îi străpunge inima ca un pumnal. Nu-1 poate suporta. N-are de gînd să-l creadă. Dar o colaborare cu serviciile secrete sovietice ar explica cele trei călătorii ale ei în Rusia din 1934 , precum şi alte călătorii pe care le făcuse singură de-a lungul anilor. Acesta era oare motivul adevărat pentru care refuzase mereu să se mărite sau să se mute cu el - să-şi păstreze libertatea de-a călători din Anglia în Rusia şi invers fără ştirea lui? A fost destul de traumatizant cînd a descoperit, sau a crezut că a descoperit, în 1934, că îl înşela cu Gorki, însă acum priveşte tremurînd de groază, năucit, de-a dreptul în abisul ameţitor al unei altfel de înşelăciuni, mai profunde, ascunse dedesubtul celei de atunci: posibilitatea ca îndelungata lor poveste de amor să fi fost de la bun început regizată şi determinată de utilitatea pe care o avea în supravieţuirea ei personală. Intr-un fel e o posibilitate de care a fost întotdeauna conştient, dar pe care a negat-o sau a înăbuşit-o, refuzînd să pună cap la cap toate indiciile care-i erau la îndemînă, fiindcă prefera să fie un amant gelos decît un neghiob din punct de vedere politic.

— Dumnezeule mare, ce s-a întîmplat, H.G. ?

Marjorie a intrat în cameră şi se apleacă spre el cu o expresie de mare îngrijorare pe chip.

— De ce plîngi? întreabă ea.

Ii scoate batista de mătase din buzunarul de la piept şi i-o întinde să se şteargă la ochi.

— Nu-i nimic, nimic, bolboroseşte el. Sînt obosit. Vreau să mă duc la culcare.

Se trezeşte brusc în miez de noapte şi imediat îşi aduce aminte de conversaţia cu Anthony. Revede iar şi iar noul fir

narativ al vieţii Mourei pe care l-a extrapolat atunci, adu-cîndu-i ajustări şi corecturi, revizuindu-1 şi “

lumina altor lucruri de care îşi aminteşte acum, şi ne poate găsi nici un cusur. Dacă este adevărat mseamna ca l-a prostit cu desăvîrşire. Trebuie să afle dacă e adevărat. La următoarea vizită, o s-o înfrunte iar pe Moura şi o sa-i smulgă adevaru adevărat. Cheamă infirmiera de noapte şi n cere un somnifer,

ştiind că altfel n-o să mai poată adormi.

’ Se trezeşte din nou cînd infirmiera trage draperiile, laşi să intre în dormitor lumina cenuşie a unei dimineţi jilave martie. Ea îl ajută să-şi pună papucii şi halatul şi-1 conduce prin încăpere pînă la baie ca să urmeze şi sa-şi puna placa dentară. Apoi se întoarce în pat, iar ea 11 aşaza pe tava cu micul dejun alcătuit din ceai, pune prăjită şi oua fierte şi îi lasă un exemplar din Times împăturit pe scaunul de lingă pat. Mănîncă încet şi gîndurile îi rătăcesc pe acelaşi fagaş de astă-noapte, dar într-o tonalitate diferita, mai iertătoare. La urma urmei, cum ar fi putut supravieţui Moura tuturor pericolelor şi crizelor din viaţa ei altcumva decit pnn compromis şi înşelăciune? Dar dacă o s-o pună pe Moura în faţa acestei noi versiuni a vieţii sale şi ea o s-o recunoască drept adevarata, acela va fi sfîrşitul relaţiei lor. Chiar îşi doreşte asta ^ Nu, sigur că nu. Preţuieşte compania ei, îi aşteapta cu nerabdar vizitele, sînt printre puţinele lucruri care-i fac ^portabila e^s-tenta plictisitoare, de vreme ce viaţa lui pare sa se intinda ma! departe şi mai departe, împotriva oricărei raţiuni şi aŞtePtar_ Separe că soarta lui e să moară încet, foarte încet, sa se cufunde centimetru cu centimetru în uitare de-a lungul unei succesiuni de zile şi nopţi care sînt toate la fel, excepting sein teia de interes şi de căldură a contactului uman pe care i-l oferă vizitatorii, Moura mai presus de oricine. Nu vrea -piardă. O să-şi înghită mîndria, o să sacrifice satisfacţia de a cunoaşte adevărul - în definitiv, la ce bun sa-1 afle acum . accepta să-şi ducă viaţa mai departe şi sa moara m aceeaşi stare de incertitudine.

Spre surprinderea lui, fiindcă nu se aştepta s-o revada atit de curînd, Moura se întoarce chiar în acea dimineaţa, aducmd cu ea un buchet de narcise galbene timpurii, care 11 lummeaza camera ca o torţă. Cînd ea intră în încăpere se afla mea m pat, fiindcă rareori se dă jos înainte de prînz.

— Bună, Aigee! Nu mă aşteptai, ştiu, dar ieri am fost prost

azfînîchimh deVreme Ca de obicei, a?a că am venit

Se anWă i* mştasemnLe drăguţe că vine primăvara, oe apieaca şi îl sărută pe obraz.

— Mulţumesc, Moura, foarte drăguţ din partea ta, spune el şi n urmăreşte cu privirea silueta masivă, dar încă graţioasă

sub rochia dreapta, Tara forma, cum ae mS prin

arS1nori!?r„“ If’0 umple cu apă de la b“ * ■*

Cum îţi mai e azi, Aigee ?

hî~Cam Ca d.® ob^ei: Şi apoi, spre groaza lui, se aude între-bind pe negmdite: Eşti spioană, Moura ?

dplpDrrţa înăbu?ită de-a şti adevărul a pus stăpînire pe coar-

hoSrî« V○Ca e Ş1 ׳a forţat să rostească întrebarea pe care

botanse ca n-avea s-o pună.

Moura nu-i răspunde imediat. Continuă să aranjeze narci-

întrebarp6 T' ^ multă7reme>încît« dă impresia că n-a auzit

într nn t ^ T T d○ar 91׳a ima^nat că a rostit-o. Dar intr-un tirziu vorbeşte.

○întrebarea Prostească. Vrei să-ţi spun de ce . Fiindcă, daca întrebi pe cineva dacă e spion şi nu e o să-ti

nu^cln^ nU›.InSa dacă este spion> 0 să'ţi răspundă tot că nu. Deci n-are nici un rost să pui întrebarea asta.

Nu, sigur că nu, spune el. Uită c-am întrebat.

Hp lînăf1 Ş1 aitat deja. zice ea zîmbind şi ia ziarul de pe scaunul de lingă pat ca sa se aşeze. Vrei să-ţi citesc ceva din Times ?

Da, te rog. Citeşte-mi ferparele.

Pe 6 august, Rebecca West se întoarce în Anglia de la Numbers unde a asistat la procesul criminalilor de război nazişti ca să sene un articol pentru New Yorker. De la Berlin la Croydon

asW CU Un tV1on Cml bntanic‹ Un ziar răsfoit în grabă în aşteptarea îmbarcam pe aeroportul berlinez i-a amintit că astazi este prima aniversare a căderii bombei atomice peste Hiroshima, dar nu la asta îi zboară gîndul mai tîrziu pe cînd

îmlt?te PT hubl○U Către Hnia de coastă din Kent ce alunecă încet pe sub aripa avionului Dakota. Se gîndeşte la o poveste

aavutoTnnlî se P◦ate de neaşteptată şi de pasională pe care

L Irecu de lTl6 vT* f aptămîni‹ 0are doar două săptămîni

Aeriene RotaT- tm S6nS ◦PUS cu un avion al Forţelor

nene Regale, împreuna cu un grup de jurnalişti care avea

aceeaşi misiune ca şi ea ? Pare imposibil ca o experienţă de o asemenea intensitate să fi fost comprimată într-o durată de timp atît de scurtă.

Nu că procesul în sine ar fi fost prea intens. Dura de nouă luni şi nu era de aşteptat că va ajunge la final decît peste alte cîteva luni. Cu atît de mulţi acuzaţi şi cu patru echipe de procurori, fiecare avînd tradiţia sa şi codul său de practici juridice, şi dată fiind grija tribunalului de-a fi scrupulos de corect cu acuzaţii (spre deosebire de ruşi, care privesc totul ca pe o mascaradă cu un final dinainte stabilit), înaintarea sa este chinuitor de lentă. Pe undeva în cursul plictiselii zilnice a procedurilor, registrul diabolic aflat sub investigaţie a încetat să mai aibă impact emoţional. Cei care au participat de la bun început au ajuns să sufere vizibil de surmenaj la atrocitate şi pur şi simplu îşi doresc să se termine - toţi în afară de acuzaţi, în al căror interes este să toarcă firul procesului cît mai mult timp cu putinţă, de vreme ce este posibil ca la final cei mai mulţi dintre ei să fie spînzuraţi. în mod curios, acuzaţii au controlat tot procesul, pedepsindu-i pe acuzatori cu plictisul. Sala de judecată a fost o citadelă a blazării. Nu pentru Rebecca, desigur, pentru ea totul a fost nou şi fascinant, însă cînd va veni momentul să-şi scrie articolul va avea nevoie de toate aptitudinile ei literare ca să compenseze lipsa dramatismului.

în afara tribunalului atmosfera era cu totul diferită. Avocaţii, militarii, gazetarii, oficialităţile şi funcţionarii civili se eliberau de plictiseală în chipul cel mai la îndemînă, prin amorul sexual - mai cu seamă americanii, ce dominau comunitatea aliată, numeric şi economic. Cu greu găseai printre ei vreun bărbat care să nu fi lăsat la mii de kilometri o soţie sau o iubită, care să nu sufere spiritual de prea mult război şi exil şi care să nu caute consolare şi uşurare în braţele oricărei femei disponibile din preajmă. De cum sosi acolo, Rebecca aproape că simţi fizic izul impetuos al excitaţiei erotice plutind în aer şi nu trecu mult pînă să se lase şi ea copleşită.

Francis Biddle era unul dintre procurorii principali ai părţii americane. Era un sexagenar viril, deşirat, chipeş în ciuda scăfîrliei care-i chelea, inteligent şi cultivat, plin de energie şi spirit. îl cunoscuse, ca şi pe soţia sa, Katherine, de la Washington şi Philadelphia, în perioada dintre războaie, şi îl simpatiza enorm - pe soţie, mai puţin. Katherine i se alăturase o vreme la Niirnberg, dar se întorsese în State să se ocupe de copii, după cum îi povesti el de îndată ce se întîlniră. Era prima ei zi de lucru.

— Rebecca! strigă el, zărind-o în mulţimea din faţa tribunalului, şi se apropie s-o sărute pe obraz. Ce minunat să te întîl-nesc. Eşti la fel de frumoasă ca întotdeauna.

— Ba nu, sînt în urmă cu moda, răspunse ea, cît se poate de sincer.

El rîse.

— Asta putem aranja.

Şi chiar aranjă. îi făcu rost de o cartelă preţioasă care îi oferea acces în PX[11], o imitaţie reuşită de magazin universal american care se materializase miraculos în Numbergul vătămat de bombe, incluzînd un chioşc cu răcoritoare. Acolo îşi putea face coafura, putea cumpăra ciorapi de mătase şi lenjerie şi alte articole de îmbrăcăminte de negăsit în Anglia, nici măcar dacă aveai cupoanele necesare. Coafată, manichiurată şi îmbrăcată într-o rochie subţire de vară New Look[12], aproape că-i venea să-l creadă cînd îi spunea că era o femeie care nu se mai îngrijise în austeritatea posomorită din Anglia postbelică şi că acum îşi regăsise frumuseţea matură. O salvă din dormitorul comun în care fusese încartiruită laolaltă cu alte femei jurnaliste, o duse la Villa Conradi, o impresionantă reşedinţă italiană cu parc propriu, în care el şi alţi jurişti americani de nivel înalt locuiau confortabil, şi îi oferi un dormitor spaţios, cu tavan înalt şi cu o pictură extrem de erotică reprezentîndu-i pe Venus şi Marte aşezată cu faţa spre pat, ca o declaraţie grafică a speranţelor şi intenţiilor lui. Curînd îi mărturisi că nu se întîl-niseră accidental în acea primă zi de lucru a ei, ci că îi văzuse numele pe o listă şi că aşteptase cu nerăbdare să se reîntîl-nească. Urmărise de la distanţă firul vieţii ei prin intermediul cărţilor, în special prin Mielul negru şi şoimul cenuşiu — pe care declara că o el şi Katherine o îndrăgeau atît de mult, încît şi-o citeau unul altuia cu voce tare -, în speranţa că într-o bună zi aveau să se revadă.

— Te-am dorit dintotdeauna, Rebecca, dar n-am apucat niciodată pînă acum să fac pasul ăsta, îi spuse el cînd o sărută a doua oară, de data aceasta pe gură.

Cînd ea aduse în discuţie existenţa soţiei sale, el îi alungă orice scrupule:

— Katherine e o tovarăşă de treabă şi o mamă grozavă, dar la atît se reduce căsnicia noastră de-o vreme. Şi-aşa nu s-a dat niciodată în vînt după sex. N-a mai vrut s-audă de aşa ceva vreme de un an şi jumătate după ce a născut al doilea copil.

Rebecca nu mai avusese amanţi de mult mai multă vreme şi se resemnase cu statutul de celibatară pentru tot restul vieţii, însă şansa unei ultime idile plăcute cu un bărbat atît de şarmant şi de atrăgător era prea tentantă ca s-o poată refuza. Aşadar i se abandonă şi se simţi fericită, mulţumindu-i zeiţei sub a cărei imagine se bucura astfel noapte după noapte. Dar acum totul se terminase. „Sau nu?“, se întreabă ea, privind în jos la pătura de verde şi maro a cîmpurilor Angliei şi la panglicile drumurilor şerpuite pe care se tîrăsc maşinuţe de jucărie. La despărţirea din acea dimineaţă, Francis a insistat ca ea să se întoarcă la Niirnberg cînd se vor da verdictele, ceea ce are să se întîmple probabil pe la toamnă, şi i-a promis să-i scrie între timp, poate chiar să facă el însuşi o scurtă excursie pînă în Anglia. Ideea de-a se întoarce la Niirnberg pentru verdicte are logică din punct de vedere gazetăresc, iar ea este convinsă că Ross îi va comanda şi un al doilea articol. Poate că, în definitiv - îşi spune ea în timp ce căpitanul le comunică pasagerilor să-şi prindă centurile de siguranţă, iar avionul se înclină înainte începîndu-şi coborârea —, relaţia aceasta nu trebuie să rămînă doar o flacără care a ars şi s-a consumat, ci mai are de trăit. Ei, cel puţin, cu siguranţă i-a dat forţe noi. Henry o va aştepta la aeroport. Oare va desluşi pe faţa ei semnele dorinţei satisfăcute ?

La Croydon o aşteaptă o surpriză plăcută: nu doar Henry, ci şi Anthony, Kitty şi cei doi nepoţi ai

ei au venit s-o întîmpine. Ce bine e să-i vadă pe toţi fericiţi împreună, după necazurile din trecutul apropiat. Caroline ţine o pancartă scrisă de mînă-„Bine-ai venit acasă, Buni“ - imitînd, fără îndoială, atîtea alte indicatoare pe care le-a văzut decorînd locuinţele militarilor întorşi acasă. De-ar şti ei ce-a făcut Buni în Germania! Toată lumea observă cît de bine arată.

— E numai de la mîncarea grozavă de care am avut parte, răspunde ea. La Niirnberg nu există raţii pentru yankei.

în primul moment, Henry se holbează la ea, încruntîndu-se nelămurit, apoi spune:

— Ţi-ai schimbat coafura, Rac.

— Da, nu-ţi place ?

— E foarte drăguţă, o asigură el şi o sărută pe obraz. A fost interesant acolo ?

— Foarte interesant.

— Bun, trebuie să-mi povesteşti totul.

Ea îi povesteşte despre proces pe drumul cu maşina către casă, pomenindu-i că s-a întîlnit şi cu un vechi prieten de dinainte de război, Francis Biddle, unul dintre principalii procurori americani.

— Păi, foarte drăguţ.

— Da, foarte drăguţ, spune ea.

S-a întors în Regatul Unit. Regatul Drăguţ. Regatul Henry.

La scurtă vreme după întoarcerea la Ibstone House, Rebecca o sună pe Marjorie să se intereseze de starea de sănătate a lui H.G.

— Nici o schimbare, o anunţă Marjorie. Se dă jos din pat şi coboară la parter cîteva ore, dar în cea mai mare parte a timpului stă la el în dormitor. Cred că îl lasă puterile treptat, cîte puţin de tot, însă e greu să-ţi dai seama. A spus într-o zi: „Aştept pe malurile Styxului să vină blestematul ăla de barcagiu. Aş vrea să se grăbească".

— Ah, draga mea, ce trist! exclamă Rebecca. O să vin să-l văd. Am făcut cîteva fotografii cu plenul Curţii de la Niirnberg şi poate l-ar interesa să le vadă.

— I-ar plăcea, spune Marjorie.

— Poate peste două săptămîni, zice Rebecca. Trebuie să scriu articolul ăsta pentru New Yorker cît îmi e proaspăt în minte.

în următoarele şase zile lucrează din greu la articol. Descrie atitudinea lui Frajicis, care şade la tribuna înaltă din capătul sălii de judecată, semănînd cu o lebădă ce posedă inteligenţă superioară, înclinlndu-se ocazional ca să comunice cu măruntul păsăret de apă, şi zîmbeşte singură imaginîndu-şi-1 cînd va citi asta. El îi trimite o scrisoare amoroasă plină de erotism, iar ea îi răspunde mustrîndu-1 ştrengăreşte. El îi scrie din nou, ru-gînd-o să-i trimită o scrisoare pe care să i-o poată arăta lui Katherine - a pomenit-o adesea pe Rebecca în scrisorile către casă şi se teme că soţia sa ar putea deveni suspicioasă. Ea simte un fior rece cînd citeşte asta şi nu-i mai răspunde.

în a şaptea zi de la întoarcerea din Germania, se trezeşte din somn cu o nelinişte inexplicabilă şi toată dimineaţa stă la biroul ei fără să fie în stare să producă nimic care să merite a fi tipărit. Coşul se umple cu ghemotoace de hîrtii aruncate. După-amiază îl roagă pe Henry s-o ducă cu maşina pînă pe dealuri, la vreo cinci kilometri distanţă, ca să poată parcurge pe jos drumul la vale înapoi către casă. E o zi frumoasă, caldă, dar nu înăbuşitoare, cu mici nori albi şi pufoşi ce se mişcă încet, ca oile la păscut, pe cerul de un albastru limpede. începe să-i revină buna dispoziţie. Poate starea din acea dimineaţă i-a fost provocată de cererea umilitoare a lui Francis de a-i scrie o scrisoare bună de arătat lui Katherine. L-a coborît în ochii ei şi i-a amintit într-un fel neplăcut de relaţia trilaterală pe care a avut-o cîndva cu H.G. şi cu Jane. Cît de înrobiţi sîntem propriilor noastre organe genitale, îşi spune ea, ce cantitate de timp şi energie şi suflet risipim pentru a plănui unirea lor cu ale altora şi apoi pentru a o tăinui. Ar trebui să mă despart de Francis chiar acum, dar sînt prea slabă, aşa că idila asta o să se mai tîrască aşa o vreme, pînă cînd el o să decidă că nu mai are de gînd să-şi pună în pericol căsnicia. Şi astfel se desfăşoară lucrurile la nesfîrşit între bărbaţi şi femei, aşa a fost pînă acum şi aşa va fi în continuare.

Pe cînd se apropie de casă, Henry îi iese în întîmpinare cu o expresie gravă pe chip.

— A sunat Marjorie, o anunţă el. H.G. a murit în după-amiaza asta.

— Ah, Doamne, spune Rebecca. Cred că am avut o premo-niţie de dimineaţă.

Rebecca o sună în seara aceea pe Marjorie, care îi relatează în detaliu moartea lui H.G.

— S-a întîmplat destul de brusc şi de neaşteptat. N-a mai ieşit din dormitorul lui de vreo săptămînă, dar se aşeza la masă ca să mănînce şi să citească ziarele, dezlega rebusul din Times cu aceeaşi iuţeală dintotdeauna. Infirmiera de zi a avut liber două ore în dimineaţa asta, aşa că m-am dus eu să-l văd de cîteva ori şi părea neschimbat, ca de-atîta vreme încoace. Poate puţin mai obosit... şi mai blînd. Cîteodată era foarte irascibil. Dar cînd i-am făcut nu ştiu ce serviciu mărunt mi-a spus: „Mulţumesc, doamnă Wells" şi mi-a zîmbit. Pe urmă s-a întors infirmiera şi eu m-am dus acasă la prinz, simţindu-mă foarte fericită că era într-o stare bună. Pe urmă, la ora patru, m-a sunat infirmiera şi mi-a spus că era mort...

Urmează o pauză, în care este clar că Marjorie îşi înăbuşă lacrimile.

— Scuze, spune ea şi continuă relatarea. Se pare că a sunat după ea şi s-a aşezat pe marginea patului, rugînd-o să-l ajute să-şi scoată cămaşa de pijama, de parcă avea de gînd să se schimbe cu haine de zi. însă pe urmă şi-a pus-o la loc şi s-a întors în pat. I-a spus: „Pleacă, sînt bine", s-a

întins şi a închis ochii. Zece minute mai tîrziu, cînd a trecut iar pe la el, era mort.

— Va să zică a murit singur.

— Asta ar fi dorit şi el, spune Marjorie. N-a suportat niciodată să fie bolnav, să fie compătimit. Pur şi simplu a plecat pe furiş, cînd nu era nimeni atent. Faţa lui avea o expresie împăcată.

— Da, da, cred că ai dreptate, zice Rebecca. Mă bucur că sfîrşitul i-a fost liniştit şi nedureros.

Şi totuşi, îşi spune ea pe cînd pune receptorul în furcă, este o dureroasă lipsă de poezie în sfîrşitul lui H.G. Pare cumva dezamăgitor ca scriitorul care a închipuit în poveştile sale atîtea morţi violente şi bruşte, decese individuale şi masacre ale unor mulţimi uriaşe, distrugeri de armate şi flote, înecarea de populaţii întregi şi moartea planetei înseşi să plece din viaţă într-un chip atît de tăcut şi de banal. Dar poate nu şi nepotrivit. Viaţa lui a fost ca existenţa unui meteor, sau mai degrabă a unei comete - i-a explicat el cînd va diferenţa, parcă-i aude vocea şi acum, vocea unui profesor înnăscut: „Ambele sînt corpuri cereşti care pătrund în sistemul solar din cînd în cînd, bulgări de stîncă şi gheaţă veniţi Dumnezeu ştie de unde din spaţiul interstelar. Dar meteorii se mistuie în foc cînd intră în atmosfera planetei şi lasă o urmă albă pe cerul nopţii, pe care o numim stea căzătoare, sau uneori sînt bucăţi de piatră mai mari care ajung să se lovească de pămînt - meteoriţii. Cometele intră în sistemul nostru planetar urmîndu-şi propriile orbite excentrice. Ele sînt compuse în cea mai mare parte din gheaţă şi praf care se evaporă cînd trec prin apropierea soarelui şi creează o coadă sclipitoare, ce poate avea milioane de kilometri lungime şi poate fi văzută şi de pe pămînt cu ochiul liber, după care dispar pentru sute, uneori mii de ani, şi apar din nou“. Rebeccăi îi pare o analogie potrivită cu cariera lui H.G.; ca scriitoare, se bizuie pe metafore şi comparaţii ca să dea lucrurilor înţeles şi claritate.

H.G. a fost asemenea unei comete. A apărut deodată din obscuritatea sfîrşitului de secol nouăsprezece şi a strălucit pe firmamentul literaturii decenii în şir, trezind uimire, înfiorare şi spaimă, precum cometa din romanul în zilele cometei ce ameninţa să distrugă Pămîntul, dar în realitate l-a transformat prin efectul benefic al cozii sale gazoase. H.G. a aspirat şi el să lase în urmă o lume transformată şi, chiar dacă n-a reuşit (cine ar reuşi ?), a avut un efect eliberator şi educator asupra enorm de multor oameni. Cu trecerea timpului, imaginaţia şi inteligenţa lui au scăzut în strălucire, oamenii au încetat rînd pe rînd să privească în sus cuprinşi de uimire, iar acum el a ieşit din raza vederii noastre. Dar în istoria literară există orbite excentrice. Poate într-o zi va lumina din nou pe firmament.

Mulţumiri

Sursele mele de bază pentru acest roman au fost numeroase lucrări de ficţiune şi nonficţiune de H.G. Wells la care se fac referiri în textul în sine, mai ales Experiment autobiografic (2 voi., 1934) şi Post-scriptumul la acesta, despre viaţa lui sexuală, pe care l-a scris pentru a fi publicat după ce el şi majoritatea femeilor menţionate acolo vor fi morţi şi care a fost publicat în 1984, sub titlul H.G. Wells in Love, carte editată de fiul lui, G.P. Wells; de asemenea, The Correspondence of H.G. Wells, publicată de David C. Smith (4 voi., 1998), scrisorile strînse în Henry James & H.G. Wells: a Record of their Friendship, their Debate on the Art of Fiction and their Quarrel, editată de Leon Edel şi Gordon N. Ray (1958) şi în Arnold Bennett & H.G. Wells:

a Record of a Personal and Literary Friendship, editată de Harris Wilson (1960) şi scrisori care nu sînt incluse în aceste colecţii, dar care sînt citate în unele biografii ale lui Wells, şi altele enumerate mai jos.

Printre biografiile lui H.G. Wells am găsit The Time Traveller : the Life of H.G. Wells (1973; revăzută în 1987) de Norman şi Jeanne MacKenzie şi H.G. Wells : Aspects of a Life (1984) de Anthony West, extrem de utilă, împreună cu alte cărţi, printre care: Michael Coren, The Invisible Man: the Life and Liberties ofH.G. Wells (1993); Lovat Dickson, H.G. Wells: His Turbulent Life and Times (1969); H.G. Wells: Interviews and Recollections, editată de J.R. Hammond (1980); Andrea Lynn, Shadow Lovers : the Last Affairs of H.G. Wells (2001); Gordon N. Ray, H.G. Wells and Rebecca West (1974); David Smith, H.G. Wells : Desperately Mortal (1986); Antonina Vallentin, H.G. Wells: Prophet of Our Day (1950); Frank Wells, H. G. Wells: a Pictorial Biography (1977); şi Geoffrey West, H.G. Wells: a Sketch for a Portrait (1930). Cea mai recentă biografie, H.G. Wells: Another Kind of Life(2010) de Michael Sherborne, a fost publicată pe

1

Post de radio naţional britanic ce a emis între anii 1939 şi 1967.

2

Mînă liberă, deplină libertate de acţiune (în fr., în orig.).

3

Politician britanic (1886-1937) - primul prim-ministru laburist al Angliei.

4

Wells a promovat noţiunea de „drepturi ale omului" pentru prima dată într-o scrisoare trimisă ziarului Times în 1939. De la ea a pornit o veritabilă dezbatere naţională pe acest subiect; campania a fost preluată de Daily Herald, al cărei editor, Ritchie Calder, a propus crearea unei comisii prezidate de Wells, care să structureze rezultatele brainstor-mingului naţional într-un document despre drepturile omului care să poată fi acceptat la nivel mondial. Ulterior preşedinţia comisiei a trecut de la Wells la lordul John Sankey, dar Wells a continuat să îmbunătăţească „Declaraţia Sankey" şi după ce comisia a prezentat-o public, în 1940, apoi a trimis-o către sute de editori din patruzeci şi opt de ţări şi s-a ocupat de distribuirea ei pe cale aeriană, pe microfilme aruncate din aeronave în toată Europa aflată sub ocupaţie nazistă. în cele din urmă Declaraţia Sankey a fost încorporată în Carta Drepturilor Omului, deşi lui Wells nu i s-a acordat creditul cuvenit.

5

Politician fascist de origine americană, devenit cetăţean german în 1940 şi cel mai important propagandist nazist din postura de prezentator radio.

6

Denumirea neoficială a Curţii Penale Centrale din Londra, după numele străzii pe care se află situată.

7

John Amery (1912-1945) - fascist englez, fiul secretarului de stat britanic pentru India. A participat activ la recrutarea de membri pentru Waffen-SS şi a fost executat pentru trădare la sfirşitul războiului.

8

Agenţia de turism oficială a Uniunii Sovietice, înfiinţată de Stalin însuşi în 1929 şi deservită de personal din rîndurile NKVD-ului, ulterior ale KGB-ului.

9

Porecla lui Stalin în presa propagandistă americană din perioada celui de-al Doilea Război Mondial.

10

Military Intelligence, Section 5 - serviciul britanic de contraspionaj.

11

Post Exchange - magazin rezervat militarilor din armata americană.

12

Prima colecţie de modă lansată de Christian Dior; totuşi, în realitate, New Look s-a lansat în 1947, la un an după moartea lui Wells.